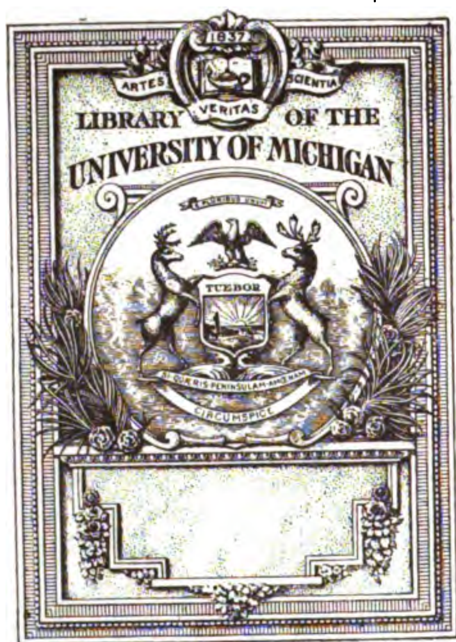
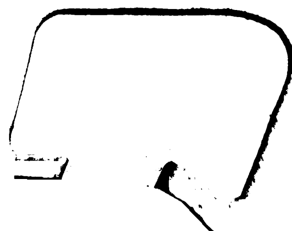

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

NIEUWE NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN,

OF VERVOLG DER

MERKWAERDIGSTE GESCHIEDENISSEN,

DIE VOORGEVALLEN ZYN IN DE

VEREENIGDE PROVINCIEN,

DE

GENERALITEITS LANDEN,

EN DE

VOLKPLANTINGEN VAN DEN STAET.

TIENDE DEEL.

MDCCLXXV.

Te AMSTELDAM,

By DE ERVEN van F. HOUTTUYN.

Te LEIDEN,

By P. VAN DER EYK en D. VYGH.

NIEUWE NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN,

JANUARY.

MDCCLXXV.

Gelyk het waernemen van de vermeerdering of vermindering der Inwooners van een Land, en byzonder ook het nafpooren van derzelver oorzaken, tot 's Lands Gefchiedenisfen en Staetkunde behoort; zo zyn wy ook gewoon by den aenvang van ieder jaer het getal der Geborenen, Gehuwden en Geftorvenen van zommige plaetfen dezer Landen, zo wel kleinen als grooten, op te geven.

Het zal egter niet ongevoeglyk zyn, dat wy, om uit deze waernemingen eenig nut te kunnen trekken, eenige aenmerkingen omtrend de bevolking, voor zo verre ze tot de Staetkunde betrekkelyk is, laten voor af gaen.

't Is vry natuerlyk, dat ieder Volk in zynen eerften opkomft, die altyd zeer duifter is, gering in getal moet geweeft zyn; maer het moet al ras zig hebben uitgedydt en vermenigvuldigd. Het nog klein getal van Bewooners eener Landftreek, en de eenvouwige levenswyze maekt de levensmiddelen in evenredigheid overvloedig, te meer terwyl men zig dan nog met het noodzakelyke alleen vergenoegende, de gemakkelykheid van een huishouden te doen beftaen, al vroeg tot huwelyken aenmoedigt.

Veele opmerkzame ſtaetkundigen houden het voor eenen vaſte en ſtelregel, dat, waer de middelen van beſtaen gemakkelyk zyn, daer een volk zig ook ras vermeenigvuldigt. Een Engelſch wysgeer merkt niet onaerdig aen, dat de voorteeling van Planten en Dieren niet wel anders geſtuit kan worden, dan door elkanderen te verdringen, of de middelen van beſtaen te benemen. Was, (zegt hy) de oppervlakte van den aerdbodem ledig van alle andere gewaſſen, zy zoude met 'er tyd bezaeid en overdekt worden van één ſoort alleen, by voorbeeld van Venkel: Was zy ontbloot van alle andere bewooners, eene enkele Natie zoude dezelve in weinige eeuwen vervullen. Een wel geregeld volk is dan gelyk een Polypus; neemt men een lid weg, een ander groeit met 'er haeſt in de plaets; ſny het in twee, en het ontbreekend deel zal eerlang uit het overblyvend uitwaſſen. Hier uit ſpruit dan deze allernuttigſte les voor ieder ſtaetkundig Opperhoofd van een volk: *Maek, dat de Inwooners gemakkelyk hun beſtaen kunnen vinden, en het Land zal overvloedig bevolkt zyn.*

Uit het gezegde is het niet moeilyk by omkeering de redenen van ontvolking na te gaen; zy kunnen bynaallen tot één zoort gebragt worden, namenlyk tot al wat het beſtaen moeilyk maekt. Dus is het een noodzakelyk gevolg van de vermenigvuldiging van een volk, dat die eindelyk duerte en ſchaersheid van levensmiddelen veroorzakende, zig zelve wederom moet ſtuiten. Men voelt van zelven, wat eene onbepaelde overheerſching, zware belaſtingen, en

daer

daer uit noodwendig voortvloeijend verval van Koophandel en Handwerken moet te weeg brengen.

De *Luxe*, of pragtige levenswyze, wanneer die algemeen wordt, moet het volk verminderen; zy maekt den loop, van 't geen men noemt eene fatzoenlyk huishouding, duer en moeilyk, verhindert dus de huwelyken, en doet ook velen in dienst van anderen, buiten het huwelyk, leven. Het is ook eene vry vaste waerneming, dat het getal der geborenen in evenredigheid tot de dooden in de Steden, waer meerder pragt is, minder; en ten platten Lande meerder is, en 't Land doorgaens aen de Steden Inwooneren oplevert. Echter is het aen den anderen kant ook te gelyk waer, dat de pragt, wanneer ze omtrend inlandsche handwerken plaets heeft, veele handwerkers hun bestaen verschaft, en dus de bevolking bevordert: doch het is eene oude ondervinding, dat men meer helt tot het geen uit verre Landen komt. Eene wyze van opvoeding dan, die spaerzaem en naerstig maekt, moet niet weinig tot den aenwas van een volk toebrengen.

Veelen hebben wel de verhuizing naer Volkplantingen voor hun Vaderland als nadeelig aengezien, dog ten onregte. Het Land door die verhuizing als 't ware lugt en ruimte krygende, neemt naer mate wederom in volk toe, ja ook zo veel te meer, om dat men zyne volkplantingen van veelerlye zoorten van handwerken moetende voorzien, de gelegenheid tot arbeid en bestaen daer door zeer wordt vermeerderd; het welk in ons Land aller zichtbaerst is, daer onze Colonien nu eenigen tyd byna alleen

verscheidene takken van hankwerken aan den gang hebben gehouden, of zelfs opgebeurd, die anders gansch en al reeds zouden vervallen zyn geweest.

Hoe zeer het nu wel waer is, dat ieder volk naer mate van het gemakkelyk bestaen vermeenigvuldigt, tot zo lang, dat 'er wederom of door verhuizinge lugt komt, of de vermeenigvuldiging het bestaen moeilyk makende, zig zelve stuit; zo willen wy egter geenzins hier uit die wonderlyke overstroomingen der Noordsche volken over Europa, ten tyde van den ondergang van 't Romeinsch gebied, verklaren. Wy zyn te wel bewust, hoe genoegzaem alle Geschiedschryvers in alle eeuwen, door verscheidene redenen bewogen zyn, om hieromtrend de dingen zeer te vergrooten. Ook waren toen de Legers, welken zy zo groot opgeven, niet zo als huiden gesteld, maer gansche optogende volkeren zelven.

Een der kundigste Rekenaers, die thands bekend zyn, stelt het getal der menschen, die dezen aerdbodem bewoonen, op 10000 millioenen: hy rekent, dat ieder seconde een mensch sterft, en dus 3600 ieder uer. Hoe verre dit gegrond is, valt moeilyk te bepalen. Europa, het bevolkste gedeelte naer mate van deszelfs kleinte, is van veelen op 150 millioenen, dog van anderen, die wat naeuwkeuriger hier in te werk gaen, op 133 millioenen geschat (*).

De bewooners der Vereenigde Nederlanden worden doorgaens op twee millioenen gesteld, het welk, wel is waer, gering is, in vergelyking

(*) BUSSCHING in zyn *Kort begrip der Geographie.*

king van andere Landen, als by voorbeeld van Engeland, 't welk op 11, en van Frankryk, het welk op 15 millioenen berekend wordt (*): dog gaet men den kleinen omtrek van ons Land, het geen op 625 Geographische Mylen geschat wordt, na; terwyl Engeland op 6000, en Frankryk op 10000 genoemde mylen worden gerekend; dan is het zeker, dat tot nog toe geen Landschap bekend is, 't welk naer mate van zynen kleinen omtrek, zo zeer bevolkt is. En wy nemen nu de vergelyking nog maer van de de vrugtbaerste en meest bevolkte Landen van Europa; want wilden wy op andere Landen aenschouw nemen, zo zou ons voordeel nog meer zigbaer zyn: zo is by voorbeeld Denemarken 6100 Geographische mylen, en dus omtrend tienmael zo groot, dan ons vereenigd Nederland, en wordt slechts op één millioen, dat is op half zo veele Inwoonders bereekend, zo dat ons Nederland byna twintigmael meer bevolkt is.

De toeneming van Inwooners zederd twee eeuwen in ons Land is aenmèrkelyk. Men vindt, dat in 't jaer 1515 in Holland, het getal der huizen, die in de Verpondinglasten waren opgeschreven, slechts 45000 beliep; terwyl het zelve in 't jaer 1732 tot 163462 was toegenomen. Omtrend het jaer 1740 telde men de Inwooners van de Provincie Holland op 900000, waer van 600000 in de Steden, en het overige ten platte Lande wierdt gereekend te woonen. Dus zoude Holland byna

(*) De Abt D'EXPILLI berekende onlangs het getal der menschen in Frankryk thans op 22014357. De algemeene zucht om dusdanige zaken te vergrooten, maekt ons hulverig om dit zo maer aen te nemen.

na zo veele Bewooners omvatten, als alle de overige vereenigde Landschappen en Generaliteits Landen te zamen. Men schat Zeeland tusschen de 90000 en 100000 Bewooners te hebben. De Provincie Utrecht wierdt in 't jaer 1748 omtrend 74400 Personen begroot; Vriesland doorgaens op 37200.

Het is wel zo, dat de bevolking van ons Land niet gansch en al aen eigene vrugtbaerheid kan worden toegeschreven; dat veele Vreemdelingen van elders hier over komen en hun bestaen vinden; dat zulks dan ook een bewys is, dat de gelegenheid van zyn onderhoud te vinden hier te Lande de vrugtbaerheid nog overtreft, en deze twee dingen niet altyd volstrekt evenredig aen elkanderen zyn; dog hier van zoude men ligtelyk de redenen kunnen naspooren: en het is vry zeker, dat, indien niet een groot getal van Vreemdelingen van boven kwam afzakken, die voor minder Loon, dan onze Inlanders, arbeiden; dat dan dit gebrek door Inlanders zoude vervult worden, en dus ook de vrugtbaerheid van ons volk naer mate toenemen.

Wat hier ook van zy, men zoude dit ten onregte aen eene onvrugtbaerheid onzer Landaerd of ongezondheid van Luchtgestel toeschryven. De beroemde HALLER (*) mag Nederland ongezond, en waer men kort leeft noemen; en VOLTAIRE 't zelve voor een onvrugtbaer en ongezond Land houden (†); het zou niet moeilyk zyn te

(*) Batavia insalubris & brevis ævi, *in Elem. Physiol. Corp. Hum. Tom. VIII. P. 2.* p. 107.

(†) Un pays sterile & malsain, *Siecle de Louis XV. Tom. I.* p. 23.

te bewyzen, dat dit een enkel vooroordeel is. Het menigvuldig gewagen in onze Nieuwstydingen van het ſterven van Luiden in hogen ouderdom, toont het tegendeel aen. Wy hebben hier van ook menigvuldige voorbeelden in onze Jaerboeken opgegeven. In 't jaer 1749 deden wy verſlag(*) van eenen *Jan Polak*, die in zyn 113 jaer overleedt. In Sprokkelmaend van 't laetſt afgelopen jaer maekten wy melding van *de la Haye*, die in den ongemeenen ouderdom van 120 jaren geſtorven is. Te Waſſenaer overleedt in Hooimaend laetſtleden *Cornelis Ooſtveen*, in den ouderdom van ruim 102 jaren, wiens broeder voor twintig jaren in den ouderdom van ruim 103 jaren te Souterwoude dit tydelyk leven hadt afgelegd: en onlangs in Slachtmaend laetſtleden *Jan Leendersz. Vos*, in den ouderdom van byna 101 jaren: ook in de afgelopene Wintermaend te Delft zekere *Antonetta van der Sluis*, in den ouderdom van 104 jaren en ruim twee maenden.

Inderdaed naeuwkeurige waernemers hebben met zekerheid opgemerkt, dat 'er weinige Steden in Europa zyn, waer doorgaens de menſchen tot zo hoogen ouderdom opklimmen, en dat byzonderlyk in 's Gravenhagen en derzelver omliggende ſtreken de Lucht zeer gezond moet zyn.

Men heeft onlangs in een werkje (†) aengetoond,

(*) Zie NEDERL. JAERB. 1749. bl. 943.

(†) Onder den tytel van *Verzameling van naeuwkeurige Lyſten, opgemaekt uit oorſprongelyke Regiſters, betreffende de ſterfte, geboortens, huwelyken, ouderdommen en ziektens in 's Gravenhagen, in 't beloop van 19 jaren enz.* 1774. in 4to. Het ware te wenſchen dat anderen, die gelyke gelegenheid in andere Steden hebben, hier in het voetſpoor van den kundigen en werkzamen Burgemeeſter DIERKENS navolgden.

toond, dat van 25237 perſonen, welken in 'ge-melde Hofplaetſe zederd 19 jaren geſtorven zyn, en welkers leeftyd is opgegeven; 2023, dat is een twaelfde gedeelte, den ouderdom van 80 of nog meerdere jaren bereikt hebben, en van dezen wel 402 tot den ouderdom van 90 of hoger zyn opgeklommen. Men telt 'er zelfs 89 onder, die 100 jaren, of nog ouder zyn geworden, van welken wederom zommigen zelfs hunnen leven tot 105, tot 107; ja zelfs 115 en 120 jaren hebben uitgerekt.

Deze 39 honderdjarigen of ouder, over de 19 jaren, omtrend welke deze waernemingen gaen, verdeeld zynde, maekt dat men 2 honderdjarigen heeft in het getal van 1328 perſonen, welken jaerlyks in 's Gravenhagen ſterven. Te Londen (merkt de gem. Schryver op) overlyden jaerlyks agtienmael zo veel als in 's Gravenhagen, en dus zouden 'er agtienmael zo veel, dat is 36 honderdjarigen jaerlyks moeten zyn, en ondertuſſchen rekent men 'er doorgaens niet meer dan 8. Ja, gem. Schryver heeft aengetoond, dat 'er naer evenredigheid in deze Hofplaetſe viermael meer oude Lieden tusſchen de 80 en 100 jaren ſterven, dan te Weenen, te Berlyn, te Petersburg, te Parys, te Breſlau, en te Brunswyk.

Wy kunnen niet nalaten van met dien Schryver nog aen te merken, dat in 's Hage in den tyd van 19 jaren, 6753 perſonen geſtorven zyn tuſſchen de 60 en 100 jaren, daer 'er tuſſchen de 20 en 60 maer 6522, en dus 231 minder zyn overleden: het welk zoude aenduiden, dat, zo dra men eens de 60 jaren is te boven gekomen, 'er dan veel kans is om eenen hogen ouderdom te bereiken.

Zom-

Zommige Schryvers meenen ook te hebben waergenomen, dat de Vrouwen doorgaens ouder dan de Mannen worden. Dit is eenigzints door de waernemingen in gem. werk bevestigd. Want in die 19 jaren, over welke die waernemingen lopen, zyn 1396 Vrouwen en maer 654 Mannen van tagtigjarigen of hogeren ouderdom gestorven. En van dezen hebben wederom maer 93 Mannen en wel 302 Vrouwen den ouderdom van 90 of meer jaren bereikt; gelyk ook wel 27 Vrouwen en maer 14 Mannen de honderdjaren zyn te boven gegaen. Onderwyl is het getal van de overledene Vrouwen in gem. Lyst grooter dan die der Mannen, zynde het eerste van 13120, en het tweede maer van 11728 personen.

Wy gaen nu tot onze gewoone aentekeningen over en het opgeven van eenen

Lyst der Geborenen of Gedoopten, Getrouwde Paren en Overledenen, in 't nu afgelopen jaer 1774. in eenige Steden en Plaetsen der Vereenigde Nederlanden.

HAERLEM. Het getal der Geborenen in 't afgelopen jaer bedraegt 430 Zoonen en 406 Dochteren, te zamen 836 Kinderen; waer onder 12 paeren tweelingen: en 15 Zoonen en 14 Dochters dood ter werreld gekomen. Van dit getal zyn 420 in de Hervormde Kerk gedoopt. Het getal der Getrouwden beloopt in de Hervormde Gemeente 141 paeren. De Overledénen zyn 866 personen, van welken

488 boven de twaelf, en 378 onder de twaelf jaren zyn gestorven.

LEIDEN. Gedoopt in de Gereformeerde zo Nederduitsche als Walsche Gemeente 448 Zoonen en 448 Dochters, en in de Gemeenten der Remonstranten en Lutherschen, 23 Zoonen en 23 Dochters: als ook onder de Doopsgezinden één Zoon; dus zyn onder de Protestanten gebooren 472 Zoonen en 471 Dochters, te zamen 943 Kinderen. En in de Roomsch-Katholyke Gemeente zyn gedoopt 125 Zoonen en 114 Dochters, te zamen 239 Kinderen. Nog zyn onder de Jooden gebooren één Zoon en 2 Dochters, te zamen 3 Kinderen. Dus in alle de Gemeenten te zamen 598 Zoonen en 587 Dochters; in 't geheel 1185 Kinderen. Onder deze geboorenen waren in de Protestantsche Gemeenten 5. en in de Roomsch-Katholyke Gemeente 2 paer tweelingen, te zamen 7 paer tweelingen. In dit jaer zyn overleeden 493 oude personen en 437 kinderen, makende te zamen 930 Lyken; van welken de Lyken van 70 ouden en van één kind, buiten de Stad zyn begraven. In Ondertrouw zyn opgenomen: in 't Kerkenboek 267, en in 't Raedhuisboek 54, dus te zamen 321 paeren; van dewelke zyn getrouwd in de Gereformeerde zo Nederduitsche als Walsche Kerken 247, en op 't Raedhuis 48 paeren: dus in 't geheel 295 paeren.

AMSTELDAM. Het getal der dooden van het jaer 1773 is geweest 8100, en dat van het jaer 1774 is 6649, en dus 1451 minder dan in het voorgaende jaer.

Ge-

Gedurende het jaer 1774 zyn hier van de Puije van het Stadhuis afgekondig 1100 paeren, en 698 paeren op het Stadhuis getrouwd, en in de Gereformeerde Kerken dezer Stad zyn 1534 paer afgekondigd. In de Lutherſche Gemeente zyn getrouwd 315 paeren. In de Gereformeerde en Lutherſche Kerken dezer Stad zyn gedoopt 2406 Jongens en 2437 Meisjes, waer onder begrepen zyn 66 paer tweelingen en 9 Bejaerden: dus de gedoopte in alle 4843.

Roterdam. In deze Stad zyn in 't afgelopende jaer overleden 323 Mannen, 417 Vrouwen en 534 Kinderen ben. 18 jaren: te ſamen 1274.

Ouderdom der geſtorvenen.

Beneden het Jaer			381	Van 50	tot 55	.	55
Van 1	tot 2	.	46	- 55	- 60	.	36
- 2	- 3	.	42	- 60	- 65	.	75
- 3	- 4	.	11	- 65	- 70	.	66
- 4	- 5	.	11	- 70	- 75	.	95
- 5	- 10	.	20	- 75	- 80	.	76
- 10	- 15	.	17	- 80	- 85	.	47
- 15	- 18	.	6	- 85	- 90	.	25
- 18	- 25	.	37	- 90	- 95	.	12
- 25	- 30	.	23	- 95	- -	.	1
- 30	- 35	.	35	- 96	- -	.	1
- 35	- 40	.	42	- 97	- -	.	1
- 40	- 45	.	39	- 99	- -	.	1
- 45	- 50	.	40	- 104	- -	.	1

Onbekende perſonen of welkers Jaren niet opgegeven zyn 32

1274

De getrouwden in deze Stad zyn 524 paeren.

Schie-

SCHIEDAM. In het afgelopen jaer zyn in deze Stad gestorven 194 personen, zynde geweest 51 Mannen, 52 Vrouwen, 74 Kinderen, 3 Drenkelingen en 14 ongedoopte Kinderen; dus 47 minder dan in het vorige jaer, wanneer het getal was 239. Daer zyn in de Nederduitsche Hervormde Gemeente gedoopt 92 Zoons en 88 Dochters, te zamen 180 Kinderen. In de Walsche Kerk zyn gedoopt 5 Zoons, by de Lutherschen 1 Zoon met 4 Dochters, en by de Roomschgezinden 24 Zoons en 26 Dochters: zo dat in het jaer 1774 geboren zyn 240 menschen. Ook zyn in het zelve jaer getrouwd in de Kerk 53, op het Stadhuis 12, en aen Huis 2 paren, uitmakende een getal van 67 paren, en dus 6 paer minder dan in het afgelopen Jaer.

EDAM. Gedoopt in de Hervormde Kerk 62 kinderen; begraven 125 personen; getrouwd 30 paren.

WESTZAENDAM. In 't afgelopen jaer 1774 geboren 107 Zoonen en 115 Dochters, te zamen 222 kinderen; van welken in de Hervormde Kerk gedoopt zyn 58 Zoonen en 54 Dochters. In dezelfde Gemeente zyn 28 paren getrouwd. De overledenen zyn 118 boven de twaelf, en 90 beneden de twaelf jaren, te zamen 208 personen.

OOSTZAENDAM. Geboren 114 Zoonen, 111 Dochteren, te zamen 225 kinderen; van welken 60 Zoonen en 46 Dochteren in de Gereformeerde Kerk zyn gedoopt. De getrouwden in die Gemeente zyn 40 paren. De overledenen maken het getal uit van 176, van welke 97 boven, en 79 beneden de twaelf jaren zyn.

Wy

Wy moeten nog aentekenen, dat hier onder de geborenen een paer tweelingen geweeſt is, beiden meisjes, die van de borſt tot aen den navel vaſt gegroeid waren, dog voor het overige wel geſchapen en voldragen. Zy kwamen dood ter wereld, mogelyk in de moielyke geboorte geſtikt.

Koog. Geboren 26 Zoonen en 31 Dochteren, te zamen 57 kinderen: overleden 53 perſonen, en 8 paren getrouwd.

Middelburg. Gedurende het gepaſſeerde jaer 1774 zyn binnen deze Stad geboren 920 Kinderen, namentlyk 472 Zoonen en 448 Dochters, en één kind van de Joodſche Natie; daerentegen zyn in hetzelve jaer alhier overleden 687 Menſchen; dus 234 meer geboren dan geſtorven. Onder de geſtorvenen (behalven in de Godshuizen, waervan den ouderdom onbekend is) zyn geweeſt: Beneden 1 jaer oud 203, van 1 tot 5 jaer 62, van 5 tot 10, 15; van 10 tot 15, 9; van 15 tot 20, 10; van 20 tot 25, 13; van 25 tot 30, 26; van 30 tot 35, 29; van 35 tot 40, 39; van 40 tot 45, 26; van 45 tot 50, 54; van 50 tot 55, 29; van 55 tot 60, 34; van 60 tot 65, 31; van 65 tot 70, 33; van 70 tot 75, 34; van 75 tot 80, 26; van 80 tot 85, 9; van 85 tot 90, 2; en van 90 tot 95 jaer 3. Zynde onder dat getal uit de Burgery 506, *uit het* Armen Ziekenhuis 45, van de Armen 107; *na buiten* zyn begraven 12, uit het Gaſthuis 11, uit het Krankzinnighuis 2, uit het Tugthuis 2, en van de Joodſche Natie 2.

Vlissingen. De overledenen in het afgelopen jaer zyn 258. een grooter getal dan naer gewoonte,

te, zynde veelen zo jong als oud door de Kinderziekte weggesleept. De gedoopte in de Hervormde Nederduitsche Kerk zyn 127, namenlyk 66 Jongens en 61 Meisjes, onder welken twee paeren tweelingen, één van twee Jongens, en één van een Jongen en een Meisje. In de Walsche Kerk 4 kinderen, alle Jongens; en in de Engelsche 6, 3 Jongens en 3 Meisjes, dus te zamen 137 kinderen. De getrouwde zyn in de Nederduitsche 60, en in de Engelsche 7, en dus in 't geheel 67 paren.

Utrecht. Gedurende 't jaer 1774, zyn in deze Stad en derzelver vryheid 1031 persoonen, waer onder 525 kinderen, overleden. In de Kerken getrouwd 219, en van de Puye van 't Stadhuis afgelezen 94 paer.

Leeuwarden. In het gepasseerde jaer 1774 zyn alhier in de Nederduitsche Gereformeerde Kerken gedoopt 167 Zoonen en 165 Dochters; dus te zamen 332 kinderen. Nog zyn, na gedane Belydenisse gedoopt 7 bejaerde persoonen; en Kerkelyk afgekondigd 196 paren.

's Hertogenbosch. Gedurende het voorleden jaer zyn alhier in de verschillende Kerken gedoopt 248 Zoons en 191 Dochters, te zamen 439 kinderen; getrouwd 139 paren en overleden 408 persoonen.

Steenwyk. Overleden 24 bejaerden en 18 kinderen, dus te zamen 42. Gedoopt 36 Jongens en 34 Meisjes, te zamen 70; ook nog één bejaerd persoon. Daer zyn hier 31 paren getrouwd.

GELDERLAND.

ZUTPHEN.

De Heeren Gedeputeerde Staten dezes Graefschaps, hebben by Publicatie van den 8 van Wintermaend 1774. de zetting op de gebrande wateren aldus veranderd. ZUTPHEN.

De Gedeputeerde Staaten van de Graafschap Zutphen, doen by desen tot narigt van een yder weten, dat Haar Edele Mogende goetgevonden hebben de settinge van de prys der Genever en Brandewyn binnen dese Graafschap, in dier voegen te veranderen. *Publicatie ter veranderinge der zettinge op gebrande wateren.*

Dat de Branders de Genever aan de respective Kelders van den Monopolist, na prys courant sullen moeten leveren.

Dat de Tappers voor het Anker van dien, den Impost daar onder gerekent, aan den Pagter zullen moeten betalen, in de Steden Zutphen en Doesborgh . . . 20 - 8 - 0

En in de andere Steden soo wel als ten platten Lande . . . 18 - 16 - 0

Dat daar en tegens de Tappers, de Kanne Genever binnen Zutphen en Doesborgh niet hoger nog minder als voor . . . 1 - 2 - 0

En in de andere Steden en ten platten Lande als voor . . . 1 - 0 - 0

Sullen mogen verkopen:

Dat vervolgens, voor een Anker Brandewyn, den Impost al mede daar onder gerekent, aan de respective Kelders van den Pagter van dit Middel, zal worden betaalt . . . 24 - 0 - 0

En wanneer by een Quart Anker word genomen, na advenant, dog by de Kanne . . . 1 - 4 - 0

ZUTPHEN.

Publicatie ter verande ringe der zettinge op gebrande wateren.

Alles ingevolge den 8ste Articul der Ordonnantie, op een boete van hondert gulden, zoo menigmaal als desen ter contrarie zal worden gedaan.

Dat eindelyk, de Tappers van gebrande Wateren, de Genever niet anders zullen mogen verschenken, als in Glaasjes, waar van 28 gaan op een Kanne Zutphensche maate, en gemerkt als de vorige, met een teken, verbeeldende 't wapen van een staand Leeuwtjen, welke den Pagter van dit Middel, aan de Tappers zal ter stand stellen en verruilen tegens de vorige geykte of gemerkte Glaasjes, terwyl de Tappers sig immiddels van ongeykte Glaasjes zullen mogen bedienen; op poene, dat de Tappers, andere Glaasjes dan deze voren gemelte gebruikende, voor yder maal zullen verbeuren twee Goud-guldens.

Zullende deze Settinge, en uitslag by de Glaasjes als vooren, zyn aanvang neemen, zoo ras de Publicatie hier van zal zyn gedaan.

En op dat hier van niemant ignorantie prætendeeren kan, zal deze alom gepubliceert en geaffigueert, voorts door den Monopolist voor yder Kelder aangeplakt worden.

Verders hebben welgem. Heeren Gedeputeerde Staten nopens het brengen van Engelsche Agt-en-twintigen en Engelsche Schellingen ten Comptoire Generael, den 27 van Wynmaend laetstleden de volgende Publicatie doen afkondigen:

De Heeren Gedeputeerde Staten der Graafschap Zutphen, zynde geinformeert, dat sedert eenigen tyt herwaarts veel swarigheit wort gemaakt, om te ontfangen de zoogenaamde Engelsche Agt-en-twintigen en Engelsche Schellingen, waar door dezelve in menigte aan de Comptoiren van deze Graafschap tot betalinge wor-

ZUTPHEN.

worden gebragt, fonder dat de Ontfangers-Generaal dezelve wederom na ordre kunnen debiteeren; hebben goetgevonden, op authorisatie van de Heeren Staaten van welgemelte Graafschap, by dezen aan een yder, die dit sal mogen aangaan, te doen weten, dat gene betalinge met opgemelte specie van Engelsch gelt, aan de Generale, nog aan de Subalterne Comptoiren der Verpondinge, van den 25ste en 50ste Penn. en Collaterale fuccessien, of aan die van de Geestelyke Rentampten van deze Graafschap, zal mogen gedaan worden, immers dat de Ontfangers-Generaals, de particuliere Ontfangers en Rentmeesters der Geestelyke goederen, voorschreven specie van gelt willende aanneemen, dezelve sal verblyven voor haare rekeninge; fonder daar mede derzelver Comptoiren te belasten.

Publicatie van Gedep. Staten tegen Engelsche Agt-entwintigen en Schellingen.

Zullende deze tot een yders narigt, alom binnen deze Graafschappen, ter gewoonlyker plaatsen worden gepubliceert en geaffigueert.

Ook heeft de Regeering dezer Stede omtrend de Engelsche Agt-en-twintigen en Schellingen den 29 derzelfder Wynmaend, de volgende voorzieninge gedaen.

Burgemeesteren, Schepenen, ende Raad der Stad Zutphen, in confideratie genomen hebbende de zwarigheden, dewelke zig, federt eenigen tyd herwaards, hebben opgedaan, met relatie tot den ontvangst, en de uitgave van de Engelsche, zoogenaamde, Acht-en-twintigen, en Schellingen, die thans in eene meerde quantiteit, dan te voren, mede aan de Kantoren van dezer Stads Rentmeesters worden gebragt; zonder, dat zy Lieden dezelve wederom, naar behoren, kunnen debiteren; En daar in willende voorzien, hebben derhalven, na voorgaande deliberatie, goedgevonden en verstaan, dat de

 voorsz.

ZUTPHEN.

Publicatie van de Regeering tegen Engelsche Agt-en-twintigen en Schell.

voorsz. Engelsche Acht-en-twintigen en Schellingen, nog aan de Rentmeesteren, zoo van deze Stad, en van de Kloosteren, als van de Groote Kerk alhier, nog ook aan die van de respective Godshuizen ter dezer Stede, zullen mogen worden betaald, ofte dat anderzins de gemelde Rentmeesteren, de aangetogene Engelsche Acht-en-twintigen en Schellingen evenwel annemende, die voor hunne particuliere rekeninge zullen moeten houden, zonder daar mede haarlieder Rentampten te belasten, ofte met dezelve eenige rekeningen, ordonnantien, ofte andere posten te voldoen, waar naar zig een iegelyk, wien zulks aangaan mochte, zal hebben te reguleren, ten welken einde deze zal worden gepubliceert, en verrvolgens geaffigeert, ter plaatzen, daar men dit binnen deze Stad te doen gewoon is.

Aldus gedaan en gearresteert enz.

Nog heeft de Regeering dezer Steden op den 25 van Slachtmaend van 't afgelopen jaer 1774. tegen het by een vegen van sneeuw by hopen op de straten, en het smyten met sneeuwballen, aldus voorzien:

Burgemeesteren, Schepenen, ende Raad der Stad Zutphen, ondervindende, dat veele Ingezetenen de gewoonte hebben, om de sneeuw van voor hunne wheren weg te vegen, en op hopen by een te brengen, waar door het gebruik van dezer Stads straten, inzonderheid by avonde, zeer difficiel word gemaakt;

Zoo is 't, dat Burgemeesteren, Schepenen, ende Raad, welgemeld, daar tegen willende voorzien, hier meede alle Burgeren, Inwoonderen, en sunsten een ieder ordonneren, ende gebieden:

Voor

Voor eerst, dat niemand eenige sneeuw van de straaten, en derzelver klinkerpaden zal mogen op hopen by een veegen, scheppen of dragen, maar dezelve aldaar moeten laten leggen, zoo als die is gevallen. ZUTPHEN. *Publicatie tegen het vegen en smyten met sneeuw.*

Ten tweeden, dat die geene, welke sneeuw uit de huizen, of derzelver gooten op de straten brengen, of ter neder werpen, gehouden zullen zyn, om de hoopen, daar door veroorzaakt, te flechten, en te spreyden, gelyk ook, wanneer voor hunne huizen en wheren de sneeuw, door den wind tot hoopen is by een gewaayd, en zulks altoos voor de klokke drie uuren des nademiddags moeten verricht hebben, ofte dat anderzins zoodanige hoope, naa dien tyd op de straaten bevonden wordende, van Stads wegen, ten kosten van den gebrekhaftigen, zullen worden geremoveert.

En *ten derden*, dat niemand, wie hy ook zy, zig zal mogen onderstaan, op de publycque straaten met sneeuwballen te werpen.

Alles op eene boete van een Stands pond, by den geenen, zoo tegen 't een of ander van de voorgemelde poincten pecceert, telkens te verbeuren, ten behoeve van dezes Stads Nachtschout, en deszelfs Adsistenten, welke by dezen gelast worden, daar op naauwkeurig agt te geven, en zig de boeten aanstonds te doen betaalen.

Zullende, ten aanzien van het gestatueerde in de *beide eerste* Artikulen, de Heeren, Meesters en Vrouwen aansprekelyk zyn voor de overtredingen van hunne Dienstboden, gelyk ook, met betrekkinge tot het *derde* Artikel, de Ouders en Voogden voor de contraventien van hunne Kindederen en Pupillen, daar tegen werdende begaan.

Aldus gedaan en gearresteert enz.

Ter Ordonnantie van dezelve.

E. OPGELDER.

HOLLAND.

'sGRAVENHAGEN.

'S GRAVENHAGEN.

Hunne Hoog Mogende de Heeren Algemeene Staten hebben wederom, volgens jaerlykfche gewoonte, goedgevonden eenen algemeenen Dank-, Vaft- en Bededag over de geunieerde Provincien, geaffocieerde Landfchappen, Steden en Leden van dien, vaft te ftellen, te vieren den 1 van Lentemaend, waer van de uitfchryving aldus luidt:

Uitfchryving van den Dank-, Vaft- en Bedendag.

Onder alle de beweegingen en ongelukken, die veele Jaaren achter der anderen, verfcheide gedeeltens van Europa hebben getroffen, en waarvan de gevolgen niet als vrees en bekommering aan alle de anderen konnen geeven, heeft het de Goddelyke Voorzienigheid behaagt, deezen Staat in haaren ftand te bewaaren, en aan dezelve zonderlinge blyken te geeven van zyne goedertierenheid en befcherming. De hand des Allerhoogften heeft alle gevreesde onheilen van Ons afgeweert, en Ons geftadig doen genieten alle de Voorrechten, die de waare Godsdienft, de dierbaare Vryheid, heilzaame Wetten, en een regtmaatige en zagte Regeering aan een Volk kunnen toebrengen, en hebben Wy, door de gelukkige herftelling van de algemeene Vreede, geen ongegronde hoop op de duurzaamheid van die Voorrechten.

Gelukkig zouden Wy weezen, indien Wy in deeze omftandigheden, de Inwooneren van dit Land alleen behoefden te noodigen, om aan den Heere haare fchuldige dankbaarheid voor de weldaaden aan haar beweezen, op de leevendigfte wyze uit te drukken, en dat Wy dezelve alleen behoefden aan te zetten, om by haar erkentenis voor

voor de zoo meenigvuldige en zoo dikmaals beproefde goedheden, ootmoedige en vuurige Gebeden te voegen, om de aanhoudendheid daarvan te erlangen: Maar als Wy overweegen, dat die gewenschte Zegeningen gemengt zyn met bezoekingen, en in 't byzonder, dat de jammerlyke Ziekte en Sterfte onder het Rundvee nog altoos blyft duuren; en vooral, wanneer Wy acht geeven, op het misbruik dat van de Goddelyke zegeningen gemaakt word en het merkelyk verval in de Godsdienst en in de Zeden, kunnen Wy niet als gevoelig zyn aan het gevaar, dat Wy loopen, van door Onze onwaardigheid, Gods genadige *bescherming* te zullen verliezen, en Onze Welstand in een staat van verderf te zien veranderen. Het is om die reeden, dat Wy wederom dienstig en nodig hebben geoordeelt, uit te schryven een Algemeene *Dank-*, *Vast-* en *Bededag*, over alle de Geunieerde Provincien, Geassocieerde Landschappen, Steden en Leden van dien, tegen Woensdag den eersten Maart aanstaande, om ten zelven dage in alle Kerken deezer Landen Ons en ons Land op te draagen aan de bescherming des Allerhoogsten; om te erkennen en aan te bidden het gebied van Zyne Voorzienigheid; om met dankbaare monden en harten te prysen de Wonderen van Zyne Goedheid, die deezen Staat by haare dierbaare Vrede, Godsdienst en Vryheid bewaart heeft; om te Smeeken, om de aanhoudendheid van den Goddelyken Zeegen ter bewaaring van Onze rust, ter herstelling van Ons Rundvee, en ter behoeding van Ons Land tegen alle Onheilen en Zwarigheden, die onze Zonden en Ongerechtigheden niet dan al te veel reeden geeven, om te vreezen, en om ons het diepste voor God te verootmoedigen onder een waarachtig gevoel van Onze Overtreedingen, zo die van het gansche Volk, als een iegelyk van de zyne, biddende om de genadige Vergeeving van dezelve, en om een Geest van verbeetering en bekeering van een Zondig Land.

'S GRAVENHAGEN, *Uitschryving van den Dank-, Vast- en Bededag.*

'S GRAVENHAGEN. *Uitschryving van den Dank-, Vast- en Bededag.*

In het byzonder zyn Wy verpligt by deeze gelegenheid den Goddelyken Zeegen af te Smeeken over de Persoonen en Regeering van de Hooge Overigheid des Lands. Dat God alle haare onderneemingen en raadslaagen wil voorspoedig maaken, tot handhaving van de Vreede, bevordering van den Koophandel, aanmoediging van Deugt, voortzetting van nuttige Konsten en Weetenschappen, en vermeerdering van het geluk en den welstand van het Volk.

Wy moeten ook bidden om de dierbaarste Zeegeningen over den Persoon van Onzen geliefden Erfstadhouder, zyne Koninglyke Gemaalin, en de drie Vorstelyke Spruiten, dat God haar in zyn genadige bescherming wil neemen, dat haare dagen lang, roemruchtig en gelukkig mogen weezen, dat Land en Kerk onder de bestiering van zyne Hoogheid lange moge bloeijen, en een luisterryke Nakomelingschap van zyn Hoogheid zyn onsterffelyken Naam moge overbrengen tot het laatste der Tyden, en altoos uitleeveren moge Edelmoedige Voorstanders en Beschermers van de Vryheid deezer Landen.

Eindelyk behooren Wy onze Gebeden ook uit te storten voor de welstand der Protestantsche Kerken in alle Plaatsen, inzonderheid, die zig hier te Land bevinden, ten einde die meer mogen bloeijen in Godvrugt, Waarheid en Deugd, en dat den Arbeid van derzelver Leeraaren bekroond moge worden met de weezentlykste en duurzaamste Vrugten.

Alles tot grootmaaking van des Heeren Allerheiligste Naam, Voortplanting en Aanwas van de waare Christelyke Gereformeerde Religie, Conservatie van onze duurgekogte Vryheid, en onzer aller Zielen Zaligheid.

Hoewel het waer is, dat de Vrede eene allerwenschelyke zaek is, en de bronwel van be-

bestendigen overvloed en welvaert; zo is het 's GRAVENHAGEN.
te gelyk waer, dat het oneindig veel verschilt, met wien de Vredebreuk geschiede. De Keizer van Marokko heeft naer zyne gewoone wispelturigheid wederom goed gevonden, de vrede met den Staet te breken; maer wy geloven niet, dat deze handelwyze van den Moorschen Vorst veel bekommering veroorzaekt. Het is wel waer, dat wy hier door genoodzaekt zyn, wat meer schepen dan naer gewoonte in Zee te houden; dog ook dit nadeel is zeer gering. In tegendeel geeft dit gelegenheid, dat men de Nederlandsche Vlag, voorheen zo geagt, nog eens op zee beooge, en dat de Zeelieden van verschillende rang, eene aller noodzaeklykste kundigheid, die zonder de ondervinding nog verkregen nog onderhouden kan worden, kunnen aenkweeken. De Algemeene Staten hebben de voornoemde Vredebreuk door de volgende Publicatie van den 23 dezer Louwmaend, bekend gemaekt.

Publicatie nopens den Vredebreuk van den Keizer van Marocco.

De Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden: Allen den geenen, die deezen zullen zien of hooren lezen, salut; doen te weten: Nademaal de Keizer van Marocco den Vrede met denzelven in den Jaare 1752 gemaakt, zonder eenige oorzaak trouwlooslyk heeft verbroken, met bedreiging, dat alle de Schepen van de Ingezetenen van dezen Staat, welke door zyne Kruisfers na den eersten dezer loopende maand zouden werden ontmoet, veroverd, en voor goede pryse gehouden zouden worden; en Wy derhalven genoodzaakt zyn alles by te brengen ter beschermingе van de Commercie en Navigatie van de Ingezetenen van dezen Staat, en teffens te gebruiken het recht het geene Ons door het bestaan van den

'*s* GRA-VENHA-GEN. voornoemden Keizer gegeven word, om reciproquelyk dezelve en zyne Onderdanen alle mogelyke afbreuk te doen.

Publicatie nopens den Vredebreuk van den Keizer van Marocco. Zoo is 't, dat Wy ten dezen einde, met communicatie en overleg van zyne Doorluchtige Hoogheid den Heere Prinse van Oranje en Nassau, Erf-Stadhouder, Kaptein, Generaal en Admiraal der Vereenigde Nederlanden, ordre gesteld hebbende tot het uitrusten van eenige Fregatten van Oorlog, by deze gelegenheid hebben goedgevonden, ter meerder aanmoediging van het Volk van Oorloge ter Zee, tot den dienst van het Gemeen vast te stellen:

I. Dat aan de Schepen van Oorlog, wanneer dezelve, onder Gods zegen, eenig Schip of Schepen, behoorende aan de onderdanen of den Keizer van Marocco, mogten komen te veroveren, tot belooning niet alleen zal worden gelaten de gansche portie, welke aan het Gemeene Land in de Pryse door Schepen van den Staat opgebragt, competeert, om vervolgens naar den gewoonen regel te werden verdeeld:

II. Maar dat ook nog daarenboven aan dezelve zal worden gegeven een Præmie van vyftig Guldens voor yder Man, die in het begin van het gevegt op het vyandlyke Schip zal zyn geweest, en dat dienvolgende voor yder honderd Koppen een somma van vyf duizend Guldens zal worden betaald.

III. Zullende deeze voorsz. Præmie verdiend zyn, niet alleen, wanneer het vyandlyk Schip veroverd, en opgebragt, maar ook wanneer het zelve tusschen de verovering en opbrenging verongelukt, of wel op een andere manier vernield mogte zyn.

IV. Alles met dezen verstande nogtans, dat, wanneer het vyandlyke Schip tegens een Bank of het Strand mogte wezen aangejaegd, zoodanig dat het Schip wel vernield, maar egter het Scheepsvolk, daar op geweest zynde, aan Land geborgen mog-

mogte zyn, in zoodanig geval alleen de helft van 's Gra-
de voorsz. Præmie genoten zal worden, en dat de venha-
geheele Præmie niet verdiend zal zyn, ten zy het gen.
Scheepsvolk, dat op het vyandlyk Schip is ge- Publica-
weest, opgebragt of dood zy, en dat daar van ko- tie no-
me te blyken.

V. En vermits het niet wel practicabel is, dat pens den
de voorsz. Schepen met derzelver ophebbende Vrede-
Manschappen naar een van de Havenen deezer breuk
Landen zouden worden opgezonden, zoo zul- van den
len dezelve moogen worden opgebragt ter plaatse Keizer
daar den commanderende Officier zulks zal ko- van Ma-
men goed te vinden, mits eenig Minister, Con- rocco.
sul of ander persoon van wegen dezen Staat daar
toe gecommitteerd, zig aldaar bevinde.

VI. Voorts in gevalle het gebeuren mogte dat eenige Schepen of Goederen, toebehoorende aan Ingezeetenen van dezen Staat, by die van Marocco genomen, weder herovert en vrygemaakt mogten worden, zoo zal aan die Schepen van Oorlog, welke de herneming zullen hebben gedaan, indien de herovering binnen tweemaal vier en twintig uuren is gebeurt, een geregte vyfdepart van de opregte waarde van het weder vrygemaakte Schip en Goed moeten worden betaald, en by aldien de voorsz. herneming na de voorsz. tweemaal vier en twintig uuren geschied, een geregte vierdepart van de opregte waarde, doch binnen vier en twintig uuren, na dat het voorsz. Schip en Goed in de magt van die van Marocco is geweest, gebeurende, alsdan een geregte derdepart van de voorgemelde waarde, en indien dezelve Schepen, na de voorsz. viermaal vier en twintig uuren worden hernomen, dat in zulken gevalle de geregte helft van de voorsz. waarde by de Hernemers zal worden genoten, zonder verdere reflexie hoe veel langer tyd de voorsz. Schepen in de magt van die Marocco zouden mogen zyn geweest.

VII. En zullen deze Præmien worden betaald door den Ontfanger van het verhoogde Last- en

Vel-

's GRAVENHAGEN.

Publicatie nopens den Vredebreuk van den Keizer van Marocco.

Veilgeld, en voldaan na bekome Sententie van de Collegien ter Admiraliteit.

En op dat dit voorsz. aan alle en een iegelyk, welke zulks eenigsints mogte aangaan, kennelyk moge zyn, zoo ontbieden en verzoeken Wy de Heeren Staaten, Erf-Stadhouder, Gecommitteerde Raaden en Gedeputeerde Staaten van de respective Provincien, en allen anderen Justicieren en Officieren van dezelve Landen, dat zy deeze Onze Publicatie van stonden aan alomme doen verkondigen, publiceren en affigeren in alle Plaatsen daar zulks noodig wezen zal, en men gewoon is zoodanige publicatie en affixie te doen; lasten en bevelen verders de Raaden ter Admiraliteit en den Advokaaten, Fiscaal, mitsgaders allen Admiraalen, Vice-Admiraalen, Kapiteinen, Officieren en Bevelhebberen, deze Onze Publicatie te agtervolgen en te doen agtervolgen, procederende en doende procederen tegens de Contraventeurs van dien, zonder eenige gratie, oogluiking, dissimulatie of verdrag, want Wy zulks ten dienste van den Lande en ten beste van de goede Ingezetenen van dien bevonden hebben alzoo te behooren, &c.

Verders hebben ook de Algemeene Staten nopens den uitvoer van Hoepen en Hoephout, den 23 dezer Maend eene Publicatie beraemd, en vervolgends doen afkondigen, zynde van dezen inhoud:

De Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden; allen den geenen die deezen zullen zien of hooren lezen, salut; doen te weten: Aangezien de klagten aan Ons gedaan, dat te meermaalen misbruik word gemaakt van de permissie, by Ons Plakaat van den 18 Juny 1755 tot uitvoer van Hoepen en Hoephout verleend, met onder andere Hoepen te vermengen en onder dezelve uit te

voe-

voeren roode Hoepen, gemaakt met rood Rys, en van zeven tot agt en een half voet lang, de welke by het voorsz. Plakaat als bekwaam tot de Haringtonnen of Haringvaten, zyn verboden uit te voeren, en het Onze serieuse intentie is dat het voorsz. verbod, gedaan ten dienste van de groote Visscherye en Haringvaart dezer Landen, dewelke Wy by continuatie houden voor een van de sources van de welvaart dezer Landen, stiptelyk worde geëxecuteerd, en niet werde geëludeerd, of daar tegens gedaan.

's GRAVENHAGEN.

Publicatie nopens den uitvoer van Hoephout.

Zoo is 't, dat Wy, tot voorkoming van fraudes in dezen, goedgevonden hebben te verbieden, zoo als Wy verbieden by dezen, eenige Hoepen of Hoephout uit te voeren, of tot den uitvoer van dezelve na buiten 's Lands, dat is, buiten de Zeven Provincien, en het Distrikt van de Generaliteit, Pasport te verleenen, anders als op vertoon niet alleen van een Certificaat van het Kuipers Gilde der Plaatse of Plaatsen alwaar de inlaading is gedaan, of, zoo aldaar geen Kuipers Gilde mogte wezen, van een of twee Kuipers, of van zoodanige andere kundige Luiden, als door de Magistraaten of Gerechten van die Plaatsen tot de inspectie van de voorsz. inlaading zullen wezen gecommitteert en beëedigd, waar by uitgedrukt zal moeten zyn de naam van de Plaats of Plaatsen alwaar, en van de Schepen of Schuiten, waar in de Hoepen of Hoephout geladen zyn, mitsgaders van het getal der Bosſen, als meede dat aan haar by oculaire inspectie van de Hoepen en het Hoephout, waar voor Pasport word gevraagd, gebleken is, dat onder dezelve, voor zoo veel zy hebben kunnen zien, niet gevonden worden of vermengt zyn eenige roode Hoepen, gemaakt van rood Rys, en van zeven of agt en een half voet lang, zoo als dezelve tot Haringtonnen bekwaam zyn, maar ook nog daarenboven van een Verklaring van den Schipper, dat hy nergens anders eenige Hoepen of Hoep-

'S GRAVENHAGEN.

Publicatie nopens den uitvoer van Hoephout.

Hoephout heeft gelaaden, dan op die Plaatsen, als dewelke by het voorsz. Certificaat van het Kuipers Gilde, Kuipers of andere gemelde kundige Luiden zyn uitgedrukt, dat voor de voorsz. Visitatie en Certificaat zal moeten worden betaald twaalf stuivers eens, en daarenboven eene stuiver van yder veertig Bos, of duizend Hoepen, des dat de Kuipers Gilden, Kuipers of andere beëedigde kundige Luiden, de Kooplieden, Factoors en Schippers, tot het doen der visitatien en het geven der gemelde Certificaten gereedelyk ten dienste zullen moeten staan, zonder dezelve op eenigerlei pretexten op te houden, op pœne dat dieswegens, door de Magistraaten en Geregten, na bevind van zaken zullen worden gecorrigeerd, en dat wyders dezelve Magistraaten en Geregten zullen zyn verpligt, om, in cas de voorsz. dilayen, of ook by absentie der gemelde Gecommitteerdens, andere kundige Luiden in derzelver Plaatsen *de facto* te doen employeeren.

Dat de voorsz. Certificatien en Verklaringen op de Comptoiren van de Convoyen en Licenten, benevens de Billietten van aangeving tegens het te verleenen Paspôrt zullen worden ingetrokken, alles op pœne dat de Hoepen, dewelke zonder van zoodanige Certificaten en Verklaringen voorzien te zyn geweest, en vervolgens zonder Pasport gelaaden zullen wezen, zullen worden gehouden en aangezien als gelaaden tegens Ons Plakaat van den 18 Juny 1755, en dat daar op, en op de Afladers applicabel zullen wezen de pœnen by het voorsz. Plakaat tegens de Uitvoerders van roode Hoepen van zeven tot agt en een half voet lang gestatueert, &c.

Ook hebben hunne Hoog Mogende uit hoofde van de schaersheid van het Rundvee, en de noodzakelykheid om daer aen te gemoed te ko-

komen, en den aenvoer van Rundvee van 's Graven buiten aen te moedigen, voor den tyd van den eersten van Grasmaend tot den laetsten van Zomermaend dezes jaers, de belasting van 20 gulden op ieder van buitenkomend beest, by het Placaet en den Lyst van den 31 July 1725 bepaeld, verminderd op 5 gulden van ieder Rundbeest; zo dat 2 Vaersen, 4 Hokkelingen, en 8 Kalveren voor een Os of Koey zouden gerekend worden.

's Gravenhage. (margin: 's GRAVENHAGEN.)

ALKMAER.

De Heeren Schout, Burgemeesteren en Schepenen dezer Stad, hebben de Publicatie, rakende de Bakneeringe en slyters van brood van den 27 van Zomermaend 1750. op den 23 der voorgaende Wintermaend aldus veranderd.

Schout, Burgemeesteren en Schepenen der Stad Alkmaar, onder het oog gebragt zynde eenige inconvenienten, spruitende uyt de Publicatie, rakende de Bakneering en Slyters van Brood, waarin onder anderen dese volgende Woorden gevonden werden „ laat een Bakker een Dogter na, die „ getrouwt was, of stond te trouwen met een Bak- „ kers Knegt, dat dese mede het zelve voorrecht „ zoude hebben als een Zoon, en dus ook in haar „ Vaders plaats de Bakneering blyven continue- „ ren.” Waar door zoodanig een Dogter, welke niet getrouwt was, of stond te trouwen met een Bakkers Knegt, dan ook verstooken was, om in haar Vaders plaats de Bakneering te mogen blyven exerceren:

Alteratie van de Keure op de Bakneeringe.

Tot wegneeming van welken Haar Edele Groot Achtb: (met advys van de Vroedschap) hebben goed-

ALKMAER. *Alteratie van de Keure op de Bakneeringe.*

goedgevonden de bovengemelde Periode; voorkomende in de voorn. Publicatie, of in eenige andere Keuren, door deesen te Altereren, en wyders te Ordonneeren en Statueeren; dat van nu voortaan een nagelaatene Dogter van een Bakker het recht van Bakken sal blyven behouden, of zoo dezelve meer als een Dogter nalaat, die dan gezamentlyk, of by afscheiding van eene derzelven, de overblyvende haar Vaders plaats zullen mogen vervullen, en alsoo de Bakneering blyven exerceeren, zonder dat vereyscht sal werden, dat zy zullen behoeven getrouwt te syn met een Bakkers Knegt, of met denselven na het overlyden van haar Vader in den Echt te treede; het welk meede op de selve wyse plaats sal hebben omtrent de Zoons en Dogters, van een Bakkers Weduwe; die het Bakken tot op haar overlyden heeft blyven exerceren.

Wyders zullen de zoodanige Dogters, die haar Vader of Moeder in de Baknering opvolgen, meede gehouden syn, de Intreede, en allen anderen Lasten aan het Gilde, conform de Ordonnantie van het zelve, even als een Bakkers Zoon, te voldoen, en daar en boven, in plaats van het Brood, 't welk tot een Proeff door een Bakkers Zoon of Knegt, die de Bakkery staat te beginnen, gemaakt, en door het Weeshuys genoten word; ten behoeve van het selve Huys te betaalen een somma van twaelf Guldens.

En laastelyk hebben Haar Edele Groot Achtbaare, na gehoort en geëxamineert te hebben de Klagten van diverse Burgers en Ingezetenen deser Stad, die hunne Kinderen of Pupillen tot het Bakken hebbende opgebragt, buyten staat zyn deselve in een Affaire te stellen, uit hoofde dat in de meergemelte Publicatie bepaalt is, dat het getal der Bakkers binnen dese Stad tot op het getal van dertig sal moeten uytsterven, goedgevonden en verstaan deselve Publicatie in dit poinct te Altereren, en by dese het getal der Bakkers, die al-

hier

hier ter Steede de Bakneering sullen mogen exerceren, te stellen op een getal van vyftig; blyvende voor het overige de Publicatie van den 27 Juny 1750, en alle andere Keuren voor zoo verre deselve deesen niet Contrarieren met haar geheel.

ALKMAER. *Alteratie van de Keure op de Bakneeringe.*

En is wyders goedgevonden en verstaan dat in het vervolg geen nieuwe Bak-Ovens sullen werden gestelt, dan met Voorkennisse en Approbatie van Heeren Burgemeesteren. enz.

ZEELAND.

VLISSINGEN.

Tusschen den 24 en 26 dezer Louwmaend is de winterkoude op het hoogst geweest, en zeer naby die van het bekend jaer 1740, dog maer van korten duer. Men meent toen in de lugt veele kleine glinsterende bolletjes te hebben ontwaerd, die als ysseling in de lucht zweefden, maer op den grond niet neder vielen.

VRIESLAND.

LEEUWARDEN.

Door de Heeren Gedeputeerde Staten is wederom de jaerlyksche Landsdag volgends gewoonte uitgeschreven, en zulks tegen Maendag den 6 van Sprokkelmaend aenstaende; ten welken einde de volgende brief, gedagtekend den 5 dezer maend, aen de Leden, tot het zenden van Volmagten in deze Staetsvergadering geregtigd, is afgezonden.

LEEU-WARDEN.

Veste, Lieve, besondere!

Uitschryving van den jaerlykschen Landdag.

De gulden Zonne, thans aan den Hemelkring op het laagste zynde gedaalt, en zig eenigzins daar aan beginnende te verheffen, waar door Wy wederom zien geëindigt en afgelopen het jaar. Zoo baard de herinnering hier van aan Ons tefsens een aandenken van dat geene, het welk van Ons in dit gewrigte des tyds vereischt word.

Immers vordert de loffelyke forme van 's Lands Regeeringe, dat 'er een zeekere tyd worde afgezondert, waar in dat geene, het welk ten nutte en welzyn van 't lieve Vaderland in 't gemeen, en van deeze Onze Provincie in 't byzonder kan dienen, in een ernstige overweginge worde gebragt en gelegd, door 's Lands Hooge Magten.

En mogen Wy, onder 't gehengen van Gods groote Goedertierentheid, verzeld met het genot van veele groote en onschatbaare Voorregten, egter met inmengzelen van Oordeelen en aanhoudende Plaagen, deeze aangenaamen tyd zien aanbreeken.

Wy zullen dan door deezen aan Onzen last zoeken te voldoen, en van Onzen pligt te kwyten.

Wy remarqueeren egter voor af, ter bevestiging van Ons vorengestelde, de zonderlinge blyken van Gods gunstryke Voorzienigheid in 't afgelopen jaar, ten opzigte van den Republycq in 't gemeen, en ook van deeze Provincie in 't byzonder.

Zoo in de conservatie van 't aangenaame, als in de bevrydinge van 't smertelyke en nadeelige.

Wy zien dog Onze Vreede bestendigt, Onze Vryheid gehandhaaft, en den Godsdienst bewaart, en tegens aanvallen gedekt; drie hoofdzaaken, waarlyk de begeerlykste hier op Aarden.

Dog dewelke andere Landen en Koningryken, of in 't geheel, of ten deele moeten derven, en welkers gemis, of een smertelyk gevoel in dezel-

zelve veroorzaakt, of vorige ondervinding daar van, een pynlyk en deerniswaardig nadenken, ja eene byna onherstelbaren stand na zig sleept.

Egter niet tegenstaande deeze groote Voorregten, zoo worden Wy niet te min in den Staat, en ook in deeze onze Provincie, ontwaar Gods slaande Hand en Vinger.

De sterfte onder 't Rundvee blyft niet alleen aanhouden, maar verspreid zig wederom meer en meer, ook sterven meer Beesten aan dezelve dan wel in vorige jaaren; de Worm in de Palagie, aan Sluizen en Dycken, word meer gezien en bespeurd dan zeedert eenigen tyd; het Graangewas en Akkerbouw kan niet in dien voordeeligen staat beschouwd worden dan wel voorheen, en wat dies meer is, agtende 't ter nedergestelde tot staving van Ons voorengemelde voldoende.

En zullende, om deezen niet te verre te extendeeren, alleen met een woord hier nog byvoegen, 't geen Wy vermeenen in de tegenswoordige situatie des tyds en van zaaken ter betragting noodig, en 't welk onder Gods Zeegen van een wezentlyk nut en voordeel zoo voor den Staat, als in de Huishoudelyke zaaken van ieder Provincie zoude kunnen verstrekken.

Wat dan nodiger in de aanstaande plegtige Vergaderinge voor 's Lands Hooge Magten, als met overleg en communicatie van den Doorluchtigen Erf-Stadhouder deezer Provincie, die geerne niet alleen alles wil aanleggen, en door Hoogst deszelfs gezag secondeeren, 't geene ten algemeenen nutte en welzyn van den Staat kan verstrekken, maar ook in 't byzonder Hoogst deszelfs serieuse attentie laat gaan, omtrent 't geene tot groey en bloey, aanzien en bevordering van deeze Zyne Hoogheids Vaderlyke Provincie kan dienen, en waar van zoo menigvuldige preuves voor handen zyn.

Als op dat geene bedagt te zyn, waar door de aangenaame Vrede bevestigd ende gesterkt, den

LEEUWARDEN. Uitschryving van den jaerlykschen Landdag.

LEEUWARDEN. welstand van den Republycq bevordert, waar door dezelve by Vrienden en Naburen geagt en gezien, en by andere ontzien mag worden.

Uitschryving van den jaerlykschen Landdag. Hier toe zal als een geschikt middel buyten tegenspraak, moeten worden aangemerkt de onderhouding van een genoegzaam aantal van Militie, zoo te Paard als te Voet, en het in dienst houden en stellen van een aanzienlyke Vloot of Equipagie ter Zee.

Met hoe pacifycque gedagten ook de Hooge Mogentheden in dit Weerelddeel schynen bezield te zyn, zoo dryven 'er niet min nog al veranderlyke en duistere Wolken omme, die wel een aannaderend onweder konden voorspellen, voor al ook in de wisselvallige omstandigheden met zommige Zee-Mogentheden.

Om voor tegenswoordig hier niet meer by te doen, zyn het de vorige twee essentieele stukken, dewelke den aandagt en ernstige overweeginge der respective Bondgenoten al zedert eenige jaaren heeft bezig gehouden, dog waar omtrent tot nog toe niets finaals heeft kunnen worden geconcludeert, zynde het niet te min zeeker, dat een wel gereguleerde Republycq of Burgerstaat, nooit zonder deeze beide zaaken in 't middelyke veylig en gerust kan zyn, voornamelyk eens by onverwagten aanval, of in gelegentheden die men niet had kunnen voorzien.

Wenschelyk derhalven dat deeze allergewigtigste zaaken, eens met algemeen overleg ter conclusie mogten gebragt worden, en dat ieder der Provincien, met ter zyden stellinge van alle eigen intrest, en behertiging van 't algemeene belang, zoodanig in deezen mogte te werk gaan, dat zig van agteren mogten verheugen in het in staat en herstellen van den Land- en Zeemagt van den Republycq, en geenzins daar omtrent stoffe hebben van een na en te laat beklag.

Hier by zal in 't Huishoudelyke in agt moeten genomen worden, om tot het boven aangemerkte

het

het benodigde te kunnen contribueeren, gave Consenten te draagen, en met Reëele furnissementen te bekragtigen.

LEERWAARDEN. Uitschryving van den jaarlykschen Landdag.

Eene goede en ongeintresseerde Mesnage, eene verbetering en favoriseering zoo veel mogelyk van 's Lands Financien, eene stricte invordering van dezelve, en eene oneenzydige executie hier ontrent van 's Lands geëmaneerde Wetten en Placcaten.

Zaaken, voorwaar zeer aannemelyk, en die ook 't object van de Hoogwyze deliberatien van de Hooge Regeering van dit Ons Vaderland, in den vorigen jaare zyn geweest, en thans wederom, om de nieuw gearresteerde zaaken ter executie te brengen, een materie daar toe zullen uitleveren.

Weshalven Wy Ons hier mede zullen vergenoegen, en alleen nog byvoegen, dat den Raad van Staate der Vereenigde Nederlanden, volgens een constante gewoonte, en meermaalen betoonde yver en oplettendheid voor dat geene, het welk zoo tot defensie en securiteit van den Staat, als tot luister en aanzien van dezelve kan dienen, zeer naauwkeurig aan te toonen in een generaale Petitie der Consenten voor de respective Staaten van Oorlog, zoo ordinaris als extraordinaris, en het gebrekkige en hier aan te kort schietende daar by te voegen, en secondeerende Hun Hoog Mog. de Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, dezelve met een ernstige en na tyds gelegentheid geschikte Missive aan de respective Bondgenooten. (*)

Wy zullen Ons derhalven alleen daar toe refereeren, en hebben om aan Onzen last en pligt te voldoen, goedgevonden den ordinaris Landsdag voor deezen jaare 1775 uit te schryven tegens Maandag den zesden February eerstkomende.

Ver-

(*) Men voelt ligt, dat hier iets in den styl ontbreekt, maer wy hebben geen vryheid om giffingen in de plaets van het oorspronngelyke voor te dragen.

LEEUWARDEN.

Uitschryving van den jaerlykschen Landdag.

Verzoekende en ordonneerende UE. Amptshalven, hier af vroegtydig de nodige kennisse te geeven aan de respective Volmagten van Uwen Bedryve, ten einde zig alhier kunnen laaten vinden, en na aanhoringe der Propositie, op gemelde Petitie en Staaten van Oorlog, en andere Poincten, zoodanig mede te helpen delibereeren en concludeeren, als een nutte, welzyn en veyligheid, zoo van den Staat, als van deeze Provincie in deeze tyds omstandigheid, onder den Goddelyken Zeegen, verstaan zullen te behooren.

Mede verzoeken en ordonneeren Wy UE., in Uwen Bedryve ordre te stellen, dat twee gequalificeerde Volmagten, een uit Adelyken, en een uit den Eigen erfde staat, voor dit lopende Jaar worden geëligeert, op navolgende voet en manier.

Te weeten, enz. (*)

HARLINGEN.

Gelyk op hoog bevel van de Heeren Staten, de wettige Souverain dezer Provincie, hier overal met den aenvang van dit jaer te gelyk een aenvang met het gebruik van de nieuwe Psalmberyming is gemaekt; zo is hier mede teffens onze nieuwgebouwde Kerk ingeweid, in welke op nieuwjaersdag de eerste Leerreden is gehouden. De oudsten Predikant *Frederik Piekenbroek*, die dezelve verrigtte, nam tot onderwerp de woorden van den Euangelist Johann. X. vs. 22. *Ende het was het Feest der vernieuwinge des Tempels van Jerusalem, ende het was winter*, en tot voorafspraek van zyne Leerreden: *Het oude is voorbygegaen,*

(*) Hier op volgt de wyze waerop de Volmagten zullen worden benoemd en gemagtigd, woordelyk te vinden in de NIEUWE NEDERL. JAERB. 1760. bl. 44. en volg.

gaen, ziet het is al nieuw geworden. De HARLINGEN.
Burgemeesteren, Vroedschap en Burger-Officieren, vergaderden 's namiddags ten half twee uren op 't Stadhuis, van 't welk zy zig gezamenlyk in eene statelyke orde naer de Kerk begaven, gelyk zy ook wederom na het eindigen van den Godsdienst in dezelfde statelyke orde, met en benevens de Heeren Predikanten, Ouderlingen en Diakenen naer het Stadhuis te rug keerden, alwaer de Magistraet des avonds een deftig onthael gaf.

OVERYSSEL.

DEVENTER.

De Heeren Gedeputeerden van de Staten dezer Provincie, hebben den 9 dezer Louwmaend de volgende Notificatie beraemd en doen afkondigen.

De Gedeputeerden van de Staaten van Overyssel, doen hier mede alle Schouten, Richteren en Secretarien van de kleine Steden deezer Provincie Notificeren, dat zy de Extracten uit derzelver gehoudene Registers en Prothocollen over de aangevinge van den 50sten Penning, uit hoofde van Alienatien en Collaterale Successien, welke vervallen zyn van den 1sten Januarius tot den laatsten December 1774. inclus, zullen inzenden aan Haar Edele Mog. voor of op Maandag den zesden Maart deezes Jaars 1775. binnen Campen, zorge dragende, dat al het geene in den voorleden Jaare 1774. vervallen is, schoon in den beginne des Jaars 1775. eerst mogte zyn aangegeven, daar op worde gebragt, op dat het geene in het eene Jaar is vervallen, met het ander Jaar, waar in de aangave gedaan is, niet worde geconfundeert, by poene van vergoedinge der schaade,

Notificatie nopens de Extracten uit Registers en Protocollen over de aengeving van de 50ste penning.

DEVENTER. *Notificatie nopens de Extracten uit Registers en Protocollen over de aengeving van de 50ste penning.*

de, welke de Provincie daar door zoude mogen komen te lyden. Dezelve Extracten formerende met de vereifchte exactitude, zoodanig dat daar by komen te fpecificeeren de dag van de gedaane aangevinge, ende de dag en tyd wanneer het Sterfval gevallen, of de Verkopingen en andere Alienatien gedaan zyn, met haar eigenhandige ondertekeninge certificerende, op den Eed by het aanvaarden van hunne Bedieninge gedaan, dat alles daar op gebragt is 't geene aan haar is aangegeven, en dat vorders niet en weten dat eenige Posten niet aangegeven, en verzwegen zyn, daar by voegende een Memorie van zoodanige Posten als tot haar kennis gekomen en niet aangegeven mogen zyn geweest, zonder daar van te blyven in gebreke: by eene boete van honderd Goud-gul- dens daar op by Notificatie van den 29 May 1731, geftatueerd.

STEENWYK.

Wanneer eenige gefchillen tuffchen de Predikanten en Leden van den Kerkenraed in deze Stad ontftaen waren, en zo verre toegenomen, dat de Staten van deze Provincie daerom omtrend niet langer meenden onverfchillig te kunnen zyn; zo hebben Hooggem. Staten die twiften gedempt door eene Refolutie, welke wel is waer, reeds in Grasmaend van 't nu afgelopen jaer is genomen, dog welke ons nu eerft toegekomen, wy oordeelen onze Lezeren niet te kunnen onthouden. Zy is van dezen inhoud:

De Heeren van Palland tot Olindhuis, en andere Hun Edele Mogende Gecommitteerden tot de Zaaken van Haffelt en Steenwyk, hebben ter Vergaderinge gerapporteerd; dat, ingevolge en ter voldoeninge van derzelver Refolutie

tie commissoriaal van den 16den October 1770, hebben geëxamineert, *de Justificatie der bezwaaren teegen Dnus.* ARNOLDUS ROTTERDAM, *welke de Kerkenraad van Steenwyk ter haarer defensie tegen zeker Resolutie en Berigt van de Magistraat van Steenwyk heeft ingebragt*; beneevens het Antwoord van voorschreeven Predikant ROTTERDAM daar teegen ingezonden, onder den naam van DOORSLAANDE ONSCHULD *ofte noodwendige Verdeedidinge, teegen de notoire Calumniën en Insimulatiën door eenige Leeden des Kerkenraads Hem aangedaan, en dus teegen Dnus* E. VAN DER SOUW *Predikant; Burgemeester* G. VOGELSANG, *en* ADAM JANS, *Ouderlingen; Dnus* A. TELTING, *en* B. RAGIUS, *Diaconen; Aanklagers en Beschuldigers:* Zynde beide deeze Justificatie en Antwoord gemunieerd met een groot getal van Stukken.

STEENWYK.

Resolutie der Stat. van Overyssel nopens de geschillen des Kerkenraeds te Steenwyk.

Dat zy Heeren voor af in de eerste plaatse hebben moeten remarqueeren, dat, daar voorschreeven *Justificatie* is ingesteld op den naam van den Kerkenraad van Steenwyk; het *Antwoord* bevonden word, ingerigt te zyn, niet in 't generaal, teegen voorschreeven Kerkenraad, maar speciaal teegen *vyf* van derzelver *Leeden*, met Namen daar by gemeld.

Dat Zy Heeren, de reeden daar van hebbende naargespoord; bevonden hebben, dat wanneer de Kerkenraad by Resolutie van den 9den April 1772 gelast is, om de Poincten van bezwaar, welke dezelve ten laste van den Predikant ROTTERDAM mogte hebben, zoo die in twee Kerkenraads Resolutiën, namentlyk die van den 14den en 30sten July beide 1769. reeds vervat, als die nader aan het einde van derzelver *Instructoire Notulen* opgegeeven waaren, met de Stukken en Verificatiën, daar toe specteerende, aan Hun Edele Mogende zouden inzenden, en wanneer vervolgens by den Kerkenraad gesprooken wierd, om deeze Zake alzo teegen den Pre-

STEEN-WYK.

Resolutie der Stat. van Overyssel nopens de geschillen des Kerkenraeds te Steenwyk.

dikant ROTTERDAM ter vervolgen; als toen *twee Ouderlingen*, en *twee Diaconen* van den Kerkenraad verklaard hebben, en geprotesteerd, geen deel aan deeze Kerkenraads disputen en proceduren te willen hebben, en ook met de daad niet genomen hebben; en dat, wanneer men deeze *vier Persoonen* van den Kerkenraad wegneemt, 'er alleen de *vyf Leeden* in 't hoofd van voorschreeven Antwoord van den Predikant genoemd, overblyven; en men dus de benaaminge van Kerkenraad, in 't hoofd van de *Justificatie* gemeld, *alleen* van de voorschreeven *vyf Leeden* te verstaan hebbe.

Dat Zy Heeren, in *de tweede plaatse* hebben moeten aanmerken, dat wel voorschreeven *vyf Kerkenraads Leeden*, in het hoofd hunner Justificatie voorgeeven, de poincten van bezwaar, daar by vervat, *niet* als *Aanklagers* en *Beschuldigers* van den Predikant ROTTERDAM, maar alleen, *ter hunner defensie*, voor Hun Edele Mog. te hebben gebragt, en dat Zy dus in hunne bewyzen te kort schietende, voor geene ligtvaardige beschuldigers te houden, ofte de kosten van zulk een Procedure te erstaden, gehouden zouden zyn.

Dan, dat het hun Heeren is voorgekomen, *dat voorschreeven Kerkenraads Leeden voor* AANKLAGERS *in deezen te houden zyn*; Zoo om dat zy de Poincten van beswaar teegen den Predikant ROTTERDAM in de twee voorschreeven Kerkenraads Resolutien vervat, en aan het einde van de Instructoire Notulen, teegen de Magistraat van Steenwyk ingerigt, opgegeeven, by deezen verder te Justificeeren, op zig hebben genoomen; als, om dat zy by deeze Procedure, een groot getal van nieuwe bezwaaren, teegens den Predikant ROTTERDAM hebben ingebragt; waar van in de Procedure, teegen de Magistraat van Steenwyk geen mentie is gemaakt; en derhalven, zig, zonder eenige noodzaake, daar in tot *Aanklagers* en *Beschuldigers* hebben gesteld, en dus in geenen

nen deelen kunnen voorgeeven, deeze nieuwe Poincten van bezwaar, teegen den Predikant ROTTERDAM, ter hunner defensie, voor hun Edele Mog. te hebben gebragt, daar van de zyde van den voorschreeven Predikant nog niets was ingekomen; waar teegens deeze Leeden zig ter defensie te stellen hadden.

Dat zy Heeren Gecommitteerden, *in de derde plaatze* niet hebben kunnen nalaaten, te Remarqueeren, dat voorschreeven *Kerkenraads Leeden* die alhier als *Aanklagers* voorkomen, bevonden zyn, *in den loop deezer Proceduren zig daar by te gelyk meede het Caracter van Regters en Getuigen te hebben aangematigd*; als RIGTERS, door voorschreeven Predikant ROTTERDAM, na het indienen van zyn Schriftelyk Rapport van den 24 Maart 1769, by Resolutie van den 30 July 1769, over verscheidene zaaken, 't zy die betrekkelyk waaren tot dat Rapport, 't zy, die daar meede geen gemeenschap hadden, te corrigeeren, te vermaanen, en te recommandeeren; als GETUIGEN, door dat de *meeste* van *deeze* Kerkenraads Leden, Attestatien, zoo voor hun zelve als voor andere persoonen hebben ingesteld, en afgegeeven, en tot bezwaar van den Predikant ROTTERDAM; als by de meergemelde Instructoire Notulen en by deeze Justificatie geappliceerd.

STEENWYK. Resolutie der Stat. van Overyssel nopens de geschillen des Kerkenraeds te Steenwyk.

Dat zy Heeren, hier meede overgaande ter examinatie van deeze wydluftige Procedure zelve, bevonden hebben, de poincten van bezwaar door de *vyf voorschreeven Kerkenraads Leeden*, ten laste van den Predikant ROTTERDAM aangevoerd, gebragt te zyn, onder *vyf* Classen ofte Hoofddeelen, namentlyk; tot het schriftelyk rapport van den 24 Maart 1769, tot het niet observeeren van des Kerkenraads Resolutie; het veragtelyk behandelen van de Kerkenraads Leeden; het te buiten gaan van zyn pligt in Huisbezoekingen en in andere deelen van zyn dienst; en het niet nakomen van de Resolutie van Hun Edele Mogende.

Dat

STEEN-WYK. *Resolutie der Stat. van Overyssel nopens de geschillen des Kerkenraeds te Steenwyk.*

Dat daar teegens de Predikant ROTTERDAM niet alleen alle de poincten van bezwaar, teegen hem ingebragt, van stuk tot stuk heeft beantwoord, en met een meenigte van stukken en bewysdommen tragten te wederleggen, te expliceeren, ofte te excuseeren, dikwyls ook met *retorsie* te gebruiken teegen zyn *Amptgenoot*, als die aan dezelfde, ofte diergelyke bezwaarpoincten, hem ten laste gelegt, meede onderhevig zoude zyn; maar ook een tweede poinct van defensie heeft gesteld, in een betoog van zyn goed gedrag, handel en wandel, geduurende zyn veertienjarigen dienst te Steenwyk gehouden, en dit Vertoog meede met verscheide bewysstukken, geappuieerd.

Dat, gelyk het gemelde *tweede poinct*, van defensie, hier by zoo zeer niet in aanmerking komt, als wel deszelfs verantwoordinge omtrent de poincten, hem ten laste gelegt: de attentie van Hun Heeren ook principalyk daar heen is gegaan, om die alle, naar *behooren*, te examineeren.

Dat zy Heeren egter Hun Ed. Mog. niet zullen lastig vallen met een specificq narrée, of detail van alle die poincten te doen, alzo bevonden hebben, veelen derselver te bestaan, in wederzydse *knibbelaryen* en *kyvagien*, die haaren oorsprong hebben, in den onmin, waar in de Predikanten van Steenwyk hebben geleefd, en malkanderen gestadig getragt te quellen en te bedillen; en dat daarom zy Heeren Gecommitteerden gemeind hebben, hun oog op 't gehouden gedrag van *beide Partyen*, in deezen, en dus zo wel op de *Klaagers*, als op de *Beklaagden*, alleen te moeten vestigen, op dat alzo die geene, die in schuld bevonden mogt worden, de gemeriteerde correctie van Hun Edele Mog. niet zoude mogen ontgaan, en alzoo meede de noodige middelen, van voorzieninge, voor het toekomende, beraamd kunnen worden;

Dat zy Heeren Gecommitteerden, dan ook deeze Procedure, met zulk een oog beschouwd hebben-

bende; Hun daar by wel eenige zaken zyn voorgekomen, waaromtrent de Predikant ROTTERDAM, niet stiptelyk by de gerecipieerde Kerken-Orde ofte by de Ordre en Reglementen, successivelyk by den Kerkenraad van Steenwyk beraamd, is gebleeven; maar daar by te gelyk hebben bevonden, dat deeze Kerken-orde en Reglementen, in de questieuse poincten, by *de beide Predikanten van Steenwyk zelve*, niet worden geobserveerd, en in agt genomen; gelyk, onder anderen, het doopen van de bejaarde Persoonen, zonder voorgaande voorstellingen *aan-* en *op-* approbatie van den Kerkenraad; het aanneemen van Leedematen, *by-* of *zonder tourbeurt* enz.; dat ook by het maaken van dergelyke Reglementen, de behoorlyke ordre *niet* word geobserveerd, en veeltyds Resolutien, over zaaken van ordre genomen, zonder eene *broederlyke communicatie* met malkanderen te houden; waar uit niet, dan een geduurig misnoegen en teegenstreevingen onder dezelven geboren worden.

Steenwyk. Resolutie der Stat. van Overyssel nopens de geschillen des Kerkenraeds te Steenwyk.

Waarom zy Heeren van advysen zoude zyn, dat Ridderschap en Steeden, den Kerkenraad van Steenwyk, inzonderheid de *beide Predikanten*, zouden behooren te gelasten, om in 't doopen van bejaarde Persoonen, en anders, zig te gedragen, naar den inhoud van den Kerken-ordre, voor zoo verre die by Resolutie van Hun Edele Mog. van den 30 Julii 1679. is aangenomen; en dat voorts de Kerkenraad, zoude behooren te worden gelast, om met den eersten, eene resumtie te doen, van de Ordres en Reglementen, by Haar van tyd tot tyd gemaakt, ofte zoo als dezelve, naar deezes tyds omstandigheeden, en ten meesten dienste van de Gemeente van Steenwyk, zoude verandert, en gemaakt behooren te worden, zonder prejuditie van iemand, om zig voortaan, daar naar exactelyk te reguleeren.

Dat, wat verders de poincten van bezwaar, door *deeze vyf Kerkenraeds Leeden*, ten laste van den

Pre-

STEEN-WYK.

Resolutie der Stat. van Overyssel nopens de geschillen des Kerkenraeds te Steenwyk.

Predikant ROTTERDAM ingebragt, ten aanzien van deszelfs wandel en gedrag, zoo in het waarnemen van zyn Dienst, als ten reguarde van den Kerkenraad gehouden, by Hun Heeren aan *de eene* zyde in consideratie zynde genomen, *dat geene stukken* van aanbelang, *ten laste van de Predikant* ROTTERDAM, *beweezen zyn gevonden*; dat de zelve *Predikant*, *zig wel* van zeer veele *Imputatien*, volkomen *heeft gezuiverd*, dog in andere poincten van minder belang, niet van *onvoorzigtigheid* is vry te spreken; En aan de *andere* zyde, dat de overige Leeden van den Kerkenraad, de PARTYE *voerende*, teegen den Predikant ROTTERDAM in *veele opsigte*. en zulks meede *in het entameeren en uitvoeren van deeze Procedure*, *zig aan* geene mindere onvoorsigtigheid hebben schuldig gemaakt.

Zouden zy Heeren van advyse zyn; dat Hun Ed. Mog. aan beide partyen, inzonderheid aan den Predikant ROTTERDAM hun regtmatig ongenoegen zouden behooren te kennen te geeven; dat, Hun Ed. Mog. dezelve zoo dikwyls hebben vermaand, om vreede en eenigheid onder hun te houden; malkanderen behoorlyk te bejeegenen; en geene reedenen van ongenoegen te geeven; by pœne van Hoogst derselver Indignatie, diesweegens te incurreeren; Hun Ed. Mog. egter weeder hebben moeten ondervinden, hoe door dezelve teegens deeze vermaaningen was aangegaan, waar van deeze Procedures, weeder nieuwe preuves, van het een en ander opleeveren: dat Hun Ed. Mogende wel zeedert eenige tyd, geen nieuwe klagten van de eene Party over de andere zyn voorgekoomen, en daarom reedenen hebben, te denken, dat de zoo nadrukkelyke vermaaningen, vervat in Hun Ed. Mog. Resolutie van den 9de April 1770. zoo veel vermogen op de voorschreeven Kerkenraads Leeden zal hebben gehad, dat dezelve binnen de paalen van hun *pligt*, en van de *gemaatigdheid* zyn gebleeven; dat Hun Ed. Mog. dezelfde vermaaningen, als nog herhaalen en de voorschreeven Ker-

ken-

kenraads Leeden te zamen, en elk van dezelve in 't byzonder, wel ernstig recommandeeren, om elk in zyn *Ampt* en *Bedieninge* zyn pligt te betragten, en voortaan met malkanderen, *in een Broederlyke liefde, en eendragt te leeven, tot stigtinge van de Gemeente*, en zig zorgvuldig te onthouden, van al het geen daar meede strydig zoude zyn. alzo Hun Ed. Mog. niet zoude kunnen nalaaten, hunne regtmaatige indignatie te doen gevoelen aan die geenen, die bevonden zouden worden, daar tegen aan te gaan.

STEENWYK. *Resolutie der Stat. van Overyssel nopens de geschillen des Kerkenraeds te Steenwyk.*

Dat, wat aangaat dat gedeelte der Proceduure tusschen *de Magistraat van Steenwyk* aan de eene zyde, en de *Kerkenraad aldaar*, aan de andere zyde, voormaals geventileerd, aangaande het royeeren, of niet royeeren van twee Kerkenraads Resolutien, namentlyk die van den 14 en 30 July beiden 1769. welk poinct by Resolutie van Hun Edele Mogende van den 9 April 1772. in advys gehouden is, tot dat de poincten van beswaar, welke de Kerkenraad van Steenwyk, tegen den Predikant ROTTERDAM, en zo wel die aan het einde van der zelver Instructoire Notule, op gegeeven, als die in beide voorschreeve Resolutie vervat waren, door den Kerkenraad, de novo zouden zyn ingebragt, en de Predikant daar over gehoord: Zy Heeren, ten aanzien van voorschreeve Resolutie van den 14 April 1769. hebben geconsidereerd; dat hoe zeer de Predikant ROTTERDAM, op den 16 Mey. 1769. wanneer Hy zyn protest, in den Kerkenraad voorbragt en oplas, den Kerkenraad reeds voor zyn *Partye* erkende, en zig aan derzelver *Censure* niet dagte te submitteeren, nogtans de bewoordingen waar meede het zelve is opgesteld, geensints gepast waren, om in een Kerkenraads Boek, en zulks door de Leeden zelve, die daar by zoo zeer aangetast wierden, te worden geregistreerdt, en geinsereerdt te blyven; en dat daarom de Kerkenraad gefundeerde reedenen heeft gehad, om het zelve Protest in de Notulen des Kerkenraads niet te inse-

STEEN-WYK.

Resolutie der Stat. van Overyssel nopens de geschillen des Kerkenraeds te Steenwyk.

sereeten; en dat zy. Heeren van advyse zouden zyn, dat voorschreeven Resolutie van den 14 July 1769. niet geroyeerd, maar in het Kerkenraads Boek geinsereerd behoord te blyven.

Dan, wat het royeeren van de Kerkenraads Resolutie van den 30 July 1769. aanbelangd, dat Hun Heeren daar omtrent is voorgekomen, dat Partyen, als nog discrepant zyn, wat de waare reeden geweest zy, waarom de Kerkenraad haare deliberatien *over het Schriftelyk Rapport van den Predikant* ROTTERDAM, *van den 24 Maart* 1769. en de aanneeming der Leedemaaten tot over *veertien dagen* had uit gesteld.

Dat wanneer men de poincte van beswaar, welke de Kerkenraad uit 't voorschreeven Schriftelyk Rapport, getrokken heeft, en by de Resolutie van den 30 July 1769. vervat, op hun zelven beschouwd, *men beswaarlyk, kan vallen in die gedagten, dat, deeze poincten zulk een gewigt van reedenen hebben moogen op leeveren, om twintig persoonen, daar anders niets persooneels op te zeggen viel, gelyk de Kerkenraad zelve daar na op den 23 Juny 1769. verklaard heeft, voor als nog van het Leedemaatschap te weeren, en onder eene hatelyke suspicie te brengen.*

Dat voorschreeven Kerkenraads Resolutie van den 30 July 1769. zelve, zoo als die by de *Instructoire Notulen* by eene *Authenticque Copie*, met de *Origineele Minute* aan dezelve geappliceerd is, compres geschreeven, bestaat in *agtien bladzyde*, waar van de *agt* eersten, behelzen een ampel relaas, van het geen omtrent de admissie van de *twintig Leedemaaten* is voorgevallen, waar in voorschreeve Resolutie worden opgenoemd, de poincten van bezwaar teegen den Predikant ROTTERDAM, zoo die in het meergemelde schriftelyk rapport, van dezelve waren resulteerende, als welke daar na gebeurd, ofte hier by getrokken zyn, en eindelyk volgen daar op de correctien en vermaaningen, relatyff tot de voorschreeven poincten.

Dat

STEENWYK.

Resolutie der Stat. van Overyssel nopens de geschillen des Kerkenraeds te Steenwyk.

Dat zy Heeren, voorschreeven Resolutie in haar inhoud beschouwd hebbende, bevonden hebben, dat het voorschreeven relaas van de Procedûren, raakende de non admissie der twintig Ledemaaten, waar van de schuld by voorschreeven Resolutie, *zonder reeden*, aan den Predikant ROTTERDAM word toegeschreeven, *geen plaats in voorschreeven Resolutie had behooren te vinden*, en nu nog veel minder, daar Ridderschap en Steeden by Resolutie van den 9. April 1772. *de Kerkenraad daar over gecorrigeerd hebben*, en dus alle die Handelingen eerder behooren in vergeetelheid gesteld te worden.

Dat, het geen by voorschreeven Resolutie, verder zoo omtrent het meergemelde schriftelyk rapport van den Predikant ROTTERDAM als van eenige andere Handelingen, van dezelve voorkomt, word voorgebragt, in maniere, als of voorschreeven Predikant, zig daar meede, aan groove misdaaden had schuldig gemaakt en de broederlyke eendragt, en de ruste in den Kerkenraad gestoord had, en dat dezelve daarom niet alleen de indignatie, maar ook de correctie des Kerkenraads gemeriteerd had.

Dat de correctien en vermaaningen, daar op vervolgens geappliceerd, *meerder na een* scherpe Censure, dan *na een broederlyke* Vermaaning, die Zy voorgeeven, hier by geoeffend te hebben, *is gebykende*.

Dat de Predikant ROTTERDAM over geene van de poincten, in voorschreeven Resolutie gemeld, 't zy die ter presentie van den Kerkenraad waaren voorgevallen, of niet, IS GEHOORD, *nogte eenige verbooding van dezelve daar toe is gedaan en daar by meer andere informaliteiten zyn gepleegd:*

Dat over zulks Zy Heeren van advyze zoude zyn, *dat de Resolutie des Kerkenraads van den 30 July 1769 zoo als die in haar geheel genomen is, beneevens de resumtie van dezelve op den 31 July daar aan volgende gehouden, uit de Kerkenraads Handelingen van die da-*

D *gen*

STEEN- WYK. *gen zouden behooren te worden geligt, zonder daar in weeder geinsereert te moogen worden.*

Waar over zynde gedelibereerd, hebben Ridderschap en Steeden, zig met voorschreeven rapport geconformeerd.

(*Was geteekend*)

H. BORGERINK.

GENERALITEITS LANDEN.

BREDA, STEENBERGEN en PRINCELAND.

Op den 11 van Wintermaend des voorgaende jaers 1774, is door zyne Doorluchtige Hoogheid den Prinse Erfstadhouder, met advys van die van den Raden der Domeinen van zyne Hoogheid, eene Ordonnantie en Reglement beraemd en verzonden tegen de Bedelary, en tot betere handhaving der Armen-fondsen in de Baronnie van Breda en Steenbergen, midegaders de Heerlykheid Princeland; het welk met bevestiging en vermeerdering van 't Placaet van wylen Prins Willem Hendrik Glor. Ged. van den 25 van Wintermaend 1682., de volgende Artikelen bevat:

Reglem. tegen de bedelary en ter handhaving der armen-fondsen.

I. Dat Niemant, wie het ook soude mogen weesen, 't sy Inboorling of Inwoonder, 't sy Uytlander of Vreemdeling, sonder onderscheid van Sexe of Jaaren, sig voortaan sal mogen verstouten, om in of binnen Onse Steeden, Landen en Heerlykheden van Breda, Steenbergen en Princeland, op publicque Plaatsen, of aan de Huysen der In- en Opgeseetenen te gaan bedelen en Aalmoessen vragen, by pœne dat een Inboorling of Inwoonder deswegens voor de eerste reyse eenigen tyd, ter discretie

tie van de respective Magistraaten, te Water en Brood geset, en dat een Uytlander of Vreemdeling, gelyk ook sodaane Inboorling of Inwoonder, die hetselve voor de tweede reyse, wanneer Hy daar over te voren reeds te Water en Brood is geset geweest, mogte doen, deswegens arbitrair na omstandigheden van saaken gestraft sal werden.

BREDA, STEENBERGEN en PRINCELAND.

II. Dat geene Borgeren, In- en Opgesetenen van Onse gemelte Steden, Landen en Heerlykheid, aan wie Wy sulks wel expresse verbieden by desen, eenige Aalmoesfen aan sodaane Bedelaars sullen mogen geeven, by pœne van drie Guldens telkens te verbeuren, en door den Officier van de Plaats paratelyk te Executeeren, te appliceeren ten behoeve van den Grooten of Gemeenen Armen.

Reglem. tegen de bedelary en ter handhaving der armenfondsen.

III. Alles nogtans met deesen verstande dat, om sodaane Inboorlingen en Inwoonders, welke, 't sy door ouderdom, 't sy door Lichaams Gebreeken, tot het doen van eenig Werk onbekwaam en waarlyk arm en behoeftig syn, niet te versteeken van de Liefdegaven hunner meede Ingesetenen, het aan den Officier en Regenten van de Plaats alwaar deselve woonen, sal vrystaan, aan de sodaane speciaal te permitteeren, om binnen de Stad, het Dorp of de Parochie waar toe sy gehooren, Aalmoessen te vragen, en tot dat eynde aan deselve een Briefje, Lootje, of ander kenbaar Teeken te verleenen.

IV. Des sullen sodaane geadmitteerde Bedelaars het selve Briefje, Lootje of ander Teeken altoos by het vragen van Aalmoessen moeten by sig hebben, dragen en vertoonen, en ook niet buyten de Plaats of het District, waar toe sy de voorsz. permissie hebben bekomen, mogen gaan bedelen, by pœne als Art. I. gestatueert.

V. Dat alle die geene van sodaane geadmitteerde Bedelaars, welke sig mogten onderstaan, om het bekoomen Briefje, Lootje of Teeken aan een ander, ten eynde daar mede te gaan bedelen, over te geeven, gelyk ook alle die geene welke op eens anders Briefje, Lootje of Teeken, Aalmoessen vragen, deswegens voor de eerste reyse met eene detentie

BREDA, STEENBERGEN en PRINCELAND.

Reglem. tegen de bedelary en ter bandhaving der armenfondsen.

te Water en te Brood voor eenigen tyd, ter discretie van de respective Magistraaten, en voor de tweede reyse arbitrair na omstandigheden van saaken gestraft zullen werden.

VI Dat om door het bovengemelte verbod van bedelen aan of langs de Huysen, geene arme of behoeftige passeerende Persoonen, met behoorlyke en geloofwaardige Attestatien of Passen voorsien, in ongelegentheid te brengen, de respective Regenten der bovengemelte Steden, Dorpen, en onderscheidene Heerlykheden, ieder in den haere, sullen moeten aanstellen en qualificeeren, waar toe Wy deselve by deesen speciaal actoriseeren, een of meer Arm- of Passant-Meesters aan wie de voorsz. behoeftige passeerende Persoonen sig, tot het bekomen van een Aalmoes of Reyspenning, sullen konnen en moeten addresseeren.

VII. Dat sodaane Arm- of Passant-Meesters, na examinatie der voorsz. Attestatien of Passen, en deselve in order bevindende, alsdan zo nodig, of wanneer Regenten het selve dienstig mogten oordeelen, met voorkennisse van de respective Officieren, aan die behoeftige passeerende Persoonen, mits derselver Reys onophoudelyk vervolgende, zo veel uit de Armen-Cassa sullen mogen geeven en toeleggen, als sy bevinden sullen ter hunner subsistentie tot aan de naastvolgende Plaats van derselver destinatie, dog verder niet, nodig te weesen; teffens met serieuse recommandatie, om aan of langs de Huysen der Ingeseetenen niet te gaan bedelen.

VIII. Dat om alle bedrog in deesen voor te komen, de voorn. Arm- of Passant-Meesters verpligt sullen syn, om in een daar toe te houden Boek, aan te tekenen de Naam van die passeerende Persoon, den datum van de Attestatie of Pas, waar meede hy is voorsien en door wie die is afgegeeven, waar na toe denselven voornemens is te reysen, en hoe veel Hy aan hem tot een Aalmoes of Reyspenning heeft gegeeven, teffens op de Attestatie of Pas schryvende dat en wanneer die aan hem is vertoond.

IX.

IX. Dat indien eene fodaane pafseerend Perfoon des niet te min mogt gaan bedelen, gelyk mede die eene valfe Atteftatie of Pas by fig heeft, denfelven deswegens arbitrair na omftandigheden van faaken, ter erkentenifse en difcretie van den competenten Richter, fal werden geftraft.

BREDA, STEENBERGEN en PRINCELAND.

X. Dat voortaan niemant uit de publicque Armen-Caffen binnen Onfe Steden en Landen van Breda en Steenbergen, mitsgaders Heerlykheid Princeland, bedeeld en op de gewoone Cedullen gefteld fal worden, dan die alvorens daar toe door de refpective Magiftraaten of Regenten geadmitteert en waarlyk behoeftig bevonden fal weefen, fullende het echter aan de Armbeforgers vryftaan om, met voorkennifse alleen van den Officier, aan deefe of geene in nood fynde Perfoonen, 't fy voor eens, 't fy voor een korte tyd, behoorlyk onderftand te verleenen.

Reglem. tegen de bedelary en ter bandbaving der armen-fondfen.

XI. Dat alle die geene, welke nog in ftaat fyn om met derfelver handen arbeid de koft te winnen of ten minften iets te verdienen, daar toe fullen gehouden en verpligt fyn, en aan defelve het een of ander werk, waar toe fy beft bekwaam fyn, aangewefen fal moeten worden, fullende tot dat einde de refpective Regenten, ieder in den haare, moeten overleggen, welk foort van werk of arbeid aan fodaane behoeftige Perfoonen gevoeglyk opgegeeven fal konnen worden.

XII. Dat die geene van defelve, welke daar toe in ftaat, dog weigeragtig fyn, gelyk meede die het aan hun opgelegde werk met opfet of moetwilliglyk niet na behooren verrichten, niet alleen van alle Bedeelingen ten eenemaal uitgeflooten, maar daar en boven ook, eerft met eene detentie voor eenigen tyd te Water en Brood, ter difcretie van de refpective Magiftraaten, en vervolgens arbitrair, na omftandigheden van faaken, geftraft fullen werden.

XIII. Dat wanneer en foo dikwils iemant tegens waarheid mogte voorwenden door Siekte of Ligchaams ongemakken niet in ftaat te weefen om te konnen werken en hetfelve gefingeert bevonden,

BREDA, STEENBERGEN en PRINCE-LAND.

Reglem. tegen de bedelary en ter bandbaving der armen-fondsen,

denselven daar over extraordinair en exemplair sal werden gestraft.

XIV. Dat alle Bedeelingen, soo in Geld als in Brood, voortaan sullen moeten worden gedaan in 't openbaar of op publicque daar toe door Regenten te ordonneerene plaatsen, en dat de Deelgenooten verpligt sullen weesen, om deselve aldaar selfs of in Persoon te komen haalen, ten waare iemant door hooge Jaaren, Lichaams swakheid of Siekte, ter discretie van Regenten, buyten staat mogte weesen in Persoon te compareeren.

XV. Dat boven dien alle de geene welke eenig onderstand uit de soo Groote- of Gemeene- als Diaconie-Armen Cassen genieten en den ouderdom van sestig Jaaren niet bereykt hebben, soo wel als hunne Kinderen, voor soo verre die van de Bedeelingen mede jouisseeren, verpligt sullen weesen, om een kenlyk en sigtbaar teeken, en wel de gemeene Armen de Letters G. A. en de Diaconie Armen de Letters D. A. of sodaanig anders als door de respective Regenten nader soude mogen werden bepaald en gereguleert, op den linker Arm hunner Kleedinge te draagen en ook daar mede, volgens den voorgaanden Articul, in Persoon hunne toegelegde Bedeelingen te komen haalen en ontfangen, werdende mitsdien de respective Armbesorgers uitdrukkelyk gelast, om aan alle sodaane Persoonen, beneden de sestig Jaaren oud, welke weigeragtig mogten weesen, het geordonneerde Teeken te draagen of sig daar tegen komen te versetten, geene Bedeelinge te doen of eenig onderstand te geeven, en sulks tot soo lange toe dat deselve sig vrywillig aan het draagen van het voorgemelde Teeken onderwerpen. Alles nogtans ten waare iemand, den ouderdom van sestig Jaaren niet bereykt hebbende, door de respective Magistraaten om bysondere en erheffelyke reedenen, van 't gesegde Teeken speciaal mogte werden gedispenseert, waar na de Armbesorgers sig dan ook sullen moeten reguleeren.

XVI. Dat wyders niemant, eenig onderstand uit de respective Armen-Cassen genietende, een Hond of Honden sal mogen houden, by absolut verlos van

alle

alle Bedeelingen, werdende de onderscheidene Armbesorgers wel expresse gelast, hier op nauwkeurig te vigileeren.

XVII. Gelyk wy ook by deese uitdrukkelyk verbieden en interdiceeren aan alle die geene, welke uit de respective Armen-Cassen gealimenteert werden, of uyt deselve eenig onderstand genieten, om Herbergen of Kroegen te frequenteeren, sig in den Drank te buiten te gaan, om Geld of Geldswaarde te speelen, hunne Kleederen of het uitgedeelde Brood en het geene aan hun verder tot derselver subsistentie mogte werden gegeven, te verkoopen, of sig, soo tegens de Regenten, als tegens de Armbesorgers op eenigerhande wyse onbescheiden te gedragen, by poene van niet alleen aanstonds van de Bedeelinge te sullen werden ontset, maar ook en daar en boven voor eenigen tyd, ter discretie van de respective Magistraaten, te Water en Brood gesteld of wanneer de Officieren mogten oordeelen, dat deselve deswegens eene swaardere straffe hadden gemeriteert, alsdan daar over sodaanig anders gecorrigeert te werden, als den Richter na omstandigheden van saaken, sal bevinden te behooren.

BREDA, STEENBERGEN en PRINCELAND. *Reglem. tegen de bedelary en ter bandbaving der armenfondsen.*

XVIII. Insgelyks verbieden Wy wel expressel yk aan alle Herbergiers, Tappers en Taverniers, om Persoonen, die sy weeten dat uit de respective Armen-Cassen gealimenteert werden, by Gelagen, ten hunne Huysen gehouden werdende, te admitteeren, of aan deselve sterke Dranken te schenken; by poene van ses Guldens telkens te verbeuren, gelyk Wy ook aan een ieder wie het ook soude mogen weesen interdiceeren, om van Persoonen, die by hun bekend syn tot de respective Arme-Staaten te gehooren, eenige Kleederen of het aan deselve uitgedeelde Brood te kopen, mede op eene boete van ses Guldens, boven de verbeurte van Geld, dat sy daar voor mogten hebben gegeven en restitutie van het gekogte.

XIX. Dat tot wegneeminge van alle bedenkinge en twyffelinge omtrend de alimentatie en het onderhoud van Kinderen, welkers Ouders door armoede

BREDA, STEENBERGEN en PRINCELAND.

Reglem. tegen de bedelary en ter handhaving der armenfondsen.

buiten staat syn om deselve op te voeden, ook aan sodaane Ouders voor de alimentatie hunner minderjarige Kinderen, nog staande onder derselver magt en by hun inwonende, de nodige assistentie sal moeten werden gedaan uit die Armestaat of Casse, waar toe de Ouders behooren, sullende mitsdien, wanneer de Ouders tot den grooten Armen behooren, deselve, soo verre nodig, voor hun en hunne Kinderen uit den grooten of gemeenen Armen, en wanneer die onder de Diaconie Armen sorteeren, mede voor hunne Kinderen uit de Diaconie Armen-Casse gealimenteert moeten werden.

XX. En sullen de respective Armbesorgers verpligt weesen te vigileeren, waar op Regenten mede sullen moeten letten, dat de Kinderen van arme of behoeftige Persoonen, soo ras deselve daar toe maar eenigsints in staat syn, het een of ander Ambagt of Handwerk leeren of de goede Lieden gaan dienen, ten einde dus de Armen-Cassen des te spoediger van derselver onderhoud te ontlasten.

XXI. En dewyl de ondervindinge van tyd tot tyd heeft doen sien, dat de Armen Cassen grootelyks werden beswaart door het onderhouden van Vreemdelingen, die sig binnen Onse Steden en Landen van Breda en Steenbergen, als mede de Heerlykheid Princeland, komen neder te setten en vervolgens tot armoede geraken, soo ordonneeren, lasten en beveelen Wy wel Expresse aan de respective Officieren, Magistraten, of Regenten en Armbesorgers, om naauwkeurig agt te geeven, dat voortaan niemand tot de Inwooninge aldaar werd geadmitteert, ten sy hy vooraf, wanneer de respective Officieren en Magistraaten of Regenten sulks nodig oordeelen, eene behoorlyke Acte van Indemniteit of Borgbrief van syne Geboorte of laatste Woonplaats heeft overgebragt, werdende mitsdien aan alle Eygenaaren, Besitters of Administrateurs van Huysen, Kamers en andere Wooningen by deesen uitdrukkelyk geinterdiceert en verbooden, om deselve aan Persoonen van elders komende, de Guarnisoenen en alle Persoonen tot de Militie van deesen Staat gehoorende, ech-

echter uitgesondert, te verhuuren of de sodaane ter inwooninge by hun toe te laaten, sonder blyk van Admissie der Magistraat, op verbeurte van vyf en twintig Guldens, te appliceeren de eene helfte ten profyte van den Officier en de wederhelfte ten voordeele van den grooten of gemeene Armen, en sullen des niet te min sodaane vreemde Persoonen van daar moeten vertrekken.

BREDA, STEENBERGEN en PRINCELAND.

XXII. En ten einde hier omtrend des te meerder en beeter sal konnen werden gevigileert, soo sullen geene Commissarissen nog Secretarissen van de respective Gerichten, als mede geene Predikanten nog Kerkenraaden, eenige Persoonen elders geboo-ren of woonende en niet actueel tot de Militie van deesen Staat gehoorende, voor soo verre deselve voornemens mogten weesen aldaar te domicilieeren, in Ondertrouw mogen opneemen of aan deselve de Huwelyks-Proclamatien accordeeren, ten sy die daar toe produceeren een Briefje van de Magistraat of Regenten, die alvorens sullen moeten examineeren en nagaan, of sodaane Persoonen tot het overbrengen van Borg of Ontlast-Brieven behooren verpligt te werden en sulks door deselve gerequireert en daar aan voldaan synde, sal alsdan het voorsz. Briefje door den Griffier of Secretaris in naame van de Magistraat gratis en sonder eenig beswaar hoe genaamt, als alleenlyk dienende tot meerdere securiteit van den Armen, moeten werden af- en uitgegeeven.

Reglem. tegen de bedelary en ter handhaving der armenfondsen.

XXIII. Eindelyk sullen alle Boetes en Breuken by deese Onse Ordonnantie en dit Reglement gestatueert, paratelyk geëxecuteert en ingevordert mogen werden.

Lastende en beveelende alle Officieren, Magistraaten, Regenten, Gerichten en Armbesorgers binnen Onse Steden en Landen van Breda en Steenbergen, mitsgaders Onse Heerlykheid Princeland, en voorts aan een ieder die dit soude mogen aangaan, sich na al het geene voorschreeven exactelyk te reguleeren, en den Inhoud van dit Ons Reglement na behooren te observeeren en te doen observeeren.

En ten einde niemant hier van eenige ignorantie

BREDA, STEENBERGEN en PRINCELAND. sal mogen voorwenden, sal deese alomme binnen Onse Steden en Landen van Breda en Steenbergen, als mede in Onse Heerlykheid Princeland en voorts soo dikwils de respective Officieren het selve nodig en dienstig sullen oordeelen, werden gepubliceert en geaffigeert ter plaatse alwaar men gewoon is soodaane Publicatien en Affectien te doen, enz.

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

NYMEGEN. Den 2 van deze Louwmaend, zynde de gewoone Keurdag van de Regeering dezer Stad, zyn door zyne Doorl. Hoogheid, den Prinse Erfstadhouder voor dit jaer 1775. tot regeerende Burgemeesteren aengesteld, de Heeren Mr. PIETER VERSCHOOR en Mr. JAN VAN LEEUWEN.

ZALT-BOMMEL. Den 1 dezer Louwmaend heeft zyne Doorl. Hoogheid, den Heere Prinse Erfstadder voor dezen jare 1775. tot Burgemeesteren dezer Stad benoemd de Heeren Mr. GERHARD VERMEULEN en HENDRIK DE RUUK. Tot Schepenen en Raden, de Heeren *Walraven* Baron *van Balveren*, Heer van Weurt, Amtman, Richter en Dykgraef des Amts van tusschen Maes en Wael; Mr. *Diderik Gerhard van der Steen*; Mr. *Arnoldus Essenius*; Mr. *Adriaen de Roock*; Mr. *Henricus Cornelius Mesteeker*; Mr. *Elias Dutry*, Heer van Haeften; Mr. *Dominicus van Hoytema* en *Nicolaes le Balleur*.

DELFT. De Regeering van deze Stad met den aenvang van ieder jaer veranderende, zyn uit een opgegeven Naemlyst door zyne Doorl. Hoogheid den Heer Prinse Erfstadhouder tot Burgemeesteren verkoren, de Heeren Dr. DIRK VAN HEEMSKERK, Mr. FRANCO PAUW, Mr. NICOLAES KRAAYVANGER en JAN NICOLAES CRHISTIAEN VAN KRETSCHMAR, Heer van Noordscharwoude: Tot Schepenen, de Heeren Dr. *Willem Verbrugge*, Mr. *Franck van der Burch Willemsz.*, Dr. *François Boogert*, Mr. *Frans van Beestingh*, Mr. *Jacob* Over-

Overschie, Mr. *Gerardus Stephanus Dedel Cocq* en *Paulus van den Bogaert*; en tot Schepenen-Commissarissen van de Gemeenelands Middelen, de Heeren Dr. *W. Verbrugge*, Mr. *F. van den Burch W. Z.* en Dr. *F. Boogert*. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Wyders is op den 5 van dezelfde maend, in den ouderdom van ruim 41 jaren overleden de Heer Mr. *Jacob Overschie*. Raed in de Vroedschap en regerend Schepen dezer Stad: in wiens plaetse wederom op den 17 daer aen volgende uit eene overgeleverde Naemlyst, door zyne Doorl. Hoogheid den Prinse Erfstadhouder, tot Schepen benoemd is de Heer Mr. *Abraham van Schuylenburg*, Raed in de Vroedschap dezer Stad.

AMSTELDAM. Zyne Doorl. Hoogheid de Prins Erfstadhouder, heeft met den aenvang van deze Louwmaend, uit eene aen Hoogstdenzelve, door den Representant, mitsgaders Bewindhebbers en Hoofd-Participanten van de West Ind. Maetschappye ter Kamer alhier, opgegeven getal tot Bewindhebber ter voorsz. Kamere verkoren, de Heer *Hendrik Maurits van Weede*, welke in die hoedanigheid in handen van Hooggemelde zyne Doorl. Hoogheid den eed heeft afgelegd, en zulks in plaetse van den Heer Mr. *Pieter Clifford*, die de voorsz. Bewindhebbers plaets heeft nedergelegd.

Verders heeft ook nog in deze zelfde maend, in handen van zyne Doorl. Hoogheid den eed afgelegt de Heer Mr. *Nicolaes Warin Anthonisz.*, als Bewindhebber in de West-Ind. Maetschappye mede alhier, in plaets van den Heere *Hendrik Hoofd Gerritsz.*, die daer van vrywillig afstand gedaan heeft.

GOUDA. In 't laetst van 't afgelopen jaer zyn door den Prinse Erfstadhouder, uit eenen door den Raden in de Vroedschap gemaekte en overgeleverde Naemlyst, tot het bekleden van de Wethouderschap dezer Stad, voor dit loopende jaer, verkoren: Tot Burgemeesteren, de Heeren Mr. WILLEM DECKER, Heer van Urcem, Voorzittend; Mr. DIRK ÆMILIUS JONGKINT, Mr. BRUNO VAN DER DOES, en Mr. GUALTHERUS DE MOOR: Tot Schepenen, de Heeren Mr. *Daniel Willem Lesteve*.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS ENZ.

venon, Heere van Schoonauwen, Voorzittend; Mr. *Jan Nooreberg*, *Willem van der Hoeven*, *Dirk Daniel de Kedts Houtman*, Mr. *Cornelis Nicolaes Plemper van Bree*, Mr. *Jan Jacob Slicher* en Mr. *Huybert van Eyck*. Tot Schepenen Commissarissen, de bovengemelde Heeren *de Kedts*, *Houtman*, *Slicher* en *van Eyck*.

GORNICHEM. Uit eene overgeleverde Naemlyst zyn door zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder tot Burgemeesteren dezer Stede, voor den jare 1775 en 1776. aengesteld de Heeren SIMEON PETRUS COLLOT DESCURY, Heer van Naeldwyk en Sliedrecht, en Dr. JACOBUS VAN VELSEN; welke Heeren heden hunne bedieningen hebben aenvaerd.

Wyders is op den 17 dezer Louwmaend, in den ouderdom van 83 jaren en circa 6 maenden, overleden de Heer *Martinus Barnevelt*, Vryheer van Noordeloos en Over-Slingeland, Heere van Krimpen op de Lek, Engelen en Vlymen, Raed in de Vroedschap en Oud Burgemeester van deze Stad.

SCHOONHOVEN. Den 30 van Wintermaend laetstleden overleedt alhier na een langdurige en smertelyke ziekte, in den ouderdom van ruim 58 jaren, de Heer *Jan van der Geer*, Raed in de Vroedschap en Oud-Schepen dezer Stad.

ALKMAER. Op het einde van 't afgelopen jaer is onverwagts in den ouderdom van 36 jaren overleden de Heer *Pieter Elias Cornelisz.*, in leven Raed in de Vroedschap en Oud-Schepen dezer Stad, mitsgaders Heemraed van den Heer-Hugowaerd en Bedykte Schermeer.

ENKHUIZEN. Met den aenvang van dit jaer zyn door de by Lotinge daertoe gemagtigde Burgeren, tot Burgemeesteren dezer Stad verkoren de Heeren Mr. HEND. VAN STRAALEN, HENDRIK RAARDA, Mr. PIETER BUYSKES, en den 2 dezer maend tot voorzittend Burgemeester aengesteld de Heeren Mr. FREDRIK VERBRUGGEN; zynde voorts uit eene overgeleverde Naemlyst, door zyne Doorl. Hoogheid de Prins Erfstadhouder, tot Schepenen dezer Stad, voor dezen jare benoemd de Heeren *Pieter Ebbenhout*, Mr. *Anthony Blok*, *Andries*

dries van Schaeck, *Arnoldus Buyskes*, Mr. *Jan van Romond*, *Meynard Mossel* en *Jan van Mensburg*; en uit dezelve tot Schepenen-Commissarissen der Gemeenelands-Middelen de Heeren *Ebbenhout*, *Blok* en *van Schaeck* voornoemt.

VERANDERINGONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

MONNIKENDAM. Op Hooggunstige aenpryzinge van zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, is op het einde van 't voorleden jaer, door Heeren Burgemeesteren en Vroedschappen dezer Stad, aengesteld de Heer *Johannes Mulder*, tot Raed in de Vroedschap, in plaets van den Heer en Mr. Stephanus Jacobus Scheltus, welke zyn ontslag verzogt en bekomen heeft.

MEDENBLIK. Den laetsten dag van 't afgelopen jaer zyn op gunstige aenpryzinge van zyne Doorl. Hoogheid den Prinse Erfstadhouder, tot Burgemeesteren dezer Stad, voor den jare 1775. aengesteld de Heeren PIETER UYLENBERGH, Voorzitter, PIETER SPAENDER en NICOLAES AGRICOLA.

Wyders zyn op den 6 dezer Louwmaend uit eene overgeleverde Naemlyst, door zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, tot Schepenen dezer Stad, voor dezen jare 1775 benoemd de Heeren *Pieter Raper*, *Claes Schuytemaker*, *Willem Smit Jansz.* *Cornelis Salm*, *Claes Spanjaert*, *Sieuwert Vierhuysen* en *Auke Tolk*; en tot Schepenen-Commissarissen van des Gemeenelands-Middelen de gemelde Heeren *Raper*, *Schuytemaker* en *Spanjaert*.

ZIERIKZEE. Den 26 van Wintermaend laetstleden zyn tot Burgemeesteren alhier verkoren, de Heeren Mr. JOHAN VAN DER WOLFF en Dr. DANIEL ANTHONY MASSIS.

Daer en tegen heeft op den 5 van deze Louwmaend in den ouderdom van 70 jaren en 3 maenden het tydelyk leven afgelegd, de Heer *Cornelis Bodt*, Raed dezer Stad, en Ontfanger der Tweehonderdste Penning over Schouwen, en van 't Collateraël.

VLISSINGEN. De Heer Mr. JAN VAN VRYBERGEN, het amt van Geheimschryver van deze Stad op den 15 dezer Louwmaend hebbende nedergelegd, is den 22 daer aen volgende de Heer Mr. *P. G. Schorer* met dien post bekleed geworden.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

VERE. Zyn Doorl. Hoogheid den Heer Prinse Erfstadhouder, heeft uit een overgeleverde Naemlyst, op den 20 dezer Louwmaend, aengesteld tot Burgemeesteren voor dit jaer, de Heeren Dr. JACOB JOHAN ANDRIESSEN en STEPHANUS VAN DER LOEFF: en tot Schepenen, de Heeren *Hendrik Millet*, *Jan Byleveld*, *Anthoni Balen*, *Michiel Bastiaensen*, Mr. *Daniel Willem de Cliever*, *Pieter Haak Steenhart*, Mr. *Willem Convert*, Mr. *Johan Canter de Minck*, en Mr. *Cornelis Haringsman*.

UTRECHT. Den 8 dezer maend is alhier in den ouderdom van 75 jaren en ruim elf maenden overleden de Heer Mr. *Hendrik Assuerus Witewall*, Heer van Stoetwegen, Oud-Raed in de Vroedschap en Oud-Burgemeester van deze Stad.

VIANEN. Den 1 dezer Louwmaend, de gewoone tyd der veranderinge van de Magistraet alhier, zyn aengesteld, tot Burgemeesteren de Heeren Mr. EVERARD VAN DRIEMEN en CORNELIS DE WAEL; de eerste tot (zogenaemde) Stede-, en de laetste tot Schepen-Burgemeester. Voorts tot Schepenen de Heeren *Jacob Cambier*, *Johan Diederik Ramot*, *Johan op den Hoof*, *Otto Roeloffe*, *Pieter Daniel de la Maire* en Dr.... *Tobbe*; waer uit tevens benoemd zyn tot Commissarissen de Heeren *de Wael*, *Cambier* en *Roeloffe*.

VRIESLAND. Op den 1 van Louwmaend dezes jaers 1775. heeft zyn Doorl. Hoogheid uit de overgezondene Naemlyst, de volgende Verkiezing gedaen, als tot

LEEUWARDEN.

Tot Burgemeester, de Heer en Mr. *Nicolaes Arnoldi*; tot Schepenen, de Heeren *Petrus Hendricus Petræus* en *Petrus Herfst*.

BOLSWARD.

Tot Burgemeesters de Heeren *Nicolaes Elgersma*, en *Gosling Braaxma*.

FRANEKER.

Tot Burgemeesteren, de Heeren *Andries Salverda* en *Jan Feikema*.

SNEEK.

Tot Burgemeester, de Heer *Johannes Loexma*; tot

Sche-

Schepen, de Heer *Bauke Haenstra*, en tot Bouwmeester de Heer *Pieter Nysloot*.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAAGE AMTENAERS, ENZ.

DOCCUM.

Tot Burgemeesteren, de Heeren *Tjepke Osinga* en *Saco Visser*.

HARLINGEN.

Tot Burgemeesteren, Jr. *Hans Willem van Plettenberg* en de Heer *Barent van der Meulen*; tot Gemeensluiden, de Heeren *Johan Daniel Toussaint* en *Lolle Steensma*.

STAVOREN.

Tot Burgemeester, de Heer *Fongerus Domma*.

SLOTEN.

Tot Burgemeester, de Heer *Jacobus de la Forté*.

WORKUM.

Tot Burgemeester, de Heer *Gerrit Jan van der Zee*.

YLST.

Tot Burgemeester, Jr. *Willem Hendrik Baron van Hambroick*.

HINDELOPEN.

Tot Burgemeesters, de Heeren *Freerk Lammers* en *Pieter Wiggers*; de laetstgem. voor 5 jaren, en de eerste voor 3 jaren, en zulks in de plaets van den Heere *Anne Claesses*, regeerend Burgemeester en Raad in de Vroedschap dezer Stede en wegens dezelve gecommitteerd ten Landsdage, welke den 29 van Slachtmaend van 't voorleden jaer is overleden, en als Raed in de Vroedschap is opgevolgd door den Heer Mr. *Adriaan van Loon*, Secretaris dezer Stede, in wiens plaets wederom de Heer Mr. *Wybrand Pama van Loon* tot Secretaris is aengesteld.

STEENWYK. Op den eersten Zondag na St. Paulus, of den 17 dezer Louwmaend, zyn alhier tot Burgemeesteren, op nieuws aengesteld de Heeren G. VOGELZANG, A. VAN RUINEN, S. DE BOCK, Med. Doct. M. TUTTEL, J. LAMPE en W. TEN WOLDE; uit dewelke, tot Stads Bouwmeester is verkoren, de Burgemeester *S. de Bock* in de plaets van de Burgemeester M. Tuttel, die daar voor bedankt hadde, en tot Stads Thesaurier, de Burgemeester *J. Lampe*, in plaetse van den Burgemeester G. Vogelzang; welke keus, met Approbatie van zyn Doorl. Hoogheid den

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

den Heere Prinse Erfstadhouder is te rug gekomen; alleen met die verandering, dat de Burgemeester *Vogelzang* als Stads Thesaurier is aengebleven.

GRONINGEN. Den 8 van Louwmaend is alhier zeer onverwagt in den ouderdom van omtrent 67 jaren overleden, Jr. *E. R. Alberda*, Heer van Bloemersma, wegens de Provincie Stad en Lande, in hun Hoog. Mog. Vergadering zitting hebbende.

Verders is op den 15 alhier de Keur der Gezworens dezer Stad by uitloting van Boonen geschied; zynde Keurheeren geweest de Heeren Gezworens *E. P. Smit*, *A. B. de Trip*, *C. C. Emmery*, *H. A. Werumeus* en *H. Muntingke*, staende de weder ingekorene Heeren ter Hoogste Approbatie aen zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, aengeboden te worden.

OOSTERHOUT. Zyne Doorl. Hoogheid de Prins van Orange en Nassau enz. heeft op het laetste van 't afgelopen jaer den Heer *Simon Antony de Vries*, aengesteld tot Rentmeester der Domeinen van Oosterhout en Dongen, als mede van de Goederen en Inkomsten, welke eertyds behoord hebben tot de Commandery van de Barque, en tot Dykgraef der Landen en Aenwassen, mitsgaders van de West- en Republik-Polders onder Oosterhout, welke amten dezelve voor den Raed der Domeinen van zyne Doorl. Hoogheid met den gewoonen eed aenvaerd heeft.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam den 23 January.

	by de Z. Zak
TARW Oude Z. Witte	26 a 28 ƒ
—— Nieuwe Z. Witte	23 a 27 ƒ
—— Blauwe dito	21 a 24 ƒ
—— Zomer dito	19 a 22 ƒ
ROGGE Zeeuwsche	14 a 16 ƒ
	by 't Last
BOEKWEIT, op 152 ℔	21 £
dito, zonder Wigt	19 a 20 £
GARST Zeeuwsc. Winter	$19\frac{1}{2}$ a $21\frac{1}{2}$ £

Rotterdam den 23 January.

	by 't Last
GERST Zeeuwsc. Zomer	$18\frac{1}{2}$ a 20 £
HAVER Zeeuwsc.	10 a 14 £
PAERDEBOONEN	15 a $16\frac{1}{2}$ £
	by den Steen.
VLAS Allerbest	39 a 40 st.
—— Best	33 a 34 st.
—— Ordinair	29 a 30 st.
—— Gemeen	27 a 28 st.
—— Slegt	23 a 24 st.

NIEUWE NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN,

FEBRUARY.

MDCCLXXV.

HOLLAND.

LEIDEN.

Gelyk de opkomst der kunsten en wetenschappen de hooge Schoolen heeft voorgebragt; zo hebben deze wederom den bloey en voortgang van wetenschappen en kunsten bevorderd: waerom derzelver oprigtingen aenmerkelyke tydperken zyn in de Geschiedenissen van een iegelyk Landschap. LEIDEN.

Het is overgekend, hoe de onwikbare standvastigheid van Leidens Burgery voor twee eeuwen het aenzienlyk voorrecht van eene 's Lands Hooge School verdiend en verworven heeft. Gelyk dit geschenk niet alleen voor Stad en Land nuttig is, maer ook tot groote eer en luister verstrekt, zo is het geen wonder, dat men deze stigting gewoon is ieder halve eeuwe op het plegtigste te vieren.

Het was den 8 van deze Sprokkelmaend juist twee eeuwen geleden, dat de Hooge School alhier door den Hoogleeraer LUDOVICUS CAPELLUS mét eene Latynsche redenvoering en gepast gebed in de St. Pieterskerk uitgesproken, wierdt

E in-

LEIDEN. ingewyd (*). De plegtigheden by deze inhuldiging in agt genomen, waren overeenkomstig den smaek van dien tyd. Men vertoonde de vier Faculteiten by persoonsverbeelding op deze wyze: voor eerst de HEILIGE SCHRIFTUER, als eene Vrouw, eenvouwdiglyk in 't wit gekleed, gereden op eene kar of wagen, welke door de vier Euangelisten, als 't ware van de Heilige Schriftuer afgezonderd, verzeld wierdt. Hier op volgde DE GERECHTIGHEID, gezeten op eenen Eenhoorn; in fierlyk gewaed, naer gewoonte met een doek geblind en een blood Zwaerd in hare eene, en eene Weegschael in hare andere hand: zy was omstoet door vier voorname oude Rechtsgeleerden te paerd, *Juliaen*, *Papiniaen*, *Ulpiaen* en *Tribonìaen*. Ten derde DE GEESKUNDE ook te paerd, dragende een boek en kruiden, insgelyks door vier voorname Mannen in deze kunst vergezeld, te weten *Hippocraet*, *Galeen*, *Dioscorides* en *Theophrast*. Waer op ten vierde PALLAS, of de Godinne der wysheid volgde, met haer speer in de regter en schild in de linker hand; omstoet door de schranderste Wysgeeren *Plato* en *Aristoteles*, den welsprekendsten Redenaer *Cicero*, en beroemdsten Digter *Virgilius*. Alle deze groote Mannen, die iedere Faculteit verzelden, hadden iegelyk naest zig vier Lyftrawanten te paerd en twee kinderen te voet. Hier op volgde de bende Speellieden en de roedragende Bodens: daer na de Hoogleeraers, namenlyk in de Godgeleerdheid CASPAR COOLHAES, gaende tusschen Mr. *Gerard Wyngaerd*,

(*) Men vindt ze by MEURSIUS in *Athenis Batavis*.

gaerd, Raedsheer in den Hove van Holland ter LEIDEN.
regter, en *Jacob van der Does*, Heemraed van Rhynland, en Raed van den Prinse van Oranje, ter linker zyde: In de Rechtsgeleerdheid voor eerst Mr. THEODOOR NIEUWBURG, Raedsheer in den Hove, verzeld door den beroemden *Jan van der Does*, die ten tyde van Leidens belegering het Opperbevel in deze Stad met onkreukbare trouw en moed manhaftig had gevoerd, Heemraed van Rhynland en eerste Curator dezer hooge Schoole, en den Raedsheer *Arturus Brederoden*; en ten tweede, JUSTUS MENENIUS, Raedsheer en Fiscael, tusschen *Arnoud van Duivenvoorde*, Bailluw van Rhynland, en *Fendo Broekhoven*, Dykgraef van Rhynland. In de Geneeskunde PIETER VAN FOREEST, tusschen de Burgemeesteren *Nicolaes van Heemskerke*, en *Theodoor van Montfoort*, en LAURENS OORSCHOT, tusschen den Burgemeester *Willem Lous*, en den Raed in de Vroedschap *Adriaen Barreveld*. In de Wysgeerte en fraeije wetenschappen de Geneesheer GERARD BONDT, zullende de Meetkunde onderwyzen, tusschen *Cornelis Hugo Thorenvliet*, en *Pieter Hendrik van Wassenaer*, beiden Raden in de Vroedschap; verders Mr. CORNELIS DE GROOT, Requestmeester, om de Wysgeerte te leeren, gaende tusschen de Leden van de Vroedschap *Pieter Oom* en *Pieter George*. Hier op volgden de overige Leden van de Regeering, en verdere menigte. Voor den trein trokken twee Compagnien gewapende Burgers, gelyk ook twee diergelyke Compagnien dezelve van agteren slooten. Tot de School zelve, om de openlyke lessen te houden was het Klooster van St. Barbara ge-

 schikt,

LEIDEN. ſchikt, ſtaende op het Rapenburg op den hoek van de Voldersgragt, die thands gedempt zynde de Lange Brug wordt geheten. Hier zag men in de gragt van 't Rapenburg een vaertuig, fraei opgeſierd, waer in Apol met de negen Zanggodinnen was gezeten: Neptuïn, die aen 't roer ſtond, de Stad door het geweld der wateren hebbende verloſt, ſcheen thans de Academie in te voeren. Apol ſpeelde wakker op zyn ſnaerentuig, terwyl de Zanggodinne luſtig zongen. Zy verwelkomden hier den ſtoet van nieuwe Hoogleeraers met vriendelyke kus en omhelzingen, en wenſchten hen geluk met toepaſſelyke Latynſche aenſpraeken. Toen in de nieuwe Hooge School zynde ingetreden, opende *Caspaer Coolbaes* dezelve voor eene talryke menigte met eene Lofreden over de Godgeleerdheid, en men beſloot deze plegtigheid met een gaſtmael, door Stads Regeering gegeven. Wy voegen hier alleen maer by, dat *Petreius Tiara*, een Vrieſch van geboorte, de eerſte Rector van deze Hooge School is geweeſt, die naderhand egter naer zyn vaderlandſche Academie beroepen, aldaer de Griekſche tael geleerd en zyn leven geëindigd heeft. Dit St. Barbara's Klooſter, daerna 's Prinſen Hof zynde geworden, is in 't jaer 1681 de Hooge School in het Klooſter der Witte Nonnen overgebragt, welk gebouw wel in 't jaer 1616. door eenen zwaren brand verteerd, dog binnen twee jaren wederom opgetimmerd is, en nog heden ten dage als het Hooge School gebruikt wordt.

Wy hebben de plegtigheid van deze inwyding hier kortelyk willen voordragen, gedeeltelyk om dat ze by weinigen van onze Nederlandſche Geſchied-

schiedschryvers is aengetekend; gedeeltelyk ook LEIDEN, om onze Lezeren het verschil en de verandering van smaek met de vorderinge der wetenschappen te doen opmerken. Men zou thans naeuwelyks meer in zodanigen beeldsprakige vertooningen genoegen vinden.

Wy gaen thands over om de plegtigheid van het thans gevierd Jubelfeest, zo naeuwkeurig mogelyk, te beschryven, waer in wy zo zullen te werk gaen, dat wy vooraf den toestel en voorbereidzelen zullen verhalen.

Dit heugelyk feest dan op handen zynde, waren zo wel de Heeren Curatoren der Hooge Schoole en de Academische Raed, als de Regeering van de Stad bedagt, tot het nemen van zodanige maetregelen als tot luister en deftigheid der feestvieringe, en tot weering van alle hindernissen en ongevallen konden strekken; ten welken einde by tyds verscheidene raedplegingen by herhalingen gehouden zyn.

Onder anderen hadt de Regeering der Stad, niet alleen beslooten, de Burgers allen onder de wapenen te doen komen, zo om de statelykheid van dit feest te vermeerderen, als om den Prinse van Oranje, die voornemens was het zelve met zyne Hooge tegenwoordigheid te vereeren, welvoegelyk te ontvangen; maer ook ter voorkominge van alle wanorde, en tot gemakkelyke doortogt der statie, de straten, waer het nodig was, van slagboomen en andere afschuttingen voorzien; byzonderlyk hadt men ook de nodige voorzorg gebruikt aengaende de plaets, waer het Vuerwerk van wegens de Heeren Studenten zoude worden afgestoken. Aen den eenen oever van den Rhyn waren drie Loot-

LEIDEN. fen getimmerd, de eene voor zyne Hoogheid, de Heeren Curatoren en den Senaet; de andere voor de Heeren Studenten, en de derde voor andere persoonen van aenzien. Langs den anderen oever was, tot voorkoming van ongelukken by sterken aendrang van 't volk, eene afschutting gemaekt van palen, die aen het boveneinde met doorgaende balken, en van onderen met planken vereenigd waren, zynde zelfs de yzeren leuningen van wederzyden van den Bostelbrug met balken, planken en zware palen versterkt geworden, terwyl ook, met betrekking tot dit vuerwerk, by uitdrukkelyke waerschouwing wierdt verboden: „ eenige stellaedjen of ander getimmer op de straten te stellen, op straffe van „ dadelyke wegneming en eene boeten van 25 „ gl., teffens ook met verbod van Voetzoekers of „ diergelyke vueren af te steken by of omtrent „ het gemelde Vuerwerk, op deboete en straffe „ by de Keure gesteld." Dit belettede egter geenzints, dat rondsom het zogenaemd Galgwater, de bestemde plaets tot het Vuerwerk, eene menigte van stellaedjen boven op de daken wierdt opgerigt, die zig als zo veele Kasteelen in de lucht verhieven; op welken de plaetsen voor aenmerkelyke sommen verhuerd wierden; het geen benevens het verhueren van de kamers, die een bekwaem uitzigt op 't vuerwerk hadden, eenen rykelyken winst aen de daer woonende heeft toegebragt; ja men zegt, dat ter dezer gelegenheid aldaer een huisje voor de somme van omtrend 100 gl. zoude gekogt zyn, waer van de koper, met het verheuren tot het gezigt van het vuerwerk, in eens zynen ganschen koopprys weder hadde ingewonnen.

Ver-

Verders hadt de Regeering nog de voorzorg gebruikt, van by tyds te doen bekend maken; „ dat om alle verwarring te vermyden, alle de „ geenen, welken zig met koetsen zouden ge- „ lieven te laten brengen, het zy aen de St. „ Pieterskerk, het zy aen 't huis van den Ka- „ merbewaerder of Kosten der zelver Kerk, om „ door derzelver huizinge in het Choor van de „ voorn. Kerk te komen, gehouden zouden zyn, „ zulks te doen tusschen de klokke agt en half „ tien uren, en dat alle Koetsen na de gem. Kerk „ moesten ryden door de Nieuwsteeg, en van „ daer weder vertrekken door de Kloksteeg, de „ Nonnenbrug over, lings af na de Vlietkant. Laurent.

„ Dat om de gemelde persoonen weder af te „ halen, de eerste koets niet nader zou mogen „ avanceeren, dan voor het huis van den Boek- „ verkooper *Le Mair*, op den hoek van de Non- „ nensteeg, en dat alle agter den anderen volgen- „ de zig zullen moeten rangeeren na de Vliet- „ zyde en verder op. De statie uit de Kerk op „ het Academie geretourneerd, en van daer we- „ der vertrokken zynde, doch eerder niet, zou- „ den de koetsen mogen opryden, de een na „ den ander, door de Klofsteeg na de Kerk, „ en voorts door de Nieuwesteeg na de plaets, „ daer het de persoonen dezelve employeerende „ behaegd."

De Rector Magnificus en de Academische Raed hadden te regt geoordeeld, dat de gewoone gehoorzael in hunne Academie by deze gelegenheid tot vieringe der plegtigheden voor den grooten toevloed veel te klein zoude zyn; weshalven zy de Burgemeesteren verzogten, wel te willen toestaen, dat zo wel de plegtigheden van

LEIDEN. bevorderingen van de vier Heeren Candidaten met deKap naer de wyze der Vooroudereren, die op den 9 van Sprokkelmaend was vastgesteld, als de toepasselyke redenvoeringen en uitroeping van eenen nieuwen Rector Magnificus des daegs te voren, in de St. Pieterskerk mogten verrigt worden, het welk door hunne Edele Groot Achtbaren geredelyk wierdt toegestaen. In dit gebouw waren dan de nodige schikkingen, overeenkomstig met de omstandigheden gemaekt. De Vroedschaps bank, regt over den Preekstoel, was tot eene zitplaetse voor den Prinse Erfstadhouder bestemd, en overdekt met een rood fluweel kleed, omzet met gouden kanten. Ter regter zyde van dit gestoelte zouden de Rector Magnificus, Curatoren en Professoren, en ter linker zyde die van den Gerechte, benevens de Ministers van de Stad zig plaetsen. De banken hier agter waren voor de studeerende jeugd geschikt. Het voorste gedeelte van het Doophek was weg genomen en het ruim van de kerk voor den preekstoel, ledig gemaekt, uitgezonderd twee banken, waerop het aenzienlyk gevolg van den Vorst zitting zoude nemen. Alle verdere banken rondsom zouden voor een iegelyk zonder aenzien van rang open staen, terwyl egter zo in 't ruime vak tusschen den Preekstoel en 's Prinsen bank, als elders door de Kerk hier en daer schildwagten zouden geplaetst worden om de goede orde en stilte zo veel mogelyk te bewaren. Voor tegen den Preekstoel waren twee Catheders gesteld, de naeste wat hooger dan de andere; de eerste voor de Heeren Hoogleeraers, die de plegtige promotie zouden verrigten; de andere voor de Candidaten om hunne redenvoeringen uit te spreken.

Men

Men hadt onder het orgel een groot en verheven Orcheſt opgerigt, tot het uitvoeren van een heerlyk Muſicq door ruim 60 bekwame meesters met allerlye zoort van ſpeeltuig, onder het beſtier van de Kapelmeeſters dezer Academie, *Bernard Hemſing* en *Karel Vermeulen*; den laetſten door zyn muſicael vernuft en kragtige uitdrukking van zyne Viool wydberoemd. 't Is verre van daer, dat men de beminnelyke Sexe van de deelneming in dit vreugdefeeſt heeft willen uitſluiten; neen maar het Choor der Kerke was voor dezelve gereed gemaekt en met honderde van ſtoelen voorzien om zo wel het gemak te genieten, als de ſtatelyke plegtigheden door het Choor-hek te kunnen aenſchouwen. Men hadt zig ook nog gevleid, derzelver gehoor met het aengenaem muſiecq te ſtreelen. Dog hoe keurig anderzints dit Muſiecq was, zo beantwoorde het egter minder aen de verwagting, en de ondervinding leerde, dat men met orgel of blaesinſtrumenten kragtiger uitvoering zoude hebben kunnen doen, dan met ſnaerentuigen, welkers klank door het groot en hoog gebouw ras verzwolgen wierdt, eer het tot het gehoor kwam, ten minſten van die geenen, welken wat verder af waren. Alſchoon het niet wel te bepalen is, in hoe verre zig de Vrouwen in dit Choor zullen vermaekt hebben, zo is het egter zeker, dat dezelven zig aldaer in groote menigte lieten vinden.

LEIDEN.

Men hadt wel voorzien, dat zelfs de St. Pieterskerk, hoe ruim ook anders, by deze gelegenheid voor het groot getal der toevloeijende menigte niet genoegzaem zoude zyn, indien een ieder, zelfs de kleine gemeente, maer zoude kunnen

LEIDEN. nen indringen; het welk ook de grootste verwarring in de Kerk zelve zoude baren. Weshalven zeer wyzelyk was beslooten, dat een goed getal Loodjes, met het wapen der Stad gemerkt, door de Curatoren en Burgemeesteren aen de fatzoenlykste Lieden zouden uitgedeeld worden, en aen de Kerkdeuren wagten geplaetst, om te weeren, dat geene anderen indringen zouden; dog hoe zeer deze voorzorg niet vrugteloos was, belettede zy egter geenzints, dat veelen de verwarring, die door den grooten toevloed plaets hadt, zig ten nutte maekten, en zonder loodjes in menigte insloopen; zo dat het getal van menschen in de Kerk beide de dagen eenige duizende heeft beloopen.

Tot de vooraf beraemde schikkingen behoort ook nog, dat de Staten dezer Provincie, om de kosten tot de luisterryke viering van dit tweehonderdjarige Jubelfeest, goed te maken, eene somme van 10000 gl. vergund hebben. Deze geldsom heeft onder anderen ook gediend tot het slaen van gouden en zilveren Gedenkpenningen, op gezag van de hooge Overheid, welke penningen uit naem van Heeren Curatoren op den 4 van Sprokkelmaend, aen die van den Gerechte en derzelver Ministers, aen de Hoogleeraers, aen de Oud-Burgemeesteren, den Secretaris van de Universiteits Vierschaer, Bibliothecarius, Lectores en Onderregent van 't Staten Collegie in 't goud zyn uitgedeeld; en op den 7 dezer Maend uit naem van den Academischen Raed aen de Studenten en alle andere Leden van de Universiteit in 't zilver geschonken; zynde deze laetstgen. tot het ontvangen van dezelven door een programma genodigd. Ook zyn de Fransche en Engelsche Predikanten,

en

en die van de andere Protestantsche Gemeentens, LEIDEN.
de Rector en Praeceptoren der Latynsche Schoolen, benevens de Leerlingen van de vier bovenste Schoolen, de Roomsche Priesters, Procureurs en Stads Chirurgyns, als Leden van de Universiteit; ieder met zodanigen penning begiftigd; gelyk ook Dykgraef en Hoogheemraden van Rhynland nevens derzelver Ministers, de overige Leden van de Vroedschap dezer Stad en de Nederduitsche Kerkenleeraers van wegens de Curatoren, en Burgemeesters als mede-Curatoren, met zodanigen penning zyn vereerd geworden. Op de voorzyde van dezen penning ziet men de Godin der Wysheid, welke als een zinnebeeld der Hooge Schoole, haer schild en speer in de linker, en in de regter hand een geopend boek houdt. Zy zit overschaduwd van haren Olyfboom, aen welke men de wapenschilden zo van Holland, als van den Erfstadhouder, en der Stad Leiden ziet ophangen. De tegenzyde vertoont eenen lauwerkrans, gevlogten voor de helft van eenen olyftak en voor de helft van klimop. Binnen dezen krans leest men: ALTERO. SECULARI. ACAD. BATAVÆ. IPSA. CUM. REP. EODEM. AUTORE. FUNDATÆ. MDCCLXXV. dat is: *Ter gelegenheid van het tweede Eeuwfeest van Hollands Hooge Schoole met den staet zelven door den zelfden Grondlegger gevestigd.*

Eindelyk was nog besloten, dat tot meer luister en fierlyke onderscheidinge, de Heeren Studenten zig in hunne Faculteiten, tot welke ieder behoorde, zouden verdeelen; en de Theologanten door zwarte strikken aen hoeden en degens, de Juristen door roode, de Medici door groene, en de Philosophen door witte zig zouden doen on-

LEIDEN. onderkennen, hebbende allen in die ſtrikken de afbeelding van Minerva gewerkt.

Het konde niet wel anders zyn, of het gerugt van het voorhanden zynde jubelfeeſt, en de veelvuldige toebereidzelen tot deszelfs luiſterryke viering, 't welk wyd en zyd klonk, noopte veelen van alle Steden zo in Holland als in de naburige Geweſten aen om het zelve by te woonen, zo dat men Maendags en Dingsdag voor de feeſtviering, die op Woensdag den 8 bepaeld was, de wegen rondom Leiden ſchier met rytuigen overdekt zag, die van alle kanten naer deze Stad ſpoedden; en 't was zelfs in veele plaetſen moeilyk om rytuig ter overvoering te bekomen; maer nog moeilyker was het in de Stad zelve behoorlyke herberging te erlangen. Een ieder hadt zyn huis van buitenſteedſche vrienden opgepropt; de kamers in de Herbergen waren allen tot de geringſte hoekjes reeds vóór meer dan een half jaer beſproken geworden; en veele Burgers die hunne Kamers tot herberging voor dezen tyd verhuerden, trokken daer een goeden winſt van, terwyl verſcheidene vreemdelingen niet ontzagen om voor een korten intrek voor die dagen, vyf of ſes ducaten te beſteeden, zo zy maer onder dak mogten komen. De gedurigen toevoer van Vreemdelingen, de ſtraten vol volks, de nyverheid in 't vervaerdigen van den toeſtel, trof ieder aenſchouwer, men hadt Leiden nimmer zo volkryk gezien; en was elk ogenblik verraſt met dezen of geenen ouden kennis hier van eenen vreemden oord te ontmoeten, welke men naeuwlyks hadt gedagt ooit weder te zien: de Stad was vol vreugd, en ſchier by alle welgeſtelde Lieden huis, tafel en hart open.

Ein-

Eindelyk de bestemde feestdag aenligtende, kwamen de Burgers ten 6 uren onder de wapenen, by hunnen Quartiermeesters, welken, ieder met zyne manschap, naer hunnen Capiteinen trokken, en door dezen vervolgends naer den Schutters doelen geleid wierden. Van hier toog ieder Compagnie naer hare bestemde plaets, zo dat zy van de Witte poort tot aen het Stadhuis twee ryën uitmaekten, door welken de Vorst by zynen aenkomst ryden zou. De Burgers waren allen netjes uitgedost en met strikken *van de kleur van hunne* Vaendels opgesierd, en de Opper- en Onderofficieren allen op eene gelyke wyze gekleed, met blaeuwe rokken, roode kamizools, zwarte broeken en witte kousen. LEIDEN.

De drie Heeren Curatoren, en Burgemeesteren dezer Stad als mede-Curatoren, benevens derzelver Secretaris, verscheenen ten half tien uren in Burgemeesters vertrek op 't Stadhuis, de eersten zonder-, maer de Heeren Burgemeesteren en de Secretaris van de Curatoren naer gewoonte met tabbaerden, in welk vertrek dan ook Schout, Schepenen, Thesaurier, Secretaris, Griffier, Adjunct-Griffier en tweede Secretaris uit de Vroedschaps kamer overgingen, en dit gansche gezelschap zig in staetie van 't Stadhuis naer de Academie begaf. Vooraf gingen de Pedellen in *hun* gewoon gewaed, dragende de staven der Universiteit vooruit; hier op de Heeren Curatoren, Burgemeesteren, en 't Gerecht met derzelver Ministers, waer onder zig ook de Secretaris der Curatoren, als Pensionaris dezer Stad, voegde, terwyl ieder Heer zyn knegt in 't livry nevens zig hadt. Hier op volgden de Bodens, Stads Heelmeesters met hunne plegtige mantels

om-

LEIDEN. omhangen. Eene bende Guarde Dragonders van de hier liggende bezetting, welke al vroegtydig in de wapenen was, trok voor, en eene diergelyke bende sloot den trein, die onder de gewoone Krygseerbewyzing en slaende trom van Stads binnenwagt en de geschaerde Burgeren, tusschen dezelven, door de Choorstegen, langs de Noord- en Westzyde van de St. Pieterskerk, over het Kerkplein, door de Klokfteeg, over de Nonnenbrug naer de Academie trok, alwaer reeds de Rector Magnificus en Academische Senaet, in hunne gewoone Vergaderkamer, en de Studenten, volgends de vier verdeelingen, ieder in de gehoorzael van zyne Faculteit, zig bevonden. Hier wierdt door den Rector, Assessoren, Schout, Burgemeesteren en Schepenen de gewoone jaerlyksche eed afgelegd, waer na de gansche stoet in deze orde naer de Kerk trok (*). De Rector Magnificus GAUBIUS ging tusschen de twee oudste Curatoren VAN BOETSELAER en VAN BLEISWYK; hier op de twee oudste Professoren tusschen den derden Curator HUIGHENS en den Hoofofficier VAN ALPHEN, en vervolgends de andere Professoren naer hunnen rang twee en twee tusschen twee Heeren van de Regeering, en derzelver Ministers: daer na de twee Lectores, gevolgd eerst van de vyf Studenten, die tot begroeting van den Prinse Erfstadhouder benoemd waren, en daerop van de andere Studenten naer rang der Faculteiten. Voor den trein gingen de Pedellen; de Bodens volgden agter dezelven, en de Livrybediendens naest hunne Heeren: deze statelyke stoet, door eene bende Dragonders geopend en gesloten, nam

(*) Deze orde is den 8 van Oogstmaend 1733. by overeenkomst aldus vastgesteld.

nam den weg over de Nonnenbrug, langs het Steenſchuer, door de Nieuwſteeg naer de St. Pieterskerk, en links afzwaeijende ging de Zuiddeur in, en door het Choor in het vertrek van Kerkmeeſteren, nemende de Studenten onderwyl het bezit van hunne plaetſen. Van hier begaven zig de Curatoren en de Leden van de Regeering, nevens hunne Miniſters, wederom in plegtige ſtaetſy door de Zuiddeur uit de Kerk, naer het Stadhuis, om den aenkomſt van den Erfſtadhouder af te wagten, die tuſſchen tien en half elf uren in *zynen Staetiekoets aenkwam*, gevolgd *van verſcheidene koetſen* met Edelen, Pages te paerd, Lopers, en eenige manſchap zo van Lyfwagten als zo genaemde Centſuiſſen. LEIDEN.

By de nadering van den Vorſt aen de Stad wierdt het geſchut van Witte- en Hoogewoerdspoorten geloſt: eene bende Dragonders van de bezetting alhier, zyne Hoogheid buiten de Wittepoort hebbende opgewagt, opende de weg naer 't Stadhuis door de ryën gewapende Burgers, die de gewoone Krygseer aen den Vorſt bewezen, onder het ſlaen van de trommels, terwyl men beurtelings het klokkenſpel en trompettengeſchal van de Stadhuis toren hoorde, van welk ook, gelyk nog van 't Academie, en uit veele huizen van Burgers, de Oranjevaendels waren uitgeſtoken.

De Prins aen 't Stadhuis genaderd, wierdt ook door de Binnenwagt naer Krygswyze begroet, en uit de koets geſtapt onder aen den trap van 't Stadhuis, door den Burgemeeſter MARCUS en den Penſionaris VAN ROYEN; op 't Bordes door den jongſten Curator HUYGHENS en den Burgemeeſter CRUCIUS, ontvangen, in Burgemeeſters kamer ingeleid, en van daer door de Curatoren

F en

LEIDEN. en derzelver Minister naer de Vroedschaps kamer gebragt, alwaer zyne Hoogheid van de aenwezende Heeren begroet wierdt, en eenig gebruik van een toebereid ontbyt maekte, tot dat men omtrend elf uren goedvondt zig naer de Kerk te begeven, en wel in dezen orde.

Voor af reedt eene bende van de Guardes Dragonders, die voor 't Stadhuis stonden: hier op volgden vier bodens; de Lopers en Centsuisses van den Prins; Hoogsdeszelfs Edellieden met ongedekte hoofden, en eindelyk de Stadhouder zelfs, tusschen de twee Heeren oudste Curatoren; waer na de derde Heer Curator en Burgemeesteren mede-Curatoren, nevens de andere Heeren van de Stadsregeering in die orde, als wy boven verhaeld hebben; hier op de bedienden zo van den Prinse als van de andere Heeren, en eene bende Guardes Dragonders om den trein te sluiten. Onderwyl waren de Burgers, welken, voor zo verre die van de Witte poort langs 't Noordeinde en Breedestraet tot de Moy-Japen-steeg geposteerd waren geweest, opgetrokken, en hadden zig van de Moy-Japen-steeg langs de St. Pieterskerk-gragt tot de Noorddeur van de Kerk geschaerd: door deze ryën Burgers en straten trok de evengem. trein onder het ontvangen der gewoone Krygseer zo van de Burgers als Stads soldaten, het lossen van 't geschut, het spelen op de klokken en trompettengeschal, naer de Kerk, terwyl de straten opgepropt met volk, en de vengsters der huizen vervuld waren met nieuwsgierigen om deze plegtigheden te aenschouwen.

Deze aenzienlyke stoet de noorddeur der Kerke ingetreden zynde, wierdt door den Rector Ma-

Magnificus GAUBIUS, en de overige Hoogleeraers LEIDEN. opgewagt, en door den Rector, uit naem van den Academischen Raed verwelkomd, waer na dit gansch gezelschap zig langs de Noorder omgang, naer de bestemde zitplaetsen begaf. Vooraf de Pedellen met hunne staven; hier op de Edellieden van zyne Doorlugtige Hoogheid; waer na de Prins, zullende by deze gelegenheid den Souverain verbeelden, ter regterhand van den Rector Magnificus, en aen wederzyden de twee oudste Heeren Curatoren, en vervolgends de andere Heeren *Professoren en Curatoren* en Stads regeering in dien rang, en op dezelfde wyze, als wy dezelven van de Academie naer de St. Pieterkerk hebben zien gaen. De Vorst by zyne zitplaets gekomen, wierdt met eene korte aenspraek verwelkomd door den Heer *H. Huyghens* J. U. Cand. verzeld van nog vier Studenten uit de vier Faculteiten hier toe verkozen, uit de Godgeleerde *C. J. van Noorden*, uit de Rechtsgeleerde *P. J. Teding van Berkhout*; *H. Kuipers* uit de Geneeskundige, en *D. M. G. Heldewier* uit de Philosophische Faculteit. Waer na de Vorst en de Heeren Curatoren, Professoren, en die van den Gerechte de voor hun bestemde plaetsen namen, zo als wy die boven beschreven hebben, en de Rector Magnificus, de Heer HIERONYMUS DAVID GAUBIUS, den predikstoel beklom, terwyl het Orchest een treffelyk musicq deedt horen: 't welk geëindigd zynde begon de meergem. Rector Magnificus, zyne redenvoering aen te heffen, zo om hier mede naer jaerlyksche gewoonte zyne hooge bediening neder te leggen, als ook byzonderlyk om dit heugelyk dubbel jubel-feest der Hooge Schoole te vieren, waer toe zyne Hooggel. eene zeer

LEIDEN. gepaste stoffe hadt verkozen, namenlyk: DE ADMIRANDIS PROVIDENTIÆ DIVINÆ DOCUMENTIS IN CONDENDA, TUENDA ET AMPLIFICANDA ACADEMIA LUGDUNO-BATAVA: dat is: *Over de wonderbare blyken van Gods voorzienigheid in het stigten, beschermen en luisterryk maken van 's Lands Hooge School te Leiden.* Omtrend het midden van de redenvoering vondt de redenaer goed een weinig te rusten, terwyl zig het Orchest wederom lustig liet hooren, door welk een en ander zoo Spreker als Hoorders ververscht wierden. Na het eindigen van de Redenvoering, die ruim twee uren geduerd hadt, hoorde men wederom het musicq, na 't welk de nieuw benoemde Secretaris der Universiteit, de Hoogleeraer VAN DOEVEREN, in de plaets van den Heere GAUBIUS ten preekstoele opgeklommen zynde, den verkiezing-brief aflas, waer by de Heer DIDERIK VAN DER KEMP, *Theologiæ Doctor & Histor. Eccles. Profess.* tot *Rector Magnificus*, en de Hoogleeraers *B. de Moor*, *D. G. van der Keessel*, *E. Sandifort*, en *S. L. Valkenaer*, tot *Assessores* benoemd waren. Toen zag men den voortreflyken Latynschen Poëet, den Heer ADRIAEN VAN ROYEN, *Med. Doct. ejusdemq. facult. & Colleg. Pract. Professor* ten preekstoele opklimmen, en een Latynsch Gedicht, met nog veel vuer, niettegenstaende zyne vergevorderde jaren, opzeggen, waer in hy de voornaemste Hoogleeraers in de Genees-, Heel-, Schei- en Kruidkunde, die deze Universiteit met hunne geleerdheid hebben versierd, op het levendigste afmaelden. 't Was maer jammer, dat nog de redenvoering van den afgaenden Rector Magnificus, nog het Dichtstuk van den Hoogleeraer VAN RO-

ROYEN, niet dan van zeer weinigen heeft kunnen verstaen worden. De ongewoonte van in zo groot een gebouw te spreken, de hooge jaren van de Sprekers, en wel voornamenlyk de overmatige toevloed van menschen, waer mede de Kerk tot zelfs aen de uiterste hoeken vervuld was, maekte dit onmogelyk. Hier by kwam, dat die geenen, welken geen bekwame zitplaets hebbende kunnen bekomen, in den omgang der Kerke rond zworven, als mede de vrouwen in 't Choor, om het verveel te verminderen, met elkandere drukke *gesprekken hielden*; welke de ontmoetingen van veele vreemdelingen en oude kennissen van alle oorden niet weinig vermeerderden. Dit verwekte zodanig een gedruis door de gansche Kerk, dat ook veelen, die zelfs na by den preekstoel zaten, weinig hooren en veel minder verstaen konden. LEIDEN.

Na het eindigen dan ook van het Dichtstuk, omtrend vier uren, hoorde men wederom het musiecq van 't Orchest, terwyl zyne Hoogheid van Stads Bodens, zyne Lopers en Centsuissen voorgegaen, en van zyne Edellieden, de twee oudste Curatoren, den Heer Hoofdofficier, de twee voorzittende Burgemeesteren, de twee voorzittende Scheepenen, den Thesaurier en Pensionaris verzeld, de noorddeur der Kerke uitging. Deze trein, buiten de Kerk door eene bende Dragonders opgewagt, van welke een gedeelte den stoet voorreedt, en een gedeelte denzelven sloot, trok door de gewapende Burgers, (die van het Stadhuis tot aen de Moy-Japensteeg zynde gepošteerd geweest, zig nu van deze steeg naer het Noordeinde tot het Zand en den Schutters Doelen hadden begeven,) over de Pieterskerk-gragt langs de zo even genoemde straten

LEIDEN. en ſtegen na de Schutters Doelen. De nieuwbenoemde Rector Magnificus en overige Hoogleeraers met den jongſten Heer Curator, twee Burgemeeſteren en vier Schepenen, benevens de Miniſters, namen hunnen uitgang door de zuiddeur der Kerke, gevolgd door de *Lectores* en Studenten. Vooraf gingen de Pedellen met hunne ſtaven, ter zyde en agter Livreibediendens: deze trein, die insgelyks door eenige Guardes-Dragonders geopend en geſloten wierdt, trok door de Nieuwſteeg, langs het Steenſchuer en Rapenburg naer de Academie, alwaer de evengemelde Heeren Curatoren, Burgemeeſteren, Schepenen enz. in de Senaetkamer van de andere Heeren affcheid namen, en in gelyke plegtige ſtaetſy zig naer den Doelen begaven, begeleid door eene bende Guarde Dragonders, die van den Doelen wederom naer de Academie reedt om den Academiſchen Raed te begeleiden. Deze Raed, na de Heeren Studenten voor hunne zucht tot vermeerdering van den luiſter van 't feeſt, en zedig en welvoegelyk gedrag bedankt te hebben, bragt naer gewoonte den nieuwverkoren Rector Magnificus naer deszelfs huis, vertoefde een weinig in deszelfs wooning, en ging daerna nevens den gem. Rector door de geſchaerde ryën der Burgers naer den Doelen. Hier op trokken ſeven Compagnien Burgers af, ieder naer zyn huis, en die van den Collonel Mr. *J. J. Hubrechts* bleef alleen de wacht aen den Doelen houden.

De toebereidzelen, welken hier in de Stads Doelen gemaekt waren, ter onthaling van dit hooge gezelſchap, waren overeenkomſtig aen de omſtandigheden des tyds, en de aenzienlyke waerdigheid der gaſten. De Vorſt aen de tafel gezeten

ten zynde, hadt aen zyne regter hand den Heere Rector Magnificus, de Heeren Curatoren en Professoren naer hunnen rang, en ter linker zyde de Heeren Schout, Burgemeesteren, en Schepenen, benevens derzelver Ministers: wyders het gevolg van zyne Hoogheid, en eenige genodigde gasten. LEIDEN.

Onder den maeltyd hoorde men van tyd tot tyd een treflyk musiecq, waer toe een Orchest voor den schoorsteen van de groote zael was opgerigt, in de vorm van eene Balustrade, pronkende met de wapens van Holland, den Erfstadhouder en de Stad Leiden, tusschen welken twee slangen waren gevlogten met de Letters *eCCe*, de twee eeuwen aenduidende. Ook hadden de twee sleutels van Stads wapen, in 't slotwerk vyf kruisen, en even zo veel in den greep der sleutels, 't welk op de vier gevierde jubelfeesten zag, met het woord *Claves*: dus las men te zamen *eCCe claves*.

Het pragtig Nagerecht pronkte met veele sieraedjen van zuiker, konstiglyk gemaekt, en op de merkwaerdige omstandigheden van dezen dag zinspelende. Het hoofdstuk in 't midden was een ronde tempel, die op agt kolommen rustede. Hier in vertoonde zig Minerva voor een altaer, met twee door elkanderen geslingerde slangen, een zinnebeeld van het dubbel eeuwfeest onzer Hooge Schoole. Zy hadt haer schild en speer aen de eene, en aen de andere zyde haer Voorrechtbrief, aen de Academie voor twee eeuwen verleend, welks zegel op het Prinselyk wapen nederhing. De agt colommen van den Tempel waren in vier *Faces* verdeeld, tusschen welken zig de vier Faculteiten vertoonden. Aen iedere zyde

LEIDEN. van den Tempel zag men twee Pyramiden, of Grafnaelden, hebbende in 't midden een medaillon, met het borstbeeld van Prins Willem I. en met bywerk omsierd. Naest de beide ingangen van den Tempel lag een groot Medaillon, vertonende behalven de teekenen van de viermael vyftig jaren, een *Genius* of Bescherm-Engel. Zodanige twee Engelen zag men ook aen de beide uiterstens van de tafel liggen. Ter regter zyde van den Tempel was de Hollandsche Maegd in haren tuin, met de wapens der Hollandsche Steden omringd, en ter linker zyde de Leidsche Maegd: wyders zag men den Godsdienst, Vryheid, en zeven vrye Kunsten op gevoegelyke wyze verbeeld, ook nog twee vasen met bloemen, staende op derzelver voetstukken. Aen den eenen kant der tafel was LEIDEN verbeeld, aen den *Rhyn*, die als een oude Stroomgod uit zyn kruik, op welke hy zat te leunen, water stortte; aen den anderen kant de *Overvloed*, strooijende medailles uit zynen hoorn. Ook was aen iedere zyde der tafel eene Praelboog: het voetstuk van den eenen vertoonde *Saturnus*, dat is het snel verlopen van den Tyd, aen deze, en de *Deugd* aen geene zyde; en van den anderen boog, op gelyke wyze, *Apollo* en de *Standvastigheid*. Eindelyk was de grond van dit konstig werk met een sierlyke Balustrade van lofwerk, en Festonnen met bloemen omringd, en van binnen met allerlye kleuren bestrooid.

Na deze plegtige maeltyd, welke tot omtrend 8 uren duerde, was het voornemen geweest, dat dit aenzienlyk gezelschap het fraey Vuerwerk, op kosten van de Heeren Studenten tot luister van dit Feest vervaerdigd, zoude gaen zien afsteken;

maer

maer het ongeluk wilde, dat het weder dezen dag zo ongunſtig was, dat men des morgens reeds de onmogelykheid van dit afſteken voorzien hadt, waerom de Academiſche Raed reets des ochtends, als de Studenten op de Academie vergaderd waren, aen dezelven hadt doen voorſtellen, om zo het weder niet gunſtiglyk veranderde, het afſteken liever tot den volgenden dag uit te ſtellen, wanneer tog de Prins Erfſtadhouder ook met deszelfs gevolg wederom uit 's Hagen te Leiden zoude komen, om het overige van deze Vreugdeviering met Hoogſtdeszelfs tegenwoordigheid te vereeren: welk voorſtel met eenpatigheid aengenomen; ook zyn gevolg hadt, dewyl het Weder den ganſchen dag door even ſlecht bleef, het welk niet weinig de aengenaemheid, die men zig anders hadt voorgeſteld, voor een iegelyk verminderde; en ook den gewapende Burgers, alle op het ſierlykſt in hunne beſte kleederen uitgedoſt, duer kwam te ſtaen. LEIDEN.

Wy zullen derhalven de beſchryving van dit Vuerwerk uitſtellen tot het verhael van de plegtigheden van den volgende 9 van deze Sprokkelmaend, 't welk wy onze Lezeren in ons Stukje voor de volgende Maend denken mede te deelen.

AMSTELDAM.

De Heeren van den Gerechte dezer Stad, hebben de gewoonte, van volgends hunne vaderlyke toezigt op al wat de orde van den Burgerſtaet, het algemeen belang, en ieders veiligheid bevordert, zo wel lopende hunne re-

AMSTELDAM.

geering, als wel byzonderlyk op het einde van dezelve by de jaerlykſche verandering, de nodige Keuren te maken, van welke wy wederom ſtukswyze verſlag zullen doen.

Voor I. dan hebben de Heeren van den Gerechte op den 5 van Bloeimaend van 't afgelopen jaer 1774. uit aenmerking, „ dat de Caſſe van „ het Scheepstimmermans en Maſtenmakers Gil„ de, door het groot getal zo van oude Lieden „ als anders trekkende Gildebroeders, welker ge„ tal zedert 22 Jaeren van een-en-dertig tot hon„ dert twee-en-twintig Perzonen is geaccreſſeert, „ zodanig is vermindert, dat, zo by aldien geen „ middelen tot redres werden in 't werk geſteld, „ de geheele ruine van dezelve Caſſe in 't kort „ onvermydelyk zal moeten volgen.

„ En hier inne willende voorzien, goedgevon„ den te altereeren, gelyk dezelve altereeren by „ deze het 16. Art. van de Keure van 14 May „ 1750. en op nieuw te Ordonneeren en Statue„ ren, zo als haer Ed. Achtb. Ordonneeren en „ Statueeren mids dezen.

„ Dat door de Overlieden van het zelve Gilde, „ aen zodanige Gildebroeders, die zedert hun „ twee-en-dertig jarige Ouderdom aen het Gild „ behoorlyk hebben gecontribueert, of in 't ver„ volg nog zullen contribueeren, en bereykt heb„ ben of nog zullen bereyken den ouderdom van „ ſeſtig Jaren, en te gelyk door verſwakking buy„ ten ſtaet zyn, om aen de Scheepsbouw te ar„ beyden, 't geen aen de Overlieden volkomen „ zal moeten blyken, wekelyks zal werden uit„ gekeert drie Guldens.

„ Dat mede aen de Gildebroeders beneden de „ ſeſtig Jaeren, welke behoorlyk gecontribueert

„ heb-

„ hebbende aen de Gilde-Casse, door Ziekte, AM-
„ Quetsure of zodanige verminkinge, buyten staet STEL-
„ zynde hun werk te verrigten, 't welk aen de DAM.
„ Overlieden, zoo dezelve zulks nodig oordee-
„ len, door een schriftelyk Declaratoir van een
„ der Stads Doctoren of Chirurgyns zal moeten
„ worden aengetoond, wekelyks zal worden uit-
„ gekeert *f* 2: 10. zo lang dezelve Ziekte, Quet-
„ sure of verminking duurt.

„ Dat de twee bovengemelde uitkeeringe ech-
„ ter dan alleen voor het geheel plaets zullen
„ hebben, wanneer gemelde Gildebroeders van
„ zig zelfs of van elders geen middel hebben om
„ te bestaen, het welk ten genoege van de Over-
„ lieden behoorlyk zal moeten worden aenge-
„ toond.

„ En by aldien het tegengestelde aen dezelve
„ Overlieden bleek, hebben myne voorsz. Hee-
„ ren van den Gerechte geordonneert en gesta-
„ tueert, gelyk dezelve ordonneeren en statuee-
„ ren mits dezen, dat als dan in het eerste geval
„ aen zodanig Gildebroeder, boven de bepaelde
„ ouderdom van sestig Jaeren zynde, wekelyks
„ zal werden uitgedeelt *f* 1: 10. en in het tweede
„ geval aen een nog geen sestig Jaeren bereykt
„ hebbende Gildebroeder, wekelyks een somma
„ van *f* 1: 5.

II. Hebben hunne Edele Achtbaren op den 7 van Zomermaend van 't afgelopen jaer bevolen:
„ Dat van nu voortaen geen vrye dobbelwerken
„ aen iemand zullen worden gegeeven, ten ware
„ een Schip geen drie honderd Manden uytleeve-
„ rende, zodanig werk als dan voor geen Pen,
„ maer voor een vry dobbelwerk gegeeven zal

„ mo-

AMSTELDAM.

„ mogen worden, en om welk werk de Vrouwen „ daer toe staende zullen moeten dobbelen.

„ Dat van nu voortaen de Noodhulpen van „ Vulsters en Raepsters gehouden zullen zyn alle „ Maenden hare Vrouwen, voor wie zy werken, „ het geld te brengen, en niet aen het Comptoir „ uytgezonderd die geenen, die het aengezegt „ word.

„ En zo wanneer 'er klagten mogten komen „ over kwade Betaelsters, zodanigen niet meer „ zullen mogen werken, maer zulks bekent ge„ maekt worden aen den Boekhouder der Officien „ en een ander in de placts gesteld worden.

„ Dat de Vulsters en Raepsters, die by of op „ het leezen van hare namen, om de Looten op „ te neemen niet present zyn, voor agt dagen ge„ straft zullen worden.

„ Gelyk mede de Vrouwen, die de Looden „ voor een ander aenneemen.

„ Als ook de geenen, die in een verkeerd werk „ loopen, voor gelyke agt dagen gestraft zullen „ worden.

„ Dat alleen de Vulsters de lange Turf zullen „ mogen bewerken en geen Raepsters, zo als se„ dert lang gebruykelyk is.

„ Dat de Vulsters genoodzaekt zullen zyn ha„ re Manden mede te brengen, en niet vermogen „ uyt het Comptoir te gaen, maer wagten tot dat „ het werk kome, het welk dan aen ieder op „ zyn Pen en Beurte zal worden uytgegeven.

„ Dat de Moeders zullen mogen de Rollen ver„ anderen, zo dikwils als zy het nodig achten.

„ Dat, indien 'er eenig geschil voorkomt tus„ schen de Burgers, die de Turf ontfangen, en 't „ getal der Tonnen naschryven, en de Vulsters,

„ die

„ die de Turf tonnen en opschryven, als dan de AM-
„ Turf moetende overgemeeten worden, het zel- STEL-
„ ve zal geschieden ten overstaen van de Gilde- DAM.
„ knegt van het Turfdragers Gilde in der tyd,
„ door twee andere beëedigde Vulsters by hem
„ daer toe te neemen, waer voor hy zal genie-
„ ten twaelf stuyvers voor zyn moeyte, en de
„ Vulsters vier duyten van de Ton, ten lasten van
„ den geenen, die in het ongelyk bevonden word,
„ en zal de gemelde Gildeknegt gehouden zyn
„ van zyne bevinding aen een van de Moeders van
„ de Turfvulsters of aen hare Adsistente raport te
„ doen, en dan van dezelve nog ontfangen twin-
„ tig stuyvers. En indien de Vulsters in het on-
„ gelyk bevonden worden, zullen dezelven daer
„ en boven in drie weeken niet mogen werken,
„ behoudens dat de inmeetinge, door het over
„ en weder Meeten op de honderd Tonnen voor
„ anderhalve Ton mag gerekent worden.

„ Dat het Loon van de Turfvulsters op ses stuy-
„ vers per 100 Manden van de binne Turf, van
„ de lange agt stuyvers per 100 Ton, en van de
„ korte Overzeesche Turf, door de drie Turfvul-
„ sters te samen een Gulden de 100 Ton bepaeld
„ blyft.

„ Dat, de Turfraepsters door Heeren Burge-
„ meesteren aengesteld wordende, zullen succe-
„ deren en insterven naar rang op de maniere als
„ de Turfdragers Noodhulpen &c.

„ Dat, dezelve vaste Noodhulpen voor andere
„ losse Noodhulpen zullen geprefereert worden,
„ om te werken voor oude en impotente Vrou-
„ wen.

„ En op drukke dagen als de 54ste Pen mogt
„ om wezen, en meerder Noodhulpen werden
„ ver-

AM-
STEL-
DAM.

„ vereischt voor andere losse, die geen eyge Vrou-
„ wen hebben, als dan zullen worden geprefe-
„ reert en genieten het volle Loon, als de eyge
„ Vrouwen Raepsters.

„ Dat alle eyge Vrouwen van Turfraepsters
„ niet zullen mogen werken als Noodhulp voor
„ Turfvulsters.

„ Dat de Turfvulsters en Turfraepsters, die aen-
„ gesteld zyn om zelfs te werken, en aldaer niet
„ zynde haer werk zal overgestooken moeten wor-
„ den zonder te verdobbelen, exempt by ziekte
„ of ongemakken, die bekent zyn.

„ Dat het Raeploon bepaeld blyft op vier stuy-
„ vers per 100 manden te betaalen, de eene helft
„ by den Burger en de wederhelft by den Schip-
„ per.

„ Dat geen Turfvulsters in de Raepsters haer
„ werk zullen mogen treeden, als in cas van nood-
„ zakelykheid en wanneer 'er geen losse Raepsters
„ of Noodhulpen meer zyn. En by aldien dezel-
„ ve Vulsters als dan weigeren zulk werk te doen
„ en van de Markt afloopen, zullen zy agt dagen
„ van haer eyge werk verstooken zyn. Als mede
„ die Vrouwen, die uyt haer eyge werk loopen,
„ anders dan om Ziekte.

„ Dat de namen, zo wel van de Vulsters, als
„ van de Raepsters, op daer toe gemaekte Rollen
„ in haer Comptoir zullen beschreeven staen, met
„ specificatie van die geenen, die wegens eenige
„ overtreding strafbaer bevonden zyn.

„ Dat een ieder zig stil en ordentelyk zal heb-
„ ben te gedragen en geen quade bejegening aen
„ de nieuwe Adsistente te geeven.

„ Of onder en tegen malkander te rasen of te
„ te schelden, op de verbeurte van een guld. in de
„ Arm-Bos.

„ Dat

AMSTELDAM.

„ Dat niemand by het opdoen van de Turf, in „ Lootſen of by Particulieren, zig zal mogen la- „ ten gebruyken, om den Excyns te fraudeeren, „ door het opgeven van een minder quantiteit „ Tonnen, als zy uitgemeeten hebben. Op ver- „ beurte om voor de eerſte reyſe, als iemand daer „ op geatrapeert word, in zes weeken niet te mo- „ gen werken, en zulks andermael geſchiedende; „ door Heeren Burgemeeſteren na exigentie van „ zaken geſtraft te worden."

III. Is op den 30 van Hooimaend door Burge- meeſteren en Regeerders van deze Stad, „ inhæ- „ reerende en interpreterende de Keuren van 31 „ January 1720, 25 May 1729. en 28 January „ 1735. goedgevonden, tot maintien van het Regt „ omtrent den verkoop der Houtskoolen van ouds „ geaccordeert, te Ordonneeren en te Willekeu- „ ren: dat de boete van Vyf-en-twintig Guldens, „ in de laeſtgenoemde Keure vermeld, als zul- „ lende worden verbeurd t'elkens, als bevonden „ zal worden contrarie de voorſchreeven Keuren „ gedaen te zyn; niet alleen zal worden betaeld „ door die geene, die, tegens gemelde Keuren „ Houtskoolen verkoopt, of voor zyn eigen ge- „ bruik ontbied en doed loſſen; maer ook door „ die geene die Houtskoolen op dusdaanige wyze „ koopt en ontfangt, en dat dienvolgens alle en „ een iegelyk, die een minder quantiteit dan een „ vierde van een Scheeps-lading Houtskoolen bui- „ ten de Ronde van het Goud- en Zilverſmits- „ Gilde, koopt en ontfangt, ofte die Houtskoo- „ len koopt en ontfangt, die aen het gemelde Gild „ niet aengegeven zyn, en waer van de geregtig- „ heid niet betaeld is, mede zal vervallen in de

„ bo-

AM-STEL-DAM.

„ bovengemelde boete van Vyf-en-twintig Gul-
„ den: zullende daer en boven de Houtskoolen,
„ dus gekogt, ten behoeve van 't voorgemelde
„ Gild werden geconfisqueert, en blyvende de
„ verdere pœnaliteiten tegen de Verkoopers en
„ Ontbieders van Koolen, in de gemelde Keuren
„ gestatueert, in volle kragt."

IV. Is op den 17 van Slachtmaend van 't zelfde afgelopen jaer door welgemelde Regeerders beraemd, en op den 22 daer aen volgende afgekondigd, dat hunne Edele Achtbaren „ geinformeerd
„ zyn geworden, dat de Keur van dato 21 Juny
„ 1684, disponeerende omtrent dezes Stads Zy-
„ de-Wind Huis, niet naer behooren wordt geob-
„ serveerd, en dat de Ouders en Voogden in het
„ zenden van de Meisjes aen het gemelde Huis
„ zeer nalatig worden bevonden, of zig ook wel
„ verbeelden, dat sedert de erectie en vermeerde-
„ ring der Stads Arm-Scholen, daer omtrent ver-
„ andering zou zyn gekomen: hebben goedgevon-
„ den, gelyk Haer Ed. Achtb. doen by dezen,
„ dezelve Keur te renoveeren, en wyders by Am-
„ pliatie van 't tweede Articul te Ordonneeren, dat
„ alle Arm-Bezorgers, van wat Gezindheid dezel-
„ ve zoude mogen wezen, zig exactelyk naer de-
„ ze Keur zullen hebben te reguleeren, en, zo veel
„ mogelyk de Meisjes in het Stads Zyde Wind-Huis
„ moeten doen besteeden en inschryven: doch op
„ dat het School gaen der Kinderen, die het zelve
„ nodig hebben, niet worde verzuimd en nagela-
„ ten, zo zullen de Heeren Regenten van het
„ voorn. Huis dezelve Kinderen, op het verzoek
„ van de respective Arm-Bezorgers, des avonds
„ om zes uuren moeten doen uitscheiden, om

„ van

„ van de Stads Arm-Scholen gebruik te ma- „ ken." AMSTELDAM.

V. Hebben de Heeren van den Gerechten op den 28 van Louwmaend dezes jaers 1775. „ amplieerende de Keur in dato 27 January 1757. „ geëmaneerd, wegens het ryden met Karossen, „ Kalessen, Berlynen, Swemmers of andere overdekte Rytuigen, goedgevonden te ordonneeren „ en te statueeren, gelyk Haer Ed. Achtb. ordonneeren en statueeren by deezen, dat alle Ingezetenen die Karossen, Kalessen, Berlynen, „ Swemmers of andere overdekte Rytuigen, hoe „ genaamt, hebbende een Bok voor op tot zitting van een Knecht, of hebbende een Glas „ voor in, het zy dat het zelve Glas daer in vast „ staet, of ook by wylen uitgenomen wordt, gebruyken, zonder onderscheid te maken of daer „ meede alleen na buiten gereeden word, dan „ niet, Jaerlyks ten behoeve van de Stad, ter Rekenkamer zullen moeten betalen ƒ25.; ten ware iemand, zodanig een Rytuig of Paerden maer „ voor eenige tyd in huur had, wanneer dezelve „ zal konnen volstaen, met te betaelen twaelf „ guldens, tien stuivers; mits alle de maenden of „ weeken, welke hy het Rytuig in huur heeft, „ niet meerder zyn dan zes Maenden, het gunt „ ten genoegen van Rekenmeesteren zal moeten „ beweezen worden."

VI. Hebben hunne Ed. Achtbare op gem. 28 van dit lopend jaer „ in ervaring zynde gekomen, „ dat d'Ampliatie van de Gildebrief, van 't Vlotschuytenvoerders Gilde, in dato 10 Septem-

AM-STEL-DAM. „ ber 1613, en de daerop gevolgde Renovatie, „ in dato 29 January 1734, waerby onder anderen is gestatueert, dat van toen af aen geen „ Gildebroeders zouden mogen voeren eenige „ andere Schuyt, dan die hun in directe eigendom toebehoorde, door diverse quade practyke worden illusoir gemaekt, hebben goedgevonden te ordonneeren te statueeren, gelyk „ haer Ed. Achtb. doen by deezen:

„ Dat ieder Gildebroeder, ter dier zake door „ de Overlieden bekeurd wordende, gehouden „ zal zyn, ter requisitie van den Regter, zig dieswegens by Eede t'expurgeeren, en zulks, niettegenstaende de bekeurde zig zoude tragten te „ behelpen met eenig transport of andere documenten, om den by hem gepretendeerden eigendom te probeeren, en by wygering van dien „ dien Eed vervallen in de boetens en poenen, „ by voorschreeve Keuren gestatueert."

VII. Is ten zelfden tyde bevolen: „ dat van „ nu voortaen aen de Schuitevoerders, wier „ Schuiten tot het vervoeren van Granen en Zaden werden geëmployeert en tot het Roey- en „ Styger-Schuitevoerders Gild behooren, voor „ het gebruik van een Schuit, by besloten Water, zo lang het Roer vast legt, weekelyks, „ ingevalle dezelve met gedroogd Goed beladen „ is, zal worden betaald *f*· 2: 18. en met verschiet Goed beladen zynde *f* 2: 16."

By de VIII. Keure is het 3de Artikel van de Keure van 30 van Louwmaend 1756. nopens het Vleeschhouwers Gild aldus vermeerderd: „ Dat

„ ie-

„ ieder Gildebroeder gehouden zal zyn, zyn AM-
„ Leerling of Knegt, by het expireeren van de STEL-
„ bedongen Leertyd of Huurjaaren met zodanig DAM.
„ Biljet van ontslag of afscheid te voorzien, als
„ met het gedrag van dezelve overeenkomen-
„ de is.

„ Dat insgelyks geen Gildebroeder eens an-
„ ders Gildebroeders Leerling of Knegt in zyn
„ dienst zal mogen aenneemen, ten zy alvorens
„ zodanig een Biljet aen hem zal zyn vertoond.

„ En wyders dat geen Leerling of Knegt zyn
„ aengevangen dienst tusschen tyds zal mogen ver-
„ laten, dan op speciael verlof van zyn Meester
„ of ten zegge van Overlieden.

„ In alle drie de gevallen op verbeurte van
„ *f* 25. ten behoeve van het Vleeschhouwers
„ Gilde."

IX. Is by vernieuwing en vermeerdering van
„ het 1° Artikel van de Keure van 21 van Louw-
„ maend 1623. en 30 van Louwmaend 1675. en
„ 29 van Louwmaend 1717. omtrend het leggen
„ en schoonmaken der secreten door onbevoegde
„ persoonen vastgesteld dat alle de geenen de-
„ welke bevonden zullen worden contrarie dezel-
„ ve Keuren gedaen te hebben, niet alleen zul-
„ len vervallen in de Pœnaliteiten en Boetens by
„ de voorschreeve Keuren gesteld; maer daer en
„ boven nog zullen moeten voldoen het Loon
„ der Nagtwerkers, even als of het zelve door
„ hun was verrigt.

„ Blyvende voor het overige de voorige Keu-
„ ren in volle kragt en vigeur."

AM-STEL-DAM.

X. Hebben de Heeren van den Gerechte bevolen: „ Dat alle zo Inwooners als Buitenluiden, „ die hier ter Stede met Kant, Entoilage en Linnen, op de drie vrye Jaermarkten begeeren „ voor te ſtaen, met hunne Kramen en Stallen „ voortaen alleen zullen mogen ſtaen op het Amſtel-Veld, op pœne van dadelyke amotie van „ zodanige Kramen, elders geplaetſt zynde, ten „ koſte van de Contraventeurs, en eene boete „ van twaelf Gulden; uitgezonderd de bewooners „ van de Nieuwe Markt, die een Kraem voor „ hunne Huizen zullen willen zetten.

„ Dat wyders de Burgers en Inwooners dezer „ Stad met hunne Kramen op de reſpective Markten niet langer zullen mogen voorſtaen, dan „ agt dagen na de Buitenluiden; zullende de „ Marktmeeſter de Kramen, die terſtond na die „ tyd niet afgebroken zyn, ten hunnen koſte moeten doen afbreken.

„ En ingevalle iemand bevonden mogt worden „ met zyne Kraem te ſtaen op eene andere Markt, „ dan by deeze of vorige Keure bepaeld is; of „ op eene andere Plaets, dan hem by Loting te „ beurt gevallen is; of dat dezelve Kramen boven de bepaelde grootte geſteld zyn; zo wordt „ de Marktmeeſter gequalificeerd, om in cas van „ weigering, dezelve Kraem terſtond te doen amoveeren, verplaetſen of intrekken, ten koſte van „ de Contraventeurs; boven en behalven de „ Geldboetens, die hy, ten opzigte van de Burgers en Inwooners, in geval van weigering, „ voor Commiſſariſſen van Injurien zal moeten „ vorderen."

XI.

AMSTELDAM.

XI. Is goedgevonden by vermeerdering der vo-rige Keuren omtrent de Groenmarkt dezer Stad, te gelasten: „ dat niemand, het zy Burger dezer
„ Stad of Buiteman, Aardappelen, Rapen, Boo-
„ nen of eenige andere Groenten, ter verkoop
„ binnen deze Stad aenbrengende, dezelve zal
„ mogen lossen, verkopen of doen meeten, dan
„ op de plaetsen, daertoe by de Keuren dezer
„ Stad bepaeld, op eene boete van vyf en twin-
„ tig Gulden en verbeurte der Groenten; wor-
„ dende tot de bekeuring gequalificeert de Markt-
„ meester en de Meeter der Groenmarkt."

XII. Eindelyk is nog door de Edele Achtbare Heeren van den Gerechte, in ervaring gekomen zynde, dat een en ander Artikel der Ordonnan-tie voor de Kamer van Assurantie en Avaryen bin-nen deze Stad, noodzakelyk opheldering, ver-meerdering en verandering vereisschen, vastgesteld en bevolen, „ dat voortaen in plaets van het 3de,
„ 18de, 53ste en 54ste Artikelen zullen moe-
„ ten worden in agt genomen het volgende;

3de Art.

„ Men zal ook mogen laten verzekeren op
„ Schepen of Goederen, die reets zyn afgevaren
„ van de plaets, van waer men des Assuradeurs ri-
„ rico wil doen beginnen, mits dat in de Police
„ worde gesteld de tyd, wanneer de Schepen of
„ Goederen zyn afgevaren of vertrokken: en by
„ aldien de Geassureerde in de Police heeft doen
„ stellen den tyd van het Vertrek, en bevonden
„ wordt, dat het Schip of de Goederen voor

 „ die

AMSTELDAM.

„ die datum reets was of waren vertrokken, zullen de Assuradeurs in geen schade gehouden zyn, maer de premie moeten restorneeren, onder korting van een half percent; doch zo de Geassureerde geen kennis van 't Vertrek heeft, het zy door een Brief of anderzins, zal hy in de Police moeten doen stellen, dat hy van 't Vertrek onkundig is, mitsgaders daer by moeten opgeven en uitdrukken de datum van den Brief van Order of Advis, en de laetste tyding, die hy van 't Schip of Goed heeft; op pœne, dat anders op de Police geen regt zal worden gedaen.

„ En zo de Geassureerde in de Police heeft doen stellen, dat hy van 't Vertrek onkundig is, en bevonden wordt, dat het Schip of de Goederen, voor dato van 't geven der Order of Advis, was of zyn vertrokken of afgevaren, zal de origineele Geassureerde, indien dezelve de order tot het doen verzekeren heeft gegeven, of anders de geen, door wien de order tot de Assurantie of Advis is gegeven, als mede de genen, dewelke de Assurantie, het zy voor eige Rekening of in Commissie, alhier hebben doen bezorgen, en die dezelve hebben besolliciteerd of gesloten, gehouden zyn in cas van ramp of schade, hunne ignorantie met eede te bevestigen.

„ En in gevalle de Assuradeurs den Regten genoeg zynde konnen bewyzen, dat ten deze ter kwade trouwe is gehandeld, of dat een of meer Personen, hier boven genoemd, kennis hebben gehad van 't vertrek, zal 'er uit de Police geen de minste actie tegen de Assuradeurs

„ zyn;

„ zyn; en indien de schade reets mogt zyn be- AMSTELDAM.
„ taeld, zal die geen, door wie dezelve van de
„ Assuradeurs is ontfangen, de bemelde schade
„ aen de Assuradeurs moeten restitueeren: en daer
„ en boven zullen de schuldigen gehouden zyn,
„ aen de Assuradeurs noch eens gelyke premie te
„ betalen, als mede de onkosten door hun uitge-
„ geven om de bewyzen in te winnen, als mede
„ de kosten tot uitvoering van den Processe geim-
„ pendeerd; ter taxatie en moderatie van Com-
„ missarissen: alles onverminderd het regt van den
„ *Heer Hoofd-Officier*, om tegen de schuldigen,
„ als falsarissen, te ageeren.

Art. 18.

„ Men zal ook mogen laten verzekeren voor
„ Brand op Plantagien, Lynbanen, Rafinaderyen,
„ Brandewyn, Brouweryen, Catoendrukkeryen,
„ Verweryen, Molens en andere Fabriquen, hoe
„ ook genaemd, en de Gereedschappen daer toe
„ behoorende; mitsgaders op Huizen, Pakhuizen,
„ Loodsen enz., ook op Meubelen, Huissieradien
„ enz., in of op al het bovengemelde berusten-
„ de; mitsgaders op Goederen, Waren en Koop-
„ manschappen, van wat natuur of benaming de-
„ zelve mogen zyn, daer in of op zynde; alles
„ zo binnen als buiten 's Lands gelegen: alle wel-
„ ke Verzekeringen zullen moeten geschieden vol-
„ gens het Formulier-Police N°. 4. hier agter
„ gedrukt.

„ Men zal ook mogen laten verzekeren op al
„ het gene, waer in iemand belang is hebbende,
„ mits bestaende in een reëel interest; en dat het-

AM- „ zelve, mitsgaders welke risico daer op geloopen
STEL- „ zal worden, in het Contract van Assurantie be-
DAM. „ paeld of uitgedrukt worde: en zullen van zulke
„ Verzekeringen, ingevalle geen geoctroyeerde
„ Policen daer van zyn, mogen worden gemaekt
„ byzondere behoorlyk gezegelde Contracten, zo
„ als Partyen wederzyds zullen convenieeren; wel-
„ ke Zegels zullen moeten zyn even als die der
„ geoctroyeerde Policen, volgens den taux gespe-
„ cificeerd in het 60 Art. van de Ordonnantie op
„ het Middel van 't Klein Zegel van 't Jaer 1744.
„ en zal in cas van schade het by Contract be-
„ paelde Interest moeten worden bewezen, als
„ mede de hoegrootheid der daer op gevalle scha-
„ de: op pœne, dat anderzins daer op geen regt
„ zal mogen worden gedaen; en zullen des niet-
„ tegenstaende de Assuradeurs de premie be-
„ houden.

Art. 53 en 54.

„ En ten opzigte der Avary Grosse zal een ie-
„ gelyk gehouden zyn deszelfs Goederen, Wa-
„ ren en Koopmanschappen, Contanten enz. op
„ te geven volgens derzelver opregte Waerde,
„ zodanig als by de Biljetten van ontbieding staet
„ vermeld: zullende ter bekoming van de opga-
„ ven worden geprocedeerd van agt tot agt da-
„ gen, en de inladers of geconsigneerdens ten
„ derden male ontboden zynde, en niet opgeven-
„ de, of niet compareerende, om hunne weige-
„ ring van opgave ten genoege van den Regter
„ te justificeeren, zal door Commissarissen tegen
„ de non Comparanten of niet opgevenden ge-

„ pro-

AMSTELDAM.

„ procedeerd worden tot de taxatie van hunlieder „ interest, zo als haer Ed. Achtb. zullen oordee„ len en vermeenen te behoren: en zullen de ge„ nen, die niet hebben opgegeven of hunne re„ denen van weigering niet hebben gejustificeerd, „ boven het gene zylieden in de Avary Grosse „ moeten dragen, noch by Despache worden ge„ condemneerd in de boete van honderd Gulden, „ ten behoeve van de Diaconie-Armen dezer „ Stad, waervan de Diaconen de executie zullen „ hebben; ten welken einde een Extract uit de „ Despace van Commissarissen aen hun zal wor„ den gezonden: en zullen dusdanige non Com„ paranten of niet opgevende, wegens de gedane „ taxatie niet mogen provoceeren.

„ Alle de Opgevers in de Avary Grossen zul„ len gehouden zyn ter requisitie van Commissa„ rissen hunner Opgaven met solemneele Eede te „ sterken: en by aldien iemand op order van Com„ missarissen, door de Bode van de Kamer wordt „ ontboden of gerequireerd om deszelfs Opgave „ met Eede te sterken, en tweemaelen ontboden „ zynde niet compareert, of, gecompareerd zyn„ de, weigert den Eed te doen, zal door Com„ missarissen worden geprocedeerd tot de taxatie „ van deszelfs Interest, zo als boven is gemeld; „ en zal de Gerequireerde, boven het geen hy in „ de Avary Grosse moet dragen, noch by De„ spache als voren worden gecondemneerd in de „ boete van honderd Gulden, ten behoeve van „ de Diaconie Armen dezer Stad, waar van de „ Diaconen de executie zullen hebben; ten wel„ ken einde een Extract uit de Despache van „ Commissarissen aen hun zal worden gezonden:

AMSTELDAM.

„ en zal de Gecondemneerde wegens de gedane
„ taxatie niet mogen provoceeren.

„ Wyders wordt by deze geabrogeerd het 59ste
„ Art. en het 60ste en 61ste Art. in dezer voegen gealtereerd.

„ En zullen voortaen alle Assurantien en Reassurantien, ingevolge de Publicatie van haer Edele Groot Mog. de Heeren Staten dezer Provincie van den 13 November 1773, wel op onderhandsche ongezegelde Aennemingen, of ook mondeling, mogen worden aengegaan en gesloten, doch zodanig, dat de Geassureerdens, en die genen, die de Assurantie voor hun hebben bezorgd, gehouden zullen zyn, om, in allen gevallen uiterlyk binnen veertien dagen na de sluiting, optemaken, of te doen opmaken, en, ten minsten voor één der Assuradeurs, die op de Hand Police of ongezegelde Aenneming of ook mondeling verzekerd hebben, te doen tekenen op behoorlyk geoctroyeerde gezegelde en door de Secretaris van de Assurantiekamer getekende Policen, volgens de Formulieren hier agter gevoegd.

„ Alles ingevolge de bovengemelde Publicatie, op de Boetens en Pœnen by de Ordonnantie op 't Klein Zegel, en by dezelve nadere Publicatie tegen de respective Overtreders, zo Geassureerden, als Makelaers en anderen gestatueerd. En zal de Secretaris, als van ouds, voor ieder Police genieten drie Stuivers.

N°. 1.

N°. 1.

AMSTELDAM.

„ Wy ondergeschreevenen verzekeren aen u
of die het anders in 't geheel
„ of ten deele zoude mogen aengaen, Vriend of
„ Vyand, niemand exempt, te weten elk voor de
„ somma by ons hier ondergetekend, van

„ Op ... 't Casko of Corpus van 't
„ Schip, dat God beware, met zyn Geschut,
„ Munitie, Gereedschappen en aenkleven van
„ dien, den voorsz. of iemant an-
„ ders toebehoorende, genaemd
„ daer Schipper op is of wie in
„ in zyn plaets voor Schipper of Schippers zou-
„ de mogen varen

„ Waer van wy de Risico, perykel en avanturen
„ mits desen ten onzen lasten nemen te lopen,
„ van de uure en dag af dat het voorsz. Schip
„ een begin met laden van Koopmanschappen
„ heeft gemaekt, of wel zyn ballast voor de voorsz.
„ Voyagie zal hebben ingenomen, en eindigen
„ 21 dagen na dat het voorsz. Schip ter laetster
„ gedestineerde losplaets zal zyn aengekomen,
„ ofte zo veel eerder, als het zelve in 't geheel
„ zal zyn ontlost, zullende 't voorsz. Schip mo-
„ gen varen voorwaerts, agterwaerts, wenden en
„ keeren, ter regte, ter linke, en aen alle zy-
„ den, als den Schipper of Schippers ten dienste
„ en nutte van de voorsz. reize believen of goet
„ dunken zal: bestaende de vorengemelde geva-
„ ren in alle perykelen ter Zee, Onweder, Vuur
„ en Wind, Arresten van Vrinden of Vyanden,
„ De-

AMSTELDAM.

„ Detentien van Koningen en Koninginnen, Prinsen, Heeren en Gemeenten, Brieven van Marquen en Contramarquen, onagtsaemheid van Schippers en Bootsgezellen, ook schelmery van de voorsz. Bootsgezellen, en alle andere perykelen of avanturen, die dit voorsz. Schip buiten toedoen van den Geassureerde eenigzins zoude mogen aenkomen, bedagt of onbedagt, gewoon of ongewoon, geen uitgezonderd, stellende ons in alle zulke gevallen, in uwe plaetze, om te betalen aen u Geassureerde of uwen Commis, alle de schade, die gy zult geleden hebben, te weten, elk naer advenant van de somme, die hy ondergetekend zal hebben, zo wel de eerste als de laetste Verzekeraer, en dat binnen drie Maenden na dat wy behoorlyk geadverterteerd zullen zyn van 't verlies of schade: en in zulke gevallen geven wy u Geassureerde en alle andere volkomen magt, om zo wel tot onze schade als t'onzen profyte, de hand te mogen reiken in 't salveeren en benificeeren van 't voorsz. Schip en den aenkleven van dien, om 't zelve ook te mogen verkopen, en de Penningen te distribueren, zo de zake zulks vereischt, zonder ons consent of oorlof te vragen; zullende wy ook betalen de onkosten daer omme gedaen, mitsgaders de schade daer op gevallen, 't zy dat 'er iets gesalveerd wordt of niet; en omtrent de rekening van onkosten zal men geloof geven aen den Eed van den geenen, die dezelve gedaen zal hebben, zonder iets daer tegen te zeggen; mits dat ons in gereden gelde betaeld worde voor den prys van deze verzekering

„ ten

„ ten honderd. Onder verband en submissie van AM-
„ onze Persoonen en Goederen, presente en toe- STEL-
„ komende, renuntieerende als luiden van eere, DAM.
„ van alle cavillatien en exceptien, die dezen zou-
„ de contrarieeren. Submitteerende ons ter we-
„ derzyden om alle de quæstien, zoo wegens de
„ schadens, als præmien en verbeteringen van
„ dien, welke uit hoofde voorsz. zoude mogen
„ ontstaen, aen de Judicature der Kamer van As-
„ surantie en Avarye dezer Stede, en kiezende
„ voor zoo verre wy buiten de Jurisdictie van
„ dezelve mogten woonagtig zyn, domicilium
„ citandi & executandi ten huize van den Secre-
„ taris derselver Kamer in der tyd. Aldus ge-
„ slooten in Amsterdam den
„ En is deze door my eerste ondergeteekende As-
„ suradeur overgeteekend den

N°. 2.

„ *Wy ondergeschrevenen verzeekeren aen U*
of die het anders in 't
„ *geheel of deel zoude mogen aengaen, Vriend*
„ *of Vyand, te weten elk voor de somme by ons*
„ *ondergetekend, van*

„ *En dat op Goederen, Waren en Koopman-*
„ *schappen, van wat soort of soorten dezelve*
„ *zouden mogen wezen, bederffelyk of ondederf-*
„ *felyk, niets uitgezonderd, gelaaden of nog te*
„ *laaden in 't Schip, het welke God beware,*
„ *genaemd daer Schipper op is*
of wie voor Schipper of Schippers
„ *in zyn plaets zoude mogen varen, of hoe de*
„ *naem*

AMSTELDAM.

„ *naem van den Schipper of 't Schip, anders*
„ *zoude mogen georthographeerd, gesteld of*
„ *gespeld worden;*

„ Waer van wy de Risico, perykel en avanturen,
„ mits dezen tot onzen lasten nemen te loopen,
„ van het uur en dag af dat de voorsz. Koopman-
„ schappen by U of UE. Commis gebragt zullen
„ zyn op de Kaye of Wal, om van daer geladen
„ te worden in 't voorsz. Schip of Schuiten, Bar-
„ quen of Lichters, om daer mede gevoerd te
„ worden aen boord van het voorsz. Schip, en
„ zal geduren ter tyd toe, dat het voorsz. Schip
„ tot als boven zal aengekomen wezen; ende
„ voorsz. Goederen en Koopmanschappen zonder
„ eenige schade of verlies aldaer gelost, vryelyk
„ en vredelyk op 't Land gebragt zullen zyn, in
„ 't vermogen van 't Geassureerde voorsz., of ye-
„ mant anders Commissie daer toe hebbende, mits
„ dat de voorsz. ontlossinge geschiede binnen 15
„ dagen na 't arrivement van 't Schip ter gedesti-
„ neerde plaetse, ten waere, dat door wettige
„ verhinderinge of obstacule de lossinge in dien
„ tyd niet hadde kunnen geschieden, het welke
„ in gevalle van ramp of schade bewezen zal moe-
„ ten worden; zullende 't voorsz. Schip mogen
„ varen voorwaerts, agterwaerts, wenden en kee-
„ ren, ter rechte, ter slinke, en aen alle zyden,
„ en door nood of met wille aennemen alzulke
„ Havens en Reën, als den Schipper of Schip-
„ pers, tot nutte en vordering van de voorsz.
„ Reize believen of goeddunken zal: en of door
„ nood de voorsz. Goederen ontladen wierden, en
„ herladen in eenig ander Schip of Schepen, klein

„ of

„ of groot; (het welk zy doen zullen mogen uit AM-
„ haer selfs auctoriteit zonder ons consent of toe- STEL-
„ dragt te wagten) zullen wy loopen de voorsz. DAM.
„ Risico en avanturen, als of de voorsz. Goede-
„ ren noyt ontladen waren geweest: bestaende wy-
„ ders de voorenstaende Risicquen in alle peryke-
„ len ter Zee, onweder, vuur en wind, arresten
„ van Vrinden en Vyanden, Detentien van Konin-
„ gen en Koninginnen, Prinsen, Heeren en Ge-
„ meenten, Brieven van Marquen en Contremar-
„ quen, schelmeryen en onagtsaemheden van
„ Schippers en Bootsgezellen, en alle andere pe-
„ rykelen en avanturen, die de voorsz. Goederen
„ eenigzins zouden mogen aenkomen, bedagt of on-
„ bedagt, gewoon of ongewoon, geene uitgezon-
„ derd, stellende ons in alle zulke gevallen in uwe
„ plaetze, om u te guarandeeren van alle verlies en
„ schade, en te betalen aen u Geassureerde of UE.
„ Commis, alle de schade die gy zult geleden
„ hebben, te weten, elk naer advenant van de
„ somme die hy ondergetekend zal hebben, zo
„ wel de eerste als de laetste Verzekeraer, en dat
„ zonder korting, binnen drie maenden precys,
„ na dat wy behoorlyk geadverteert zullen zyn,
„ van 't verlies of schade: en in zulke gevallen ge-
„ ven wy u Geassureerde en alle anderen volko-
„ men magt, om zo wel tot onze schade als t'on-
„ zen profyte de hand te mogen reiken in 't salvee-
„ ren en beneficeeren van de voorsz. Goederen,
„ dezelve te verkopen en de penningen te distri-
„ bueren, indien 't van noden is, zonder ons con-
„ sent of oorlof te vragen, zullen ook betalen de
„ onkosten daerom gedaen, mitsgaders de schade
„ daer op gevallen, 't zy dat 'er iets gesalveert

„ wordt

AM- STEL- DAM.

„ wordt of niet; en sal men de rekening van on-
„ kosten geloof geven op den Eed van den genen
„ die dezelve gedaen zal hebben, zonder iets daer
„ tegen te zeggen; mits dat ons in gerede gelde
„ betaeld worde voor den prys van deze verzeke-
„ ring ten honderd. Onder ver-
„ band en submissie van onze Perzoonen en Goe-
„ deren, presente en toekomende, renuntieeren-
„ de als Luiden van eer, van alle cavillatien, en
„ exceptien, die dezen zouden contrarieeren. Sub-
„ mitteerende ons ter wederzyden om alle ques-
„ tien zoo wegens de schadens, als premien en
„ verbeteringen van dien, welke uit hoofde voorsz.
„ zouden mogen ontstaen, aen de Judicature der
„ Kamer van Assurantie en Avarye dezer Stede,
„ en kiezende, voor zo verre wy buiten de Ju-
„ risdictie van dezelve mogte woonagtig zyn, do-
„ micilum citandi & executandi ten huize van den
„ Secretaris derzelver Kamer in der tyd. Aldus ge-
„ slooten in Amsterdam den En is deze
„ door my eerste ondergeteekende Assuradeur over-
„ geteekend den

N°. 3.

„ wy ondergeschreevenen verzeekeren aan u
of die het anders zoude
„ moge aengaen, te weeten, elk voor de Som-
„ ma by ons hier ondertekend van

„ Mits overal en alomme onderwegen, de gehee-
„ le reize gedurende op alle plaetzen en landen
„ te mogen aenlopen, zeilen en verzeilen, voor-
„ waerts of agterwaerts, ook leggen, lossen, la-
„ den

„ daer op verladen, tot Schippers of Commis be- AM-
„ lieven, het zy met of zonder weeten van den STEL-
„ geassureerden of Commis, en dat op 't lyf van DAM.
„ den Persoon van . . . varende voor
„ . . . op 't Schip (dat God beware)
„ genaemd, . . . daer Schipper op
„ is . . . en indien het zelve Schip mog-
„ te komen te verongelukken of de reize niet ver-
„ vorderde, zo zullen wy de risico blyven lopen
„ op al zulk een ander Schip of Scheepen, daer
„ den voorsz. . . . zig in zoude mogen
„ Embarqueeren om de boven genoemde reize te
„ volvoeren, het zy te water of te lande, en zul-
„ len wy de risico alleen lopen voor het neemen
„ van alzulke natie, als het zoude mogen weezen,
„ het zy Turksche, Moorsche, Barbarische, of
„ andere Onchristene Rovers, waer van de voorsz.
„ . . . genomen, gevangen, weggevoerd,
„ of gerandsoeneerd wierde; dan indien zulks ge-
„ beurde, beloven wy elk onse volle getekende
„ Somma tot zyne verlossinge of randsoen geld,
„ met de verdere onkosten daer op gevallen, promt,
„ zonder eenige kortinge, aen den geassureerde of
„ toonder dezes te betalen, en dat zo haest als hier
„ advys gekomen, en ons gebleeken zal zyn,
„ dat hy gelost is, ofte wel, dat de Penningen
„ ten dien einde getrokken en de Wisselbrieven
„ geaccepteerd zullen zyn, of eerder, zo het
„ blykt dat de gelosde Persoon vroeger in Chris-
„ ten lande zal zyn aengekomen; edog met dien
„ verstande, dat het geen de rantzoenering min-
„ der mogte hebben gekost, aen de Assuradeurs
„ gerestorneerd zal worden; des dat de Pennin-
„ gen van onze teekening alleen zullen dienen

AM- „ tot zyn Rantzoeneringe en Vryheidinge, en
STEL- „ alle dependentien van dien, en verder niet.
DAM. „ Tot nakominge van 't geen voorsz. is, ver-
„ binden wy onze Persoonen en Goederen, pre-
„ sente en toekomende, submitteerende ons ter
„ wederzyde om alle questien zoo wegens de
„ schadens, als preimien en verbeteringe van
„ dien, welke uit hoofde voorsz. zouden mogen
„ ontstaen, aan de Judicature der Kamere van
„ Assurantie en Averye dezer Stede, kiezende
„ voor zo verre wy buiten de Jurisdictie derzel-
„ ver mogten woonagtig zyn, domicilium citandi
„ & executandi, ten huize van den Secretaris der-
„ zelver Kamer in der tyd, alles ter goeder
„ trouwe zonder arg of list; en hebben wy voor
„ Premie ontfangen "

„ Aldus gesloten in Amsterdam den "
„ En is deze door my eerste ondergeteekende
„ Assuradeur overgeteekend den "

N°. 4.

„ Wy ondergeschreevene verzeekeren aan u,
of die het anders in 't geheel,
„ of ten deele zoude mogen aengaen, Vriend of
„ Vyand, te weeten, elk voor de Somma hier
„ onder geteekend, op den Opstal, "

„ (Zynde de Gronden of Erven onder deze Ver-
„ zekering niet begrepen.) staende en geleegen,
mitsgaders op de Gereedschappen,
„ tot gemelde behoorende, mitsgaders,
„ op den Inboedel en het geene ver-
„ ders in of op gemelde is, of zyn,
„ be-

„ Bevrachtinge, en gedurende deze Verzekering AM-
„ daar in, of opgebragt zullen worden; mitsga- STEL-
„ ders op Goederen, Waren en Koopmanschap- DAM.
„ pen, van wat qualiteyt of natuur dezelve zyn,
„ geene uitgezonderd, dewelke reeds in, of op
„ de voorsz. zyn, of gedurende
„ deze Verzekering, daer in, of op zullen wor-
„ den gebragt. En zal het den Geassureerden
„ vry staen, om telkens zoo veele Goederen,
„ Waren en Koopmanschappen, in of op te slaen,
„ en wederom af te leeveren, als het denzelven
„ gelieven zal.

„ En zulks voor Brand, veroorzaakt het zy
„ door Onweer, eige Vuur, Onagtsaemheid,
„ Schuld of Schelmery van eigen Bedienden, of
„ van Buuren, Vyanden, Roovers en alle an-
„ deren, hoe ook genaamd, op welk eene wy-
„ ze de Brand ook zoude mogen zyn ontstaen
„ of veroorzaakt, bedagt of onbedagt, gewoon
„ of ongewoon, geene uitgezonderd; mitsgaders
„ voor de Schade, dewelke als een gevolg van
„ de Brand, moet worden genomen, aange-
„ merkt of gehouden, als bederf of vermin-
„ dering van het Verzekerde door het Water
„ ter blussing gebruikt, ook Dieveryen of het
„ vermissen van iets van 't Verzekerde, ge-
„ duurende de brandblussing en beredding.

„ En zulks voor den tyd van
„ Maanden, aanvang nemende
„ en eindigende beide des middags
„ ten twaalf uuren.

„ Wordende de Opstal getaxeerd op een Som-
„ ma van *f* de Gereedschappen op de
„ Somma van *f* de Inboedel op de

 „ Som-

AMSTELDAM. „ Somma van *f* en de Goederen, Waeren en Koopmanschappen op de Somma van *f* waer mede wy genoegen neemen.

„ En zal in cas van Schade niet anders mogen worden geëischt, dan alleen deze Police, nevens een bewys van de schade aen 't Verzekerde door de Brand, en de gevolgen van dien (hier voren beschreven) veroorzaekt; zullende voor een voldoenend bewys van de gevallene Schade, worden gehouden:

„ *Met opzigt tot den Opstal* en *de Gereedschappen*, een taxatie van twee neutraele Personen, te Committeeren by den Rechter, ter plaetse daer 't Verzekerde is gelegen; en indien aldaer geen Rechter zyn mogt, by den geenen, die aldaer eenige magt of gezag is hebbende of oefenende; en deze mede ontbreekende, een Verklaring onder Eede van den Origineele Geassureerden zelve, of van die geen of geenen, dewelke de Directie heeft of hebben gehad, van het geene verbrand, verdorven of vermist is, en hoeveel vereischt wordt om 't zelve te brengen in zodanigen staet, als het ten tyde van de Brand is geweest.

„ *En met opzigt op den Inboedel* de beëdigde Attestatie van den Origineelen Geassureerden, of van den geen of geenen, dewelke de Directie heeft of hebben gehad.

„ *En met opzigt tot de Goederen, Waren en Koopmanschappen*, de Boeken, Aentekeningen, Lysten, of ander deugdelyk bescheid; dog by aldien dezelve door den Brand, of by

„ ge-

" gelegenheid van dezelve zyn weggeraekt, AM-
" (het welk door den Origineelen Geassureerden, STEL-
" en den geen of geenen, die de Directie, of DAM.
" Maniantie der Affaires heeft, of hadden ge-
" had, onder Eede zal moeten worden ver-
" klaerd) zal geloof worden gegeeven aen de
" beëdigde Verklaring van den Origineele Ver-
" zekerden, of van den geen of geenen, die de
" Directie of Maniantie der Affaires heeft, of
" hebben gehad, wat 'er van dezelve door den
" Brand en de gevolgen boven gemeld, is ver-
" looren of verminderd.

" *Alle welke* Schade door ons, ieder pro ra-
" to onzer Signature, zonder eenige Exceptie
" zal worden voldaen, nevens alle de Kosten op
" de beredding gevallen, een Maend na dat aen
" ons advertentie van het ongeluk zal zyn ge-
" geven, zonder eenige korting; mits dat
" ons in gereeden Gelde worde betaeld voor
" den prys van deeze Verzekering
" ten honderd; zullende in deeze Verzekering
" geen Restorno noch Abandonnement plaets
" hebben.

" Verbindende voor de naerkominge deezes
" onze Persoonen en Goederen, præsenten en
" toekomende, renuntieerende als Luiden van
" eer van alle cavillatien en exceptien, die de-
" ze zoude mogen Contrarieeren, submitteeren-
" de ter wederzyden, alle de quæstien, welke
" uit hoofden voorsz. zouden mogen ontstaen,
" aen de Judicature der Kamer van Assurantie en
" Avarye dezer Stede, kiezende voor zo verre
" wy buiten de Jurisdictie derzelven mogten
" woonagtig zyn, domicilium citandi & execu-

 " tan-

AMSTELDAM.

„ tandi, ten huize van den Secretaris derzelver
„ Kamer in der tyd.
„ Aldus gesloten in Amsterdam den
„ En is deze door my eerste ondergeteekende
„ Assuradeur overgeteekend den

N°. 5.

„ Wy Ondergeschrevenen verzekeren aen U
of die het anders in 't ge-
„ heel of ten deele zoude mogen aengaen, Vriend
„ of Vyand, niemand exempt, te weten elk
„ voor de somme by ons hier ondergeteekend,
„ van

„ Op „ bereids afgezonden „ of te zenden, met de „ rydende Post ofte „ geëmballeerd, gepakt „ in sodanig Paquet, „ Kas, *Zak* ofte Doos, „ gemerkt en genom- „ merd als volgt.	Op bereids geladen ofte nog te laden in 't Schip varende van ge- emballeerd ofte gepakt in sodanige Pak, Kast ofte Fust, gemerkt en genommerd als volgt.

„ Waer van wy de risico, pericul en avantuuren
„ mits deezen, ten onzen laste neemen, te lo-
„ pen van 't uur en dag af, dat het voorsz. ver-
„ zekerde zal besteld ofte gebragt zyn aen het
„ Postcomptoir, Wagen, Schip ofte andere
„ Plaetsen, daer men gewoon is, de opgemel-
„ de Goederen, tot het verzekerde dessein te
„ ontfangen, en ons daer van doe blyken: en
„ zal

„ zal deeze [illegible] duuren, tot dat het ver- AMSTELDAM.
„ zeekerde tot als boven zal zyn ge-
„ arriveerd, en zonder eenig verlies of schade
„ vrydelyk en vredelyk in 't vermogen van den
„ geassureerden, deszelfs Commis, ofte ter zy-
„ ner adresse zal zyn afgeleverd; en
„ zal de geassureerde geen nader of ander bewys
„ van Eigendom of waerde behoeven te ver-
„ toonen, dan alleen deeze bloote Police, waer
„ mede wy in cas van avary ofte schade volko-
„ men genoegen zullen neemen, al waer het,
„ dat de verzekerde Waeren, minder ofte
„ meerder mogte waerdig zyn ofte gekost heb-
„ ben, als zynde het zelve expressėlyk met we-
„ derzyds genoegen getaxeerd en geprisėerd op
„ eene somma van *f* welke by
„ alle voorvallen tot reglement zal dienen; en
„ zal men by alle Evenementen ofte accidenten
„ tot vervorderinge der Voyagien, met de ver-
„ zekerde Goederen, zodanige andere Routes,
„ Voitures, en Vaertuygen, mogen gebruyken
„ en employeeren, als naer tyds omstandighe-
„ den, by den Geassureerden en alle anderen
„ ten meesten nutte en veiligheid zal geoordeeld
„ worden te behooren, dezelve daer toe ex-
„ pressėlyk auctorizeerende mits deeze, als me-
„ de om de hand te mogen reiken tot het sal-
„ veeren en benificeeren der voorsz. Goederen,
„ dezelve te verkopen, en de penningen te di-
„ stribueeren, indien 't van noden is, zonder
„ ons Consent te vragen, zullen ook betaelen
„ de onkosten daer omme gedaen, mitsgaders
„ de schade daer op gevallen, het zy dat 'er
„ iets gesalveerd wordt of niet, en zal men de

AM-STEL-DAM.

„ rekening van onkosten geloof geven op den
„ Eed van den geenen, die deselve gedaen zal
„ hebben, zonder iets daer tegen te zeggen;
„ bestaende wyders de voorengemelde risico in
„ alle periculen, zoo te Water als te Lande,
„ Onweder, Vuur en Wind, Arresten van Vrien-
„ den en Vyanden, Detentien van Koningen
„ en Koninginnen, Prinsen, Heeren en Gemeen-
„ ten, Brieven van Marquen en Contramar-
„ quen, Schelmeryen en onagtzaemheden van
„ de Postillons, Comptoir-bediendens, Schry-
„ vers, Scheeps-volk, Voerluyden, Herber-
„ giers, Logies-houders, Partyen, Roovers en
„ Dieven, en alle andere periculen en avantu-
„ ren, die de voorsz. Goederen eenigzins zou-
„ den mogen aenkomen, bedagt ofte onbedagt,
„ gewoon ofte ongewoon, geen uitgezonderd,
„ stellende ons in alle zulke gevallen in de plaet-
„ se van den Geassureerde, om denzelve te gua-
„ randeeren van alle verlies en schade, die hy
„ zal geleeden hebben, elk naar rato van zyne
„ geteekende somma, zo wel de eerste als de
„ laetste Verzekeraer, om binnen drie maen-
„ den na dat wy behoorlyke advertentie zullen
„ bekomen hebben van 't verlies of schade, aen
„ den geassureerde of aen zyn gemagtigde te
„ betaelen zonder eenige kortinge, mits dat ons
„ in gereeden gelde betaeld worde voor den
„ prys van deeze verzekering ten
„ honderd: onder verband en submissie van on-
„ ze Persoonen en Goederen, presente en toe-
„ komende, renuntieerende als Luiden van
„ Eere, van alle cavillatien en exceptien, die
„ deeze zoude contrarieeren, submitteerende ons

„ ter

" ter wederzyde om alle questien, zoo wegens AMSTEL-DAM.
" schadens, premien en verbeteringen van dien,
" welke uit hoofde voorsz. zoude mogen ont-
" staen, aen de Judicature der Kamer van As-
" surantie en Avaryen dezer Stede, en kiezen-
" de voor zo verre wy buiten de Jurisdictie
" derzelver mogte woonagtig zyn, domicilium
" citandi & executandi ten huize van den Secre-
" taris derzelver Kamer, in der tyd.

" Aldus gesloten in Amsterdam den

" En is deze door my eerste ondergeteekende
" Assuradeur overgeteekend den enz.

ROTTERDAM.

Hoe zeer het waer is, dat de wetenschappen in allerlye takken zig in onze eeuwen tot eenen vry hogen trap verheffen; zo is het te gelyk waer, dat wy hier mede weinig eer by de nakomelingschap zouden inleggen, indien dit geene verbetering in de gesteldheid van zaken, met opzigt tot den staet van 't Land, de huishoudingen, opvoeding, zeden en wat dies meer is, te weeg brenge. Men moet egter bekennen, dat in het laetste de vorderingen nog veel trager zyn dan in het eerste. De ondervinding bewyst maer al te veel de waerheid van het spreekwoord, dat het moeilyk is oude palen te verzetten. Ten voorbeelde strekke slechts het nog voortduerend nadeelig misbruik van de Lyken binnen de Ste-

ROT-TER-DAM.

den, ja zelfs in de kerken, de vergaderplaetsen aen den Godsdienst toegeweid, te begraven, schoon de oorsprong hier van eene bygeloovigheid is, welke men mag veronderstellen dat hier te Lande ganschelyk is uitgeroeid. Ja, dat nog meer te verwonderen is, wy behouden nog dit misbruik, terwyl in andere Landen, alwaer de oorzaek van het zelve, de bygelovige beginzels, nog stand grypt, reeds hier en daer een begin wordt gemaekt met zulks af te schaffen.

Geen geringe nuttigheid van den bloei en vordering der wetenschappen is derzelver invloed op de verbetering van de Opvoeding der Jeugd. 't Is eene welgeregelde Opvoeding, die ons van de jongelingschap, met beginzels van kennis en deugd doortrokken, eene brave en beschaefde nakomelingschap doet verwagten; 't is de Opvoeding, die zaden van Deugd en Godsvrugt in de tedere gemoederen der Jeugd, welke met haer opwassen, zaejende; de eendragt en liefde onder de Burgers en Ingezetenen, de hoogagting voor de Overheid, en de zugt tot zyn vaderland vermeerderende, niet alleen de Pleit-twisten, maer ook dat noodzakelyk kwaed, de nood van strafoeffening vermindert. Maer de Opvoeding geeft dan eerst deze voordeelen, wanneer ze algemeen wordt, en door een wys bestier zelfs de allergeringste en schamelste, die anders door dit gebrek of nutteloose of schadelyke Leden zouden zyn, tot nuttige Burgers vormt, en zo het getal van nooddruftigen verkleint.

Allerlofwaerdigst is derhalven het beleid der Gecommitteerden van den grooten Kerken-raed

der

der Nederduitsche Hervormde Gemeente van deze ROT-
Stad, in welke men veele loffelyke ondernemin- TER-
gen edelmoedig bevorderd en bekroond ziet. DAM.
De Kerkenraed van wegens Heeren Burgemees-
teren gelast zynde met het onderzoek van den
staet der Diaconie en van de oorzaken der toe-
genomene lasten der Diaconie-Armen, hebben
gemelde Gecommitteerden, uit pryzelyken yver
ook op middelen tot verminderinge der Armoede
en het getal der behoeftigen bedagt geweest, en daer
onder met regt gebragt het verbeteren der Opvoe-
dinge van de arme Jeugd van beiderlye kunne,
door het oprechten, vermeerderen of verbete-
ren van de scholen tot haer onderwys geschikt.
De Regeering dan ook, gelyk wel was te ver-
moeden, dit ontwerp, uit naem van welgem.
Kerkenraed door deszelfs Gecommitteerden aen
hunne Edele Groot Achtbaren aengeboden, met
een gunstig oog beschouwende, nam op den 31
van Wynmaend 1774 een besluit, waer by dit
ontwerp niet alleen wierdt goedgekeurd, maer ook
ter bevorderinge van deze nuttige zake van Stads
wege eene jaerlykse aenzienelyke som vastgesteld,
behalven de inkomsten der Collecten, die twee-
mael 's jaers in de Kerken der Nederduitsche Ge-
meente ter verzamelinge der Liefdegaven tot zo
heilzaem een oogmerk zouden geschieden; hoe-
danige Collecte reeds op den 4 van Wintermaend
laetstleden verrigt zynde, de aenmerkelyke som
van 7541 : 16 :- heeft opgebragt, een dadelyk
bewys, hoe zeer de Ingezetenen dezer Stad niet
alleen de nuttigheid van deze instelling bezeffen,
maer ook edelmoedigheid genoeg bezitten, om
daer toe het hunne geredelyk toe te brengen.
De

ROTTERDAM. De Regeering dan ook gevoelig over zo loffelyken yver, heeft uit haren naem, door de Kerken-Leeraers, de Gemeente voor deze zo milde giften openlyk van de Preekstoelen doen bedanken.

Wyders hebben hunne Edele Groot Achtbaren, den Kerkenraed verzogt, Opzieners over de Scholen te stellen, welken een Reglement zouden ontwerpen, waer naer Schoolmeesters, Scholieren, Naeivrouw en Leerlingen zig zouden moeten gedragen, en zulk een ontwerp aen Burgemeesteren over te geven.

De Gecommitteerdens bleven niet in gebreken, maer vormden eenige Artikelen, welken zy als eene proeve van twee Reglementen uit naem van den Grooten Kerkenraed aen de Regeering aenboden, en by voorraed door hunne Ed. Groot Achtbaren op den 20 van Wintermaend goedgekeurd zyn. Het eerste voor de Diaconie-Scholen bevat de volgende inhoud:

Reglement op de Diaconie-Scholen der Stad Rotterdam. ROTTERDAM.

EERSTE HOOFDSTUK.

Van de Diaconie-Scholen, en het opzigt over dezelve.

Art. I.

Binnen de Stad Rotterdam zullen voord-aan zyn vyf Diaconie-Scholen, en een Naay-School; wordende dus de vier Scholen welke 'er tot hier toe geweest zyn met een vyfde vermeerderd, terwyl de Naay-School by deze gelegenheid nieuwlings zal worden opgericht volgends het Reglement hier agter geannexeerd. *Reglement op de Diaconie-Scholen.*

II.

Tot het houden dezer Scholen zal in vervolg van tyd zoo veel mogelyk is, gezogt worden naar zoodanige Huizen, Plaatsen of Kamers, welke ieder tot een School voor twee-honderd Kinderen zullen bekwaam zyn, of daar toe kunnen bekwaam gemaakt worden, en wel bepaaldelyk in of omtrent zulke Wyken dezer Stad, waar dezelve noodigst zullen bevonden worden, en teffens best verkrygbaar zyn zullen (*).

En

(*) Men is reeds door de liefdadigheid der gemeinte, by de eerste Collecte, in staet gesteld tot, en ook dadelyk bezig, met het bouwen van een nieuw School en woonplaets tot het 5de School, vooraen in de Baan, agter het Diakoniehuis; zynde daer toe een bekwaem Erf van de Stads grond door Heeren Burgemeesteren en Vroedschappen gunstig verleend.

I

ROTTERDAM.

Reglement op de Diaconie-Scholen.

En zal nader door Regenten na bevind van zaken bepaald worden, welke kwartieren voord-aan tot ieder School behoren zullen, ten einde Broederen Diakenen in het ordineren der Kinderen op de Scholen zig daar na zouden kunnen reguleeren.

III.

Intusschen zullen deze School-plaatsen vooreerst op den voet, als tot hier toe geschied is, moeten verzorgd of gehuurd worden door de Schoolmeesters zelve, voor hunne eige rekening, van het Tractement dat hun zal worden toegelegd, hier na te noemen; ter tyd toe, dat daar in volgends het voorgaande Art. zal kunnen voorzien worden (*).

IV.

Zoo lange de Schoolmeesters hunne Schoolplaatzen zelve zullen moeten huuren of verzorgen, zullen zy niet van plaats mogen veranderen, dan met voorkennis en overleg van de Regenten, en zig van een goede School-plaats na 't genoegen van dezelve moeten voorzien.

V.

En zal voord-aan boven de Voordeur van ieder dezer Scholen een tamelyk groot Bord geplaatst worden, waar op met groote Letteren staan moet, DIACONIE SCHOOL.

VI.

Tot onderhoud van deze Scholen zal volgends *Resolutie van de Vroedschap dezer Stad, in dato den* 31

(*) Gelyk ook reeds een opzigt van het vierde School eenigzins geschied is.

ROTTERDAM.

Reglement op de Diaconie-Scholen.

ge October 1774. strekken een afzonderlyk Fonds, bestaande

1. Uit een Som van *f* 3000- Jaarlyks van wegens deze Stad, by Quartalen in ieder ¼ Jaars te ontvangen op de Stads Fabricage, van welke Som Jaarlyks *f* 2500- voor de vyf Diaconie Scholen, en *f* 500- voor het Linnen Naay-School verstrekken zullen.

2. Uit het Montant van twee Jaarlyksche Collectens in alle de Nederduitsche Gereformeerde Kerken dezer Stad, ten behoeve dezer Scholen door de Wel Ed. Groot Achtb. vastgesteld en bepaald op elken laatsten Zondag in de Maand April, en eersten Zondag in de Maand December, van ieder Jaar: zoodanig dat al het geen op die twee gemelde Zondagen in ieder Jaar zal gecollecteert worden door Broederen Diakenen, zal verstrekken tot onderhoud dezer Schoolen, en ten dien einde overgegeven worden in handen van Regenten, of wel van derzelver Thesaurier, hier na te melden, tegen eene behoorlyke Quitantie, om deze Penningen na vereisch van Zaken te administreeren, en in hunne Rekening daar van verandwoording te doen, zullende t'elken reize de Gemeinte Zondags te voren van den Predikstoel, van de aanstaande Collecte verwittigd en tot ryke mededeelzaamheid opgewekt worden.

3. Uit zodanige extra-ordinaire Giften, Legaten, Erfenissen, enz. welke van Gildens of byzondere Leden uit de Gemeinte van tyd tot tyd op het voorbeeld van andere voorname Plaatzen aan deze Scholen (zoo men vertrouwt) mogten gedaan en gemaakt (*), of ook wel uit zoodanige boe-

(*) Behalven de aenmerkelyke Som van *f* 7541:16-: welke by de eerste Collecte in onze Nederduitsche Gereformeerde Kerken op den 4den December 1774, verzaemeld is; hebben Heeren KERKMEESTEREN, op approbatie en authorisatie van Heeren Burgemeesteren, uit het baatig slot der Kerke-

 In-

ROTTERDAM.

Reglement op de Diaconie-Scholen.

Boetens en Goodspenningen, als in der tyd ten voordeele dezer Scholen zouden mogen bepaald of ingesteld worden.

Alle welke Penningen by Regenten der Diaconie-Scholen ontvangen, en door dezelve geadministreerd moeten worden; om daar uit de nodige kosten tot onderhoud en verbetering dezer Scholen te doen; by een batig slot het geen zy meer over houden, dan in Cassa noodig mogt zyn, zorgvuldig te beleggen door aankoop van secuure effecten ter verbetering van het Fonds; van alles naauwkeurige aanteekening te houden; ook een behoorlyken blaffaart van de Effecten te maken en te onderhouden, zoo dra zy in de gelegenheid daar toe gesteld worden; en alles eenmaal 's jaars by behoorlyke Rekening te verandwoorden aan de groote Vergadering, of derzelver Gecommitteerdens tot het zelve, ten gezetten tyde, die nader zal bepaald worden.

VII.

Op dat deze Scholen op eenen gewenschte voet ingericht, en de goede orde in dezelve naauwkeurig bewaard worden, zullen dezelve voord-aan bestuurd worden door zes Regenten, en het Naay-School door zes Regentessen, onder wier opzigt deze Scholen zullen staan en aanbevolen worden.

VIII.

Inkomsten, jaerlyks, zoo lang die Inkomsten hiertoe toereikend zyn, en het fonds der Scholen zulks nodig heeft, aen het zelve goedgunstig toegelegd een Somma van *f* 600 -:- en wel daer van *f* 400 -:- voor deze Scholen, en 200 gl. voor de Diaconie kinderscholen, welke nog staen opgerigt te worden; en waer van het Reglement op zyn tyd volgen zal; ook hebben 't KRAMERS en TIMMERMANS Gilde, als mede de Hoofdlieden en Overlieden van 't Makelaers Gilde, en nog eenige particuliere, aenzienlyke giften toegebragt.

ROTTERDAM.

Reglement op de Diaconie-Scholen.

VIII.

Deze Regenten zullen bestaan uit twee Predicanten, twee Ouderlingen en twee Diakenen, en de Regentessen uit derzelver Vrouwen, voor zoo veel zy gehuwd zyn.

IX.

Uit de Predikanten zullen tot Regenten dezer Scholen verkooren worden de twee, welke op twee na de jongste zyn, (zynde de derde en vierde van onder op) met derzelver Vrouwen tot Regentessen over 't Naay-School: Doch zoo een hunner, of wel beide ongehuwd zyn mogten, zal, of zullen, H: Eerw: tot Regentesse verzoeken eene of twee der Vrouwen van de andere Predikanten, die dan, zulks aannemende, door de Vergadering zal, of zullen worden geapprobeerd en aangesteld.

X.

Ten aanzien der Broederen Ouderlingen en Diakenen, zal by het verkiezen van dezelve altoos gelet worden op Gehuwden, als ook op zoodanigen, die niet reeds Regenten van het Wees- of Diaconie-huis zyn, welken, gelyk ook de ongehuwden, tot de Scholen niet verkiesbaar wezen zullen: Voords zullen uit de Broederen Ouderlingen, boven anderen, die genen verkoren worden, welker Predikanten, tot welke zy behooren, reeds Regenten zyn, in zoo verre zy door 't evengestelde in dit zelfde Art. niet uitgesloten zyn.

XI.

Deze Regenten en Regentessen der Scholen zullen gecommitteerd en aangesteld worden door de groote Vergadering des Kerkenraads, gelyk thans

 door

ROTTERDAM. *Reglements op de Diaconie-Scholen.*

door en van wegens dezelve benoemd en aangesteld zyn tot Regenten:

Uit de Predikanten.

DD. GERARD JOHAN NAHUYS.
— JOHANNES ZUYDHOEK VAN LAREN.

Uit de Ouderlingen.

BB. GERRIT VAN RYN.
— CASPER WERTH.

Uit de Diakenen.

BB. ABRAHAM COOL.
— JACOBUS TAVENRAET, HENDRIKS ZOON.

En tot Regentessen.

MAGDALINA CATHARINA BONNET, Geboren van OVERMEER.
CATHARINA WALBURG NAHUYS, Geboren van MANSVELD.
CATHARINA GEERTRUY SEGERS.
MARGRETA VELTGE.
ELISABETH VAN DER HULST.
CATHARINA FIER.

XII.

De Predikanten zullen geduurende den tyd, dat zy op twee na de jongste zyn, het opzigt over deze Scholen gehouden zyn waar te neemen, doch zullen zoo dra zy door vervulling eener Vacatuur op-

opklimmen, en vier jongere Collegen onder zig hebben, hier van ontslagen zyn, ten ware dezelve uit eige Verkiezing begeerden daar in te continueeren, in welken gevalle het hun zal vryftaan ten allen tyde te bedanken, en hunnen post neder te leggen. ROTTERDAM. *Reglement op de Diaconie-Scholen.*

XIII.

De Regenten, uit de Broederen Ouderlingen, en Diakenen, zullen het opzigt over de Scholen moeten waarnemen, gedurende den tyd van hunnen dienst, in Kerkenraad, en Diaconie; behoudende egter de groote Vergadering de vryheid om dezelve schoon afgaande tot continuatie in het Regentschap te verzoeken, na welke continuatie die Broeders insgelyks t'allen tyde de vryheid zullen hebben van te bedanken.

XIV.

Op dat alles zonder verwarring op eenen vasten voet bestuurd worde, zal altoos een der twee Predikanten in 't Collegie van Regenten Præses, de ander Scriba en de oudste der Broederen Ouderlingen Thesaurier zyn, welke laatstgenoemde alle de Inkomsten der Diaconie-Scholen zal moeten ontvangen, en daar van, gelyk ook van den Uitgaaf, aanteekening houden, en Rekening doen, en Quitantie passeeren daar het noodig is.

XV.

De Regenten zullen op den eersten Woensdag in elke Maand gezet (en voorts zoo dikwyls het de nood vereischen zal) by elkanderen vergaderen, 's avonds na 't zesde uur (dat is na het eindigen der gewone Kerkenraads Vergadering) op de Kerkekamer, ten einde met elkander de belangens dezer Scholen te overwegen en te bevorderen.

ROTTERDAM.

XVI.

Reglement op de Diaconie-Scholen.

In deze Maandelyksche Vergadering zullen de Regenten telkens doen voor zig komen alle de Meesters uit de Diaconie-Scholen, en dezelve doen opgeven en openleggen eene Notitie van den Staat en veranderingen der Scholen, en de namen der Kinderen, die niet wel opgekoomen, en schoon aan den Kwartier-broeder als zoodanig opgegeeven, nogthands agtergebleeven, of aanhoudend slordig opgekomen zyn; alles geduurende den verlopen Maand voorgevallen: Als ook een Notitie der Schoolbehoeftens, zoo die gebruikt zyn, als welke zy voor de volgende maand zullen nodig hebben; als mede van die Kinderen, welke omtrent volleerd zyn, en tegen het eerstkomende Examen gaerne zouden van het Dag- op het Avond-School gepromoveerd worden, om van dezelve te vernemen en te beoordeelen, tot welk een Ambagt of Handwerk zy 't meest zouden genegen en bekwaam zyn, op dat Regenten deze Kinderen met byvoeging van 't Ambagt, 't welk zy verkiezen, ten eersten zouden kunnen opgeven aan de Respective Kwartier-broeders, ten einde dezelve tydig mogten omzien naar gelegenheid, om na het eerstkomende Examen de Meisjens, welke van het Dag-School gelicentieerd of ontslagen kunnen worden, op de Linnen-Naay-School, zoo veel de plaats toelaat, of anders op eenig ander Handwerk, en de Jongens op de bestemde Ambagten te bezorgen, dog op deze Conditie, dat dezelve Kinderen ten minsten de twee eerstvolgende Jaeren het Avond-School naarstig moeten waarnemen, om het geen zy op de Scholen geleerd hebben niet te verleeren, en te vergeeten, maar te onderhouden en verder voord te zetten, en by aldien 'er op den tyd van het Examen nog geen bekwame gelegenheid mogt zyn, om alle, die bekwaam zyn van het Dag-School ontslagen te worden, op de begeerde Ambagten,

Naay-School, of eenig Handwerk te bezorgen, zullen de zoodanigen, die nog niet kunnen bezorgd worden, zoo lange het Dag-School moeten continueeren, tot dat 'er een bekwame gelegenheid openkomt, om dezelve op het verkoren Ambagt enz. te besteden, op dat ze intusschen niet zonden ledig lopen en verwilderen.

ROTTERDAM. *Reglement op de Diaconie-Scholen.*

XVII.

De Regenten zullen de gemelde Kinderen, die van het Dag-School ontslagen en op een Ambagt besteed zyn, geduurende die twee Jaeren, dat zy het Avond-School nog moeten aanhouden, onder hun byzonder opzigt nemen, en houden, en zig van een Knegt of Oppasser bedienen, die alle Maanden by de Baazen zal rond gaan, om na het gedrag der besteede Jongens te verneemen, en daar van in de Maandelyksche Vergadering aan Regenten berigt te geven, waer voor hem een matig Salaris zal toegelegt worden.

XVIII.

De Regenten dezer Scholen zullen ieder vierde deel jaers in elk derzelve een Examen houden; en wel, 1. in de week na den tweeden Zondag in January, 2. in de week na den eersten Zondag in April (zoo Paasche op dien Zondag niet invalt; anders, een week laater) 3. in de week na den eersten Zondag in July, en 4. in de week na den eersten Zondag in October; zullende de dagen van het Examen in zoodanig een week telkens in der tyd door Regenten na gelegenheid bepaald worden, en zullen, ten minsten vooreerst, elk dier Scholen door alle de Regenten gezamenlyk worden opgenomen en geëxamineerd.

By gelegenheid van welke Examens ieder School dat in goede orde bevonden wordt, daags na het Examen een halven dag vacantie genieten zal.

XIX.

ROTTERDAM.

Reglement op de Diaconie-Scholen.

XIX.

In deze Examens zullen alle de Kinderen, die Lezen, Schryven, Zingen, Cyfferen, en de Godlyke Waarheden leeren, hoofd voor hoofd onderzogt, en hunne vorderingen van tyd tot tyd waargenomen worden; in dier voege, dat eerst elk der Kinderen, die *lezen* kunnen, in tegenwoordigheid der Regenten een of meer Versen uit een Capittel van den Bybel zullen moeten oplezen, en de meer gevorderde een of meer gedeeltens uit eenig moeilyker Schrift of Druk by voorb. uit de *Courant*, *Lopend-schrift* enz. Vervolgends zullen de genen die *zingen*, (na alvorens op voorzang van den Meester een of meer Versen gezongen te hebben) ieder afzonderlyk een Vers, of gedeelte van een Vers, uit een Psalm, als mede uit de geestelyke Liederen, inzonderheid van *Lodestyn*, opzingen. De genen die *cyfferen*, zullen gedurende het Examen een of meer Sommen, ter verkiezing van Regenten, moeten opmaken. Voords, de genen die Schryven, zullen elk vooraf een schrift, net geschreven, tegen den tyd van 't Examen moeten vervaardigen, en teffens onder het Examen, in tegenwoordigheid der Regenten, een diergelyk uit de hand schryven, om tegen elkander te kunnen vergeleeken worden; zullende ook de gemelde schriften aan een Lias geregen, en gedurende het volgend ½ Jaars bewaard worden, om de schryften by een volgend Examen tegen die van 't voorige te vergelyken en de gemaakte vorderingen van elk daar uit aftenemen. Eindelyk, zullen ter zelfder tyd alle de Kinderen door de Regenten geëxamineerd worden, na maate van derzelver Jaren en vatbaerheden, in de *Godlyke Waarheden*, zullende tot het Onderwys in dezelve op de Scholen, behalven den Catechismus, en het Kort Begrip, het Boekje van Hellenbroek gebruikt worden.

Nog

Nog zullen Regenten in deze Examens afzonderlyk en naauwkeurig onderzoek doen na die Kinderen, welke door de Meesters waren aangegeeven om gelicentieerd te worden, en zullen de zoodanigen van het Dag-School, die bevonden worden by het opslaan van het Boek prompt te kunnen lezen, redelyk wel te schryven, en de eerste beginselen der Cyffer-kunst te verstaan, van het Dag-school ontslagen, en tot het Avond-school bevorderd worden, onder de bepalingen in 't XVI. Art. gemaakt: En voords, die van het Avond-school, welke de gemelde twee Jaaren het zelve zullen hebben waargenomen, en begeeren geheel ontslagen te worden, zullen onderzogt worden inzonderheid in het Schryven, Cyfferen, Zingen en de Godlyke Waarheden, en daar in bekwaam genoeg geoordeeld wordende, ontslagen worden van het School, ten ware een of ander, in 't Schryven, Zingen en Cyfferen uitmuntende, regt geschikt geoordeeld wierde, om tot Schoolmeester opgeleid te worden, in welken gevallen zy op de Scholen zullen mogen blyven, om zig verder te oeffenen, en, zoo dra zy bekwaam geoordeeld worden, en 'er op een der Scholen een Ondermeesters plaats vacant wordt, daar toe bevorderd worden. Voor 't overige zullen die genen, welke van het Avond-school behoorlyk ontslagen worden, en zig geduurende hunnen Leertyd zedig en vlytig gedragen hebben, tot eene vereering en gedagtenis krygen een gebonden zak Bybeltje, waar in op het schutblad zal geschreven worden:

ROTTERDAM. *Reglement op de Diaconie-Scholen.*

„ *Dit Bybeltje is, door Regenten van de Diaconie-Scholen te Rotterdam, tot eene vereering voor*
„ *betoonde vlyt en zedig gedrag gegeven aan . . . . .*
„ *wordende dezelve hier mede bekwaam gekeurd de*

Scho-

ROTTERDAM. *Reglement op de Diaconie-Scholen.*

„ *Scholen te kunnen verlaten; en Gods Zegen toe-*
„ *gewenscht.*

Rotterdam den

Onderteekent door den Præses en Scriba.

XX.

Wyders zullen 'er in elk dezer Examens tot aanmoediging der Kinderen eenige kleine Præmies in geld worden uitgedeeld, als by voorbeeld aan de geenen, die van het Spellen tot den Lees-bank geduurende 't verloopen ¼ Jaers bevorderd zyn, en een Vers uit een Capittel prompt lezen, als ook aan die genen die in staat zyn een Vers uit een Psalm alleen redelyk wel te zingen; En voords aan de twee uitmuntendste Schryvers, de twee beste Zingers, de twee bekwaamste Cyfferaars, en de twee beste Catchechizanten, op ieder School.

XXI.

Nog zullen de Regenten op zig nemen te bezorgen, dat elk der Schryvers (die reeds tot het Exempel schryven gevorderd zyn) op ieder School, ten minsten eenmaal 's Jaars, een fraai schrift, met zyn naam onderteekend, op een geheel vel papier, vervaardigen, welke geschriften van ieder School in een afzonderlyk Portefeulle ingenaaid zullen worden, om by de Leden der groote Vergadering (op zoodanigen voet als dezelve dan nader zal kunnen bepalen) te kunnen rond gezonden, en ook aan deze en geene voornaame Leden der Gemeinte vertoond te kunnen worden, ten einde elk de vorderingen dier Kinderen (zoo men hoopt) zal kunnen vernemen.

XXII.

XXII.

De Regenten (welke door hun opzigt over deze Schole, en de ondervinding van tyd tot tyd te verkrygen, vermoedelyk wel best in staat zullen geraaken, om over de bekwaamheden der School meesters te oordeelen,) zullen op zig nemen het uitzien naar, en verkiezen van bekwame School-meesters in der tyd, waar toe zy als dan by gelegendheid eener vacatuure zulks tydig in de Courant zullen adverteeren, en in het verkiezen van eenen uit de Sollicitanten, niet na gunst of recommandatien, maar eeniglyk na de bekwaamheden *en het goed gedrag te werk* gaan, verkiezende den (hunnes oordeels) bekwaamsten in het Lezen, Schryven, Zingen, Cyfferen, en in de Godlyke Waarheden, van welk alles hun door een behoorlyk Examen by de stukken zal moeten blyken; zullende zoodanig een verkoren Meester aan H: Ed: Groot Achtb: ter Admissie gepresenteerd worden.

ROTTERDAM. *Reglement op de Diaconie-Scholen.*

XXIII.

Regenten der Diaconie-Scholen zullen bezorgen, dat op de eerste Kerkenraads Vergaderingen in November en April, den Kerkenraad indagtig gemaakt worde, om op den bekwamen tyd de Collecte in de Kerke aan de Gemeinte te doen herinneren en bekend maken.

XXIV.

Alle de Schoolbehoeftens, Papier, Pennen, Inkt, en Leerboeken, zullen by inschryving aan de minst aanneemende, door de Regenten der Scholen, besteed worden, voords zal een der Diakenen-Regenten (of wel die beide, ieder om 't half

ROTTERDAM.

Reglement op de Diaconie-Scholen.

half Jaar,) belast worden met het behoorlyk nazien der Schoolbehoeften, en 't schryven van Ordonnantien voor de respective Schoolmeesters, ter bekoming van dezelve by zulk een Boekverkoper, als dezelve voor den minsten prys aangenoomen heeft te leveren. En zal zoodanig een Leverancier deze Ordonnantien zorgvuldig bewaren, en aan zyne Rekening hegten, om tegen dezelve vergeleken te worde (zullende de Leverancier niets zonder zoodanig eene Ordonnantien, door eene der Diaken-Regenten geteekend, mogen leveren, of in Rekening brengen) waarna, alles wel bevonden zynde, aan den Boekverkoper of Leverancier eene behoorlyke geteekende Ordonnantie tot betaling door de Regenten zal gegeven worden op den Cassier van de groote Bediening, ten einde van denzelven tegen behoorlyke Quitantie de voldoening zyner Rekening te ontvangen.

Dit alles met dat oogmerk, om op het spaerzaem en zuinig gebruik der Schoolbehoeftens te beter agt te kunnen geven, waar toe dan ook de Meesters ernstig zullen vermaand worden spaarzaamheid in de uitdeeling te gebruiken, en de verwaarloozing van dezelve door de Kinderen, voortekomen.

TWEE-

TWEEDE HOOFDSTUK.

ROTTERDAM.

Van de Schoolmeesters, en derzelver verrigtingen.

Art. I.

De Schoolmeesters zullen gehouden zyn, zig stiptelyk te gedragen na het geen in het vorige Hoofdstuk hier en daar tot dezelve eenige betrekking heeft, als by voorbeeld Art. 2, 5, 16, 18, 19, 21 en 24. en voords zullen zy

Reglement op de Diaconie-Scholen.

II.

's Zomers en 's Winters gehouden zyn, driemaal daags, school te houden, en wel 's morgens van 9 tot 12 uuren; 's namiddags van half 2 tot half 5; en 's avonds, geduurende den Winter, van half 6 tot 8 uuren; doch geduurende den Zomer van 1 April tot den laatsten September, van half 7 tot 8 uuren.

III.

De Vacantien zullen zyn, (behalven de beslotene dagen, en alle Zaturdagen 's namiddags) op Hoogtyden van Kersmis en Paasche, één dag voor, en één dag na de Kerk-dagen, de Hemelvaarts- en Nieuwjaarsdag; en de Pinxter-week geheel.

IV.

Buiten deze gemelde tyden, zullen de Meesters stiptelyk moeten school houden, of, by ziekte en toevallen, het ten hunnen koste, door eenen ande-

K

ROTTERDAM.

Reglement op de Diaconie-Scholen.

deren, of wel door eenen Ondermeester, moeten verzorgen, na alvorens aan den Præses der Regenten kennis daar van gegeven, en verlof daar toe gevraagd te hebben; zullende buiten dat niet vermogen onder Schooltyd uit het School te blyven, de Kinderen alleen te laten, of ook zelfs aan den Ondermeester over te laten; maar ten allen tyde, op hunne Scholen, onder Schooltyd, zelve moeten tegenwoordig zyn en blyven, op straffe van zwaare correctie.

V.

Ook zullen de Meesters ter bestemder uur op hunne Scholen moeten komen, en maken, dat het voorwerk (hier na Art. XI. te noemen) 's morgens voor 9, 's namiddags voor 2, en 's avonds een quartier na 't ingaan der Scholen, afgedaan zy, en met het Schoolwerk begonnen worde.

VI.

De Meesters zullen (behalven hunne eige Kinderen welke zy mogten hebben) volstrekt geen andere Kinderen in hunne Scholen mogen aannemen, dan die hun door Broederen Diakenen gezonden worden, en behoorlyk voorzien zyn met een Biljet, door den kwartier-Broeder eigenhandig onderteekend.

VII.

De Meesters zullen verpligt zyn, in een Boek aan te teekenen de namen der Kinderen, die ter School besteld worden, ieder onder zyn Kwartier, met byvoeging van derzelver Ouderdom, Ouders, woonplaats, benevens het Jaar, en den Dag, wanneer zy eerst op het School gekomen zyn, als ook wanneer, en welke Schryf- en Lees-boeken hun

hun gegeven zyn; welke speciefique Lyst de Meesters, alle maanden, in persoon, in de maandelyksche Vergadering der Regenten zullen moeten overleggen, met een daar uit geformeerde, en daar nevensgevoegde optrekking van de Schoolbehoeftens, geduurende de verlopen Maand uitgedeeld, om met de Ordonnantien op den Boekverkoper of Leverancier (ziet 1ste Hoofdst. Art. 24.) vergeleken, en daar uit opgemaakt te worden, hoe veel Schoolbehoeften elke Meester heeft overgehouden, en hoe veel omtrent hy van nieuws nodig heeft.

ROTTERDAM. *Reglement op de Diaconie-Scholen.*

VIII.

Ook zullen de Meesters eene generale Lyst maken, en altoos by de hand hebben, van alle de namen hunner Schoolgangeren, duidelyk geschreven, om dezelve by het ingaan der Scholen op te lezen of te doen oplezen; en zullen onder het oplezen dier namen zonder de minste oogluiking moeten aanteekenen alle die Kinderen, welke te laat komen, zoo wel als die in 't geheel afwezig blyven, om op eene onderscheiden Lyst gesteld en opgegeven te worden, ter tyd en plaatze nader te bepalen.

IX.

De Meesters zullen ieder in zyn School zorgen dat 'er behoorlyke ruimte en bekwame zitplaatzen zyn, zoodanig dat de Kinderen in onderscheiden Classen verdeeld, en op onderscheiden banken geschikt konnen worden; zullende ten minsten, 1. die geenen die slegts spellen, 2. die welke alleen nog maar lezen, 3. die welke reeds beginnen te schryven en cyfferen, afzonderlyk moeten zitten op onderscheidene banken, en de laastgemelde aan behoorlyke Schryf-tafels; in dier voe-

ROTTERDAM.

Reglement op de Diaconie-Scholen.

gen dat de Meester tusschen de ryen der Tafels en Banken, behoorlyk kan doorgaan, en dus alle de Kinderen hoofd voor hoofd in zyn School kan gade slaan.

X.

De Schoolmeesters zullen zig ook moeten bevlytigen uit de voornaamsten hunner Scholieren, eenen bekwamen Ondermeester aantekweeken, dien zy zullen mogen ter hunner hulpe gebruiken tot deze navolgende Dingen. 1. Tot het Onderwys der Kinderen die nog moeten leeren spellen. 2. Tot het gereed maken der Schryfbehoeftens, als mede, ten 3de, om nevens hem de Kinderen na de Kerk te leiden, en dezelve aldaar te helpen in orde houden. 4. Ook nog tot het oplezen van de namen der Kinderen, als het School aangaat, doch niet dan in de tegenwoordigheid der Meesters zelve, zullende de Meesters zelve, over alles hun eige oog moeten laten gaan. Ook zal het den Ondermeester niet vrystaan, de Kinderen te straffen; maar zulks (des noods) door de Meesters zelve moeten geschieden.

Voor welke diensten zulk een aankweekeling tot Ondermeester, elk ¼ Jaars, by gelegenheid van 't Examen, een douceur zal genieten, 't welk in de volgende jaren na mate van zyne merites zal opklimmen.

XI.

By het ingaan zo wel, als by 't uitgaan van 't School, zullen de Meesters gehouden zyn (onder eerbiedig opstaan van alle de Kinderen) het Gebed te doen, zoo als het zelve door Regenten zal worden voorgeschreeven: voor het Voorgebed moeten de namen der Kinderen (volgens Art. VIII. zyn opgelezen,) en onmiddelyk na het Voorgebed

bed zal 'er een Capittel uit Gods woord moeten gelezen worden by vervolg; waar toe de Kinderen, die reeds lezen kunnen, by beurten zullen moeten gebruikt worden; Eindelyk, by het uitgaan van het School, zal 'er voor het Nagebed een of ten hoogsten twee Verfen uit een Psalm gezamenlyk moeten gezongen worden.

ROTTERDAM. *Reglement op de Diaconie-Scholen.*

XII.

In het Dag-school zullen de Meesters voornamelyk zig moeten toeleggen op het Onderwys in 't Spellen, Lezen, Schryven, en de beginselen der Cyfferkonst; doch in het Avond-school zy de Kinderen verder moeten zoeken op te leiden tot, en te oeffenen in de Schryf- en Penne-, in de Cyffer-en Zangkonst, onder anderen ook in het zingen van Geestlyke Liederen.

XIII.

Ook zullen de Meesters verpligt zyn 's Zaturdags morgens die van het Dag-school, en 's Vrydags avonds die van het Avond-school, te Catechizeeren in de Godlyke Waarheden; de eersten volgends het Boekje van Hellenbroek, benevens den Heidelbergschen Catechismus; de laatsten over het Kort-begrip; en daar uit bepaaldelyk datgeen, waar over 's Zondags namiddags daar aan volgende moet gepredikt worden, doch by gelegenheid van Belydenis, Avondmaal en Hoogtyden, zullen zy, zoo in 't Dag- als in 't Avond-school, in de week, die gemelde tyden voorafgaat, laten leeren, eenige Psalmen, of gedeeltens derzelve, na de verbeterde Beryming, en tegen de Hoogtyden ook de Feest-texten, waar over gepredikt moet worden.

 XIV.

ROT-
TER-
DAM.

*Regle-
ment op
de Dia-
conie-
Scholen.*

XIV.

Inzonderheid zullen de Meesters gehouden zyn, by alle bekwame gelegenheden, den Kinderen indruk te geven van den aard en uitnemenheid van onzen Hervormden Christelyken Godsdienst, en voor oogen houden het schadelyke en schandelyke van de Zonden, in 't byzonder van het vloeken, zweeren, misbruiken van den Naam van God en Jesus Christus, 't ontheiligen van 's Heeren Dag, de Dronkenschap en diergelyke.

Insgelyks zullen zy 'er op moeten toeleggen, om, by alle bekwame gelegenheden, hun opzettelyk in te boezemen een waaren eerbied en hoogagting, niet alleen voor derzelver Ouders, maar ook voor de Overheden, als van God aangesteld, als mede voor hunne Leeraaren, Regenten en Meesters, hun inscherpende wat dankbaarheid, verpligting en gehoorzaamheid, zy aan dezelve schuldig zyn; en voords alles aanwenden wat mogelyk is om deze arme Jeugd te beschaven, goede zeden, burgerlyke beleefdheid en gedienstigheid, in te scherpen, alle deftige Lieden, welke zy op straat ontmoeten, beleefdelyk te leeren groeten enz. Voor al zullen zy zorge moeten dragen dat de Kinderen by het uitgaan der Scholen, en op straat, zig geschikt gedragen, niet roepen en tieren, nog langs de straat lopen speelen, maar behoorlyk naar hunne huizen gaan; zullende de schuldigen bestraft, of ook, na de zaak vereischt, daar voor gekastyd worden.

XV.

Ten opzigte der Kastydingen der School-kinderen, zullen de Meesters, zoo veel doenlyk is, het kastyden door slagen tot hunnen laatsten toevlugt nemen, en voor al van alle wreede en gevaarlyke

Straf-

Straf-oeffeningen zig onthouden; zullende zig in gevallen van hoog gaande hardnekkigheid en buitensporigheden mogen wenden tot de Regenten, die als dan op de beste wys daar in zullen tragten te voorzien: En voor 't overige, wordt hun ernstig aanbevolen, zig meest te bedienen van zulke straffen, die op de schaamte werken, en van zoodanige bestraffingen, welke geschikt zyn kunnen om de Kinderen van het kwade en schadelyke hunner misdryven of nalatigheden te overtuigen, en in alles zig by de arme Jeugd zoo wel bemind en geagt, als gevreesd en ontzien te maken.

ROTTERDAM.

Reglement op de Diaconie-Scholen.

XVI.

De Meesters zullen ook (op den tyd nader te bepalen (*)) hunne School-kinderen, elk de zynen, naar de Kerk leiden, om den Godsdienst by te wonen, en dezelve ten dien einde ten minsten een half uur te voren doen ter school komen, hunne

(*) By aanvang, en zoo lang 'er geen betere gelegenheid kan gevonden worden, zal men daar toe schikken de Zondag-avonds Godsdienst-oefening in de Groote Kerk, en gebruik maken van de zitplaats der Kinderen van het Wees- en Diakonie-huis, (welke als dan ledig staan) zoo wel 's Zomers, in 't Gebed, als 's Winters in de Avond predikatie; met dit onderscheid, dat zy 's Zomers reeds ten half ses uure zullen moeten ter school komen, aldaar een of twee Capittelen uit den Bybel lezen, een Psalm zingen, en ten half zeven uure naar de Kerk geleid worden; zullende intusschen 's Zondags namiddags in ieder School een Catechizeermeester aangesteld worden, om gedurende den namiddag-Godsdienst met eenige der voornaamste en meest gevorderde Kinderen te Catechizeeren over de Afdeeling van den Catechismus, over welke 'er gepredikt wordt; ten welken einde alle de Kinderen voor half twee uure ieder in zyn School zullen moeten wezen.

ROTTERDAM.

Reglement op de Diaconie-Scholen.

ne namen oplezen, de afwezigen opteekenen, om, nevens de Notitie der afwezigen op de Scholen, aan Broederen Diakenen op te geven (als Art. VIII.) En voords eer zy naar de Kerk gaan een Gebed voor dezelve doen, (volgends een voorschrift hun daar van te geven) en te vermaanen om zig zeedig en betamelyk onder 't hooren van Gods woord te gedragen, en zullen ook zorge dragen, dat de Kinderen stil en eerbiedig onder den Godsdienst zitten, en zo lang in de Kerk blyven, tot dat de aanwezende Gemeinte zal uitgegaan zyn.

XVII.

De Meesters zullen in derzelver Scholen geene andere Leerboeken mogen gebruiken, dan die door de Regenten zullen bepaald, en hun volgends 't 1ste Hoofdstuk Art. XXIV. verschaft zullen worden; en zullen telkens, wanneer zy een nieuw Boek aan een Kind geven, in het zelve vooraan schryven den naam van het Kind, en den dag op welken het gegeven is; waar van zy ook voor zig zelve aanteekening zullen houden en aan de Regenten opgave doen, om daar uit te konnen zien, wanneer, hoe veel, en aan welken de Schoolboeken zyn uitgedeeld, en of dezelve niet verwaarloosd, maar behoorlyk gemenageerd worden.

XVIII.

De Meesters zullen verpligt zyn de versletene Leer- en vol geschreven Schryf-boeken, by het invorderen van nieuwe, in derzelver plaats, aan de Regenten, te rug te geven; deels, om uit de Schryf-boeken te kunnen oordeelen van der Kinderen dagelyksche schriften, en vorderingen; deels, ten aanzien der Leer-boeken, om te kunnen zien

of

of ze behoorlyk versleten zyn, en nieuwe nodig hebben.

ROTTERDAM.

XIX.

Reglement op de Diaconie-Scholen.

Ook zullen de Meesters gehouden zyn hunne Schoolen ten allen tyden behoorlyk schoon en gereinigd te houden, vooral tegen, en op, den tyd van 't Examen, wanneer zy teffens zoodanige schikkingen in hunne Scholen zullen moeten maken, dat 'er behoorlyke ruimte en bekwame zitplaatzen voor de Regenten gevonden worden.

XX.

Voor al het welke de Schoolmeesters, ingevolge de Resolutie van de Vroedschap, jaarlyks zullen genieten een vast Tractement, ingaande met Primo January 1775; en zulks op deze wyze, dat aan de vier oudste Schoolmeesters (zynde die geenen welke tot hier toe reeds in functie geweest zyn) zal worden toegelegd een Tractement van *f* 700- en aan den vyfden of jongsten een Tractement van *f* 500- met toezegging aan deezen laatsten, dat by versterf van eenen der vier oudsten aan denzelven zal worden geaccordeerd een Tractement van *f* 600- alles met dat inzigt dat in 't vervolg de drie oudsten zullen trekken ieder *f* 700- de vierde *f* 600- en de vyfde *f* 500- welke twee laatstenoemde altoos, (mits hunne zaken met Lof verrigt hebbende) by vacature door eenen der oudere Meesters, in Tractement zullen opklimmen, voor welk Tractement zy de voorschreven Diensten waarnemen, en zig zelven voor eerst, zo lang men nog geen vaste en vrye Scholen heeft, van een bekwame Woonplaats, als ook van Vuur en Licht, zullen verzorgen moeten.

Dit Tractement zullen gemelde Schoolmeesters by kwartalen, op 't einde van elk ¼ Jaars, kun-

ROTTERDAM.

Reglement op de Diaconie-Scholen.

nen ontvangen by den Thesaurier der Regenten, tegen een behoorlyke Quitantie, ten einde dezelve door gemelden Thesaurier in der tyd in zyne Rekening van uitgaaf verantwoord te kunnen worden.

En zullen de Meesters, die hunne zaken behoorlyk waarnemen, Jaarlyks, op derzelver verzoek, in hunnen dienst en Tractement door de Regenten gecontinueerd worden; welke continuatie zy jaarlyks in de maandelyksche Vergadering van de maand September by de Regenten zullen moeten verzoeken.

XXI.

Om de Schoolmeesters te meer aan te moedigen, en hunne eigen belangens met die der Scholen, en der geheele Diaconie, te verbinden, zal men (wanneer het Fonds der Diaconie-Scholen het zal toelaten) een aanzienlyke Præmie stellen voor dien Schoolmeester, welke volgends 't oordeel van Regenten geduurende dat ½ Jaars zal bevonden worden de allerbeste schriften uit zyn School geleverd, en de naauwkeurigste discipline in zyn School, en onder zyne School-kinderen ingevoerd, of bewaard te hebben tot beschaving der arme Jeugd. En voords generalyk een kleiner Præmie aan alle de Schoolmeesters voor ieder Kind het welke zy op hunne Scholen binnen de 4 of ten langsten 5 Jaaren zullen volleerd, en in staat gesteld hebben om de Dag-scholen met lof te verlaten en tot een Ambagt of Handwerk over te gaan.

XXII.

Eindelyk zullen de Schoolmeesters ten allen tyde de betamelyke correctie der Regenten onder-

wor-

worpen zyn, tot zoo verre, dat zy, tegen hunne Instructie merkelyk en by herhaling zig misdragende, door dezelve Regenten met kennisgeving aan de groote Vergadering zullen kunnen afgezet worden van hunnen Post.

ROTTERDAM.

Reglement op de Diaconie-Scholen.

XXIII.

En op dat al het voorschrevene in dit Hoofdstuk des te naauwkeuriger zoude waargenomen worden, zullen de Regenten der Scholen, nu en dan buiten den tyd van de Exames, het zy afzonderlyk, het zy twee of meer t'zamen, zoo dikwils zy zulks nodig agten of verkiezen, onverwacht deze Scholen bezoeken, en letten of de goede orde in dezelve alleszins worde waargenomen; en zullen de Schoolmeesters, en Kinderen, verpligt zyn dezelve ten allen tyde met behoorlyke reverentie te ontvangen, en rekenschap te geven van 't geen, waar na zy opzigtelyk hun School van dezelve Regenten gevraagd worden; zullende het ook, ter bevordering van 't gemelde einde aan elk Lid der groote Vergadering vry staan, deze Scholen te bezoeken, en zullen dezelve, even als de Regenten, van de Meesters en Kinderen met gelyke reverentie moeten ontvangen worden; wordende zoodanige Leden teffens verzogt, iets vindende, het welk correctie verdiende, daar van aan de Regenten kennis te geven.

DER-

ROT-
TER-
DAM.

DERDE HOOFDSTUK.

Van de School-kinderen, en derzelver Ouders.

Art. I.

Reglement op de Diaconie-Scholen.

In de voorschreven Diaconie-Scholen, zullen geene Kinderen mogen gezonden worden, dan met voorkennis, en op Ordonnantie van Broederen Diakenen, volgends het 6de Art. van het tweede Hoofdstuk.

II.

In het Voor-en Na-middag School zullen alle de Kinderen der bedeeld wordende Armen, die boven de 6 Jaaren oud zyn, moeten gezonden worden, op Pœne in 't volgende Art. te bepalen; en zullen op deze Scholen moeten blyven, tot dat de Regenten dezelve bekwaam oordeelen die te verlaten, wanneer zy een Ambagt of Handwerk zullen moeten aanvaarden, mits het Avondschool nog ten minsten, na dien tyd, twee Jaaren waarnemende, volgends 't 1ste Hoofdstuk, Art. XVI.

III.

Alle de genen, welken door de Diaconie bedeeld worden, en Kinderen hebben, zullen, zoo lang zy gealimenteerd worden, gehouden zyn dezelve op de Scholen te zenden, of zulks niet doende, niet bedeeld worden, waartoe de Kwartier-broeders weeklyks, of om de veertien dagen, een Lystje van die Kinderen, welken zy in die ver-

lo-

lopen week op de Scholen geordonneerd hebben, aan de Meesters zullen bezorgen, of wel door de Meesters 's Zaturdags namiddags aan de Diaconie-kamer laten halen, ten einde daar uit te zien, of wel alle die Kinderen, welke in die week naar de Scholen geordonneert zyn, dadelyk zyn opgekomen, en de ontbrekende aanstonds aan den Kwartier-broeder op te geven, die als dan zal moeten verzorgen, dat de Ouders niet eer eenige Bedeelinge ontvangen, voor dat zy hunne Kinderen dadelyk op de voor hun bestemde school bezorgd hebben.

ROTTERDAM.

Reglement op de Diaconie-Scholen.

IV.

En zullen deze bedeeld wordende Ouders ook verpligt zyn hunne Kinderen, (buiten reden van kennelyke ziekte) dagelyks, ten bepaalden tyde, ter school te bezorgen, op straffe, dat der Kinderen afblyven naauwkeurig opgeteekend, aan de Broederen Diakenen aangegeven, en de Ouders door dezelve Broeders Diakenen, zonder eenige oogluiking, met inkorting hunner Bedeeling gestraft zullen worden, welke korting in een Bos zal gestoken, en besteed worden (zoo verre dezelve mogt strekken) tot betaling der Schoolbehoeftens, welke door Broederen Diakenen geleverd moeten worden, zullende deze straf ook staan, op het afwezig blyven der Kinderen op Zondag, in de Catechizatie, en in de Kerk; terwyl de Kinderen der niet bedeeld wordende Ouders aan diezelfde orders zullen onderworpen zyn, op straffe, dat by aanhoudend verzuim hun de School ontzegd zal worden.

V.

De Ouders zullen verpligt zyn hunne Kinderen be-

Rot-
ter-
dam.

*Regle-
ment op
de Dia-
conie-
Scholen.*

behoorlyk gewasschen, gereinigd, en van ongedierte gezuiverd ter school te zenden, op boete van op de eerste klagt der Meesters hier over, in de Klagts-vergadering der Broederen Diakenen, door den Præses ernstig te worden bestraft, en vervolgends op de tweede of verdere klagten over verwaarloozing hier van, met inkorting hunner bedeeling, als boven, gestraft te worden, ter tyd toe, dat zy aan deze orde zullen voldoen.

VI.

De Ouders der arme Kinderen zullen niet vermogen den Meesters over vermeinde mishandelingen hunner Kinderen eenig verwyt of moeite aan te doen, op pœne als voren, doch zoo zy meenen billyke reden van klagte te hebben, zullen zy zig wenden tot de Broederen Diakenen van dat kwartier, die als dan, zoo zy het nodig vinden, daar van aan de Regenten der Scholen kunnen kennis geven.

VII.

Indien 'er Ouders aan de Diaconie komen, wier Kinderen reeds op een Ambagt gaan, en nogthans niet lezen of schryven kunnen, zullen de Ouders verpligt zyn, ook die Kinderen in het Dag-school te zenden, en daar tegen in het verlies van de winst, die door zoodanige Kinderen wegens hun Ambagt reeds aangebragt werdt, door eenige verhoging hunner bedeeling na redelykheid, zo veel doenlyk is, te gemoet gekomen worden; ten ware, dat de omstandigheden zoodanig waren, dat het nadeel het voordeel overtreffen zou, in welk geval Broederen Diakenen met de Regenten zouden kunnen adviseeren en overleggen, of 'er voor zoodanige Kinderen een plaats op 't Avond-

school

school te vinden ware, in welken gevalle zy dan niet op het Dag-school zullen behoeven te komen, maar naarstig het Avond-school moeten waarnemen, zoo lang het de Regenten nodig oordeelen zullen. ROTTERDAM.

Reglement op de Diaconie-Scholen.

Eindelyk zullen ook de Ouders alleszints zorge moeten dragen, dat de Kinderen op den tyd, tot den Godsdienst geschikt, voor al schikkelyk gekleed en gereinigd zyn, en tydig naar de School zig begeven, ten einde verder van daar gezamenlyk in goede orde en stigting naar de Kerk geleid te worden, op de boeten Art. V. gemeld.

Het ander Reglement voor het Diaconie-Linnen-Naeischool, is vervat in deze Artikelen:

Reglement voor de Naay-School der Diaconie.

EERSTE CAPITTEL.

Betreffende de oprichtinge van het Diaconie-Naay-School.

Art. I.

De Naay-vrouw zal een wooning voor haar, voorzien van een ruim vertrek, om de Naaykindren te zetten, en zoo veel doenlyk, op een geschikten stand, huuren, doch met overleg en ten genoege der Regentessen.

II.

ROTTERDAM.

Reglement voor de Naay-School der Diaconie.

II.

De Naay-vrouw zal moeten zyn een ongehuwde of Weduwe, met geen huisgezin belast, Lidmaat der Gereformeerde Gemeinte, stichtelyk van wandel, bekwaam en ervaren in het Linnennaajen, stoppen, en behoorlyk konnende schryven en cyfferen.

III.

De Naay-vrouw zal verkoren worden door Regentessen, welke de verkorene aan Regenten der Scholen zullen voordragen; die deze verkiezinge, zo zy geen wezenlyk bezwaar tegen de verkiezinge of verkorene hebben in te brengen, zullen goedkeuren:

IV.

De Naay-vrouw zal, op datze aangemoedigd worde, om het debiet van de Naay-winkel te bevorderen, genieten een derde portie in de winsten van het geen aan de winkel zal verkogt, of met buiten werk gewonnen worden; mits zy van die derde portie ten haren lasten zal moeten verzorgen Gaaren, Band, Lint en Zyde, tot dat Werk vereischt; zullende de twee overige derde portien in de Kas van Regentessen; ten voordeele der Naayschole komen.

Verder zal zy een Tractement genieten van twee honderd Guldens, Jaarlyks, en zoo veel daar en boven, als Regentessen zullen goedvinden om hare Huishuur te gemoet te komen.

V.

V.

Op deze Naay-school zullen gaan, geen andere Kinderen, dan die door Broederen Diakenen op dezelve zullen gezonden worden.

ROTTERDAM. *Reglement voor de Naay-School der Diaconie.*

En zullen deze geene Kinderen op de Naay-school mogen zenden, dan van zulke arme Ouders, welke hun, volgens attestatie van twee getuigen gebleken zyn, onvermogende te wezen om haare Dochters zelve het naaijen te laten leeren en wel op dezen voet.

1. Dat Broederen Diakenen voor-eerst elk uit hunne kwartieren twee Dochters zullen benoemen, met welke, 20 in getale zynde, de Naay-school zal begonnen worden.

2. Zoo ras 'er gelegenheid is om meer Kinderen in deze Schole te plaatzen, zullen Regentessen aan Broederen Diakenen daar van kennis geven.

Welke dan volgends den rang der kwartieren, zoo veel Kinderen uit dezelve zullen benoemen, als Regentessen verklaren te konnen plaatzen.

3. Zullende Broederen Diakenen nette aanteekeninge houden van de Kinderen welke zy benoemen; en wel, van haar Naam, Ouders, Ouderdom, woonplaats en kwartier, waar uit zy benoemd zyn; op dat alle onzekerheid en verwarringe vermyd worde.

4. En zullen ook Broederen Diakenen de benoeminge, door hun gedaan, aan de Maand-vergaderinge communiceeren, welke het benoemde Kind een Biljet, waar in de inhoud van 't even voorgaande No. 3. moet gesteld worden, zullen ter hand stellen: uit welk Biljet aan Regentessen en Naay-vrouw zal kunnen blyken, dat dit Kind met een plaats in het Naay-school begunstigd zy.

En zullen Broederen Diakenen in gemelde benoeminge in acht nemen, dat zy met dezelve zullen beneficeeren de deugdzaamste en geschikste

ROTTERDAM. Kinderen, en niet behebt met toevallen of aanstekende kwalen, ook zoo veel mooglyk, die reeds lezen en schryven konnen.

Reglement voor de Naay-School der Diaconie.

VI.

Wanneer Ouders van Kinderen, die op de Naay-school gaan, de Diaconie voor Alimentatie bedanken, of Broederen Diakenen ophouden hen te bedeelen, zullen Regentessen beoordeelen, of die Kinderen op de Naay-school zullen blyven, dan niet. Doch zoo Kind of Kinderen, op de Naay-school gaande, het Weeshuis of Diaconie-huis eigen worden, zullen zy van deze Naay-school afgaan.

VII.

De Kinderen moeten, wanneer zy op de Naay-school gezonden worden, den ouderdom van twaalf jaren bereikt hebben.

VIII.

En zullen op de Naay-school blyven, tot zy den ouderdom van zestien jaren bereikt hebben, ten zy Regentessen, om gewigtige redenen, oordeelden, dien tyd te moeten verlengen of verkorten.

IX.

Wanneer deze Naay-school aan de verwagtinge beantwoordende, geen geschikte Kinderen van 12 Jaren genoeg voor handen waren, zullen Broederen Diakenen de vryheid hebben, Kinderen van

10

10 tot 12 Jaren te benoemen, mits Art. V. in acht nemende.

ROTTERDAM.

Reglement voor de Naay-School der Diaconie.

X.

Wanneer Regenteſſen mogten bevinden dat een Kind, op de Naay-ſchool zynde, door ongehoorzaamheid, onleerzaamheid, en wangedrag, niet langer op de Schole konde gehouden worden, zullen zy, zulk een Kind van de Schole mogen wegzenden, en zullen dan daar van aan Broederen Diakenen kenniſſe geven.

XI.

De Kinderen, welke op den dag in het Naayſchool gaan, zullen des avonds op het Avond-, Lees- en Schryf-ſchool gaan: ten ware Regenten der Scholen zulks wegens hare bekwaamheden onnodig oordeelden.

XII.

Den tyd, hoe vroeg de Kinderen des Zomers en des Winters moeten te ſchole komen, en hoe laat ſcheiden, zullen Regenteſſen bepalen.

XIII.

Regenteſſen zullen, zulks nuttig oordeelende, ook een Avond Naay-ſchool doen houden.

Op welk Avond-ſchool zulke Dochters zullen aangenomen worden, welke op den dag in het Lees- en Schryf-ſchool gaan.

En zullen deze door Broederen Diakenen volgends den inhoud van Art. V. op aanzegginge van Regenteſſen, benoemd worden.

En wanneer Regenteſſen een Kind uit het Avond-

ROTTERDAM.

Reglement voor de Naay-School der Diaconie.

in het Dag-school overbrengen, en een ander in het Avond-school konnen plaatzen, zullen zy aan Broederen Diakenen daar van kennisse doen geven, op dat deze, volgends hunne tourbeurten, een ander Kind benoemen.

De Kinderen, des Winters ter Naay-schole komende, zullen een stoof en vuur van huis mede brengen, ook 's Zomers een stoof.

Doch Naaykussen, Schaar, Vingerhoed, en Naaldekoker, zullen haar bezorgd worden.

Maar wanneer een dier gereedschappen door de Kinderen verwaarloosd of verlooren wordt, zal de gene, die hier aan schuldig is, voor eige rekening ander gereedschap kopen, en hier toe geen geld hebbende, zal de Naay-vrouw dit uit de Pot doen, en zulks by de verdeelinge van de Pot af korten; en zoo dit niet toerykende is, zal het door Broederen Diakenen den Ouders van derzelver bedeelingen worden afgetrokken.

XV.

De Ouders zullen gehouden zyn hunne Kinderen op de Naay-schole te doen komen, op een boete, door de Naay-vrouw daar op te bepalen, zoo, voor die te laat komen, als, voor die geheel absent blyven; waar van de Naay-vrouw aanteekeninge houden zal. En zoo die boete niet betaald wordt, of de absentie ten tweede male voorvalt, zal de Naay-vrouw aan Broederen Diakenen daar van kennisse geven, op dat die boete van de bedeelinge der Ouderen afgetrokken worden, en zoo zulks ten derde male voorvalt, die Ouderen kraggtiger constringeeren, en deze middelen vrugteloos zynde, den zulken hunne bedeelingen geheel afnemen.

En zal hier van alleen zyn uitgezonderd het geval van ziekte, waar van de Ouders verpligt zullen

-len zyn, aan de Naay-vrouw tydig kennisse te geven.

ROTTERDAM.

XVI.

Reglement voor de Naayte School der Diaconie.

De Ouders welker Kinderen op de Naay-school gaan, zullen gehouden zyn hunne Kinderen behoorlyk gewasschen, gereinigd, en van ongedierte gezuiverd, aldaar te zenden, en zulks op een boete door de Naay-vrouw daar op te stellen, zullende omtrent de nalatige ook gehandeld worden, volgends den vorigen Art.

TWEEDE CAPITTEL.

Betreffende de Naay-vrouw.

Art. I.

De Naay-vrouw zal de Kinderen, welke door Regentessen met een Biljet van benoeminge der Broederen Diakenen ter schole worden gezonden, behoorlyk instrueeren, en den tyd van aan-, en uitgaan der schole, door Regentessen te bepalen, naauwkeuriglyk in agt nemen.

II.

By den een of ander ontboden wordende, zal zy het daar heen dirigeeren, dat haare absentie, zoo min mooglyk, geduuren den schooltyd voorvalle.

III.

Ook zal de Naay-vrouw gehouden zyn van de

ROTTERDAM. *Reglement voor de Naay-School der Diaconie.*

namen der Kinderen, volgends den inhoud van het Biljet der Broederen Diakenen, met welke zy in de schole komen, naauwkeurig boek te houden, ten einde zy aan Regentessen van het gedrag der Kinderen, en den staat der schole, naauwkeurig berigt konnen geven.

En ook aan Broederen Diakenen van haar, die te laat ter schole komen, of geheel absent blyven.

IV.

De Naay-vrouw zal des Voor- en Namiddags, ook des Avonds, eer de Kinderen aan het naaijen gaan, een Gebed, volgends een formulier door Regenten op te stellen, doen, of laten doen en een Hoofdstuk uit Gods heilig Woord voorlezen, of doen voorlezen, en zulks naar een orde, welke Regentessen zullen voorschryven.

V.

De Naay-vrouw zal zorge dragen, dat in de schole Gods naam niet misbruikt, of onteerd worde, maar zulks nevens allerley vloeken, zweeren, en onbetamelyke woorden, op de schole en zoo veel mooglyk op de straat, geweerd worde.

En zal de ongehoorzame voor de eerste reize beboeten, en ten tweeden maale kastyden, of by Regentessen aanklagen.

VI.

De Naay-vrouw zal verpligt zyn, het Linnen naaijen, Stoppen, en Linnen-snyden, de Kinderen aan haar onderwys toevertrouwd, zoo veel mooglyk in perfectie te leeren.

En

En tot het leeren Stoppen en Teekenen, ten minsten gezet in ieder week een halven dag houden, op dat uit deze Naay-winkel niet alleen bekwame Kinder-meiden, maar ook ervaren Linnen-Naaysters ten dienste der Burgery mogen voorkomen.

ROTTERDAM. *Reglement voor de Naay-School der Diaconie.*

VII.

De Naay-vrouw zal zoo veel mooglyk zorge dragen, dat het Naay-werk, in het bezonder 't geen van Particulieren komt, zuiver en schoon gehouden, en ordelyk t'huis gebragt worde.

In het snyden van het Linnen zal zy alle mogelyke zuinigheid behartigen, en toezien, dat de Meisjes niets mede naar huis nemen.

VIII.

De Naay-vrouw zal verpligt zyn de Naay-school en 't Vertrek, daar Regentessen t'zamen komen, behoorlyk en ten genoege van Regentessen schoon te houden.

IX.

Ook zal zy verpligt zyn, dagelyks Naay-school te houden, behalven op besloten dagen, op Kerstyd, Paasschen en Pinxteren tot Woensdag ingesloten, des Zaturdags namiddags en 's avonds, en den tyd welke tot het bywonen van den Godsdienst zal geschikt worden.

X.

Ten aanzien van het bywonen van den openbaren Godsdienst, zullen Regentessen bezorgen, dat

ROTTERDAM.

Reglement voor de Naay-School der Diaconie.

dat de Naay-school zig schikke naar het geene des aangaande omtrent de Lees- en Schryf-school staat gearresteerd te worden, en zullen overeenkomstig het zelve deezen Art. amplieeren.

XI.

Regentessen zullen bezorgen, dat de Kinderen eenmaal ter weke in de Schole in de Godlyke Waarheden onderwezen worden, en zal de Naayvrouw daar by moeten tegenwoordig zyn.

XII.

De Naay-vrouw zal haar werk maken, van de Kinderen beleefdheid, en zedigheid in spreken en gedragingen, te leeren; en zoo veel mogelyk zorgen, dat ze het school uitgaande, stil en ordelyk naar haare huizen gaan.

XIII.

De Naay-vrouw zal verpligt zyn, zoo veel mogelyk is, het Naaywerk ten voordeele der schole op te zoeken, van alles dat daar gewerkt wordt, naauwkeurig boek te houden, en van vierdedeel tot vierdedeel Jaars aan Regentessen daar van rekening te doen, dog zal de eerste rekening niet dan na verloop van 't tweede vierdedeel Jaars gedaan worden.

XIV.

Welke rekening zal moeten gedaan worden volgends het boek zonder restanten; zullende de invordering voor rekening van de Naay-vrouw en

en de kwade schulden ten haare schade zyn, ten zy Regentessen zal gebleken zyn dat zy na behoren gevigileerd hebbe, zoo in het onderzoek naar onbekenden, welke aldaar werk gebragt hebben, als in het inmaanen van het verdiende Loon, wanneer daar in consideratie zal gebruikt worden.

ROTTERDAM. *Reglement voor de Naay-School der Diaconie.*

XV.

By het doen der Rekeningen, zal het de Naayvrouw vryſtaan, aan het ſlot van ieder Rekening zoo veel te korten als haar ééne derde part in het Naay-loon van het verrekende zal bevonden worden te bedragen.

XVI.

En zal door eene der Regenteſſen, by elke verantwoorde poſt, op den rand van het Schuldboek geſteld worden, *Verandwoord*.

XVII.

Na het ſluiten van de vierde of laatſte Rekening zal door Regenteſſen opgemaakt worden hoe veel de winſt in dit Jaar geweeſt is, om dus het een Jaar uit het ander te houden.

XVIII.

Dewyl het oogmerk is om aan de Naay-winkel gemaakt Linnen te verkopen, zullen de Regenteſſen den prys, na elk onderſcheide Soort, zoo laag ſtellen als doenlyk is, gelyk ook het Naayloon zoo van het geene verkogt, als van 't geene voor anderen gemaakt wordt, met welke bepalin-

 gen

ROT-TER-DAM.

Reglement voor de Naay-School der Diaconie.

gen de Naay-vrouw zig zal te vrede houden, zonder meerder loon te mogen vorderen.

XIX.

Wanneer de Regenteffen zullen goed vinden dat ook het Avond-fchool zal gehouden worden, zal de Naay-vrouw verpligt zyn het licht ten genoege van de Regenteffen te bezorgen.

XX.

De Naay-vrouw zal gehouden zyn zig ten alle tyde het beftuur en correctie van Regenteffen te onderwerpen: ook Jaarlyks by dezelve continuatie in haar poft te verzoeken, en zullen de Regenteffen ten allen tyde het regt hebben om de Naay-vrouw, met communicatie van Regenten der Scholen, wegens wangedrag te mogen afzetten.

DERDE CAPITTEL.

Betreffende de Regenteffen, haare aanftellinge, dienft, en tyd van Vergaderinge.

Art. I.

Tot beftuur dezer Naay-fchool worden door de groote Vergaderinge verkoren, de Vrouwen der Regenten der Scholen, zullende een Predikant, die ongehuwd mogt zyn, de Vrouw van een ander Predikant aan de groote Vergaderinge voorftellen, welke dezelve zal goed keuren.

II.

II.

ROTTERDAM. *Reglement voor de Naay-School der Diaconie.*

Deze Regentessen zullen verkoren worden voor den tyd van twee Jaren; dog zal het de Vergaderinge vry staan, dezelve te verzoeken tot continuatie; en aan Regentessen, om na verloop van *die twee* Jaren, te mogen bedanken.

III.

De Regentessen zullen verpligt zyn de eerste Maandag van elke Maand, of boven dien, zoo dikmaals het nodig mogt zyn, te vergaderen, of in het School-huis, of, wanneer zulks dienstig geoordeeld wordt, aan haar eigen Huis; dog zullen de Naay-school alle maanden bezoeken, en naauwkeurig examineeren.

IV.

Ook zullen Regentessen viermaal in 't Jaar, en dus van drie, tot drie Maanden, na voorgaande onderzoek der Kinderen in Naaijen en Stoppen, tot aanmoediginge van dezelve, Prysjes uitdeelen, en wel aan die best naaijen en stoppen kan, zoo in het Dag- als Avond-school; dog zullen de pryzen in het Avond-school minder zyn, dan in het Dag-school; en zullen Regentessen de Pryzen voor af bepalen, en zoo met haare Kas te rade gaan, dat zy een behoorlyken voorraad van Penningen houden.

V.

Regentessen zullen de Dochters, die bekwaam ge-

ROTTERDAM.

Reglement voor de Naay-School der Diaconie.

geoordeeld worden, om gelicentieerd te worden, een Neteldoekſche halsdoek, of eenig ander ſtuk Linnen-goed, dat zy zelve moeten naaijen, vereeren, en een Afſcheids-biliet na merites geven, onderteekend door twee Regenteſſen; en zal de Naay-vrouw, zonder zulks, geen namen der Kinderen uit de Lyſt der Scholieren op haar boek mogen uitdoen.

VI.

Regenteſſen zullen de Kinderen, van het Naayſchool gaande, niet alleen tot Godsdienſt en deugd vermanen, maar ook met raad en daad, zoo veel mooglyk is, behulpzaam zyn, om dezelve, na haare geaardheid en bekwaamheid, of als Linnen-naaiſter, of in dienſt by brave lieden, ter broodwinninge te bevorderen.

VII.

Regenteſſen zullen gehouden zyn, zulke Soorten van Linnen in te koopen, welke beſt, en ten meeſte voordeele van de Naay-ſchool, konnen gedebiteerd worden; en ook om dien inkoop zoo te doen, als meeſt ten gemelden voordeele dient.

VIII.

De voorraat van ongemaakte en gemaakte Linnens, zullen in eene daar toe geapproprieerde Kaſt door Regenteſſen worden opgeſloten; en zal die Kaſt voorzien zyn met twee onderſcheidene Sloten, waar van de eene Sleutel zal zyn in handen van eene der Regenteſſen uit de Predikanten Vrouwen,

wen, en de andere in handen van eene der andere Regentessen.

ROTTERDAM.

Reglement voor de Naay-School der Diaconie.

IX.

Aan de Naay-vrouw zal ieder maand het nodig Linnen worden toegemeeten, en ter hand gesteld, om genaaid te worden, waar van naauwkeurige aanteekeninge zal gehouden worden; en zal de Naay-vrouw elke Maand aan Regentessen moeten verantwoorden, wat daar van gemaakt is.

X.

Ook zal 'er van tyd tot tyd, volgends een naauwkeurige Lyst, zekere hoeveelheid gemaakt Linnen aan de Naay-vrouw worden ter hand gesteld en toevertrouwd, om voor Contant-geld te kunnen verkopen, het welk Maandelyks aan Regentessen moet verandwoord worden.

XI.

Regentessen zullen de Neering van deze Naayschool bevorderen, en recommandeeren; en worden ook de Leden van de groote Vergaderinge daar toe insgelyks verzogt.

XII.

Zoo de aflevering van gemaakt Linnen niet genoegzaam mogt zyn om de Naay-school werk te geven, zullen Regentessen bedagt zyn, om middelen uit te denken om hier in te voorzien, en, is het nodig, haare ontwerpen aan Regenten der

ROTTERDAM.

der Scholen, en door dezelve aan de groote Vergadering, in overweginge geven.

XIII.

Reglement voor de Naay-School der Diaconie.

Regentessen zullen eene uit haar tot Cassier verkiezen, welke van den ontvang, uitgave, en giften, welke ten nutte dezer Schole mogten gegeven worden, naauwkeurig boek zal houden.

En zal gemelde Cassier ieder half Jaar, eerst voor haare mede-Regentessen, en daar op voor Regenten der Scholen, Rekening doen.

XIV.

Regenten zullen die Rekening en Verantwoording Jaarlyks ter behoorlyker tyd aan de groote Vergadering overgeven, op dat dezelve, by het doen van de Thesauriers Rekeninge aan Haar Wel Edele Groot Achtbare worde overgegeven.

XV.

Tot een Fonds dezer Schole zal, door Regenten der Scholen, Jaarlyks aan Regentessen worden ter hand gesteld een Somma van vyf honderd Guldens, elk vierdedeel jaars een Som van *f* 125 - en zulks volgends Resolutie van de Vroedschap dezer Stad van 31 October 1774. uit een Fonds van *f* 3000 - Jaarlyks aan de arme Scholen toegelegd, het welk door Regenten der Scholen ontvangen wordt.

Be-

Berigt omtrend de Rieveren.

De Baertwykſche overlaet heeft in de afgelopene Louwmaend dezes jaers 1775. van den 15 tot den 18 gewerkt; de gemiddelde hoogte van water in dezelve was omtrend $3\frac{1}{2}$ duim.

Van den 25 tot den 29 is veel dryfys in de Rivieren gezien, en boven en onder Doesburg de Yſſel den 26 toegevrozen, dog raekte op den 29 wederom los.

In deze Sprokkelmaend is tuſſchen den 7 en 8 de dam of ſluitdyk aen 't boveneinde der doorſnydinge van de Bylandſche, nu Hollandſche Waerd, en wel ter regter plaetſe doorgebroken, en zyn reeds verſcheidene ſchepen in deze maend door dit nieuw Canael gevaren.

De Beerſſe Maes is tuſſchen den 6 en 7 dezer Sprokkelmaend voor den tweedemaele deze winter overgelopen, het welk tot den 23 heeft aengehouden, zynde de gemiddelde hoogte van deze overloop van water omtrent 16 duimen geweeſt.

De Baertwykſche Overlaet heeft op den 8 van deze maend voor den vierde mael dezen winter beginnen te werken, 't welk op den laetſte van deze maend nog aenhieldt: de gemiddelde hoogte van water was 19 duimen.

VER-

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

ARNHEM. Omtrend het midden van deze Sprokkelmaend is Jr. *Koenraed Willem* Baron *van Haersolte*, Heer van Staverden en Zwaluwenborg, beschreven in de Ridderschap van Veluwe, op de beurte van de Ridderschap, volgends acte van den Prinse Erfstadhouder, tot Landrentmeester dezer Provincie in den Kwartiere van Veluwe aengesteld, in plaetse van wylen den Heere Mr. Jan Apeldorn.

HARDERWYK. Op den 11 dezer maend is door een verval van kragten na eene langdurige ziekte, in den ouderdom van 70 jaren en 7 maenden, overleden, de Heer Mr. *Jan Apeldorn*, Burgemeester en Raed dezer Stad, mitsgaders Stadsmajoor, en Landmeester der Provinciale Domeinen in 't Kwartier van Veluwe. In deszelfs plaets is wederom op benoeming van den Prinse Erfstadhouder tot Scheepen en Raed aengesteld Jr. *Gerard Ditbmar* Baron *Schimmelpenninck van der Oye*.

AMERSFOORT. Op het einde van het afgelopen jaer zyn uit eene overgeleverde Naemlyst door zyne Doorlugtige Hoogheid den Prinse Erfstadhouder verkoren, en heden op de gewoone wyze ingehuldigd, tot Burgemeesteren voor den jare 1775, de Heeren GYSBERTUS HARDERWYK en Mr. WILLEM METHORST: Tot Scheepenen de Heeren *Herman Kluppel*, *Jacobus van Bemmel*, *Hendrik van Goudoever*, *Johannes Jonas Willem Hendriksen*, Mr. *Dirk Hendrik Methorst*, Mr. *Erasmus Methorst*, *Gysbert van Raalt*, *Wynand Pannekoek* Alardsz., Mr. *Cornelis Pannekoek*,

Mr.

Mr. *Nicolaes Christiaen Kolff* en Mr. *Gerard van Bemmel*.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAAGE AMTENAERS, ENZ.

'sGRAVENHAGE. De Heeren Algemeene Staten dezer vereenigde Landschappen, hebben omtrend het einde dezer Maend den Heer *F. de Weiler*, thans belast met de Zaeken van den Staet te Constantinopolen, aengesteld tot derzelver gewoon Gezant aen het Hof van den Turkschen Keizer.

Verders is den laetsten van deze zelfde maend, na eene ziekte van eenige dagen, in het 66ste jaer zynes ouderdoms, overleden Jr. *Isaec Adriaen Jacque Bigot*, Opper-Hofmeester van zyne Doorluchtige Hoogheid den Heere Prinse van Orange, Lieutenant-Generael van de Cavallery, Gouverneur van de Willemstad en Clundert, en Kapitein van de Cent-Suisses.

Daer en tegen heeft de Heer Mr. *Abraham Perrenot*, door zyn doorwrogte geschrifte in de geleerde werreld zeer bekend, in handen van zyne Doorlugtige Hoogheid den eed afgelegd, en zitting genomen in Hoogstdeszelfs Raed der Domeinen.

AMSTELDAM. Volgends gewoonte zyn den eerste dezer Maend alhier door den Edelen Achtb. Oud-Raed tot Burgemeesteren dezer Stad benoemd de Heeren Mr. GERRIT HOOFT GERRITSZ., Mr. DANIEL DEUTZ, WILLEM VAN HEEMSKERK; dewelke uit de afgaende Heeren Burgemeesteren tot Voorzittend Burgemeester verkoren hebben den Heer Mr. EGBERT DE VRY TEMMINCK.

Verders zyn uit eene door den Edelen Achtb. Raed geformeerde naemlyst van Veertienen, door zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, tot Scheepenen dezer Stad verkozen de Heeren Mr. *Marten Adriaen Beels*, Mr. *Joan Graefland*, *Pietersz.* Mr. *George Clifford*, *Pietersz.*, Mr. *Jean Deutz*, Mr. *Jan Bernd Bicker*, *Hendrik Muilman* en Mr. *Gerard Munter*, zynde de zes laetstgemelde Heeren aengesteld tot Scheepenen-Com-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAERS, ENZ.

missarissen over de Gemeenelands Middelen; waerop den 2 van dezelfde maend welgem. Heeren, in deze hunne hoedanigheid zitting genomen, en tevens uit de afgaende Scheepenen tot voorzittend Scheepen verkoren den Heer Mr. *Fredrik Alewyn*, en tot naestvoorzittend den Heer *Adriaen Pompeus van Leyden*, Heer van Hardinxvelt.

Ook is de Heer Mr. *Jan van Loon*, *Jansz.* benoemd tot Secretaris dezer Stad, in plaetse van zynen Vader Mr. *Jan van Loon*, die daer van vrywillig afstand heeft gedaen en tot Weesmeester is aengesteld.

SCHOONHOVEN. Op 't laetst van de voorgaende maend is door de Heeren van de Vroedschap dezer Stad, tot mede-Vroedschap aengesteld de Heer Mr. *Dirk Hola van Nooten*, in plaets van wylen Jan van der Geer.

ALKMAER. Zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse van Oranje, Erfstadhouder, heeft uit een overgeleverde Naemlyst van een drietal van Personen, op 't einde van de afgelopene Louwmaend, verkoren den Heer *Daniel Carel de Dieu*, tot Raed in de Vroedschap, in plaetse van wylen den Heer *Pieter Elias*, *Cornelisz.*

MIDDELBURG. De Heer Mr. *Cornelis Isaek Oole* zyn ontslag als Raedsheer in den Hove en Raede van Vlaenderen, verzogt en bekomen hebbende, is in de afgelopene Louwmaend opgevolgd geworden door den Heer Mr. *Jacob Verheye van Citters*, en te gelyk de Heer Mr. *Phoenix Boddaert*, tot buiten gewoon en overtallig Lid in gemelden Hove aengesteld.

LEEUWARDEN. Den 1 dezer Sprokkelmaend overleedt in den ouderdom van ruim 77 jaren Jr. *Epo Sjuck van Burmania*, Lieutenant-Houtvester en Pluimgraef van Vriesland. Hy was een groot

yve-

yveraer in de jaren 1747 en 1748. en is voor den ſchryver gehouden van de Jagt- en Schuitepraetjes by Coulon gedrukt; dog even min als anderen de wiſſelvalligheid der ondermaenſche zaken ontwaſſen, heeft by de plaets van Vroedſchap van Dockum zedert 't jaer 1767 nedergelegd, het overige van zynen leeftyd op zyn buitengoed geſleten, en drie dagen voor zyne dood nog ſes regelen in 't Nederduitſch gedicht om op zyn graf geſteld te worden, met dit Latynſch bovenſchrift.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Vixi, quemque dedit curſum Fortuna, peregi.

In plaetſe van welgem. Jr. van Burmania heeft de Prins Erfſtadhouder wederom tot Lieutenant-Houtveſter en Pluimgraef benoemd Jr. *Charles Bigot*, regeerend Burgemeeſter en Raed in de Vroedſchap der Stede Stavoren, en wegens dezelve afgezonden ten Landsdage, mitsgaders Gedeputeerde Staet van Vriesland.

Ook is nog in Louwmaend overleden in den ouderdom van 65 jaren de Heer *Rienk Keyert*, Raed in de Vroedſchap dezer Stede en Kamerbewaerder der Staten van Vriesland. In wiens plaets op den 8 dezer Maend tot Raed in de Vroedſchap is verkoren de Burger Vaendrig *Obbe Buirenſtein*: en den 10 tot Kamerbewaerder, *Gosling Lourens*.

Eindelyk is nog op den 9 dezer Sprokkelmaend in den ouderdom van 74 jaren geſtorven de Heer *Daniel Reneman*, Raed in de Vroedſchap en Oud-Schepen dezer Stede.

De Stemming der Volmagten ten Landsdage van deze Provincie, op 't laetſt van de nu afgelopene Louwmaend in de Dorpen, en den 29 in de Weerkamer geſchied zynde, zyn als zodanigen voor dezen jaren verkozen, uit

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS, ENZ.

OOSTERGO, wegens

LEEUWARDERADEEL.

uit den Adel.	als Eigengeërfden.
Jr. *U. van Burmania.*	Mr. *H. Duivenstein.*

FERWERDERADEEL.

J. J. de Schepper.	Mr. *H. Muller.*
Jr. *F. L. van Burmania.*	Mr. *L. Pierson.*

WESTDONGERADEEL.

Jr. *S. D. van Aylva.*	Mr. *Z. Gerroltsma.*
E. de Wendt.	Mr. *F. H. Binkes.*

OOSTDONGERADEEL.

Jr. *J. P. Andre van Canter.*	Mr. *P. A. Bergsma.*
Jr. *J. Baron van Geusau.*	*L. Coulon.*

KOLLUMERLAND.

Jr. *W. H. van Hiemstra.*	*C. van Scheltinga.*
Jr. *H. L. van Hiemstra.*	Mr. *F. J. J. v. Scheltinga.*

ACHT-KARSPELEN.

D. de Blocq van Haersma.	*H. H. van Haersma.*
Jr. *J. L. Doys van Burmania.*	

DANTUMADEEL.

A. Canter Visser.	*H. L. van Altena.*
Jr. *M. P. D. van Sytzama.*	*R. P. Wentholt.*

TIETJ

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS, ENZ.

TIETJERKSTERADEEL.

uit den Adel.	als Eigengeërfden.
H. Baard van Sminia.	*J. Saakema van Wycbek*
Jr. *A. T. R. van Sixma.*	*A. van Sminia.*

SMALLINGERLAND.

H. L. van Haersma.	*Corn. van Haersma.*
Jr. *W. J.* D. *J. Botnia van Burmania.*	Mr. *F. S. Redding.*

IDAARDERADEEL.

Corn. van Scheltinga.	*P. E. Frieswyk.*
Jr. *T. Æ. H. Roorda van Sixma.*	*P. van Scheltinga.*

RAUWERDERHEM.

Jr. *J. J. van Burmania.*	*J. van Doem.*
	Mr. *F. Rinia van Nauta.*

WESTERGO, wegens

MENALDUMADEEL.

Jr. G. F. *Baron Thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg.*	*Valerius van Glinstra.*
Jr. *J. P. Grave d'Aumale,*	

FRANEKERADEEL.

Jr. C. G. *Grave van Wassenaar Twickel.*	*Govert Deketh.*
Jr. *F. H. van Burmania.*	Mr. *S. Baisseleur.*

M 3 BAK-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

BARRADEEL.

uit den Adel.	als Eigengeërfden.
Jr. *R. van Haersolte.*	*J. M. van Beyma Thoe Kingma.*
Jr. *J. Baron van Echten.*	Mr. *G. Schultz.*

BAARDERADEEL.

Jr. *H. W. Baron van Aylva.*	*A. Wiarda.*
Jr. *L. Rengers.*	

HENNAARDERADEEL

Jr. *B. P. Æ. van Humalda.*	*J. T. Sippens.*
Jr. *J. Æbinga van Humalda.*	

WONSERADEEL.

Jr. *W. Baron Thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg.*	Mr. *H. U. Huber.*

WYMBRITZERADEEL.

Jr. *S. G. J. van Burmania Rengers.*	*J. J. de Blocq van Kuffeler.*
Jr. *E. S. G. J. van Burmania Rengers.*	Mr. *W. Tuynhout.*

HEMELUMER OLDEPHAART.

E. W. van Wydenbrugh.	*J. E. Ecbringa.*
Jr. *H. W. Rengers.*	*G. W. Jaarsma.*

'T BILDT.

Jr. *J. A. Baron du Tour van Warmenhuizen.*	*J. L. Huber.*

ZEVENWOUDE, wegens,

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAAGE AMPTENAARS, ENZ.

UTINGERADEEL.

uit den Adel.	als Eigengeërfden.
Jr. *H. W. Baron van Aylva.*	*T. van Teyens.*
A. Lycklama à Nyeholt.	Mr. *A. R. van Wyckel.*

ÆNGWIRDEN.

E. Alma van Idema.	*H. L. van Haersma.*
Jr. *J. N. Baron du Tour.*	Dr. *R. Acronius.*

DONIAWERSTAL.

Jr. *F. J. J. van Eysinga.*	*J. M. de Beaufort.*

HASKERLAND.

Jr. *S. H. Roorda van Eysinga.*	Mr. *R. H. van Kuffeler.*
	Mr. *H. Buma.*

SCHOTERLAND.

M. Coehoorn v. Scheltinga.	Mr. *B. Idema.*
Jr. *P. G. van Sytzama.*	*M. van Scheltinga.*

LEMSTERLAND.

R. L. Andringa de Kempenaar.	*J. Wielinga.*
Jr. *S. D. van Loo.*	*T. J. Pekema.*

GAASTERLAND.

Jr. *U. Aylva Rengers.*	*E. van Heylkema.*
Jr. *L. A. Af. Rengers.*	*D. P. H. van Kolde.*

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS ENZ.

OPSTERLAND.

uit den Adel.	als Eigengeërfden.
D. B. Lycklama à Nyebolt.	Mr. *B. A. van Boelens.*
Jr. *F. A. Bigot.*	*T. B. van Teyens.*

STELLINGWERF-OOSTEINDE.

Vincentius van Glinstra.	*C. L. van Beyma.*
Jr. *W. A. van Grovestins.*	

STELLINGWERF-WESTEINDE.

Jr. *D. van Haren.*	*L. Radys.*
Jr. *W. A. van Haren.*	

De STEDEN, wegens

LEEUWARDEN.

Mr. *N. Arnoldi.*	*B. Dorbout.*

BOLSWARD.

Jr. *S. van Hiemstra.*	*P. Coopmans*

FRANEKER.

S. Jongma.	Mr. *W. Ouwens.*

SNEEK.

Mr. *A. Bergsma.*	*S. Oldendorp.*

DOCCUM.

Mr. *B. Nauta.*	*N. Posthumus.*
Mr. *J. van Vliet.*	

HARLINGEN.

Jr. *H. W. v. Plettenberg.*	*J. D. Tousfaint.*

STA-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

STAVOREN.

uit den Adel.	als Eigen geërfden.
Jr. *C. Bigot.*	*D. Kramer.*

SLOOTEN.

Jr. *M. Baron van Coehoorn.*	*C. M. Nieuwenhuis.*

WORKUM.

Mr. *H. van Sloterdyk.*	*E. A. van Coeverden.*

YLST.

Jr. *W. H. Bar. v. Hambroik.*	*H. D. Taksma.*

HINDELOPEN.

Anne Tymens.	Mr. *A. van Loon.*

De Heeren Volmagten van het Quartier der Steden, hebben by Missive van den 7 dezer maend de begevinge der Ambulatoire Amten op dat Quartier vallende, aen zyn Doorlugtige Hoogheid opgedragen; en heeft hoogstdezelve by Missive van den 11 daer aen volgende aengesteld: Tot Gecommitteerden in het MINDERGETAL, den Heer Mr. *Bavius Nauta*, regeerend Burgemeester der Stad Doccum, en Jr. *Hans Willem van Plettenberg*, regeerend Burgemeester der Stad Harlingen, tot Sprokkelmaend 1776. Tot ORDINARIS STAETE GENERAEL, den Heer Mr. *Adrianus Bergsma*, regeerend Burgemeester der Stad Sneek, van Bloeimaend 1775 tot Bloeimaend 1778. In de RAED VAN STATE, Jr. *Menno* Baron *van Coehoorn*, regeerend Burgemeester der Stad Slooten, van Bloeimaend 1775 tot Bloeimaend 1778. In het Collegie der Heeren GEDEPUTEERDE STATEN, den Heer en Mr. *Hermanus van Sloterdyk*, regeerend Burgemeester der Stad Wor-

VERANDERING ONDER DE HOOGEN LAGE AMTENAERS ENZ.

kum, van Bloeimaend 1775 tot Bloeimaend 1778. In de ADMIRALITEIT te Amsteldam, Jr. *Schelte van Hiemstra*, regeerend Burgemeester der Stad Bolswaerd, van Bloeimaend 1775 tot Bloeimaend 1776. Tot RAED TER ADMIRALITEIT te Harlingen, Jr. *Hans Willem van Plettenberg*, regeerend Burgemeester der Stad Harlingen, van Bloeimaend 1775 tot Bloeimaend 1777. In de PROVINCIALE REKENKAMER, Jr. *Willem Hendrik* Baron *van Hambroick*, regeerend Burgemeester der Stad Ylst, van Bloeimaend 1775 tot Bloeimaend 1777. Tot MONSTER COMMISSARIS, den Heer en Mr. *Willem Ouwens*, Oud-Burgemeester der Stad Franeker, van Bloeimaend 1775 tot Bloeimaend 1776.

UTRECHT. Den laetsten van de afgelopene Sprokkelmaend hebben de Agtbare Burgemeesters en Leden der Regeeringe dezer Stad, tot Secretaris van den Gerechte benoemd, in plaets van wylen den Heer Mr. Everard van Wachendorf, den Heer en Mr. *Cornelis Antony van Wachendorf*, na dat dezelve zyn ontslag als Scheepen dezer Stad verzogt en verkregen had; ook heeft de Ed. Agtb. Magistraet tot Tweeden Secretaris der Weeskamer aengesteld, den Heer en Mr. *Jan Alexander Röell*.

RHEENEN. Zyne Doorlugtige Hoogheid, de Heer Prins Erfstadhouder, heeft uit eene overgeleverde Naemlyst tot Burgemeesteren dezer Stad verkoren, de Heeren Mr. SCATO MUNTINGHE en HUYBERT JAN VAN DEVENTER; en tot Scheepenen, de Heeren *Hendrik Menso*, *Dirk Willem van Brienen*, *Adrianus Rogbair*, *Allard de Vriend*, *Jacobus Santbrink*, Mr. *Dirk Klerck* en Dr. *Adam Christiaen Metz*.

DEVENTER. Op St. Petri dag, zynde den 22 van Sprokkelmaend, is tot Burgemeester verkoren

de

de Heer Mr. ARNOLD JACOB WEETS, in de plaets van deszelfs Vader. De overige Scheepenen en Raden zyn door den Heere Prinse Erfstadhouder wederom in hunne posten bevestigd om aen te blyven, en tot Lid in de Gezworen Gemeente verkoren Mr. W. H. Kop.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Voorts is op aenpryzinge van zyne Doorlugtige Hoogheid aengesteld tot Amtman van Colmeschate, voor den tyd van twee jaren, de Heer Burgemeester *J. L. Bosch de la Calmette.*

GRONINGEN. De Heeren CORNELIS TJASSENS, PETER ALSTORPHIUS, JAN WILLEM FOLCKERS en JACOB WOLDRING, die den 9 dezer Maend door den Raed weder tot Burgemeester dezer Stad, voor dit Politike jaer gekoren en door zyne Doorlugtige Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder bevestigd zyn, hebben dezen morgen, met de hier gebruiklyke plegtigheden, onder het speelen en luiden der klokken, het geschal der Stads Muzikanten, uitsteken der Vaendels uit den Toren, doen der salvo's der Burger en Militaire Wagten enz., ten dien einde den jaerlykschen eed voor het Oude Rechthuis gedaen.

Wegens de Edele Mog. Heeren der Ommelanden, zyn in plaets van wylen den Hoog Welgeboren Heer *E. R. Alberda*, Heer van Bloemersma en Faen enz. gekoren, en door Hoogstgemelden zyne Doorlugtige Hoogheid den Heer Prinse Erfstadhouder goedgekeurd, de navolgende Heeren: Tot Staete Generael Jr. *W. Alberda*, Heer van Rensema enz. en in deszelfs plaetze tot Gedeputeerde Staet, Jr. *H. Lewe*, wederom in plaetze van dien tot Rekenmeester Provinciael de Heer *A. Frylinck*, en eindelyk in deszelfs plaetze tot gewoon Gecommitteerde Raed der Ommelanden *Copius Meyer.*

LYST

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam den 20 February.			*Rotterdam den 20 February.*		
	by de Z. Zak			by 't Last	
TARW Nieuwe Z. Witte	23 a 26	ß	HAVER Zeeuwſ.	9 a 14	£
—— Blauwe dito	20 a 22	ß	PAERDEBOONEN	15 a 16	£
—— Zomer dito	18 a 22	ß		by den Steen.	
ROGGE Zeeuwſche	14 a 16	ß	VLAS Allerbeſt	40 a 42	fl.
	by 't Last		—— Beſt	33 a 34	fl.
BOEKWEIT, op 152 ℔	21	£	—— Ordinair	29 a 30	fl.
dito, zonder Wigt	19 a 20	£	—— Gemeen	26 a 27	fl.
GERST Zeeuwſ. Wint.	19½ a 21	£	—— Slegt	22 a 23	fl.
—— dito Zomer	18½ a 19½	£			

VERBETERING.

NB. In ons voorgaend Stukje van Louwmaend is bladz. 4 reg. 23. een drukfeil ingeſlopen, moetende aldaer 1000 *millioenen* gelezen worden in de plaets van 10000.

NIEUWE NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN,

MAERT. MDCCLXXV.

HOLLAND.

'sGRAVENHAGE.

Wy hebben menigmalen gesproken van de geschillen, tusschen de Bewindhebberen der W. I. Maetschappye ter Kamer Zeeland en die der andere Kameren ontstaen, riopens het verleenen van octroy tot het graven van een Canael en het uitgeven van den eigendom der Landen in de Colonie Essequebo en Demerary, welke geschillen egter by besluit van hunne Hoog Mogende ten nadeele van de Kamer van Zeeland beslisd zyn (*); waer tegens dan de Gedeputeerden van Zeeland ter Vergaderinge der Algemeene Staten protesteerden (†). Gemelde Provincie kon niet besluiten in deze beslissing te berusten, maer, een Berigt van gem. Bewindhebberen ter Kamer van Zeeland (§), en nog Aenmerkingen op het tegenberigt van Representant en Bewindhebberen van de Presidiale Kamer Amsteldam zynde ingekomen (*†); namen de Staten van Zeeland eene 's GRAVENHAGE.

(*) Zie NIEUWE NEDERL. JAERB. 1773. bl. 74.
(†) Zie aldaer bl. 78. (§) bl. 584. (*†) bl. 637.

'S GRAVENHAGE. eene Resolutie, en deeden dezelve door hunne Gedeputeerden op den 8 van Lentemaand 1773. ter vergadering der Algemeene Staten inbrengen, zynde van deezen inhoud:

Den 6 Maert 1773.

Resolutie van Zeeland, nopens het besluit van H. H. Mog. van den 25. wegens de geschillen der W. I. C.

By resumtie gedelibereert zynde op het rapport den 2 deeser loopende maand ter Vergadering uitgebragt, met de daar neevens overgelegde Bylaagen, betrekkelyk de verschillen ter jongstgehoudene Vergaderinge van Thienen tusschen de vier andere Kameren der generaale Westindische Compagnie en de Kamer Zeeland gereesen, mitsgaders de daar op by haar Hoog Mog. genoomene Resolutie van den 25 January jongstleeden.

Is goedgevonden en verstaan, de Heeren hun Edele Mog. ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteit aan te schryven, gelyk geschied by deesen, dat hun Edele Mog. approbeeren, dat sy Heeren het op den 25 January jongstleeden ter hooggemelde Vergadering gerapporteerde van de Heeren van Randwyck, en andere haar Hoog Mog. Gedeputeerden tot de saaken van de Westindische Compagnie, ter voldoening aan haar Hoog Mog. Resolutie commissoriaal van den 9, 10 en 13 November en 8 December des voorleeden jaars, en 4 en 18 der bovengemelde maand January, geëxamineert hebbende de onderscheide Missiven van de Gecommitteerde Bewindhebberen van de jongst gehoudene Vergadering van Thienen te Amsterdam, soo wegens de Kamer Zeeland als die van de Gecommitteerde der vier andere Kameren van deselve Compagnie; mitsgaders een Berigt van de eerstgemelde Kamer, en een Contra-berigt op het selve van de Kamer Amsterdam, alles breeder by het selve Rapport geënumereert, en betreffende de ventileerende verschillen op die gemelde Vergadering van Thienen over het aanstellen van een separaaten Raad en Bediendens in de Rivieren van Esse-

'S GRAVENHAGE.

Resolutie van Zeeland, nopens het besluit van H. H. Mog. van den 25. wegens de geschillen der W. I. C.

sequebo en Demerary, de verkooping van 's Compagnies Plantagien aldaar, en het graaven van een Canaal van communicatie tusschen die beide Rivieren, copielyk hebben overgenoomen, om in den haaren breeder gecommuniceert te worden, en gedeclareert sig in geene deliberatie over het selve te konnen inlaaten, soo lang sy de intentje hunner Edele Mog. (ter wiens deliberatien, als meede die der Heeren Staaten van Holland, dit point van geschil was overgenoomen) niet souden hebben verstaan, onder reserve nogmaals van hunne Edele Mog. deliberatien over dit Rapport, en de faculteit om aan te toonen dat den grooten ophef van de Westindische Compagnie ter Kamer Amsterdam, gemaakt in haar Berigt den 4 January laatstleeden by hunne Hoog Mog. ingekoomen, en waar op het selve Rapport scheen te weesen gefundeert, in verre na van die validiteit niet is: neevens hun Edele gedaane instantien, dat de deliberatien op dit point mogten worden aangehouden, tot dat sy Heeren daar op door hun Edele Principaalen souden zyn in staat gesteld om hun Hoog Mog. daar van ten vollen te konnen overtuigen: alles gevolgt van een, door hen Heeren ordinaris Gedeputeerden gedaan, protest tegens het ten selven dage neemen van de gepræcipiteerde conclusie, met reserve der vrye deliberatien hunner Ed. Mog. als boven gemeld.

Dat vervolgens deselve Heeren ordinaris Gedeputeerden sullen worden geauthoriseert en gelast, gelyk geschied by deesen, omme by prælecture en instantien, ten einde hun Edele Mog. ten deesen te neemene Resolutie geheel soo als die sal weesen gecoucheert in de Notulen hunner Hoog Mog. worden geinsereert, uit naam hunner Ed. Mog. te declareeren, dat hun Edele Mog. niet konnen verbergen hoogst derselver regtmatige surprise over de behandeling door hun Hoog Mog. in deesen gevalle ten aansien der Kamer Zeeland gehouden.

Als zynde de twee Missives van de Gecommitteerde Bewindhebberen van de generale Westin-

'S GRAVENHAGE.

Resolutie van Zeeland, nopens het besluit van H. H. Mog. van den 25. wegens de geschillen der W. I. C.

dische Compagnie ter Kamer Amsterdam, de Maze, Noorder Quartier en Stad en Lande, beide aan haar Hoog Mog. geaddresseert, en in hoogst derselver Vergadering den 10 en 11 November 1772 successivelyk ingekoomen, nimmer aan de Kamer Zeeland, onaangesien der selver gereïtereerde instantien, en die van hunne Gecommitteerden aan haar Hoog Mog. gedaan, ten fine van berigt toegesonden, uitgesondert alleen een Extract der laatstgemelde, relatif tot het Octroy ter graaving van het bewuste Canaal tusschen de Rivieren Essequebo en Demerary, niettegenstaande hunne Hoog Mog., gelyk bevoorens te meermaalen, en nog onlangs by geleegentheid der bewuste differenten over het *al* of *niet* overneemen, door de Westindische Compagnie, van de Stad Amsterdam, van de helft in het een derde gedeelte van de Colonie van Surinaame, door die Stad van den Huise van Sommelsdyk aangekogt, die gunst hebben gelieven te bewysen aan de Hoofdparticipanten van de Kamer Amsterdam, en offschoon hun Hoog Mog. selfs in dit jegenswoordig geval de Missive van de Gecommitteerde Bewindhebberen van deselve Compagnie ter Kamer Zeeland van den 8 der evengemelde maand November, waar by sig over het by meerderheid ter Vergadering van Thienen neemen der bewuste Resolutie weegens de separaate begeeving der Ampten en verkooping van 's Compagnies Plantagien beklaagen, met versoek om voorsieninge en surcheance, by Resolutie van den 9 daar aan hebben gesonden aan de voorsz. Vergadering van Thienen om berigt; ja nog laatstelyk het selve faveur hebben gelieven te doen aan de Kamer Amsterdam, als in handen van welke, (sonder dat hun Edele Mog. selve weeten dat sulks ooit by die Kamer is versogt geworden) ten fine om der selver belang daar op aan haar Hoog Mog te laaten toekomen, by Resolutie van den 8 December 1772 is gesteld geworden het Berigt van de Kamer Zeeland van den 30 te vooren, noopens de versogte surcheance van het bewuste Octroy ter graaving van een

Ca-

Canaal van communicatie tusschen de twee Rivieren van Essequebo en Demerary.

'S GRAVENHAGE.

Resolutie van Zeeland, nopens het besluit van H. H. Mog. van den 25. wegens de geschillen der W. I. C.

Dat hun Edele Mog. ook geene gegronde reedenen kunnen uitdenken, waaromme hunne Hoog Mog. nog verder in deesen singulier hebben gelieven te werk te gaan, soo met het verneemen van het belang van de Kamer Amsterdam *alleen*, in plaats van de andere Kameren *gesaamentlyk*; daar de laatstgemelde egter die geene geweest waren, die over het Octroy aan hun Hoog Mog. hadden geklaagt; als insonderheid omtrent de gepræfigeerde termynen van berigt, moetende immers sig een yeder verwonderen, dat hun Hoog Mog. aan de Kamer Amsterdam, die met hoogstdeselve binnen deselve Provincie resideert, een termyn van *drie* weeken vergunnen om hunne belangens in te brengen, en van de Kamer Zeeland, in een ander Provincie sessie houdende, requireeren een berigt alleen binnen den bestemden tyd van *veertien dagen*, en sulks nog in een tyd dat drie Gecommitteerden van deselve Kamer sig te Amsterdam op de Vergadering van Thienen, en alle de Boeken en Papieren tot Essequebo en Demerary relatif sig in handen van de præsidiaale en dus van een ander Kamer bevonden, waar door die van Zeeland van het, tot het instellen van het voorsz. Berigt soo noodig gebruyk van deselve, geheel en al waren verstooken.

Terwyl al verder het aan hun Ed. Mog. vreemd moet voorkoomen, dat het hun Hoog Mog. heeft kunnen goeddunken, om het ingekomen Contraberigt van de Kamer Amsterdam by hoogst derselver Resolutie van den 4 January jongstleeden eenvoudig te maken commissoriaal, sonder sulks nog geheel nog ten deele in handen van de Kamer Zeeland te stellen, om daar op by wyse van duplicq der selver belang te verneemen, en daar door deese saak *ab utrâque parte* behoorlyk te doen voldingen: Het geen immers billyk had mogen en vooral in dit geval had moeten plaats hebben, daar de Kamer Zeeland door de præsidiaale Kamer Am-

'S GRAVENHAGE.

Resolutie van Zeeland, nopens het besluit van H. H. Mog. van den 25. wegens de geschillen der W. I. C.

sterdam waren aangewreeven fugillatien, *even of die over sig hadden genomen, om in de by hen aangehaalde Resolutien woorden te vlegten, die 'er in der daad niet in gevonden worden:* ja selfs *andere in de plaats van die 'er in staan te substitueeren*, en wel met die byvoeging, *dat het dan ligt valt Resolutien ten voordeele te allegueeren;* saaken van dien aart, welke de goede trouw van de Kamer Zeeland by hun Hoog Mog. notoir verdagt moesten maaken, en deswegens het interest hunner Hoog Mog. selve meedebragt, om te hooren wat de beschuldigde Parthy daar tegen ter hunner justificatie konde inbrengen, ten einde by vervolg te kunnen weeten, hoe verre staat op de berigten van soodanige Rescribenten te maaken zy.

Dat hun Edele Mog. reeds den 14 Dec. jongstleeden geremarqueert hebbende, dat hun Hoog Mog. het Berigt van de Kamer Zeeland op de beide eerstgemelde Missiven der vier andere Kameren, den 10 en 11 November ter Generaliteit ingekoomen, niet verder hadden gerequireert als ten aansien van het bewuste te graaven Canaal, ten selven dage vermeend hadden, om als Meedegeevers van het Octroy aan de generaale geoctroyeerde West-indische Compagnie soo veel in hun was het selve defect te remedieeren, en die beide Missiven, waar van door der selver Heeren ordinaris Gedeputeerden Copien hadden bekoomen, te moeten stellen in handen der Kamer Zeeland, ten einde te konnen nagaan of sy op deselve eenige remarques hadden, en soo ja, deselve alsdan schriftelyk aan hun Edele Mog. te berigten, met dat oogmerk, gelyk ook daar toe de Heeren hunne Gecommitteerde Raaden by Resolutie van den 28 December daar aan, mids de opgekoome scheiding hunner Edele Mog. doenmalige Vergadering hebben geauthoriseert, om Copie van dat Berigt, wanneer het soude weesen ingekoomen, te senden aan deselve Heeren ordinaris Gedeputeerden, om in de te houdene besognes over dit werk daar van het noodig gebruik te konnen maaken.

Dat

'S GRAVENHAGE. *Resolutie van Zeeland, nopens het besluit van H. H. Mog. van den 25. wegens de geschillen der W. I. C.*

Dat vervolgens de Heeren van den Raaden, wanneer op den 11 January deeses jaars hadden ontfangen Copie van het Contra-berigt van den Representant van syne Doorlugtige Hoogheid en Bewindhebberen van de præsidiaale Kamer Amsterdam van den 31 December te vooren, den 4 January daar aan ter Vergaderinge van haar Hoog Mog. ingekomen, geoordeeld hadden met het selve Contra berigt te moeten handelen op dien selven voet en met een gelyk oogmerk, als hun Edele Mog. omtrent de bovengemelde twee Missiven hadden gedaan, en daarom het selve meede ten fine als vooren hadden gesteld in handen van de Kamer Zeeland; welk verrigte hun Ed. Mog. volkoomen approbeeren.

Dat daar na wel op den eersten February het eerste dier gerequireerde Berigten, en den 8 daar aan het tweede, ten Raade waren ingekoomen, en de voorsz. affending der Copien dier Stukken aan de Heeren hunner Edele Mog. ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteit ten fine als hier vooren vermeld soude zyn geschied, ten waare op den 28 January te vooren door den Raadpensionaris aan dat Collegie was gecommuniceert geworden, dat ontfangen had eene aan hem geaddresseerde Missive van den Heere Cau, een der selver Heeren ordinaris Gedeputeerden, dato den 26 dier maand, hebbende tot Bylaagen het op den even voorgaanden dag ter Vergadering hunner Hoog Mog. uitgebragt Rapport over alle de voorsz. verschillen; als meede de aldaar onmiddelyk opgevolgde Resolutie ten nadeele van het gesustineerde by de Kamer Zeeland, en sulks niettegenstaande de door hen Heeren ordinaris Gedeputeerden met alle billykheid gedaane overneeminge, reserve en protest by de voorsz. haar Hoog Mog. Resolutie in het breede vermeld.

Dat door deese tusschen beide gekoomene Resolutie de Heeren van den Raade wel waren buiten staat gesteld omme ter voldoeninge aan hunner Ed. Mog. Resolutie van den 28. Dec. bovengemeld, als meede in gevolge die van den Heeren selve in dato

's GRAVENHAGE.

Resolutie van Zeeland, nopens het besluit van H. H. Mog. van den 25. wegens de geschillen der W. I. C.

den 11 January daar aan volgende, dat Berigt en de Memorie van remarques te senden aan de Heeren ordinaris Gedeputeerde, om in de te houdene besognes over dit werk het noodig gebruik te konnen maaken, maar egter goedgevonden hadden om deselve Stukken aan welgemelde Heeren te senden, omme die tot soodanig employ te doen dienen, als tot redres der voorsz. hun Hoog Mog. gepræcipiteerde Resolutie dienstig en noodig souden oordeelen; als meede aan syne Doorlugtige Hoogheid, ten einde Hoogstdeselve tydig mogte werden geinformeert van de argumenten die men vermeen, de van wegens de Westindische Compagnie ter Kamer alhier tegen de voorsz. Missive der vier andere Kameren, en het Contra-berigt van de præsidiaale Kamer Amsterdam te konnen inbrengen.

Dat hun Edele Mog. dit verrigte der Heeren Gecommitteerde Raaden sig wel laatende gevallen, mits deesen nog eenige gedrukte Exemplaaren dier beide Stukken aan hen Heeren ordinaris Gedeputeerden toesonden, omme niet alleen aan de Heeren Afgevaardigdens van yeder der overige Provincien daar van een Exemplaar ter hand te stellen, maar ook met speciaale last omme van yeder derselve eene ter Vergadering hunner Hoog Mog. over te leggen, met instantien, dat de beide voorsz. Stukken mogen worden gemaakt commissoriaal en geexamineert, en dat men toelaate, dat het daar over uit te brengen Rapport ter deliberatie van de des goedvindende Bondgenooten worde overgenomen; mitsgaders de meergemelde hunne Hoog Mog. Resolutie van den 25 January op dit subject, inmiddels en by provisie gesteld buiten effect, en daar van aan de aanstaande byeenkomende Vergaderinge van Thienen, by aldien de evengemelde Resolutie reeds mogte weesen versonden, kennis gegeeven, met last om omtrent de voorsz. verschillen niets te onderneemen sonder hun Hoog Mogende nadere beveelens.

Dat hun Edele Mog. vertrouwen, dat soodanig een allesints billyk versoek van een integreerend Lid

Lid van het Bondgenootschap, by haar Hoog Mog. de gepaste ingressie sal vinden, en daar aan werden gedefereert, ten einde de soo seer benoodigde harmonie te konnen doen stand houden.

'S GRAVENHAGE.

Dat hun Ed. Mog. gaarn gewenscht hadden het hier by te konnen laaten verblyven, en niet genoodsaakt te zyn geworden sig op het ernstigste te moeten beklaagen over soo eene, tegens alle de goede ordre strydig en allesints onnodige, præcipitance, met welke deese hun Hoog Mog. Resolutie, en wel na alle vermoeden buiten kennis, veel min met toestemming van de respective hooge Committenten, is gearresteert; en insonderheid, daar by deselve ook geapprobeert word eene Conclusie, by de Vergadering van Thienen met meerderheid en sonder legale toestemming van de daar toe expresse geconvoceerde Hoofdparticipanten, genoomen, omtrent het verkoopen van 's Compagnies Plantagien, direct, soo hun Ed. Mog. vermeenen, aanloopende tegens den Octroye, en de reeds by hun Hoog Mog. aangenoomen en by hoogst derselver Resolutie van den 28 July 1772 gemanifesteerde begrippen, omtrent het bewuste overneemen van de helft van het een derde van de Colonie van Surinaame.

Resolutie van Zeeland, nopens het besluit van H. H. Mog. van den 25 wegens de geschillen der W. I. C.

Zynde immers die Resolutie soo schielyk gearresteert, dat de gewoone ordre van het beleid van soortgelyke saaken geheel is ter zyden gesteld geworden; want waren alle de van tyd tot tyd ingekoomene Stukken over dit werk by de Heeren Gedeputeerden der Provincien van Holland en Zeeland overgenoomen, wat was 'er dan billyker? wat met de goede orde bestaanbaarder? dan dat ook die Provincien (soo veel weesentlyke belang in den welvaart der Westindische Compagnie deeser Landen hebbende) mogten bekoomen Copie van het daar op uitgebragt Rapport; daar eerst de finaale deliberatien by deselve op konden gehouden worden, om te sien of en in hoe verre men sig met het selve soude konnen conformeeren, dan wel daar tegens gegronde bedenkingen hebbende, daar van ter Vergadering van hun Hoog Mog. ouverture te doen:

gee-

'S GRAVENHAGE.

Resolutie van Zeeland, nopens het besluit van H. H. Mog. van den 25. wegens de geschillen der W. I. C.

geeven; maar neen, dit Rapport, dat 's Vrydags gearresteert was, moest niet alleen des Maandags daar aan ter Vergaderinge werden uitgebragt, en by de meerderheid geconcludeert; maar sulks boven dien geschieden tegens alle overneeming en protest, en dus buiten eenige tydige kennis der Heeren Staaten van de respective Provincien, ten minsten seekerlyk van hun Edele Mog., en wel soo (gelyk het hun Edele Mog. volgens informatie voortkomt) dat het niet toevallig ter Vergaderinge van haar Hoog Mog. by het uitbrengen van het Rapport op die wyse is gederigeert, maar selfs bevoorens al moest overlegt zyn geweest, om een Conclusie te formeeren, al was het dat eenige overneeming of protest soude geschieden.

Terwyl boven dit alles aan de Vergadering hunner Hoog Mog. niet onbekend sal geweest zyn, dat binnen deese Provincie nog nadere berigten waren gerequireert geworden, om informatie te bekoomen, in hoe verre de positiven der andere Kameren, en vooral van die van de præsidiaale Kamer Amsterdam, steek konden houden.

Dat ook met geen de minste gegronde reedenen kan worden tegengesprooken, dat de voorsz. præcipitance in het geval voorhanden ook allesints onnoodig was, want met het tardeeren dier Conclusie voor nog eenigen tyd wierd niets verlooren; immers de surcheance over het graaven van het bewuste Canaal was reeds gearresteert, dus konde dat werk geen verder voortgang hebben, en wierd oversulks die saak door eenigen uitstel niet buiten syn geheel gebragt.

En belangende de separaate begeeving der bewuste Ampten in die beide Rivieren en de verkoopinge van 's Compagnies Plantagien, sulks kon nog het een of ander, hoe vroeg hun Hoog Mog. Resolutie daar toe mogte genoomen worden, eerder in het werk worden gesteld, als by de aanstaande Vergaderinge van Thienen, welke eerst den 16 deser maand Maart, en dus seven weeken na het uitbrengen van het Rapport, een aanvang moest neemen.

Dat

Dat hun Ed. Mog. derhalven met regt hadden konnen en moeten verwagten, dat men aan deselve eenigen tyd van deliberatie op dit Rapport had gegeeven, al waare het geweest met bygevoegde instantien, om daar op een Provinciaal Advis uit te brengen, nog voor de bovengemelde byeenkomst ter Vergadering van Thienen, waar door haar Hoog Mog. ten minsten zouden getoond hebben, eenige condescendance voor een Souverain Bondgenoot, die in het Essequebosche werk altyd seer veel belang gesteld heeft, te willen gebruiken, en daar door voorgekoomen worden veele verwyderingen en onaangenaamheden in het Bondgenootschap, daar de deur die even gesllooten was weder voor geopent is.

'S GRAVENHAGE.

Resolutie van Zeeland, nopens het besluit van H. H. Mog. van den 25. wegens de geschillen der W. I. C.

Dat hunne Edele Mog. uit consideratie van dit alles van sig niet hebben konnen verkrygen om dit ongemerkt te laaten passeeren, maar in tegendeel sig onvermydelyk verpligt gevonden hebben (willen sy sig niet voor hunne Ingezeetenen en de posteriteit verantwoordelyk stellen) niet alleen het protest door de Heeren hunner Edele Mog. ordinaris Gedeputeerden bereids den 25 January tegens het neemen dier Conclusie gedaan, te inhæreeren, maar boven dien andermaal tegens soo eene onvriendelyke en met alle goede ordre strydende handelwys hunner Hoog Mog. op de meest kragtigste wyse te protesteeren, gelyk hun Edele Mog. wel expresselyk doen by deesen, met reserve om in den haaren, hoe ongaarne ook, soodanige maatregulen te neemen, en in het werk te stellen, als sy ter defensie van der selver Souverain gesag, aan het welk door de Heeren Gedeputeerden der ses andere Provincien nu wederom op nieuw soo eene merkelyke fletrissure is toegebragt, sullen oordeelen het meest convenabelst te zyn, en waar van de nadeelige gevolgen hun Hoog Mog. sig selven alleen sullen moeten imputeeren; het geen egter hun Edele Mog. vierig wenschen, dat door eene behoorlyke toegeeventheid aan derselver, by deesen gedaan, versoek, omtrent de door de Heeren ordinaris Gedeputeerde deeser Provincie over te leggene Berigt

en

's GRAVENHAGE. en Memorie van remarques hier vooren gemeld, en het inmiddels buiten effect houden der bewuste Resolutie van den 25 January jongstleeden, alsnog door hun Hoog Mog. selve sal worden gepræveniëert.

Deze Resolutie van de Provincie Zeeland wierdt commissoriael gemaekt, terwyl de Gedeputeerden van gem. Provincie ernstig op dezelve aendrongen; en de Provincien Holland, Vriesland en Stad en Lande daer en tegen de voorgem. verschillende verklaerden voor afgedaen te houden: 't welk niet tegenstaende, de Gedeputeerden der Provincie Zeeland deze hunne eisschen wederom op den 15 van Lentemaend van het zelfde jaer vernieuwden.

Ook schreven de Bewindhebberen van de W. I. Maetschappy ter Kamer Zeeland, die ter Vergading van Thienen, zitting houdende te Amsteldam, gecommitteerd waren, beneffens de Rekenmeester van gemelde Kamer, eenen brief aen hunne Hoog Mogende, gedagtekend den 20 van Lentemaend 1773. waer by zy aen hunne Hoog Mog. zig beklaegden over de behandeling van gem. vergadering van Thienen, welke van zig hadt konnen verkrygen „ hen door eene wille-
„ keurige en dispotique meerderheid ter contem-
„ platie der andere Kameren te depossedeeren
„ van de directie van St. Eustatius, St. Martin
„ en Saba, welke sedert de erectie der Maat-
„ schappye aan de Kamer Zeeland was gedeman-
„ deert, en deselve tegens hun uitdrukkelyk Pro-
„ test te cedeeren aan de Kamer op de Maze,
„ en sulks nietjegenstaende sy van hunne zyde
„ hadden gedeclareert bereidwillig te zyn hun
„ in amiable schikkingen dien aangaande in te laa-
„ ten

„ ten, en de directie over die Etablissementen 's GRA-
„ aan de Kamer op de Maze over te geeven, en VENHA-
„ aan de Kameren in het Noorder Quartier en GE.
„ van Stad en Lande æquivalente Tourbeurten
„ te cedeeren, mits de Kamer van Zeeland in
„ de perpetueele directie der Colonie van Esse-
„ quebo *cum annexis*, en de Kamer op de Ma-
„ ze in die van St. Eustatius, St. Martin en Saba
„ wierden gevestigt, op den selven voet als de
„ Kamer Amsterdam in de directie op Curacao
„ sustineerde gevestigt te zyn.

„ En voorts ter kennisse van haar Hoog Mog.
„ brengende de op nieuws ontstaane differenten
„ wegens het Commandement in Demerary, by
„ geleegentheid van het arresteeren der Instruc-
„ tien voor Directeur en Raaden in Essequebo,
„ en den Commandeur en Raaden in Demerary,
„ voor welke de Kamer Zeeland sustineert, dat
„ twee separaate Instructien behoorden te wor-
„ den gearresteert, als zynde den Commandeur
„ van Demerary altoos aan den Directeur Gene-
„ raal over de Colonie van Essequebo en Deme-
„ rary gesubordineert geweest, daar deselve thans,
„ volgens de begrippen der andere Kameren, tot
„ een onafhankelyk Opperhoofd over de Rivier
„ van Demerary soude worden gesteld, welke al-
„ leen een à tweemaal des jaars met den Direc-
„ teur Generaal over beide Rivieren aangesteld,
„ wegens de belangens van die Colonie, soude
„ moeten confereeren; versoekende, om reede-
„ nen in het breede in de voorsz. Missive geal-
„ legueert, het goeddunken van haar Hoog Mog.
„ ten deesen opsigte te mogen verneemen."

Dog hierop viel niets anders, dan dat het be-
rigt der Gecommitteerde Bewindhebberen van de
vier

'sGRAVENHAGE. vier andere Kameren ter vergaderinge van Thienen wierdt gevorderd, en voorsz. Missive inmiddels commissoriael gemaekt; terwyl de Gedeputeerden van Zeeland sterk aendrongen, dat onderwyl de zaek in haer geheel mogt worden gehouden.

Dog de Provincien Holland, Vriesland, Stad en Lande volhardden by hunne voorige gevoelens, en hielden diensvolgends, het eerste stuk van klagten voor eene huishoudelyke schikking der W. I. Maetschappye, en het andere reeds by besluit van den 25 van Louwmaend 1773. afgedaen.

Hier op drong wederom de Provincie Zeeland den 22 van gem. Lentemaend aen, dat op het voorgem. verzoek der Gecommitteerde Bewindhebberen der Kamer Zeeland ter vergaderinge van Thienen naeuwkeurige reflexie zoude mogen werden geslagen; dog Holland, Vriesland en Stad en Lande bleeven by hun vorig besluit. De Bewindhebberen der W. I. Maetschappy gaven volgends bevel van hunne Hoog Mog. van den 22 van Lentemaend 1773. op den 27 daer aen volgende berigt op de klagten van de Bewindhebberen ter Kamer Zeeland, welk berigt wederom zynde commissoriael gemaekt, de drie andere Provincien by haer vorig gevoelen volhardende, deze zaek geen verder gevolg hadt, dan dat op het rapport van de Gedeputeerden tot de zaken van de W. I. Maetschappy den 23 van Grasmaend wierdt besloten, „ dat by de voorsz. stukken geen redenen waren geallegeerd, die bekwaem zyn om te doen vervallen de gronden, „ waer op haer Hoog Mog. na rype examinatie „ van alles, en eene compleete kennisse van 't „ geene 't weezentlyke van de materie was con-

„ cer-

„ cerneerende, haere Resolutie van den 25 Ja- 's GRAVENHAGE.
„ nuary laetstleden hebben genomen.
„ Ten anderen, dat de geschillen, welke over
„ de intrinsique beheering en oeconomique ad-
„ ministratie der Colonie, welke Domeine zyn
„ van de West-Indische Compagnie, tusschen de
„ respective Kameren van dezelve Compagnie
„ komen te ontstaen, en aen haer Hoog Mog.
„ ten fine van beslissing gebragt worden, voor-
„ werpen zyn van eene zodanige aerd, welke
„ aen geene overneeming onderworpen zyn of
„ eenige particuliere vooraf gaende deliberatien
„ der Provincie vereyschen, maer haer Hoog
„ Mog. bevoegd, en ook altyd, immers, wan-
„ neer geene buitengewoone omstandigheden in
„ de natuur der zake zelve residerende, zoo als
„ die hier niet exteeren, het tegendeel kwamen
„ te requireeren, gewoon zyn geweest de plano
„ te termineeren en af te doen op zodanige wy-
„ ze als zy oordeelden met het waere welzyn van
„ de Colonie overeen te komen; en laetstelyk,
„ dat in het tegenwoordige geval het gemeene
„ belang van de West Indische Compagnie vor-
„ dert, dat door een gebrek van finale afdoe-
„ ning niet in de minste onzeekerheid blyve flu-
„ ctueeren de zoo hoog noodzakelyke voorzie-
„ ninge van de Colonien van Essequebo en De-
„ merary:
„ Is goedgevonden en verstaen, by de bo-
„ vengemelde Resolutie van den 25 January
„ laetstleeden te persisteeren, zoo als daer by
„ gepersisteert word mits deezen.
„ De aenweezende Heer Gedeputeerde van
„ de Provincie van Zeeland, heeft het voorsz.
„ Rapport overgenomen, en daer op gereserveert

'S GRAVENHAGE.

„ de deliberatien van de Heeren Staeten zyne
„ principalen "

Tegen dit besluit egter en al het voorgemelde protesteerde de Provincie Zeeland op den 1 van Hooimaend 1773. ter vergaderinge der Algemeene Staten, en stelde verders voor, dat ter deliberatie van de Heeren Staten der onderscheidene Provincien door haer Hoog Mog. mogte worde gesonden en voorgedragen; „ dat van nu voortaan in alle
„ saaken, die, offchoon *per plura* conclusibel zyn,
„ wanneer deselve door de Heeren Gedeputeer-
„ den van de een of andere Provincien ter delibe-
„ ratie van hunne hooge Committenten zyn over-
„ genoomen, en dieshalven met de Conclusie
„ moet worden gewagt tot dat het Advis van
„ soodanig een Provincie ter Generaliteit sal
„ weesen ingekoomen; worde vastgesteld eenen
„ bepaalden tyd, ten minsten van drie maanden,
„ in saaken niet presseerende en van een korter
„ termyn in die, welke meerder haast vereisschen,
„ om in dien tusschentyd het Advis dier over-
„ neemende Provincie of Provincien in te bren-
„ gen, of dat anders na verloop van die termyn
„ gecenseert sullen worden te hebben geadvi-
„ seert."

De Algemeene Staten dezer Vereenigde Gewesten het ongelyk begrip nopens het verstand der Turksche Paspoorten vernomen hebbende, om hier in te voorzien, hebben op den 15 van deze Lentemaend, de volgende Publicatie beraemd en verzonden:

De Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden; allen den geenen die dezen zullen zien of

of hooren leezen, salut; doen te weeten: Alzoo tot Onze kennis is gekomen, dat de ordre by Ons op den 11 September 1765 gesteld, dat de Boekhouders der Schepen van deze Landen, varende af en aan Oostende, verpligt zouden zyn telkens by het invallen van het Schip aldaar, hunne Turksche Pasporten te rug te brengen, ingevolge van Ons Placaat van den 4 January 1727, en dat aan hun geen nieuw Pasport zoude werde verleend, ten waare dat zy konden aantoonen, dat het uitgaande en inkomende lastgeld in het loopende Jaar was betaald, by zommige als voortduurende, en by andere als temporair, en met meerder ordres op die tyd gesteld, vervallen worden aangezien, waar uit moeilykheden en ongelykheid tusschen 's Lands Ingezetenen zouden kunnen ontstaan.

'S GRAVENHAGE. *Publicatie wegens de Turksche Paspoorten.*

Zoo is 't, dat Wy tot voorkoming van dien, en op dat een ieder zoude mogen weten, waar na hy zich in het vervolg zal hebben te gedragen, goedgevonden hebben te ordonneeren en te statueeren, dat geene Turksche Pasporten voor de eerstemaal, maar wel by vernieuwing zullen mogen werden verleend, voor Schepen, leggende in de Haven van Oostende, en dat de Schepen aldaar gekomen zynde, van elders als van hier, de Schippers gehouden zullen wezen haare Turksche Pasporten te rug te doen brengen, even als of zy reeds hier te Lande waren aangekomen, alles op de boete by Ons Placaat van den 4 January 1727 tegens de nalatigen gestatueerd.

Dat ook het Lastgeld van de Schepen van de Ingezetenen van den Staat uit Oostende uitvarende, of aldaar inkomende, zal moeten werden betaald, even en al eens, of dezelve van deze Landen waren uitgevaren, of aldaar ingekomen waren, en dat die betaling zal moeten werden gedaan ter plaatse alwaar het Schip laatst is uitgevaren, en het Lastgeld betaald heeft, en dat geen Turksch Pasport in plaats van een te rug gebragt Turksch Pasport voor een Schip te Oostende leggende, zal mogen worden gegeven, ten zy dat met de Lastbrief bewe-

'S GRAVENHAGE.

Publicatie wegens de Turksche Paspoorten.

zen worden, dat het inkomende en uitgaande Lastgeld daar van binnen twaalf Maanden betaald is.

Dat ook tot beter nakoming dezer ordre geen Turksche Pasporten zullen mogen verleend worden, ten zy dat by de Reeder-Cedullen werde geexprimeerd, waar het Schip, daar het Pasport voor gevraagd word, op die tyd is.

En op dat hier van niemand eenige ignorantie koome te pretendeeren, ontbieden en verzoeken Wy de Heeren Staaten, Erfstadhouder, Gecommitteerde Raaden en Gedeputeerde Staaten van de respective Provincien, en alle andere Officieren en Justicieren van deselve Landen, dat zy deeze Onze Publicatie van stonden aan alomme doen verkondigen, publiceeren en affigeeren in alle Plaatsen daar zulks noodig is, en daar men gewoon is zoodanige publicatie en affixie te doen; lasten en beveelen voorts de Raaden ter Admiraliteit, de Advocaaten Fiscaal en Commisen Generaal, mitsgaders alle Admiraalen, Vice-Admiraalen, Capiteinen, Officieren en Bevelhebberen, deeze Onze Publicatie te agtervolgen, procedeerende en doende procedeeren tegens de Contraventeurs van dien, zonder eenige gratie, oogluikinge, dissimulatie of verdrag, want Wy zulks ten dienste van den Lande, en ten beste van de goede Ingezeetenen van dien, bevonden hebben te behooren.

Gegeeven in den Hage enz.

De Ridder YORK, Afgezand van den Koning van Groot-Brittannie by dezen Staet, heeft op het einde van de afgelopene Sprokkelmaend van wegens zynen Meester aen hunne Hoog Mogende verklaerd: „ Dat zyne Majesteit uit hoofde
„ van de oproer en muiterye in een gedeelte
„ van Noord-America zig verpligt hadt gevon-
„ den, de nodige middelen te beramen om die
„ oproerigen wederom tot hunnen pligt te bren-
„ gen; en ten dien einde op allerlye wyze te be-

„ let-

„ letten, dat de misnoegden onder voorwend- 'sGRA-
„ zel van Koophandel niets ontvongen, 't geen VENHA-
„ hunnen opstand zoude kunnen voeden en sty- GE.
„ ven. Dat zyne Majesteit ten dien einde in zyn
„ Ryk alle uitvoer van wapenen of oorlogstuig
„ zonder uitdrukkelyk verlof, hadt verboden;
„ dat deze voorziening vrugteloos zoude zyn,
„ wanneer het geoorloofd zoude zyn uit ande-
„ re Landen naer die Gewesten zodanig tuig te
„ vervoeren; dat men niet te min vernam, hoe
„ Koopluiden in deze Republiecq, 't zy Inboor-
„ lingen, 't zy Vreemdelingen, gedurige verzen-
„ dingen van oorlogstuig naer America doen, 't
„ zy onmiddelyk, of wel over de Colonie van
„ dezen Staet in de West-Indien. Weshalven
„ welgem. Afgezant uit naem van den Koning
„ uitdrukkelyk verzogt, dat hunne Hoog Mog.
„ wel geliefden zonder uitstel daer tegen die krag-
„ tigste middelen te beramen, welken derzelver
„ wysheid en beleid zouden aen de hand geven,
„ ten einde geene wapens of oorlogtuig, onder
„ welk voorwendzel ook, naer de W. I. wierden
„ verzonden boven 't geen tot gebruik der Co-
„ lonien van den Staet, ter goeder trouwe, zou
„ nodig zyn: dat hy niet twyffelde, of H. H.
„ HH. MM. zoude gaerne zo eene gelegenheid
„ waernemen om eene wezenlyke proef van hun-
„ ne vriendschap voor den Koning en van hun-
„ ne verknogtheid aen een nabuer zo als Enge-
„ land was, te kunnen geven. enz.

Deze verklaring van den Engelschen Afgezant hadt tot gevolg, dat hunne Hoog Mogende op den 20 van deze Lentemaend eene Publicatie beraemden en afzonden, bevat in de volgende bewoordingen.

'S GRAVENHAGE.

Verbod van uitvoer van buskruid enz. naer de W. I.

De Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden; allen dengeenen die dezen zullen zien of hooren, salut: Doen te weeten, dat Wy, om byzondere reedenen Ons daar toe moverende, hebben goedgevonden, volstrektelyk te verbieden, gelyk Wy volstrektelyk verbieden by dezen, allen uitvoer van Ammunitie van Oorlog, Buskruit, Geschut en Kogels, met eenige Schepen, onder de Domeinen van Groot-Brittanjes Huis hoorende, Provisioneel voor een tyd van zes Maanden, op pœne van confiscatie niet alleen van de Wapenen en Ammunitien van Oorlog, die daar in zullen worden gevonden, maar ook op een boete van duizend Guldens daarenboven, ten laste van den Schipper, waar voor deszelfs Schip zal zyn verbonden en executabel.

Dat Wy voorts hebben goedgevonden te statueeren, zoo als Wy statueeren by dezen, dat gedurende den voorgemelden tyd van zes Maanden, geen Buskruit, Geschut, Kogels of eenige andere Instrumenten van Oorlog, zullen mogen worden geladen, om met eenige andere Schepen, het zy vreemde of hier te Lande thuis behoorende, naar buiten 's Lands te worden uitgevoerd, zonder consent en permissie van het Collegie ter Admiraliteit, waar onder de inlading zal moeten geschieden; alles op pœne van confiscatie van de Wapenen, Buskruit, Geschut, Kogels of andere Ammunitie van Oorlog, welke zonder permissie zullen geladen zyn, en van een boete van duizend Guldens te verbeuren by den Schipper, in wiens Schip de voorgemelde Wapenen en Ammunitien zullen geladen zyn, en voor welke boete deszelfs Schip zal zyn verbonden en executabel.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie koome te pretendeeren, ontbieden en verzoeken Wy de Heeren Staaten, Erfstadhouder, Gecommitteerde Raaden en Gedeputeerde Staaten van de respective Provincien, en alle andere Officieren en Justicieren van dezelve Landen, dat zy deeze Onze Publicatie van stonden aan alomme doen verkondigen,

gen, publiceeren en affigeeren in alle Plaatsen daar zulks noodig is, en daar men gewoon is zoodanige publicatie en affixie te doen; en lasten en beveelen voorts de Raaden ter Admiraliteit, de Advocaaten Fiscaal en Commisen Generaal, mitsgaders alle Admiraale, Vice-Admiraalen, Capiteinen, Officieren en Bevelhebberen, deeze Onse Pnblicatie te agtervolgen, procedeerende en doende procedeeren tegens de Contraventeurs van dien, zonder eenige gratie, oogluikinge, dissimulatie of verdrag, want Wy zulks bevonden hebben alzoo te behooren.

'S GRAVENHAGE.

Verbod van uitvoer van buskruit enz. naer de W. I.

Gegeeven in den Hage enz.

LEIDEN.

Om het verhael der tweehonderdjarige feestvieringe van de opregting onzer Hooge Schoole in ons voorgaend Stukje begonnen, te vervolgen, merken wy aen, dat tot luisterrykere viering van dit feest ook was besloten, dat vier Studenten, welken, hunne Academische oeffeningen reeds met uitnemende lof volbragt hebbende, naer de eer van het Meesterschap, ieder in zyne wetenschap, op welke hy zig hadde toegelegd, stonden, hier toe naer de wyze der Voorouderen, dat is met de kap, zouden bevorderd worden, namenlyk twee in de Rechtsgeleerdheid, één in de Geneeskunde en één in Wysgeerte, terwyl die geen, welke op deze wyze in de Godgeleerdheid zou bevorderd zyn geweest, door tusschenkomend beletzel hier in was verhinderd geworden. Dog het was niet mogelyk, dat alle deze plegtigheden op eenen dag afliepen: weshalven niet alleen wierdt vastgesteld, dat op Woensdag, den 8 van Sprokkelmaend de redenvoering van den afgaende Rector Magnificus GAUBIUS,

LEIDEN. uitgesproken, en het Dichtstuk van den Hoogleeraer VAN ROIJEN zoude opgezegd worden, met de plegtigheden hier toe betrekkelyk, welken wy in ons voorgaend Stukje beschreven hebben; maer ook, dat de Candidaten hunne verhandelingen, en de daer by gevoegde stellingen op zekere gevoegelyke dagen te voren, in het openbaer zouden verdeedigen.

In gevolge dan van deze schikking hebben op Dingsdag den 31 van Louwmaend dezes jaer de Heeren ANTONY VAN DER HEIM, van Rotterdam, en PIETER BRANTSMA, van Dokkum in Vriesland geboortig, des voormiddags hunne Twistschriften openlyk in de groote Gehoorzael der Academie verdeedigd; de eerste van 8 tot 10 ueren zyn SPECIMEN PHILOSOPHICUM DE INJUSTITIA POPULORUM PER FAUSTUM SUCCESSUM PUNITA, dat is, zyne *Wysgeerige Proeve over de onrechtvaerdigheid der Volkeren, door een gelukkig gevolg gestraft*, terwyl de Hoogleeraer J. N. S. ALLAMAND *A. L. M. Phil. Doct. Philosophiæ & Matheseos Professor*, tot deszelfs promotor of bevorderaer geschikt was; en de ander hebbende tot promotor de Hoogleeraer F. W. PESTEL, *J. U. D. Professor Jur. publ. & priv.* van 10 tot 12 ueren zyne verhandeling DE JURE SUMMORUM IMPERANTIUM & CIVIUM SINGULORUM PER SOLAM USUS INTERMISSIONEM NON PEREUNTE, dat is, *Over het Recht zo der Hooge Overheid als van ieder Burger, niet vervallende door het enkel nalaten van deszelfs gebruik.* Den derden van Sprokkelmaend, zynde Vrydag, heeft voor eerst de Heer RUDOLF FORSTEN, geboren in het Groninger Oldampt, zyn Geneeskundig Twistschrift van 8 tot 10 ueren verdeedigd, hande-

delende over *de Natuerlyke, Schei- en Geneeskundige Historie der Spaensche Vliegen*, in 't Latyn, CANTHARIDUM HISTORIA, NATURALIS, CHEMICA, & MEDICA; en van 10 tot 12 de Heer WILLEM KAREL VOSMAER, Hagenaer, zyn SPECIMEN JURIDICUM, EXHIBENS DOCTRINAM DE IMPUTATIONE AD DELICTA UNIVERSITATIS APPLICATAM, dat is, *Rechtsgeleerde Proeve over de Leer van toerekening op de misdaden van* geheele *Maetschappyen toegepast*; terwyl de Hoogleeraer G. VAN DOEVEREN, *Med. Doctor et Professor ordinarius*, den eerstgenoemden, en de Hoogleeraer F. W. PESTEL *J. U. D. Juris publ. & priv. Professor*, den laetstgenoemden, tot Promotores of Bevorderaers waren toegeschikt. LEIDEN.

Deze vier Heeren Candidaten gingen op Maendag den 6 van gemelde Sprokkelmaend, volgends het 33 Art. der Academische Wetten, welk aen die geenen, die met de kap zullen gepromoveerd worden, zulks voorschryft, de Heeren Professoren en Regeerders der Stad verzoeken, om hunne promotien met derzelver tegenwoordigheid te vereeren. 't Is volgends gem. Art. wel noodzakelyk, dat zulks daegs voor de promotie geschiedt, dog de omstandigheden der feestvieringe vorderden, dat thans deze tyd verschikt wierdt. De plegtigheid van deze nodiging bestond hoofdzakelyk hier in. De Heer VOSMAER hadt tot Paranymphen de Heeren Mr. *Cornelis de Gyzelaer*, J. U. D. en Mr. *Jacob Rygersman*, J. U. D. De Heer BRANTSMA, *Pieter Ulbo Rengers*, Student, en *Daniel Jacob Canter Camerling*, Student. De Heer FORSTEN, *Ferdinand de Jean*, Med. en Phil. Doct. en *Gysbert Verzyl Muylman*, Med. Doct.; en de Heer VAN DER HEIM, *Abraham Adriaen Bichon*, J. U. Candid. en *Lode-*

LEIDEN. *wyk Rengers.* Deze Heeren, voorgegaen door de twee Pedellen der Academie in hunne tabbaerden gekleed en de ſtaven der Univerſiteit voordragende, begaven zig op gem. 6 van Sprokkelmaend naer het Stadhuis, en vertoefden daer in het vertrek der Heeren Schepenen, terwyl zy aengemeld wierden; waerna de Pedellen hen tot aen de groote deur der Burgemeeſters kamer geleidden, in welke die van den Gerechte, benevens den Penſionaris, Secretaris, Griffier, Adjunct-Griffier en Onder-Secretaris vergaderd waren. Hier gaf de Heer VOSMAER van de verdere Heeren verzeld, uit naem ook der andere Candidaten te kennen, dat de Rector en Academiſche Raed hen by beſluit hadt toegeſtaen, om, ieder in die wetenſchap, waer op hy zig hadt toegelegd, de eer van Meeſterſchap naer de wyze der Voorouderen te erlangen, en tot deze plegtigheid de 9de van deze Sprokkelmaend was bepaeld, op welken dag zy dan ook hunne Edele Groot Achtbaerheden, die van den Gerechte en de Miniſters der Stad verzogten, om deze hunne openbare bevorderingen in hun plegtgewaed te willen bywoonen, en vervolgends den maeltyd, die zy op den Doelen zouden geven, met hunne aenzienlyke tegenwoordigheid vereeren. De gemelde Heeren Candidaten nevens hunne Paranymphen door eenen Stads boden naer de Vroedſchapskamer geleid, en het gedaen verzoek in de vergadering van hunne Ed. Groot Achtbaerheden in omvraeg gebragt zynde; wierdt het beſluit genomen, van de uitnodiging aen te nemen, en aen bovengem. Heeren, wederom in Burgemeeſters kamer verſcheenen, dit beſluit bekend gemaekt. Na dat deze Heeren hierop wederom naer

de

de Vroedschaps kamer gekeerd, en Schout en Schepenen zig uit Burgemeesters kamer naer hun eigen vertrek hadden begeven, kwamen gem. Heeren Candidaten met de Paranymphen ten derdemale in de Kamer van Burgemeesteren, die de gemelde vier Candidaten naer gewoonte by deze gelegenheid met den gouden eerpenning van Stads wege begiftigden. LEIDEN.

Deze penning vertoont op de eene zyde eenen Leeuw, in wiens eenen klaeuw men 't wapenschild van Leiden ziet, terwyl hy in den anderen een blood zwaerd houdt, met dit byschrift: VIRTUTIS AVITÆ PRÆMIUM ACADEMIA; 't welk zegt: *De Hooge School is de belooning van de dapperheid der Voorouderen.* Onder den Leeuw op den voorgrond leest men: DONUM CONSULUM LEIDENSIUM, dat is: *Een geschenk der Leidsche Burgemeesteren.* Op de andere zyde ziet men Pallas, met haer schild en speer in de eene; en den hoed der Vryheid in de andere hand, te kennen gevende het recht van allen, die tot het Meesterschap of Leeraerschap bevorderd zyn, om by alle gelegenheden als Vrygeborenen hun hoofd met den hoed te mogen dekken, en dus ook met gedekte hoofden alomme te leeren. Onder het beeld van Pallas is de naem van den Candidaet, aen wien de penning vereerd is, te lezen. In den rand staen de woorden: PRETIUM NON VILE LABORUM PILEUS, dat is: *De hoed is geen geringe belooning van den arbeid.*

De Candidaten ieder zodanigen penning ontvangen hebbende, namen met dankzegging hunnen afscheid, en begaven zig met hunne Paranymphen, wederom voorgegaen door de Pedellen,

LEIDEN. len, naer den Rector Magnificus en Academischen Raed, om dezelven ook tot het bywoonen zo van hunne plegtige bevorderingen als van den maeltyd te nodigen, gelyk zy ook nog, dog zonder Pedellen, de gepromoveerde en andere Lieden van aenzien dezer Stad, om de eer van tegenwoordigheid by hunne promotie, verzogten, en naer gebruik aen ieder genoodigden een paer witte Kabretlederen handschoenen lieten overgeven.

Het was wel te voorzien, dat de toevloed van menschen by deze plegtige bevorderingen met de Kap zeer groot zoude zyn, gedeeltelyk om dat na het jaer 1735. wanneer de Heer D. VAN ALPHEN, thands Griffier dezer Stad, op de wyze der Voorouderen bevorderd is geworden, hier van geen voorbeeld op deze Academie geweest is, gedeeltelyk om de byzondere gelegenheid van het Jubelfeest, by welke dit zoude geschieden, waer door dit een voornaem deel van de gansche Jubelplegtigheid wierdt; zo dat ook de Prins Erfstadhouder van den Haeg zoude komen, ten einde dit by te woonen. Het was dan met alle reden, dat de Rector en Academische Raed van de Stads regeering verzogt om deze statelyke bevorderingen ook in de St. Pieters Kerk te mogen uitvoeren, het geen ook door hunne Ed. Groot Achtbaerheden geredelyk wierdt toegestaen.

Zodanig waren de voorbereidzelen tot de plegtigheden, welken op den 9de van Sprokkelmaend in dezer voegen verrigt zyn. De vier gemelde Heeren Candidaten, in zwarte zyde damaste tabbaerden met fluweele opslagen, die hun op kosten van de Academie geschonken waren, gekleed,

kleed, begaven zig des morgens tydelyk, ieder van zyne Paranymphen verzeld, naer zynen *Promotor* of Bevorderaer, en vervolgends met den zelven naer de Academie, alwaer de Raed vergaderd was, en de Heeren *Promotores* in de nieuwe Vergaderkamer gingen, terwyl de Candidaten in het oud vertrek vertoefden. De Studenten, door een Programma van den Academischen Raed hier toe uitgenodigd, bleven ook niet in gebreken om dezen dag alle luister by te zetten, en vergaderden dus op de Academie, ieder in de Gehoorzael van zyn Faculteit, even als den voorgaenden dag, en op gelyke wyze met onderscheidene strikken aen hoed en degens versierd. Op het Stadhuis waren de Heeren Curatoren, Burgemeesteren en Pensionaris in Burgemeesters kamer, en die van den Gerechte met de andere Stads Ministers op de Vroedschaps kamer vergaderd om de komst van den Prinse Erfstadhouder af te wagten. Deze Heeren waren even als daegs te voren in hunne Staetsietabbaerden gekleed, maer hadden daer en boven ook nog de witte handschoenen aen, die, gelyk wy gezien hebben, door de Candidaten aen alle genodigde gebragt waren. LEIDEN.

De Prins met deszelfs gevolg tegen half elf ueren, onder het gebulder van 't geschut van Stads wallen, in een Jacht tot de Stad genaderd zynde, tradt uit het zelve in zyne Staetsykoets, en reedt, door zyne Edellieden in twee andere koetsen gevolgd, en van eenig manschap der Cent-suissen verzeld naer het Stadhuis, terwyl de trein door eenige Dragonders geopend en gesloten wierdt, op gelyke wyze als daegs te voren, behalven dat de Schuttery thans niet onder de wapenen was. Hier wierdt

LEIDEN. wierdt de Vorst verwelkomd en ingeleid, even als op den 8ste geschied was.

Inmiddels vertrokken de Hoogleeraers, die in de nieuwe Raedkamer vergaderd waren, van de Academie, en geleidden de vier Candidaten langs den zelfden weg, als daegs te voren naer de St. Pieterskerk in deze orde. Vooraf ging de Rector Magnificus VAN DER KEMP ter rechter, en de Promotor der Rechtsgeleerde Candidaten, de Heer PESTEL, ter linker zyde, en de twee Candidaten VOSMAER en BRANTSMA tusschen hen beiden: hier op volgde de Heer FORSTEN, Candidaet in de Geneeskunde aen de rechterhand van zynen Promotor VAN DOEVEREN; daerna de Candidaet VAN DER HEIM in de Wysbegeerte ter rechter zyde van zynen Promotor ALLAMAND: vervolgends de andere Hoogleeraers naer hunnen rang, de Secretaris der Vierschaer van de Universiteit, de Lector, de Paranymphen der Candidaten, de Student HUYGHENS, welke daegs te voren den aenspraek aen den Prinse hadt gedaen met de vier Studenten, uit iedere Faculteit hem toegevoegd; en eindelyk de andere Studenten in hunne onderscheidene Faculteiten verdeeld. Niet alleen gingen de Pedellen met hunne staven vooruit, maer ook wierdt deze statelyke optogt door eene bende Guardes Dragonders geopend en gesloten.

In de Kerk gekomen zynde begaven de Heeren Professoren zig in de kamer der Kerkmeesteren om de komst van zyne Hoogheid, de Curatoren en die van den Gerechte af te wagten, terwyl de Candidaten met hunne Paranymphen zo lang in de Consistorykamer vertoefden, en de Heeren Studenten de voor hun geschikte plaetsen namen, welk laetst egter niet zonder eenige beweging

toe-

toegong, dewyl 'er te weinig plaetſen voor hen **LEIDEN.** waren, en deze nog, ſchoon van ſchildwagten bewaerd, egter door den aendrang en verwarring, van eenige vreemden, wierden ingenomen, welken de Heeren Studenten egter de vryheid namen van te doen vertrekken met zagtere of hardere middelen, naer mate men hen hier in gemakkelyk of minder gereed vondt. Men beſpeurde in 't algemeen, dat de trek om de zeldzame plegtigheid van deze Promotien te zien niet minder was, dan om daegs te voren de redenvoeringen te hooren; 't zy om dat men van het hooren, op den voorgaenden dag, zig niet veel dorſt beloven, het zy om dat deze plegtigheden van het promoveeren met de kap, op de zintuigen werkende, meer voor 't algemeen geſchikt ſcheen; 't zy zo wel het een als het ander hier toe iets hebbe toegebragt. Althans de toevloed van nieuwsgierigen, die ook door loodjes of kaertjes moeten inkomen, was niet minder dan den voorgaende dag. Men wierdt inmiddels op een keurig muſiecq, op koſten der Heeren Candidaten, vergaſt, terwyl men den komſt van den Stadhouder verbeidde.

De Vorſt in Burgemeeſters kamer ingeleid, was naer de Vroedſchaps kamer overgegaen, alwaer iets van het ontbyt gebruikt hebbende, zyne Hoogheid zig met Curatoren, Schout, Burgemeeſteren, die van den Gerechte, en de Miniſters van de Stad naer de Kerk begaf, omtrend in den zelfden rang en langs den zelfden weg als daegs te voren, behalven dat de Pedellen niet vooraf gingen. Dit aenzienlyk gezelſchap in de Kerk komende, wierdt met keurige klanken van allerley ſpeeltuig onthaeld, en nam de beſtemde zitplaetſen in; waer na de Academiſche Raed, en de

Can-

LEIDEN. Candidaten, welker bevordering de oorzaek van alle deze plegtigheden was, met de Paranymphen, uit de Kerkmeesters- en Consistoriekamer zig naer hunne plaetsen begaven, namenlyk de Rector Magnificus, Curatoren, de Promotores en verdere Hoogleeraers, de Secretaris van de Universiteits Vierschaer en Lectores ter rechter, en de Stads regeering ter linker zyde van den Prinse Erfstadhouder, even als den vorigen dag. Ter rechter zyde van de Catheders, die wy te voren gezegt hebben, dat voor den preekstoel waren opgerigt, zaten de vier Candidaten, en ter linker zyde de Paranymphen. By de Catheders zag men, op eene tafel, boeken, ringen, kappen en penningen, alle eertekenen van het Leeraerschap, tot het welk thans de plegtige bevordering stondt te geschieden, waer by ook het formulier van den eed lag, welke alle, die op deze Hooge Schoole tot Leeraers in de Geneeskunde worden bevorderd, zweeren moeten. Eenige schildwagten hielden ruimte rondom de Catheders, en een bediende paste op de gemelde eertekenen, en moest dezelven aen de Paranymphen aen geven, welke ze wederom, by het doen der promotie, aen den Promotor zouden toereiken. De Heer F. W. PESTEL, *J. U. D. Professor Jur. publ. & priv.* als Promotor der Rechtsgeleerde Candidaten het bovenste Catheder beklommen hebbende, verscheen de Heer WILLEM CAREL VOSMAER op de onderste; hebbende ter wederzyde zyne Paranymphen Mr. *C. de Gyzelaer* en Mr. *J. Rygersma*, deedt met ongedekte hoofde eene korte redenvoering, en verzogt daer by hoofdzakelyk den Heer Promotor, dat zyne bevordering volgends besluit van den Rector en den Academischen Raed thans mogte ver-

verrigt worden, waer na hy aftradt en zig by de overige Candidaten begaf, gelyk ook zyne Paranymphen zig by de andere plaetsten. Hier op geschiedde eene dergelyke redenvoering door den Candidaet PIETER BRANTSMA, wederzyds verzeld door de Paranymphen *P U. Rengers*, en *D. J. C. Camerling*: welke ook geëindigd zynde de Hoogleeraer PESTEL eene redevoering uitsprak en betoogde, *Tantum florere Literas, quanto eas cohonestent pretio, qui regunt populos*; dat is, *Dat de Wetenschappen zo veel bloeijen, als de Regeerders der volkeren die eeren en beloonen.* De Hoogleeraer na deze redenvoering de beide Candidaten, VOSMAER en BRANTSMA, verzoekende van zig ter wederzyde van zyn Catheder te vervoegen, riep hen met de gewoone formulieren tot Meesters in de Rechtsgeleerdheid uit; en verklaerde den zin en meening der eertekenen, die hen thans geschonken wierden. Namenlyk de tabbaerden beduidden eene uitsteekende waerdigheid. Het *Corpus Juris* of Wetboek de pligt tot aenhoudenden yver in de beoeffening der wetenschappen, niet alleen door het raedplegen van de schriften van anderen, maer ook door ondervinding en overdenking. De gouden ring, door den Promotor den Candidaten aen den voorsten vinger der regter hand gestoken, was een zinnebeeld van standvastige en trouwe aenkleving aen de wetenschap, aen welke zy zig hadden toegeweid; en de zwarte fluweelen muts of kap, die hen op het hoofd wierdt gezet, een teken van Vryheid. Den gouden gedenkpenning, die hun van Stads wege geschonken was, met een zwart zyden lind aen hun hals gehangen zynde, verwelkomde hen de Promotor op het hartelykste in den rang der LEIDEN.

LEIDEN. Leeraers, en betuigde hen zyne vriendschap, zyne rechterhand tot een teken van dezelve toereikende; waer na hy aftradt, en zig onder de andere Promotores naest de Curatoren plaetste, terwyl de twee nieuwe Meesters in de Rechtsgeleerdheid, met de genoemde eertekenen versierd, zig op hunne vorige plaetsen vervoegden. Hier na klom de Candidaet in de Geneeskunde RUDOLPH FORSTEN op de onderste Catheder, hebbende boven hem den Hooggeleerde Promotor GUALTERUS VAN DOEVEREN, en ter zyde de Paranymphen *F. de Jean* en G. *Verzeyl Muylman*, en verzogt insgelyks by eene korte redenvoering tot het Leeraerschap in de Geneeskunde te mogen bevorderd worden. Waerop hy den gewoonen eed afleidde, en met eene korte maer gepaste redenvoering van gem. Hoogleeraer, even als de andere Candidaten, plegtiglyk gepromoveerd wierdt, met dit eenig onderscheid, dat hem, in plaets van het wetboek van Keizer JUSTINIAEN, de werken van HIPPOCRATES vertoond wierden. Dit dan ook verrigt zynde, en de Hoogleeraer VAN DOEVEREN zig naest den Heer PESTEL, en de nieuwen Leeraer in de Geneeskunde, de Heer FORSTEN, zig op zyne plaets vervoegd hebbende, verscheen eindelyk de vierde Candidaet ANTONY VAN DER HEIM op het onderste gestoelte, zyne Paranymphen *A. A. Bicbon* en *L. Rengers* zig ter zyde plaetsende; en wierdt door den Hoogleeraer ALLAMAND tot Meester in de Vrye Konsten en Leeraer in de Wysbegeerte openlyk met byna dezelfde plegtigheden uitgeroepen, uitgezonderd alleenlyk, dat de werken van ARISTOTELES hier, als de schat van Wysbegeerte, wierden bygebragt.

De-

Deze plegtige bevorderingen, tusschen welken het orcheft zig nu en dan hadt laten hooren, dus afgelopen zynde, keerde de Hoogleeraer ALLAMAND naer zyne plaets, en de Heer VAN DER HEIM beklom, nu, volgends zyn nieuw verkregen regt van 't Leeraerschap, het bovenste Spreekgestoelte, doende van hetzelve, gelyk de Academische Wet zulks by deze plegtige bevorderingen eischt, eene redenvoering, in welk hy, zo voor zig, als ook uit naem van de andere gepromoveerden, het Opperwezen dankte en verders den Prinse Erfstadhouder, den Rector Magnificus, de Curatoren, die van den Gerechte, de Hoogleeraers, de andere Leeraers, de Predikanten en verdere toehoorders hunne erkentenisse betuigde, voor dat zy met derzelver luisterryke tegenwoordigheid deze plegtigheid wel hadden willen vereeren. LEYDEN.

De tyd met alle deze plegtigheden tot na by vier ueren des namiddags verlopen zynde, hoorde men by het eindigen van dezelven wederom een fraey musiecq aanheffen, onder het welk men zig tot het vertrekken uit de Kerk schikte. De Studenten met ontbloote degens maekten twee reijen, door welke de Prins, de Curatoren en Stads regeering met de Ministers, door de Pedellen tot aen de Kerkdeur geleid, heen gingen en verders uit de Kerk, op dezelfde wyze als zy gekomen waren, naer het Stadhuis. Van hier begaf zyne Hoogheid zig met de Curatoren naer het Gemeenlands Huis, om door Dykgraef en Heemheemraden van Rhynland ter maeltyd onthaeld te worden. Dit gezelschap wierdt door de Burgemeesteren en Pensionaris der Stad derwaerds geleid, die terstond wederom naer het Stadhuis te rug keerden.

 De

LEIDEN. De nieuw bevorderde Leeraers wierden ook statelyk uit de kerk en door een groot gedeelte der Stad geleid. Zy waren gekleed met hunne tabbaerden, en versierd met de eertekenen, welke zy by hunne promotie ontvangen hadden. In de kerk gingen zy door de in twee ryen geschaerde Studenten, die de bloote degens in de hand hadden, uit de zuiddeur, en vervolgends in genoegzaem dezelfde orde, als zy 's morgens daer naer toe getrokken waren, behalven dat de Heeren Studenten met bloote degens volgden. Deze stoet trok door de Nieuwesteeg langs het Steenschuer naer de Hoogewoerds brugge, en verders langs de geheele Breedestraet, door het Noordeinde, over het Zand naer den Doelen, terwyl de Studenten met hunne degens, zo de Binnenwagt, die voor dezen trein paradeerde en denzelven de krygsgroet deedt, als den Prinse en Curatoren, voor by 't Gemeenelands Huis trekkende salueerden, en voor de Doelen gekomen, voor by de Heeren Professoren en Doctoren, heen trokken dezelven, insgelyks met de degens begroettende.

De Heeren van den Gerechte en Ministers der Stad begaven zig ook nog, dog ongetabberd, van het Stadhuis langs de Breedestraet, het Noordeinde, over het Zand naer de Doelen, voorgegaen door de Stads Bodens, en door hunne Livreibediendens gevolgd. Zy wierden aen de deur door de Paranymphen ontvangen en opgeleid, en boven op de Maeltydkamer door de nieuwe Doctoren verwelkomd. Hier vereerde de Pensionaris VAN ROIJEN uit naem van Curatoren, aen ieder der nieuwlings gepromoveerde Doctoren eenen gouden Gedenkpenning, ter gedagtenisse van dit jubelfeest geslagen, welke wy reeds boven beschreven hebben.

De

De Maeltyd, op kosten van de gepromoveerde Heeren gegeven, bestond uit zes en negentig gasten, onder welken de Rector Magnificus de eerste plaets hadt, hebbende de Heeren VOSMAER en BRANTSMA, met den Promotor PESTEL; den Heer FORSTEN met zynen Promotor VAN DOEVEREN; en den Heer VAN DER HEIM met zynen Promotor ALLAMAND, en de verdere Hoogleeraers ter regter zyne: en aen zynen linkerhand die van den Gerechte en de Ministers der Stad. Regt tegen over den Rector Magnificus hadden de Paranymphen hunne plaetsen, en naest dezelven ter wederzyde de verdere genodigde gasten. LEIDEN.

Voor en onder het pragtig gastmael klonk van tyd tot tyd een heerlyk musiecq van het Orchest, het welk wy reeds gezien hebben, dat in deze Zael opgerigt was. Ook kwamen vier Stads bodens, met hunne Mantels omhangen, uit naem van de Heeren Burgemeesteren en Regeerders der Stad Leiden, de vier Doctoren de Eerewyn aenbieden. Dit geschenk bestondt wel eertyds in agt kannen Rhynsche Wyn, dog is thands een gifte in geld, weshalven, na dat de aenbieding was aengenomen, de Secretaris Mr. YSBRAND VAN DAM aen ieder der jonge Doctoren eene ordonnantie van Burgemeesteren overgaf ten laste der Thesaurie dezer Stad, groot 40 guldens.

Terwyl deze maeltyd gehouden wordt, zullen wy den toestel van het Vuerwerk nagaen, het welk de Studenten tot meerderen luister van het Jubelfeest op hunne kosten zouden geven, en na den maeltyd dezen avond zoude afgestoken worden. In den Rhyn tusschen de Witte- en Morsch Poort, doorgaens het Galgewater genaemd,) welke plaets de Regeering goedgunstig

LEIDEN. tot dit einde hadt toegestaen,) lag een groot vlot, op welk een Tempel naer de Corinthische Bouworde was opgeregt, hoog veertig, breed zes en dertig voeten, staende op een voetstuk ter hoogte van vier voeten. Dit gebouw hadt aen beide zyde twee inspringende hoeken, op twee pylasters rustende, en in 't midden een voorportael, 't welk van voren op twee colommen, en van agteren op twee pylasters steunde, alles zeer natuerlyk geschilderd. Door dit voorportael, maer het welk vier trappen opleidden, zag men door eenen ingang de Godin der Wysheid in een wolk binnen in den Tempel dalen. Boven dezen ingang was het wapen der Hooge Schoole, van 't welk ter wederzyde festonnen afhingen tot op den boog van den ingang. Aen den eenen kant van het voorportael zag men het wapen van den Prinse van Oranje en aen den anderen kant het wapen der Stad Leiden. Het Fries, welk, nevens de Fronton, door de colommen van het voorportael gedragen wierdt, en van onderen van de eene colom tot de andere met festonnen was versierd, hadt tot opschrift in groote gouden letteren: OB. CONSERVATUM. PER. DUCENTOS. ANNOS. ALMÆ. MATRIS SPLENDOREM LUDOS. SECULARES. PII. FILII 't welk genoegzaem wil zeggen: *Uit hoofde dat de luister der Academie, de Moeder der Wysheid en Geleerdheid, nu tweehonderd jaren lang onverduistert is gebleven, wordt dit eeuwfeestelyk vermaek door hare tederminnende Zoonen aengerigt.* Het tympaen van 't Fronton vertoonde het wapen van deze Provincie; boven op deszelfs punt stondt Apollo, hebbende in de linkerhand zynen harp, die op den altaer rustte, in de regter eenen boog, en op den rug den bundel pylen: ter weder zyde van Apollo lagen op de boven-

venste lyst van 't Fronton twee kindertjes, van wel- LEIDEN.
ken 't ééne een zangboek, het ander een kransje in de hand hieldt. Boven de kroonlyst van den tempel, ter wederzyde van het gemeld Fronton, zag men eene Balustrade en ses vasen, welken regt boven de twee colommen en vier pylasters geplaetst waren. Nog waren voor den Tempel vier standbeelden gesteld, om de vier Faculteiten aen te duiden: DE GODGELEERDHEID naest de regter colom van 't voorportael, als eene zedige Vrouw, leunende met de linker arm op eenen altaer, terwyl zy hare oogen op een boek aendagtiglyk vestigde. Aen de linker zyde van het voorportael stondt DE RECHTSGELEERDHEID in eene deftige houding, met de weegschael in de linker hand; voor de uiterste pylaster ter regter zyde beschouwde men *Aesculapius* als eenen achtbaren Grysaerd, de GENEESKUNDE verbeeldende. Hy hielt in zyne linker hand eene knods met eene slang omslingerd. Voor de andere pylaster wierdt de Wysbegeerte en fraeije Wetenschappen verbeeld door URANIA en CALLIOPE; de eerste hadt eenen passer in de regter en eenen Hemelkloot in de linker hand; de regter hand der laetste hadt eene papieren rol en de linker eenen laurierkras. Het geheel van dezen Tempel was konstig geschilderd.

De bezorging van het Vuerwerk, het welk op dit Watertoneel zoude afgestoken worden, was aen den Generael en den Capitein van de Artillerie, de Heeren MARSFELD en GERBADE opgedragen, welken dit wel hebben willen op zig nemen

Tot het gansch beleid van al het geen tot dit vuerwerk zyne betrekkig hadt, waren eenige Studenten uit de vier Faculteiten benoemd, om als

LEIDEN. gemagtigde uit aller naem te handelen, en eerst wel uit iedere Faculteit één, namenlyk de Heeren P. A. 's GRAVEZANDE, P. G. VAN OVERSTRAETEN, C. VAN RHYN en S. L. TAK, waer over naderhand eenig verschil ontstaen zynde, zyn aen den eerstgenoemden uit de Godgeleerde Faculteit toegevoegd de Heeren A. J. ARNOLDI en A. TROMP; den tweeden W. C. VOSMAER en C. A. VAN SYPESTEIN *Jun.*, uit de Rechtsgeleerde Faculteit; uit de Medicynsche R. FORSTEN en R. DE KRUYF, en uit de Philosophische A. A. BICHON en A. VAN DER HEIM, zo dat 'er in 't geheel twaelf Bestierders waren, drie uit iedere Faculteit.

Men hadt reeds Woensdag den 8 van deze heugelyke Maend alles in gereedheid gebragt om het vuerwerk dien avond af te steken. Voor den Tempel waren aen de hoeken twee pragtige Naelden opgerigt, op welken, gelyk ook boven het beeld van Apollo, kunstvueren, als zonnen, moesten branden; verders was het vlot vervuld met allerhande soorten van Vuerwerken en eene menigte vuerpylen, terwyl men gedurig veel Waterwerken zoude doen branden en moordslagen doen donderen.

Dog, gelyk wy te vören gezegd hebben, het aenhoudend regenagtig weder dwong het besluit te nemen om het afsteken van het vuerwerk tot den volgende dag uit te stellen, van 't welk dan ook door eenigen der Heeren Directeuren aen den Prinse, na het aflopen der plegtigheden in de Kerk, op den Doelen kennis was gegeven. Zyne Hoogheid hadt zulks ook goedgekeurd, en beloofd het vuerwerk den volgenden avond te zullen bywoonen.

Ingevolgen dan van deze schikking was het afsteken van 't vuerwerk op Donderdag den 9 's avonds tegen 8 uren vastgesteld; omtrend welken tyd het ge-

gezelschap uit den Doelen zig in den zelfden state- LEIDEN.
lyken orde, als het daer gekomen was, naer de plaets van het vuerwerk begaf, wordende door Flambouwen voorgelicht, en nemende den weg over het Zand, door het Noordeinde, langs het Korte Rapenburg, de Borstelbrugge en Blaeuwepoortsbrugge over, de Kleistraet in, en langs de Smitssteeg naer de Loots, welke de Heeren Studenten voor de Vorst, de Curatoren, en de Stads Regeering en derzelver Ministers en Academische Raed hadden doen vervaerdigen. Hier kwam ook kort daer na de Prins aen met het gezelschap, 't welk op 't Gemeenlands Huis het middagmael hadt gehouden. Onderwyl hadden zig de Studenten in de tweede, en de andere Lieden van aenzien, welken in groot getal hier toe loodjes hadden bekomen, in de derde Loots geplaetst, terwyl rondsom het Galgewater de straten, huizen, daken, schepen en jachten (welken egter niet binnen de Borstelbrug mogten liggen), ja alle plaetsen, van welken maer eenig gezigt op het Vuerwerk was, met aenschouwers waren opgepropt.

Op het gegeven teken hoorde men een fraey musieck aenheffen door allerley blaestuig, uit een schuit, in 't Galgewater liggende; ook een nieuwe Studentenmarsch, door den kundigen Musiekmeester *Colizzi* gemaekt. Zyne Hoogheid stak zelve door middel van een Lyn het vuerwerk aen. Dog niet alleen belettede het nog durend slecht weder de illuminatien; maer ook de meeste en fraeiste vuerstukken, byzonder het Chinees vuer, waren door den regen van den vorigen dag zodanig doornat geworden, dat men niets dan vuerpylen, luchtballen, moordslagen en waterkaerssen konde afsteken, en het vuerwerk uitging, wanneer

LEIDEN. men het nog geenzints verwagtte. Het geen egter heeft kunnen afgestoken worden, moest het allergunstigst denkbeeld van de kundigheid verwekken van die geenen, die de bezorging van 't Vuerwerk hadden op zig genomen. Zyne Hoogheid begaf zig hier op wederom, onder het gebulder van Stads geschut, in een jacht naer 's Hage en een ieder aenschouwer naer zyne huis, zonder dat, niettegenstaende de overgroote toevloed van menschen, de minste wanorde of ongeluk is voorgevallen.

Dus waren wel de twee voornaemste dagen van het eeuwfeest voorby, maer alles nog niet afgelopen. De plegtigheden van den agsten verslonden zo veel tyd, dat het onmogelyk was op dien dag, na het afroepen van eenen nieuwen Rector Magnificus, de Wetten der Academie naer gewoonte voor te lezen, weshalven dit op Vrydag den 10 des voordenmiddags in de groote gehoorzael der Academie verrigt wierdt door den Secretaris der Academische Senaet, den Hoogleeraer GUALTERUS VAN DOEVEREN, in tegenwoordigheid van den Curator HUYGHENS en die van den Gerechte dezer Stad, welke Heeren tot dit einde, met hunne ambtenaerden aen, op het Stadhuis vergaderd, zig in staetsy naer de Academie hadden begeven, alwaer zig teffens ook veele Studenten bevonden.

Verders hadden dezen dag nog verscheidene vermaeklykheden plaets. Men stak des avonds nog een gedeelte van die Vuerwerken af, van welke men daegs te voren om het slegt weder geen gebruik hadt kunnen maken: ook wierdt de tempel, die wy beschreven hebben, met veele lampen van verscheidene kleuren verligt. De vermaerde Musiekmeester VERMEULEN gaf dien avond ook een over-

overheerlyk Concert, op welk hy zelf een Solo op LEIDEN. de Viool uitvoerde, die de toehoorders niet weinig verrukte. Na het Concert begon het Bal op den Doelen, het welk drie en veertig Studenten aen de voornaemste Heeren en Vrouwen, zo van de Stad als Vreemdelingen gaven, die ten getale van ruim 300 genodigd waren: het bestel en de schikking van het zelve was aen drie van hun, namenlyk de Heeren A. A. BICHON, D. M. G. HELDEWIER en C. A. VAN SYBESTEIN *Jun.* opgedragen. De beide Poorten van den Doelen waren ten dezen tyde fraey verligt.

De Vlaemsche Toneelspeelers onder 't bestier van *Nyts* vertoonde deze week ook verscheidene Opera's op den Leidschen Schouwburg.

De Burg was ook den 9 en 10 van gem. Sprokkelmaend fraey verligt, zo de buiten poort als de ingang naer de plaets, en de plaets zelve. Boven op de hoogte vertoonde een groot geschilderde en verlichte Decoratie den vliegende Tyd met zynen Zeisfen, en twee ronde in elkander geslingerde slangen, die de twee verlopene eeuwen aenduidden: waer boven dit tydschrift stondt:

LUgDUnUm In bataVIs et fLaLIt
aLtera seCLa.

Dat is:

Ook heeft Leyden twee eeuwen vervuld.

Hier onder vertoonde zig de Leidsche Maegd met eene speer, op welke de hoed der vryheid was, met dit bovenschrift:

DIT HEB IK BEVESTIGD.

Verders zag men den Hollandschen Leeuw met het zwaerd

LEIDEN. zwaerd in de eene en het wapenschild dezer Stad in de andere klaeuw; en eindelyk nog Handvesten en gezegelde Brieven, welken op dezen Burg zinspeelden, dewyl JAN VAN BEYEREN aen de Regeerders en Poorters van Leiden op den 15 van Sprokkelmaend 1420 zodanig eenen brief gaf, welke zyne Nicht JACOBA den 10 van Zomermaend 1430 bevestigde, waer by beloofd wierdt, dat het Burggraefschap van dien tyd af tot den eeuwigen dagen toe niet weder in handen van byzondere Heeren zoude komen (*). Waerom men hier onder las.

DIT HEB IK VRY GEVOGTEN.

Ter regter zyde van dit verlicht schilderstuk zag men op gelyke wyze PALLAS verbeeld, met het byschrift:

HIC TUTA EST PER SECULA PALLAS.

dat is:

Hier is Pallas van eeuw tot eeuw veilig.

En ter linker zyde de Godsdienst met den Bybel, en onder de woorden:

PIETAS PALLADIS ROBUR.

't welk zegt:

Godsdienst is de sterkte der wysheid.

De Herberg *Het Zwynshoofd* was ook met Illuminatien versierd. Onder anderen zag men 'er Prins WILLEM I., den Bevestiger van Neêrlands Vryheid en Stichter der Hooge Schoole, in 't harnas; en den tegenwoordigen Stadhouder als beschermer der bevogtene Vryheid, in zynen gewoonen krygsrok, met de hand op eenen werreldkloot; hier by verscheidene zinnebeelden van fraeije konsten en wetenschappen. Deze twee fieraedjen vertoonden zig in de vensters op de binnenplaets.

Bo-

(*) Men zie F. VAN MIERIS *Groot Charterb. der Grav.* D. IV. bl. 568 en 980.

Boven de deur zag men nog eens WILLEM I., die Minerva naer eenen troon, voor haer in deze Stad opgerigt, leidde: zy wierdt gevolgd door de kunsten. In een ander stuk daelde Minerva, in eene wolk, van den Hemel: onder haer was een knielende Vrouw, boven wier hoofd eene vlam brandde, welke de yver tot geleerdheid te kennen gaf. Men las onder deze stukken byschriften, die de zinnebeeldige aenduidingen ontvouwden; en de gansche agtergevel van het huis, van binnen van de plaets te zien, was met lichten van verschillende kleuren versierd. LEIDEN.

Wy voegen hier alleenlyk tot besluit by, dat kort na deze heugelyke feestviering de Secretaris van de Academie, uit naem van den Rector Magnificus en den Senaet, niet alleen de Heeren Curatoren heeft gaen bedanken voor de byzondere blyken van gunste en toegenegenheid; maer ook den Heer voorzittende Burgemeester voor het vergund gebruik der St. Pieterskerke, voor de bewezene eere, en goede zorge der Regeeringe ter verhoedinge van alle ongelukken, en bewaringe van gevoegelyke orde; teffens verzoekende hier van te willen kennis geven, waer dezelve zoude oordeelen zulks te behooren. Den 18 van meergem. Maend vertrokken ook de Rector Magnificus en vier Hoogleeraers, de oudste uit iedere Faculteit, naer 's Gravenhagen, en betuigden uit naem van den Academischen Raed aen den Prinse Erfstadhouder de gevoeligste dankerkentenisse voor de eere van deszelfs hooge tegenwoordigheid, met welke de luister van dit heugelyk feest hadt mogen vermeerderd worden. Daegs te voren hadt de Rector Magnificus VAN DER KEMP den Student, die de aenspraek aen zyne Hoogheid, uit naem van alle Stu-

LEIDEN. Studenten gedaen hadt, met de vier Heeren, die hem verzeld hadden, als mede de twaelf Heeren Bestierders van het vuerwerk by zig genodigd, om hen allen, en in hunne persoonen alle de Studenten, uit naem van den Academische Raed te bedanken voor het loflyk gedrag en al het verdere, 't welk zy tot luister der heugelyke vieringe van dit dubbel eeuwfeest hadden toegebragt, by welke gelegenheid deze Heeren door den Rector Magnificus op de gulhartigste en minzaemste wyze ter maeltyd onthaeld zyn. Eindelyk hebben eenigen der Heeren, die de bestelling over het vuerwerk gehad hadden, den voorzittende Burgemeester, en in zyne persoon de gansche Regeering, plegtiglyk bedankt voor de plaetsen, die zo tot het vervaerdigen en afsteken, als tot het beschouwen van het vuerwerk gunstelyk waren toegestaen. Waer mede al wat eenigzints tot dit groot dubbel eeuwfeest betrekking heeft, geeindigd is.

ROTTERDAM.

Schout, Burgemeesteren en Schepenen dezer Stad hebben goedgevonden, nopens de Keure en Ordonnantie op de Zee-Vismarkt, de volgende Publicatie, gedagtekend den 29 dezer maend, te doen afkondigen:

Alzoo by de Heeren Schout, Burgemeesteren en Schepenen der Stad Rotterdam, zedert eenigen tyd door de Burgers en Ingezetenen dezer Stad verscheide klagten zyn ingebragt, dat, niet tegenstaande de ordres en voorzieninge zoo by de Keure en Ordonnantie op de Zee-Vismarkt van den 29 April 1720. als by de Ampliatie en Alteratie der ge-

gemelde Keure en Ordonnantie in dato 26 Mey 1755 gestatueert, egter verscheide Lieden van Scheveningen en anderen van de Zykant naar deze Stad met Visch inkomende, zich niet alleen niet ontzien om dagelyks in sommige Wyken dezer Stad met hunnen Visch zig op te houden, ter neder te zetten, en, als 't ware, daar van Markt te houden; en daar door de passages van Poorten, Bruggen en Straaten, mitsgaders den uit- en ingang der naburige Huizen en Winkels te belemmeren en te verhinderen; maar ook boven dien van tyd tot tyd bedorven en onbruikbaren Visch aan de goede Gemeente uit te venten, en te verkoopen, alles zoo tot groote overlast en nadeel van de Burgerye en Ingezetenen, als strydig met de goede orde en politie binnen deze Stad:

ROTTERDAM. *Publicatie weegens de Keure op de Zee-Vischmarkt.*

Zoo is 't, dat myne Heeren voornoemt daartegen willende voorzien, hebben goedgevonden, allen en een iegelyk, het zy Scheveninger of anderen van de Zykant, die met hunnen Visch naar deze Stad zouden mogen komen, by dezen nader en wel ernstelyk te waarschouwen en te ordonneeren, dat zy voortaan exactelyk zullen moeten observeeren en nakomen de ordres ten hunnen opzigte in de bovengemelde Keuren en Ordonnantie vervat; en derhalven dat het henlieden wel zal vryftaan hunnen Visch langs de straaten door de Stad of Jurisdictie van die te veilen of te verkoopen, dog niet, dan na dat zy alvoorens hun Visch direct naar de Zee-Visch-Markt zullen hebben gebragt; en dat wanneer zy die by den Afslag niet naar hun genoegen kunnen verkopen, zy zelven die zullen vermogen in te mynen en vervolgens te venten als boven gezegt is; dog zullen in zoodanig geval moeten hebben een Billiet van den Collecteur van het Pondgeld, ten blyke dat het regt daar van is voldaan, voor welk Billiet aan den Collecteur zal worden betaald éénе stuiver, en zullen gehouden zyn het zelve Billiet te vertoonen aan allen den geenen die tot de

ROTTERDAM.

Publicatie nopens de Keure op de Zee-Vismarkt.

de bekeuringe zyn bevoegt, zoo meenigmaal zulks aan hen zal worden gevergd, als mede aan die geenen by wien zy hunnen Visch zyn veilende, des gerequireerd wordende, op dat uit den datum zoude kunnen blyken, dat het geen Visch van daags te voren is.

Interdiceerende en verbiedende voorts wel expresselyk by dezen: Dat niemand van de voorn. Scheveninger of anderen van de Zykant met Visch hier komende, en die na bekomen Billiet van den Collecteur van het Pondgeld, en verdere voldoeninge aan het gunt by de voorschreve Keure en Ordonnantie invoege voorsz. ten hunnen opzigte is gerequireerd en gestatueert, zal vermogen zynen Visch door deze Stad te venten, zig met zyne Kreele of Mandens met Visch aan de Poorten, in de Straaten op Bruggen of elders binnen deze Stad neder te zetten, of een Stant- of Zit-plaats te houden, tot uitventinge zyner Visch op pœne teten de Overtreeders, voor de eerste reize, van de verbeurte van al hunnen Visch ten behoeve van het Weeshuis dezer Stad; en voor de tweede reize, boven de verbeurte van den Visch, agt dagen te water en te brood te zullen worden gezet; en voor de derde reize, boven de voorschreve verbeurte van den Visch, veertien dagen te water en te brood te zullen worden gezet, met verbod van ooit of ooit wederom met Visch binnen deze Stad of Jurisdictie van die te mogen komen, op pœne van arbitraire Correctie.

Aldus gedaan enz.

ZEELAND.

MIDDELBURG.

In 't begin van dit jaer is onder de Boeren op 't Eiland Walcheren eene beweeging en beginzelen van oproer ontstaen, die, waren zy niet by tyds gestuit, van gevaerlyke gevolgen zouden kunnen

hen geweest zyn. Derzelver oorzaek was niet anders dan eenig argwaen en misnoegen, tegen den Commies van 's Lands werken op Westkapelle opgevat, ter gelegenheid van eene nieuwe ingevoerde belasting op de Landeryen. Dog zyne Doorlugtige Hoogheid, hier van verwittigd zynde, zondt terstond de nodige ordres aen de Krygsbezettingen onder het bevel van den Generael-Major *Dopf* om de beweegingen te stillen, en de oproerigen te beteugelen; welke ordres geredelyk uitgevoerd ook van dat gevolg waren, dat de oproeren wel haest bedaerden. Hier toe bragt ook niet weinig het overlyden van den gemelden Commies, die egter voor zynen dood, vermoedelyk, zo niet zeker, een gevolg van schrik en ontzetting uit deze oproeren, zig voor de volle vergadering van de Staten volkomenlyk gezuiverd heeft. MIDDELBURG.

VRIESLAND.

LEEUWARDEN.

De Staten van deze Provincie, onvermoeid in vlyt en zorg omtrend al wat den welvaert en 't geluk van hunne Ingezetenen betreft, hebben eene allergewigtigste zaek tot een onderwerp van hunne raedplegingen genomen, waer van de volgende Publicatie, tot vaststelling der Revisien van Sententien van 't Collegie, gedagtekend den 6 van deze Lentemaend, het gevolg is geweest.

De Staaten van Vriesland, allen den geenen, die deezen zullen zien of hooren leezen, sa-

DEN. LEEU. WAR.

Vastistelling der Revisien van Sententien.

salut: Het is buiten twyffel, dat eene der eerste en voornaamste pligten van de Hooge Overigheid eenes Lands, bestaat in het bezorgen van eene goede en onpartydige Regtoeffening, en het voorkomen, (zoo veel mogelyk) van alle misslagen, die omtrent dit gewigtig stuk konden plaats hebben.

Het is teffens zeeker, dat geen Regter hoe verligt en welmenend hy ook zy, voor onfeilbaar is te houden, en dat de Vierschaaren, die uit veele Leeden zyn zaamen gestelt, zig nog minder op dit voorregt kunnen beroemen, dewyl men daar, om een afkomst van zaaken te krygen, met de meerderheid het vonnis of besluit moet opmaken, en het ligt kan gebeuren, dat die meerderheid van den weg der waarheid en des regts afdwaalt; daar te boven kunnen veele zaaken van twee kanten worden beschouwt, en is de wyze van denken der Menschen zoo verschillende, dat het daar door zeer bezwaarlyk wordt, ten allen tyde, aanstonds het regte doelwit te treffen.

Om nu hier tegens aan de bezwaarde Party eenig middel van redres aan de hand te geven, heeft men in de meeste welbestierde Staaten, aan die geene die zig benadeelt agt door een Vonnis, over zaaken van eenig aanbelang gevallen, vergunt, het middel van Appel, indien een lagere; en van Revisie, indien een hogere Regtbank de uitspraak hadde gedaan, om dus door deeze herziening van het geschil, gelegentheid te geeven ter verbeteringe van de misslagen die mogten begaan zyn.

Vermits nu in deeze Provincie geen genoegzame en bepaalde voet is vastgestelt, volgens welke de Ingezetenen kunnen voordragen hunne bezwaren, over Sententien, door het Collegie der Heeren Gedeputeerde Staaten gevelt, in zaaken die geene betrekking hebben tot de Lyst of Ordonnantie op de Impositien, en het heffen der Middelen; en egter die zaaken van veel gewigt en belang zyn kunnen, zoo schynt het niet redelyk

de

de Gedoemde die zig bezwaardt vindt, den weg tot alle nader onderzoek af te snyden, te meer, daar in de meeste Civiele geschillen, van de Vonnissen van Onzen Hove Provinciaal, tweemaal kan gerevideert worden.

LEEUWARDEN.

Vaststelling der Revisien van Sententien.

Het is ook met dat Oog, dat de Doorluchtige Prins, die aan het hoofd van Onze Regeering geplaatst is, en wiens zorge zig steeds uitstrekt tot al het geen het gemeene welzyn kan bevorderen, dit stuk beschouwt heeft, en het is op voorstel van Zyne Hoogheid, dat Wy hebben goedgevonden vast te stellen, gelyk geschiedt by deezen, dat na het voorbeeld van het geene by de Raad van Staate der Vereenigde Nederlanden, de Heeren Gecommitteerde Raaden van Holland en Westvrieslandt, en andere Collegien plaats heeft, van de uitspraken der Gedeputeerde Staaten dezer Provincie Revys zal kunnen verzogt worden, op den voet, in het volgende Reglement vervat.

Art. I. De Revissen van Sententie en Dispositien door het Collegie der Heeren Gedeputeerde Staaten gevelt, of verleent, zal plaats hebben, in alle zaaken, niet rakende de invordering van 's Lands Middelen (die in de Lysten der Impositien zyn vervat, daar onder begreepen,) zullende van de uitspraken over deeze gevallen, gelyk als vooren kunnen geappelleert worden aan de Heeren Staaten van Vriesland.

II. Van deeze Revisie zullen nogthans daar te boven uitgezondert zyn, alle Sententien en Dispositien, Interlocutie behelzende, of anders ten definitive reparabel; en de decisien van het Collegie, over de Stemminge of Qualificatie van de Volmagten ten Landsdage, en de validiteit van derzelver Procuratien, van welke by continuatie geene Provocatie zal worden toegelaten.

III. De Revisie verleendt wordende, zal geene stremming van executie daar door geschieden, voor zoo verre de zaak ten principalen is reparabel.

LEEUWARDEN.

Vaststelling der Revisien van Sententien.

IV. Dat die geene, die Revys wil vraagen, zulx zal moeten doen binnen dertig dagen, na de gevelde en uitgesprokene Sententie, of de verleende en uitgegevene dispositien; doende daar toe by requeste verzoek aan het Collegie binnen gemelden tyd, het welk daar op zal appoincteeren Præsentata in cas van Revys, dog zal de Verzoeker van Revys alvorens verpligt zyn, voor de kosten van dien, by provisie ter Secretarye van het Collegie te consigneren eene summa van duisent Caroli guldens, uit welke geconsigneerde Penningen, de kosten over het Revys gevallen betaalt zynde, de Revident het overschot derzelver wederom na zig zal mogen neemen, onverkort nogthans denzelven zyn verhaal op zyn Wederparty, voor zoo verre aan deeze die kosten ten laste mogten worden gelegt.

V. Indien het Collegie oordeelde, dat de zaak niet was Revisibel, en daarom de Præsentata weigerde, zal dit, (de Revident zulx verzoekende) op den eerstkomende Landsdag gebragt worden ter kennisse van de Staaten des Lands, die daar op, de plano, of na summier verhoor van Party, finaal zullen disponeeren.

VI. Als op zyn request Præsentata geappoincteert is, zal hy binnen twee maanden naastkomende, moeten voortzetten zyn Revys, en ten dien einde niet alleen zyn Party laaten dagvaarden, om het zelve te zien introduceeren, maar ook dadelyk het Libel Revisionis leveren, na dat alvorens in handen van den Secretaris van het Collegie zal hebben geconsigneert een summa van vyftig Caroli-guldens, die in cas van persistement, ten profyte van de Heerlykheid zullen verbeurt zyn.

VII. Op dit Libel zal Party, indien goed vindt zyn zaak op nieuws te bepleiten, moeten antwoorden binnen vier weeken; en verders op zulke termynen voort geprocedeert worden, tot Duplyk incluis, zonder dat daar op wyders zal geschreven worden.

VIII. Ten einde de Revisie te korter afgedaan werde, zullen de exceptien, die de Gedaagde Revisionis mogte willen inbrengen, niet anders mogen worden voorgestelt, dan by geschrifte, en neffens het antwoordt ten principalen, vervolgens de Gedaagde gehouden zyn te concludeeren ad omnes fines, en zal by het revideeren van het Proces, eerst op exceptie, en daar na ten principalen regt gedaan worden, en zullen ook geene nieuwe Faicten, die in de eerste instantie niet zyn geallegueert, in eenige aanmerkinge komen, of daar op gelet mogen worden; maar zullen dezelve gehouden worden voor gerojeert, en als niet gestelt, gelyk mede geen nieuwe Documenten zullen worden overgelegt, maar het Proces ex iisdem actis zal moeten gerevideert worden, dog zal het Partyen wederzyds vry staan, alle zodanige gronden van regten, en argumenten daar uit gehaalt, op nieuws by te brengen, zelfs met overlegginge van consultatien en advysen van Regtsgeleerden, zoo als zy ter verdediginge van hunne zaak mogten dienstig agten.

LEEUWARDEN.

Vaststelling der Revisien van Sententien.

IX. Dat dit alles zal plaats grypen, wanneer na voldongen Proces, eene formeele Sententie is gevallen, en van dezelve gerevideert; dog als alleen van een dispositya of resolutie van het Collegie, Revys is gevraagt, en vergunt, zal binnen twee maanden, te rekenen als voren, de Revident in eene Memorie of Advertissement van Regten, de reeden van bezwaar, die hy meent te hebben, moeten vervatten, en aan de Heeren Gedeputeerden inleveren, die dezelve zullen stellen in handen van de Gerevideerde, ten einde daar op, binnen vier weeken op dezelfde wyze zyn belang in te brengen, zoo hy noodig oordeelt de gezegdens van zyn Party te wederleggen; zal meede in deeze beide Schrifturen geene alleguatie van nieuwe Faicten mogen geschieden, of nieuwe Documenten overgelegt worden; en komen daar in zodanige voor, zal op dezelve niet mogen gereguardeert worden, gelyk ook alle ex-

LEEUWARDEN.

ceptien door de Gerevideerde, te gelyk met de redenen ten principalen zullen moeten worden voorgesteld, terwyl dezelfde consignatie en verbeurte als Articul VI. zyn vermelt, hier zullen plaats grypen.

Vastſtelling der Reviſien van Sententien.

X. Na dat in gevalle, waar in geen formeel Proces in de eerſte inſtantie is voor af gegaan, deeze wiſſeling van ſtukken is geſchied, of anders met Duplycq in cauſa is geconcludeert, of ook Party van antwoord of andere Schrifturen is verſtoken door het verloop van het termyn, zullen de Heeren Gedeputeerden zoo ſpoedig mogelyk, de Doorlugtige Heeren Princen, Erf-Stadhouder, of Vrouwen Gouvernantes in der tyd, hier van kennis geven, met verzoek van het adjungeeren van Regteren te willen bevorderen.

XI. Dat verders ten opzigte van de manier van Procederen in cas van Revys, in ſtaat van Wyzen brengen van het Proces, en incidenten tot deeze beide zaaken betrekkelyk, zoo veel mogelyk, en door dit Reglement daar in geen verandering is gemaakt, zal worden gevolgt, het voorſchrift van 's Lands Ordonnantie, op het ſtuk van de Reviſien voor den Hove geëmaneert.

XII. Dat de Reviſie zal geſchieden door alle de Leden van het Collegie, die in de eerſte inſtantie over de zaak hebben gevoteert, (de zulke zelfs niet uitgezondert, die in de Vergaderinge van het Collegie geen Seſſie meer hebben) dewelke tot deeze Beſognes zullen worden beſchreven, en een even gelyk getal Reviſeurs, in de Provincie hunne vaſte Woonplaats hebbende.

XIII. Dat dezelve op voorſtel van de Heeren Princen Erf-Stadhouder, of Vrouwen Gouvernantes in der tyd, door de Heeren Staaten zullen worden benoemt, dog door het Collegie der Heeren Gedeputeerden onder Eede genomen, en in Functie geſtelt; dat zy Seſſie zullen hebben agter alle de Leeden van het Collegie, en dat de Præſident van de Vergadering, de Stemmen zal

op-

opnemen van onderen op, eerst nogthans vragende een Lid van het Collegie en dan den Reviseur de laatste in rang zynde, en zoo vervolgens alternative omvrage doende, tot aan boven toe, terwyl hy zelve de laatste zyn Advis zal uiten, en dan by meerderheid van Stemmen, of anders concludeerende, zoo als verstaan zal worden te behooren.

LEEUWARDEN. *Vastftelling van Revisien van Sententien.*

XIV. Dat dezelve zullen zweeren en beloven, dat zy na hun beste kennis en wetenschap, volgens Keizerlyke Regten in Vriesland aangenomen en in observantie, de Lands Ordonnantie, en andere Lands Wetten en Reglementen, de zaak in quæstie zullen beoordeelen en afdoen, en secreet houden de Advisen hunner mede-Leeden, en het geen verder bevolen zal worden geheim te houden.

XV. Dat de geadjungeerde Reviseurs Partyen niet nader zullen mogen bestaan, dan in de Graden van Affiniteit en Consanguiniteit by het Collegie toegelaten.

XVI. Dat dezelve ten opzigte van de Daggelden in alles zullen worden behandelt, na het XL. Articul van 's Lands Ordonnantie op de Revisien geëmaneert, en waar in de Vacatien en Verteringen der Binnenlandsche Reviseurs zyn bepaalt, welke ook worden toegelegt aan de Leeden van het Collegie, die reeds zyn afgegaan, en volgens het XI. Art. van dit Reglement, tot deeze Besoignes moeten beschreven worden.

XVII. Dat het Vonnis, het welk in cas van Revys word gevelt, zal stand houden, zonder dat daar tegens eenig verder remedie van Regte zal worden toegelaten.

XVIII. Dat eindelyk de kosten, schaden, interessen, vrugten, profiten en emolumenten, die in de eerste instantie, of by deeze Revisie mogten worden geadjudiceert, by het Collegie alleen zullen worden getauxeert.

En op dat niemant hier van onkundig blyve, zal

LEEU-WAR-DEN.

zal deeze alomme worden gepubliceert en geaffigeert, daar men gewoon is publicatie en affixie te doen.

Aldus geresolveert ende gearresteert enz.

Ten zelfden tyde hebben Hooggem. Heeren Staten, by een Placaet, de Middelen op de volgende wyze bepaeld.

Placaet tot vaststelling der Middelen.

De Staaten van Vriesland, allen den geenen, die deezen zullen zien of hooren leezen; salut: In den gepasseerden jaare hebben Wy, na den langdurigen en naauwkeurigen arbeidt, die op voorstel van Zyne Doorlugtige Hoogheid den Heere Prinse Erf-Stadhouder was aangewendt, ter onderzoekinge en verbeteringe van 's Lands Financien, met overleg en goedkeuringe van Zyne Hoogheid, ten opzigte van veele Middelen, verscheidene veranderingen en schikkingen vastgestelt, die ter wegneminge van ingeslopene abuissen, ter betere invorderinge van de Lasten, en meerder opbreng van dezelve konden strekken.

Ons oogmerk in deezen was, om daar door, zoo wel als door de besuiniging, die Wy op veele deelen der Uitgave met overleg als vooren hebben geresolveert, eene proeve te neemen, of niet met de tyd, door die pogingen zoude kunnen te wege gebragt worden, eene vermindering der zwaare en drukkende Schulden, dewelke de hagchelyke en kostbaare Oorlogen, in dewelke de Republyk voormaals is ingewikkeld geweest, en dus de nood der tyden hebben doen opleggen, en nu nog de Nakomelingschap bezwaren.

Dog zal dit heilzaam doelwit worden bereikt, is ten hoogsten nodig, in dit begonnen Werk niet te verflauwen, maar rustig op den vastgestelden voet voort te vaaren, en 's Lands Lasten dus te blyven heffen.

Daar en boven is ons uit het onderzoek, het welk

welk Wy door de Heeren Onze Gecommitteerden in het Mindergetal hebben laaten doen, op den tegenswoordigen staat van 's Lands Comptoiren gebleken, dat de Middelen nauwlyks kunnen goedmaken de Uitgaven, die moeten gedaan worden, niet alleen ter betaalinge der gewoone Militie op de Staaten van Oorlog staande, ter voldoeninge der menigvuldige Renten der opgenomene Capitalen, en van de kosten der Provinciale Huishouding, maar ook ter opbrenginge van de Provinciale Quote in de Petitien, die gedaan zyn tot het doen van Zee-Equipages, ter beveiliginge van den Koophandel en Volkplantingen van den Staat, en die nu wederom moeten geschieden, tot dekking van de Zeevaart tegens het geweld en de Roveryen der Marokynsche Kapers; en welke Uitgaven nog zullen vermeerderen, als de voorgestelde versterking van 's Lands zwakke Land- en Zeemagt tot standt koomt:

LEEUWARDEN.

Placaet tot vaststelling der Middelen.

Het is dan, om alle deeze redenen, dat Wy na rype deliberatie hebben goedgevonden en geresolveert, gelyk Wy doen by deezen, dat alle de middelen van Contributie en Consumptie, die gedurende het jaar, lopende van May 1774 tot May 1775, by verscheidene Placaaten zyn uitgeschreven en gevordert, zullen geheven worden op denzelfden voet, in het jaar, aanvang nemende met den eersten May 1775, en eindigende met den laatsten April daar aan volgende; dat de betaling zal geschieden aan dezelfde Comptoiren, waar op die Middelen thans zyn geassigneert.

En nadien het Personeel en Reël hier onder mede is begrepen, wordt volgens voorig gebruik toegelaten, in de Personeele Goedschattinge te korten, het geen kan worden aangetoont aan Reël betaalt te zyn, ook wordt wederom aan die geene, die over den Aanslag waar mede op de Personeele Cohieren zyn aangetekent, zig bezwaart bevinden, de vryheid gelaten, om zig onder Eede voor de Heeren Onze Gecommitteerden in het

LEEUWARDEN. Mindergetal te verminderen, indien op vier duizent Guldens en daar boven zyn Aangeslagen, en wel op den 29 en 30 Augustus deezes jaars 1775.

Placaet tot vaststelling der Middelen. En staat iemant beneden deeze summa ten Personeele Cohiere bekendt, zal hy zig by het Geregte der Grietenye of Stad, op welkers Cohier gevonden wordt, ten einde voorschreven kunnen vervoegen, op den tyd die daar toe door het zelve zal worden vastgestelt.

Voorts vinden Wy wederom goed, dat de Ingezetenen die hunne Runderbeesten, aan de thans nog woedende Veepest hebben verloren, het verschuldigde Hoorngeld voor ieder Beest, het welk van den eersten November jongstleden tot denzelven datum 1775, zal zyn gestorven, zullen mogen korten, des dat de Runderen, die thans reeds hebben verloren zedert den eerste November des gepasseerden jaars, zullen moeten afgeschreven worden binnen drie weeken na de Publicatie deezes, en die geene die nog mogten verliezen, binnen gelyke tyd na het Versterf.

En op dat de inhoudt deezes aan een ieder bekent werde, zal deeze alomme worden gepubliceert en geaffigeert, daar men gewoon is publicatie en affixie te doen.

Aldus geresolveert ende gearresteert enz.

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

HAERLEM. De Heer Mr. *Gysbert Adriaen Patyn*, Raed in de Vroedschap dezer Stad, van wegens dezelve benoemd zynde tot Bewindhebber van de Oost-Indische Maetschappy, heeft den 16 dezer Maend in handen van zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, den eed in die hoe-

hoedanigheid afgelegd, in de plaetse van den Heer Salomon van Echten, wiens tyd met den eersten van Bloeimaend naestkomende staet te eindigen.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

DELFT. Den 19 dezer Lentemaend is alhier na een langdurige ongesteldheid en daerop gevolgd verval van kragten, in den ouderdom van ruim 56 jaren overleden de Heer Mr. *Franc van der Burch Jansz.*, Raed in de Vroedschap en Oud-Burgemeester dezer Stad, en wegens dezelve afgevaerdigd in het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit op de Maze, mitsgaders Bewindhebber van de Oost-Inst. Maetschappy ter Kamer alhier enz.

In wiens plaetse de Regeering dezer Stad, tot Penningmeester van de groote Visschery op de Maze, op den 27 dezer Maend heeft aengesteld, den Heere Mr. *Aert van der Goes*, Raed dezer Stad.

'S GRAVENHAGE. De Heeren Gedeputeerde Bewindhebberen van de Oost-Indische Maetschappy dezer Landen, zyn in 't begin dezer Maend met den Heer *Leenderd van Coopstad*, als Bevelhebber over de laetste te rug keerende Vloot, ter Vergadering van de Heeren Algemeene Staten verschenen, om van den Staet der Zaken in Nederlands Indien verslag te doen.

Wyders hebben de Heeren Staten van Holland en Westvriesland op het verkiezen van zyne Doorluchtige Hoogheid den Heer Prins Erfstadhouder, tot Raed en Rentmeester-Generael van Hoogstderzelver Domeinen van den Brielle, Lande van Voorne en de Beyerlanden aengesteld, in plaetse en vermits den vrywilligen afstand van den Heer Mr. Theodorus Beels, den Heer Mr. *Ocker Gevaerts.*

Ook hebben de Heeren Staten van Holland en Westvriesland Jonkh. *Wigbold Johan Theodoor* Baron *van der Does*, Vryheer van beide de Noordwyken, aengesteld tot Hoofd-Ingeland van Delfland,

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

land, in welke hoedanigheid dezelve voor hunne Ed. Groot Mog. den 22 dezer Maend den Eed heeft afgelegd.

Eindelyk is op den 25 van meergem. maend aen de gevolge van eene beroerte, in den ouderdom van 72 jaren overleden, Jonkheer *Johan Daniel* Baron *d'Ablaing*, Vryheer van Giessenburg en Giessen-Nieuwkerk, Erf-Watergraef van den Overwaerd in Holland, Heer van Haulsain, Moensbergen, Cadzand en Byngaerds Kerke enz., President van de Edele Mogende Heeren Staten van den Lande van Utrecht, en wegens dezelve afgezonden ter Vergaderinge van de Heeren Algemeene Staten der Vereenigde Nederlanden, Groot-Bailluw van den Lande van den Vrye van Sluis in Vlaenderen met de daer onder behoorende Plaetsen, Erf-Houtvester in het Jacht-Gerigt aldaer enz.

LEIDEN. Den 24 dezer Maend is de Heer en Mr. *Cornelis van Groeneveld*, Veertig in Raede dezer Stad, in den ouderdom van omtrent 62 jaren, alhier overleden.

AMSTELDAM. Den 13 dezer Lentemaend is aen een overval van beroerte, in den ouderdom van ruim 42 jaren overleden, de Heer *S. J. Barchman Wuytiers*, Oud-Scheepen, mitsgaders Collonel van de Burgery dezer Stad.

Ook heeft de Heer Mr. *Cornelis Backer*, Oud-Scheepen dezer Stad, in den hoogen ouderdom van 81 jaren en 8 maenden dit tydelyk leven voor het eeuwige verwisseld: een man, zo wegens zyne edelaertige gevoelens, van welken ook veelen van zyn aloud geslagt de uitmuntendste bewyzen gaven, als zyne doorkneede geleerdheid, byzonder in de Historien en Oudheden van zyn Vaderland, bekend. De uitgaven van Historiepenningen, die de gebeurtenissen van ons Land ophelderen en bevestigen, door *van Loon* en *Mieris* in 't ligt gebragt, is men voor geen gering gedeel-

deelde aen de keurige verzameling, die de Heer BACKER zelve gemaekt, en minzaem hadt medegedeeld, verschuldigd.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

ROTTERDAM. Den 24 dezer Lentemaend is alhier in den ouderdom van ruim 64 jaren overleden, de zeer vermaerde Geneesheer en Wysgeer de Heer *L. Stocke*; hy heeft eene byzondere lust tot de Wysbegeerte van, de Hooge Schoolen, in Zeelands Hoofdstad, overbragt, door aen een aenzienlyk Gezelschap aldaer in de gronden der Wysbegeerte en bespiegelende Ontleedkunde, Lessen te geven, gelyk hy ook de eerste was, die op aenzoek van veele voorname personen ter bevorderinge van de Kennis in de Proefdoende Natuerkunde en andere deelen der Wysbegeerte, een Genootschap in deze Stad heeft opgeregt, hebbende de overledene, zo door deze zaken, als door zyne nagelaten Schriften, overvloedige bewyzen gegeven dat hy onder de kundige Wysgeeren verdiend gesteld te worden.

SCHOONHOVEN. Den 21 dezer Maend is door de Ed. Achtb. Vroedschap, tot Mede-Vroedschap dezer Stad aengesteld, de Heer Mr. *Hendrik Huding*, in plaets van den Heer Gerbrand van Overveld, die, na daer van zyne ontslag verzogt en bekomen te hebben, door haer Edele Achtb. tot Tweeden Secretaris is benoemd. Voorts hebben de Ed. Achtb. Heeren Verkiezers tot Mede-Verkiezer aengesteld, de Heeren *Diderik van Horbach*, in plaets van wylen den Heer Jan van der Geer; en *Jan Jullus Schmidtmann*; benevens *Dirk de Weille*, in plaetse van de Heeren Jan Groeneveldt, en bovengem. Gerbrand van Overveldt, die daervan mede hun ontslag verzogt en bekomen hebben.

ENKHUIZEN. Den 12 dezer Maend is alhier, in den ouderdom van 72 jaren en 10 maenden, over-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAAGE AMTENAERS, ENZ.

overleden, de Heer *Jacob Kuyper*, Oud-Scheepen dezer Stad.

ZIRIKZEE. Den 4 dezer Maend overleedt alhier in den ouderdom van 77 jaren en 5 maenden, de Heer Mr. *Anthony van Alphen*, Oud Burgemeester, Rentmeester der Gemeene Middelen over deze Stad en oudste Regent der Provincie van Zeeland. Hier door is nu oudste Regent dezer Provincie geworden de Heer Mr. *Nicolaes van Hoorn*, Heer van Burgh, Oud-Burgemeester te Vlissingen, die den 5 van Sprokkelmaend laetstleden het 50ste jaer zyner regeering vervuld heeft, en by die gelegenheid aen de Groote of St. Jacobs Kerk te Vlissingen, 3 zilvere Schotelen en 2 zilvere Kannen vereerd heeft, om by de bediening van 't heilig Avondmael gebruikt te worden.

Ook heeft de Heer *Joh. Basterd*, Med. Doctor, dit tydelyk leven afgelegd in den ouderdom van 64 jaren. Hy was Lid van verscheidene Genootschappen binnen en buiten 's Lands en heeft verscheidene schriften uitgegeven. Byzonderlyk bepaelde zyne liefhebbery zig tot het onderzoek der Natuerlyke Historie. Hy heeft een groot Glazen Vaes met 6 groote goud- en 6 zilver-Vischjes, die hy het eerst in ons Land heeft gebragt, aen de Haerlemsche Maetschappy nagelaten; en aen de Vlissingsche Maetschappy eene Verzameling van Schelpen en Hoornen, op eene Mosaike wyze konstig ingelegd en geschakeerd. Men meldt ons, dat de goud- en zilver-Vischjes, die hy hier in Vyvers heeft voortgeteeld, by verkoping de som van 3300 guldens belopen hebben.

UTRECHT. De Heer en Mr. *Willem Nicolaes Pesters*, door zyne Doorluchtige Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder tot Scheepen dezer Stad aengesteld zynde, in plaetse van den Heer

Mr.

Mr. *Cornelis Anthony van Wachendorff*, thans Secretaris van den Ed. Achtbare Gerechte, heeft in die hoedanigheid zitting genomen.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAERS, ENZ.

Voorts heeft de Heer Mr. *Cornelis van Ewyck*, ook door zyne Doorlugtige Hoogheid tot Raad in de Vroedschap aengesteld, in plaetse van welgemelden Heer Mr. Cornelis Anthony van Wachendorff, dewelke zyn ontslag verzogt en verkregen heeft, den eed als Raed afgelegt.

Wyders is door de Edele Groot Agtb. Heeren Burgemeesteren en Vroedschap dezer Stad tot Commissaris der Publicke Verkopingen benoemd, de Heer Mr. *Otto Willem Philippus Valk*, in plaetse van den bovengemelde Heer Mr. Willem Nicolaes Pesters.

LEEUWARDEN. Den 9 der afgelopene Sprokkelmaend overleedt de Heer *Daniël Reneman*, in den ouderdom van 74 jaren. In deszelfs plaets is tot Raed in de Vroedschap den 10 dezer Lentemaend verkoren de Heer *Joeke Gravius*, Oud-Scheepen dezer Stad.

CUILEMBURG. Den 19 dezer Maend is alhier in het 76ste jaer zyns ouderdoms overleden, de Heer Mr. *Balthazar Godard Needermeyer*, Burgemeester dezer Stad, mitsgaders Ontvanger der gewoone en ongewoone Middelen des Graefschaps enz.

BREDA. De Heer *Anthony Pieterse Anemaet*, Oud-Drossaerd van Zevenbergen, Scheepen van Bred aen Ontvanger van de Heerlykheid Ter Heyde, heeft den 8 dezer Maend in den ouderdom van 49 jaren, het tydelyke met het eeuwige verwisseld.

LYST

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam den 27 *Maert.*

	by de Z. Zak
TARW Nieuwe Z. Witte	24 a 27½ ß
—— Blauwe dito	21 a 23 ß
—— Zomer dito	19 a 22 ß
ROGGE Zeeuwsche	14 a 16 ß
	by 't Last
GERST Zeeuwf. Wint.	20½ a 21¾ £
—— dito Zomer	19 a 20 £
HAVER Zeeuwf.	9 a 14½ £
PAERDEBOONEN	15 a 17 £

Rotterdam den 27 *Maert.*

	by 't Last
BOEKWEIT, op 152 ℔	22 £
dito, zonder Wigt	20 a 21 £
	by den Steen.
VLAS Allerbeft	40 a 42 ft.
—— Beft	33 a 34 ft.
—— Ordinair	29 a 30 ft.
—— Gemeen	26 a 27 ft.
—— Slegt	22 a 23 ft.

NIEUWE NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN,

APRIL, MDCCLXXV.

HOLLAND.

's GRAVENHAGE.

De Algemeene Staten dezer vereenigde Gewesten hebben op den 28 der afgelopene Lentemaend, eene Publicatie beraemd en doen afzenden, zynde van dezen inhoud:

's GRAVENHAGE.

De Staaten Generaal der vereenigde Nederlanden; Allen den geenen die deesen sullen sien of hooren leesen, salut; doen te weeten: Nademaal bereids met het afgeloopen jaar 1774 is geëxpireert de tyd, waar voor Wy by Onse Publicatie van den 6 September 1764 andermaal voor een Termyn van tien eerstkoomende jaaren, op de instantien in die tyd aan Ons gedaan, aan de Ingezeetenen van de Provincie van Overyssel, Landschap Drenthe, en Heerlykheid Wedde en Westwoldingerland hebben gepermitteert, het Turven, Beboekwyten, en weyden van de Moeren, en Moerassen, in en omtrent gemelde Provincie, Landschap en Heerlykheid geleegen, op de Conditien, en onder de restrictien by Onse Publicatie van den 10 April 1755 in het breede ter neder gestelt, en dat thans wederom by verscheide van de voorschreeve Geinteresseerdens, aan Ons versoek is gedaan, ten einde Wy de voorschreeve permis-

Publicatie tot verlof om te turven, beboekweiden en weiden in de Moeren enz.

'S GRAVENHAGE.

Publicatie tot verlof om te turven, beboekweiten en weiden in de Moeren. enz.

sie voor nog eenigen tyd souden gelieven te continueeren, waar toe Wy, soo veel sulks sonder ondienst van den Lande geschieden kan, ten welzyn van de voorschreeve In- en Opgezeetenen geneegen zyn, alle faciciteit toe te brengen.

Zoo is 't, dat Wy als nog wederom voor den tyd van tien agter een volgende jaaren, te expireeren met ultimo December 1784, aan de In- en Opgezeetenen voorsz. hebben gepermitteert, gelyk Wy permitteeren by deesen, dat sy aldaar sullen mogen Turf steeken, mits sulks doende, soo, en op die wyse als bevoorens meerendeels is geschied, en dus sonder daar toe Canaalen en weide Dwarsslooten te graaven, of by forme van Colonie sig neder te setten, reguliere Turfgravingen aan te leggen, en vaste Wegen te maaken, als wordende het selve uitdrukkelyk geinterdiceert, op verbeurte van twee honderd guldens telkens.

Dat wyders voor gelyke tyd aan deselve In- en Opgezeetenen sal worden vry gelaaten, in de gemelde Moerassen en Gruppelen, omme daar in te Saayen en Boekwyten, mits nogtans, dat de Gruppels van verscheide Streeken, welke Besaayt of Beboekwyt worden, niet soodanig in- en aangetrokken sullen mogen worden, dat daar door afloopende Waterlydingen Canaalsgewyse gemaakt worden, en dat boven dien, wanneer gemelde Akkers, als na gewoonte, eenige jaaren Beboekwyt zynde, wederom verlaaten worden, de gemaakte Gruppels aan de eindens sullen moeten werden toegeworpen, omme niet te kunnen blyven uit- en afwaateren.

Dat wyders de Landen en Streeken, welke nu in staat zyn, om met Beesten beweyd te worden, in het vervolg door de voornoemde In- en Opgezeetenen sullen mogen worden beweyd, sonder nogtans daar toe meerder Akkers te præpareeren of droog te maaken, en dat dus, voor so veel aangaat het Turven, Boekwyten en Wyden, in voegen voorsz., Ons Placaat van 5 July 1694, voor den loop van deselve tyd, sal worden gesurcheert,

ge-

gelyk het selve gesurcheert werd by deesen; dan dat dien onvermindert op de boeten en pœnen by het selve Placaat gestatueert, sal blyven verbooden en geinterdiceert,

's GRAVENHAGE.

Eerstelyk, het doorgraven en ruineeren van Dammen en Watervallen, Schuttingen of andere Werken, welke tot het ophouden, afleiden, ofte stuiten van het Water in de Moerassen, Rivieren ofte Kreeken gemaakt zyn, ofte hier na gemaakt sullen mogen worden.

Als meede het formeeren van nieuwe vaste Voetpaaden of Rydweegen door, en het passeeren over de voorsz. Moerassen te voet, door een of meer Persoonen, ofte wel met Waagens, Karren, Paarden of eenig Rytuyg: Blyvende nogtans geëxcipieert de korte Toe- en Afpaaden tot de Plaatsen, daar als vooren met permissie Turf gestooken en Geboekweyt word, om derwaards aan en af te koomen.

Publicatie tot verlof om te turven, beboekweiten en weiden in de Moeren. enz.

En dat derhalven de voorsz. In- en Opgezeetenen, en alle anderen, sig voor het overige sullen moeten bedienen van de ordinaris Weegen door de Bourtange, Coeverden en langs het Rooveen.

En dat dus meede specialyk blyven geinterdiceert de Passage tusschen de Hebel (Munsters Territoir) en Rooswinkel, Territoir van het Landschap *Drenthe*, gelyk meede die van het Klooster ter Appel naar het Munstersche, werdende voor soo veel deese twee Passagien aangaat gepersisteert by de Waarschouwinge van den Raad van Staate van den 16 Mey 1718.

En op dat van deese Onse permissie en nader ordre die geenen, die sulks aangaat de vereisschte kennisse bekoomen, en sig daar na precieselyk mogen gedraagen, willen en begeeren Wy, dat deese in de bovengemelde Provincie, Landschap en Heerlykheid, als meede in de Forteressen en Dorpen, omtrent de voorsz. Moerassen geleegen, behoorlyk werde gepubliceert en geaffigeert; Lastende alle Officieren, soo Politicquen als Militairen, naauw reguard te neemen, dat gemelde In- en Op-

'S GRAVANHAGE. gezeetenen, jouisseerende van de by deese gegeeve permissie, sig voor het overige na de ordre daar by gestelt præciselyk koomen te gedraagen, en tegen de Overtreeders en Contraventeurs der selver by preventie te procedeeren, want Wy sulks ten dienste van den Lande alsoo bevonden hebben te behooren.

Gegeeven in den Hage enz.

Verders hebben de Algemeene Staten dezer vereenigde Gewesten, ter wegneminge van eenige zwarigheden, die veelen beletteden, om zig met hunne Fabrieken in de Landen van Overmaze ter neder te zetten, op den 6 dezer Grasmaend de volgende Publicatie nopens het recht van naestinge, beraemd en verzonden.

Opschorting van 't Recht van naestinge voor 5 jaren.

De Staaten Generaal der vereenigde Nederlanden; Allen den geenen die deesen sullen sien of hooren leesen, salut; Doen te weeten. Nademaal Ons voorgekoomen is, dat verscheide Persoonen geinclineert zyn omme sig binnen de Landen van Overmaaze, Partage van deesen Staat, ter neder te setten, en aldaar sig met haare Fabricquen te Etablisseeren, dan dat, vermits deselve tot het maaken van de voorsz. Etablissementen sig moeten voorsien van eenige Landen en Huisen, aldaar gesitueert, sy daar in eenigsints wederhouden werden door het costumiere Recht van naasting of benaderinge, door de Bloedverwanten van de Verkopers der Landen en Huisen aldaar binnen 's jaars geuseert werdende, als waar door in de uitvoering haarer voorneemens, dien gantschen tyd, in suspens gehouden worden.

Soo is 't, dat Wy, gemelde omstandigheeden geconsidereert, en teffens reflexie gemaakt hebbende, soo op het algemeen voordeel, uit de voorsz. Etablissementen te resulteeren, als op het waare belang der particuliere Eigenaars der Landen en Huisen, binnen de voorsz. drie Landen van Over-

Overmaaze, Partange van deesen Staat, gesi-tueert, goedgevonden hebben te ordonneeren en statueeren, gelyk Wy ordonneeren en statueeren mits deesen, dat het costumiere Regt van naasting of benaderinge, het welk de Bloedverwanten van de Verkoopers der Landen en Huisen, binnen de gemelde drie Landen van Overmaaze, Partage van deesen Staat, gesitueert, aldaar gewoon zyn binnen 's jaars te useeren op de voorsz. verkogte Landen en Huisen, voor den tyd van vyf jaaren na het emaneeren deeses, sal zyn gesurcheert, buiten gebruik gesteld, en opgeheven, gelyk het selve gesurcheert, buiten gebruik gesteld, en opgeheeven word mits deesen ten opsigte van soodanige Landen en Huisen, welke binnen den loop der voorsz. vyf jaaren in de gemelde drie Landen van Overmaaze, Partage van deesen Staat, door de Eigenaars verkogt sullen worden aan soodaanige Persoonen, die van buiten 's Lands op Ons gemelde Territoir sullen inkoomen, om sig aldaar in het geheel of ten deelen ter neder te setten, of te Etablisseeren, en haare Fabricquen of Traficquen te exerceeren.

'S GRAVENHAGE.

Opschorting van 't Recht van naestinge voor 5 jaren.

En op dat een ieder, dien het aangaat, van deese kennisse mooge bekoomen, lasten en beveelen Wy, dat deese alomme binnen de drie Landen van Overmaaze, Partage van deesen Staat, gepubliceert en geaffigeert sal worden, daar men gewoon is publicatie en affixie te doen.

Aldus gedaan en gearresteert enz.

LEIDEN.

Onder de zaken, die aen deze vereenigde Gewesten, en byzonderlyk aen deze Provincie veel luister toebrengen, is geene van de minsten, de vrugtbaerheid in nieuwe uitvindingen, voornamenlyk zodanige, die onmiddelyk tot welzyn, of van het gansche menschdom in 't gemeen, of van het Vaderland in 't byzonder strekken.

LEIDEN. Om uit de ontelbare menigte maer eene te noemen, de middelen tot redding van drenkelingen, hier te Lande uitgedagt,. met veel yver door de loflyke Maetschappy voortgezet en wel haest door gansch Europa verspreid; wat hebben die niet al veele menschen in 't leven behouden, welken anders mede door het vooroordeel zoude zyn omgekomen! Met deze instelling heeft zeer veele overeenkomst eene wyze om de woestheid der onstuimige golven door oly of andere olyagte stoffen te temmen, welke, schoon voorheen by veele zeevarende lieden bekend, nu eerst de opmerking van eenigè menschlievende tot zig heeft getrokken, en door den edelmoedigen Heer F. VAN LELYVELD algemeen bekend, en tot een bepaeld voorwerp van onderzoek voor kundigen gemaekt is. Wy agten deze zaek van al te groot een belang om niet in onze Jaerboeken, als een uitmuntend bewys, zo van den yver voor het algemeen nut, als de zucht tot kennis en wetenschap, die thans heerscht, te worden aengetekend.

De kundige Zeeman, Captein MAY, in 't jaer 1755. als Lieutenant dienende op 's Lands oorlogschip de Phœnix, 't welk veele Koopvaerdyschepen begeleidde, hadt bespeurd, dat het water rondom twee schepen, met olie geladen, slecht of effen was, dat is, dat men de storting der golven, die men elders zag, rondom die schepen, tot op eenen merkelyken afstand, niet bespeurde, zo dat 'er niets dan de deinzing der groote golven overbleef; het welk aen niets anders wordt toegeschreven, dan aen de oly, welke uit de vaten lekkende, te gelyk met het ruim-water of durk wierdt uitgepompt. Het op-

opmerkend vernuft van dezen Zeeman hadt hier op meermalen gade geslagen, en daer, van by gelegenheid, met den Hoogleeraer op 's Lands Hooge Schoole alhier, den Heer ALLAMAND, en den kundigen Wysgeer VAN ENGELEN wel eens gesproken. De Heer ALLAMAND daer na in 't jaer 1773. met wylen den Graef VAN BENTINCK, Heer van Rhoon en Pendrecht in Engeland zynde, vernam, dat de beroemde Engelsche Wysgeer FRANKLIN op deze werking van de oly ook zyne aendagt hadt gevestigd. Deze hadt dit wonderlyk verschynzel eerst opgemerkt op zyne reize met eene groote vloot in 't jaer 1757. op welke hy zelfs de proef met oly deedt, en zig herinnerende, dat *Plinius* iets diergelyks van de oly schryft, heeft hy dezelve naderhand dikwyls herhaeld, onder anderen ook in tegenwoordigheid van den Hoogleeraer ALLAMAND, in de waterkom van de Greenperk te Londen, op eenen windigen dag, als het water zeer hol ging. De Heer FRANKLIN liet zig verders gelegen liggen aen deze ontdekking, waer uit drie brieven zyn gesprooten over het stillen der golven door middel van oly, welke den 2 van Zomermaend in 't afgelopen jaer 1774. in de Koninglyke Maetschappy der Wetenschappen te Londen zyn voorgelezen, en zederd door den druk gemeen gemaekt. LEIDEN.

De Heer F. LELYVELD door zyne liefhebberye tot de Letteroeffeningen eenen gemeenzamen omgang hebbende met de Heere *Allamand*, *May* en *van Engelen*, en van het geen wy zo even gemeld hebben, onderrigt, bezefte zeer wel met deze Heeren, dat dit mogelyk zo nieuw niet zoude zyn, als zig de Heer *Franklin* wel scheen te verbeelden; dat men behoorde te we-

LEIDEN. ten, wat onze Zeeluiden hier van in 't gemeen oordeelen, en alle waernemingen van hen na te vorsschen. De menschlievende yver van den Heer LELYVELD wekte hem dadelyk op, om deze nuttige moeite op zig te nemen, en alle navorsschingen by de ervarenste en kundigste Zeeluiden, die dagelyks de Zee bevaren, te doen, die te verzamelen en aen zyne Landgenooten mede te deelen, ten einde de Zeeluiden in 't vervolg, of wie gelegenheid hebben mogten zouden worden aengespoord om nadere proeven te nemen, en de Wysgeeren door deze proeven in staet gesteld en aengemoedigd, om met hunne kundigheden dit verschynzel nader te onderzoeken, en 'er de reden van na te spooren, waer door dit een zeker en heilzaem middel mogte worden tot behoudenis in Zee-gevaren.

Uit deze onvermoeide navorsschingen is dan het werkje van den Heer LELYVELD gesproten, getyteld: *Berigten en Prysvragen over het storten van olie, traan, teer of andere dryvende stoffen in Zee-gevaren*, uit het welk blykt; ten eersten, dat deze zaek niets nieuws is, maer reeds van ouds genoegzaem by de Zeelieden, voornamenlyk onze Hollandsche Visschers en Groenlands- en Straet-Davidsvaerders bekend, en dat de oly veelemalen gebruikt wordt, byzonder om met een boot door de branding aen strand te komen. Ten tweeden, dat de Zeeluiden doorgaens meenen, dat dit storten van oly daer na de Zee holder maekt, en zeer gevaerlyk is voor andere schepen, die mogte volgen, ja ook even daer om by een Placaet zoude verboden zyn. Ten derden, dat dit laetste de reden schynt te zyn, waerom deze zaek zo lang aen anderen buiten die Zee-

lie-

lieden onbekend is gebleven, en dus de opmer- **Leiden.**
king der Wysgeeren nog niet tot zig heeft getrokken, dewyl zy, die 'er zig van bedienden, zulks niet durfden laten blyken.

De brave en yverende Heer Lelyveld heeft het hier niet by gelaten, maer in zyn gemeld werkje, agter de berigten, 17 vragen ter oplossinge opgegeven, en een premie van 30 ducaten of eenen eerpenning van gelyke waerde aengeboden aen den geenen, die voor den eersten van Bloeimaend 1776. de beste Verhandeling of naeuwkeurigste Berigten, met voldoende proeven bevestigd, nopens eenige of alle de opgegevene of andere onderzoekwaerdige stukken, met betrekking tot het minderen der Zee-gevaren, aen hem zoude hebben toegezonden, welke verhandelingen zullen worden beoordeeld door drie welbekende Heeren (wy gissen de Heeren *Allamand*, *May* en *van Engelen*, behoorlyke Regters in deze zaek); en zo meer verhandelingen zouden geoordeeld zyn te moeten bekroond worden, zullen meer premien worden uitgedeeld; alles onder dien mits, dat de verhandelingen, naer gebruik in zodanige gelegenheden, niet ondertekend zyn met den naem van de Schryvers, maer met eene spreuk, en den naem afzonderlyk in een besloten briefje, de zelfde spreuk tot opschrift hebbende. Ook zal al wat van dit toegezondene zulks verdiendt, door den drukpers worden gemeen gemaekt, en by vervolg meer premien aengeboden aen die geenen, welke de beste physische verhandelingen zullen toezenden over zodanige vragen, als na 't inwinnen van genoegzame proefnemingen in 't vervolg over deze stoffe zullen worden opgegeven.

Wy

Leiden. Wy twyffelen niet of onze Landgenooten zullen den edelmoedigen yver en liefde tot het algemeen welzyn van den Heer Lelyveld den fchuldigen dank weten, en met hem wenfchen, dat de Hollanders de eer mogen hebben, van in deze nadere onderzoekingen te flagen, van welke eer dan wederom de Hollanders een voornaem gedeelte aen hunnen Landgenoot, den braven Heer Lelyveld, beneffens de andere drie genoemde Heeren, zulle verfchuldigd zyn.

Terwyl wy dit fchryven, vernemen wy reeds den gunftigen invloed, welke de edelmoedige pogingen van den Heer Lelyveld hebben uitgewerkt. De Edele Heeren Bewindhebberen van de Nederlandfche Geoctroyeerde Maetfchappy, in aenmerking genomen hebbende, hoe nuttig en dienftig het fchynt te wezen, dat by de refpective Maetfchappy op den inhoud van voorgem. Verhandeling van den Heer Frans van Lelyveld nader agt werde genomen en overwogen, in welke gevallen het ftorten van oly, als een gepaft middel in Zee-gevaren, zoude kunnen worden aengewend; hebben by hunne Refolutie, genomen in de Vergaderinge van Zeventienen, op den 10 dezer Grasmaend, de refpective Kameren gemagtigd hebben, om door de Schippers of Gezaghebbers van derzelver Schepen nadere Proeven te doen nemen van het ftorten van oly, tot voorkoming of mindering van Zee-gevaren, en van derzelver genomen Proeven en het gevolg van dien in de Dagverhalen, of *Journalen* naeuwkeurige aentekening te doen houden enz. Wyders zyn de Kameren gemagtigd om tot het doen der voorfz. proeven een bekwame hoeveelheid

heid van oly met de Schepen mede te geven, en **LEIDEN.**
ten einde de proeven der Scheeps-Overheden, zo omtrent de werking der Oly als den uitkomst van dien, des te beter te regelen en gemakkelyk te maken, in de Scheepsdoos een Exemplaer te leggen van gemelde Verhandeling.

ZEELAND.

MIDDELBURG.

De Weth en Raed dezer Stad goedgevonden hebbende eenen altyd blyvende Commissaris en Opzigter over de Notarissen aen te stellen, heeft voor den zelve eenen Lastbrief of Instructie, Eed en Voordeele bepaeld by het volgend Besluit, gedagtekend den 8 van Grasmaend van dit lopend jaer:

Is, na Deliberatie, ter Zake van diverse Omstandigheden, zedert eenigen tyd voorgekomen, en andere noodwendige Redenen, goedgevonden en verstaan, dat, by en van wegens deze Vergadering, nu, en successivelyk in het vervolg, zal worden benoemd en aangesteld een permanent Commissaris over de Notarissen binnen deze Stad, op de Instructie, Eed, en Emolumenten, hier na volgende. *Aenstelling, Instructie, en Eed voor den Commissaris over de Notarissen.*

Instructie voor den Commissaris over de Notarissen binnen de Stad Middelburg.

I. De Commissaris zal goede Toezigt nemen op alle de Notarissen binnen deze Stad, ten einde dezelven hunne Bediening behoorlyk waarnemen, volgens hunne Ordonnantie.

II. De Commissaris zal een pertinent Regifter hou-

MIDDELBURG.

Aenstelling, Instructie, en Eed voor den Commissaris over de Notarissen.

houden van alle Notarissen, die reeds binnen deze Stad geadmitteerd zyn: en zullen de aankomende aan Denzelven van hunne Admissie moeten kennis geven, alvorens hunne Functien te aanvaarden; op de Boete van twee Honderd Guldens, te verbeuren, ten profyte van den Nederduitschen Armen dezer Stad, voor elke Acte, die zy voor de gemelde Advertentie zullen hebben gepasseerd: alles onverminderd de Kennisgeving, welke zy verpligt zyn ter Griffie dezer Stad te doen.

III. De Commissaris zal, aanstonds na het ontfangen van zyne Commissie, en voorts Jaarlyks, of zoo dikwyls hy zulks nodig oordeeld, zig moeten vervoegen ten Comptoire van de Notarissen binnen deze Stad; en aan Hem doen exhibeeren alle de Minuten, geene uitgezonderd, die by hun te voren zyn gepasseerd: en voorts t'elken Visitatie alle, die na de laatste Visitatie by hun gepasseerd zyn: zonder eene agter te houden: het welke de gemelde Notarissen, op elke Visitatie, aan Hem, op hunnen Eed, zullen moeten verklaren: en zal de Commissaris als dan op de laatste Acte moeten stellen eene Visa, by hem geteekend; en daar van pertinente Notitie houden.

IV. En, ten einde deze Visitatie met goede Ordre en Effect moge geschieden, zullen de Notarissen gehouden zyn al hunne Minuten, volgens den datum daar van, agter den anderen te doen binden, na de Ordre des tyds numereeren, en aan elkanderen te doen volgen, van Jaar tot Jaar, of wel van de eene Visitatie tot de andere, ingevolge het derde Articul hunner Instructie, in dato 27 September 1760.

En zullen de Notarissen moeten maken præsent en gereed te zyn, om de vereischte Visie te geven, zoo menigmaal zy, door den Commissaris, eene Dag te voren, zyn geadverteerd: op de Boete van vyftig Guldens, telkens ten Behoeve van den Nederduitschen Armen dezer Stad te verbeuren: zullende zy, dien onverminderd, tot het geven van de gemelde Visie gehouden zyn.

V.

V. De Commissaris zal in deze Visitatie byzonderlyk letten, of alle de Minuten door de Comparanten, benevens de Notaris en de Getuigen, behoorlyk zyn onderteekend: en of in 't generaal aan alles, 't geen by 't laatst voorgaande Articul is vermeld, voldaan zy? zullende Hy, ten voorschreeven einde, alleen mogen inzien het Hoofd en Slot der gemelde Minuten, zonder dat aan hem zal vrystaan den Inhoud zelve te lezen: wordende, voor zoo veel des Noods, de Notarissen strictelyk gerecommandeerd Zorg te dragen, dat zulks punctueelyk worde geobserveerd. MIDDELBURG. *Aenstelling, Instructie, en Eed, voor den Commissaris over de Notarissen.*

VI. De Commissaris, vindende eenige Omissie of Manquement omtrent de Prothocollen van de Notarissen, zal hy dezelve serieuslyk moeten aanmanen: zal ook daar van goede Notitie houden: en, die Abuizen, des niet tegenstaande, gecontinueerd wordende, daar van aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden moeten Kennis geven: zullende Hun Ed: Agtb. als dan zodanig disponeren, als Dezelve na bevind van Zaken nodig zullen oordeelen.

VII. Tot zekerder Observantie van het agtste Articul der Ordonnantie en Instructie voor de Notarissen zullen dezelve gehouden zyn aan den Commissaris te exhibeeren behoorlyke Extracten uit de Doop-Registers, bewyzende den competenten Ouderdom, ten minsten boven de 14 Jaren, van alle zodanige hunner Klerken, welke zy tot Getuigen, by het passeeren hunner Instrumenten, zullen gebruiken.

VIII. De Commissaris zal, voor zyn Emolument, genieten twee Stuivers van elke Acte, na den dag van zyn Aanstelling gepasseerd; en by de gemelde Notarissen op elke Visitatie te betalen: blyvende hier van alleenlyk uitgezonderd de Acten, welke door de Notarissen gratis en pro Deo zullen worden gepasseerd.

IX. De Commissaris zal, alvorens zyne Bediening te aanvaarden, gehouden zyn, in Handen van

Hun

MIDDELBURG.

Hun Ed: Agtb:, afteleggen den Eed, waar van het Formulier hier na volgt:

Aenstelling, Instructie en Eed, voor den Commissaris over de Notarissen.

„ Ik beloove en zweere, als Commissaris over „ de Notarissen binnen deze Stad Middelburg, dat „ ik myne Instructie in alles zal naarkomen en „ observeeren: en dat ik zal secreteren, al, het „ geen my, in het doen der Visitatien, wegens „ eenige Acten, zoude mogen voorkomen, zoo „ van de Persoonen, de Acten gepasseerd heb- „ bende, en die daar in gemeld zyn,. als van de „ Substantie van dien: en niets dien aangaande re- „ veleren; verder of anders dan in myne Instruc- „ tie is vermeld."

„ *Zoo waarlyk helpe my God Almachtig!*

Zullende deze Instructie worden geinsereerd in het 2de Regifter van Instructien dezer Stad op Fol: 65 verso, en den Eed worden ingeschreven in het Regifter ten Eede dezer Stad, op Fol: 115 verso.

En zal een bekwaam getal Exemplaren van deze Resolutie en Instructie worden gedrukt, om gevoegd te worden by de Ordonnantie en Instructie voor de Notarissen dezer Stad, ten Jare 1760 geëmaneerd: mitsgaders aan een ieder der Notarissen binnen deze Stad een van dezelve gedrukte Exemplaren worden ter hand gesteld, ten einde zig na den Inhoud van dien te reguleeren. enz.

U T R E C H T.

U T R E C H T.

Hoe zeer een geschrift, waer in van de werken, die dagelyks in de geleerde werreld te voorschyn komen, verslag gedaen, en eene naeuwkeurige beoordeeling wordt opgegeven, van zeer groote nuttigheid is; zo is het zelve in evenredigheid ten uiterste schadelyk, wanneer dit misbruikt

bruikt wordt om veilig agter het scherm, buiten U-
schoots, zittende, eenen verfoeilyken schendlust te UTRECHT.
voldoen; wanneer de pen bestierd wordt, niet door zucht tot waerheid, om de uitkomende geschriften onzydig te beoordeelen, maer door eene lage nydigheid der geenen, die tegens de verdiensten van anderen hoog moeten opzien; wanneer het niet meer op de werken der schryveren, maer op hunne persoonlyke hoedanigheden gemunt wordt. Deze handelwyze is niet alleen veragtelyk, dewyl de Beoordeelaers, zig verbergende, die geenen, welken zy lasterlyk aenblaffen, van den weg ter hunner verdeediginge versteeken, maer ook ten uiterste gevaerlyk, voornamenlyk als de beschuldigingen van dien aerd zyn, dat zy ligtelyk eenigen indruk van vermoeden baren, die moeilyk kan wederlegd worden; als zy den beschuldigden van veele voordeelen der zamenleving berooven, en dan nog met den schyn van zucht, om den waren Godsdienst te handhaven, vernist zyn.

Dit zyn kortelyk de voornaemste en ergerlykste misbruiken, die dikwils in dit zoort van Tydschriften plaets hebben. Of, en in hoe verre nu die gebreken ook zouden gevonden worden in zeker geschrift, het welk zedert eenigen tyd onder den tytel van *De Nederlandsche Bibliotheek* maendelyks uitkomt, staet aen ons niet te beslissen. Wy houden ons volkomen buiten een geschil, welk ons niet aengaet, en zouden 'er in 't geheel niet van gewagen, was het niet dat by deze gelegenheid eene Publicatie van de Regeering van Utrecht was in 't ligt gekomen, die de aerd van ons werk niet toelaet geheel en al met stilzwygen voor by te gaen. Wy zullen derhalven, zonder ons in 't geschil zelve in te laten, kortelyk de egte stukken mede deelen, die tot deze zaek betrekkelyk zyn.

U-TRECHT. In in deze Nederlandſche Bibliotheek III. D. No. 2. was dan by gelegenheid van eene beoordeeling van een werkje over het Verhevene en Naïve in de fraeije Wetenſchappen, door den beroemden Joodſchen Wysgeer MOSES MENDELSZOON in 't Hoogduitſch geſchreven, in 't Nederduitſch vertaeld, en met eene voorreden door den Hoogleeraer op Utrechts hooge School R. M. VAN GOENS voorzien, onder anderen gezegd: „ Hier ſchynt ons de geleerde „ vertaler maer al te veel te verraeden van dien „ verbaſterden ſmaek, welke thands by veele „ zo getytelde *Litteratores* plaets vindt, die, „ daer zy *Catullus* bewonderen, de H. Schrift „ met opgeſchorten neus over zyde aenzien." En verders: „ Wat het laetſte belangt, ſchoon „ dat der *Dictionaire d'Anecdotes* ontleend is, „ vinden wy egter de plaetſing van dit voor- „ beeld in het Werkje van dezen geleerden Jood „ niet alleen onvoegzaem, maer ook *onchriſtelyk*, „ wyl het ten minſten eenige aenleiding tot ſpot- „ ten met den gezegenden Jeſus zou kunnen ge- „ ven. En immers bedoelt dit de Heer VAN „ GOENS niet? Ten minſten zyn Godvruchtige Va- „ der en zyn Leermeeſter de groote WESSELING, „ hebben hem anders geleerd! Hadt hy liever „ het gebrek aen Bybelſche voorbeelden in *Mendelszoon* aengevuld, hoe veel beter zou hy ge- „ daen hebben! doch wat zal men zeggen? zy, „ by welken *d'Alembert*, *Diderot*, *Hume* en „ *Voltaire* zo zeer in achting zyn, kunnen zig „ met *Moſes* en de *Propheten* niet veel ophou- „ den! Hoe ſmart het ons, dat wy 't zeggen „ moeten! hoe! dat Mendelszoon ſchrift door dit „ eene byvoegzel geenzints vereerd zy!"

Deze beoordeeling eenig gerucht hebbende gemaekt,

maekt, is by de Edele Groot Achtbare Heeren U-
Burgemeesteren en Vroedschappen dezer Stad TRECHT.
het volgens besluit genomen:

Maandag den 6 Maart 1775.

Door den Heer Oud-Burgemeester . . . . voorgedragen zynde, dat in zeker periodiek werkje, genaamd de Nederlandsche Bibliotheek, aan een van de Professoren dezer Academie, onlangs, droggronden, op het sujet van de Religie, op eene verregaande wyze zyn te laste gelegt, en hy dus ten uytersten in zyn' goeden naam en reputatie is gelædeert geworden, zo dat zyn Ed. van gedagte was, dat de Vroedschap op de merites van deze zaek behoorde te inquireeren; is het zelve ten fine van examinatie en rapport gesteld in handen van de Heeren Burgemeesteren en Gecommitteerden tot de Academische zaken.

Beoordeeling in de Nederl. Bibl. III. No. 2. commissoriael gemaekt.

Deze Resolutie hadt ten gevolge, dat op den 13 van Lentemaend laetstleden door Heeren Burgemeesteren en Gecommitteerdens tot de Academische zaken, een schriftelyk Rapport zynde ingebragt, ten zelfden dage, met eenparigheid van stemmen, het volgend besluit wierdt genomen.

Maandag den 13 Maart 1775.

Door de Heeren Burgemeesteren en Gecommitteerdens tot de Academische zaken voorgebragt zynde het navolgend rapport:

Resolutie nopens voorsz. zaek.

EDELE ACHTB. HEEREN!

De Heeren Burgemeesteren en Gecommitteerdens tot de Academische zaaken, hebben ter voldoeninge aan U Ed. Achtb. Resolutie Commissoriaal van heden acht dagen, over de propositie door den Heer Oud-Burgemeester . . . ., ten zelven dage gedaan, gebesogneert, en de merites der beschuldigingen over de denkenswyze op het stuk van den Christelyken Godsdienst, die aan den Heer Rykloff Michaël van Goens, extraordinair Profes-

U-TRECHT.

Rapport nopens de beoordeeling van de Nederl. Biblio-theek.

for in de Historien, Welspreekenheid, Oudheden en Grieksche taal, by zéker naamloos Tydgeschrift, geïntituleert *Nederlandsche Bibliotheek &c.* en gedrukt te Amsterdam by Martinus de Bruyn 1775. derde Deel No. 2. word toegeschreven, geëxamineert;

En het is Hun één sensibel genoegen, U Edele Achtb. vrymoedig en *éénparig* te kunnen rapporteeren; dat gemelte Professor van Goens (daar op gehoort zynde) aan Hun Heeren Gecommitteerdens volledig gedemonstreerd, en de overtuygendste bewysen gegeeven heeft, dat hy niet alleen nimmer het geringste tot hoon of vilipendie van Gods Heilig woord, of van den Christelyken Godsdienst, gelacheert, maar dat Hy daar en tegen altoos, zoo by zyne geschriften, als in zyne publieken en private lessen, alle occasien gearripieert heeft, om dezelve zynen Leezeren en Discipulen, op het dierbaarste aan te bevelen, en tegen de aanvallen van het toeneemend ongeloof, krachtdadig te verdeedigen; en dat Hy dus geen het minste deel heeft aan de onchristelyke gevoelens, dewelke hem op de honderdste bladz. van het boven aangehaald werkje, zonder de minste reden, kwaadaartig en liefdeloos, op eene weezendlyk onchristelyke wyse worden toegeschreeven.

Dewyl nu U Ed. Achtb. steeds niets meer ter harte neemen, dan dat de ware Christelyke Hervormde Godsdienst met alle mogelyke vlyt en goede yver gehandhaaft en bevordert worde, en dat tot dien eynde in de Academie alhier, door alle aandringende reedenen, de studeerende jeugd, onder Gods genadigen zeegen worde ingescherpt de wysheid, die zuyver, vreedzaam, bescheide, gezeggelyk, ongeveynst en vol van Barmhartigheid, en van goede vruchten is. — En dat daar en tegen geweert en gedetesteert worde die wysheid, die partydelyk oordeeld, bittere nyd en twistgierigheid in 't harte baard, die met opgeblazentheid razende, meer haat, twist, lasteringen, en kwade nadenkingen, krakeelingen en verbittering

ring onder de menschen is voortbrengende, dan nuttigheid, leeringe, en stichtinge Gods, die in het gelove is;

U-TRECHT.

Kunnen zy Heeren Gecommitteerdens niet twyffelen, of Uw Ed. Achtb. zullen het bovengemeld naamloos Tydschrift, waar in men den doemlust en lasterzucht den lossen teugel geeft, ten uyterste verfoeijen; en het zelve considereeren als een Eer- en Faamrovend lasterschrift, waar by men niet alleen aan een Professor aan deze Academie, op de alleronregtvaerdigste wyze, gruwelyke gevoelens op het stuk van de Christelyke Religie, zoo onverdient aanwryft, maar waar by men gevolgelyk ook U Ed. Achtb. als onverschillig en flauw omtrent den Godsdienst doet voorkomen, den luyster dezer Hooge School tracht te bezwalken, de jeugd een mistrouwen en minachting voor hunne Hoogleeraaren in te boezemen, en Ouders en Voogden afteschrikken van hunne Zoonen en Pupillen aan derzelver zorg en onderwyzing over te geeven:

Rapport nopens de beoordeeling van de Nederl. Biblotheek.

En derhalven flatteeren zy zig, dat U Ed. Achtb. gevoelig over den hoon, zoo onverdiend, aan den Professor van Goens, en in zyn persoon, aan deeze Hooge Schole, ja aan de Magistraat zelve aangedaan, zullen tot maintien van den luyster der Academie, in deeze, tot conservatie van den goeden naam, en reputatie van den Heer van Goens, en tot voorkominge van alle kwade impressien, dewelke het verder spargeeren van dat calomnieus libel, op het publiek zoude kunnen maken, beryd-veerdig zyn de nodige middelen te beramen.

Tot bereiking dan van die oogmerken, zyn zy Heeren Gecommitteerdens *eenparig* van gedagten, dat aan alle Boekverkoperen en Boekhandelaaren, binnen deze Stad, op pœne van honderd zilvere ducatons, het verder debiteeren en verkopen van het reeds te meermalen genoemde Tydschrift, by Publicatie zoude dienen verboden, en den Wel. Ed. Gr. Achtb. Magistraet der Stad Amsterdam by Missive op 't instantelykst ver-

U-TRECHT. zogt te worden, om *Martinus de Bruin*, als drukker van 't zelve, te willen constringeeren, den Schryver daar van te openbaren, en dan de goedheid hebben, van de Vroedschap deszelfs naam bekend te maken, ten einde tegen denzelven zodanig geprocedeert kan worden, als men te rade zyn zal.

Heeft de Vroedschap na serieuse deliberatie en omvrage, zig daar mede *eenparig* geconformeert, en dien volgende gearresteert de hier geinsereerde Publicatie.

Publicatie tegen het Tydschrift, de Nederl. Bibliotheek. Burgemeesteren en Vroedschap der Stad Utrecht, met de uiterste verontwaardiging gezien hebbende, hoe in zeker naamloos Tydschrift, geintituleert, *de Nederlandsche Bibliotheek* &c. Derde Deel N. 2. en gedrukt te Amsterdam by Martinus de Bruyn, in de Kalverstraat by de Duyfjessteeg 1775, de Heer Rykloff Michael van Goens, Extraordinair Professor in de Historien, Eloquentie, Antiquiteyten en Grieksche Taal aan deze Academie, beschreeven word, als een Man die Gods Heilig Woord met verachting aanziet, en by den welken zeekere Schryvers, die voor openbare Bestryders van den waaren Christelyken Godsdienst te boek staan, zoo zeer in achting zyn, dat Hy zig met Moses en de Profeeten niet veel kan ophouden; Daar nochthans Hy Heer van Goens, aan Hun Edele Achtbare zeer volledig gedemonstreert, en de overtuygendste bewyzen gegeeven heeft, dat Hy, wel verre van zig ooit, ofte poit tot hoon, of vilipendie, van de Heylige Schrift, ofte van de waare Christelyke Religie op eenigerley wyze uytgedrukt te hebben, daar en tegen, zoo by zyne Geschriften, als in zyne Publieke, en Private Lessen alle gelegenheeden gearripieert heeft, om dezelve zynen Leezeren en Discipulen op het dierbaarste aan te beveelen, en tegens de aanvallen van het toeneemend Ongeloof krachtdadig te verdedigen; En gevolgelyk niet kunnende gedoogen,

dat

dat door dusdanig verregaande valſche beſchuldigingen, een hunner Hoogleeraaren zoo ſenſibel gelædeert, de geheele Academie in zyn Perſoon gehoont, ja de Magiſtraat zelve op eene ingewikkelde wyze voor ſuſpect gehouden worde, als ware zy onverſchillig omtrent de gevoelens, dewelke men alhier op het ſujet van den dierbaren Godsdienſt de Jeugd inboezemt: Hebben, zoo uit contemplatie van hunne verplichting tot hun zelve, als tot maintien van den luyſter deezer Academie, en tot conſervatie van den goeden naam, en reputatie der Profeſſoren, aan dezelve leerarende, nodig geoordeelt te declareeren, zoo als doen by deeze:

U-TRECHT. *Publicatie tegen het Tydſchrift*, de Ned. Bibliotheek.

Dat Hun Edele Achtbare boovengemelt Tydgeſchrift conſidereeren, en houden voor een eer, en faamroovend Libel, waar in, de zich ſchuylhoudende Schryvers, onder ſchyn van den waaren Chriſtelyken Godsdienſt voor te ſtaan, en te handhaven, zeer kwaadaartig en liefdeloos, hunne weezentlyk onchriſtelyke manier van denken, en handelen ten opzichte van hunnen evennaaſten, te gelyk met hunne doemluſt, en laſterzucht, ten klaarſte aan den dag leggen. En daarom word by deeze, aan alle Boekverkooperen, en Boekhandelaren, hier ter ſteede, verbooden, van het te meer gementioneert Geſchrift, geintituleert *de Nederlandſche Bibliotheek &c.* en gedrukt te Amſterdam by Martinus de Bruyn in de Kalverſtraet, by de Duyfjes Steeg, het zy in 't geheel, het zy by deeltjes, zoo verre dezelve reeds gedrukt zyn of by vervolg van tyd onverhoopt noch mochten in 't licht komen, te veralieneeren, debiteeren, verkoopen, ſpargeeren, of diſſemineeren, op welke wyze het ook zoude mogen zyn, op pœne van een honderd zilvere Ducatons te zullen verbeuren.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie pretendeere, zal deeze worden gepubliceert, gedrukt, en alomme geaffigeert na behooren.

En verſtaan, dat dezelve morgen van den Stadhuize more ſolito zal worden gepubliceert.

U-TRECHT. Voorts is goedgevonden, dat tot ontdekking der Auteuren van het diffameerend Tydgeschrift, in voorgemelde Rapport en Publicatie gementioneert, naar de Magistraat der Stad Amsterdam zal gedepecheert worden, de hier na volgende en heden geresumeerde Missive.

WEL ED. GR. ACHTB. HEEREN!

Brief van de Reg. van Utrecht aen de Burgem. van Amst. wegens de Ned. Bibliotheek.

Alzo het den naamlozen Schryver van zeeker periodicq werkje, geintituleert *de Nederlandsche Bibliotheek* &c. en gedrukt te Amsterdam by Martinus de Bruin, in de Kalverstraet by de Duifjes steeg 1775. (na alvorens andere mannen van geleerdheid en reputatie, op een wreede wyze gemaltraiteert te hebben) insgelyks heeft kunnen gelusten, den Heer Rykloff Michaël van Goens, extraordinair Professor in de Historien, Eloquentie, Antiquiteiten en Griekfche tael, aan deze Academie, op de honderdste bladz. van het derde Deels tweede Stukje, te beschryven als een man, die, daar Hy Catullus bewondert, de H. Schrift, met opgeschorte neus over zyde aansiet, en by wien d'Alembert, Diderot, Hume en Voltaire, zo zeer in achting zyn, dat hy zig met Mozes en de Propheeten, niet veel kan ophouden.

En dewyl Hy Heer van Goens, ter contrarie aan ons volleedig gedemonstreert, en de overtuygenste bewyzen gegeeven heeft, dat Hy wel verre van ooit, ofte ooit, het geringste tot hoon of vilipendie van Gods heylig woord, ofte van den waare Christelyke Godsdienst te hebben gelacheert; daar en tegen, zo by zyne geschriften als in zyne publieke en private lessen, alle occasien geargripieert heeft, om dezelve zyne leezeren en discipulen, op het dierbaarste aan te bevélen, en tegen de aanvallen van het toeneemend ongeloov' te verdeedigen:

Vinden wy ons verplicht, het zelve ter kennisse van U Ed. Gr. Achtb. te brengen; geconvinceert zynde, dat U Ed. Gr. Achtb. niet min dan wy, geindigneert zullen zyn, dat de licentie van ano-

UTRECHT.

Brief van de Reg. van Utrecht aen de Burgem. van Amst. wegens de Ned. Bibliotheek.

anonyme Schryvers, tot zulk een exces gepousseerd word, dat zy zig niet ontzien aan eenen Hoogleeraar op eene beroemde Academie, zonder het geringste fundament, alleen uyt lasterzugt, de allergrouwelykste gevoelens op het sujet van den Godsdienst, malicieuslyk toe te schryven; het welk (by aldien straffeloos getolereert wierd) notoirlyk tot gevolg zoude moeten hebben, dat, de andersints achting-waardige Professoren in verachting zouden geraken, de roem en luyster onser Academie bezwalkt, en Ouders en Voogden afgeschrikt worden, om hunne Zoonen of Pupillen herwaerds te zenden, en dezelve aan de zorg, en het onderwys van de alhier leerarende Professoren toe te vertrouwen; en eyndelyk, dat men ons zelfs zoude suspecteeren, van onverschillig te zyn omtrent den waren Christelyken Godsdienst, tot welkers handhaving en bevordering, wy nimmer zullen ophouden te waken.

Om dan de luyster onzer Academie te mainti-neeren; om den zoo zeer ten onrecht gehoonden Professor van Goens te justificeeren, en by zynen goeden naam en reputatie te conserveeren; om hem van onsen kant, alle mogelyke satisfactie, voor den aangewreeven laster te bezorgen; en om alle verdere kwade impressien, dewelke het bovengem. geschrift op het publiek zoude kunnen maken, te prævenieeren: Hebben Wy by Publicatie den Boekverkoperen binnen onse Stad, het verder debiet daar van, op pœne van honderd zilvere Ducatons, verboden.

Wy zyn te zeer overtuygt, Wel Ed. Gr. Achtb. Heeren, van Uw Wel Ed. Gr. Achtb. vriendnabuurlyke sentimenten voor ons en onze Academie, van Uw Wel Ed. Gr. Achtb. zucht, en yver voor justitie en æquiteit, en van Uw Wel Ed. Gr. Achtb. rechtveerdige severiteit, in het straffen van valsche beschuldigingen en laster, om ons niet te flatteeren, dat U Wel Ed. Gr. Achtb. onze vuës in deezen wel zullen gelieven te secondeeren.

Ten dien eynde versoeken Wy op het instantelykst, dat Uw Ed. Gr. Achtb. de goedheid ge-

U-TRECHT. *Brief van de Reg. van Utrecht aen de Burgem. van Amst. wegens de Ned. Bibliot.*

lieven te hebben, om Martinus de Bruyn, als Drukker van het libel in quæstie, te constringeeren, van den Autheur of de Autheurs daar van, aan Uw Ed. Gr. Achtb. te openbaren, en dat Uw Ed. Gr. Achtb. ons vervolgens daar van gelieven te informeeren, op dat men tegen dezelven zodanige mesures neeme, als men te rade zyn zal.

Onder betuyging, dat hier door aan Ons, aan onze Academie, en aan onzen Professor van Goens, een fingulieren dienst zal geschieden, dewelke wy in alle voorkomende gelegenheden zullen trachten te erkennen en te reciproqueeren, beveelen Wy Uw Wel Ed. Gr. Achtb. in de protectie Gods, en blyven

Wel Ed. Gr. Achtb. Heeren enz.

Op dezen Brief bekwam de Regeering van Utrecht het navolgend antwoord, gedagtekend den 17 van meergem. Lentemaend:

ED. GR. ACHTB. HEEREN!

Wy hebben ter voldoening aan 't verzoek van U Ed. Gr. Achtb. voor ons doen verschynen den Drukker Martinus de Bruyn, en van dezelve serieuselyk gerequireerd, ons op te geven de naam van den Autheur of Autheurs van de Nederlandsche Bibliotheek, en wel particulier van de passage, geciteerd in de Missive van U Ed: Gr. Achtb.

Dezelve heeft daar op niet gedifficulteerd de Schryvers van dat periodicq werk op te geven, en daar toe ons ter hand gesteld een Lyst met de naamen derzelven, waar van wy Copie hier neevens voegen, dog hy heeft ons teffens gedeclareert niet in staat te zyn particulier op te geeven den Autheur van ieder Stuk, alzo hy dezelve alle te gelyk door den een of ander van de persoonen op gem. Lyst staande, om te drukken, ontfangt.

Wy hopen hiermede te hebben gedaan, het geen

geen Wy hier doen kunnen, om U Ed. Gr. Achtb. te informeeren omtrent d'Autheurs van dit werk, en blyven na U Ed. Gr. Achtb. de bescherminge Godes te hebben aanbevolen, U-TRECHT.

Edele Groot Achtb. Heeren enz.

De Vergadering hier op wederom den 20 van Lentemaend byéén gekomen zynde, nam het volgend besluit:

Maandag den 20 *Maart* 1775.

Door de Heeren Burgemeesteren voorgebragt zynde de navolgende Missive van de Heeren Burgemeesteren, en Regeerders der Stad Amsterdam, geschreven den 17 deezer, en hebbende tot Bylage eene Lyst van 24 personen, dewelke aan het periodiek boekje, de Nederlandsche Bibliotheek genaamd, schryven (fiat insertio); heeft de Vroedschap voorschréve Missive gehouden voor notificatie, en verstaan, dat eene geauthentiseerde Copie van de daar by geinsereerde Lyste aan den Heer Professor van Goens, om te dienen tot deszelfs narigt, zal worden ter hand gesteld. *Nadere Resolutie nopens de Ned. Biblioth.*

Onderwyl zo dra bovengemelde Publicatie van de Regeering van Utrecht tegen de Nederlandsche Bibliotheek was bekend geworden, en ook in de dagelyksche Nieuwspapieren medegedeeld; heeft de Predikant JOHANNES HABBEMA in de Rotterdamsche Courant van den 17 van gem. Lentemaend de volgende bekendmaking gedaen:
„ Do. JOHANNES HABBEMA, S. S. Theol. Doc-
„ tor en Predikant der Gereformeerde Neder-
„ duitsche Gemeente te Rotterdam, Verzame-
„ laer en Uitgever van het Maendwerk, gein-
„ tituleerd DE NEDERLANDSCHE BIBLIOTHEEK,
„ en gedrukt te Amsterdam by *Martinus de*
„ *Bruin*, in de Kalverstraet by de Duifjessteeg,
„ (schoon de Schryver niet zynde van dat Stuk-

je

U-TRECHT.

„ je, het welk in het Derde Deel, No. 2. geplaetst is, en gelegenheid heeft gegeven tot „ de Publicatie van de Ed. Gr. Achtb. Vroedschap der Stad Utrecht, in dato 13 Maert „ 1775) geene zwarigheid vindende, ondanks „ de gemelde Publicatie, ja zich integendeel „ even daerom veel eer verplicht achtende, zig „ als zodanig by het Publyk bekend te maken, „ heeft gemeend, behoudens den eerbied, dien „ men aen welgemelde Vroedschap verschuldigd „ is, eenen yder, die onbevooroordeeld is, in „ avance te moeten verzekeren, dat noch Schryver noch Uitgever immer ten oogmerk hebben gehad, den Hoogleeraer VAN GOENS te „ beledigen, veel min de geheele Academie in „ deszelfs persoon te hoonen, of den Magistraet „ zelve verdagt te maken, als waren zy onverschillig omtrent de gevoelens, dewelke men „ der Jeugd van den Godsdienst inboezemt; ja „ dat wel verre van zulks ten oogmerk gehad „ te hebben, hy Do. JOHANNES HABBEMA zich „ sterk maekt, om, ter zyner tyd, overtuigend, „ uit den inhoud zelven van dat Stukje, te doen „ zien, dat 'er niets dergelyks in gevonden wordt, „ als de Ed. Gr. Achtb. Vroedschap daer in ondersteit, en (het zy met den vereischten eerbied gezegd) alleen by gevolgtrekkinge daer „ uit afleidt, dan het geen de Hoogleeraer VAN „ GOENS zelfs daer in ook niet schynt ontdekt „ te hebben; dewyl men andersints natuerlyk „ van zyn Hooggel. konde verwagten, dat hy „ den Drukker of schryver op de gewone wyze „ in Rechten zoude betrokken hebben."

De Eerwaerde Heer *Habbema* liet het by deze bekendmaking niet berusten, maer schreef ook nog eenen brief aen de Regeering van Utrecht, op

op Zondag den 26 van Lentemaend 1775 uit Rotterdam gedagtekend, welke den volgende Maendag ter Vergaderinge van Hun Edele Groot Achtbaren inkwam en op deze wyze was ingerigt:

U-TRECHT.

WEL ED. ACHTB. HEEREN!

Brief van Do. Habbema aen de Regeering te Utr. nopens gem. Publicatie.

Wanneer ik den 16 deezer, in de Rotterdamsche Courant de Publicatie las, by welke het UEd. Achtb. behaagt heeft, het verkopen van het Maand-werk, geintituleerd *De Nederlandsche Bibliotheek*, in de Stad Utrecht te verbieden, weet ik niet, of ik meer verbaasd dan bedroefd stond. Door eene Regeering toch, die alom beroemd is van haare Deftigheid, Godsdienstigheid en Waakzame zorg voor de leer onzer Hervormde Kerk, een werkje verboden te zien, waar aan meer dan twintig gerespecteerde Schryvers, in de Kerk- en Burgerstaat, aanzienlyke en geagte Mannen, de hand leenen; een werkje, dat tot zyn heerschend doelwit heeft, en altoos, zo veel ik weet, getoond heeft, te hebben, de handhavinge van onze gezeegende Burgerlyke Constitutie; de agting der respective Regeeringen; de Eer van het Doorl. Oranje Huis; de bevestiging en verdediging van den Christelyken Godsdienst; en de bewaring van onze dierbare Hervormde Belydenis; in eenen tyd, dat eene ongelooflyke menigte van schriften zich dagelyks opdoen, waar in de genoemde grondslagen van onzen Burgerlyken en Kerkelyken welvaart, nu eens listig, dan eens openlyk; hier regelregt, en daar meer van ter zyde, ondermeind en verguyst worden; en welke, helaas! de droevige ondervinding leert, dat al vry meer schadelyken invloed maaken, in deze vrydenkende Eeuw, dan men schier vermoeden zou;

Tot voorkoming en beteugeling van welken invloed, en, ware het mogelyk, ook van de ongehoorde stoutheid zulker Schryveren, verscheidene Vaderland- en Kerk-minnende, aanzienlyke, geagte en Eerwaerdige mannen, zich vrywillig

ver-

U-TRECHT.

Brief van Do. Habbema *aen de Regeering te Utr. nopens gem. Publicatie.*

verleedigd hebben, om voornamelyk ſodanige ſchriften nauwkeurig na te gaan, te beoordeelen; de ſchadelyke of bedenkelyke trekken daar in voorkomende, op te merken, de Leezers daar tegen de waarſchouwen, en, daar het nodig was, door bondige aanmerkingen en korte wederlegginge, of door aanpryſing van daar tegen overgeſtelde heilzame Schriften te wapenen.

Het is echter verre van my, Uitgeever van dit Maandwerk, de magt en het recht eener Magiſtraat te wraaken in het verbieden van eenig geſchrift, of wel van deszelfs debiet in hare Stad. Zy kan daar toe reeden hebben, welke noch den Uitgeever of Schryver van zodanigen werk, noch het Publiek ter beoordeeling ſtaan; immers reedenen, welke den Uitgeever of Schryvers, in hunne waarde of onwaarde laten.

Edog ik vond my op het gevoeligſte getroffen, door, in welgem. Publicatie, tot eenen grondſlag gelegd te zien zodanige poſitiven en zielgrievende veroordeelingen, waar van de Uitgeevers en Schryvers, zoo ver zy zig zelven kennen, niet alleen ganſch onſchuldig, maar ook ten eenemaal afkeerig en vervreemd meenen te zyn; en waar door de auðeurs van dit Maandwerk, in eenen zeer hogen graad voor ganſch Nederland geproſtitueerd worden.

Om deze reeden, heb ik als Uitgeever, ter handhaving van myne Eer, en teffens, zo veel nodig is, van alle, die aan dit werk gearbeid hebben, zonder uytſtel my verpligt geagt, openbaar by advertentie in de Courant, my als Uitgever van dit Maandwerk, bekend te maken, en teffens te berigten voorneemens te zyn, ten ſpoedigſte my, en even daar door ook alle meergem. Schryvers, van deeze veroordeelinge in de gem. Publicatie vervat, zeedig te zuiveren.

Deze verdediging zal derhalven onvermydelyk, myns inziens, over twee ſtukken moeten gaan. Het één betreft de recenſie en beoordeeling van 't werkje van een berugte Jood, zoo als 't zelve door den Hoogleeraer *R. M. van Goens*, is vertaald, en met eene

eene Voorreeden uitgegeeven. Het andere is algemeen, rakende het geheele Maandwerk, of immers den doorgaanden inhoud en inrigting van het zelve, als wordende het geheele Tydschrift, *het zy in 't geheel, 't zy by Deeltjes, zoo verre dezelve reeds gedrukt zyn, of by vervolg van tyd, onverhoopt nog mogten in 't ligt komen* verboden *te veraliëneeren, debiteeren, verkopen, spargeeren, of dissemineeren, op welke wyze het ook zoude mogen zyn, op pœne van een honderd zilvere ducatons te zullen verbeuren.*

U-TRECHT. *Brief van Do.* Habbema *aen de Regeering te Utr. nopens gem. Publicatie.*

Ten opzigten van het een en ander, zou ik binnen korten doen blyken, wat 'er van zy, en ben reeds genoegzaam in gereedheid, om voor al de wereld (zo ik meen) overtuygend en ontegenzeggelyk te betogen, dat 'er niets van den Hoogleeraar *van Goens* gezegd zy, het geen men niet met openbare en onloochenbare bewysen, en overeenkomstig het verband en oogmerk van 't gezegde, kan goed maken.

Doch hoe aangenaam zou het my zyn, dat myne verdedigende verhandeling zoo kon ingerigt worden, dat dezelve zich alleen tot den gem. Hoogleeraar, en zyne openbare Schriften bepaalde.

Edog ten aanzien van het tweede Lid van U Ed. Achtb. Publicatie, betreffende de veroordeeling van 't Tydschrift *in het gemeen*, schyn ik my in de noodzakelykheid gestelt te zien, myne verhandeling regelregt, tegen U Ed. Achtb. Publicatie zelve in te rigten, en my rondborstig van de Stellingen daar in begreepen, te zuiveren.

Dit zelfde was ook in den beginnen myn voorneemen; Dan de diepe eerbied, welke in myne ziele, voor Overheden huisvest, dien ik anderen inprent, en allesints met myn voorbeeld tracht uit te drukken, (gelyk ik my ten bewyse daar van, met de grootste vrymoedigheid op de Ed. Gr. Achtb. Regeering, onder welke ik leef, durf beroepen: En die my ook zelfs de treffendste blyken van gunst, nog onlangs met spreekende daaden, en duurzame gedenkteekenen betoonde,) heeft my doen oordeelen, betamelyker te zyn, my hier over alvorens in 't particulier by U Ed. Achtb. eerbiedig

te

U-TRECHT. te addresseeren, gelyk ik de vryheid gebruyk, by dezen te doen.

Brief van Do. Habbema *aen de Regeering te Utr. nopens gem. Publicatie.*

Het behaagd U Ed. Achtb. dan te zeggen „ het „ boven gemeld *Tydgeschrift* te considereeren en te „ houden voor een *eer en faamrovend libel*, waar „ in, de zich *schuylhoudende Schryvers*, onder SCHYN „ van den waren Christelyken Godsdienst voor te „ staan, en te handhaven, zeer *kwaadaartig* en „ *liefdeloos*, hunne *wezendlyk onchristelyke* manier „ van denken, en handelen, ten opzichten van „ hunne evennaasten, te gelyk met hunne DOEM- „ LUST en LASTERZUGT, ten KLAARSTE aan den „ dag leggen."

Indien ik, en nevens my, het algemeen, zo veel ik verneem, dit in het verband, wel verstaan, dan ben ik, uitgever zynde van dat zo afgeteekende Tydgeschrift, nevens alle, die 'er ooyt aan werkten, uit kragt van deeze Publicatie een *Eer en faamrovend*, een *doemlustig mensch*, een duysterling, die zich, (schoon nimmer eenigen schyn gegeeven hebbende van het ondersoek te willen ontduiken, en alles met den naam van bepaalde plaats en Drukker uitgegeeven hebbende) *schuyl hield*, en *onder schyn van den Christelyken Godsdienst voor te staan &c.*

Ik heb dit gegrond vertrouwen van de Edelmoedigheid van U Ed. Achtb., dat deselve, zoo veel belang stellende in de handhaving van de Eer van een der Professoren haarer beroemde Academie tegen vermeinde beleediging, het my niet ten kwaden zullen duyden, dat ik tot bescherming van myne Eer, en die van zo veele waardige Schryvers, wier geschrift zo opentlyk getaxeerd, en als een onvergelykelyk snood werk is veroordeeld, my op de bescheydenste wyze zuyvere, met dien eerbied *aan den eenen kant*, welke een mensch, een Christen, en voor al een Leeraar der Hervormde Kerk, omtrent eene venerable en roemwaardige Regeering schuldig is, met in 't ooghouden van den afstand, welke 'er is tusschen eene zo aanzienlyke Regeering, en een byzonder Persoon; maar ook *aan den anderen kant*, met die onbeschroomde vrymoedig-

digheid, welke de regtmatige Gezellinne van een goed geweten is.

U-TRECHT. *Brief van Do. Habbema aen de Regeering te Utr. nopens gem. Publicatie.*

Het zy intusschen verre van my, de voorn. applicatie, (als ware het de bedoelinge van U Ed. Achtb. het gansche werk, en in 't zelve den uitgeever en de schryvers, met dien zwarten kool te teekenen,) te willen ontwyfelbaar vast stellen. Neen, Myne Heeren! de ware en Christelyke gematigheid, en zagtmoedigheid van 't Euangelie, voor welke ik uytkoome en welke ik altoos hoop te betragten; verbieden my zo te denken en te handelen.

Men kan by verhaasting iets hatelyker opvatten, dan gemeent word, en 'er waarlyk by nadere herschouwing in te vinden is; Men kan ook aan den anderen kant, zich woorden laten ontvallen, harder, dan wel bedoeld mogten zyn; Ware dit zodanig in dit tegenwoordig geval! waaren der penne van den Minister eenige trekken of uitdrukkingen ontsnapt, harder en algemeener, dan wel van denselven, of van de Leden der Regeeringe opzettelyk bedoeld waren; Ik zal allerbereidvaardigst zyn, eene gunstiger uytlegginge plaats te geeven, aan te neemen, en daar in te berusten; zo my alleenlyk tot het zelve (het welk ik met alle respect verzoek) maar de minste gelegendheid door U Ed. Achtb. gegeeven word, en hoogst deselven my permitteeren, daar van in 't Publiek gebruyk te mogen maken. Deeze vriendelykheid zou my in staat stellen, om de bewuste recensie in het 2de Nommer van 't 3de Deel der Nederlandsche Bibliotheek, te kunnen verklaren en verdedigen tegen den Hoogleeraar *van Goens*, zonder Eers-halven genoodsaakt te zyn, eenige verdere aanmerkingen over de Publicatie van U Ed. Achtb. te maken.

Het is hierom dan, dat ik in plaats van my opentlyk te zuiveren van de grieven, welke my toeschynen in U Ed. Achtb. Publicatie te leggen, de vryheid gebruyke, by dezen U Ed. Achtb. eerbiedig te vragen, of hoogst derselver meening geweest zy, het 2de lid der Publicatie, op het bewuste Tydgeschrift in het gemeen te appliceeren, dan wel bepaaldelyk en alleen het zelve van No. 2.

T des

U-TRECHT. des IIIden deels te willen verstaan hebben, ten einde myne openbare verdeediging daar na in te rigten.

Waar mede, na toebidding van Jehova's dierbaarsten zeegen, over U Ed. Achtb. Persoonen, gewigtige Ampten, Achtb. Vergadering, en aanſienlyke Familien, de eer heb, my met alle hoogagtinge en verschuldigden eerbied te noemen

Wel Ed. Achtb. Heeren! enz.

Deze brief by besluit van den 27 derzelfder Maend gesteld zynde in handen van de Heeren Burgemeesteren en Gecommitteerdens tot de Academische zaken, ten einde dezelve te onderzoeken, en van Rapport te dienen, is, het zelve ingekomen zynde, op den 10 van Grasmaend by de Utrechtsche Vroedschap besloten, aen den Predikant Habbema, het volgend antwoord te laten toekomen:

WEL EERWAERDE HEER!

Antw. aen Do. Habbema. De Edele Groot Achtbare Heeren Burgemeesteren en Vroedschap deezer Stad, hebben my gelast U Wel Eerw. te informeeren, dat H. E. G. A. wel ontfangen hebben U Wel Eerw. brief, geschreeven op Sondag den 26 Maart dezes jaars, dog dat H. E. G. A. niet gewoon zyn over soortgelyke brieven te delibereeren, maar wel over verzoeken, die by requeste aan H. E. G. A. gedaan worden. Hier mede blyve

Wel Eerwaarde Heer.

U Wel Eerw. Dienstwillige dienaer,
Ords. Klerck van de Policie.

Hier op scheef de Heer Habbema aen den Ordinaris Clercq van de Policie, den Heere Izaac Falck, dezen brief, gedagtekend den 16 van Grasmaends dezes jaers.

WEL EDELE HEER!

Indien niet menigvuldige bezigheden, en daar onder ook, dat ik gisteren namiddag Voorbereidings Pre-

Predicatie heb moeten doen, my belet hadden, zou ik al eerder aan Uwe Ed. geandwoord hebben, gelyk ik nu dan by deezen doe, om U Ed. vriendelyk te bedanken voor U Ed. beleefde Missive, waar by U Wel Ed. my uit naam van Hun Ed. Gr. Agtb. de Heeren Burgemeesteren en Vroedschappen van Utrecht informeerde, dat ik my by wege van requeste aan Hun Wel Ed. Gr. Achtb. zou behoren te adresseeren, het geen ik derhalven te rade geworden ben te zullen doen. — Na toebidding van allen wenschbaare zegen. enz.

U-TRECHT. *Brief van* Do. Habbema *aen den ord. Clercq.*

Het Verzoekschrift, by 't welk de Eerwaerde Heer HABBEMA, zig aen de Utrechtsche Regeering vervoegde, wierdt den 24 van deze Grasmaend ter vergaderinge van hun Ed. Groot Achtbaren ingeleverd, en was woordelyk van dezen inhoud:

Aan de Edele Groot Achtbare Heeren Burgemeesteren en Vroedschap der Stad Utrecht.

Geeft eerbiedig te kennen Johannes Habbema, S. S. Theol. Doctor en Predikant in de Nederduitsche Gereformeerde Gemeente te Rotterdam, dat hy den 26 Maart laatsleden de vryheid genoomen hebbende eenen brief aan U Ed. Gr. Achtb. af te zenden, ter gelegenheid der Publicatie van U Ed. Gr. Achtb. in dato 13 Maart 1775. vervolgens by Missive van den eersten Clercq ter Griffie Isaac Falck, gedagteekend 10 April 1775., en op last van U Ed. Gr. Achtb. geschreeven, geinformeerd is geworden, dat U Ed. Gr. Achtb. niet gewoon waaren, over soortgelyke brieven te delibereeren, maar wel over verzoeken aan U Ed. Gr. Achtb. by requesten gedaan.

Request van Do. Habbema aen de Regeering van Utr.

Dat de Suppliant te raade geworden zynde, zich deeze informatie ten nutte te maaken, dienvolgens gemeend heeft zich by requeste aan U Ed. Gr. Achtb. te moeten vervoegen, en ootmoedig te verzoeken, dat het U Ed. Gr. Achtb. behaage den inhoud van des Supplíants voorschreeven brief, al-

U-TRECHT. hier kortheids halven voor geïnsereerd te willen houden, en daar omtrent U Ed. Gr. Achtb. goedvinden, het zy by appointement op deeze requeste, het zy op zoodanige andere wyze, als U Ed. Gr. Achtb. zullen oordeelen te behooren, aan den Suppliant te doen verstaan.

't Welk doende enz.

Op dit Smeekschrift is egter geen ander besluit genomen, als alleenlyk „ om het voorsz. „ Request te seponeeren, en wanneer van wegen Dominus *Habbema* informatie genomen „ wierde nopens de dispositie van de Vroedschappe op de Requeste, den 24 April laetstleden gepresenteerd, dat zoude te kennen gegeven worden; dat de Vroedschap op voorzeide Request geen dispositie konde nemen, „ vermids by het zelve geen bepaeld verzoek „ was gedaen, en men zig alleenlyk hadt gerefereerd tot een brief, over welke de Vroedschap hadt gedeclineert te delibereeren."

Dit besluit is dan ook aen den Procureur van Dom. Habbema, *W. v. Vloten*, die ter Secretarye naer de dispositie op gem. Request van wegen meergen. Predikant kwam vernemen voorgelezen, en op zyn verzoek gedicteerd.

Wy voegen hier alleenlyk by, dat, zo dra bekend wierdt, dat de Boekverkoper *de Bruin* de namen van de meeste Schryveren, die, of aen dit Tydschrift bestendig werkten, of eenig Stuk aen het zelve hadden toegezonden, hadt opgegeven (*); men wel haest eene menigte bekendmakin-

(*) Deze Lyst vervattede vier en twintig persoonen, van welken zig egter zommigen by berigten, zo in de nieuwspapieren als Boekzalen, hebben verontschuldigd.

De Heer van Someren, Stads Heelmeester te Haarlem.

De Wel Ed. Gestr. Heer Testar, Drossaard te 's Bosch.

De

kingen, zag, zo in de Nieuwspapieren als in de Boekzalen, waer by zommigen verklaerden tot de schryveren van de Nedelandsche Bibliotheek niet te behooren; anderen wederom van aen die bewuste beoordeeling tegen den Heer VAN GOENS geen deel te hebben; terwyl de Heer HABBEMA eene verdeediging van die beoordeeling heeft belooft en toegezegd. UTRECHT.

OVER-

De Wel Eerw. Hr. Boers, Predikant te Waddinxveen.
De Wel Ed. Hooggel. Heer David de Gorter, A L M. Phil. & Med. Doct. oud-Prof. in de Geneeskunde &c. te Wyk by Duurstede.
De Wel Eerw. Heer van Houten, Predikant op de Helder.
De Heer Marcus van Werkhoven, te Zwyndrecht.
De Wel Ed. Heer Johannes Eusebius Voet, Ontfanger-Generaal van de Gemeenelands Middelen over 't Zuyder quartier, in 's Hage.
De Wel Eerw. Heer Engelberts, Lid der Holl. Maatschappye en Predikant te Hoorn.
De Wel Ed. Heer Brandt, te Maarssen.
De Heer van Wyk de Vos, Med. Doct. te Haarlem.
De Wel Eerw. Heer Johannes van Spaan, Predikant in 's Hage
De Heer Cramerus, te Haarlem.
De Wel Ed. Achtb. Heer N. Hinlopen, te Hoorn.
De Wel Eerw. Heer van Iperen, A. L. M. Phil. Doct. Lid der Holl. en Zeeuwsche Maatsch. en Predikant te Veere.
De Wel Eerw. Heer van den Berg, Lid van de Maatsch. der Nederl. Letterkunde te Leyden, en Pred. te Barnevelt.
De Heer Johannes Prins, te Leyden.
De Wel Ed. Heer Phelsum, Med Doct. te Sneek.
De Wel Eerw Heer J. P. Boddé, Predikant te Maartensdyk.
De Wel Eerw. Heer Martinet, A.L.M. Phil. Doct. Lid der Holl. en Zeeuws. Maatsch. der Wetensch. en Predikant te Edam.
De Wel Eerw. Heer, Claessen, Predikant te Leerdam.
De Wel Ed. Heer J. W. de Wilde, in 's Hage.
De Wel Eerw. Heer G. van Hameldsveld, S. S. Theol. Doct. en Predikant te Durgerdam.
De Wel Eerw. Heer H. Koocken, Predikant te Talkenswaard en Drommelen.
De Wel Eerw. Heer Cornelis van den Broek, Predikant in 's Princen Haage.

OVERYSSEL.

KAMPEN.

KAMPEN.

De Staten dezer Provincie hebben op den 7 der afgelopene Grasmaend, tegens het ontheiligen van den dag des Heeren, aldus voorzien:

Publicatie tegen het ontheiligen van den Rust-dag.

Ridderschap en Steden de Staaten van Overyssel, doen te weten; Alzo Wy bevonden hebben, dat verscheiden van Onze Placcaaten, waar by tegen de ontstaane ergernissen, uit het ontheyligen van den dag des Heeren, is voorzien, niet na behoren worden nagekomen of door andere practyken elusoir gemaakt en boven dien verscheiden andere misbruiken en ongeregeltheden, ten platten Lande en in de kleine Steden, in zwang gaan; Zo is 't, dat Wy daar tegen nadere voorzieninge willende doen, goedgevonden hebben te ordonneeren en statueeren, zo als Wy ordonneeren en statueeren by dezen; dat Wy, met inhæsie van Onze Placcaaten tegen het ontheiligen van den dag des Heeren en renovatie van Onze dispositie omtrent het houden der Kermissen ten platten Landen en in de kleine Steden, op den 25 Maart 1756. geëmaneerd, alnog hebben goedgevonden te verbieden het houden van Kermissen op Zondagen en Maandagen ten platten Lande en in de kleine Steden niet alleen, maar ook voor Herbergen of andere particuliere huysen, op deselfde dagen; en dat als dan niemand zal mogen ondernemen, op dezelve Zondagen of Maandagen eenige Kraamen op te slaan, of te hebben staan eenige Tafels, Draayborden, Spellen of andere vertoningen uit te zetten, of ook eenige Koeken of andere waaren uit te veilen of te verkopen; Dat boven dien ook geene Herbergiers, of andere, die gelagen zetten, op Zondagen zullen mogen in hunne huysen of op hunne wheeren toelaaten het danssen of spelen op Viool of andere Musyk-instrumenten.

Dat voorts zal zyn en blyven verboden op Zondagen of Feestdagen het houden van Veemarkten, het geven van Schutte-Mest-Hoy of andere Bieren, hoe die ook genaamd mogen zyn.

Dat ook geene begravenisse, of overlyden van dooden,

den, op Zondagen of Feestdagen zullen mogen worden gedaan en dat by deselve begravenissen, op andere dagen gedaan wordende, geen eeten zal mogen worden gegeven dan alleen aan de naaste Vrienden, die dan ook nog in geen grooter getal daar by zullen mogen verschynen, of daar aan participeeren, als ten hoogsten tot zestien in getal, en dat daar by niet meer zal mogen worden voorgezet, gegeven of gedronken worden dan een tonne Bier, zonder verder eenige andere dranken, hoe ook genaamd. KAMPEN. *Publicatie tegen het ontheiligen van den Rustdag.*

Dat van nu af aan met de daad zal ophouden het beyeren of luyden met de Klokken voor of op Paschen, Kersmis of andere Feestdagen, blyvende alleen gepermitteerd het geene ter waarschouwing en byeenkomst tot den Godsdienst des Zaturdags avond en Zondags gebruykelyk en nodig is.

Dat eyndelyk het schieten op Nieuw-Jaarsdagen, Bruyloften, of andere byeenkomsten, gelyk ook het branden van Paasch- St. Martens of andere Vuuren, ten allen tyden word geinterdiceert en verboden, zullende de Ouders voor hunne Kinderen, en de Huislieden voor hunne Dienstboden moeten instaan, welke laatsten dan nog de boeten aan derzelver loon zullen kunnen korten.

En zullen alle die geene, dewelke tegen een dezer Art. komt aan te gaan, vervallen zyn in de boete van 25 Goudguldens, half ten profyte van den Officier, en half ten profyte van de Armen der plaatze.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie mag prætenderen en ook deze Wet en Publicatie te minder wederom buiten geheugen mag geraken, zal deze niet alleen tans alomme wederom worden gepubliceerd en geaffigeerd, daar men zulks te doen gewoon is, maar zullen ook de Kosters, of die geene, welke dit anders hier of daar ten platten Lande of in de kleine Steden mogt aangaan, gehouden zyn deze Publicatie alle Jaar op den eersten Zondag in May publyk wederom af te leezen, zo en daar men gewoon is zulke Afleezinge en Publicatie te doen, by eene boete van 10 Goudg., half ten profyte van den Armen, en half ten profyte van de Schout, Rigter, of Magistraat van de plaats, daar zulks mogt wezen nagelaaten. enz.

GENERALITEITS LANDEN.

's HERTOGENBOSCH.

'S HERTOGENBOSCH.

De Regeering dezer Stad heeft goedgevonden tot voorkominge van veele ongelegenheden eene Ordonnantie voor Wykmeesters te beramen, om de geringe vreemdelingen van deze Hoofdstad te weeren, gedagtekend den 21 van Wintermaend 1774. en vervat in de 39 volgende Artikelen:

Art. I.

Ordonn. voor de Wykmeesters ter weeringe van geringe vreemdelingen.

In den Eersten zal de Stadt met betrekking tot dit Reglement worden aangemerkt, als verdeelt in Zeven Wyken, waar van
de Eerste zal uitmaken den Blok van Markt;
de Tweede die van de Hinthamerstraat;
de Derde die van het Hinthamer-einde;
de Vierde die van de Kerk en Verwerstraaten;
de Vyfde die van de Wevers-plaats;
de Zesde die van de Vuchterstraat en Vuchterdyk; en
laastlyk de Zevende die van de Orthen straat en Vischmarkt.

II.

Over ieder van de opgem. Wyken zullen verkoren worden twee Wykmeesters, een van de Gereformeerde en een van de Roomsche Religie, en zulks uit de kundigste en fatzoenlykste Ingezetenen dezer Stadt.

III.

De voorschreeve Wykmeesters zullen worden aangesteld voor den tyd van vier Jaaren, aanvanglyk met 1 January 1775, zo nogthans, dat, om de voorsz. bediening in train te brengen, een van de twee eerst aangestelde Wykmeesters met het tweede Jaar zal mogen afgaan, en zo vervolgends van

van twee tot twee Jaaren: Doch de Wykmeester, eens geëligeerd en in functie getreeden, zal zynen tyd ten volle moeten uitdienen, schoon hy wierdt aangesteld tot een der bedieningen hier na Artikel 5. van het Wykmeesterschap geëximeerd.

'S HERTOGENBOSCH.

Ordonn. voor de Wykmeesters ter weeringe van geringe vreemdelingen.

IV.

De eerste electie van Wykmeesters zal geschieden door den Magistraat dezer Stadt; Dan in 't vervolg zullen Wykmeesters zelve ieder in hunne Wyk, twee Personen in zodanige Religie, als de afgegaane Wykmeester is, aan den Magistraat presenteeren, die daar uit dan, in plaats van den afgaanden, weder een ander Wykmeester zal verkiezen.

V.

Tot de opgem. bediening van Wykmeester zullen niet eligibel zyn de Leden dezer Stadts Regering, nog derzelver Ministers, gelyk mede niet de Professoren, Predikanten, Doctoren en Chirurgyn van de Stadt en het Groot Gasthuis, de Kommis van Stads Postcryen, de Kommis en Klerk van den Pensionaris, Stadts Architect, Groeneroedens, Kamerbewaarders en Stadts Arbeiders: En zullen zig daar van insgelyks mogen excuseeren de fungerende Diakenen en regerende Blokmeesters, als mede de Wykmeesters, welke hunnen tyd hebben uitgedient, te weeten zo lang zy in dezelve Wyk blyven woonen, doch naar een ander Wyk verhuizende, zullen aldaar wederom eligibel zyn.

VI.

De Wykmeesters zullen ieder voor hun huis moeten hangen een Bord, waar op met groote letters staat uitgedrukt de *Wyk*, waar van hy Wykmeester is: En zullen de voorsz. Borden van Stadts wege aan de Wykmeesters worden bezorgd.

VII.

Wanneer het gebeurde, dat een Wykmeester, geduurende zynen dienst, uit de Wyk, waar van hy Wykmeester is, verhuisde naar een andere Wyk, zig met 'er woon uit de Stadt begaf, of wel kwame

'S HERTOGENBOSCH.

Ordonn. voor de Wyk-meesters ter weeringe van geringe vreemdelingen.

me te overlyden, zal binnen veertien dagen daar na door den overgebleven Wykmeester een tweetal aan den Magistraat moeten worden gepresenteerd, om daar uit een ander Wykmeester in deszelfs plaatze te verkiezen.

VIII.

De Wykmeesters, die het eerst in functie treden, zullen gehouden zyn, ieder in den haare, te formeeren een generaale Lyst van alle de huisgezinnen in derzelver Wyk woonagtig, geene uitgezondert: Tot het formeeren van welke Lyst zy geadsisteerd zullen worden, voor zo verre de Militaire Persoonen betreft, in eenig quartier zig bevindende, door een Onder-Officier, of zodanig ander Militair Persoon, als haar op order van den Gouverneur, Commandant, of Commandeerende Officier, op derzelver verzoek zal worden toegevoegt, en voor zo verre de overige Persoonen betreft, door een van de Groenroedens deezer Stadt, welken zy, by het formeeren van de opgem. Lyst, voor de eerste reize, zo lang zullen mogen gebruiken, als zy die nodig hebben, mits zo veel spoed makende als mogelyk is. En dewyl voorsz. Lyst Jaarlyks behoord te worden gecontinueerd, zullen de Wykmeesters al nog een der voorsz. Groenroedens Jaarlyks twee dagen in de maand Mey, en gelyke twee dagen in de maand November daar toe mogen emploijeren, of wel daar toe invoegen als voren ten reguarde van Militaire Persoonen, een Onder-Officier, of ander Militair persoon, mogen verzoeken; zullende gemelde Groenroede daar voor van Stadts wege in redelykheid worden gesalarieerd: Dan zal, by vacature, een nieuw aankomende Groenroeden zulks in 't vervolg *gratis* moeten verrigten.

IX.

De voorsz. Generaale Lyst zal moeten inhouden:

1. *de Nummers der Huisen van ieder Wyk.*
2. *de Eigenaars derzelver.*

3. de

3. *de Bewoonders.* 's HER-
4. *de Bywoonders.* TOGEN-
5. *de Geboorte plaats van ieder.* BOSCH.
6. *den Tyd, hoe lang zy binnen deze Stadt hebben gewoond.* *Ordonn.*
7. *het Getal van derzelver huisgezin.* *voor de*
8. *derzelver Kostwinnig, handteering, of middel van bestaan.* *Wyk-*
9. *de behoeftige Personen*; met byvoeging, uit welke armen Fondsen en hoe veel zy uit ieder genieten, waar van dezelve opregte opgave zullen moeten doen, op pœne, zo deze daar omtrent ietwes ter kwaader trouwe verzwegen, dat zodanige zullen verstooken zyn, van ooit eenig onderstand uit het Godshuis genaamt den H. Geest te genieten. *meesters ter weeringe van geringe vreemdelingen.*
10. *de Militaire*, te weeten *die van het Guarnisoen.* Dan dezelve, niet tot het Guarnisoen behorende, te brengen onder de hier voorgemelde 2, 3, of 4 Classen: Welverstaande, dat niet anders, dan met adsfistentie van een Onder-Officier, of ander toegevoegt Militair Persoon, deze opschryving zal mogen geschieden.

X.

Ten einde het maaken van opgem. Lyst voor Wykmeesteren zo veel mogelyk te faciliteeren, zal van Stadts wege een Legger worden gedrukt en daar van de nodige Exemplaren aan Wykmeesteren ter hand gesteld, om de aantekeningen, Articul IX vermeld, daar in te kunnen doen. —— Voorts zullen, na het formeeren van de opgem. Lyst en Aantekeningen, Wykmeesters moeten zorge dragen, dat met den eersten een Duplicaat van voorsz. Legger met de geschreve aantekeningen ten redelyken kosten van de Stadt aan Heeren Schepenen worde ter hand gesteld en Jaarlyks ten laste als voor by geschreeven, ten einde hun Ed. Wel Achtb. zodanige Persoonen, die hun suspect voorkomen, voor zich zouden konnen ontbie-

'sHERTOGENBOSCH. bieden en daar omtrent zodanig voorzien, als zy, naar bevind van zaken, zullen oordeelen te behoren.

XI.

Ordonn. voor de Wykmeesters ter weeringe van geringe vreemdelingen.

Niet te min zullen de voorsz. Wykmeesters, ieder in den haare, zorge dragen, dat de opgem. Lyst door hun in een Boek werde geregistreert, ten einde daar op aan te tekenen de namen der genen, welke van tyd tot tyd uit ieder Wyk delogeren, en daar weder met 'er woon inkomen, of overlyden, telkens met uitdrukking van de Nummers der Huizen, geboorte-plaatzen &c. als hier voor Articul IX is vermeld.

XII.

Overzulks zullen de voorsz. Wykmeesters ten minsten tweemaal 's Jaars in de maanden Mey en November, geadsisteerd met een Onder-Officier, of ander toegevoegt Militair Persoon, of met een Groenroeden als voor, derzelver Wyken moeten visiteeren, de veranderingen van ieder Wyk voorgevallen op hun Boek aantekenen en van die veranderingen by een separate Lyst op 1 Juny en 1 December kennis geven aan Heeren Schepenen, ten einde derzelver Duplicaaten daar mede te kunnen veranderen en te doen overeenkomen.

XIII.

En op dat de voorsz. Lyst des te completer zoude kunnen worden gehouden, zullen de Heeren en Vrouwen by vermeerdering, of vermindering hunner Dienstboden gehouden zyn, daar van, met opgave van het getal der Dienstboden, kennis te geven aan de Wykmeesters by het doen van de respective visitatien der Wyken.

XIV.

Iemand van d'eene Wyk naar d'andere verhuizende, zal van zyne verhuizing binnen veertien dagen kennis moeten geven, zo aan den Wykmeester van de Wyk, waar uit hy vertrekt, als aan den Wykmeester van de Wyk, waar in hy zig met 'er woon begeeft; ook zal iemand, in een

en

'S HERTOGENBOSCH.

Ordonn. voor de Wykmeesters ter weeringe van geringe vreemdelingen.

en dezelfde Wyk van woning veranderende, zulks aan den Wykmeester van die Wyk, binnen 14 dagen na zyne verhuizing, moeten bekend maken; alles op de verbeurte van 12 stuivers ten behoeve van de Bus hier na Articul 31 geërigeerd.

XV.

Geen vreemde Personen, wie zy ook zyn, of van wat Religie, 't zy Mannen, of Vrouwen, huishoudende, of ongetrouwde, zullen in deze Stadt met 'er woon mogen komen, ten zy dezelve alvorens hebben geobtineerd het recht van inwoning: waar toe zy zich voor af by Heeren Schepenen zullen moeten aangeven, mitsgaders exhiberen behoorlyke Ontlast-brieven, of actens van Cautie ter somme van drie honderd Guldens, en, zo deze Vreemdelingen alhier zyn onbekende personen, daar en boven doceren van hun goed gedrag, met mondeling verzoek, om alhier ter inwoning te worden geadmitteerd: waar op, na voorgaande onderzoek, door Heeren Schepenen aan hun eene Acte van Admissie zal worden geaccordeerd en daar van door den Pensionaris aantekening gehouden in een apart Boek, die daar uit ten behoeve van de geadmitteerde Personen de nodige Extracten zal uitreiken, waar voor door ieder zal moeten worden betaald 12 stuivers boven het Zegel voor het Extract.

XVI.

De alzo geadmitteerde Personen zullen binnen acht dagen na het bekomen van het voorgem. Extract, het zelve aan de Wykmeesters van de Wyk, waar in zich met 'er woon ter neder zetten, moeten vertonen, om door hun te worden aangetekend, waar na aan hun het Extract wederom zal worden ter hand gesteld; op pœne dat zy anderzints van het effect van dien zullen worden verstoken en wederom gedelogeert.

XVII.

Nogthands zullen van het verzoeken van het recht van Inwoning verschoond zyn Renteniers en

'S HERTOGENBOSCH.

Ordonn. voor de Wykmeesters ter weeringe van geringe vreemdelingen.

andere gequalificeerde, zo Militaire, als andere Perfonen, welke van elders zich alhier komen nederzetten; gelyk ook alle, die hunnen Burger-brief bekomen hebben; als mede Dienftknegten en Dienftmaagden, zo lang zy in dienft en ongetrouwd zyn; insgelyks zodanige jonge Lieden, die in anders koft, of inwoning zyn en zo lang zy ongetrouwd blyven, doch langer niet.

XVIII.

Dan zullen de voorfz. Denftknegten en Dienftmaagden en andere jonge Lieden, in een anders koft, of inwoning zynde, ingeval zy hier komen te trouwen, gehouden zyn, by het aantekenen van hunne Huwelyks-geboden aan Heeren Commiffariffen van de Huwelyks-zaken te vertonen, dat zy het Burger-recht, of recht van inwoning hebben gekregen; op pœne dat zy anders niet tot den Huwelyken ftaat zullen worden toegelaten, immers en ten minften verpligt binnen den tyd van agt dagen naar het Trouwen uit deze Stadt te vertrekken, op pœne van daar uit gezet te worden.

XIX.

Ten einde tuffchen alle de Wykmeefters der zeven Wyken eene goede harmonie en onderlinge Correspondentie werden opgerigt en bewaard, zo zullen dezelve, zo dikwils zy zulks nodig oordeelen, algemeene Vergaderingen mogen houden, waar toe tot vermyding van koften aan hun wordt vergund het gebruik van de *Platte Lands-kamer op het Stadhuis*, mits aldaar geen andere zaken werden verhandeld, als die de Zeven Wyken aangaan: En zullen Wykmeefteren van de Markt de opgem. Vergadering convoceren en altoos in dezelve prefideeren.

XX.

Niemand zal voortaan ten lafte van de Godshuizen der Stadt, of armen-Fondfen eenige alimentatie mogen genieten, dan die uit hoofde van deszelfs geboorte, Poirterfchap, of anderzints daar toe admiffibel is: En in 't byzonder zal niemand

uit

uit de inkomsten van het Godshuis gen. den H. Geest mogen trekken, dan die op de boeken der resp. Wyken bekend staan. 's HERTOGENBOSCH.

XXI.

Ook zullen de Vreemdelingen, invoegen als voor ter inwoning alhier geadmitteerd, niet eerder uit de Armen-Fondsen mogen worden onderhouden, voor en aleer zy een Jaar en zes Weeken binnen deze Stadt hebben gewoond en hunne Acte van Admissie aan de Bestierders der Armen Fondsen vertoond: Dan uit het Godshuis gen. den H. Geest niet eerder, voor dat zy, volgends Resolutie van den Magistraat dezer Stadt in dato 9 April 1753, vyftien agtereenvolgende Jaren binnen deze Stadt hebben gewoond. *Ordonn. voor de Wykmeesters ter weeringe van geringe vreemdelingen.*

XXII.

De Eigenaars en verhuurders van Huizen, Woningen, of Kamers zullen dezelve aan vreemde Personen van elders binnen deze Stadt gekomen, of aan Zoldaten niet van het Guarnisoen zynde, of haare Vrouwen en Kinderen, niet mogen verhuuren, als na alvorens de naamen, toenaamen, qualiteiten, neering en handteering van voorsz. Personen, mitsgaders van waar zy gekomen zyn, aan Heeren Hoogschout en Schepenen, en, voor zo verre Militaire Personen betreft, aan den Heere Gouverneur, Commandeur, of Commandeerenden Officier, te hebben bekend gemaakt en daar op hunne approbatie geobtineert; op de verbeurte telken reize van vyf en twintig Guldens zo en in dier voegen, als laastlyk by Publicatie van den 4 January 1752 is verstaan, welke volkomen in haar geheel blyft.

XXIII.

Iemand der Burgeren, of Ingezetenen, vreemde Armen, behoeftige Personen, of Kinderen op eene clandestine wyze in Huis houdende, daar aan Woningen, Kamers, of Kelders verhuurende, zal, boven en behalven de boete van vyf en twintig Guldens by opgem. Publicatie van den 4 January

'sHERTOGENBOSCH.

ry 1752, verpligt zyn de voorsz. Personen tot armoede vervallende, te onderhouden, zonder dat zodanige Personen immer tot eenige Armen-Fondsen zullen worden toegelaten.

Ordonn. voor de Wykmeesters ter weeringe van geringe vreemdelingen.

XXIV.

Geen Schippers met Markt-Schepen, of andere op deze Stadt varende, of ook Voerlieden met Rytuigen, Postwagens, of Karren rydende, zullen vreemde Arme-Personen binnen deze Stadt mogen brengen, ten zy die aan hun door een billet worden opgegeven; op pœne van 30 stuivers ten behoeve van de Bus te verbeuren en daar en boven de ingebragte Persoon, of Personen te alimenteeren, tot dat die door hun weder zullen worden uitgevoerd.

XXV.

En ten einde geene vreemde behoeftige Passagiers zich binnen de Stadt langer zouden blyven ophouden, als nodig is, zullen de respective Schryvers aan de Poorten, Boom en Hekels, naauwkeurig moeten aantekenen alle vreemde geringe personen, byzonder zodanige, die met vry, of halve Vragt-briefjes in de Stadt komen, en daar van, des avonds een uur na Poort- en Boomsluiten, by hun Rapport kennis moeten geven aan den Heere Gouverneur, of Commandant, Hoogschout en President; op verbeurte telken reize van zes stuivers ten behoeve van de Bus voor jeder persoon, die niet behoorlyk zal zyn aangetekend, boven en behalven de pœnaliteiten reeds by derzelver Instructie gestatueerd.

XXVI.

Insgelyks zullen geene Logement-houders binnen deze Stadt eenige geringe en behoeftige Personen langer mogen huisvesten, dan den tyd van 24 Uuren, ten zy alvorens daar toe permissie van Heeren Schepenen te hebben verzogt en bekomen, en van de voorsz. permissie kennis gegeven te hebben aan de Wykmeesters van de Wyk, waar onder zy behoren; op pœne van verstoken te zyn

zyn van het recht, om derzelver vertering te vorderen en daar en boven voor ieder gedelogeerde persoon daags te verbeuren zes stuivers ten behoeve van de Bus.

'S HERTOGENBOSCH.

XXVII.

Ordonn. voor de Wykmeesters ter weeringe van geringe vreemdelingen.

En ten einde de Logement-houders daar in des te beter zouden konnen worden agterhaald en derzelver Huizen door de respective Wykmeesters gevisiteerd, of zich daar in ook geringe en suspecte vreemdelingen ophouden, zullen dezelve gehouden zyn, ieder een Bord voor hunne Huizen te hangen, waar op met groote Letters staat uitgedrukt LOGEMENT; op verbeurte van eene Gulden voor de eerste reize, en na de aanmaning van de Wykmeesters binnen acht dagen daar aan niet voldaan hebbende, van twee Guldens, en, by verdere overtreding, van arbitrairlyk te zullen worden gecorrigeert.

XXVIII.

Geen Behoeftige Inwoonder dezer Stadt, schoon tot het vragen van aalmoessen gerechtigt, zullen mogen bedelen, ten zy voorzien zynde van een kenbaar teken, by Heeren Officieren en Schepenen aan hun te geven, en, na dat zy aan Wykmeesters van de Wyk, waar in zy wonen, daar van kennisse zullen hebben gegeven, met uitdruklyk verbod nothans van op eenige hoeken van de straaten, aan de Kerken, of op andere openbaare Plaatsen, speciaal ook aan de Haven, of andere Veeren tyde van hoog water, by het afvaren, of aankomen van de Schepen, of aan de Logementen by het afryden, of aankomen van Wagens, of Rytuigen, te mogen staan, om te Bedelen, mitsgaders van niemand op de straat te mogen aanspreken, maar alleen hunne aalmoessen aan de Huizen te moeten verzamelen; Dan zal het aan de *Vreemde Bedelaars* in genen deelen geoorloft zyn binnen deze Stadt, of deszelfs vrydom te Bedelen; alles op de pœne daar tegens by 's Lands Plakaten en Stadts Ordonnantien tegens de Bedelaryen gestatueerd en arbitraire correctie

'S HERTOGENBOSCH.

zo wel tegens die geene, welke hun teken om te bedelen aan een ander overgeven, als tegens de geene, welke met een ander teken zullen hebben gebedeld zonder permissie van Wykmeesteren.

Ordonn. voor de Wykmeesters ter weeringe van geringe vreemdelingen.

XXIX.

Doch vermids het de Wykmeesters niet doenlyk zal zyn, al het geene voorsz. exactelyk nategaan, zullen dezelve hebben *twee Knegts*, door den Magistraat, ten kosten dezer Stad aangesteld, die de Wykmeesters van alle de respective Wyken, volgends derzelver Instructie, zullen moeten ten dienste staan.

XXX.

Voor het overige zullen de onkosten nodig ter uitvoering van dit Reglement, ten minsten provisioneel voor twee Jaren, door de Stadt worden gedragen.

XXXI.

Echter zal in ieder Wyk een Bus moeten worden geërigeerd, wiens inkomsten zullen bestaan uit de boetens by dit Reglement gestatueerd.

XXXII.

En vermids de Wykmeesters uit de fatzoenlykste Burgers zullen worden verkoren, zal aan dezelve geene Jaarwedde worden toegevoegd.

XXXIII.

Ook zullen de Bussen, hier voor Art. XXXI. geërigeerd, twee Jaren moeten gesloten blyven, doch na verloop van die tyd in het Collegie van Heeren Schepenen gebragt, om geopend en als dan met de penningen, daar in gevonden, zodanig gehandelt te worden, als geoordeelt zal worden te behoren.

XXXIV.

Niemand zal de Wykmeesters in hunne voorsz. functien mogen verhinderen, noch in hunne qualiteit kwalyk bejegenen, maar in tegendeel dezelve daar in moeten erkennen; op de verbeurte van eene Gulden voor de eerste, eenen Daalder voor de tweede en arbitraire correctie voor de derde reize.

XXXV.

XXXV.

Wyders zal aan de Wykmeesters ter executie van deze Ordonnantie door den Magistraat, mitsgaders door het Guarnizoen, voor zo verre Militaire personen betreft, alle mogelyke faciliteit worden toegebragt, en zullen dezelve in 't byzonder voor alle insolentien worden beveiligt.

's HERTOGENBOSCH.

Ordonn. voor de Wykmeesters ter weeringe van geringe vreemdelingen.

XXXVI.

Ook zullen aan de respective Wykmeesters van ieder Wyk worden uitgereikt de nodige Exemplaren van 's Lands Plakaten en Resolutien, mitsgaders van Stads Ordonnantien en Publicatien, waar van in dit Reglement wordt gesproken en die daar toe betrekking hebben, schoon de executie van dezelve aan den Heere Officier verblyft.

XXXVII.

En vermits het de voornoemde Wykmeesters in den beginne moeijelyk zal vallen, by gebrek van genoegzame kennis der geringe Personen in deze Stad woonagtig, deze Ordonnantie, naar behoren, in train te brengen, zo zal het dezelve vrystaan ieder in hunne Wyk, by het formeeren der Leggers, voor de eerste reize zodanige Persoon te emploijeeren, als meest onder de geringe Lieden bekend is, ten einde hen voor die tyd in alles ten dienste te staan, en wien van Stads wege, eene redelyke beloning daar voor zal worden toegelegt.

XXXVIII.

Eenige differenten tusschen de Wykmeesters ontstaande, of ook hen eenige zwarigheden voorkomende, zullen zy dezelve aanstonds moeten brengen voor Heeren Schepenen, om te worden getermineert en uit den weg geruimt.

XXXIX.

De Magistraet dezer Stadt reserveert aan zich, om dit Reglement ten allen tyde, met overleg en communicatie van de Heeren Gouverneur, of Commandant in der tyd, voor zo verre Militaire Personen in het zelven zyn geconcerneert, te konnen interpreteren, amplieeren en altereeren naar welgevallen. enz.

'S HERTOGENBOSCH.

By dit Reglement wag nog gevoegd eene Instructie voor de knegts van de Wykmeesters dezer Hoofdstad, van dezelfde dagtekening en van dezen inhoud:

Art. I.

Instructie voor de knegts van de Wykmeesters.

Nademael by het XXXIX Artikel van het Reglement voor de Wykmeesters is goedgevonden het aanstellen van twee Knegts, die de Wykmeesters van alle de respective Wyken zullen moeten ten dienste staan; En gelyk by het eerste Artikel van het opgem: Reglement de Stadt in zeven Wyken is verdeeld, dat mitsdien de oudste van voorsz. Knegts zal moeten bedienen de Wykmeesters van de Markt, de Orthen-straat, Visch-markt, de Vuchter-straat en Vuchter-dyk: En de jongste, of tweede Knegt de Wykmeesters van de Hinthamer-straat, het Hinthamer-einde, de Kerk- en Verwer-straat en de Wevers-plaats.

II.

De voorsz. Knegts zullen moeten zyn van de Gereformeerde Religie, Poirters dezer Stadt, van een goed gedrag, en daar benevens bereikt hebben den ouderdom ten minsten van twintig Jaaren, kunnende behoorlyk leezen en schryven, mitsgaders de Nederduitsche taale volkomen magtig, als mede woonagtig zyn in een der Wyken, of Quartieren, welke ieder van hun bediend.

III.

De voorsz. Knegts zullen by de Heeren van de Leden, aan welke, gelyk ook derzelver Ministers, zy alle respect zullen moeten bewyzen, *ek massa* worden aangesteld.

IV.

Ieder van de voorsz. Knegts zal gehouden zyn, alle week zyn Quartier te visiteren, mitsgaders boven dien nog eens in die week de huizen van zoodanige Logement-houders, als aan hun door de respective Wykmeesters zullen worden opgegeven, ten einde als dan te onderzoeken, of zich aldaar geringe Vreemdelingen ophouden, en van zyne bevindingen aan de Wykmeesters der respective

ve Wyken rapport te doen op zoodanige tyden, als aan hun door de respective Wykmeesters zullen worden gesteld. 's HERTOGENBOSCH.

V.

De opgem: Knegts zullen de Wykmeesters in alles, hunne bediening aangaande, ten alle tyde moeten ten dienste staan, en het geen aan hun door dezelve wordt belast, aanstonds en zonder verzuim verrigten. *Instructie voor de knegts van de Wykmeesters.*

VI.

In 't byzonder zullen zy de Wykmeesters by het doen der omgangen, of visitatien van de Wyken moeten adsisteeren, mitsgaders derzelver Vergaderingen, op ordre van de Wykmeesters van de Markt, aan die van de overige Wyken gaan aanzeggen en tyde, dat dezelve gehouden worden op de Platte Lands-Kamer, tegenswoordig zyn, om de gezamentlyke Wykmeesters als dan ten dienste te staan.

VII.

En ten einde de Wykmeesters by alle gelegenheden van den dienst der voors. Knegts zouden kunnen gebruik maaken, zullen dezelve, zo veel mooglyk, by de hand moeten blyven en zich uit de Stad niet mogen absenteeren, dan met permissie van de Wykmeesters.

VIII.

Ook zullen de voorsz. Knegts hunne bediening in persoon moeten waarnemen, uitgenomen in cas van ziekte, of noodzaaklyke absentie, in welke gevallen het hun gepermitteerd zal zyn, zo lang de ziekte, of absentie duurd, met voorkennis van Wykmeesters ten hunnen koste en perikele een ander bekwaam persoon te emploijeeren.

IX.

De voorsz. Knegts zullen van een kenbaar teken worden voorzien, om door hun in functie zynde te worden gedragen, ten einde zy daar aan zouden kunnen worden erkend, en welk teken zal bestaan in een kopere Plaat, waar op gesneden zal worden *Wyk-Knegts*, het welk zy met

 een

'S HERTOGENBOSCH.

een koord boven door het knoops-gat heen voor de borst zullen moeten vastmaken.

X.

Instructie voor de knegts van de Wykmeesters.

By aldien de opgem. Knegts een der voorsz. Artikelen overtreden, zal de geene, welke zodanige contraventie heeft begaan, ten behoeve van de Bus, in de respective Wyken geërigeerd, verbeuren eenen daalder voor de eerste reize, drie guldens voor de twede reize en voor de derde reize *de facto* worden gecasseert.

XI.

Gelyk ook zonder eenige conniventie gecasseert zal worden de geene, die bevonden zal worden op eenigerlei wyze, direct of indirect met de Logement-houders, of geringe Vreemdelingen te hebben gecolludeerd.

XII.

De voorsz. Knegts zullen een Tractement ieder van twee guldens en tien stuivers s'weeks ten lasten van de Stadt genieten, dan zich hebben te onthouden van tyde van Nieuwe Jaar, of Kermissen, giften langs de huizen, en speciaal niet by de Wykmeesters, welke *gratis* fungeren, te gaan vraagen.

XIII.

Laatstlyk reserveert de Magistraat aan zich de magt, om deze Instructie ten allen tyde te vermeerderen, of te veranderen naar welgevallen. enz.

De Gouverneur dezer Hoofdstad, oordeelende, dat in 't uitvoeren van bovengem. Ordonnantie der Regeeringe veele krygspersoonen bevat waren, en dus het Gouvernement daer in betrokken, heeft na voorafgaende communicatie met den Magistraet, ten einde de maetregelen, in meergem. Ordonnantie bevat, de Militaire betreffende, prompt te doen uitvoeren, goedgevonden tot het waernemen van die zaken, de krygslieden aengaende, aen te stellen *Johan Versfeld*, Auditeur Militair dezer Bezettinge, en

voorts

voorts op den 13 dezer Lentemaend vast te stellen de navolgende Artikelen:

's HERTOGENBOSCH.

Ordonn. van den Gouverneur, de militairen aengaende, tot het weeren van geringe vreemdelingen.

Art. I.

Eerstelyk word expresselyk gelast aan alle Militairen, wien zy zyn, zo die tot het Garnizoen behoren, als de geenen dewelke zig binnen deze Stad onthouden; en verders alle ende een ygelyk dien het mogte aangaan, om den voorn. *Johan Versfelt*, in het uitvoeren van deze onze ordre te respecteeren, en wel verre van hem daar in eenigen tegenstand te doen, de nodige hulpe toe te brengen.

II.

Word aan alle Militairen binnen deze Stad uitdrukkelyk bevolen, om de respective Wykmeesteren door de Magistraat aangesteld, in hunne qualiteit t'erkennen, zonder dezelve in hunne voormelde functie te verhinderen, of kwalyk te bejegenen, veel min eenige de minste insolentien aan te doen, maar in tegendeel aan hun alle mogelyke faciliteit toe te brengen.

III.

En nadien voorzeide *Johan Versfelt*, voor zo veel 't Militairen aangaat, in dezen de functie zal doen, als de gemelde Wykmeesteren, zo zal hy mits dien gehouden wezen, met dezelven ten meeste nutte een goede correspondentie te houden, ten welken einde aan hem in alle Vergaderingen van voorgemelde Wykmeesteren, vry acces zal worden geaccordeert, zullende hy *Versfelt*, van de te bepalene Arrangementen moeten rapport doen, aan den Heere Gouverneur, Commandeur of Commandeerenden Officier.

IV.

Vermits de voorgemelde Wykmeesteren gehouden zyn, ieder in den haare, te formeeren een generale Lyst van alle de Huisgezinnen, in derzelver Wyk woonagtig, en die lyst jaarlyks te continueeren, zo zal in 't formeeren en continueeren van dien, voor zo verre de Militaire Perzonen betreft, aan de Wykmeesters tot hunne adsistentie

V 4 wor-

'sHER-TOGEN-BOSCH.

Ordonn. van den Gouverneur, de militairen aengaende, tot het weeren der geringe vreemdelingen.

worden toegevoegd, een Onder-Officier, of alzulk ander Militair Perzoon, als de Heeren Gouverneur, Commandeur of Commandeerende Officier zal goedvinden; terwyl het altyd aan voorzeiden *Versfelt*, de Militaire zaken in deze waarnemende, zal vry ſtaan, om de opneminge tot het formeeren, of by vervolg 't continueeren van die lyſte zelfs by te woonen.

V.

En nadien voorgemelde generale Lyſt zal moeten inhouden:

1. *De Nummers der Huizen van ieder Wyk.*
2. *De Eigenaars der zelver.*
3. *De Bewoonders.*
4. *De Bywoonders.*
5. *De Geboorte-plaats van ieder.*
6. *De tyd, hoe lang zy binnen deze Stad hebben gewoond.*
7. *Het getal van derzelver Huisgezinnen.*
8. *Derzelver Koſtwinning, Handteeringe of middel van beſtaan.*
9. *De behoeftige Perzonen*; met byvoeginge uit welke Armen Fondſen en hoe veel zy uit ieder genieten, waar van dezelve opregte opgave zullen moeten doen, op Pœne, dat zy daar omtrent ietwes ter kwader trouwe verzwygen, zullen verſtoken zyn, van ooit eenig onderſtand, uit 't Godshuis genaamd de H. Geeſt te genieten.
10. *De Militairen*, te weeten, *die van 't Garniſoen*; dan dezelve niet tot het Garniſoen behorende te brengen, onder de hier voorgemelde 2. 3. of 4. Claſſe.

Zo word aan alle Militairen, wie zy zyn, die buiten de Barakken wonen, gelaſt, om aan voorn: Wykmeeſters, wanneer zy als voormeld zyn geadſiſteerd, de voorzeide opgave opregtelyk met alle diſcretie en zonder eenige verzwyginge te doen, of wel ter acceleratie en facieliteit die opgave aan Wykmeeſters in geſchrift over te geven.

VI.

De voorſz. Lyſten geformeert, daar uit door Wyk-

Wykmeesteren een Legger in orde gebragt, en een duplicaat van dien, aan de Magistraat ter hand gesteld zynde, zo zullen dezelve voor zekere tyd, aan voorn: *Versfelt* worden overhandigt, die als dan zal gehouden wezen, daar uit een generale Legger, de Militaire Perzonen binnen deze Stad alleen concerneerende, te maken, dan zal hy in 't inrigten van dien Legger, de onderscheidinge der Militaire, de welke van 't Garnisoen zyn, en die, die niet tot het Garnisoen gehoren, moeten brengen in de voorsz. 7 Classen, zo, dat het getal der Huisgezinnen van Militairen, die alhier woonen en zig onthouden, in de eerste Colom van die Classe, en de Militairen, die van het Garnisoen zyn, in de tweede van dien worden gesteld.

'S HERTOGENBOSCH. *Ordonn. van den Gouverneur, de militairen aengaende, tot het weeren der geringe vreemdelingen.*

VII.

De Militairen Legger en die der Respectieve Wyken, vervaardigt zynde, zo zullen de Wykmeesters altoos vry acces en visie hebben van voorn. Militairen Legger, gelyk ook opgem. *Versfelt*, de Militaire functie in deze doende, vrye toegang en visie der Leggers van die resp. Wyken zal gegeven worden.

VIII.

Wykmeesteren ten minsten tweemaal in 't Jaar, als in de Maanden Mey en Nov., hunne Wyken moetende visiteren, en de veranderingen in ieder Wyk voorgevallen, op hun Boek aantekenen, zo zullen voorn. Wykmeesters, voor zo veel de Militairen aengaat, als dan op hun verzoek, gelyk hier voor by Art. IV. staat vermeld, worden geadsisteert, en die veranderinge de Militairen concerneerende door Wykmeesteren aan meergen. *J. Versfelt* opgegeven zynde, zo zal hy gehouden en verpligt wezen, om daar van, op den Militairen Legger de nodige aantekeningen te maken.

IX.

Alle Militairen wie zy zyn, van d'eene Wyk naar een andere verhuizende, of indien zy in een en dezelfde Wyk van wooninge veranderen, zullen des anderendaags, naar dat in hunne nieuwe wooninge intrek hebben genomen, daar van moeten rapport doen, aan voorn. *Versfelt*, die deswegens de nodige aan-

'S HERTOGENBOSCH.

Ordonn. van den Gouverneur, de militairen aengaende, tot het weeren der geringe vreemdelingen.

aantekening gemaakt hebbende, zal verpligt wezen, door voorn. Militaire Perzoon, met een behoorlyke blyk, daar van te doen kennis geven, aan den Wykmeester der Wyk, waar uit zodanig Militaire Perzoon gedelogeert en alwaar woonagtig is.

X.

Alle Militaire Officieren in dienst van dezen Staat, voornemens zynde zig metter woon binnen deze Stad te begeven, zo zullen dezelve zulks, aan den Heere Gouverneur, Commandeur of Commandeerenden Officier, moeten bekend maken, en weiders, de voormelde opgave moeten doen aan voorzeiden *Versfelt*; die op zyn Registers deswegens aantekening gedaan hebbende, 't zelve in voege voormeld zal moeten adverteren aan den Wykmeester der Wyk, waar in zodanig Militair zal gaan wonen.

XI.

Dan zullen alle Militairen Onder-Officieren en Gemeenen, getrouwd of ongetrouwd, die niet van 't Garnisoen, en voornemens zyn, hun vast verblyf of woonplaats binnen deze Stad te houden, verpligt wezen; alvorens zig ten dien einde te adresseeren aan meergem. *J. Versfelt*, die als dan op 't goed gedrag van hun, en derzelver Huisgezinnen, benevens hun middel van bestaan, en verders 't geen nodig zal zyn, 't vereischte onderzoek zal moeten doen, en voorts daar van behoorlyk rapport maken, aan den Heere Gouverneur of Commandant in der tyd, die naar Examinatie van 't voorsz. onderzoek, aan gem. Verzoekers, d'Inwoninge zal accordeeren of weigeren; en in cas aan hun d'Inwoninge word geaccordeert; zo zullen zy verders geobligeerd zyn, om aan voorzeide *Versfelt*, de begeerde opgave te doen, welke dezelve, op zyn Register gebragt hebbende, door zodanig geadmitteerde Militair, voorzien met een gewoon bewys, daar van zal doen kennis geven aan den Wykmeester der Wyk, waar in hy met 'er woon zig zal nederzetten.

XII.

Militaire Onder-Officieren en gemeenen, niet van 't Garnisoen zynde, maar die met verlof binnen deze Stad hun verblyf willen houden, zullen daags na der-

derzelver aankomst, gelyk mede een dag voor hun vertrek, daar van moeten aangevinge, en de gerequireerd wordende opgave doen, aan voorn: *Versfelt*, om deswegens aantekeninge te houden, en op eene daar op volgende Vergadering der gezamentlyke Wykmeesteren, aan hun verslag te doen: Zullende de Capitein van de Hoofdwagt, voorn. Militairen, by derzelver aankomst, en overgave van hun Pas, van deze ordre distinct moeten Informeeren, en gelasten, om zulks exact naar te komen; en byaldien de voorn. Onder-Officieren en gemeenen hier inne nalatig zyn, zo zullen zy deswegens worden gestraft.

's HERTOGENBOSCH. *Ordonn. van den Gouverneur, de militairen aengaende, tot het weeren van geringe vreemdelingen.*

XIII.

Militaire Onder-Officieren en Gemeenen, derzelver Paspoort bekomen hebbende, of uit den Militairen Dienst ontslagen zynde, mitsgaders binnen deze Stad blyvende wonen, zo zullen zy daar van moeten kennis geven aan den voorn: *Versfelt*; die hun als dan van zynen Legger zal brengen, en aan den Wykmeester der Wyk waar in de gewezene Militair woond, door hun doen kennis geven.

XIV.

Militaire Eigenaren en Verhuurders van Huizen, Woningen of Kamers, zullen dezelve aan geen vreemde Perzonen, van elders binnen de Stad gekomen, of aan Zoldaten niet van 't Garnisoen zynde, of hunne Vrouwen en Kinderen, mogen verhuuren, dan na alvorens, de Namen, Toenamen, Qualiteiten, Neering en Handteeringe van voorf: Perzonen, en van waar zy zyn gekomen, voor zo verre het Militairen zyn, aan den Heere Gouverneur of Commandant in der tyd; en voor zo veel het Burger Personen betreft, aan Heeren Hoogschout en Schepenen te hebben bekent gemaakt, en daar op hunne Approbatie geobtineert.

XV.

Geen Militairen of andere Perzonen wie zy zyn, zullen vreemde Armen, behoeftige Personen of Kinderen, op eene clandestiene wyze mogen in huis houden, daar aan Woninge, Kamers of Kelders verhuuren; zullende de geenen, die zulks doed, van

't

'S HERTOGENBOSCH. 't Garnisoen zynde Exemplaar gestraft, en niet tot 't Garnisoen gehorende, de verdere Inwooninge van deze Stad ontzeid worden.

XVI.

Ordonn. van den Gouverneur, de militairen aengaende, tot het weeren der geringe vreemdelingen. Alle Regimenten, Corpsen, of Compagnien, die binnen deze Stad moeten Garnisoen houden, zullen na derzelver Arrivement, zo ras doenelyk, een accuraate Lyst moeten formeeren, van alle zodanige Getrouwde en Ongetrouwde Perzonen, die tot alzulk Regiment of Corpsen behooren, en buiten de Barakken, in eenige Huizen, Kameren of andere Vertrekken wonen, welke Lyst, zal moeten inhouden de voormelde te doene opgave, en voort moeten overgegeven worden aan meergem. *Versfelt*; om de nodige aantekeninge te doen, en aan Wykmeesteren der Wyken, waar in zodanige Militaire wonen, in voege voorf. kennis geven.

XVII.

Alhoewel het van zelfs spreekt, dat geen Militairen in dienst van de Lande zynde, openbare Chariteiten mogen verzamelen, zo word egter aan derzelver Vrouwen en Kinderen, mede wel ernstig verboden, eenige Aalmoesen, hoe genaamd, te vragen.

XVIII.

En dewyl de behoeftige Inwoonderen van deze Stad, die geregtigt zyn Aalmoesen te vragen, nergens anders mogen Bedelen dan aan de Huizen, zo word nogtans aan alle Militairen van dit Garnisoen, nadrukkelyk gelast, geene der voorm. behoeftigen tot de Barakken en Militaire Wagten toe te laten, veel min aldaar, aan hun Aalmoesen uitte reiken. Wordende weiders alhier geinhereerd d'ordre by het *Garnisoens Reglement* voor de Wagten aan de Poorten gegeven, ten einde geen vreemde Bedelaaren in de Stad te laten komen, maar hun te rug te zenden.

XIX.

De hier toe by ons aangestelde *J. Versfelt*, tot 't exactelyk nagaan en executeren van deze onze serieuse intentie en ordre, 't zy een Onder-Officier of andere Militaire Perzoon, nodig hebbende, en verzoekende, zo zal die aan hem, door den Heere Gouverneur, Commandeur of Commanderenden Officier worden toegevoegd.

XX.

XX.

Zullende hy *Versfelt*, de Resp. Vergaderingen van Wykmeesteren, ter oprigtinge en onderhoudinge van eene goede Harmonie, zo veel hem doenelyk zy, bywonen, ten einde alles gemeenzamerhand in 't vriendelyke te beramen, 't geen in dezen nodig en oorbaar zal wezen, terwyl het niet ondienstig zal zyn, dat door hem van 't geresolveerde Notulen worden gehouden.

'S HERTOGENBOSCH. *Ordonn. van den Gouverneur, de militairen aengaende, tot het weeren van geringe vreemdelingen.*

XXI.

Indien 'er onverhoopt eenige differenten tussen hem *Versfelt* en *Wykmeesteren* van de Stad mogten ontstaan, of zwarigheden voorkomen, zo zal hy verpligt zyn, dezelve terstont te brengen ter kennisse van den Heere Gouverneur of Commandant in der tyd, ten einde die met de Magistraat te termineren en op eene convenable wyze uit den weg te ruimen.

XXII.

En op dat deze onze ordre des te exacter zouden nakomen en geëxecuteert worden, zo zal hy *Versfelt*, in zeer veele opzigten deze Militaire zaken aangaande, met den *Onder-Major* van dit Garnisoen, een gemeenzame correspondentie houden, en met den anderen communicatievelyk te werk gaan, die daar toe door ons afzonderlyk zal worden gelast.

XXIII.

En eindelyk, zo zal by voorkomende gelegentheden deze onze ordre ten allen tyden, voor zo veel dezelve tot de Militairen relatief is, en *Burger Perzonen mede daar in zyn geconcerneert*, met overlegen Communicatie van Heeren Schepenen, Gezworens en Raden dezer Stad, mogen worden geinterpreteert, geamplieert en gealtereert naar welgevallen.

XXIV.

Laatstelyk word vastgesteld, dat de Schikkingen, by deze onze ordre beraamt, van nu af aan, haaren aanvang zullen nemen; zullende deze met Trompettengeschal en Trommelslag, voor de Hoofdwagt en andere plaatzen, alwaar men zulks gewoon is te doen, gepubliceert, en verders op de ordre van 't Garnisoen bekend gemaakt worde, op dat een yder, die het aangaat, zig daar naar precies zal hebben te eguleren.

VER-

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS ENZ.

DORDRECHT. Den 1 dezer Grasmaend heeft zyne Doorl. Hoogheid de Prins Erfstadhouder, uit eenen aen Hoogstdezelve overgeleverden Naemlyst, tot Burgemeesteren dezer Stad, voor den tyd van twee jaren verkoren de Heeren Mr. GOVERT VAN SLINGELAND, Vryheer van Slingeland enz. en Mr. CASPAR BALTHASAR DOLL VAN OURYK, zynde deze Heeren heden ingehuldigd.

LEYDEN. Den 3 dezer Maend is, in plaets van wylen den Heer Mr. *Cornelis van Groenevelt*, door de groote Vroedschap tot Veertig in Rade dezer Stad, aengesteld de Heer Mr. *Johan Gael*, Secretaris van het Hoogheemraedschap van Rhynland.

Daer en tegen is op den 1 derzelfder Maend de Heer Mr. *Pieter de la Court A. Z.*, Veertig in Rade dezer Stad, na eene langdurige bedlegering, in den ouderdom van ruim 52 jaren alhier overleden.

In wiens plaetse op den 10 daer aen volgende wederom door de groote Vroedschap tot Veertig in Rade dezer Stad is verkoren de Heer Mr. *Pieter Vromans*.

ROTTERDAM. De Ed. Welgeb. Heeren Hoogheemraden van Schieland hebben in derzelver Vergadering op het einde der afgelopene Maend den Heer *Anthoni van der Heim*, *A. L. M. & Phil. Doctor*, tot Secretaris van 't gemelde Hoogheemraedschap aengesteld.

BRIELLE. Den 18 dezer Grasmaend is op aenpryzinge van zyne Doorl. Hoogheid, den Heere Prinse Erfstadhouder, by Burgemeesteren en Vroedschappen dezer Stad tot Penningmeester van de Groote Visscherye en Pilotage op de Maes van wegens deze Stad, aengesteld de Heer Oud-Burgemeester *Augus-*

gustinus van der Crap, in plaetse en door den vrywilligen afstand van den Heer Oud-Burgemeester Mr. Ocker Gevaerts, Heere Johsz.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

PURMERENDE. Zyn Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder heeft op den 23 dezer Maend, uit eenen overgeleverden Naemlyst van de Edele Groot Agtb. Heeren Burgemeesteren en Vroedschappen dezer Stad, tot Burgemeester verkoren de Heeren CORNELIS KOEL, JACOB TANNING, WILLEM BLYDENBERG en JACOBUS VAN DER VOORDEN, Junior. Tot Schepenen, de Heeren *Wigboldus Ryniak*, *Samuël Rudolf van Nispen*, *Boudewyn Peereboom*, *Jan Peert*, *Maerten Huysman*, *Henricus van der Kalk* en *Pieter Muller*: En tot Scheepenen-Commissarissen van des Gemeenelands-Middelen, de Heeren *Samuël Rudolf van Nispen*, *Boudewyn Peereboom* en *Maerten Huysman*.

EDAM. Den 14 dezer Maend zyn alhier op hooggunstige aenpryzinge van zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, tot Burgemeesteren verkoren, de Heeren PIETER PONT, voorzittend, JACOB HORN, JAN VAN WALLENDAL en VINCENT VAN DER LEY; En uit eenen, aen Hooggemelde zyne Hoogheid overgeleverden Naemlyst, tot Scheepenen de Agtb. Heeren *Pieter Versteveren*, *Willem de Gelder*, *Jan Breemburg*, *Willem Pos*, *Boudewyn Teengs*, *Abraham Rudolf van Wylick* en *Pieter Bost Jansz.*: en tot Scheepenen-Commissarissen, de Heeren *Willem de Gelder*, *Boudewyn Teengs* en *Abraham Rudolf van Wylick*.

MIDDELBURG. Door zyne Doorluchtige Hoogheid den Heere Prinse van Oranje en Nassau, is tot Kiezer dezer Stad aengesteld, de Heer *Casparus Ribaut*, in plaetse van deszelfs Vader den Heer P. Ribaut, die daer van vrywillig afstand heeft gedaen.

UTRECHT. Zyne Doorluchtige Hoogheid de Prins Erfstadhouder heeft aengesteld, tot vervulling

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

ling van de overtallige plaets in het eerste Lid der Regeeringe 's Lands van Utrecht, Jonkheer *Willem René van Tuyll van Serooskerken*; en in deszelfs plaetze, tot Maerschalk van het Overkwartier van den Lande van Utrecht, den Heer *Nicolaes Pesters*.

BREDA. Zyne Doorluchtige Hoogheid de Prins van Oranje en Nassau heeft aengesteld, tot Scheepen van Breda, in plaetse van wylen den Heer Anemaet, den Heer Mr. *Jacobus van Heusden*; en tot Ontvanger van de Gemeentens Middelen en Lasten van de Dorpe en Heerlykheid van *ter Heide*, Baronnie van Breda, mede in plaetze van wylen den gemelden Heer Anemaet, den Heer Mr. *Eduard François van Naarssen*, welke in die hoedanigheid voor den Raed der Domeinen van hooggemelde zyne Doorl. Hoogheid den Eed heeft afgelegd.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam den 24 April.

	by de Z. Zak	
TARW Nieuwe Z. Witte	24 a 27½	ß
—— Blauwe dito	21 a 23	ß
—— Zomer dito	20 a 22	ß
ROGGE Zeeuwsche	15 a 17	ß
	by 't Last	
BOEKWEIT, op 152 ℔	26	£
dito, zonder Wigt	24 a 25	£
GERST Zeeuws. Wint.	21 a 22½	£
—— dito Zomer	19½ a 20½	£

Rotterdam den 24. April.

	by 't Last	
HAVER Zeeuws.	9 a 14½	£
PAERDEBOONEN	16 a 17	£
	by den Steen.	
VLAS Allerbest	40 a 41	st.
—— Best	33 a 34	st.
—— Ordinair	29 a 30	st.
—— Gemeen	26 a 27	st.
—— Slegt	23 a 24	st.

N I E U W E
NEDERLANDSCHE
JAERBOEKEN,
M A Y.
MDCCLXXV.

GELDERLAND.

N Y M E G E N.

Niets is redelyker en billyker, dan dat tot behoudenisse van de grondwetten van 't land, door de Vooronderen wyzelyk gemaekt, aen den eenen kant niemand tot Lid van de Ridderschap worde aengenomen, dan die de vereischtens, volgens die wetten hier toe nodig, bezit; en aen de andere zyde niemand uit het Lichaem der Edelen geweerd worde, welke hier toe zyn goed regt kan aentoonen. NYMEGEN.

Jonkheer *Nicolaas Carel van Lawick* meende in staet te zyn, zyn volkomen recht tot verschryvinge als Mede-Lid van de Ridderschap des Nymeegsche Quartier onbetwistbaer te kunnen bewyzen, en overhandigde ten dien einde aen de Edele Mogende Heeren Staten van dit Quartier de volgende korte Deductie.

NYMEGEN.

EDELE MOG. HEEREN!

N.C.v. Lawick *beweert zyn regt tot de Ridderschap*

Nicolaas Carel van Lawick, zullende klaar, duidelyk, en, gelyk hy vertrouwt, onwedersprekelyk zyn Recht, om als Mede-Lid in de Ridderschap des Quartiers van Nymegen geadmitteerd te worden, aantonen, en zulks conform het *Reglement*, ten dezen reguarde by Haer Edele Mogende de Heeren Staten des voorsz. Quartiers, in dato 27 September 1653. (waar van copie authenticq hier nevens gevoegd is) geëmaneerd; heeft de Eer zyne Documenten en Bewyzen daar toe dienende, in *legali forma*, onder aanbieding der Originelen des gerequireerd, aan Uw Edele Mog. by deze te presenteren, en gaat dienvolgens over het voorsz. *Reglement* (*) van point tot point te beantwoorden.

Art.

(*) *Wy kunnen niet nalaten, tot eenig goed begrip dezer Deductie dat Reglement hier onder te plaetsen; terwyl wy de andere stukken, die niet het Regt, maer de gebeurtenissen betreffen, veilig kunnen, en volgends ons bestek, moeten agterlaten. Dit Reglement over het verschryven en admitteeren van de Ridderschap, op den 27 van Herfstmaend* 1653. *in de vergaderinge des Quartiers van Nymegen beraemd, bestaet in de volgende Artikelen:*

I.

Dat alle die geenen, zoo versoeken verschreeven en geadmitteert te mogen worden, openlyk professie zullen moeten doen van de waare Gereformeerde Christelyke Religie, en sulx met attestatie van Predikanten bewysen.

II.

Zullen niet mogen weesen in eenige Militairen dienst, nog buiten nog binnen die Provinciën, doch dien dienst verlaaten hebbende, zullen ten allen tyden verschreeven en geadmitteerd mogen worden als anderen.

III.

Zullen ook niet mogen wesen in dienst van eenige Uit-

Art. I.

Ter naerkoming van dit Articul, producent de *Deducent* de *Atteſtatie* van den Wel Eerwaarden Heer *Johannes Jacobus Serrurier*, Predikant in 's Hage; alwaar hy tot Lidmaat der ware Gereformeerde Chriſtelyke Kerke is aangenomen. ſub. No. 1.

NYMEGEN. N. C. v. Lawick *beweerdt zyn regt tot de Ridderſchap*.

II.

Uitheimſe Heeren Princen, Potentaten, Republycken, of van andere Provincien, direćtelyk of indirećtelyk, voorbehoudens den Leen Eedt.

IV.

Alle die geene die haare Voorouderen verſchreeven zyn geweeſt, ende noch zyn, en daar van wettelyke Deſcendenten of in Collaterali linea van de zelve weerde en Stam zyn en overſulx by Ridderſchap en Steeden wel bekent, zullen die verſchryving ende admisſie genieten.

V.

Zullen ten minſten in 't Quartier aan Valeur hebben thien duyzend Guldens, en in den Quartieren woonen.

VI.

Zullen ook twee en twintig Jaaren oud moeten zyn, en ſulx bewyſen met atteſtatien uit de Kercken boeken, ten waare het anders notoir mogte weeſen, en de diſcipline van School of Academie ook niet meer onderworpen.

VII.

Vader en Zoon zullen niet te gelyk mogen Compareeren en ſtem hebben, ten waare het Bedde geſcheurd was, 't welk niet zynde, zal den Zoon mogen Compareeren zonder ſtemmen, uitgezondert zoo die uitgehoudt ware, of door politicquen Eed (boven den Land Eedt) ter Cauſe van eenige Charges en Officien, ofte anders aan de Landſchap of Quartiere verpligt mogten zyn.

VIII.

Die eerſt in de Vergaderinge van 't Quartier Compareeren, zullen in eerſte twee Jaaren geene ſtemme hebben, in 't vergeeven van de Officien, Beneficien en Commisſien, ook in die tyd geen Comparitie penningen genieten.

IX.

Die geenige, die verſoeken verſchreeven te worden,

 zul-

NYMEGEN, N. C. v. Lawick *beweerdt zyn regt tot de Ridderschap.*

II.

Ter beantwoording van dit Articul dient dat de *Deducent* zich in geen Militaire dienst, noch buiten noch binnen de Provincie, bevind; het welk hy vertrouwt Uw Ed. Mog. niet onbewust kan zyn.

III.

zullen zig voor de Lands- of Quartiers-dag eerst addresseeren aan den Officier, daar onder zy geërft zyn; welken Officier gehouden zal weesen, pertinente informatie te neemen, of dezelve zoo veel in Valeur hebben, als het vyfde Articul vermelt, het welke al zoo bevonden zynde, zal den meergemelden Officier denzelven als dan bekent maken, en presenteeren den Quartieren om daar naar (naar Rapport van haare Gecommitteerdens) te disponeeren naar behooren.

X.

Edelluyden, die uit andere Provincien van deezen staat komen, en zig in dit Quartier nederslaan, zullen de Verschryvinge niet mogen genieten, ten waare die uitbrachten genoegsaame Attestatie, dat de Edelluyden van dit Quartier, komende in haare Provincie en zig aldaar ook nederslaande, daar inne meede verschreeven zullen worden, op zulken wyze en in dier voegen als men die verschryvinge geniet, ende als dan ook niet eer, als naar dat zy zes jaaren continueele residentie in den Quartiere zullen gehad hebben.

XI.

Die geene, die haar Voorouders wel te bevooren verschreeven zyn geweest, doch in de leste veertig Jaaren haare Continueele residentie buiten de Provincie van Gelderland gehouden hebben, zullen mede niet verschreeven worden, als naar datse zes jaaren in 't Quartier gewoond zullen hebben.

Voorbehoudens den Quartiere dezen ten allen tyden te mogen veranderen, vermeerderen of verminderen naar goeddunken.

(Onder stond)

Pro vero Extractu

(Was getekent)

P. A. SCHULL, Secret. van de Ridderschap.

Nymegen. N.C.v. Lawick *beweerdt zyn regt tot de Ridderschap.*

III.

Ter mede beantwoording van dit Articul, betuigd de *Deducent* ook niet te wezen in dienst of Eed van eenige Uitheemsche *Heeren*, *Princen*, *Potentaten* enz., niet twyffelende of zulks zal by Uw Edele Mog. insgelyks genoegzaam bekend zyn.

IV.

Ter voldoening aan dit Articul levert de *Deducent* in diverse Documenten gequoteert No. 2. tot No. 8. ingesloten, en zal daar uit Uw Edele Mog. zonneklaar demonstreeren en bewyzen, dat van deszelfs *Naam* en *Stam*, in *Collaterali Linea*, in de Ridderschap des Quartiers van Nymegen beschreven, en ten Landdage present zyn geweest, en wel met naamen, *Herbert van Lawick*, Heer van *Geldermalsem*, en *Maximiliaan van Lawick*, Heer van *Deil*, welke Broeders zyn geweest van des *Deducents Bed-oud-over Grootvader*, en dus des *Deducents Bed- Bed- over oud Ooms*.

Uw Edele Mog. gelieve dan te weten, dat de *Deducent*, geboren in Neerlands Indiën, is de *Zoon* van *Goosse Willem van Lawick*, in Huwelyk verwekt by Vrouwe *Maria Geertruyda Hofland*; *vide Doop-Cedul* No. 2. *Littera* A., twee agter den anderen volgende *Verklaringen* van den Wel Eerwaarden Heer *Hommes*, met en benevens het beëdigd *Recollement* van die twee Actes No. 2. *Litt.* B., en noch een beëdigde *Verklaring* van den Heer *van Outgaerden*. N. 2. *Litt.* C.

Dat de voorsz. *Goosse Willem*, Vader van den *Deducent*, geboortig van *Gendringen*, naar Nederlands Indiën vertrokken zynde, en aldaar de qualiteiten, vermeld by de hier voren genoemde *Doop-Cedul* en *Verklaringen*, bekleed hebbende, (gelyk blykt uit *de Attestatien van de Heere Bewindhebberen* sub No. 3. *Litt.* A.) is geweest de *Zoon* van *Goswyn Carel*, Commandeur van Ingen &c. en Vrouwe *Margaretha Maria van Portman*, tot *de Landfort*,

NYMEGEN. *Echtelieden*, is blykbaar uit *Doop-* en *Trouw-Cedullen*, gegeven te *Gendringen* voornoemd. No. 3. *Litt.* B. en No. 3. *Litt.* C.

N.C. v. Lawick beweerdt zyn regt tot de Ridderschap. Dat *Goswyn Carel* even gemeld, *Grootvader* van den *Deducent*, is geweest de *Zoon* van *Goswyn Wilhelm* tot *Geldermalsem*, Drost van Bredevoort en Capitein, by Vrouwe *Henrietta Charlotta Vygh* tot *Zoelen* in *Echt* verwekt, blykt almede uyt de *Doop-* en *Trouw-Cedullen*. No. 4. *Litt.* A. en No. 4. *Litt.* B.

Dat *Goswyn Wilhelm* tot *Geldermalsem* voorn., *Overgroot-Vader* van den *Deducent*, is geweest de *Zoon* van *George Nicolaas*, Heer van *Geldermalsem* &c. Drost des Ampts en Gouverneur van Bredevoort, en Vrouwe *Gerhardina Judith van Hambroeck* tot *Bulingh*, bewyst de *Huwelyksche Voorwaarde* van *Goswyn Wilhelm van Lawick* en *Henrietta Charlotta Vygh* voorn. No. 5.

Dat voorn. *George Nicolaas*, Heer van *Geldermalsem*, *Oud-Overgrootvader* van den *Deducent*, is geweest de *Zoon* van *Goswyn*, Heer van *Geldermalsem* en Drost van Brevoort, (die wegens het *Huys te Velde* in de Ridderschap des Graafschaps Zutphen is beschreven geweest) in Huwelyk verwekt by Vrouwe *Johanna Bentinck*, Vrouwe van het *Velde*, in het Graafschap Zutphen voorn., is te zien, by vergelyking met elkanderen, uit *vyf* agtereenvolgende *Leen-Extracten* des Furstendoms Gelre en Graafschap Zutphen. No. 6.

Dat deze *Goswyn*, Heer van *Geldermalsem* en Drost van Brevoort, *Bed-oud-Overgrootvader* van den *Deducent*, heeft gehad twee *Broeders*, met naamen, *Herbert*, Heer van *Geldermalsem*, en *Maximiliaan*, Heer van *Deyl*, beiden in den beginne van dit Articul geciteerd, bewyst, by vergelyking met elkanderen, het *Testament* van *Anna van Lawick*. No. 7. *Litt.* A. en *twee* daar aan volgende *Documenten*. N. 7. *Litt.* B. en No. 7. *Litt.* C.; als mede *twee* na den anderen volgende *Quitantien* van *Maximiliaan* voorsz. ten behoe-

hoeve van zyn voorgemelde Broeder *Goswyn*. No. 7. *Litt.* D.

En dat voorn. *Herbert*, Heer tot *Geldermalsem*, en *Maximiliaan*, Heer tot *Deyl*, Broeders van des *Deducents Bed-oud-Overgrootvader*, en dus des *Deducents Bed- Bed- Over-Oudoom*, in de Ridderschap des Quartiers van Nymegen beschreeven, en ten Landdage present zyn geweest, demonstreren *de Attesten* van den Heer Secretaris *Schull.* No. 8. *Litt.* A. en No. 8. *Litt.* B.

NYMEGEN. N. C. v. Lawick *beweerdt zyn regt tot de Ridderschap.*

V.

Om aan dit Articul ook voldoende te beantwoorden, levert de *Deducent* over de *Declaratoiren*. No. 9. *Litt.* A. en No. 9. *Litt.* B.; waar uit word bewezen, dat hy wel tien duizend Guldens aan Valeur in dit Quartier, en bepaeldelyk in Thielerwaert, alwaar de *Deducent* zich thans met 'er woon ophoud, heeft, en onbezwaard bezit.

VI.

Belangende dit Articul, refereert zich de *Deducent* aan zyne *Doop-Cedullen* geproduceert. No. 2. *Litt.* A., waar uit blykt, dat hy den ouderdom van twee en twintig Jaren voor lange bereikt heeft; en, wat aangaat de discipline van School of Academie, betuigt de *Deducent* daar aan niet onderworpen te zyn.

VII.

Dit Articul is, als overkennelyk, niet relatief tot den *Deducent*, onverminderd, dat hy door ondertekening dezes, verklaard, zich te zullen gedragen zo als de gewoonte by Uw Edele Mogende dien aangaande medebrengt.

VIII.

Concernerende dit Articul, als, volgens bekome informatie, geabrogeerd zynde, heeft de *Deducent* niet anders te zeggen, dan dat hy, gelyk by het 7. Art. is ter neer gesteld, zich zal submitteeren aan het gebruik, 't welk by Uw Edele Mogende, op dit respect, word geobserveerd.

IX.

Ten opzigte van dit Articul, zegt de *Deducent*,

NYMEGEN.

N. C. v. Lawick beweerdt zyn regt tot de Ridderschap.

cent, dat hy, aan den Hoog Wel Gebooren Heer *Baron van Haeften*, Heer tot *Wadenoyen*, *Amptman* van Thielerwaert, zich heeft geadresseerd; en, ten bewyze dat de aangeving in forma is geschiedt, biedt de *Deducent* aan het *Extract*. No. 10.

X.

Dit Articul is van geen applicatie op den *Deducent*, vermits hy, gelyk uit het betoogde by Art. 4. blykt, geen vreemd, maar een Geldersch Edelman is.

XI.

Dit Articul is al mede op den *Deducent* van geen applicatie, dewyl hy zich, den by dit Articul bepaalden tyd van veertig jaaren, uit deze Provincie niet heeft kunnen absenteeren, om dat hy als noch den ouderdom van veertig jaren niet bereikt heeft; ongerekend, dat de Voorouders van den *Deducent*, by continuatie, haare residentie in de Provincie van Gelderland hebben gehouden; en zelfs dat des *Deducents* Vader, Ao. 1716. naar Indiën vertrokken en aldaar in den Jaare 1740. overleden wezende, niet meer dan 24 Jaren absent is geweest: al het gene distinct kan worden opgemaakt uit alle de voorn. door den *Deducent* overgelegde Documenten en Bewyzen.

Hier mede meent de *Deducent*, in alle leden en delen, aan het *Reglement*, op de admissie tot de Ridderschap dezes Quartiers van Nymegen geëmaneerd, voldaan te hebben, en overzulx kan hy ook van Uw Edele Mogende gewoone *Justitie* en *Æquiteit* niet anders denken of verwagten, dan dat Uw Edele Mogende hem *Deducent*, ingevolge het voorn. *Reglement*, als een Mede-Lid van de Ridderschap dezes Quartiers zullen gelieven te admitteeren, het welk de *Deducent*, door deze, Uw Edele Mogende is verzoekende.

't Welk doende enz.

N. C. VAN LAWICK.

Dit

Dit zyn de redenen en gronden, op welken de Heer *N. C. v. Lawick* meende zyn eisch te kunnen bouwen, om in de Ridderschap des Quartiers van Nymegen verschreven te worden; doch de Staten van dat Quartier hebben dezelven onvoldoende geoordeeld en de gevorderde verschryvinge afgewezen. Onderwyl is het niet onwaerschynlyk, dat de Heer *van Lawick* zig nog nader aen Hooggem. Heeren Staten zal vervoegen, en, 't geen nog aen zyne bewyzen mogte ontbreken, tragten te vervullen; in welk geval wy niet zullen in gebreken blyven van onze pogingen aen te wenden, om dit vervolg ook aen onze Lezeren mede te deelen. NYMEGEN.

HOLLAND.

HAERLEM.

De Hollandsche Maetschappy der Wetenschappen, in deze Stad gevestigd, heeft by een *Progamma*, het volgende bekend gemaekt.

„ De Hollandsche Maetschappy der Weten„ schappen alhier, heeft in hare Vergaderinge, op „ den 22 van Bloeimaend van dit jaer gehouden, „ beoordeeld de Antwoorden, ingekomen op de „ vrage: *Welken zyn de Ziekten onder de men„ schen, die uit de natuerlyke gesteldheid van „ ons Vaderland voortkomen? Hoe kan men zich „ tegen dezelven behoeden, en door welke mid„ delen kunnen zy genezen worden?* en den prys „ van de gouden Eerpenning toegewezen aen den „ Schryver van het Antwoord, onder de zin„ spreuk: *Prodesse tenemur omnibus, at nostris „ potius, Jehova creavit nos, non ut solum na-*

HAERLEM. „ *bis, nostrisque propinquis, ast aliis etiam,*
„ *quam possumus, emolumento simus*, geschre-
„ ven in Folio; en is by de opening van het Bil-
„ let bevonden, dat daer van de Schryver is *I-*
„ *man Jacob van den Bosch*, Med. Doct. in
„ 's Hage, Lid van de Keizerlyke Academie der
„ Natuer-Onderzoekers, van het Keurvorstely-
„ ke Instituut te. Gottingen, en van de Keur-
„ Mentzische Academie der fraeije Wetenschap-
„ pen.

„ II. Onder de schriften, dewelke beantwoord
„ hebben de vraeg: *Welke Boomen, Granen,*
„ *Wortels, Peulvruchten of Planten, ons nog*
„ *by aenkweking onbekend, zou men met vrucht*
„ *in ons Land kunnen invoeren? En welken van*
„ *dezelven en van de genen, die wy bezitten,*
„ *kunnen naer de gesteldheid der Lucht en Gron-*
„ *den met het meeste voordeel, tot voedsel van*
„ *Menschen en Dieren, in onze Gewesten ge-*
„ *teeld worden?* is geoordeeld, dat wel sommi-
„ gen zeer goede zaken behelsden, die waerlyk
„ aenmerking verdienen; dan dat by derzelver
„ Schryveren niet genoeg in het oog gehouden
„ is, dat de Maetschappy bedoelde Gewassen,
„ die tot voedsel van Menschen en Dieren kun-
„ nen verstrekken, weshalven de Maetschappy
„ dezelve ten tweedenmale opgeeft, om dezelve
„ te beantwoorden voor den eersten van Louw-
„ maed des jaers 1777. met verzoek om daer op
„ te letten.

III. Op de vrage: *Welke Boomen, Heesters en*
„ *Planten zyn 'er, behalven den Helm* (Arundo
„ arenaria), *en den Sleedoorn* (Prunus Silvestris),
„ *dewelken op Zandduinen, ter weeringe der*
„ *Zandverstuivingen, kunnen geplant worden?*

„ *Kan*

„ *Kan men ook eenige andere Planten aen on-* HAERLEM.
„ *ze Zeestranden met voordeel gebruiken? Zyn*
„ *daer mede hier te Lande al eenige Proeven*
„ *gedaen, En welke is de uitkomst daervan ge-*
„ *weest?* zyn wel Antwoorden ingekomen, die
„ aendagt verdienen, en onder dezelven één zon-
„ der Billet, ondertekend met den eigenen naem
„ des Schryvers, naemlyk van den Heer DAUBEN-
„ TON, *Maire & Lieutenant General de Police*
„ *a Mombard en Bourgogne*, en derhalven alleen
„ uit liefde voor het algemeen en niet om na den
„ prys te dingen, geschreven; waerom de Maet-
„ schappy alleen het zelve kan en zal, wegens zy-
„ ne waerde, by de eerstkomende gelegenheid
„ door den druk gemeen maken. Maer van de Ant-
„ woorden zelven heeft men gedagt, dat zy niet
„ volkomen aen de vrage voldoen; weshalven de-
„ zelve vraeg op nieuw opgegeven wordt om te
„ beantwoorden voor het begin van 1777.

„ IV. De vraeg: *Welken zyn de beste Midde-*
„ *len, om de ware en zuivere Leer van het*
„ *Euangelie onder de Bewoners der Colonien*
„ *van den Staet meer te bevestigen, en in die*
„ *Landstreeken voort te planten?* op verzoek
„ van zeker Gezelschap, Beminnaren van den
„ Christelyken Godsdienst, door deze Maet-
„ schappy opgegeven; heeft de Maetschappye
„ geoordeeld, dat best beantwoord is door den
„ Schryver, onder de zinspreuk, *Magnarum*
„ *rerum tarda sunt molimina;* dewelke by de
„ openinge van het Billet bevonden is te zyn
„ *Petrus Hofstede*, Professor en Predikant te
„ Rotterdam, waerom ook denzelven de prys van
„ eene gouden Eerpenning is toegewezen. Dan,
„ de Heere opgevers der vrage hebben, volgens

„ ge-

HAER-LEM. „ gemaekt verdrag, goedgevonden het *Accessit* „ toe te wyzen in de eerste plaetse aen den Schry- „ ver van het Antwoord onder zinspreuk, *Tot* „ *Heil van het Menschdom;* als mede één, aen „ die tot zinspreuke gebruikt heeft: *Alle Hei-* „ *denen zullen Hem dienen;* welker Verhande- „ lingen dan ook zullen gedrukt worden, en „ zal eene zilveren Gedenkpenning aen die Schry- „ veren worden gegeven, indien gemelde Hee- „ ren voor den eersten van Hooimaend van dit „ jaer zig gelieven bekend te maken aen de Maet- „ schappy, en vryheid tot het openen van hun „ Billet te geven.

„ Belangende de vragen, zo wordt 1. om te „ beantwoorden voor het begin van 1778 voor- „ gesteld: *Welke is de nuttigheid der Zielkunde* „ (Psychologie) *in de opvoeding en bestieringe* „ *van den mensch, en met opzicht tot het geluk* „ *der Maetschappyen? En welke zou de beste* „ *manier zyn, om die schoone wetenschap te vol-* „ *maken, en haren voortgang te bevorderen?*

„ 2. En uit het byzondere Fonds, gevestigd „ (volgens bekendmakinge in het *Programma* „ 1773) door eenen der Heeren Directeuren, „ wordt als eene tweede vraeg, om te beantwoor- „ den voor het begin van het jaer 1777, opge- „ geven: *Welk is de ware reden van het ver-* „ *minderen onzer Zee-Visscheryen kort voor onze* „ *Wal? En waer van daen komt het, dat de* „ *Visch van tyd tot tyd hoe langs hoe verder in* „ *Zee loopt?*

„ De vragen, dewelken de Maetschappy nog „ voorgesteld heeft by voorgaende bekendma- „ kingen, en tot welker beantwoordinge zy „ verder uitnodigt, zyn:

„ A.

„ A. *Daer het door de ondervindinge bekend* HAERLEM.
„ *is, dat 'er uit de Natuerlyke Gesteldheid, en*
„ *andere omstandigheden der Rivieren van ons*
„ *Vaderland, voornaemlyk van den Neder-Rhyn*
„ *of Lek, zekere gebreken noodzaeklyk voortvloe-*
„ *jen, waer door aen den eenen kant derzelver*
„ *Canalen, tusschen dezelfde of soortgelyke Dy-*
„ *ken besloten, te eeniger tyd onbekwaem zouden*
„ *kunnen worden, om, behoudens de veiligheid*
„ *der aenpalende Landen, dezelfde hoeveelheid*
„ *Waters aftebrengen; en aen den anderen kant*
„ *de Dyken, in buitengewone gevallen, zo van*
„ *Ysdammen, als andersints, in gevaer gebragt*
„ *worden van te bezwyken;* zo wordt gevraegd:
„ *Kunnen die gebreken zelven, of ook derzelver*
„ *gevolgen, door andere middelen, dan door Af-*
„ *leidingen, voorgekomen worden? zo ja, wel-*
„ *ken zyn dan die middelen? maer, indien één*
„ *of meer Afleidingen de eenigste middelen zyn*
„ *mogten, waer door zodanig oogmerk op eene*
„ *duerzame wyze bereikt kan worden, zyn de-*
„ *zelven, naer de gelegenheid der Landen, moog-*
„ *lyk? zo ja, waer, en op welke wyze moeten*
„ *zy dan gemaekt worden, en kunnen zy veilig*
„ *ondernomen worden, zonder de vaerbaerheid*
„ *der Rivieren te benadeelen?* Men ondersteld
„ by deze vrage het sluiten der Bywegen langs
„ den Boven-Rhyn, als het eerste en natuerlyk-
„ ste middel, om niet alleen de Vaerbaerheid
„ der Rivieren, bovenwaerds, te behouden;
„ maer ook tevens eene geregelde verdeeling
„ tusschen de Takken te weeg te brengen; des
„ men by het beantwoorden niet nodig hebbe
„ in aenmerking te neemen die buitengewone
„ hoeveelheid van Water, dewelke men, sedert

„ eeni-

HAER-LEM. „ eenige jaren, door het openleggen der Bywegen, op den Neder-Rhyn en Yssel, ondervonden heeft.

„ Deze vraeg in 1773 niet voldoende beantwoord zynde, is toen weder voorgesteld, om daer op te antwoorden voor het begin van 't jaer 1776.

„ B. Ook is in het jaer 1773, mede om te beantwoorden voor den eersten van Louwmaend des jaers 1776, gevraegd: *Welke zyn de beste Middelen, om voor de Dyken, aen de Zuider-Zee gelegen, op de minst kostbare wyze*, Voorland *aen te winnen, of, daer reeds Voorland is, het zelve te bewaren?*

„ C. In het vorige jaer 1774, gaf de Maetschappy op, om te beantwoorden voor het begin van 't jaer 1777:

„ *Welke Boomen en Planten, door ondervinding onfeilbaer bevonden ter genezinge van Ziekten, heeft de goede Voorzienigheid aen onze zeven Vereenigde Gewesten en Geassocieerde Landschappen geschonken?*

„ D. En ten laetsten de vraeg, om te beantwoorden voor het begin van 't jaer 1776. *Kan men, behalven de Koffy, Suiker, Cacao en Katoen, in de West-Indische Volkplantingen van den Staet, ook eenige andere Planten, Boomen of Gewasschen, met voordeel aenleggen, welke geschikt zyn tot Levensmiddelen, of van gebruik kunnen wezen in Manufactuuren en Fabriquen van dit Land? De Proeven, eenige jaren geleden met den* Indigo, *hebben in zo verre niet beantwoord, terwyl men deszelfs Culture ondervonden heeft, voor de gezondheid der Negers nadeelig te zyn; maer*

„ zyn

„ *zyn 'er dan niet wel anderen? zo ja: wel-* HAERLEM.
„ *ken?*

„ Het zal der Maetſchappye aengenaem zyn,
„ wanneer de Schryvers hunne Antwoorden, zo
„ veel mooglyk is, bekorten, door alles af te
„ laten, 't geen niet volſtrekt tot de hoofdzake,
„ die zy vraegt, behoort.

„ Alle de Antwoorden op de Vragen moeten
„ niet met den eigenen naem der Schryveren,
„ nog met meldinge hunner woonplaetſe, maer
„ met eene zinſpreuk getekend, en met een ver-
„ zegeld Biljet, het welk dezelfde zinſpreuk tot
„ opſchrift heeft, waer in des Schryver naem en
„ adres gemeld zyn, aen *C. C. H. van der Aa*, Se-
„ cretaris dezer Maetſchappy, zeer leesbaer ge-
„ ſchreven, in het Nederduitſch, Franſch of La-
„ tyn, vragtvry gezonden worden."

Op den 22 van Bloeimaend 1775. zyn by de Hollandſche Maetſchappy der Wetenſchappen alhier aengeſteld tot Directeuren, Jonkheer *Jacob Philip van* Baron *Boetſelaer*, Heer van Nieuwveen, beſchreven in de Orde der Ridderſchap en Edelen, en wegens dezelve zitting hebbende in het Collegie van de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden van de Staten van Holland en Weſtvriesland, Curator van 's Lands Hooge Schoole enz., en de Heer Mr. *Alexander Hieronymus Royer*, Secretaris van hun Ed. Gr. Mog. de Heeren Staten van Holland en Weſtvriesland enz.

Tot Leden, de Heeren *Johan Frederik Willem Jeruſalem*, Vice-Preſident van 't Conſiſt., Abt van Riddagshauſen enz.; *Joh. Theod. Roſyn*, A. L. M. Phil. Doctor, Philoſ. & Matheſ. Prof. te Harderwyk; *Anthony Portal*, Leeraer der Ge-

HAERLEM. neeskunde van de Hooge Schoole te Montpellier, van het Koningl. Genootſchap der Weetenſchappen en Voorlezer der Ontleedkunde; *Louis*, Secretaire de l'Acad. de Chirurgie &c. à Paris; *Iman Jacob van den Boſch*, Med. Doctor in 's Hage, Lid van verſcheidene Genootſchappen; *A. Ipey*, Phil. & Med. Doctor & Botanices Lector te Franeker; *Jacobus Rocquette*, Med. Doct. en Lector in de Vroedkunde te Haerlem; *Joh. Fried. Mieg*, Ambaſſade Prediker van de Republyk te Weenen; *C. Hoefman* Jansz., Med. Doctor en Lector in de Vroedkunde te Alkmaer; *Johannes Lublink* de jonge, Directeur der Maetſchappye tot redding van Drenkelingen te Amſterdam, en *Johannes Monnikhoff*, Chirurgyn te Amſteldam.

'sGRAVENHAGE.

De Algemeene Staten dezer Vereenigde Gewesten hebben den 9 dezer Bloeimaend een Placaet beraemd, en vervolgends alomme verzonden, waer by alle Præmien - contracten en Optie - partyen van oly en olyzaden, onder welken ſchyn, of tot welken pryze ook, of met hoedanige voorwaardens dezelve mogten zyn aengegaen, volſtrekt worden verboden. Het Placaet zelven is vervat in deze bewoordingen.

De Staaten Generaal der vereenigde Nederlanden; Allen den geenen die deeſen ſullen ſien of hooren leeſen, ſalut: Doen te weeten; Nademaal by ervaring ondervonden werd, dat meer en meer werd gepractiſeert, dat de Olye, en de Olye - Zaden, door ſoogenaamde Præmien - Contracten en Optie-Partyen, ſeer hoog in prys werden op-

opgejaagd, en tot merkelyk nadeel soo wel van de Gemeynte als van de Fabricquen, den Olye van Zaat gebruykende, werd opgehouden.

'S GRAVENHAGE.

Soo is 't, dat Wy daar in willende voorsien, goedgevonden hebben te interdiceeren en te verbieden, soo als Wy interdiceeren en verbieden by deesen, dat niemand, nog voor sig selve, nog voor syn Meesters, sig sal vervorderen præmien te geeven, of te trekken, om eenige Olyen van Zaat, en Oly-Zaaden, als Raapzaat, Hennipzâat, en Lynzaat, op seekeren tyd te moeten leveren, of te moeten ontfangen. Dat insgelyks niemand, nog voor sig selve, nog voor zyn Meesters, sal mogen aangaan eenige Koopen of Verkopen by optie, om Olye of Olye-Zaaden op seekere tyd, ter keuse van den Koper, ofte Verkoper, te mogen eisschen, of moeten leveren, alles directelyk, of indirectelyk; verbiedende absolutelyk alle Præmien-Contracten en Optie-Partyen, onder welken schyn, of ook tot welke pryssen, of met hoedanige Conditien deselve mogen zyn aangegaan; alles en op ieder poinct van het geene voorsz. is, op pœne van te verbeuren de waardye van de alsoo gekogte, ofte verkogte, of in de Præmie-Contracten vermelde Olye, of Olye-Zaaden, en daarenboven een boete van drie duisend guldens; en dat soodanige Præmie-Contracten en Optie-Partyen sullen werden gehouden voor invalide, en van onwaarde, sonder dat daar op regt sal mogen worden gedaan, of die t'eeniger tyd sullen mogen worden voltrokken, onaangesien by de Contracten, aan dit Ons Placaat specialyk mogte weesen gerenuncieert.

Verbod van Præmien-Contracten en Optie-partyen van oly en oly-zaden.

Dat ook geen Makelaars, Notarissen of andere Persoonen over soodanige Contracten sullen mogen staan, nog die coucheeren of instellen, alles op pœne van duisend guldens, boven de privatie van haare Officien; sullende de gemelde pœne werden geappliceert en genoten, de eene helfte voor en by den Aanbrenger, en de wederhelfte na Reg-

 ten

's GRAVANHAGE.

Verbod van Præmien-Contracten en Optie-partyen van oly en olyzaden.

ten en Costumen van Steeden en Plaatsen daar de Contraventeurs werden geactioneert.

En op dat hier van niemand eenige ignorantie koome te pretendeeren, ontbieden en versoeken Wy de Heeren Staaten, Erfstadhouder, Gecommitteerde Raaden en Gedeputeerde Staaten van de respective Provincien, en alle andere Officieren en Justicieren van deselve Landen, dat sy deese Onse Placaate van stonden aan alomme doen verkondigen, publiceeren en affigeeren in alle plaatsen daar sulks noodig is, en daar men gewoon is soodanige publicatie en affixie te doen; lasten en beveelen voorts de Raaden ter Admiraliteit, de Advocaaten Fiscaal en Commisen Generaal, mitsgaders alle Admiraalen, Vice-Admiraalen, Capiteinen, Officieren en Bevelhebberen, deesen Onse Placaate te agtervolgen, procedeerende en doende procedeeren tegens de Contraventeurs van dien, sonder eenige gratie, oogluikinge, dissimulatie of verdrag, want Wy sulks ten dienste van den Lande, en ten besten van de goede Ingezeetenen van dien, bevonden hebben te behooren.

Gegeeven in den Hage enz.

GOUDA.

Het is ten uiterste moeilyk voor eenen Wetgever, om van vooren alle gevallen, die, hoe zeer tot een zoort behoorende, door eenen verschillenden zamenloop van omstandigheden zeer verscheiden kunnen zyn, te voorzien, en de wet zo in te rigten, dat terstond onbetwistbaer blyke, welke gevallen onder dezelve al, of niet begrepen zyn. Dit is zo veel te moeilyker, als doorgaens de wetten by gelegenheid van de eene of andere gebeurtenisse gemaekt worden, welke dus met hare byzondere omstandigheden den Opsteller der wet voor

voor oogen zweevende, noodzakelyk te weege brengt, dat de uitdrukkingen der wet zodanige gebeurteniſſen of voorvallen alleen ſchynen te bedoelen, hoe zeer de Wetgever andere zoortgelyke niet heeft willen uitſluiten. GOUDA.

Het gebeurt ook niet zelden, dat deze of geene gevallen wel gelyk ſchynen aen 't geen eigenlyk de eerſte gelegenheid tot het maken van de wet geeft, en dus ook onder de woorden der wet bevat te zyn, terwyl nogthans de reden en billykheid der wet in dezelven ganſch ophoudt.

Dit zyn gemeenlyk de oorzaken van twyffelingen en onzekerheden die omtrend de wetten ontſtaen, dewyl het aen den eenen kant wel waer is, dat men meer den zin en meening dan de woorden der wet moet volgen, maer ook teffens aen den anderen kant niet minder zeker, dat men den zin en wil des Wetgevers uit zyne woorden moet kennen en geene willekeurige ſchikkingen of beſtellingen voor deszelfs meening mag opdiſſen. Hierom is de uitlegging der Wetten noodzakelyk, die ons volgends vaſte regels of met zekerheid, of met hooge waerſchynlykheid den wil van den Wetgever aenduide.

Schoon 'er doorgaends drie zoorten van uitleggingen by de Rechtsgeleerden worden opgeteld, zo is die egter de zekerſte, welke de Wetgever zelve doet, als die van zyne meening zig zelfs het beſt bewuſt is, en welke daerom onmiddelyk de kragt van eene wet zelve heeft.

Wy meenen derhalven het algemeen geen ondienſt te doen, van eene zodanige uitlegging van het laetſte zoort in een geval, dat dagelyks kan voorkomen, tot eens ieders kenniſſe te brengen, en in onze Jaerboeken in geheugenis te bewaren.

GOUDA. Het Placaet van de Heeren Staten van Holland van den 24 van Louwmaend 1755. by het welk de huwelyken tusschen Roomschen en Hervormden onder eenige bepalingen en straffen worden gebragt, is dikwyls verschillend opgevat en uitgelegd. Byzonderlyk heeft men getwyffeld, of iemand, die uit overtuiging van zyn Geweeten den Roomschen Godsdienst verlaten en den Hervormden omhelst hebbende, een jaer of langer van den laetsten belydenis hadt gedaen, nog onderhevig zoude blyven aen de bepalingen en straffen van gemeld Placaet, dan wel van dezelven bevryd zoude zyn. Hier over wederom twyffeling ontstaen, en by eenen der Predikanten alhier zwarigheid gemaekt zynde, wanneer eenen *Jan van Ryn* zig met *Maria Havesaet* begeerde in huwelyk te begeven; hebben dezen zig aen den Souverain vervoegd by een Verzoekschrift, vervat in deze bewoordingen.

Aan de Edele Groot Mogende Heeren Staten van Holland en Westvriesland.

Verzoek van interpretatie van 't Placaet van 24 Jan. 1755.

Geven met alle Eerbied te kennen Jan van Ryn, weduwenaer van Pieternella Trimp, en Maria Havesaet, jonge dogter, oud zynde ruym 21 Jaaren, beyden wonende onder de Jurisdictie der Stad Gouda,

Dat zy Supplianten, geneegen synde, om met elkanderen een eerlyk en Christelyk Huwelyk aan te gaan, zig ten dien eynde hebben geaddresseert aan eenen der Predikanten binnen de Stad Gouda, met versoek van hen in Ondertrouw te willen opneemen en aan hen de gewoone Huwelyks geboden te gunnen, dog dat niet tegenstaende den Suppliant gebooren is van Gereformeerde ouders en in die Religie opgevoed, en dat ook de Suppliante hoe wel van Roomschgesinde ouders, nu reeds over-

overleeden, gebooren, egter al zedert langen tyd GOUDA.
de Gereformeerde Religie toegedaan is geweest en
in den Jare 1773 Belydenis van deselve gedaan heb- *Verzoek*
bende, tot Lidmaat der Gereformeerde Kerk aan- *van in-*
genoomen en by continuatie als zodanig erkend is; *terpreta-*
egter, by den zelven Predikant in het toestaan van *tie van 't*
der Supplianten versoek, zwarigheid is gemaakt, als *Placaet*
meenende, dat de Supplianten als nog zouden in- *van* 24
curreeren de dispositien van het Placaet van U Ed. *Jan.*
Groot Mog. van dato 21 January 1755 en wel spe- 1755.
cialyk het gestatueerde by het 2de Articul van die
wet, en dat mitsdien aen de Supplianten geene Huwelyks
gebooden zouden moogen gegund werden
zoo lange de Suppliante den ouderdom van 25 Jaaren
niet volkomen zouden hebben vervuld.

Dat de Supplianten nogtans eerbiedigIyk vertrouwden, dat, nog het 2de Articul van de gem. wet, nog de verdere dispositien in dezelven vervat, op dit hun geval van eenige applicatie syn, aangesien het zelve 2de Articul alleenlyk verbied, *aan Persoonen van de ware Gereformeerde religie of daar in opgevoed, eenige Huwelyks geboden met perzonen van de Roomsche religie te gunnen, zoo lange dezelve den ouderdom van 25 Jaren niet volkoomen zullen hebben vervuld*; zonder dat daar by een diergelyk verbod gevoegd is omtrent persoonen van de Roomsche Religie, welke nog geene 25 Jaaren bereykt hebbende, zig met Gereformeerden ten Huwelyk zouden willen begeeven; en dat daer en boven al schoon ook de Intentie van U Ed. Gr. Mog. mogte geweest syn onder dit verbod zowel Roomschen als Gereformeerden te begrypen, 't welk de *ratio legis* egter niet waarschynelyk maakt, dan nog de dispositien in dit en de volgende Articulen vervat, geensints schynen te moeten geëxtendeerd worden tot zodanige gevallen, als waer in de Suppliante zig bevind, want, schoon die Articulen mede expressely k worden ingeroepen ten opzigten van diegenen, welke van de eene religie tot de andere overgaan, schynt egter de voorzieninge van U Ed. Gr. Mog. omtrent de Roomschgezinden zig te bepalen

GOUDA.

Verzoek van interpreta-tie van 't Placaet van 24 Jan. 1755.

tot de zodanigen, *welke alleen in uyterlyken ſchyn baare religie zouden verlaten en tot de Gereformeerden overgaan, ten eynde met een perſoon van die religie te kunnen trouwen, zonder aan het voorſchrift van de wet gebouden te ſyn, dog met Intentie om nae het voltrokken Huwelyk tot het Roomſche geloof weder te keeren*; en mitsdien niet te kunnen geappliceerd worden op de zulken, welken, gelyk de Suppliante in haren opzigte heyliglyk betuygd, in waarheyd en alleen uyt overtuyging van hun gemoed van de Roomſche tot de Gereformeerde religie overgaan, daer van openbare Belydeniſſe doen en geduurende eenen geruymen tyd, als Ledematen van de publicque kerk erkend ſyn.

Dat eyndelyk ingevalle de geallegueerde reedenen niet genoegſaem mogten bevonden worden, om van U Ed. Groot Mog. ten deeſen opſigte een favorabele verklaring te erlangen, maar dat U Ed. Groot Mog. naer derzelver Hoge wysheyd mogten begrypen, dat de diſpoſitien, in de meergem. wet vervat, ook op dit geval van applicatie ſouden ſyn, de Supplianten dan met alle Eerbied vertrouwen, dat de omſtandigheeden voor hun ſoo favorabel ſyn, dat ſy de vryheyd moogen neemen, eene gunſtige diſpenſatie van de wet van U Ed. Groot Mog. te imploreeren.

Weshalven de Supplianten ſig keeren tot U Ed. Groot Mog. ootmoediglyk verſoeckende, dat U Ed. Groot Mog. goedgunſtiglyk gelieven te verklaren, dat het voorgenoomen Huwelyk van de Supplianten niet incurreert in eenige diſpoſitien of poenaliteiten, vervat by het Placaet van den 21 January 1755. en dat mitsdien aan de Supplianten de verſogte Huwelyks Proclamatien op de gewoone wyſe en naer het voorſchrift van de Politicque Ordonnantie van den 1ſte April 1580. zullen mogen werden gegund en het Huwelyk daer op voltrokken; ofte ingevalle onverhooptelyk eene zodanige verklaringe by U Ed. Groot Mog. mogten werden gedifficulteerd, dat, als dan U Ed. Groot Mog. uyt kragte van Hoogſtderſelver Souveraine

magt

magt en gezag de Supplianten goedgunstiglyk gelieven te dispenseeren van het gem. Placaet van den 24 January 1755. en te ontheffen van de dispositien en pœnaliteyten daer by vervat, met authorisatie op de Commissarissen van Huwelykszaken, Predikanten en alle anderen welken het souden mogen aengaen, om aen de Supplianten de versogte Huwelyksgebooden op de gewoone wyse te vergunnen, en voorts daer op derzelver Huwelyk te voltrekken, en dat U Ed. Groot Mog. hier van aan de Supplianten gelieven te verleenen Hoogstderselver Resolutie of Brieven van Octroy informa.

GOUDA. *Verzoek van interpretatie van 't Placaet van 24 Jan. 1755.*

'T Welk doende enz.

De Staten van Holland en Westvriesland dit Verzoekschrift hebbende ontvangen en bekomen de Consideratien en advys van den Hove Provinciael, hebben daerop beraemd, en het voorgem. Placaet uitgelegd, gelyk uit de volgende Resolutie is af te nemen.

Ontfangen een Missive van de Præsident en Raeden van den Hove, geschreeven in den Hage den 16de dezer, houdende ter voldoening aen haer Ed. Groot Mog. Appt. van den 11den te voren derselver Consideratie en advys op de Requeste van Jan van Ryn, Weduwenaer van Pieternella Trimp, en Maria Havezaet, jonge Dogter, oud ruim 21 Jaeren, beide wonende onder de Jurisdictie der Stad Gouda, en tendeerende om reedenen daer by geallegeert, dat haer Ed. Groot Mogende zouden gelieven te verklaren, dat het voorgenoomen huwelyk van de Supplianten niet incurreert in eenige dispositien of pœnaliteiten, vervat by het Placaet van den 24ste January 1755. en dat mitsdien aen de Supplianten de verzogte Huwelyks Proclamatien op de gewoone wyse en naer het voorschrift den Politique Ordonnantie van den 1sten April 1580. mogten worden vergunt en 't hu-

GOUDA. huwelyk daer op voltrokken, of ingeval onverhooptelyk eene zodanige Verklaring by haer Ed. Groot Mog. mogte worden gedefficulteert, dat alsdan haer Ed. Groot Mog. uit kragte van Hoogstderzelver Souveraine magt en gezag de Supplianten geliefden te dispenseeren van 't gemeld Placaet van den 24 Jan. 1755. en te ontheffen van de dispositie en pœnaliteiten daer by vervat, met authorisatie op de Commissarissen van huwelyks zaken, Predikanten en alle anderen welke 't zoude mogen aengaen, om aen de Supplianten de verzochte Huwelyks-geboden op de gewoone wyse te vergunnen, en voorts daer op derselver huwelyk te voltrekken, en dat haer Ed. Groot Mog. daer van geliefden te verleenen Resolutie of Octroy in forma.

Resolutie der Staten tot uitlegging van 't Placaet van 21 Jan. 1755.

Waer op gedelibereert zynde is goedgevonden en verstaen te verklaeren, dat het voorgenomen Huwelyk van de Supplianten niet incurreert in eenige dispositien of pœnaliteiten, vervat by 't voorsz. Placaet van den 24 January 1755. en dat mitsdien aen de Supplianten de versogte Huwelykse Proclamatie op de gewoone wyse en naer het voorschrift der Politicque Ordonnantie van den 1sten April 1580. zullen mogen worden gegunt en het huwelyk daer op voltrokken.

(*onder stond*)

Accordeert met voorsz. Register.

(*was geteekent*)

C. CLOOTERBOOKE.

ROTTERDAM.

Tot meerdere aenmoediging van den uitvoer van Tabaksbladeren, zyn door de Algemeene Staten dezer Gewesten de uitgaende rechten op dezelven verminderd; ten welken einde van wegen de Admiraliteit op de Maze, den 16 de-

dezer Bloeimaend de volgende Publicatie gedaen is:

ROTTERDAM.

De Gecommitteerde Raden ter Admiraliteit op de Maze; allen den genen, die dezen zullen zien of hooren lezen, salut; doen te weten: dat haar Hoog Mogende de Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, by Hoogstderzelver Resolutie van den 9 Mey laatstleden, tot meerder encourament van den uitvoer der Tabaks Bladeren van alle soorten (de Inlandsche daar onder begrepen) over Zee, hebben goedgevonden, dat de uitgaande Rechten dezer Tabaks Bladeren, welke by de Lyst van 31 July 1725 zyn belast met vyf Guldens van de waarde van honderd Guldens, nog voor den tyd van een Jaar, ingaande den 26 Mey aanstaande, en eindigende den 26 Mey 1776, zullen worden gemodereert, bepaaldelyk tot den uitvoer over Zee, en langs de Wadden, op twee Guldens van de waarde van honderd Guldens, alles buiten en behalven de Præmie, of extraordinaris Veilgeld, waar van de Inlandsche Tabaks Bladeren alleen, volgens haar Hoog Mogende Resolutie van den 21 Juny 1691 zullen blyven geëximeert, alles met dien verstande, dat na verloop van het Jaar en dus na den 26. Mey 1776, alles van zelfs weder zal vallen in de termen van het Generael Plakaat, en de Rechten wederom als van ouds zullen worden geheven, op den voet van de Lyst van 31 July 1725, lasten en bevelen allen en een yegelyk dien het aangaat hun daar na te reguleren. enz.

De uitgaende regten op de Tabaksbladeren worden verminderd.

Wy hebben in ons Stukje van Lentemaend verslag gedaen van de zorg zo der Regeeringe als van den Kerkenraed dezer Stad omtrend de openbare opvoedinge en onderwyzinge der kinderen, en de middelen tot verbeteringe derzelven, uit de Reglementen zelfs, door Gecommitteerdens van den Kerkenraed ontworpen en door den Magistraet

ROTTERDAM.

ſtraet goedgekeurd, doen kennen; wy hebben by die gelegenheid gezien, hoe bereidvaerdig de Gemeente zig getoond heeft tot het bevorderen van de uitvoering dezer wyze ſchikkingen, met eene aenzienlyke ſom gelds daer toe wel te willen toeleggen, gelyk uit de eerſte Collecte ten dien einde in de Kerken geſchied, gebleken is. Wy zouden te kort doen aen de edelmoedigheid van Rotterdams ingezetenen, en de hun verſchuldigden lof onthouden, indien wy onze Lezeren niet meldden, dat by de tweede Collecte op den 30 van de afgelopene Grasmaend wederom ten behoeven der Diaconie-Schoolen in de Kerken is verzameld geworden de ſomme van 5501 : 12 :-

ALKMAER.

Het was in Grasmaend van 't jaer 1773. dat, de Schout van Zuidſchermeer, uit naeme van eenen *Albert Renſes*, te Zuidſchermeer woonagtig, aen den Bailluw van de hooge Vierſchaer en Bailluage van der Nyenburg te kennen gaf, dat twee gebeterde Koebeeſten, en een Kalfveers in eene weide, welke zeker *Jacob Abrahamz*, tot Bloeimaend aenſtaende in huer hadt, en alwaer nog ander Vee van hem *Renſes* liep, fris en gezond gebragt zynde, den volgenden dag ziek ware bevonden en op ſtal gehaeld, en het kort daerna afgeleide of verſmakte kalf van eene der koeijen de huid op veele plaetſe geſcheurd had, of met kleine gaetjes doorknaegd, het vlees aan de eene zyde ganſch weg, en aen den anderen kant beſchadigd zynde, terwyl beide de oogen weg waren: dat de andere koei geborſten zynde, by onderzoek, insgelyks, benevens het kalf was be-

bevonden vervuerd en weggevreten te zyn: dat ALK-
ook de eerstgemelde koei kort daer na gestorven MAER.
en geopend zynde van agteren allenzints vervuerd, blaeuw en zwart was, en de buel en lyf beiden doorknaegd waren: dat vervolgends ook nog een wolbeest, zynde een enterling, gestorven en op gelyke wyze was gesteld bevonden. Uit al het welk hy aenleiding nam om te denken, dat vergiftige middelen de oorzaek van dit onheil moesten zyn.

Deze klagten gedaen, en gemelde *Jacob Abrahamsz.*, onder vermoeden gevallen zynde van aen de gem. misdaden schuldig te zyn, zo vondt de Bailluw van de hooge Vierschaer en Bailluage van der Nyenburg goed hier van kennis te geven aen Mannen van Leen, en aen dezelven verzoek te doen om te hebben decreet van apprehensie op den persoon van *Jacob van de Velde*, anders *Jacob Abrahamsz. van de Groenevelde*, en in de wandeling *Abrams Jaap* genaemd; of anders decreet om denzelven *Jacob van de Velde* in persoon te mogen dagvaerden. Van welk verzoek het eerste lid door Mannen van Leen aen den Bailluw toegestaen zynde, gem. *Jacob van de Velde* of *Jacob Abrahamsz* is gevat, en in besloten hegtenis gebragt. Deze gevangen daerop tot viermalen toe naer gewoonte in de extraordinaire procedures, op artikelen gehoord zynde en met bezwaerende getuigen van den Bailluw vergeleken, bleef egter de hem aengetygde misdaed, van de bovengem. beesten kwaedwilliglyk te hebben omgebragt, ontkennen, tot dat den Bailluw op den 6 van Bloeimaend 1773 zyn verzoek wierdt toegestaen om den gevangenen, alvorens ter

ALK-MAER. ter scherper *examen* over te gaen, op zodanig eenen plank te zetten, als men voor den Gerechte der Stad Alkmaer, alvorens ter scherper examen over te gaen, te meermalen tot verkryginge der confessie aen hardnekkige gedetineerdens hadt geëmployeerd: 't welk dan ook den volgende dag in 't werk gesteld zynde, de gevangen verzogt den Regter te mogen spreken, en losgemaekt zynde bekende de voorsz. beesten, met een stok in derzelver fondament te steeken, te hebben omgebragt. De bekentenisse door den gevangen herhaeld en bevestigd zynde, heeft welgem. Bailluw daer op regt verzogt en aen Mannen van Leen zynen crimineelen eisch overgeleverd, namenlyk dat de misdadige zoude veroordeeld worden tot de straf van de koord, dat 'er de dood na volgen zou.

Onderwyl hadden, eenige dagen na dat voorn. *Jacob van de Velde* in hegtenis was gebragt, deszelfs Huisvrouw en Vader zig by eenen Advocaet te Alkmaer vervoegd, en raed en hulp verzogt om haeren Man en zynen Zoon te redden. De Advocaet eindelyk de zaek op zig genomen hebbende, begeeft zig naer den Haeg, doet van wegen hen den 18 van Bloeimaend 1773. een Smeekschrift aen den Prinse Erfstadhouder overgeven, om het doodvonnis veranderd te hebben in een eeuwigdurende gevangenis, met dien uitslag, dat by voorraed de uitvoering van het doodvonnis, welke tegen den 22 derzelfder maend was vastgesteld, opgeschort wierdt.

Dit Verzoekschrift onderwyl buiten dispositie blyvende liggen, zo kwam den Procureur *Spruit* in 's Hage voor, dat mogelyk het Request zoude

bly-

blyven zonder nader vervolg; dat men dus in deze omstandigheden zig wel zoude kunnen aen de Staten van Holland, thans by elkanderen vergaderd, vervoegen, en verzoeken, dat de weg van hooger beroep of appel aen den gecondemneerden mogt worden open gesteld. Weshalven na kennisgeving hier van aen den Advocaet te Alkmaer, en vervolgends door den zelven aen de Vrouw en Vader van de gevonnisden, van wegens hen door den Advocaet en Procureur in 's Hage op den 10 van Hooimaend 1773. een Request aen hunne Edele Groot Mog. is ingeleverd, opgesteld in deze bewoordingen. ALKMAER.

Aan de Edele Groot Mogende Heeren Staten van Holland en Westvriesland.

Geeven met schuldige eerbied te kennen, Geertje Volger, Huisvrouw van Jacob vande Velden, en Abraham vande Velden, Vader van den voornoemde Jacob vande Velden, woonende in de bedykte Schermeer onder de Bailluagie van der Nyenburg. *Request om te hebben Appel in de zaek van* Jacob Abramsz.

Dat der Supplianten gemelde Man en Zoon Jacob vande Velden, onlangs door den Bailluw van de Bailluagie van der Nyenburg, Mr. Willem Winder, is geapprehendeert, en zulks, zoo als de Supplianten van buiten af zyn geinformeert, ter zaake, dat tegens hem eenige suspicien waaren ontstaan, als of hy zig schuldig zoude hebben gemaakt aan het op eene indirecte wyze om het leeven brengen van twee Koebeesten en een Schaap, toebehoorende aan eenen Albert Renses, en in het Land geloopen hebbende.

Dat zy Supplianten al verder by gerugte hebbenben vernoomen, dat hun voornoemde Man en Zoon zonder voorafgaande informatien of genoegzaame bewyzen of indicien, door middel van zeekere nieuw

ALKMAER. *Requeſt om te hebben Appel in de zaek van* Jacob Abrahamsz.

nieuw uitgevonde manier van Pyniging, onlangs uit de Ooſtindiën alhier overgebragt, zoude zyn gebragt tot bekentenis van de voorſz. Misdaad, en dat hy vervolgens door Leenmannen van de voorſz. Bailluagie van der Nyenburg zoude zyn gecondemneert, om met de Koorde geſtraft te worden, dat 'er de Dood na volgt, als meede dat de Executie van het voorſz. Vonnis op Saturdag den 22 Mey deezes jaars 1773 zoude geſchieden, in deeze hunne allerbedroefſten toeſtand, als zyne de eerſte Suppliante de ongelukkige Moeder van twee onnoſele Kinderen aan haar door gemelde Jacob vande Velde verwekt, en de laatſte Suppliant een Grysaart van over de tagtig jaaren, en beide invoegen voorſz. ten allernaauwſte aan voornoemde Jacob vande Velden verbonden, zig by Requeſte hebben geaddresſeert aan Zyne Doorlugtige Hoogheid, en in de onzeekerheid, in hoe verre de voorgewende Misdaad mogte beweezen en geconfeſſeert zyn, en in een wettige ignorantie, of en in hoe verre de gemelde daad beweezen zynde, eene crimineele ſtraffe zoude meriteeren, om ten minſten het leeven van hun Man en Zoon te redden, van Zyne Doorlugtige Hoogheid hebben verzogt, dat het aan Hoogſtdenzelven mogte behaagen aan hun Supplianten de gratie en gunſte te bewyzen, om het voorſz. Doodvonniſſe in zoo verre te mitigeeren, dat aan hun voorſz. Man en Zoon de daar in vermelde Doodſtraffe wierde geremitteert, mits dezelve zyn leeven lang in het Tugthuis binnen de Stad Alkmaar, ten koſte van de Suppliante werde geconfineert, en dat ten dien einde Zyne Doorlugtige Hoogheid de nodige Brieven van gratie geliefde te verleenen, in *optima forma*.

Dat hoe zeer de Supplianten zig aan de eene zyde flatteeren van de bekende en æquitabele clementie van Zyne Doorlugtige Hoogheid eene gunſtige dispoſitie op hunne bovengemelde Supplicatie, welke de uitvoering van het voorſz. Vonnis heeft geſurcheert, te zullen erlangen, de nauwe betrekking en tedere relatie, welke tuſſchen hun en hun Man

Man en Kind fubfifteeren, niet toelaaten, dat zy ALK-
in gevalle onverhooptelyk hun verzoek niet mogt MAER.
werden ingewilligt, in het voorfz. allefints rigou-
reufe Vonniffe van Leenmannen van der Nyenburg *Request*
beruften, en zy Supplianten zig onder reverentie *om te*
verbeelden bevoegt te zyn, om van het zelve te *hebben*
provoceeren, zy egter bedugt zyn, dat aan de zel- *Appel in*
ver Appel niet zoude worden gedefereert, op præ- *de zaek*
tens fundament van U Edele Groot Mog. Refolutie *van* Ja-
van den jaare 1591, en dat mitsdien hun meergem. cob A-
Man en Zoon onfchuldig ter dood gebragt, of bra-
fchuldig zynde met eene ftraffe, deszelfs Misdaad hamsz:
overtreffende, zoude worden aangedaan, en daar-
om raadzaam hebben geoordeeld van U Ed. Groot
Mog. te verzoeken, dat dezelve hun meergemelde
Man en Zoon goedgunftiglyk gelieven te admittee-
ren, om door middel van Appel de waarheid of on-
waarheid der tegen hem gedaane befchuldiging, en
de gepaftheid der ftraffe, aan hem by het voorfz.
Vonniffe opgelegt, by den Hove van Holland nauw-
keuriger te doen onderzoeken.

Dat de Supplianten eerbiediglyk vertrouwen, dat het voorfz. verzoek hun by U Edele Groot Mog., behoudens der zelver gemelde Refolutie van den jaare 1591, kan, en, onder reverentie, behoord te worden geaccordeert, in confideratie dat de regul *confessus non appellat* daar by geftatueert, niet alleen volgens de befchreeven Regten, maar ook volgens de Leere van beroemde Regtsdoctooren een uitzondering lyd in zaaken, waar in geene precife ftraffe by de Wetten is bepaald (hoedanige juifte bepaling 'er, zoo veel de Supplianten weeten, in het cas fubject nergens gevonden word), en in welke dus de allerkundigfte Regter, uit eene te verregaande yver voor het algemeene welzyn, de maat van ftraffen kan excedeeren; waar van de Supplianten vertrouwen, dat het voorhanden zynde geval een allefints klaar en voor hun allerbitterft voorbeeld opleevert.

Dat de Supplianten zig verbeelden, dat hun voorfz. verzoek te minder zwaarigheid by U Edele

ALK-MAER.

Request om te hebben Appel in de zaek van Jacob Abrahamsz.

Groot Mog. zal ontmoeten, om dat alle Confessien op zig zelve niet genoegzaam zyn, om aan een Gecondemneerde het vermoogen van provocatie te beneemen, maar dat in tegendeel by de Doctooren, zelfs die geene, die de voorsz. Resolutie van U Ed. Groot Mog. in den ruimsten zin uitleggen, nog word gerequireert, 1. Dat een Confessie klaar, mogelyk en waarschynlyk zy, 2. Dat 'er van het *corpus delicti* behoorlyk consteere, 3. Dat dezelve door de Gecondemneerde zelfs na voorafgaande wettige bewyzen en indicien, geschied zy, 4. Dat dezelve by den Gecondemneerde niet zy revoceert, en ten 5. Dat eindelyk de bekentenisse vrywillig zy, en niet afgeperst.

Dat hoe zeer de Supplianten, welke de toegang tot hun Man en Zoon niet is geaccordeert, thans buiten staat zyn, om de defecten van alle de voorsz. requisiten, welke vooraf moeten gaan, om aan eene op confessie Gecondemneerde het Appel te weigeren, te demonstreeren, zy egter durven verzeekeren, dat alle dezelve in het cas subject niet zyn geobserveert, maar dat, zoo al de Confessie van hun voornoemde Man en Zoon volleedig, klaar, mogelyk en waarschynelyk mogte zyn, zoo 'er al van het *corpus delicti* mogte blyken, en de Confessie niet mogte zyn gerevoceert, het welk de Supplianten ignoreeren, zy egter in het zeekere meenen geinformeert te zyn, dat 'er geene genoegzaame informatien, indicien, veel min bewyzen zyn vooraf gegaan, en dat het 'er zeer verre van daar is, dat de bekentenisse van hun Man en Zoon vrywillig en niet afgeperst zoude zyn, vermits dezelve aan hem door een nieuw soort van Pyniging, in de Indiën omtrent Slaaven gebruikelyk, en in deeze vrye Landen ongepermitteert, waar door hy zwaar gebrooken en buiten staat gesteld is, om zonder behulp van een Stok zig op te regten, is geëxtorqueert, en zoo dezelve niet mogte zyn ingetrokken, waarschynelyk geratificeert is, niet uit overtuiging van schuld, maar

ALKMAER.

Request om te hebben Appel in de zaak van Jacob Abrahamsz.

maar uit vreeze van ingevalle van revocatie in pynen, smertelyker dan de dood zelve, zyn droevig leeven te zullen eindigen.

Dat de Supplianten overtuigt, dat, gelyk U Ed. Groot Mog. aan de eene zyde niet kunnen tolereeren, dat mitsdaden ongestraft blyven, dezelve aan de andere zyde niet zullen toelaaten, dat eene onschuldige gestraft, of eene min schuldige ter dood gebragt werde, in deeze allerbitterste omstandigheeden, van welker uitkomst niet alleen hun tydelyk geluk of ongeluk, maar ook het welzyn of de ruïne van twee onnozele Kinderen der eerste Suppliante afhangen, van der zelver Vaderlyke regtvaardigheid en meedelyden verwagten, geensints een impuniteit voor Misdadiger, maar alleen een nader onderzoek van de zaak van hun Man en Zoon, die schuldig of onschuldig door een exhorbitante tortuur reeds te veel geleeden heeft, en zulks wel voor het Collegie van Justitie deezer Provincie, aan het welke door U Edele Groot Mog. beneevens de gepaste wraak der Misdaaden, ook de zorg, dat ongelukkigen niet onderdrukt werden, is toebetrouwt.

Weshalven zoo keeren zig de Supplianten tot U Edele Groot Mog. ootmoediglyk verzoekende, U Edele Groot Mog. goedgunstiglyk gelieven te verklaaren, dat het Vonnisse van Leenmannen van de Bailluagie van der Nyenburg ter zaake voorsz tegen den voornoemden Jacob vande Velden geweezen, niet vald in de termen van U Ed. Groot Mog. Resolutie van den jaare 1591, maar dat het zelve is appellabel, immers dat U Edele Groot Mog., om redenen hier vooren gedetailleert, den gemelde Jacob vande Velden van de voorsz. Resolutie gelieven te eximeeren, en het vermogen om van het voorsz. Vonnisse te mogen appelleeren gelieven in te willigen, met surcheance hangende de deliberatien van U Edele Groot Mog., en daar van aan de Supplianten te verleenen U Edele Groot Mog. Resolutie in forma, of daar in zoodanige andere voorzieninge te doen, als hoogst-

ALKMAER. dezelve tot maintien van de Justitie, ten nutte van den zelven Jacob vande Velde, en tot troost van de Supplianten, naar der zelver wysheid en æquiteit zullen oordeelen te behooren.

'T Welk doende, enz.

Was geteekent,

Rudolff Baelde, *Jacob Spruyt*. 1773.

De Bailluw en Leenmannen van den Hooge Vierschaer en Bailluage van der Nyenburg, het inleveren van dit Verzoekschrift vernomen hebbende, meende niet stil te moeten zitten, maer verpligt te zyn hun gedrag in deze zaek nader open te leggen, en de gronden, op welken het verzoek van hun Gevangens Huisvrouw en Vader gebouwd was, te wederleggen, ten welken einde zy aen hunne Edele Groot Mogende op het einde van Oegstmaend van 't zelve jaer, een Memorie met de Bylagen overgaven, opgesteld in deze bewoordingen:

Memorie, dienende tot elucidatie nopens het gedrag, door Baillu en Mannen van Leen van de Hoge Vierschaar en Bailluage van der Nyenburg gehouden met opzigt tot Jacob van de Velde, *of, gelyk hy zich anders noemt*, Jacob Abrahamsz. van de Groeneveldc, *in de wandeling bekend onder den naam van* Abrams Jaap, *geboren in de Bedykte Schermer, en wonende aldaar, doch thans gevangen van den gemelden Baillu R. O. binnen de Stad Alkmaar, mitsgaders ook tot destructie van het verzoek, op den naam van des gevangens huisvrouw en vader*, Geertje Volger *en* Abraham van de Velde, *aan Hun Ed. Groot Mog. de Heeren Staten van Holland en Westvriesland by request gedaan.*

Om ter bereiking van dat oogmerk te præmitteren de toedragt dezer zake in alle hare omstandig-

digheden, met insertie van de voorname redenen, welken Mannen van Leen van de Hoge Vierschaar en Bailluage van der Nyenburg gepermoveerd hebben om den voorn. Jacob van de Velde ter dood te condemneeren, zoo is het naar waarheid daar mede zoodanig gelegen, dat, na dat in de maand April van het lopende jaar 1773. door den Schout van Zuidschermer, uit naam van Albert Renses, die met den eersten Mei doenmaals aanstaande van de Weduwe Marschalk gehuurd had der zelver plaats in de Bedykte Schermer, toen noch, voor zoo veel de huizinge betrof, in huur gebruikt wordende door den voorn. Jacob van de Velde, aan den Baillu van de voorf. Hoge Vierschaar en Bailluage kennis was gegeven, dat 'er van het Rundvee van den voorn. Albert Renses, 't welk hy op de voorf. plaats reeds ter weide gedaan had, een gebeterde en een ongebeterde koe, die beiden kalven moesten, op eene zeer enorme en ongehoorde wyze mishandeld waren, en dat, behalve noch een Schaap van den zelven Albert Renses, dat ook mishandeld was, zynde een enterling, beide de gem. koeien door de voorf. mishandelingen aller miserabelst om 't leven waren geraakt, zoo als breder gezien kon worden uit een overgeleverde verklaring, welke daar van niet alleen door Albert Renses, maar ook door de luiden, die de Koeien gevild en geopend hadden, op den 16 van de voorf. maend April voor Schout en Schepenen van Zuidschermer gepasseerd was (1); de voorn. Baillu, considererende

ALKMAER.

Baillauw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zake van Jacob Abrahamsz.

(1) Op deezen 16 April 1773. geeft Albert Renses, woonagtig te Zuidschermeer, aan Schout en Scheepenen van Zuidschermeer te kennen, dat hy op Zaturdag den 10 April 1773. van zyn Stalling drie Koebeesten, zynde een gebeterde swarte Koe, een ongebeterde rootbonte Koe, en een Kalf Veers, zynde bleek grys van hair, na de bedykte Schermeer heeft gebragt in de Weide van de by hem gehuurde plaats van Mejuffrouw de Wed. Marschalk, thans nog

ALK-MAER.

de atrociteit van zulk een exsecrabel delict, met zoo veel vlyt en accuratesse als hy meende dat zyn ampt,

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zake van Jacob Abrahamsz.

bewoond wordende by Jacob Abrahamsz. tot primo Mey dezes Jaars, en dat die voorsz. Beesten waaren fris en gezond, en dat doe op die plaats al van hem Albert Renses waaren weidende vyf Hokkelingen, zes Varkens, en nagenoeg al zyn Schaap-Vee: dat hy Zondag den 11 April, en zulks daags daar aan,'s morgens derwaards had gezonden, om na het Vee te zien, gelyk hy bynaydagelyks had gedaan; Jacob Abrahamsz. aan de Zoon van Albert Renses, genaamd Isaäc, had gezeid, dat hy dogt dat een van die Koeijen zyn kalf verleggen zouw, hy Albert Renses op dat rapport des namiddags de gebeterde swarte Koe en ongebeterde rootbonte Koe van daar na zyn huis heeft gehaald, en bevonden, dat die Koeijen kwalyk gesteld waaren; dat beiden die Koeijen, alzoo gesteld, van een groot aantal van Menschen zyn bezien in haar zukkeling, en inzonderheid by en na het Kalf verleggen of versinakken van de gebeterde Koe op Dingsdag den 13 dezer des voormiddags, en bevonden het Kalf slegt gesteld, en welk Kalf daarom bezigtigd zynde, is bevonden, de huid op plaatsen gescheurd, op plaatsen met kleine gaatjes doorknaagd, het vlees weg aan de eene zy, dat het ingewand bloot lag, en aan de andere zy op plaatsen beschadigd, en beide oogen uit.

Dat dien dag op de middag de roodbonte Koe is gestorven, zynde het lyf in de voorige nagt geborsten, en by de opening van de Koe bevonden, de Koe van vooren welgedaan, en van agteren den ingang van 't lyf en de baarmoeder, mitsgaders het Kalf vervuurd, en zoo weg gevreeten, dat het niet minder als na gezond werk geleek, niet alleen, maar blykbaar voorkwam, dat zoo wel deeze Koe en Kalf als 't voorsz. Kalf door vergiftige middelen toe gebragt hun ongemak had, den ontvangen: dat op gisteren zynde den 15 April de voorn. swarte Koe is gestorven, en by de opening is bevonden van vooren wel gesteld, en van agteren alles vervuurd, blaauw en swart, zelver zoo verknaagd, dat de buul en lyf beide doorknaagd waaren, invoege dat de karnemelk, met welke hy dat Beest na zyn Kalveren had ingespooten tot pyn verzagting, by de ingewanden zyn bevonden.

Dat op den 14 deezer, wanneer Albert Renses van huis was, door zyn Zoon Isaäc op de voorn. plaats gekomen zynde om na het Vee te zien, een Wolbeest, zynde een enterling, onpasselyk bevonden, en, na huis gehaald zynde, dood, is by

ampt, eed en pligt, van hem vorderden, op de toedragt der zake en den dader van het fait nader heeft

ALKMAER.

by de opening van agter flegt gefteld, weezende vervuurd en doorknaagd.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zake van Jacob Abrahamsz.

Compareerde mede voor Schout en Scheepenen van Zuidfchermeer Cornelis Kroon en Cornelis Schouten te Zuidfchermeer, te kennen gevende, dat zy op verzoek van Albert Renfes, alhier woonagtig, hebben gevild een roodbonte Koe, op den 13 April 1773. geftorven, en bevonden het Beeft van vooren zoo goed als een Beeft weezen kon, en van agteren de baarmoeder en het lighaam, als mede het Kalf, vervuurd of aan ftukken geknaagd, en coleur als koperrood.

Nog verklaarde Kryn Jansz. nevens Cornelis Kroon en Cornelis Schouten, alle te Zuidfchermeer, dat zy op deeze 15 en 16 hebben gevild en begraaven een fwarte gebeterde Koe, insgelyks by Albert Renfes geftorven, en van agteren de baarmoeder en 't lighaam vervuurd, aan ftukken geknaagd, en die deelen nevens de lendeftukken, daar het lyf tegen aangelegen had, van couleur als koperrood bevonden, gevende voor redenen van wetenfchap als in den text, bereid zynde het zelve des noods en des verzogt zynde by Eede te affirmeeren.

Compareerde nog voor Schout en Scheepenen van Zuidfchermeer Grietje Jacobs, Huisvrouw van Teunis Veen te Zuidfchermeer, dewelke verklaarde, dat in deze Winter is gebeurd, en wel in die tyd, dat Jacob Abrahamsz. in de Schermeer woonagtig, op de plaats aan de Ooftdyk de Veeziekte onder zyn Vee had, en daar ook Beeften aan verloor, zonder egter de præcife tyd te kunnen zeggen, haar Man Teunis Veen, die tegenwoordig op zyn reis na Groenland Scheep is, van Jacob Abrahamsz. wat van zyn geftorvene vleefch heeft gevraagd en genooten, en met Jacob Abrahamsz. een gefprek heeft gehad, dat zyn plaats nu aan Albert Renfes was verhuurd, hy Jacob Abrahamsz. tegen haar Man had gezeid, als Albert, voor dat hy vertrokken was, Vee op de plaats bragt, hy Albert een ftoel zou zetten, daar een ander een Exempel aan kon neemen, gevende voor reedenen van wetenfchap, dat haar Man van Jacob Abrahamsz. t'huis gekomen zynde, haar zulks heeft gezeit, prefenteerende zulks des noods en verzogt by Eede te beveftigen.

Aldus gedaan en gepaffeerd te Zuidfchermeer voor Klaas Ren-

ALK-MAER.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zake van Jacob Abrahamsz.

heeft geinquireerd, en toen bevonden, eerstelyk ten aanzien van het fait, dat het zeker was, dat de voorsz. twee Koeien geweldadig ter dood waren gebragt, gelyk zulks bevestigd wierd door de voorn. Schout en Schepenen van Zuidschermer, die zelfs de gem. twee Koeien bezigtigd, en daarenboven het advies en de consideratien van een groot aantal van Veehouders op 't subject van die Koeien ingenomen hebbende, vervolgens geen zwaa-

Renses, Schout, Josua Rosewel en Jacob Cuiper, Scheepenen.

't Welk getuigd

Klaas Renses, Secretaris.

Compareerde in Judicio te Zuidschermeer Albert Renses, Cornelis Kroon, Cornelis Schouten en Grietje Jacobs, zynde Kryn Jansz. absent, en niet voor morgen t' huis verwagt wordende, dewelke verklaarden, na voorleezinge van hun voorenstaande Verklaaring, ten dienste van de waarheid en verzoeke van alle die zulks nodig mogten hebben, by hunne Verklaaringen, ieder voor de zyne te persisteeren, en bevestigen zulks met een Eed, zeggende: *Zoo waarlyk helpe my God Almagtig!*

Aldus gedaan in Judico te Zuidschermeer den 22 April 1773.

(Was getekent)

Klaas Renses, Schout.

Josua Rosewel en *Jacob Cuyper*.

(Lagerstond)

Compareerde in Judicio de Hooge Vierschaar en Bailluage van der Nyenburg Kryn Jansz. mede Deposant in de voorenstaande Verklaaring, dewelke, na dat dezelve hen was voorgeleezen, betuigde ten zynen reguarde te weezen de opregte waarheid, en daar by te persisteere, doende daar op den Eed, en zeggende: *Zoo waarlyk helpe my God Almagtig!*

Actum Alkmaar den 23 April 1773.

In kennisse van my Secretaris,

(Was getekend)

Pieter de Lange.

zwarigheid hadden gemaakt van op den eed, door hen by 't aanvaarden hunner bedieningen gedaan, ten dienste van de waarheid te verklaren (2), *dat de beesten niet aan ordinaire ongemakken of ziekten, maar aan extraordinaire, en wel aan toegebragte en geoeffende dadelykheden met de gevolgen van dien gestorven waren*; en ten anderen, voor zoo veel den dader aanging, dat volgens het algemeene gerugt, 't welk overal geloof vondt, by een ieder daar voor gehouden wierd de voorn. Jacob van de Velde, die, gelyk ook deszelfs overleden broeder Cornelis van de Velde in zyn leven, en de Vader van hun beiden Abraham van de Velde, sedert jaren herwaards al ter kwader naam en faam had gestaan, als in allen opzigte bekend zynde voor een persoon van de allerslegste conduites, die door zyne medeburgers gevreesd, en in de samenleving alom gemyd wierd (3): meriterende het

ALKMAER. *Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zake van Jacob Abrahamsz.*

(2) Wy Ondergeschreevene Schout en Scheepenen van Zuidschermeer declareeren ten dienste van de waarheid, en en verzoeke van Albert Renses, en allen die deeze zaak zoude mogen aangaan, en wel op den Eed by onzen bediening aanvaarden gedaan, dat wy hebben ingenoomen het Advies en Consideratien van een groot aantal van Veehouders, en zelver bezigtigt die twee Koeijen by Albert Renses voorn. de een gestorven den 13 en de andere den 15 April laastleeden, als meede het Kalf van de laastgestorven Koe, en dat wy geen difficulteit of zwaarigheid maaken te verklaaren by deezen, dat die Beesten voorsz. niet aan ordinaire ongemakken of ziektens, maar aan extraordinaire, en wel toegebragte en geoeffende daadelykheden, zyn gestorven, met de gevolgen van dien.

Actum Zuidschermeer den 22 April 1773.

(Was getekent)

Klaas Renses, Josua Rosewel, Jacob Kuiper, Jacob Schram en *Pieter Jacobsz. Wit.*

(3) De Ondergeteekende alle In- en Opgezeetenen van de Hooge Vierschaar en Bailluagie van de Nyenburge, of ei-

ALKMAAR.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zake van Jacob Abrahamsz.

het voorſ. gerugt des te meer reflectie, niet alleen om redenen, dat dezelve Jacob van de Velde voorheen noch eens en andermaal onder de verdenking had gelegen van eens anders Vee mishandeld te hebben (4 en 5), en particulierlyk dat men

elders woonagtig, zoo als by elks Naam is ter needergeſteld, verklaaren ieder voor zich zelfs ten dienſte der Juſtitie, de zuivere waarheid te zyn:

Dat Abraham van de Velde, of van de Groenevelde, in de wandeling bekend onder den Naam van Zwager Abraham, woonagtig in de bedykte Schermeer, en deszelfs Zoonen Cornelis Abrahamsz. of Abrahams Kees (die reeds overleeden is) item Jacob Abrahamsz. beſt bekend met de Naam van Abrahams Jaap, die thans gevangen is voor de de Vierſchaar van de Nyenburge, alle zyn geweeſt, en nog zyn lieden, ſtaande ter kwaader Naam en Faam, gevreeſt onder en by hun medeburger, gemyd in de t' zamenleeving, en in allen opzigten bekend als menſchen van de allerſlegtſte Conduites en Handelwyze.

Gevende de Ondergeteekende ieder in hun regarde voor redenen van weetenſchap de Perſoonen te kennen, en zo by ondervinding, als by authentike verhaalen en getuigeniſſen de waarheid daar van volkomen bewuſt te zyn, bereid zynde, des gerequireerd, dit hun Declaratoir ſolemneel te beveſtigen.

Actum, ter Oirkonde, en was geteekend den 24 *Mey* 1773. door Jan Huybertz. in de Schermeer, Cornelis Pouw tot Groot Schermeer, Joſua Rooſewel tot Groot Schermeer, Klaas Renſes ut ſup. Cornelis Nap. ut ſup. David van der Hamme, Predikant te groot Schermeer, Cornelis Kuyper, Schout te Schermeerhorn, Albert Heertjes te Schermeerhorn, Dirk Jansz. te Schermeerhorn, Jan Claaſz. Molenaar te Schermeerhorn, Jan Lubbertsz. ut ſup. Jan Keetman, ut ſup. Jan Hubert, Predikant in de Noord-Schermeer.

(4) Op Huyden den 26 April 1773. Compareerde voor my Pieter de Lange, Notaris Publicq, by den Edelen Hove van Holland geadmitteerd, binnen de Stad Alkmaar reſideerende, præſent de nagenoemde Getuigen,

Jan Wennius, woonende in de Malmeer, Teunis Korn, als Knegt ten huyſe van hem Jan Wennius woonagtig, item Si-

men hem had gesuspecteerd in April van den jaare 1771. om 't leven te hebben gebragt een hokke. ALKMAER.

Simon Hartog, woonende thans onder de Jurisdictie van Warmenhuysen, dog zig alle binnen deeze Stad bevindende, en van genoegzaame Ouderdom, omme der Waarheid getuigenisse te geeven, dewelke ter Requisitie van den Wel Edele Gestr. Heer Mr. Willem Winder, Bailliuw van de Nyenburge R. O. mitsgaaders ten nutte der geenen, die hier van gebruik zouden kunnen of willen maaken, verklaarden de zuivere en opregte Waarheid te zyn;

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen bun gedrag in de zaek van Jacob Abrahams.

En wel eerstelyk den eerste Deposant Jan Wennius, dat hy tusschen Kersmis en Nieuwe Jaar van den Jaare 1768 in publieke veilingen, te Schermeerhorn dies tyds gehouden, van de Graaflykheid heeft gekogt een Boere Plaats met 25 Mergen en eenige Roeden Lands, gelegen in de Minnemeer, alwaar toen als bruiker op woonde eene Jacob Abrahamsz., dog welke huur op die zelve Kerstyd 1768 geëxpireerd, en de Plaats alzoo uitter huur was.

Dat hy Deposant kooper geworden zynde, des nagts na 't afloopen der veilinge dezelve gekogte Plaats voor den tyd van een Jaar weder aan Jacob Abrahamsz. heeft verhuurd, gelyk na expiratie van het eerste Jaar al weder dezelve Plaats voor nog een Jaar, en dus tot Kerstyd 1770, omtrent het Land, en tot Mey 1771, omtrent het Huys, aan dezelve Jacob Abrahamsz. heeft verhuurd gehad, het laatste Jaar onder Conditie, dat den Verhuurder, of hy eerste Deposant in deezen, aan zig behield de vyf agterste Morgens en eenige wilde Akkertjes.

Dat hy Deposant na gis twee weeken na Mey van den Jaare 1770, en dus wanneer Jacob Abrahamsz. de Plaats bewoonde, op de voorgem. vyf Morgen heeft in 't Land gebragt of heeft doen brengen twee Koebeesten, zynde Veersen, welke fris en gezond waren.

Dat die Beesten aldaar eenige weinige dagen geloopen hebbende, hy eerste Deposant door den Bullooper, met naame Pieter Nool, in de Malmeer woonagtig, is onderregt geworden, dat die twee Beesten onklaar waaren.

Dat hy eerste Deposant met zyn Knegt, den tweeden Deposant, die toen ter tyd by hem woonde, en nu weder woond, dog die intusschen van Vrouwendag 1771 tot circa Mey 1772 by den laatsten Deposant als Knegt heeft gediend, gelyk dit door hun beiden werd verklaard, derwaards

ALK-MAER.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zake van Jacob Abrahamsz.

keling van Simon Hartog, lopende op het land van de huismanswoning van Jan Wennius, toen noch door waards en na het voorsz. Vee zyn gegaan, en aldaar gekomen zynde, de twee gem. Beesten hebben op het Land leggende gevonden, met groote stukken geronnen bloed, agter haar, en veel bloeds uit het Fondament geloopen, schynende de Beesten vol pyn te zyn, 't geen hun Deposant zeer vreemd voorkwam, als de oorzaak niet kunnende ontdekken, dan, dat die Beesten zeer lang gekwynt en veel uit gestaan hebbende, egter door lankheid van tyd zoo verre zyn hersteld, dat den eersten Deposant de eene helft verkogt, en de andere aan de besmettelyke ziekte heeft verlooren.

Vervolgens verklaaren de eerste en laatste Getuigen Jan Wennius en Simon Hartog, dat de eerste Deposant verhuurd, en de laatste van de eerste gehuurd heeft, de voorn. Huismanswooning en Landeryen in de Minnemeer, ingegaan omtrent het Land met Kerstyd 1770, en 't Huis Mey 1771, alwaar Jacob Abrahamsz. tot Mey 1771 op woonagtis was.

Dat hy laatste Getuige, na gis anderhalve week voor Mey van den Jaare 1771, des middags circa de klokke 12 uuren, op 't voorsz. gehuurde Land heeft gebragt twee Hokkelingen, zynde fris en gezond, gelyk zulks door hem en de tweede Getuige, die als toen by hem woonende, en op 't land aan 't werk was, werd verklaard.

Dat den laatsten Deposant Simon Hartog, als doen nog te Alkmaar woonagtig zynde, na eenig vertoeven aldaar naar huis is gegaan, laatende zyn Knegt den tweeden Deposant in deezen by het Vee op op het land te arbeiden.

Gelyk den tweede Deposant afzonderlyk verklaard, dat hy na zyn gissing tot des avonds circa agt uuren op het land en by het Vee is gebleeven, laatende de gemelde Hokkelingen, die hy ver agter op het land, alzoo daar het beste gras was, had gebragt, fris en gezond.

Dat hy Deposant dien nagt by eene Hendrik Pranger, die digt by de voorsz. plaats woonagtig was, hebbende doorgebragt, hy des anderendaags 's morgens tusschen vier en vyf uuren wederom op het land by het Vee is gekomen, om zyn arbeid te beginnen, dog dat hy tot zyn uiterste verwondering als doen bevond, dat de beide Hokkelingen digt by 't hek aan de Werf waaren, en naderkomende zag, dat den een, en wel de beste, aldaar dood was leggende, en den andere, dat

door Jacob van de Velde als huurder bewoond wordende, doch insgelyks met den eersten Mei van

ALKMAAR. Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaak van Jacob Abrahamsz.

dat een slegt Beesje was, gezond daar by was staande.

Dat hy tweede Deposant immediaat is geresolveerd om naar zyn Baas, te Alkmaar zynde, te gaan, gelyk hy ook door Jacob Abrahamsz. zefs in Persoon over de Ringsloot van de Schermeer met een Schuitje is overgezet.

Dat hy het voorenstaande te Alkmaar aan zyn Baas verhaald hebbende, zy, gelyk dit door hun te samen werd getuigd, naar de Minnemeer direct met de Chais zyn gereden; zoo dat zy te samen tusschen agt en neegen uuren, zonder egter in het præcise tydstip agterhaald te willen zyn, by het Vee zyn gekomen, vindende hy laatste Deposant het alzoo gelyk zyn Knegt heeft verhaald, en hier vooren gedeposeert.

Dat zy twee laatste Deposanten het eene Beest, dat dood was, direct hebben gevild en geopend, en als doen bevonden, dat de Ingewanden van dat Beest waaren geborsten, en het agterlyf vol geronnen bloed was, 't geen hun Deposanten allerverwonderlyst voorkwam.

Dat immiddels en onder het begraaven van het voorsz. Beest de Kinderen van Jacob Abrahamsz. die zelfs niet t'huis was op die tyd, hun Deposanten wat in de weg liepen, zoo dat zy Deposanten tegens dezelve Kinderen zeiden, kom Jongens loop wat uit de weeg, en gaat maar na jouw Huis, waar op de Vrouw van Jacob Abrahamsz. wat gramstoorig schynende te werden, teegens hun zeiden, wat praat-jeluy daar? wat zeg je dat wy het Beest vergeeven of kwaad gedaan hebben? dan dat zy Deposantenten dit beantwoorden met neen, alles met zulke of diergelyke woorden in substantie.

Eindigende de Getuigen hier mede hunne Verklaaringe, voor redenen van wetenschap gevende, het voorenstaande gehoord, gezien, gedaan, en nog in goed geheugen te hebben, voorts als in den text, bereid zynde het gedeposeerde nader gestand te doen, en met Eede solemneel te bevestigen.

Dat aldus passeerde binnen de Stad Alkmaar voorn. ter præsentie van Jan Lucas van der Toorn en Cornelis Barsingerhorn, als Getuigen.

(*Onder stond en was getekent*)

Quod Atteftor.

Pieter de Lange. Nots. Publ. 1775.

Com-

ALK-MAER.

van 't gem. jaar door Jan Wennius aan Simon Hartog verhuurd, maar vooral ook omdat naar 't getui-

Bailliuw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaek van Jacob Abrahamsz.

Compareerde in Judicio der Hooge Vierschaar en Bailluagie van de Nyenburge Jan Wennius, Teunis Korn en Simon Hertog, Deposanten in de voorenstaande Attestatie, dewelke, na dat dezelve hun duydelyk was voorgeleezen, verklaarden zulks de zuivere waarheid te zyn, en daar by te persisteeren, doende vervolgens daar op den Eed, zeggende ieder afzonderlyk: *Zoo waarlyk helpe my God Almagtig!*

Actum in Judicio den 1 Mey 1773.

In kennisse van my Secretaris.

(Was getekent)

Pieter de Lange.

(5) Op deezen 6 Mey 1773. compareerde voor Schout en Scheepenen van Zuidschermeer Pieter Nool, Bullooper in deze Jurisdictie, woonagtig in de Noordeindermeer, van competenten ouderdom omme der waarheid getuigenisse te geeven,

Dewelke verklaarde ter requisitie van de Wel Ed. Gest. Heer Mr. Willem Winder, Bailliu van de Nyenburge, hoe waar en waaragtig is,

Dat hy Deposant in de maand Mei 1770., zonder egter de præcise dag te kunnen zeggen, van Jan Wennius, woonagtig in de Noordeindermeer op het Land van de plaats de Woude, in de Polder Meeningweer, toebehoorende Jan Wennius, en diestyds bewoond wordende by Jacob Abrahamsz., heeft zien weiden zeven stuks Koebeesten, daar onder twee Veersen waaren, die Jan Wennius van Permerend had gekogt, en dat die Beesten weinige dagen daar geloopen hebbende, den Deposant ontdekte, dat die twee Veersen onpasselyk of niet wel waren, en dat hy smorgens, na dat hy zulks 's avonds had ontdekt, aan Jan Wennius kennis heeft gegeven.

Dat drie dagen daar na, ter gelegenheid dat hy Deposant met de Veering in dienst voor Jacob Abrahamsz. voornoemt moest weezen, Jacob Abrahamsz. met den Deposant in gesprek heeft geweest over de zieke Veersen van Jan Wennius meergemeld, en wanneer Jacob Abrahamsz. tegen den Deposant heeft gezegt, die Veersen van Jan Wennius bennen wel drie dagen ziek geweest.

Ge-

tuigenis van zekere Grietje Jacobs, huisvrouw van Teunis Veen (6), wonende te Zuidschermer, doch toen

Gevende voor reedenen van wetenschap, dat hy, tweemaal daags de ronde doende met zyn Veering, het Vee van Jan Wennius is gepasseerd, en in oogenschyn heeft gehad, en voorts alles wel in goede geheugenisse te hebben, præsenteerende het zelve, des noods, en des verzogt zynde, by Eede te affirmeeren.

Dat aldus passeerde te Zuidschermeer voor Klaas Renses, Schout, Josua Rosewel en Jacob Schram, Scheepenen, en by de zelven, nevens den Deposant ondertekend.

't Welk getuigd

(Was getekend)

Klaas Renses, Secretaris.

Compareerde in Judicio te Zuidschermer Pieter Nooi voornt., dewelke verklaarde, na dat de voorsz. Attestatie hem duidelyk was voorgeleezen, by dezelve zyne Verklaaringe te persisteeren, zeggende: *Zoo waarlyk helpe my God Almagtig!*

Actum in Judicio te Zuidschermeer den 6 Mey 1773.

(Was getekent)

Kaas Renses, Schout.
Josua Rosewel,
Jacob Schram.

In kennisse van my Secretaris
Klaas Renses.

(6) Compareerde voor ons Schout en Scheepenen van Zuidschermer nagenoemt.

Teunis Veen, woonagtig te Zuidschermeer, oudt 35 Jaaren, dewelke verklaarde ten dienste van de waarheid en ter requisitie van den Wel Edele Gestrenge Heer Mr. Willem Winder, Baillin van de Hooge Vierschaar en Bailluagie van de Nieuwburge, hoe waar en waaragtig is,

Dat hy Deposant in den gepasseerde Winter, zonder de precise tydt te kunnen bepaalen, wanneer Jacob Abrahamsz. woonende in de Schermeer aan de Oostdyk, aan de grasseerende ziekte van zyn Vee hadt verlooren, van dat verstorven Vlees van

ALKMAER.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaak van Jacob Abrahamsz.

ALK-MAER.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaak van Jacob Abrahamsz.

toen op de vaart naar Groenland zynde, de voorn. Jacob van de Velde in den verleden winter, ter gelegenheid dat hy met den gem. Teunis Veen in gesprek was geweest, *dat de plaats, waar op hy toen noch woonde, aan den voorn. Albert Renses verhuurd was*, tegen Teunis Veen, zoo als dezelve naderhand, van zyne Groenlandsche reize te rug gekomen, onder solemneelen eede verklaard heeft waaragtig te zyn, had gezegd, *dat als Albert, voor dat hy vertrokken was, vee op de voorsz. plaats bragt, hy dan Albert een stoel zou zetten, daar een ander een exempel aan kon nemen.*

De Baillu, dit alles in serieuse overweging geno-

van dat Vee hadt genooten van Jacob Abrahamsz. en dat hy te dier geleegentheid met dezelve Jacob Abrahamsz. hadt in gesprek geweest, dat zyn plaats verhuurt was aan Albert Renses, en dat Jacob Abrahamsz. zig deswegens uite, als Albert, voor dat hy vertrokken was, Vee op de plaats bragt, hy Albert een Stoel zou zetten, daar een ander een exempel aan kon neemen, en dat hy Deposant zulks zyn Huisvrouw heeft vertelt.

Geevende voor reedenen van wetenschap, het vooren gedeposeerde te hebben gehoort en by gewoont, en als nog in goede geheugenisse te hebben, presenteerende, des noods, en des verzogt zynde, by Eede te affirmeeren.

Dat aldus passeerde te Zuidschermeer voor Klaas Renses, Schout, Josua Roosewel en Jacob Kuiper, Scheepenen.

Dezen 30 Augustus 1773.

(Onder stond)

In kennisse van my Secretaris

(Was getekent)

Klaas Renses.

Op dezen 30 Augustus 1773. compareerde in Judicio te Zuidschermeer Teunis Veen, Deposant voorsz. en verklaarde, na voorleezinge van voorn. zyne Verklaringe, daar by te persisteeren, bevestigende zulks met eenen Eed, zeggende: *Zoo waarlyk helpe my God Almagtig!*

Actum Zuidschermeer dato als boven. enz.

nomen hebbende, en daarenboven ook ontwaar geworden zynde het gemor onder de gemeente, 't welk zoo ver ging, dat men reden had om voor kwade gevolgen bedugt te zyn, heeft gemeend, dat hy des ampts en pligts halve niet stil kon zitten, maar dat hy gehouden was daar van op een behoorlyke wyze kennis te geven aan Mannen van Leen, en aan de zelven moest doen een alternatief verzoek, te weten om te hebben decreet van apprehensie op den persoon van den voorn. Jacob van de Velde of anders decreet om den zelven Jacob van de Velde in persoon te mogen dagvaarden: 't welk is geweest van dat gevolg, dat Mannen van Leen, niet minder dan de Baillu geindigneerd over de atrociteit van het delict, geen swarigheid hebben gemaakt om het eerste lid van 't gem. verzoek aan den Baillu te verleenen, waar door dus kort daarna de voorn. Jacob van de Velde is geapprehendeerd en in beslotene hegtenis gesteld.

ALK-MAER. *Baillu en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaek van* Jacob Abrahamsz.

De redenen, die Mannen van Leen tot het determineren van apprehensie corporeel in dit geval gemoveerd hebben, zyn de navolgende geweest: en wel voor eerst, dat zy van begrip waren, dat 'er niet slegts uit hoofde van de middelerwyle met eede bekragtigde verklaring van Albert Renses en de luiden, die deszelfs mishandelde koeijen gevild en geopend hadden, maar vooral ook uit hoofde van de daar by gekomene verklaring van Schout en Schepenen van Zuidschermer, op eene volledige wyze consteerde van 't corpus delicti, hier in bestaande, dat beiden de gem. koeijen van Albert Renses geweldadig om 't leven waren gebragt, het zy dan dat dit door vergift, zoo als de eerst gem. verklaring scheen aan te duiden, of op eenigerlei andere manier, 't geen de tweede verklaring in 't midden liet en niet bepaalde, geschied mogte zyn, waar omtrent Mannen van Leen geen nadere informatie nemen of bekomen konden, vermits de koeijen van Albert Renses reeds begraven zynde, voor en aleer de zaak ter kennisse van den Baillu gekomen was, het uit diep hoofde onmogelyk was geworden om de zelven ten overstaan van Mannen

ALK-MAER.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaek van Jacob Abrahamsz.

van Leen door kundige menschen naar behoren te doen schouwen: welk middel Baillu en Mannen van Leen anders zekerlyk ab initio in 't werk zouden hebben gesteld.

In de tweede plaats considereerden Mannen van Leen den aart en de natuur van het delict, waar van de voorn. Jacob van de Velde door den Baillu beschuldigd wierd, en 't zelve begrepen zy dat notoirlyk in de termen viel van de successive Plakaten, op het stuk van bruikers en pagters van landen geëmaneerd, voor zoo verre daar by voorziening gedaan word tegen alle geweld en overlast, door de oude bruikers en pagters dikwyls in opzigt van hunne successeuren gepleegd wordende. En gelyk Mannen van Leen dan nagingen, wat deze Plakaaten medebragten, zoo bevonden zy, dat by het oudste van dezelven, zynde een Plakaat van Keizer Karel van 22 January 1515 (*), zyne Keizerlyke Majesteit, na dat in de præmissen onder anderen gesproken was van *nieuwe buyrluyden ende pachtenaers te quetsen ende te slaen, haer kooren, dat zy zaeyen, ende andere vruchten, opte landen wassende, te vernielen,* HAAR BEESTEN TE QUETSEN *ende uitten weyden te jagen*, en wat des meer is, *alle pachtenaers ende elx van dien ontboden en bevolen had, dat so wanneer by den eygenaers nae de expiratie van de buyre yemant anders dan de oude pachters ende gebruickers eenige landen verbuyrt werden, dat sy den nieuwen buyrman ter cause van dien in woorden oft in wercken, in syn persoon, ofte aan syn vruchten ende goeden, niet en misdoen noch en misseggen in eenigerbande manieren, maer den selven nieuwen pachtenaar die landen, hem verbuyrt, rustelycken ende vredelycken laten gebruycken, opte peyne van strengelyck daer af gecorrigeert te werden in heur lyf ende goeden, na qualiteyt van den persoon ende misdaet;* en dat vervolgens door Hun Ed. Gr. Mog. by de Politique Ordonnantie van den 1 April 1580. niet alleen Art. 30. ge-

(*) Groot Placaatb. I. Deel, *fol.* 363.

ALKMAER. *Baillu en Leenmannen van der Nyenburg verdedigen hun gedrag in de zaek van* Jacob Abrahamsz.

geordonneerd en gestatueerd was, dat het voorf. Plakaat van Keizer Karel alom in dezen lande van nieuws gepubliceerd, uitgeroepen, en scherpelyk onderhouden, zou worden, maar dat ook het zelve by het 32. Art. van de gem. Ordonnantie noch was geamplieert in dezer voege: *Dat ook soo wanneer den ouden buyrman, of ymand van zynen wege den eigenaar of nieuwen buysman met raet of daet, directelyck of indirectelyk, eenigh hinder, letsel, empeschement, of dreygementen doet, ter oorsaeke van het gebruyck of buyr van de voors. landen en goederen, dat daer van exemplare straffe gedaen sal werden*; en wyders dat vooral notabel was het Plakaat van Hun Ed. Gr. Mog. van den 26 Sept. 1658, gerenoveerd den Febr. 24 Febr. 1696 (*), 't welk Art. 5 aldus luidt: *En of het gebeurde, dat den ouden buyrman, syn dienaar, of yemandt van synent wegen den eigenaar of nieuwen beurman ymand van haar familie, huysvrouwe, kinderen of arbeyders, met raad of daat in haare personen, vruchten of goederen*, (waar onder in gevolge de præmissen van dit Plakaat zoo wel als van het voorf. Plakaat van Keizer Karel in 't byzonder ook DE BEESTEN van den nieuwen huurman begrepen zyn) *directelyck of indirectelyck, eenigh hinder, letsel, empeschementen, of dreygementen quamen aan te doen; ordonneeren en statueeren wy*, DAT DEN SELVEN EXEMPLAARLYCK, SELFS OOK MET 'ER DOODT, NA GELEEGENTHEYT VAN SAACKEN SAL WERDEN GESTRAFT, &c. en dat voorts Art. 6 daar op volgt: *En ten eynde onse serieuse intentie, in het bovenstaande Articul vervat, punctueelyck mag werden achtervolgbt, ordonneeren en statueeren wy, dat door de Hooftofficieren van de respective plaatsen veradverteert zynde van de schade, in maniere voorschreeve geschiedt, den laatsten buyrman, syne huysvrouw en kinderen, indien hy eenige heeft, of soo verre hy geen kinderen heeft, met syne toekoomende erfgenamen, soo verre die in de familie van den laatsten bruyker zyn, en in die beterschappen meede souden hebben te participieeren, mitsgaders haare domestique dienaaren,*

(*) Groot Plakaatb. II. Deel, *f.* 2515. en IV. Deel, *f.* 465.

ALKMAER.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaek van Jacob Abrahamsz.

ren, sullen werden gesaiseert, en elks van dien apart gestelt, omme te bequaamelycker op die geschiedenisse van het feyt ondervraagbt, oock selfs te scherper examen gestelt te werden, (zonder dat dit of eenig ander Plakaat bepaalt de wyze, op welke zoodanig een scherper examen moet worden ingerigt) *by soo verre bevonden werdt de saacke daar toe gedisponeert te zyn, of dat anders daar in gedaan sal werden, sulcks als na geleegentheyt en de circumstantie van de saacke, midtsgaders de qualiteyt van de persoonen, bevonden sal werden te behooren.*

Alle welke Plakaten, met elkander vergeleken, en speciaal het laatste, 't welk voornamentlyk reflectie meriteert, en 't welk alleen, inzonderheid als men let op 't voorf. 6 Artykel, naar het oordeel van Mannen van Leen, op 't cas subject decisoir is, aan dezelve geen twyffel ter werreld hebben overgelaten, of het fait, 't welk ter hunner kennisse gebragt wierd, was notoir gedisponeerd tot het decerneeren van eene apprehensie corporeel ten laste van den persoon, die zich daar aan schuldig gemaakt mogte hebben. Boven en behalve dat Mannen van Leen op het fait in quæstie ook begrepen hebben van applicatie te zyn het Plakaat van Hun Ed. Groot Mog. van den 19 Maart 1614. (*) tegen de dieven en dieveryen geëmaneert, voor zoo verre daar by Art. 3. de straffe des doods is vastgesteld tegen al *wie bevonden word eens anders beest of beesten, 't zy paarden, runderen, schaapen, lammeren of varkens, een of meer, weggedreven, geslagt, of anders ontstolen te hebben.* En dewyl om alle deze redenen dan by Mannen van Leen geen bedenkelykheid overbleef, of het verzoek om decreet van apprehensie was in abstracto gefundeerd, zoo kwam by henlieden in de derde plaats noch alleen maar in consideratie, of 'er in concreto materie was om dat verzoek te accorderen ten laste van Jacob van de Velde voornoemd.

Hier omtrent nu hebben zy gemeend, niet alleen dat zy tot een rigtsnoer zich moesten voorstellen

(*) Groot Plakaatb. I. Deel, *fol.* 491.

len het 4 Art. van den ſtyl van Procederen in Crimineele zaken van den 9 July 1570, vergeleecken met het 30. Art. van de Crimineele Ordonnantie van den 5 van de zelfde maand, maar ook dat peremtoir was het reeds geallegeerde 6 Art. van het voorſ. Plakaat van Hun Ed. Groot Mog. van den 26 Sept. 1658, gerenoveerd den 24 Febr. 1696, nademaal daar by (gelyk uit de eigene woorden van dat 6. Art. gebleeken is) door den Souverain, als een dwangmiddel om den inhoud van het voorgaande 5. Art. overeenkomſtig zyn ſerieuſe intentie, punctuelyk te doen agtervolgen, in 't byzonder is geordonneerd en geſtatueerd, dat in geval van ſchade, den nieuwen huurman toegebragt, zoo ras door den Officier daar kennis van worde gegeven, geſaiſeerd zullen worden, niet alleen de oude of laatſte huurman zelf, maar ook des zelfs huisvrouw en kinderen, indien hy kinderen heeft, of anders des zelfs toekomende erfgenamen, voor zoo verre dezen in des zelfs familie zyn, en in de beterſchap der voorſ. ſchade mede hebben te participeren, en eindelyk des zelfs domeſtique dienaren, zonder dat 'er eenige de minſte bepaling word bygevoegd, in hoe verre vooraf van de ſchuld van alle deze opgenoemde perſonen zou moeten conſteren: want daar uit, gelyk ook uit het bevel zelf, is het aan Mannen van Leen toegeſchenen, dat kan worden geinfereerd, dat het naar de intentie van den Wetgever, om de voorſ. perſonen te konnen ſaiſeren, genoeg is, dat 'er ſchade aan den nieuwen huurman zyn toegebragt, of ten minſten dat de vorige of oude huurman onder gegronde ſuſpicie valle van de hand daar aan gehad te hebben.

ALKMAER. *Bailluw en Leenmannen van der Vyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaek van* Jacob Abrahamsz.

En wat het voorſ. 4 Art. van den Crimineelen Styl en het voorſ. 30. Art. van de Crimineele Ordonnantie aanbelangt, uit die beiden artykelen hebben Mannen van Leen begrepen te konnen en te mogen opmaken, dat, wanneer het fait tot het verleenen van eene apprehenſie corporeel gediſponeerd is, de zelve tegen den geaccuſeerde kan worden gedecerneerd, niet alleen in 't geval dat

ALK-MAER.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaak van Jacob Abrahamsz.

'er een halve preuve ten zynen laste is, maar ook wanneer 'er *grote en vehemente of probabele suspicie* tegen hem militeert, vooral indien hy een persoon is, die ter kwader naam en faam staat, en wiens conduites hem van zelf verdagt maken: dewyl by 't gem. 30. Art. van de Crimineele Ordonnantie den Officieren, in gevalle de delinquant op het fait niet bevonden is, bevolen word, dat dan *behoorlyke informatie genomen zal worden*, en dat, *de selve gesien wesende, indien daar af blyke, ten minsten by halve preuve*, OFT GROOTE EN VEHEMENTE SUSPICIE, *die delinquant gevankelyk sal gestelt werden, oft gedagvaart te compareren in persoon, na dat die materie gedisponeert sal wesen, ende die qualiteyt van den geaccuseerden.* Wordende wyders by het 4. Art. van den Crimineelen Styl met zoo veel woorden insgelyks bevoolen, dat *by gebreeke van de voorseyde apprehensie* (te weten in flagranti delicto, daar in 't voorgaande Art. van gehandeld was) *die Jugen of Regters, den welken die kennisse daar van toebeboort, 't zy ter klagten van de Officiers, doleantie oft bekroeninge van partye, oft van hun officie wegen, neerstelyken sullen doen ondersoeken ende hen informeren op de toekomste ende waarheyd van den feyte; ende so verre daar van genoegsaamlyk blyke, immers by halve preuve*, VEHEMENTE OFT PROBABELE SUSPICIE, *sullen decerneren provisie van personele apprehensie ende vangen, oft van adjournement personeel na de qualiteyt van de delicten ende misdaden, oft van de persoonen, ende na dat die materie gedisponeert sal wesen, op de penen, in onse voorseyde Ordonnantie vermelt.* En met dit oog de zaak beschouwende, hebben Mannen van Leen, zoo zy vertrouwen, wel en te regte zich verbeeld, dat zy op fundament ook van de zoo even gemelde Artykelen ('t voorf. 6. Art. van 't laatst aangehaalde Plakaat en de renovatie van het zelve nu daargelaten) het verzogte decreet van apprehensie tegen den beschuldigden in cas subject niet alleen konden en mogten, maar ook, dat meer is, verpligt waren te verleenen: 't zy dat zy considereer-

reerden de qualiteit van den persoon, of wel het zoo algemeene gerugt, 't welk hem ontwyffelbaar schuldig hieldt, gevoegd by de probabele suspicie, waar onder hy gebragt was: 't zy dat zy in aanmerking namen, dat, indien zy aan den Baillu slegts het tweede of subordinate lid van des zelfs verzoek om decreet van dagvaarding in persoon accordeerden, zulks wel zeker geen ander gevolg zou hebben, dan dat de geaccuseerden zich door de vlugt aan de poursuites van de Justitie onttrekken zou, waar door, indien 't geschied ware, de morrende gemeente noch verder gaande gemaakt zou zyn.

ALKMAER. *Baillu en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaak van Jacob Abrahamsz.*

Hoe zeer nu de voorn. Jacob van de Velde, na dat hy geapprehendeerd was, successivelyk tot vier malen toe ordinario modo op Artykelen gehoord, mitsgaders ook tegen de getuigen van den Baillu geconfronteerd zynde, de faiten, waar van hy beschuldigd wierd, pertinaciter bleef ontkennen, is het echter een waarheid, dat, vermits hy by die gelegenheden niet alleen de aller brutaalste en geëffronteerdste contenance gehouden, maar ook daarenboven in veelerhande opzigten handtastelyk gelogen, waarheden, die notoir waren, ontkend, en in het geen hy voorgaf, van tyd tot tyd gevarieerd en gevacilleerd had; Mannen van Leen overzulks zoo wel als de Baillu daar uit hebben moeten opmaken, en zich op het sterkste verzekerd gehouden hebben, dat hy waarlyk schuldig was. En dit heeft dan ook aanleiding gegeven, dat op den 6 Mey, na het aflopen van het vierde verhoor, door den Baillu geproponeerd zynde, of Mannen van Leen konden goed vinden om den gevangen eens te zetten op zoodanige plank, als men voor 't Geregt der Stad Alkmaar, alvorens ter scherper examen over te gaan, te meer malen tot verkryging der confessie aan hardnekkige gedetineerden had geëmplooieerd (7); Mannen van Leen

(7) Den 6 Mey 1773. na het afloopen van het Examen, aan

ALK-MAER.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaak van Jacob Abrahamsz.

Leen dat verzoek, na voorgaande deliberatie, met eenparigheid van stemmen aan den Baillu geaccordeerd hebben: 't welk is geweest van dat gevolg, dat de gevangen des anderen daags op de voorsz. plank is gezet, en dat hy na verloop van eenigen tyd, wanneer hy den Regter verzogt had te spreeken, van de gem. plank geheel en al los gemaakt, en alzoo vry van allen dwang, en buiten pyn en banden van eenig instrument, hoe ook genoemd, gesteld zynde, in præsentie en ten overstaan van vier leden van 't Collegie van Mannen

aan Jacob Abrahamsz. van de Groenevelde voorgehouden, heeft den Heer Bailliu Mr. Willem Winder aan het Collegie van Mannen van Leen mondeling voorgedraagen, dat, zoo als hun Ed. Agtb. by het adsisteeren der gehoudene Examina van den gedetineerde zelfs hadden ondervonden, hy zeer hartnekkig in het ontkennen bleef, niettegenstaande hy zoo door de bewyzen, aan hem voorgehouden, als door het confronteeren der Getuigen tegens hem, op 't klaarste was geconvinceert, dat hy zig in allen opzigten assurant en brutaal gedroeg, en dat hy zelfs by het antwoord op het 33. Art. van het Examen, op heeden gedaan, had gedeclareert niet bevreest voor strengere middelen der Justitie te zyn, en dat zyn Wel Ed. Gestrenge daarom aan het Collegie voorstelde, of de Heeren zouden kunnen goedvinden te accordeeren om den Gedetineerde eens te zetten op zodanig een plank, als men voor den Geregte der Stad Alkmaar, alvoorens ter scherper examen over te gaan, te meermaalen tot verkryging der confessie aan hartnekkige Gedetineerdens had geëmployeert: waar op gedelibereert zynde (in consideratie van het na waarheid voorgestelde van den Heer Bailliu) aan zyn Ed. is geaccordeert, en den Secretaris gelast deeze in 't Memoriaal te registreeren.

Actum in Judicio dato als boven, præsent ut in Registro.

(Onder stond)

In kennisse van my Secretaris

(En was getekend)

Pieter de Lange.

nen van Leen beleden heeft (8), *dat hy het beest van den voorn. Simon Hartog om hals had gebragt, met het selve een stok te steken in het fondament*, en *dat hy de beesten van den voorn. Albert Renses, mede met een stok in het fondament te steken, om hals gebragt had, en alzoo de oorzaak van den dood was geweest*,

*ALKMAER. Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaek van Ja*cob Abrahamsz.

(8) Jacob Abrahamsz. van Groenevelde, verzogt hebbende de Heeren Mannen van Leen van deeze hooge Vierschaar in zyn detentie te spreeken, heeft vrywillig, en nadat hem zeer serieus gezegt was, zonder eenige agterhoudenheid de waarheid te zeggen, volmondig beleeden,

En gezegt, aan de Beesten van Jan Wennius niets gedaan te hebben:

Maar het Beest van Simon Hartog om hals gebragt te hebben, des avonds tusschen agt en negen uuren,

Met het zelve een stok in het fondament gestooken te hebben:

En de Beesten van Albert Renses mede met een stok in het fondament gestooken te hebben, en alzoo de oorzaak van de dood geweest zyn: zulks gedaan te hebben, of heeft, des Zondags 's morgens ten agt uuren, zoo als zy des daags te vooren in 't Land waren gebragt.

Zegt dat hy de Koe van Simon Hartog van kant heeft gebragt, om dat Simon Hartog wat veel praatjes van hem Gedetineerde gehad had.

En dat hy de Koeijen van Albert Renses heeft om hals gebragt, om dat Albert Renses hem nydig was, en om dat hy alzoo vreesde, en dagt, dat hy de plaats missen moest.

Actum Alkmaar den 7 Mey 1773. in præsentie van de Heeren Mannen van Leen, Westhoven, Cloeck, Carpentier en Domis.

(*Onder stond en was geteekend*)

Dit merk † is gestelt in præsentie van de bovengemelde Heeren door Jacob Abrahamsz.

In kennisse van my Secretaris

Pieter de Lange.

ALKMAER. Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdedigen hun gedrag in de zaak van Jacob Abrahamsz.

weest: en dat hy zulks gedaan had des Zondaags morgens te agt uuren, zoo als zy des daags te voren in 't land waren gebragt: dat hy de koe van Simon Hartog van kant gebragt had, om dat Simon Hartog wat veel praatjes van hem gehad had: en eindelyk, *dat hy de koeijen van Albert Renses had om hals gebragt, om dat Albert Renses hem nydig was, en om dat hy alzoo vreesde en dagt, dat hy de plaats missen moest.*

Doch by deze confessie is het niet gebleven, en noch de Baillu, nog Mannen van Leen, hebben begreepen, dat dezelve sufficient was om daar op extraordinair regt te doen, maar dat de gevangen nader buiten pyn en banden moest worden gehoord, gelyk hy dan ook op den 8 Mey voor de vyfde, en op den 10 van de zelfde maand voor de zesde maal verhoord is geworden (9), wanneer

(9) Vyfde Examen, gedaan maaken, ende de Edele Agtbaare Heeren Mannen van Leen van de Hooge Vierschaar en Bailliuage van der Nyenburgen overgegeeven by ofte van wegens Mr. Willem Winder, Bailliu van de Hooge Vierschaar en Bailluagie van der Nyenburgen voorn. R. O. Requirant, omme daar op gehoord en ondervraagd te worden den Persoon van Jacob Abrahamsz. Gedetineerde.

Art. I.

Alzoo hy Ged. reeds heeft beleeden, dat hy de Beesten van Albert Renses om hals heeft gebragt, omdat na zyn zeggen Albert Renses hem nydig was, en omdat hy alzoo vreesde, en dagte, dat hy de Plaats missen moest, hem alsnu te vragen, of hy niet moet bekennen, dat hy met Splinterbil gesprek heeft gehad over de verhuuringe van de Plaats van Juffrouw Marschalk aan Albert Renses?

Zegt daar over met Splinterbil nooit gesproken te hebben.

II. Of hy tegens denzelve Splinterbil zyn ongenoegen niet heeft geuit over die verhuuringe?

Vervalt.

III.

neer hy niet slegts eenvoudig by 't voorsz. geconfesseerde heeft gepersisteerd, maar ook onder anderen gezegt, *dat hy alle zyne gepleegde misdaden naar waarheid aan den Regter beleden had, zonder daar omtrent gelogen te hebben*, en *dat hy van dezelve zyne misdaden al lang berouw had gehad*, met byvoeging, *dat hy bekennen moest, dat het eene aller grootste misdaad was, de beesten op het veld zoodanig te mis*

ALKMAAR. *Baillieu en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zake van* Jacob Abrahamsz.

III. Of hy Ged. met het uiten van zyn ongenoegen tegen Splinterbil over het verhuuren der voornoemde Plaatze, niet tegens dezelve gezegt heeft, als Albert Renses, voordat hy Ged. vertrokken was, vee op de plaats bragt, hy Albert een stoel zoude zetten, daar een ander een exempel aan konde neemen?

Vervalt.

IV. Of hy Ged. niet moet bekennen die gedaane bedreiging ter uitvoer gebragt te hebben, wyl Albert Renses Vee op de plaats bragt, voordat hy Gedetineerde daar van vertrokken was?

Zegt deeze bedreiging aan Splinterbil, niet gedaan te hebben, waar wel de daad aan het Vee van Albert Renses.

V. Of hy Ged. nu ook niet moet bekennen, (terwyl hy reeds beleeden heeft, dat hy de Beesten van Albert Renses, die dezelve op den 10 April 1773. op de meergemelde plaats had gebragt, van kant heeft geholpen) dat hy dat Vee door vergiftende middelen vermoord heeft?

Zegt de Beesten wel om hals gebragt te hebben, maar niet door vergiftige middelen.

VI. Of hy zulks niet heeft gedaan met koperrood?

Vervalt.

VII. Zoo ja, de wyze op welke hy Ged. zulks verrigt heeft?

Vervalt.

VIII.

ALKMAER. *Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaek van* Jacob Abrahams.

mishandelen, als hy gedaan had, en *dat hy bekennen moest, dat hy de beesten, op het veld op een boosaartige wyze had vermoord,* en *alzoo uit euvelen moede de publique veiligheid gestoord, die de beesten in 't veld hebben,* mitsgaders *dat hy by zyne vorige examina zoo opzettelyk gelogen had, om te zien, of hy met ontkennen 'er door kon komen:* hebbende den gevangen daarenboven ook zyne eerste confessie mer-

VIII. Of hy Ged. die Beesten het koperrood niet van agteren in de Baarmoeder heeft gestuuwd en ingeduuwd, en dezelve alzoo vergiftigt?

Vervalt.

IX. Of hy Ged. ook niet moet bekennen, dat hy een Enterling van Albert Renses op gelyke wyze vergiftigt, en dus op gelyke wyze van kant geholpen heeft?

Zegt de Enterling niet aangeraakt te hebben.

X. Om wat redenen hy Ged. by zyn vorige Examina zoo opzettelyk geloogen heeft?

Zegt, om te zien, of hy met ontkennen 'er door kon komen.

XI. Of hy nu ook niet moet bekennen, dat hy by de bekentenisse, by hem op den 7 Mey 1773. in zyne detentie gedaan aan Heeren Leenmannen, wegens het van kant helpen van de Beesten van Albert Renses, geloogen heeft, dat hy de Koeijen van Albert Renses, met een stok in het fondament gestooken te hebben, van kant heeft geholpen?

Zegt niet geloogen te hebben, maar als nog te persisteeren daar by, dat hy de Beesten, met een stok in het fondament te steeken, om hals gebragt heeft.

XII. Of hy niet moet bekennen, dat het onmogelyk is, dat die Koeijen van Albert Renses, met het steeken van een stok in 't fondament, zoodanig konden gesteld zyn, als dezelve by openinge zyn bevonden, te weeten van vooren zoo goed als Beesten wezen konden, doch van

merkelyk opgehelderd en noch ſterker gemaakt, wanneer hy nader en veel circumſtantieeler dan te voren geconfeſſeerd heeft, *dat hy des avonds tusſchen agt en negen uuren, dien eigen dag dat de beeſten op het land waren gebragt van Simon Hartog, uit zyn huis was gegaan over de werf, en aldaar een ſtok op de werf gevonden hebbende, daar mede naar het eene beeſt, dat by het hek van de werf ſtond, gegaan*

ALKMAER. *Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zake van* Jacob Abrahamsz.

van agteren de Baarmoeder en het Lighaam, alsmede het Kalf vervuurd, of ſtukken geknaagd, en van couleur als koperrood?

Zegt dat niet te weeten.

XIII. Of het niet natuurlyk is, als een Beeſt met een ſtok in het fondament mishandelt word, dat dat Beeſt alle weer zal doen om die mishandeling te ontgaan, en wegloopen?

Zegt dat zulk natuurlyk is.

XIV. Zoo ja, of de Beeſten van Albert Renſes dan ook niet aanſtonds zouden weggeloopen zyn, zoo dra zy een ſtok in 't fondament voelden, zoo dat zy dus ſchielyk weggeloopen zynde, dan ook zoo mishandeld niet konde zyn door die ſtok, als dezelve by de opening bevonden zyn?

Zegt dat die Beeſten zoo ſchielyk zyn weggeloopen, als hy dezelve had geſtooken.

XV. Of dit nu niet een overtuigend bewys is, dat die Beeſten door hem met koperrood vergiftigt zyn?

Zegt wel met een ſtok, maar met geen vergift de Beeſten om hals gebragt te hebben.

XVI. Waar en wanneer hy dat koperrood gekogt heeft?

Vervalt.

XVII. Op wat tyd en uur hy Ged. de Beeſten van Albert Renſes met koperrood vergeven heeft?

Ver-

ALK-
MAER.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zake van Jacob Abrahamsz.

gaan was, en alzoo het zelve met den stok in het fondament gestoken, by welk hek het direct van daan was gelopen, maar echter 's morgens weder by het zelve hek dood gevonden was; en omtrent de beesten van Albert Renses, dat wanneer de beesten den 11 April, zynde Zondag, by de werf liepen, hy een stok had genomen, en alsdoen twee beesten van Albert Renses, een voor een, met een stok in 't fondament ge-

Verklaart des Zondags 's morgens ten agt uuren, zoo als dezelve des daags te voren in het Land waren gebragt, met de stok gestoken te hebben, maar niet met koperrood.

XVIII. Terwyl de Ged. by zyne Confessie in zyne detentie aan Heeren Leenmannen heeft beleeden, dat hy de Koeijen van Albert Renses heeft om hals gebragt, om dat Albert Renses hem nydig was, en om dat hy alzoo vreesde, en dagt, dat hy de plaats missen moest, hem hier voor te houden zyne voorbedagte leugen, hier in bestaande, dat toen Albert Renses zyne Koeijen op de plaats had gebragt, den Ged. reeds zeker wist, dat Albert Renses de plaats gehuurd had, en hy die nu missen moest, dus dat zyne vreeze, die hy deswegens voorwerd, al wederom een opzettelyke leugen opleverd, hem nu te vragen, of hy niet moet bekennen, dat deeze voorbedagte leugen al wederom overtuigd, dat hy de Beesten van Albert Renses met koperrood vergeven heeft?

Zegt de Beesten met koperrood niet vergeeven te hebben.

XIX. Of hy Ged. het Beest van Simon Hartog, meede niet met koperrood vergeeven heeft?

Zegt het Beest van Simon Hartog niet met vergift, maar meede met een stok om hals gebragt te hebben.

XX. Hem Ged. af te vragen, of hy, behalven het koperrood, ook wel andere vergiftigende middelen, omtrent het Vee van Albert Renses, gebruikt heeft?

Zegt geen vergiftiging gebruikt te hebben.

XXI.

gestoken had, zynde het doen 's morgens omtrent agt uuren, en noch, *dat hy de eene koe van Albert Renses, zynde de roodbonte, by den staart had vast gebouden, en alzoo den stok in 't fondament gedouwd.* Terwyl de gevangen echter voor het overige by continuatie heeft blyven ontkennen, zoo wel dat hy eenig vergift aan den mishandel-

ALKMAER. *Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdedigen hun gedrag in de zaak van* Jacob Abrahamsz.

XXI. Zoo ja, welke en van waar hy die middelen gehad heeft?

Vervalt.

XXII. Wat hy Ged. wyders in het vergiftigen of om hals brengen dier Beesten gedaan heeft? dit alles zonder agterhouding en na waarheid te zeggen.

Zegt, dat hy des avonds, tusschen agt en negen uuren, die eigen dag dat de Beesten op het Land waren gebragt van Simon Hartog, uit zyn huis is gegaan over de Werf, en aldaar een stok op de Werf gevonden hebbende, daar meede na het Beest, dat by het hek aan de Werf stond, is gegaan, en alzoo het zelve met de stok in het fondament heeft gestoken, by welk hek het direct is van daan geloopen, waar egter 's morgens weder by het zelve hek is dood gevonden.

En omtrent de Beesten van Albert Renses, dat hy, wanneer de Beesten den 11 April, zynde Zondag, by de Werf liepen, hy een stok heeft genoomen, en alsdoen twee Beesten van Albert Renses, een voor een, met de stok in het fondament heeft gestooken, zynde het toen 's morgens omtrent agt uuren.

Zegt nader, dat hy Ged. de eene Koey van Albert Renses, zynde de Roodbonte, hy de staart heeft vast gebouden, en alzoo de stok in het fondament heeft gedouwd.

XXIII. Of hy de Beesten van Jan Wennius almeede niet met een stok in het fondament gestooken heeft, en dus getragt dezelve van kant te helpen?

Zegt

ALK-MAER. *Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaek van* Jacob Abrahamsz.

delden hokkeling van Simon Hartog en de twee mishandelde koeijen van Albert Renses geappliceerd zou hebben, als dat hy aan den voorsz. enterling van den zelven Albert Renses, of aan de beesten van den boven gemelde Jan Wennius, eenig leed zou hebben gedaan, hoe ook genoemd.

Zegt de Beesten van Jan Wennius niet aangeraakt of iets gedaan te hebben.

Den Gedetineerde Jacob Abrahamsz. voor de Heeren Mannen van Leen gebragt zynde, heeft betuigt, de voorenstaande Vragen, hem voorgehouden zynde, na waarheid te hebben beantwoord, en daar by, na dat die hem met zyn daar op gegeevene responsiven ten tweede maalen waren voorgeleezen, te persisteeren, zonder te begeeren dat daar iets werd by of af gedaan.

Actum Alkmaar in Judicio den 8 Mey 1773.

(*Onder stond en was geteekend*)

Dit merk † is gesteld door Jacob Abrahamsz.

(*Lager stond*)

In kennisse van my Secretaris,

(was getekend)

Pieter de Lange.

Deze ampele, circumstantieele, en door den gevangen buiten pyn en banden gedaane confessie daar

ALKMAER.

Baillw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaek van Jacob Abrahamsz.

Zesde Examen, gedaan maken, ende de Ed. Agtb. Heeren Mannen van Leen van de Hooge Vierschaar en Bailluagie van der Nyenburge overgegeeven by ofte van wegens Mr. Willem Winder, Bailliu van de Hooge Vierschaar en Bailluagie van der Nyenburge voornoemd, R. O. Requirant, omme daar op gehoord ende ondervraagd te werden de Persoon van Jacob Abrahamsz. Gedetineerde.

Art. I.

Of hy Gedetineerde nu niet kan begrypen, vermits hy die Veers van Simon Hartog en die twee Koebeesten van Albert Renses zoo onmenschelyk heeft aan kant geholpen, dat hy desweegens straffe te wagten heeft?

Zegt dat wel te begrypen.

II. Zoo ja, of hy Gedetineerde nu niet begrypt, dat die straffe naar de zwaarte der misdaad geproportioneerd, en overzulks een zwaare straffe zyn moet?

Zegt dat ook te zorge.

III. Of hy Gedetineerde, als willende zyn gemoed ontlasten, nu niet moet bekennen, alles omtrent het aan kant helpen van de Koeijen van Albert Renses te hebben geloogen?

Zegt daar omtrent niet geloogen te hebben.

IV. Zoo ja, of hy Gedetineerde die zelve leugens nu niet by deeze volmondig komt te herroepen, en integendeel na waarheid te betuigen, dat hy Gedetineerde die zelve Koeijen van Albert Renses door vergiftige middelen aan kant heeft geholpen?

Vervalt.

V. Zoo ja, welke die vergiftige middelen zyn geweest, en op wat wyze hy die gebruikt heeft? zulks alhier nu in in alle zyne omstandigheeden te melden.

Vervalt.

Bb VI.

ALK-MAER.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zake van Jacob Abrahamsz.

daar leggende, heeft de Baillu daar op regt verzogt, en aan Mannen van Leen overgeleverd zynen

VI. Of hy Gedetineerde almede niet moet bekennen, uit overtuiging der waarheid, dat hy in alles omtrent die twee Veerſen van Jan Wennius den Regter met leugens heeft opgehouden?

Zegt daar omtrent niet geloogen te hebben, en ook die Beeſten niet aangeraakt te hebben.

VII. Zoo ja, of hy Gedetineerde dezelve leugens nu by deeze mede niet komt te herroepen, en in tegendeel na waarheid te betuigen, dat hy die gemelde twee Vaarſen van Jan Wennius mede met een ſtok of ander Inſtrument in haar fondament heeft geſtooken?

Vervalt.

VIII. Zoo ja, of hy Gedetineerde zulks niet heeft gedaan met oogmerk omme dezelve mede, was het mogelyk, van kant te helpen?

Vervalt.

IX. Of hy Gedetineerde nu almede na waarheid niet moet beleiden, dat hy een Enterling van Albert Renſes door vergift aan kant heeft geholpen?

Zegt zulks niet gedaan, en het Beeſt niet aangeraakt te hebben.

X. Zoo ja, welk vergift zulks geweeſt is? op wat wyze hy zulks verrigt heeft?

Vervalt.

XI. Of hy niet moet bekennen, dat het een allergrootſte misdaad is, de Beeſten op het Veld zodanig te mishandelen, als hy Gedetineerde gedaan heeft?

Zegt ja.

XII. Of hy dus niet moet bekennen, de Beeſten op het Veld op een boosaardige wyze vermoord te hebben?

Zegt ja.

XIII.

nen crimineelen eifch: waar op door de zelven rypelyk, en met zoo veel overleg en omzigtigheid als

ALKMAER. *Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaak van* Jacob Abrahamsz.

XIII. Of hy alzoo mede niet moet bekennen, de Publicque veiligheid, die de Beesten in het Veld hebben, uit euvelen moede te hebben gestoort?

Zegt ja.

XIV. Of hy Gedetineerde niet wel meerder Wol- of Rundvee van andere Menschen of Huislieden door een of ander middel aan kant heeft geholpen?

Zegt zulks nooit gebeurt te zyn.

XV. Zoo ja, zulks alhier omstandig en na waarheid te melden.

Vervalt.

XVI. Of hy Gedetineerde zoo omtrent het van kant helpen van het Vee van Albert Renses, als dat van Simon Hartog, Jan Wennius en anderen, zulks altyd alleenig heeft verrigt, dan of hy Gedetineerde door iemand daar in is geholpen?

Zegt het Vee van Albert Renses, en het Beest van Simon Hartog alleen van kant geholpen te hebben, maar het Vee van Jan Wennius niet aangeraakt te hebben.

XVII. Zoo ja, wie die zyn geweest? dezelve alhier specificq en na waarheid te melden,

Vervalt.

XVIII. Of hy Gedetineerde wel begrypt, dat eene hartnekkige en opzettelyke verzwyging van omstandigheden en zaaken, omtrent zyne gepleegde misdaaden, hem geene bevryding van straffe met eenige mogelykheid kan te weeg brengen?

Zegt zulks wel te begrypen.

XIX. Hem Gedetineerde nu af te vraagen, of hy alle zyne gepleegde misdaaden naar waarheid aan den Regter heeft beleeden?

Zegt ja.

ALK-MAER, *Bailluw en Leen-mannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zake van* Jacob Abrahamsz.

als immer van een Regter gerequireerd kan worden, eerst ieder afzonderlyk intra privatos parietes, en naderhand te samen in collegio, gedelibereerd zynde, zo hebben zy als Regters van een begrepen, dat zy uit hoofde van hunnen Regterlyken pligt, en in gevolge den eed, dien zy in officio gedaan hadden, regt doende in den naam en van wegens Hun Ed. Gr. Mog. de Heeren Staten van Holland en Westvriesland, den gevangen, overeenkomstig met den voorf. crimineelen eisch, ter zake van de zoo enorme door hem geconfesseerde misdaad, by herhaling gepleegd, condemneren moesten om gestraft te worden met de koord, dat 'er de dood na volgen zou. Een begrip, 't welk Mannen van Leen in goeden gemoede vermeenen zoo gefundeerd te zyn, dat zy zich niet dispenseren konnen van het zelve noch een weinig nader te detailleeren.

Het

XX. Of hy dienvolgens ook geen berouw en leedweezen over dezelve zyne gepleegde misdaaden heeft?

Zegt ja, daar van al lang berouw gehad te hebben.

Den Gedetineerde Jacob Abrahamsz. van de Groenevelde, Judicio gebragt, en de voorenstaande vragen beantwoord hebbende, heeft verklaard, nadat die hem met zyne daar op gegeevene responsiven weder waren voorgeleezen, daar by te persisteeren, en niet te begeeren, dat daar by iets werde toe of afgedaan.

Actum in Judicio den 10 Mey 1773.

(*Onder stond en was geteekend*)

Dit merk † is gestelt door Jacob Abrahamsz. van de Groenevelde

(*Lager stond*)

In kennisse van my Secretaris

(Was getekent)

Pieter de Lange

ALKMAER.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zake van Jacob Abrahamsz.

Het eerste, dat zy daar omtrent hebben geconsidereerd, bestaat hier in, dat by de aangehaalde Plakaaten van den 22 Jan. 1515, 26 Sept. 1658, en 24 Febr. 1696, vergeleeken met de Politique Ordonnantie, waar by Hun Ed. Groot Mog. het eerstgem. Plakaat van den 22 Jan. 1515. zoo nadrukkelyk geconfirmeerd, en daarenboven ook geampliëerd hebben, is gestatueerd *een strenge correctie en exemplare straffe*, waar van de nadere bepaling aan het arbitrium judicis overgelaten is, en zulks uitdrukkelyk ten dien effecte, dat de Regter de gem. straffe, *naar de gelegenheid van zaken*, en *naar de qualiteit van den persoon*, die gedelinqueerd heeft, en *de misdaad*, door hem begaan, dat is, naar mate het fait meer of min grieflyk is, niet slegts *tot een lyfstraffe*, maar zelfs *tot de straffe des doods*, kan extendeeren, als wordende by het voorf. Plakaat van den 26 Sept. 1658, en de renovatie van het zelve, zynde van den 24 Febr. 1696. Art. 5. met zoo veele woorden gezegd: *dat den selven* EXEMPLAARLYK, *selfs ook* MET 'ER DOOD, *na geleegentheyt van saacken sal worden gestraft.*

Vervolgens hebben Mannen van Leen in de tweede plaats uit kragte van de gem. Plakaten agt gegeven op *de qualiteit van des gevangens persoon*, waar van hier boven reeds gesproken is, en op *de misdaad*, zoo als ze door den gevangen was geconfesseerd, te gelyk ook in 't oog houdende *de gelegenheid der zaken*, in 't præsente geval te samen lopende, en zy hebben alzoo gemeend, dat het fait, zoo als de gevangen het geperpetreerd had, allergrieflykst was, in consideratie van de nooit gehoorde en meer dan barbaarsche manier, op welke hy de voorf. beesten ter dood had gebragt, en dat het des zelfs schuld noodwendig verzwaren moest, dat hy de gecommitteerde misdaad had gepleegd by herhaling, eerst in den jaare 1771. aan een hokkeling van Simon Hartog, en nu in 't lopende jaar aan twee koeijen van Albert Renses; dat hy ze had gepleegd, niet alleen aan een ongebeterde, maar ook aan een gebeterde koe, die de slaande hand

ALK-MAER. *Baillluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen han gedrag in de zaak van* Jacob Abrahamsz.

van God almagtig ontkomen was; dat hy ze had gepleegd aan twee koeijen, die beiden kalven moesten; dat hy ze had gepleegd in een land als Noord Holland, daar het algemeen zoo veel aan de conservatie van het Rundvee gelegen legt, dat 't genoegzaam het gansche bestaan en welzyn van verre de meeste ingezetenen van af hangt; dat hy ze had gepleegd aan beesten, die ter weiden liepen, daar het vee onder de hoge protectie en sauvegarde van den Souverain is, en daar men het dienvolgende vertrouwen moet veilig te zyn; dat hy ze had gepleegd in een tyd, waar in de besmettelyke ziekte onder de runderen en de daar uit voortspruitende sterfte van de zelven noch bleven duuren, zoo dat hy hier mede als met eene opgeheven hand de oordeelen Gods getrotseert, en de bittere calamiteiten dezer droevige plage hadt getragt te aggraveren; en eindelyk ook dat hy ze had gepleegd in een tyd, waar in men met afschrik uit de publique nieuwspapieren meer en meer vernam, hoe zulk eene vervloekte boosheid binnen deze Provincie begon te prædomineeren, vermits men telkens tegens het vermoorden, verminken, of mishandelen van beesten in de weiden, præmien gesteld zag, hebbende alle deze en soortgelyke omstandigheden de gedagten van Mannen van Leen met zoo veel gerustheid tot de straffe des doods bepaald, dat zy op de nu gedetailleerde gronden rondborstig declareeren, dat, indien de zaak noch te doen stond, zy geene de minste zwaarigheid zouden maken om den gevangen noch ter dood te condemneeren. Vooral niet, daar 'er ten derden noch by kwam, dat volgens het 3. Art. van het mede al aangehaalde Plakaat van den 19 Maart 1614. *het wegdryven, slagten, of anders ontsteelen van eens anders beest of beesten, een of meer, met de dood gestraft word*: want heeft de Souverain om wyze en prægnante redenen tegen alle veedievery, zonder onderscheid, als waar door tegen des zelfs hoge protectie en sauvegarde ingegaan word, de straffe des doods gestatueert, hoe veel te meer behoort

hoort dan niet een fait, zoo horribel als het delict van den gevangen, door den Regter, aan wiens arbitrium de Souverain het bepalen van de straffe op het mishandelen en beschadigen van eens anders Vee in een geval als dit overgelaten heeft, zonder conniventie ook met den dood gestraft te worden? inzonderheid als men considereert, dat het steelen van eens anders Vee meest altyd uit dringende armoede, immers zekerlyk altyd lucri facienda caussa, geschied, en mitsdien op verre na zoo enorm niet is als de verfoeilyke misdaad van den gevangen, die, zonder dat hy 'er eenig gewin van hebben kon, en daarom ook notoir zonder eenig gewin te bedoelen, uit loutere kwaadaartigheid, en alleen uit een allerboost opzet om zich van eenen onschuldigen, die hem nooit iets mitsdaan had, te wreeken, het onnozel en weerloos vee van zynen evenmensch vermoord heeft, en dat op een manier, waar van de menschelykheid zelve noodzakelyk een afgryzen moet hebben. Terwyl voorts alle die wyze en prægnante redenen, waarom de wetgever de straffe des doods tegen veedievery gestatueerd heeft, naar de gedagten van Mannen van Leen op gelyke wyze ook plaats vinden in opzigt tot het vermoorden van eens anders Vee, als wordende daar door, zoo niet sterker, ten minsten even sterk als door het steelen van eens anders vee, gerenverseerd en te leur gesteld al wat de wetgever, by het statueeren van doodstraf tegen de veedievery, tot zyn oogmerk gehad kan hebben, en de veiligheid van 's lands ingezetenen niet minder weggenomen. Zonder dat aan dit raisonnement naar 't oordeel van Mannen van Leen eenigermaate obsteert, dat het voors. Plakaat van den 19 Maart 1614. eene pœnale wet is, en daarom naar het gemeene gevoelen aan geenerhande extensive interpretatie de casu ad casum onderhevig zou zyn: want vooreerst zou een allegatie van dien aart hier irrelevant wezen, om dat Mannen van Leen het gem. Plakaat niet zoo zeer de casu ad casum geëxtendeerd, als wel tot

ALKMAER. *Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zake van Jacob Abrahamsz.*

ALKMAER.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zake van Jacob Abrahamsz.

tot een rigtsnoer gebruikt hebben om hunne gedagten te leiden en te bepalen in het decerneeren eener straffe, door de wetten aan 't arbitrium judicis overgelaten: en ten anderen is het in allen gevalle, hoe gemeen ook dit vooroordeel zyn moge, wederregtelyk en abusief, dat een pœnale wet niet zoo wel als alle andere, indien 'er uit hoofde van de probabele en præsumtive intentie van den Wetgever, ob rationis nempe paritatem, aliamve ob caussam, termini habiles toe gevonden worden, door middel eener gezonde interpretatie, waar in men de gerecipieerde en geconstateerde regels van het beschreven regt in deze materie in agt neme, de casu ad casum zou konnen worden geëxtendeerd, gelyk klaar en duidelyk te zien is onder anderen uit *de L.* 7. §. 2. *junct. princ. ejusdem L. D. de jurisdict. L.* 15. *princ. & L.* 22. §. 8. & *seqq. D. de Leg. Corn. de falsf. L.* 3. *junct. L.* 1. *D. de Leg. Pompej. de parricid.* en zoo voorts: hebbende overzulks in alle pœnale wetten mede plaats de generale dispositie van *de L.* 11. *en de L.* 12. *D. de LL.*

En hoe regtmatig dan ook naar 't idé van Mannen van Leen hun voorsz. doodvonnis zy, hebben zy echter moeten ondervinden, dat, wanneer het zelve door zekere casualiteit rugtbaar geworden was, op den naam van des gevangens huisvrouw Geertje Volger en des zelfs vader Abraham van de Velde aan Zyne Doorlugtige Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder request is gepræsenteerd om de straffe des doods, by 't voorsz. vonnis gedecerneerd, door middel van gratie geconverteerd te hebben in een confinement van den gevangen, zyn leven lang, in het tugthuis binnen de Stad Alkmaar, ten koste quasi van de Supplianten, welk request Zyne Doorlugtige Hoogheid heeft gesteld in handen van den Baillu, om daar op te dienen van berigt, zoo als dezelve gedaan heeft, terwyl inmiddels de exsecutie van 't voorsz. vonnis wierd gesurcheerd: en is vervolgens, hangende noch de deliberatien van Zyne Doorlugtige Hoogheid,

heid, mede op den naam zóo wel van des gevangens huisvrouw, schoon zonder haar consent en buiten haar weten (10), als op den naam van des zelfs

ALKMAER.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zake van Jacob Abrahamsz.

(10) Op Huyden den 13 Augustus 1773. heeft Geertje Jans Volger, de Vrouw van Jacob Abrahamsz. zig aan de Heeren Bailliu en Mannen van Leen van de Hooge Vierschaar en Bailluagie van der Nyenburge geaddresseerd, compareerende in Judicio, en klaagende over de slegte behandeling van haar mans Vader, die zy, zonder haar man eenigsints daar mede te willen bezwaaren, aan de Heeren verklaarde te willen opgeeven, dewyl zy arm, naakt, en van alles ontbloot wierd, waar op de Heeren haar hebben gevraagt, wat zy dan wilde te kennen geeven, en waar op zy dan heeft verhaald en verklaard:

Dat zy nooit ofte nooit eenige order aan iemant ter waereld gegeeven heeft, veel min aan den Advocaat Molenaar, om gratie, verandering of vermindering van straf voor haar man te verzoeken; dat zy ook niets ter waereld heeft geweeten van het præsenteeren van het Request aan den Prince van Oranje, maar dat eenige dagen voor dat het Vonnis van haar man, zoo als zy hoorde, zou werden ter uitvoer gebragt, by haar is gekoomen haar mans Vader Abraham van de Velde, met den Advocaat Pieter Pasmooy Molenaar, roepende haar buiten de deur van haar wooning, by de poort van de weg, zeggende den Advocaat Molenaar en haar mans Vader, de laatste onder veele ysselyke vloekwoorden, dat zy raad wisten om haar man van Galg en Rad te bewaaren, maar dat zy geld moest geeven, dat zy dan maaken zouden, dat hy weder by haar kwam; dat zy daar op geantwoord hebbende, hier over met Wyzer te moeten spreeken, den Advocaat Molenaar haar heeft gezegd, dat als zy niet besluiten wilde geld te geeven, zy dan haar man maar moest zien ophangen; dat zy alsdoen met haar in huis gegaan zynde, den Advocaat Molenaar met beloften, en haar mans Vader met vloeken en drygen, haar hebben genoodzaakt, en tegens wil en dank afgedwongen, dat zy haar geld, dat zy had, zoude geeven, stoppende den Advocaat Molenaar onder dat gesprek en middelerwyl alles toe, waar door hy vreesde dat de gebuuren iets zouden kunnen merken; dat zy dan eyndelyk is geresolveerd, hem te gehoorzaamen, haalende het geld in diverse Builtjes uit de kas, 't zelve aan hun overgeevende, waar me-

ALKMAER.

zelfs vader, geprænfenteerd een tweede requeft, 't welk men geaddreffeerd heeft aan Hun Ed. Gr. Mog.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaek van Jacob Abrahamsz.

mede zy aan een Tafel gingen zitten, en het geld daar op telden; dat terwyl zy daar mede bezig waren, zy Geertje Volger een gedeelte daar van te rug haalde, zeggende, waar zal ik van leeven, als gy alles mede neemt? dog dat het zelve door haar mans Vader haar weder is ontnoomen, en alsdoen geteld, en in de buultjes weder gedaan, zeggende tegens haar, nouw daar is drie honderd guldens, geevende haar een briefje met een potlootje gefchreeven, en neemende den Advocaat het geld mede, gaande daar mede de eene weg, en de Vader de andere weg uit naar zyn wooning.

Dat Zaturdag, agt dagen daar na, zonder dat zy de dagen zeeker weet, zy by haar Moeder op het Zeglis even buiten Alkmaar was, alwaar haar mans Vader te paard met een groote vaart aankwam, zeggende, Geert, nou moet Stouw nog twee honderd guldens geeven, waar op zy zeide, Vader, waar zal ik het van daan geeven? jy weet wel, dat ik het niet heb: wanneer hy haar te gemoed voerde, dan zal ik het op uw Koeijen haalen, die ik van uw heb: waar op hy is heengegaan, maar 's middags te rug gekoomen zynde van zyn huis, is hy weder by haar gekoomen aan het huis van haar Moeder, zeggende, nou ik heb het geld gehaald, maar jy moet het my wedergeven, want ik kan het op uw Koeijen niet krygen, zonder dat zy daar op iets heeft geantwoord.

Dat, zoo zy meend, Donderdag den 27 Mey 1773. den Advocaat Molenaar met paard en chais, is by haar gekoomen, zeggende tegen haar, nu moet gy mede naar uw Schoonvader, waar op zy zeide, wat zal ik daar doen? gaande egter met hem op de chais zitten, en dat zy aldaar koomende, den Advocaat Molenaar heeft gezegd, nu is alles klaar, wy moeten van avond om zes uuren naar den Haag, maar ik moet eerst weder hondert guldens hebben, dat zy daar op gezegd hebbende, als het anders niet is, als om geld, dan ga ik niet meê, dan dat haar Vader, onder veele vloekwoorden en drygementen, haar heeft gedwongen; om mede te gaan, terwyl den Advocaat Molenaar haar uitmaakte voor een vod, dat zy haar man niet weer wilde hebben, door welke behandeling zy zoo vinnig is geworden, dat zy de agterdeur is uitgeloopen, dog door de Dogter en een Zoonsdogter van Abraham haar

Schoon-

Mog. met verzoek, dat Hun Ed. Gr. Mog. goedgunstiglyk gelieven te verklaren, dat het voorf. von-

ALKMAER. *Baillluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaek van* Jacob Abrahamsz.

Schoonvader weder is gehaald, dog hebben zy haar niet kunnen overhalen om mede te gaan, dewyl zy bemerkte, dat het alleen om haar geld te doen was, want zy begreep zeer klaar, dat met het geen zy reeds hadden genoomen, wel genoeg gedaan konde werden, gaande zy toen na huys, waar op den Advocaat Molenaar is gereeden na de Westdyk, alwaar aan het werk was Klaas Quantjes, de Schoonzoon van Abraham van de Velde, zeggende Molenaar tegen dezelve, jy moet na het Wyf gaan, na dat Beest, na dat Canalje, ik wouw dat ik haar aan de Galg kon krygen, in plaatse van haar Man, zynde haar zulks weder gezegt door twee lieden, daar præsent, namentlyk Jan Peertjes en Roodirk, diestyds daar te werk zynde.

Dat daar op Klaas Quantjes by haar is gekoomen, zeggende, wel Geert, wilje niet naar den Haag, daar Molenaar zeit, datje je Man weder t'huis kunt krygen, 't geen zy steeds wygerde, waar op die Klaas Quantjes haar te gemoed voerde, ja, jy wou maar, dat hy opgehangen was, dan konje weêr met een ander trouwen, dat zy daar op, allerzeerst ontsteld, volstrekt heeft blyven wygeren.

Maar dat circa zes à zeven uuren 's avonds haar Moeder by haar is gekoomen, zeggende, dat den Advocaat Molenaar ten haare huyze was geweest, en dat die gezegt had, dat haar Dogter Geertje het hoofd op hol was, dat zy het zelve moest te regt brengen, en dat zy haar moest overhaalen, om meede naar den Haag te gaan, dewyl alles aldaar klaar was, en haar Man aanstonds t'huis zoude koomen, gelyk inmiddels Klaas Quantjes alle middelen in 't werk stelde, zoo met beloften, dat Vader wel de geëischte hondert guldens zoude betaalen, als anderfints, waarop zy dan eindelyk door persuasie van haar Moeder geresolveerd is om mede te gaan, gelyk zy dien eigen avond met Vader Abraham na de Stad Alkmaar is gereeden, die ook op de komst aan het Huys van den Advocaat Molenaar aan dezelve de geëischte honderd guldens ter hand stelde, wanneer zy met hun drieën, den Advocaat Molenaar, Vader Abraham, en zy Geertje, dien eigen nagt, circa elf à twaalf uuren, uit Alkmaar met een open boerenwagen met drie paarden zyn gereeden tot aan Leyden, en aldaar weder een wagen gehuurd voor twee ducaaten tot naar den Haag, en te rug, in welke plaats zy kwaalyk een uur hebben stil ge-

ALKMAER.

vonnis prætenselyk niet valt in de termen van der zelver bekende Resolutie van den 10 Sept. 1591, waar

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaak van Jacob Abrahamsz.

geweest, en te zamen zyn gegaan tot voor het Hof, alwaar den Advocaat Molenaar een korte wyl tyds hun alleen heeft laaten staan, en doen weder by haar is gekoomen, zeggende, Vrouw, nu moeten wy een beetje agterafgaan, ik zal u intusschen onderregten, wat gy zeggen moet, als wy de Prins spreeken, haar voorhoudende, onder anderen, dat zy maar mooy moest praaten, en direct een voetval voor de Prins doen; dat zy vervolgens te samen op eene kamer zyn gegaan, en aldaar een kleine tyd gewagt hebbende, den Advocaat Molenaar eens af is gegaan, en te rug komende, tegens haar gezegd heeft, de Prins is niet aan 't Hof, wy kunnen hem niet spreeken; gaande zy vervolgens met hun drieën weder met het zelve wagentje, daar zy mede gekoomen waaren, uit den Haag naar Leyden, en zoo met de schuit na Haarlem, alwaar zy vernagten, en dat zy zoo weder te rug gereist zyn, zonder iets te hebben uitgevoerd, of zonder dat zy uit mistroostigheid een enkel woord tegens den Advocaat heeft gesprooken, dan alleen wanneer den Advocaat Molenaar buiten de Stad Alkmaar van de Postwagen afging, wanneer zy heeft gezegd, ik stap van u af, ik zie wel, dat het alleen om geld te doen is, en dat kan ik u niet meerder geeven, hebbende den Advocaat, zonder haar daar op iets te zeggen, zyn weg vervorderd.

Dat zy naderhand ook nergens weder van heeft gehoord, of iets in de zaake begeerd gedaan te hebben, maar dat eenige tyd daar na, en nu circa 2 a 3 weeken geleeden, de meergemelde Claas Quantjes by haar is gekoomen, zeggende, dat den Advocaat Molenaar aan het huys van Vader was, en dat die haar begeerde te spreeken, dog dat zy het zelve heeft geweygerd, zeggende met den Advocaat Molenaar in 't geheel niets te doen te hebben, hebbende zy ook nergens weder van gehoord, veel min eenige orders tot het doen van eenig verzoek aan Haar Ed. Groot Mog. gegeeven.

Dat vervolgens haar mans Vader, die niet alleen meest al haar Vee reeds heeft, uitgezonderd drie Koetjes, die men haar heeft gelaaten, nog daarenbooven de gepasseerde week, Woensdag of Donderdag, met den Schout van Schermeerhorn, en nog een man van Groot Schermeer, ten haaren huyze is gekoomen, vragende de Schout aan haar, of het waar was, dat haar Vader twee honderd guldens van haar moest hebben, die hy haar geleend had,

met

waar by verboden is het verleenen van provisien van Justitie aan personen, tegen welken crimineelyk,

ALKMAER.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaak van Jacob Abrahamsz.

met belofte, dat zy het hem daags daar aan zoude wedergeeven.

Dat zy tegens den Schout gezegd hebbende, hoe kan ik betaalen zaaken, die buiten myn order zyn geschied? haar mans Vader daarop heeft diverse scheldwoorden uitgebraakt, haar verwytende, dat zy zoo wel schuldig was als haar man, en dat zy haar zoo wel wilde gepeinigd zien, als haar man gedaan was, en diergelyke woorden, die zy alle niet kan herhaalen, of durft noemen.

Dat den Schout daar op gezegd hebbende, nu wy kunnen dan in deeze niet doen, is heen gegaan, zynde zy door balloorigheid na haar moeder met een bedroefd hoofd gegaan, alwaar zy dien nagt is gebleeven, en Donderdags na Alkmaar aan het huys van de Bailliu zig heeft geaddresseerd, dog die niet kunnende spreeken, na Marcelis, de dienaar der Justitie van de Bailluagie, is gegaan, en aldaar haar klagte ingebragt over de behandeling van haar Vader, dewyl zy 't zelve niet langer kon verdraagen, en vreesde by Heeren Bailliu en Mannen van Leen niet te zullen werden gehoord.

Dat zy Vrydags is gegaan na de Schout van Schermerhorn, met verzoek om haar klagten by den Heer Bailliu in te brengen, die haar zogt ter neder te zetten, zeggende, 't zal zig wel schikken, en ik zal 'er wel by geleegenheid den Bailliu over spreeken.

Maar dat des Saturdags de Schout van Schermeerhorn alleen by haar is gekoomen, zeggende, op order van haar Vader te koomen, en last te hebben om haar goed op te schryven, maar dat 't beeter was, dat zy opdragt deê van haar goed, dog hebbende zy wel gezegt, dat zulks dan goed was, maar egter heeft zy haar hand niet geteekend.

Dat zy wyders in 't generaal genoodzaakt is te verklaaren, dat haar mans Vader in allen opzigten zoo wreed en hard tegens haar spreekt, en haar behandeld, dat zy zulks niet kan verdraagen, zoo als het te dugten is, dat 'er nog droevige gevolgen van staan gebooren te worden, dewyl hy zeer wraakgierig is, dienende tot bewys, dat, zoo als zy getuigd de waarheid te zyn, hy onder anderen in het begin, kort na dat haar man was gevangen, en zy haar geld

ALK-MAER.

lyk, extraordinaris, en op der zelver confessie is geprocedeerd, maar dat het gem. vonnis quasi appel-

Baillluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaek van Jacob Abrahamsz.

geld kwyt was, zy aan hem heeft gevraagd, waar zal ik nu heen met myn kinderen? en dat hy daar op antwoorde, Donderfche Beeft, gy kunt nouw beedelen met jouw jongens: dat zy daar op in moeijelykheid gezegd hebbende, wel God, die moet dan myn helper zyn, daar zal ik op hoopen, hy alsdoen haar heeft te gemoed gevoerd, dit en dats kind, denkje, dat jy daar by te regt zal koomen; ga dan jouw gang maar, maar 't was beeter, dat jy jouw jongens inprente, om aan den geene, die haar Vaâr dat kwaad doen, te wreeken: zoo als ook verder gebeurd is, dat zy haar kind, zynde agt Jaar oud, na hem toezond; om het gebruik van een Wagen, die haar zelfs toebehoord, zoo als hy al haar Boer- en Bouwgereedfchap heeft, te vraagen, het kind, t'huis koomende, tegens haar heeft gezegt, moeder, ik wil niet weer naar Bel, want Bel, die zegt, dat als ik groot ben, ik het nog eens wreeken moet aan die Taat dit kwaad doen, en jy moet maar een mes by jou fteeken, en als zy 't je verwyten, dan moet jy maar fnyjen.

Dat zy dus met deeze haare vrywillige aangifte en verklaaring direct by Bailliu en Mannen van Leen zig is addresfeerende, met verzoek, dat zy als eene weêrlooze Vrouw, die niets kan effectueeren hulp en trooft tegens de behandeling van haar mans Vader mag erlangen, en tegens hem werden befchermd, kunnende zy de zaaken zoo erg niet opgeeven, als die wel zyn gebeurd.

Aldus vrywillig verklaard, met aanbod om altoos, en waar het zy, zulks onder Eede folemneel te verklaaren, belooвende, des vereifcht, te zullen koomen, daar het werd begeert.

Actum in Judicio van Bailliu en Mannen van Leen van de Bailluagie van de Nyenburge op dato voorf. ter præfentie van de Heeren Meerlaan, Klok en Foreeft, en ter Oirkonde getekend.

(Was getekent)

GEERTJE JANS VOLGER.

(*Laager ftond*)

Op den 19 Augugus 1773. compareerde voor de ondergefz.

ALKMAER. *Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdedigen hun gedrag in de zake van Jacob Abrahamsz.*

pellabel zyn zou, immers dat Hun Ed. Gr. Mog. den gevangen van de voorſ. Reſolutie gelieven te eximeeren, en hem het vermogen, om van 't voorſ. vonnis te mogen appelleeren, in te willigen, met ſurcheance, hangende de deliberatien van Hun Ed. Groot Mog. en daar van aan de zoo genoemde ſupplianten te verleenen Hun Ed. Gr. Mog. Reſolutie in forma, of daar in zoodanige andere voorziening te doen, als Hun Ed. Gr. Mog. naar der zelver wysheid en æquiteit, tot maintien (zoo 't genoemd word) van de juſtitie, ten nutte van den gevangen, en tot trooſt van de prætenſe ſupplianten, zullen oordeelen te behoren: zynde op dat Requeſt voor alsnoch geene finaale diſpoſitie ge vallen.

Om nu de doorſtekende ongefundeerdheid van 't voorſ. verzoek, by requeſt gedaan, zoo vertrouwd word, noch nader in een helder dagligt te ſtellen, en te doen zien, niet alleen dat het vonnis van Mannen van Leen, tegen den gevangen gewezen, direct in de termen van de voorſ. Reſolutie valt, maar ook dat 'er in allen gevalle, 't zy met eerbied gezegd, geen materie voor handen is om den gevangen van de gem. Reſolutie te diſpenſeeren, en op die wyze den weg van appel voor hem open te zetten, remarqueert men,

gesz. Baillin en Mannen van Leen van de Hooge Vierſchaar en Bailluagie van de Nyenburge Geertje Jans Volger, de Vrouw van Jacob Abrahamſz. van de Velde, dewelke op nieuws de voorenſtaande klagten en verklaaring voorgeleezen zynde, daar by verklaarde te perſiſteeren, zeggende en betuigende zulks de waaragtige waarheid te zyn, doende daar op den Eed, en zeggende vervolgens: *Zoo waarlyk helpe my God Almagtig!*

Actum ut ſup. en ten oirkonde geteekend, in præſentie van de Heeren Bailliu, Mr. Willem Winder, Leenmannen, Kloek, Foreeſt en Klaver, in aller name.

(Was getekend)

Pieter de Lange, Secretaris.

ALKMAER.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaek van Jacob Abrahamsz.

men, dat het uit hoofde van de voorf. Refolutie van Staat, welke de Souverain zoo nadrukkelyk te kennen geeft *met rype deliberatie* genomen te hebben, na dat 'er vooraf *op de herhaalde klagten van verscheiden steden een expres poinct van beschryving* van gemaakt was, en welke naar 't begrip van 't Hof van Holland by zekere Memorie van den 13 Nov. 1744. (*) buiten twyffel *eene generaale Landwet is over alle de Regters en Ingezetenen van het Land*, behoudens beter oordeel, met geene mogelykheid kan worden geconteſteerd, dat de gedeclareerde en enixe wil van Hun Ed. Groot Mog. is, dat nimmer, om wat reden het ook zou mogen zyn, eenigerhande provocatie plaats kan of mag hebben in alzulke gevallen, daar deze drie requisiten concurreeren, te weten dat 'er is geprocedeerd *crimineelyk*, dat 'er is geprocedeerd *extraordinaris*, en dat 'er is geprocedeerd *op confessie*, zonder *dat de voorf. wet*, zoo als het Hof 'er byvoegt, te gelyk *gedefinieerd hebbe, hoe zoodanig extraordinair proces begonnen, vervolgd, geinstrueerd, en tot den einde gebragt moet worden*: want zoo luidt de Refolutie: *Dat die van den Hogen en Provincialen Rade van de voorschreven Landen geene provisien en zullen verleenen op verzoek van eenige personen, tegen dewelken crimineelyken, extraordinaris, en op hare confessie zal wezen geprocedeerd, maar zullen de gewezene sententien in de voorf. zaken tegen den gecondemneerden worden geëxsecuteerd, zonder dat eenige appellatie, reformatie, of provocatie, daar tegens zal worden toegelaten*: zynde *de woorden, die Hun Ed. Gr. Mog.* (men spreekt hier wederom met

(*) Men heeft het oog op de Memorie van confideratien, dienende tot nadere adstructie van de eerbiedige Remonstrantie van het Hof aan Hun Ed. Groot Mog. tegens het mandament van appel, door den Hogen Raad aan Mr. Adriaan van de Mieden verleend van een Sententie, by het Hof tegen den zelven gewezen, mitsgaders tot wederlegginge van het Berigt van den Hogen Raad, aan Hun Ed. Groot Mog. deswegens overgegeven.

ALKMAER.

Baillu en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaek van Jacob Abrahamsz.

met het voorſ. Hof) *in het einde* van deze Reſolutie *gebruikt hebben*, zoo *kragtig en ſterk*, *om alle provocatie af te ſnyden*, *als ooit in een wet op deze materie door een Souverain gebruikt kunnen worden.* Maar is dit alles nu zoo, dan is 't ook evident en reſoluit, dat men tot betoog van het tegenwoordige poinct van onderzoek alleen maar na te gaan hebbe, of niet alle drie de voorſ. requiſiten in cas ſubject gevonden worden. En daaromtrent imagineren zich Baillu en Mannen van Leen met eerbied dat geene hæſitatie ter werreld vallen kan, zoo ras men zich ſlegts te binnen brenge het beloop der zake, hier te voren omſtandig genarreerd: aangezien daar uit gebleken is, dat de Baillu uit kragte van het decreet van apprehenſie, door hem van des gevangens dagelykſchen en competenten Regter in criminalibus geobtineerd, na dat het aan den gevangen op de gewoone wyze te werk gelegd was, tegen hem voor Mannen van Leen ter zake van een herhaald fait, 't welk uit zynen aart en natuur indiſputabel een delict medebrengt, van officie wege heeft voortgeprocedeerd, met hem iterative malen te doen horen op artykelen, tot zoo lange hy de geperpetreerde misdaad genoegzaam geconfeſſeerd had om 'er op te konnen worden gecondemneerd, en dat vervolgens op die confeſſie door den Baillu, tot dat einde overleverende zynen crimineeelen eiſch, regt verzogt, en door Mannen van Leen regt gedaan is by het gearreſteerde vonnis, 't welk men nu ten name van des gevangens huysvrouw en vader verzoekt, dat verklaard zal worden prætenſelyk niet te vallen in de termen van de voorſ. Reſolutie, of waar van men anders ſubordinaat verzoekt dat de gevangen quaſi zal vermogen te appelleeren.

Meer behoeven Baillu en Mannen van Leen, zoo 't hun voorkomt, niet te allegeeren tot complete en totale deſtructie van 't voorſ tweeledige verzoek, en daarom meenen zy, dat zy gevoeglyk konnen overgaan om de gronden, waar op dat verzoek gedaan word, met alle mogelyke bekorting te

ALK-MAER.

Baillww en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zake van Jacob Abrahamsz.

wederleggen, en aan te toonen, zoo als zy zich flatteren te konnen doen, dat de zelven van realiteit zyn gedestitueerd.

De eerste grond komt hier op uit, dat de gevangen op bloote suspicie, dat hy de bovengem. twee koeijen van Albert Rensfes, en noch een enterling van den zelven, om 't leven gebragt had, en dus zonder voorafgaande informatien, of genoegzame bewyzen of indicien, geapprehendeerd zou zyn. Maar dit is naar de gedagten van Baillu en Mannen van Leen reeds volkomen gerefconteerd, wanneer gedemonstreerd is, dat Mannen van Leen op het alternative verzoek, door den Baillu gedaan, wel en te regte decreet van apprehensie op des gevangens persoon verleend hebben: en daarom kan men zich hier ter plaatse met eerbied refereeren tot het geen te voren nopens het verleenen van 't voorf. decreet van apprehensie is geremarqueerd. Men laat nu daar, 't geen men in 't vervolg betogen zal, dat, al ware de gem. apprehensie informeel geschied, zulks echter (onder correctie) geen fundament altoos zou konnen uitleveren voor 't verzoek, 't welk 'er ten faveure van den gevangen is gedaan.

De tweede grond, wanneer men alles samentrekt, wat relatief tot den zelven hier en daar by 't requeft voorkomt, is deze, dat, gelyk 'er quasi in voege voorf. geene informatien, of genoegzame bewyzen, of indicien, des gevangens apprehensie voor af waren gegaan, de gevangen zoo ook naderhand zonder voorafgaande informatien, of genoegzame bewyzen, of indicien, op eene gansch nieuwe manier zou zyn gepynigd, welke nieuwe manier van pynigen men *een exorbitante tortuur* noemt, met byvoeging, dat ze in de Indiën omtrent slaven gebruikt zou worden, en dat ze van daar herwaards overgebragt, maar in deze vrye landen ongepermitteerd zou zyn: terwyl ondertusschen des gevangens confessie door zulk een middel aan hem zou wezen geëxtorqueerd, en wel met dat ongelukkig gevolg voor den gevangen, dat hy

hy daar door zwaar gebroken, en buiten ſtaat geſteld zou zyn om zonder behulp van een ſtok zich op te regten: daar nochthans alle de Doctoren, zelfs ook die de voorſ. Reſolutie van Hun Ed. Gr. Mog. in den ruimſten zin uitleggen, tot eene wel geſtelde en volledige confeſſie onder anderen requireeren, dat ze door den gecondemneerden zelven zy geſchied na voorafgaande wettige bewyzen en indicien, en dat ze vrywillig en niet afgeperſt zy.

ALKMAER. *Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaek van* Jacob Abrahamsz.

Edoch hier jegens noteert men eerſtelyk in facto, dat het onwaaragtig, en mitsdien een aller onbeſchaamſt voorgeven is, dat de gevangen, door het zitten op de bevorens gemelde plank, of zeker bankje, (want dit is die nieuwe manier van pyniging, of die exorbitante tortuur, by 't requeſt gemeld) zwaar gebroken, en buiten ſtaat geſteld zou zyn om zonder behulp van een ſtok zich op te regten, als konnende in tegendeel aan een ieder uit de verklaring van een Stads Doctor en een Lector in de Ontleed- Heel en Vroedkunde binnen Alkmaar (11), die den gevangen geviſiteerd en

(11) De ondergeſchreven Johannes van den Bergh, Stads Medicinæ Doctor, en Cornelis Hoeffman, Lector in de Ontleed- Heel- en Vroedkunde binnen de Stad Alkmaar, verklaaren ter requiſitie van Bailliu en Mannen van Leen van de Hooge Vierſchaar en Bailluagie van der Nyenburg, dat door ons is geviſiteerd en geëxamineerd Jacob Abrahamsz. van de Velde, Gedetineerde te Alkmaar voor de Bailluagie van de Nyenburge, en bevonden, dezelve niet gebrooken te zyn, nog volgens zyn eigen zeggen ooyt eenige ſchyn van breuk gehad te hebben, gelyk, voor zoo verre door ons heeft kunnen werden ontdekt, geene verdere breuken of verlammingen aan zyn geheele lighaam te vinden zyn, præſenteerende des noods zulks met Eede en ſolemneel te beveſtigen.

Alkmaar den 28 Auguſtus 1773. en ten oirkonde getekend.

(Was getekend)

Johannes van den Bergh, Med. Doctor.
C. Hoeffman, J. Z. Lector Anat. &c. &c.

ALK-MAER.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaak van Jacob Abrahamsz.

en geëxamineerd hebben, ad oculum blyken, dat beiden deze luiden den gevangen hebben bevonden niet gebroken te zyn, en dat de gevangen volgens zyn eigen zeggen ook nooit eenigen schyn van breuk gehad heeft, mitsgaders dat 'er, voor zoo verre door de gem. Doctor en Lector heeft konnen worden ontdekt, geene verdere breuken of verlammingen aan des gevangens geheele ligchaam te vinden zyn.

En gelyk hier uit dan al van zelfs kan worden opgemaakt, wat 'er is van 't idé, 't welk men by 't voorf. requeft van 't gem. bankje aan Hun Ed. Gr. Mog. heeft tragten in te boezemen, zoo is het wyders ook in facto abusief, dat het zelve bankje uit de Indiën herwaards zou zyn overgebragt, en wat men daar verder op dit respect heeft bygevoegd: zynde het voorwendzel, dat het voorf. bankje *een exorbitante tortuur* zou zyn, zoo verre van daar, dat het eigentlyk geen pyn veroorzaakt, maar vermits iemand, die daar op gezet word, by continuatie in het zelfde postuur moet blyven zitten, zonder echter tot dat einde gekneveld of sterk gebonden te worden, zoo brengt dit te weeg, dat hy eindelyk de kramp krygt, en zulks is al 't effect, dat het bankje produceert: waarom Baillu en Mannen van Leen het gem. bankje dan ook niet als een formeele tortuur aangemerkt, en Mannen van Leen uit dien hoofde geen zwarigheid gemaakt hebben van den gevangen in hunne absentie daar op te laten zetten, zoo nochthans dat, wanneer dit geschiedde, de Leden, die naast by de gevangenis wonen, zich in hunne huizen gereed en vaardig hebben gehouden om zich terstond derwaards te begeven, zoo ras zy gewaarschouwd zouden worden, dat de gevangen iets zeggen wilde: en deze heeft vervolgens ook niet te kennen gegeven, dat hy Mannen van Leen verzogt te spreken, of vier van de zelven hebben zonder uitstel zich by hem vervoegd, en hem van het bankje doen los maken, waarop hy geconfesseerd heeft, zoo als te voren breder is gedetailleerd.

En daar mede, te weten, dat de gevangen, eer hy confesseerde, reeds los gemaakt was, vervalt in de derde plaats ook van zelfs al wat men van geëxtorqueerde confessie voorgeeft: konnende dit voorgeven (onder reverentie) te minder van eenige ingressie wezen, om dat insgelyks te voren breder gedetailleerd is, dat de gevangen, na deze eerste confessie, noch twee malen, zonder vooraf weder op het bankje gezeten te hebben, voor 't Collegie van Mannen van Leen verhoord zynde, by die gelegenheden buiten pyn en banden van eenig instrument niet alleen by zyne vorige confessie gepesisteerd, maar dezelve in allen opzigte merkelyk opgehelderd, en noch veel sterker gemaakt heeft dan ze was. En is dit zoo, gelyk het is, dan konnen Baillu en Mannen van Leen ook zeer gerust ('t zy met respect gesproken) aan het verligt en doordringend oordeel van Hun Ed. Gr. Mog. overlaten, of 'er wel reden is om te konnen denken, dat de gevangen mogelyk of in 't geheel onschuldig, of ten minsten minder schuldig zou konnen zyn dan Mannen van Leen hem gehouden hebben, toen zy hem ter dood hebben gecondemneerd. Of zou men, om de geprætendeerde mogelykheid van minder schuld of volkomene onschuld van den gevangen staande te houden, konnen objicieeren, dat de gevangen by zyne twee laatste verhoren niet anders geconfesseerd zou hebben dan uit vrees dat men hem weder op het bankje zou zetten, indien hy zulks niet deedt, en dat daarom des zelfs nadere confessie zoo wel als de eerste geene vrywillige, maar eene geëxtorqueerde confessie zyn zou? Baillu en Mannen van Leen zyn ootmoedig van gedagten, dat de negative dezer vrage manifest is, wanneer men reflecteert, dat, als zoodanig raisonnement doorging, het absolute gevolg daar van zou moeten zyn, dat 'er dan nimmer regt gedaan zou konnen worden op de confessie van een delinquant, die door middel van de torture tot confessie gebragt ware, niet tegenstaande hy die confessie na verloop van tyd buiten pyn en ban-

ALKMAER.

Baillu en Leenmannen van der Nyenburg verdedigen hun gedrag in de zaak van Jacob Abrahamsz.

ALK-MAER.

Baillum en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaek van Jacob Abrahams.

banden van yzer iterative reizen hadde geconfirmeerd: een gevolg, direct strydig met de bekende en constante practyk, welke op den uitgedrukten letter van het 40 Art. van den Styl van procederen in Crimineele zaken direct gefundeerd is.

Maar laatstelyk gesteld al eens, dat het voorf. bankje niet slegts als eene formeele, maar zelfs eene exorbitante tortuur was, en dat het overzulks niet dan in præsentie en ten overstaan van Mannen van Leen had mogen worden gebruikt, of liever dat het in 't geheel niet gebruikt had mogen worden, uit hoofde dat 'er geen præcedente informatien, geene genoegzame indicien of bewyzen voor handen zouden zyn geweest, en dat uit dien zelfden hoofde de gevangen ook verkeerd en ten onregte was geapprehendeerd, dan zou dit alles evenwel naar de gedagten van Mannen van Leen (en hier door word nu te gelyk ook de voorf. eerste grond noch nader gerefuteerd) geen reden uitleveren voor den gevangen om te mogen appelleren, even zoo min als daar toe dienen kan, dat Baillu en Mannen van Leen by 't verzoeken en decerneeren van het decreet van apprehensie, en naderhand nog gedurende de successive verhooren van den gevangen, en ingevolge de ingewonnen verklaringen, daar de Baillu gebruik van maakte, mogten hebben geloofd en vast gesteld; dat de twee mishandelde koeijen van den voorn. Albert Renses door den gevangen van kant waren gemaakt door middel van vergift, en dat hy daarenboven ook een Schaap van den zelven Albert Renses van 't leven beroofd, en in den jaare 1770. twee vaarsen van den voorn. Jan Wennius mishandeld had: daar nochthans de gevangen het mishandelen van die twee vaarsen, het van kant helpen van 't voorf. Schaap, en het gebruiken van vergift, voor zoo veel de gem. koeijen aangaat, by continuatie heeft blyven ontkennen, zeggende van de vaarsen en het schaap niet te weten, en de koeijen niet door eenig vergift, maar door het steken van een stok in 't fondament van de zelven, vermoord te hebben.

ben. Want, hoe het met alle de voorſ. omſtandigheden ook gelegen zy, zeker is 't (onder verbetering) aan den eenen kant, dat het defect van voorafgaande informatien, en van genoegzaame bewyzen of indicien om den gevangen te apprehenderen, of om hem op het voorſ. bankje te zetten, indien 'er zoodanig defect a priori mogte zyn geweeſt, a poſteriori nu door des gevangens confeſſie gepurificeerd is, en dat daar mede des zelfs apprehenſie met alle de gevolgen, die zy gehad heeft, compleet is gejuſtificeerd; en aan den anderen kant, dat, indien de gevangen twee koeijen van Albert Renſes en een hokkeling van den voorn. Simon Hartog van kant heeft geholpen, het dan op 't mishandelen van de voorſ. twee vaarſen van Jan Wennius en het van kant helpen van het ſchaap van Albert Renſes niet aankomt, gelyk ook niet door wat middel of op welke wyze de gevangen de twee koeijen van Albert Renſes ter dood hebbe gebragt, vermits het middel waar door, of de wyze waar op zulks geſchied zy, den aart en de natuur van het delict niet verandert, en dat het derhalve genoeg is om den gevangen te condemneren, dat hy 't vermoorden van het beeſt van Simon Hartog en van de twee koeijen van Albert Renſes op een behoorlyke en volledige wyze heeft geconfeſſeerd, en dat 'er op gelyke wyze, zoo als te voren gebleken is, met opzigt tot alle drie die vermoorde beeſten, van het corpus delicti conſteert. Dit alles, zeggen Baillu en Mannen van Leen, is naar hun begrip zeker: maar laat het hun echter, om de zaak noch klaarer te maaken, geoorloofd zyn de zelven met een voorbeeld op te helderen. 't Gaval wil, dat Jan onder verdenken komt, dat hy huisbraak gedaan en geſtoolen heeft by Pieter, en dat hy op een anderen tyd Paulus, wiens lyk niet te vinden is geweeſt, met een ſtok de herſens heeft ingeſlagen. De Officier, die 't regt van de Hoge Overigheid tegen Jan moet waarneemen, krygt daar kennis van, en neemt vervolgens præcedente informatien, maar de zel-

ALKMAER. *Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaak van Jacob Abrahamsz.*

ALKMAER.

Baílluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaak van Jacob Abrahamsz.

ven zyn niet zoodanig geconſtitueerd en gequalificeerd, dat daar op decreet van apprehenſie ten laſte van Jan verleend zou behooren te worden. Doch dit geſchied echter, en Jan, na dat hy geapprehendeerd is, word op artykelen gehoort, en ontkent de huisbraak en het ſteelen by Pieter, maar confeſſeert den manſlag, aan Paulus begaan, zoo nochthans dat hy naar zyn zeggen, Paulus met geen ſtok de herſens ingeſlagen, maar hem met een degen dood geſtoken, en des zelfs lyk in 't water geworpen heeft. De vraag is, zal Jan in zulk een geval niet op zyne confeſſie wegens gepleegde manſlag gecondemneerd worden, ſchoon hy a priori verkeerd en ten onregte geapprehendeerd is, en ſchoon hy maar een van de misdaden, hem ten laſte gelegt, bekent, en dat noch op eene andere wyze dan de præcedente informatien medebragten? En het antwoord op die vraag meenen Baillu en Mannen van Leen dat even zoo natuurlyk adfirmatief zyn moet, als het voorbeeld, 't welk zy gebruikt hebben, van een directe applicatie is op het cas ſubject, en daar mede in het wezen der zake alleszins quadreert. Terwyl zy voor 't overige het gededuceerde op dit reſpect met deze remarque zullen beſluiten, dat, indien het om te mogen appelleren, het zy ordinario modo, of door middel van diſpenſatie van de voorſ. Reſolutie van Staat, voor een gecondemneerden op zyne confesſie in een extraordinair crimineel proces genoeg was, dat hy kon voorgeven, of zelfs naar waarheid allegeeren, dat de Regter a quo in 't voorſ. proces niet in allen opzigte zoodanig te werk was gegaan als, ſtrict genomen, had behoort, zonder evenwel dat 'er in 't condemneeren van den geconfeſſeerd hebbende delinquant gecommitteerd zy de eene of andere klare en doorſteekende informaliteit, waar van uit eene duidelyke en expreſſe wet kan worden gedoceerd; de voorſ. Reſolutie dan wel ras hare kragt verliezen, en het daar by geſtatueerde op loſſe ſchroeven gezet zou worden, daar 't ondertuſſchen in meer dan een reguard van

de

de alleruiterfte aangelegenheid is, dat in tegendeel de gemelde Refolutie by continuatie effect blyve forteren, zonder dat 'er eenige de minfte atteinte aan worde toegebragt. Ampel en breed word deze remarque in alle der zelver deelen en leden gededuceerd en met zeer notabele en dringende redenen bekleed door 't Hof van Holland by de meergemelde Memorie, waar uit Bailluw en Mannen van Leen hier de vryheid nemen zullen eenige paffagien tot ftaving van 't gepræmitteerde aan te halen, en wel voor eerft het geen in die Memorie gevonden word pag. 4. en vervolgens, daar het Hof, vooraf onderzogt hebbende, of de voorf. Refolutie met het jus commune ftrydig zy, of niet, en wat 'er nopens de facultas appellandi in criminalibus voor het neemen van de voorf. Refolutie in deze Provincie plaats hebbe gehad, deze mannelyke taal voert:

ALKMAER. *Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen bun gedrag in de zake van* Jacob Abrahamsz.

Dit zal (zoo wy vertrouwen) voor bet tegenwoordige voldoende zyn aan ons oogmerk, namentlyk om by een ieder alle verkeerde denkbeelden, als of de Landwet, op welker maintien of derogatie bet in dezen aankomt, zoude wezen een odieufe wet, aanlopende of ftrydende met de vryheid om in bet crimineel te mogen appelleren, de welke te voren in deze Provincie zoude bebben plaats gebad, ten eenen male weg te nemen, en verder ook om te doen zien, van wat voor nadeelige gevolgen bet voor de adminiftratie van de juftitie in bet algemeen zoude wezen, ja wat grief en læfie de zelve zoude worden toegebragt, wanneer van de voorf. Landwet werd geluxeerd, en noch meer wanneer Uw Ed. Gr. Mog. aan die Wet zelve ietwes kwamen te derogeren: want niet alleen zoude zulks aanleiding geven tot meenigvuldige verfchillen tusfchen den Hogen Raad en ons over de appellabiliteit van onze crimineele fententien, maar daar door zoude zelfs worden geopend een bron van veelvuldige difputen over die zelfde materie tusfchen ons en de Schepensbanken, of Vierfcharen, in de fteden en ten platten lande, die niet anders tot baar gevolg zouden bebben als een longeür van de crimineele proce-

ALK-MAER.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaek van Jacob Abrahamsz.

cedures aan den eenen kant, en zware kosten aan de andere zyde, die dan eindelyk telkens ter decisie en beslissing van Uw Ed. Groot Mog. zouden moeten worden gebragt: want als van de voorſ. Landwet door den Hogen Raad met relatie tot sententien, by ons gewezen, word geluxeerd, gelyk naar onze gedagten door het verleenen van 't voorſ. mandament van appel daar jegens directelyk is aangegaan, en als Uw Ed. Groot Mog. het geen wy niet hopen noch verwagten, dit doen van den Hogen Rade zouden mogen goed keuren en zyn effect doen erlangen, zoo is ligtelyk te begrypen, dat wy dat voetspoor van den Hogen Rade, met opzigte tot vonnissen, by Schepenen in de steden en ten platten lande gewezen, met gerustheid zouden kunnen volgen, wanneer aan ons een appel werd verzogt, al was het van een vonnisse, gewezen extraordinair en op confessie, en dat wy gevolglyk op zoo een verzoek van appel, aan ons gedaan wordende, al was het zelfs dat reeds de nodige toestel tot de exsecutie van het vonnisse was gemaakt, naar het voorbeeld van den Hogen Rade zouden kunnen verleenen een comparitie met surcbeance, om door dat middel te kunnen nagaan, of 'er ook, HET ZY IN DE DAGVAARDING OF APPREHENSIE, HET ZY IN HET VERHOOR, HET ZY IN DE VERDERE REGTSPLEGING, ALS OMTRENT HET HOOREN OF CONFRONTEREN VAN GETUIGEN, HET ZY IN HET NASPEUREN VAN HET CORPUS DELICTI, HET ZY IN DE CONFESSIE, OF IN DE STRAFFE, *naar onze gedagten eenige informaliteit is begaan, en die in het een of in het ander respect bevindende, zullen wy met geen meer reden, als de Hoge Raad nu gedaan heeft, kunnen hæsiteren om het verzogte mandament van appel met eenparigheid van stemmen te verleenen, en wanneer dat zal geschieden, zoo meenen wy, uit het geen ons in de crimineele proceduren, voor Schepenen zoo wel in de steden als ten platten lande beleid, van tyd tot tyd is gekomen onder het oog, te mogen vertrouwen, dat byna geen geval zal voorkomen, of daar in zal gevonden worden een fundament tot het verleenen van het appel, van geen minder soliditeit als de Hoge Raad voor het appel, door haar in dezen verleend, ooit kan hebben ge-*

gehad, en in staat is geweest by haar voors. Berigt aan Uw Ed. Groot Mog. voor te dragen. Wat zal het gevolg daar van anders kunnen wezen, als dat daar over telkens disputen en oneenigheden zullen ontstaan, tot veragtering van de administratie van de crimineele Justitie, dewyl by de Schepens Banken en Vierschaare in zulke gevalle voors. Landwet zal worden gereclameerd, en by ons, uit aanmerking dat door den Hoogen Raad ten reguarde van onze sententien daar van word geluxeert, daar aan weinig of niets zal worden gedefereerd, en zoo zal dan wel haast een wet, die door Uw Ed. Groot Mog. niet lang na het etablissement van de jegenwoordige forme van regeering op eene plegtige wyze is gemaakt, en die nu reeds meer dan anderhalve eeuw in observantie is geweest, en by alle voorkomende gelegenheden door Uw Ed. Gr. Mog. op het kragtigste is gemaintineerd, geheel en al raken in non observantie, en dienvolgende zoo zal daar door ook teffens een zoo voornaam poinct in de administratie van de crimineele justitie, als is het verleenen of niet verleenen van appellen in crimineele zaken, het welk door de voors. wet tot eene volkomene zekerheid was gebragt, wederom vervallen tot die onzekerheid, waar in het zelve voor het maken van de voors. Landwet is geweest, en zoo zal dit poinct eerlang geraken in de uiterste onzekerheid, en de disputen en contentien, de welken daar over van tyd tot tyd meer en meer zullen komen te ontstaan, en die nooit anders als door de auctoriteit van Uw Ed. Groot Mog. zullen konnen worden beslist, zullen zoodanig accresceren en vermeenigvuldigen, dat naauwlyks daar van een einde zal zyn te hopen. Alle deze nadeelige gevolgen voor de administratie van de algemeene crimineele justitie van het Land, de welken, wanneer van de voors. Landwet word geluxeerd, daar uit noodzakelyk zullen moeten proflueren, schynen Uw Ed. Groot Mog. te hebben doen resolveren om de voors. Landwet te maken: immers dit is zeker, dat zeer gewigtige redenen Uw Ed. Gr. Mog. in dien tyd daar toe hebben gemoveerd, en dat meenen wy zeer klaar te kunnen aantoonen uit de manier en wyze, op de welke de voors. Landwet door

ALKMAER. *Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaak van* Jacob Abraham.

Uw

ALKMAER.

Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zake van Jacob Abrahamsz.

Uw Ed. Gr. Mog. is geformeerd. En deze manier en wyze word dan door 't Hof nagespoord, en vindt men verder in de voorſ. Memorie pag. 13. deze aanmerkelyke en op het cas ſubject allerapplicabelſte woorden: *Doch wy nemen de vryheid om te verzoeken, dat Uw Ed Groot Mog. gelieven te conſidereren, dat het bekend is, dat de ſtyl en manier van regtspleging in extraordinaris proceduren in deze Provincie byna zoo different is in byzondere Regtbanken en Diſtricten, als 'er differente Regters zyn, en dat, het geen wy by bevinding naar waarheid mogen zeggen, en met veel voorbeelden (des noods) zouden kunnen bevestigen, weinig of geen Regtbanken in deze Provincie gevonden worden, waar in extraordinair geprocedeerd word op eene wyze, dat daar op geen remarques, en zelfs geen remarques van meerder realiteit, naar onze gedagten, als die geene, de welken de Hoge Raad op onze proceduren geformeerd heeft, zouden zyn te maken, zoo dat, wanneer daar toe voet gegeven werd, dat men van vonniſſen, ſchoon gewezen in een extraordinaris proces, appel zal mogen verleenen, wanneer maar by den Regter in appel de ſtyl en manier van regtspleging, naar zyne gedagten vereiſcht, niet is geobſerveerd, alsdan wel haaſt alle vonniſſen, in extraordinaire proceduren gewezen, zullen zyn provocabel.* En wyders pag. 14. *Ten derden, dat wanneer men ſpreekt van een informaliteit, in deeze of geene proceduren begaan, zonder daar toe ten bewyze een klare en duidelyke wet te allegeren, men zekerlyk zulks niet anders doet als naar zyn eigen judicium, en daar het bekend is, hoe dat dagelyks zelfs kundige Regters in de behandeling van een extraordinair proces kunnen wezen van een verſchillend begrip, handelende nochthans allen ter goeder trouwe naar hunne conſcientie en beſte wetenſchap, zoo kunnen daar uit Uw Ed. Gr. Mog. in het voorbygaan wederom afnemen, wat voet het geven zal, wanneer een Regter in appel van de voorſ. Landwet zal mogen luxeeren, als hy maar naar zyn gedagten bevindt, dat by den Judex a quo de ſtyl en de vereiſchte manier van procederen in crimineele extraordinaire proceduren niet is geobſerveerd.*

En

En is 't Hof cordaat genoeg geweeſt om 'er by te voegen: *Wy hebben altyd gemeend en meenen almoch, dat al waar zoo een klare en doorſtekende nulliteit, op een wet gefundeerd, in de proceduren niet gevonden word, aan de crimineele Regters het beleid van de crimineele extraordinaris proceduren, naar den ſtyl van hare regtbanken, en naardat de zelven van meer of minder kundigheid zyn, moet worden overgelaten, al is het dat wy bevinden, dat door de zelven niet is geproceleerd naar alles, zoo als wy in zoo een geval gedaan zouden hebben* En laatſtelyk noch pag. 26. *Maar, Ed. Gr. Mog. Heeren, dit geheele raiſonnement van den Hogen Rade beruſt weder op deze ſuppoſitie, dat bet een Regter in appel zoude wezen gepermitteerd om, ſchoon hem uit eene ſententie zelve blykt, dat de zelve ſententie, waar van men wil appelleeren, is gewezen extraordinair en op confeſſie, te treden in een onderzoek, of hy in het verhoor, of in de proceduren, ietwes vind n kan, waar op hy het verzogte appel meent te kunnen verleenen: en hoezeer de Hoge Raad deze ſuppoſitie had behoren te bewyzen, zoo hebben wy daar toe in haar Berigt noch Wet, noch Reſolutie, noch eenige auctoriteit gevonden: en daarenboven zoo zullen Uw Ed. Gr. Mog. op dat raiſonnement van den Hogen Rade van zelfs zeer gemakkelyk kunnen maken de applicatie van de gronden, die te voren door ons gelegd zyn, namentlyk dat, wanneer het een Regter in appel vry ſtaat om in alle crimineele zaken, wanneer appel verzogd word, te requireeren niet alleen de vonniſſen, maar ook de verhoren* (*), *en daar in naar zyn gedagten eenig defect vin-*

ALKMAER. Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaek van Jacob Abrahamsz.

(*) Dat de Regter in appel hier toe niet bevoegd is, hebben hun Ed. Groot Mog. niet lang geleden, voor zoo veel het Hof van Holland aangaat, met ronde woorden verklaard by hunne Reſolutie van den 11 Auguſtus 1768. genomen op het Requeſt van Burgemeeſteren en Schepenen van Weſterſchelling, te ſamen uitmakende het Geregt aldaar, om voorziening, ten einde het mandament om ontvangen te worden als appellant, door 't Hof aan Jan Reynders verleend, mogte worden ingetrokken: want na dat Hun Ed. Gr. Mog. by deze Reſolutie, om de reden

ALK-MAER.

Baillus en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zake van Jacob Abrahamsz.

vindende, te verleenen het verzogte appel, alsdan wel haast geen eene crimineele zaak zal voorvallen, waar in zulks door ons, of door den Hogen Raad, niet zal kunnen geschieden.

Meer passagien uit de voorf. Memorie zullen Baillu en Mannen van Leen hier niet byvoegen, schoon 'er anders noch veele, tot hun oogmerk dienende, in voorkomen: maar zy zullen nu tot slot noch alleen met een kort woord spreken van den derden of laatsten grond, waar op het verzoek in quæstie berust, te weten dat de regel, by de voorf. Resolutie gestatueerd, CONFESSUS NON APPELLAT, eene uitzondering zoude lyden in zaken, waar in geene zekere præcise straffe by de wetten is bepaald, hoedanige juiste bepaling men dan meent dat in cas subject nergens gevonden zou worden, adsumerende daarenboven ook, dat Mannen van Leen, uit een te verre gaanden yver

den daar by gemeld, goed gevonden en verstaan hadden te verklaren, dat in 't verzoek van de voornoemde Burgemeesteren en Schepenen niet kon worden getreden, hebben Hun Ed Groot Mog. in agting genomen zynde, dat by 't gerequireerde Berigt van Præsident en Raden van den Hove op 't voorschreven request gevoegd waren de interrogatorien, waar op de gemelde Jan Reynders by Schepenen van Westerschelling was gehoord, benevens de responsiven van den zelven, *tot vermyding van alle consequentien, die daar uit zouden kunnen worden getrokken*, wyders goed gevonden en verstaan te verklaaren, *dat de gemelde Præsident en Raden, niet bevoegd zyn de verboren, voor den Regter ter eerster instantie gevallen in zaaken, waar in crimineelyk, extraordinaris en op confessie, geprocedeerd is, van den zelven Regter te requireren.*

En kan men verder hier ook byvoegen het eclattante geval, zoo als het Hof het noemt, 't welk het Hof in den jaare 1728. met de Stad Rotterdam gehad heeft, en waar van by de aangehaalde Memorie van den Hove omstandiger gewag word gemaakt pag. 23. en vervolgens, vers. *wy erkennen zeer gaarne.*

yver voor het algemeene welzyn, de maat van straffen zouden hebben geëxcedeerd.

In hoe verre het waar zy dat in cas subject geene juiste bepaling der straffe gevonden zou worden, en in hoe verre niet, mitsgaders ook dat geheel en al abusief is de voorf.-adsumtie nopens het prætense exces, 't welk Mannen van Leen in de maat der straffe begaan zouden hebben, is te voren gebleken, en daarom onnodig zynde van dat een en ander hier nader te spreken, remarqueren Baillu en Mannen van Leen op dit respect alleen maar, eerstelyk, dat inzonderheid ook het excederen van de maat der straffe in cas crimineel, daar extraordinair en op confessie geprocedeerd is, voor den gecondemneerden (gelyk al in 't voorbygaan uit deze en geene periode van de aangehaalde passagien uit de voorf. Memorie van 't Hof gezien is) geen materie uitlevert om te appelleren, nademaal de Souverain, wanneer hy gewild heeft, dat alle crimineele Regters dezes Lands, de subalterne zoo wel als de Hooge Gerigtshoven, in extraordinaire procedures op confessie regt doen zouden BY ARREST, eo ipso het decerneren der straffe, 't zy 'er eene speciale by de wet bepaald zy, of niet, aan de deliberatien der gem. Regters over gelaten, en der zelver conscientien daar mede belast heeft: en wyders in de tweede plaats dat, als het voorf. systema doorging, dat de regel, CONFESSUS NON APPELLAT, geen plaats zou hebben dan alleen in zoodanige zaken, waar in de wet eene zekere præcise straffe bepaald heeft, verre de meeste crimineele vonnissen dan, zoo van de Schepenen in de steden, als van de Hoge en andere Vierschaaren ten platten lande, ja zelfs ook verre de meeste en crimineele sentenen van 't Hof, schoon allen in extraordinaire rocedures en op confessie gewezen, appel substct zouden zyn, om reden dat verre de meeste jtraffen in dit land, gelyk bekend is, arbitrair zyn. Zonder dat ten dezen opzigte, zoo vertrouwd word, eenigzins in consideratie kan komen

ALKMAER.

Baillum en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaak van Jacob Abramsz.

ALK-MAER.

Baillu w en Leenmannen van der Nyenburg verdeedigen hun gedrag in de zaak van Jacob Abrahams.

zekere particuliere Resolutie van Hun Ed. Groot Mog. van den 31 January 1747, genomen op het Requeſt van den Stedehouder, Schouten en Welgeboren Mannen van Voshol, om het doodvonnis, daar by gemeld, te mogen mitigeren, hoezeer dat vonnis door Hun Ed. Groot Mog. by die Resolutie buiten effect geſteld, en de zaak aan 't Hof gerenvoijeerd is om raauwlyks en op nieuw geëxamineerd, en daar in geſententieerd te worden naar behoren: aangezien het geval daar was, dat de Regters zelfs, die het vonnis hadden uit gebragt, en de Stedehouder, die het geobtineert had, zich aan den Souverain adreſſeerden, en 't voorſ. verzoek deeden, omdat zy te ſamen van agteren begrepen, dat, of wel het gem. vonnis op advies van neutrale Regtsgeleerden gewezen was, de gecondemneerde echter te zwaar was geſtraft: welk geval geene de minſte gelykheid of overeenkomſt heeft met het cas ſubject.

Dit was het, dat Baillu en Mannen van Leen gemeend hebben dat zy tot elucidatie nopens hun gedrag, in de voorſ. zake gehouden, en tot deſtructie van 't verzoek, voor den gevangen in præjudicie van de regten en privilegien van de Hoge Vierſchaar en Bailluage van der Nyenburg gedaan, moeſten voordragen, waar in zy hopen zoo wel te zullen zyn gereüſſeerd, dat door Hun Ed. Gr. Mog. begrepen zal worden, dat het voorſ. gedrag geene reproche meriteert, en dat tevens ook het gemelde verzoek zal worden gewezen van de hand.

Zo dra de Vader van den gevangen van het inleveren van deze Memorie hadt kennis bekomen, zo wierdt hy te rade om de pogingen van Bailluw en Mannen van Leen van de hooge Vierſchaer van der Nyenburg tegen te gaen; en niets te verzuimen, waer door hy het leven van zynen Zoon zoude kunnen behouden. Ten dien einde vervoegde hy zig aen hunne Edele Groot Mo-

gen-

gende by een Requeſt, en nevens gevoegde Contra-Memorie, ſtrekkende voornamenlyk hiertoe, om te betoogen, dat het Vonnis van Bailluw en Mannen van Leen, over zynen Zoon geveld, niet valt in de termen van de bekende Reſolutie van den 10 September 1591. immers, dat 'er in 't voorhanden zynde geval redenen gevonden worden, om zynen ongelukkigen Zoon van dezelve uit te zonderen: Zie hier die Contra-Memorie zelve. ALKMAER.

Contra-Memorie, gedaan maken en aan de Edele Groot Mogende Heeren Staaten van Holland en Weſtvriesland, overgegeeven uit den naam en van weegens Abraham vande Velde, *Vader van* Jacob vande Velde, *wonende in de bedykte Schermeer, onder de Bailluagie van der Nyenburg, dienende tot wederlegging van eene Memorie van wegens Bailluw en Mannen van Leen van de voorſ. Bailluagie van der Nyenburg ter Vergadering van hun Edele Groot Mogende overgegeeven, en tot nadere adſtructie van zeeker Requeste, op naam van* Geertje Volger, *Huisvrouw van voorſz.* Jacob vande Velde *aan hoogſtdezelve in de maand July* 1773. *gepræſenteert, en breeder by de voorſz. Memorie vermeld.*

ED. GROOT MOG. HEEREN!

De natuurlyke en ingeſchapene zugt om een Menſch, wiens ſchuld of misdaad op geene behoorlyke wyſe blykt, in 't leeven te behouden; 't inwendig genoegen van meede te werken, om aan een ongelukkige Vrouw haar Man, aan een afgeleefden Grysaart zyn Zoon, aan reddelooſe en onnoſele Kinderen hun Vader, over wien een onregtmatig Doodvonnis is geveld, weder te geeven, waren voor Practizyns, die menſchelykheid bezaaten en hunnen pligt kenden, genoegzaame

ALK-MAER.

De Vader van Jacob Abrahamsz. wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.

motiven, om door eene Contra-Memorie te wederleggen de Contradictie van Bailluw en Mannen van Leen der Hoge Vierſchaar en Bailluagie van der Nyenburg, tegen zeeker Requeſt op naam van de Vrouw en Vader van Jacob vander Velde, aan U Edele Groot Mog. in de maand July 1773 gepræſenteert, en getekent door een Advocaat en Procureur by de reſpective Collegien van Juſtitie deezer Provincie ter goeder naam en faam ſtaande, al hadde Bailliuw en Mannen van Leen voornoemt nog by de Memorie, welke der ſelver voorſz. Contradictie behelsd, nog by deſſelfs Bylaagen nietwes gepoſeert, 't welk de Onderteekenaars van 't gemelde Requeſt, die in de Lente en Herfſt van hunne leevensloop in hun beroep geen vuil gewin, maar een ordentelyk beſtaan met eer en reputatie zoeken, hadden genoodſaakt, om zig zoo by U Edele Groot Mogende als by 't Publicq, onder 't welk de voorſchreeve Memorie al meede is verſpreid, te zuiveren van den blaam van onvoorzigtigheid en hebzugt, waar meede zy, zoo al niet direct by de Memorie zelve, immers by de Bylaage daar aan ſub No. 10. geannexeert, worden geſugilleert.

Twee zaaken zullen derhalven by deeze Contra-Memorie verhandeld worden, de reedenen, namentlyk, waarom het voorſ. Requeſt ook op naam van Geertje Volger des Gedetineerdens Huisvrouw is gepræſenteert, en een nadere adſtructie van het verzoek zelve: Het eerſte zal men kortelyk præmitteeren, ten einde de weezendlyke conſideratien omtrent het laaſte en voornaamſte poinct met des te meer vryheid en nadruk te kunnen aandringen, wanneer 'er vooraf zal zyn aangetoond, dat dezelve uit een nobeler principe, dan de Geldzugt voortvloeyen, en gemaakt worden door Lieden, die hun gering vermoogen en patrocinie niet voor eene hooge prys verhuuren, maar ook gaarne zonder belooning leenen aan Ongelukkigen, die het zelve zoeken;

Dus is het naar waarheid met deeze zaak geleegen. Ee-

ALKMAER.

De Vader van Jacob en Abrahamsz. wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.

Eenige dagen na de apprehensie van Jacob vande Velde, vervoegen zig desselfs Huisvrouw Geertje Volger en zyn Vader Abraham vande Velde, by den Advocaat Molenaar te Alckmaar; zy vraagen desselfs raad en patrocinie voor hun Man en Zoon, en zy declareeren alles voor desselfs behoudenis en tot zyn redding te willen opzetten, en verzoeken en gelasten hem alles, wat tot dat einde strekken kan, te willen aanwenden; deeze eerst huiverig over zoodanige Commissie, neemt egter uit een Christen meededoogen de zaak aan, en probeert of 'er te Alckmaar zelfs eenige gelegentheid was, om deeze Lieden te helpen, dog zyne pogingen mislukkende, gaat naar 's Hage, communiceert zyne ampele last aan den Procureur Spruyt, en spreekt hem over een Request aan zyne Doorlugtige Hoogheid, omme de Doodstraffe in eene eeuwigduurende Confinement van den Gevangene ten koste van de Vrouw en Vader (die ieder de helft daar in zouden dragen) te converteeren; 't Request word door den Advocaat Gallé gesteld, en op den 18 Mey gepræsenteert op naam van de Vrouw en Vader van den Gedetineerde, en daar door word provisioneel de Executie van 't Vonnis, tegen den 22 Mey vastgesteld, gesurcheert; beide de Vrouw en Vader koomen vervolgens in 's Hage omme door hunne tegenwoordigheid en door een nadere mondelinge voordragt des Princen mededoogen op te wekken, en confirmeeren dus op het allersterkste de door hun gegeeven ordres: Na dat het gemelde Request eenigen tyd buiten dispositie was gebleeven, komt aan den Procureur Spruyt op den 7 July 1773 te voren, dat welligt op het zelve geene dispositie zoude vallen, maar dat men wel zoude doen, om ilico en staande de toenmaalige Vergadering een Request aan U Edele Groot Mogende te præsenteeren, ten einde aan den Gecondemneerden de weg van Provocatie mogt worden vrygelaaten of opengesteld.

Deeze propositie, door hem gegouteert, communiceert hy, vermits de Advocaat Gallé zig om ree-

ALKMAER.

De Vader van Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

reedenen, tot deeze zaak geene betrekking hebbende, excuseerde, aan den eersten Teekenaar van 't Requeſt, en daar op reſolveeren zy geſaamentlyk, omme dadelyk 't Requeſt te projecteeren, en voorts tot het præſenteeren daar van de nadere ordre van Vrouw en Vader af te wagten, zoo als zy daar van kennis geeven aan den Advocaat Molenaar by Misſie van den 8 July 1773, aan deeze Memorje geannexeert (1), dan na het ſchryven van die Misſive nader geinformeert wordende, dat de Vergadering van U Edele Groot Mogende mogelyk den volgende dag zoude ſcheiden, en mitsdien *periculum in mora* vindende, oordeelen zy, gelyk natuurlyk was, het voorgenomen uitſtel al te gevaarlyk, en præſenteeren daarom het Requeſt op naam van de Vrouw en Vader van den Gecondemneerde, die door

(1) *Wel-Edele Heer en Vriend.* Giſteren is my van goederhand voorgekoomen, dat wel ligt het Hof zoude kunnen begrypen, dat het Vonnis des Doods van vande Velde te zwaar zoude weezen na proportie van de misdaad, 't welk tot zyn gevolg zoude hebben, dat op het verzoek door ons aan Zyne Hoogheid gedaan, geene diſpoſitie zoude vallen, en men meende, dat wy wel zouden doen, om ilico en ſtaande deeze Vergaderinge Requeſt aan de Staaten te præſenteeren, en daar by te verzoeken in cas Zyne Hoogheid op de Requeſte niet mogte diſponeeren, dat alsdan aan onſen Meeſter de weg van Appel mogte worden vrygelaaten, hoe zeer het Vonnis des Doods extraordinair geweezen mogte zyn.

Wy zouden hier toe zeer inclineeren om dit aanſtonds werkſtellig te maaken, maar zonder ſpeciaale ordre van de Vrouw en de Vader van vande Velde durven wy zulks niet doen, te meer om dat 'er dan een zwaar Proces zal ontſtaan tegen den Bailliuw Winder. waar in wy vertrouwen &c.

Nu is ons verzoek dat U Edele hier over met de Vrouw en de Vader ſerieuſelyk gelieve te ſpreeken, en ons haare intentie te laaten weeten, namentlyk of men zoo een Requeſt aan de Staaten zal præſenteeren ja dan neen, waar op ik U Wel-Edele reſcriptie ten allerſpoedigſten zal verwagten, en wel uyterlyk aanſtaande Zondag morge, om dat de Vergaderinge maar een dag of twee in 't begin van de volgen-

door tuſſenkomſt van den Advocaet Molenaar, den Procureur Spruyt hadden gelaſt, alle de gepermitteerde middelen tot behoud van hun Man en Zoon aan te wenden, en die door hun reis naar 's Hage hadden getoond het reeds verrigte goed te keuren, zig verzeekert houdende van eene ſpoedigende week zal by een komen, en om andere redenen meer. My daar op verlatende, blyve met alle agting

ALKMAER.

De Vader van Jacob Abrahamsz. wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.

Wel-Edele Heer en Vriend,

U Wel-Edele bereyde Dienaar en Vriend.

(Was geteykent)

Jacob Spruyt. 1773.

(*ter zyde ſtondt*)
'sHage 8 July 1773.

(*onder ſtondt*)

P. S. U Wel-Edele moet van dit alles niet laaten blyken maar ſecreet houden, en het zelve aan de Vrouw en Vader van vande Velde op het ſterkſte recommandeeren en belaſten.

De Heer Gallé heeft zig geëxcuſeert in deezen verder te dienen, ik heb daar toe de Heer Advocaat Baelde verzogt, en in ſuppoſitie dat de Vrouw en Vader zullen reſolveeren om Requeſt aan de Staaten te præſenteeren, om geadmitteert te worden voor haar Man en Zoon te mogen appelleeren. hebben wy reets het Requeſt daar toe dienende geprojecteert.

Zoo even geinformeert wordende, dat mogelyk morge de Vergadering ſcheyden zal, hebben wy gereſolveert het Requeſt morgen te præſenteeren, evenwel wagt ik U Edele ſchryvens,

Onder ſtond,

Accordeert naar gedaane Collatie met desſelfs Principaal, 's Haage den 6 November 1773.

Was geteekent,

Js. Cs. van Brakel, Notaris.

ALK-MAER.

dige Ratificatie, welke ook op den 10 July 1773. gevolgt is (2).

Ten

De Vader van Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

(2) Op heeden den 10 July 1773. compareerde voor my Mr. Pieter Pasmoy Molenaer, openbaar Notaris, by de Ed. Hove van Holland geadmitteert, binnen de Stad Alkmaar residerende, in 't byzyn van de hier ondergenoemde Getuigen; Abram van de Velde, woonachtig in de Schermeer, die is instaande en de rato caveerende voor syn behuwt Dogter Geertje Volgers, meede in de Schermer woonagtig, zynde de Vrouw van syn Comparants Soon Jacob vande Velde, en verklaarde alzoo te constitueren en volmagtig te maaken de Wel-Edele Heeren ..... Baelde, Advocaat, en Jacob Spruit, Procureur in 's Hage, specialyk, omme, aan de Ed. Groot Mogende Heeren Staaten van Holland en Westvriesland, Requeste te præsenteeren, ten einde, omme, van het Vonnisse des doods, door Heeren Leenmannen van de Bailluage van der Neyenburg, ten nadeele van zyn Comparants gem. Zoon geslagen, aan de Ed. Hove van Holland te mogen appelleeren; of, indien zodanig Request door haar Wel Edelens bereids is gepræsenteert, zoo verklaarde hy Comparant het zelve te approbeeren en ratificeeren; en, daar op favorable dispositie bekomen hebbende, om van het zelve Vonnisse te appelleeren of doen appelleeren; en tegens de Bailluw van gezegde Bailluage in cas de Appel, deswegens te procedeeren, en alle termynen van regten, zoo substantieel als accidenteel, ten uiteinde toe te observeeren, Vonnisse ten voordeele bekomen hebbende die te executeeren, en van de nadeelige sig zodanig te gedraagen als zy Heeren Geconstitueerdens zullen oordeelen te behooren: en verders, daar omtrent alles meerder te doen en verrigten wat maar eenigsints, na de Heeren Geconstitueerdens goedvinden, zal werden gerequireert, en zulks alles met magt van assumptie en substitutie onder belofte van approbatie en verband als na regten.

Ratificeerende hy Comparant ook al 't geene door gemelde Heeren en de Heer Gallé in zyn Comparants Soons zaake reets is verricht.

Aldus gepasseert binnen Alkmaar voornoemt in 't byzyn van de Heer Jacob Molenaer, Junior, en Pieter Mulder als Getuigen.

Onder stond,

Quod Attestor.

Geteekent,

P. P. Molenaer, Notaris.

Ten alleruiterste waren dus de Tekenaars van het Request verwondert in de gedrukte Memorie van Bailliu en Mannen van Leen te vinden, dat zulks zonder consent en buiten weten van des Ge condemneerdens Huisvrouw was geschied, nog meer waren zy gesurpreneert door de lecture van de Bylaage sub No. 10, door de daar in voorkoomende ontkentenisse van zaaken, door haar eigen gedrag bevestigt, door de daar in gevonden wordende accusatien, zoo tegen haar behuwd Vader, als tegen den Advocaat Molenaar. Het eerste kunnen zy met het hier vooren naar waarheid geposeerde niet over een brengen, van de Verklaringe zelve weeten zy geen reeden uit te denken, terwyl'er uit het Declaratoir van den Advocaat Molenaar en nog een ander zal blyken (3 en 4), niet alleen dat Geert-je

ALKMAER.

De Vader van Jacob Abramsz. wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.

(3) De onderschreeve Pieter Pasmoy Molenaer, Advocaet binnen de Stad Alkmaer, declareert zoo tot suivering van zig zelfs als uit liefde van de waerheid:

Dat eenige dagen, na dat Jacob van de Velde was geapprehendeert geworden, ten zyne Huise zyn gekomen adviseeren Abraham van de Velde, de Vader, Geertje Volger, de Vrouw, en Klaes Quantjes de Swager van gemelde Jacob van de Velde; makende sy Geertje Volger, zodanig een vertooning van droefheid, dat hy ondergeschreeve met het uiterste medelyden, met haer was ingenoomen.

Dat hy ondergeschreeve zig op 't een en ander informeerde, en door haar gezegt wierd, dat zy van geen de minste bewyzen wisten, waar op hy ondergeschreeve adviseerde, dat hier zeer zagte middelen moesten geappliceert werden en dat de Heer Bailluw Winder daer over moest gesprooken worden, en waer toe hy ondergeschreeve, door haer wierd verzogt, zoo als door hem ondergeschreeven is geaccepteert geworden. Dat hy ondergeschreeve daer op de Heer Bailluw heeft gesprooken, en dat eindelyk door zyn Wel Edele Gestrenge en hem ondergeschreeve is gearresteert geworden, dat hy Heer Bailluw zyn gedagten daar over zouden laaten gaen, en hem ondergeschreeve dan nader zou ontbieden, 't geen hy ondergeschreeve dan ook aen de gemelde Adviseerende heeft gecommuniceert. Dat de Vader, naderhand diverse maalen, en, zoo hem ondergeschreeve thans voorstaet, de Vrouw

ALK-MAER.

je Volger het door haar gedeposeerde niet kan sousteneeren, maar ook dat 'er aperte onwaarheeden in haa-

De Vader van Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

nog eens, ten zynen Huise is geweest, om te informeeren of de Bailluw hem ondergeschreeve nog niet had ontbooden, en de Vader sterk insteerde, dat hy ondergeschreeve de Heer Bailliuw andermael zoude gaen spreeken, 't geen door hem ondergeschreeve volstrekt is geweygert geworden, en dat hy eindelyk heeft gezegt, dat hy 'er niet meerder meede te doen wilde hebben en haar alzoo afzette; Dat doe de Vader zeer ontsteld zynde, meede in præsentie van zyn ondergeschreeve Huisvrouw, zeide, dat hy wel wenschte, als hy t'huis quam, dat hy aenstonds dood bleef. Dat hy ondergeschreeve weeder by zyn Vrouw in de Kamer komende, zeide, dat, na zyn gedagten, de Man nog wel te redden was, en verders daer over met haer ampel redeneerende, dat hem ondergeschreeve zulk niet qualyk zou kunnen werden afgenoomen, terwyl het zyn ondergeschreeven affaires waren; te meer, al eens vastgesteld zynde, dat, na de politicque Wet, in sommige gevallen, een Mensch voor een Beest moest sterven, een conscientieus Rechter egter altoos trilde en beefde, wanneer hy genoodzaekt was, iemand uit zodanig een Wet, ter dood te moeten condemneeren: en dat hy ondergeschreeve daerom veronderstelde, dat zodanig een Rechter altoos verheugt was, als 'er zig iemand opdeed om zodanig een Gevangene, was 't mogelyk, van de dood te redden: verders redeneerende, dat hier geen bewyzen waren, en dat 'er meer exempelen waren, dat iemand door de Tortuur had bekent en nogtans onschuldig was: door overweeging van het een en ander hy ondergeschreeve in bedenking heeft genoomen of hy evenwel de Vrienden van Jacob van de Velde, in deeze, niet zoude patrocineeren. Dat hy ondergeschreeve, daar na, en wel op den 14 Mey, de gemelde Vader weder spreekende, tegens hem heeft gezegt, dat hy ondergeschreeve geresolveert was om haer 't die zaek te patrocineeren, maer dat aen hem ondergeschreeve drie honderd guldens voor de verschotten alvoorens moest werden ter hand gesteld: dat de Vader hem ondergeschreeve heeft verzogt, dat hy ondergeschreeve met hem na zyn Dogter, de meergezegde Geertje Volger, zou gaen, zeggende, dat, zoo lang zy Geld had, hy niet wilde geeven: verhaalende hem ondergeschreeve, dat, kort voor zyn Zoons apprehensie, dezelve aen Contante hem had laten zien 1600 guldens. Dat hy ondergeschreeve vervolgens met de

haare Verklaring worden gevonden, en dat andere zaaken, die op zig zelve waar zyn, door tournures en

ALKMAER.

de Vader, dezelfde middag, na Geertje Volger is gegaen, lopende de Vader toen by haer in huis en koomende met haer by hem ondergeschreeve buite op de Werf, zeggende hy ondergeschreeve, dat hy nu geresolveert was om haer te patrocineeren, maer dat zy eerst drie honderd guldens voor de verschotten moest geeven, en dat hy ondergeschreeve dan zyn best zoude doen om haer Man in 't leven te behonden, dat zy, daer op, heeft geantwoord, dat zy alles, tot redding van haer Man, wilde geeven wat zy in de Waereld had, en daer alles voor wilde opzetten. Dat zy vervolgens met haer driën in huis zyn gegaen, en dat zy Geertje toen, met de uiterste bereidwilligheid, verscheide zakken met Geld heeft gehaelt, en de Vader en hy ondergeschreeve, door dien zy in het uittellen zeer stuntelig was, in haer præsentie uit die zakken, zoo veel moogelyk was, eenderley soort van Geld hebben uitgezogt en geteld tot de drie honderd guldens toe, en dat zy Geertje iterative reizen, onder het uitzoeken en tellen van de drie honderd guldens, repeteerde het geen zy bevoorens tegens hem ondergeschreeve nog op de Werf zynde had gezegt, en dat hy ondergeschreeve tog zyn best maer moest doen, spreekende zy Geertje en de Vader doe ook van de 1600 guldens, die haer Man aen de Vader nog kort bevorens had laten zien, zeggende dat zy daer van ook reeds aen de Vrouw, daer zy nu by inwoonde, de huur had betaeld: dat zy Geertje vervolgens het overschot weder weg burg; en dat gansch bezyden de waerheid is, dat hy ondergeschreeve zou hebben gezegt, dat hy maeken zou, dat haer Man weder by haer zou komen, of dat zy tegens hem ondergeschreeve zou hebben gezegt, dat zy daer over met Wyzer moest spreeken, of dat hy haer met beloften zou hebben genoodzaekt en tegens wil en dank afgedwongen, dat zy haer Geld, dat zy had, zoude geeven, maer dat het zeer wel zou kunnen zyn, dat hy ondergeschreeven, om de nieuwsgierigheid van de Bewoonders van het zelfde Huis, die door de reeten van de Binnendeur kwamen glimren en luisteren, te beletten, het een of ander voor dezelfde Deur heeft gehangen.

De Vader van Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

Dat hy ondergeschreeve, als geinformeert zynde, dat de examina met den Gevangen waren afgeloopen, van begrip was, dat, in gevolge het regt en usantie van andere Plaetsen, zelfs

ALK-MAER.

en byvoegingen in een gantsch verkeerd en hatelyk dagligt zyn geplaatst, omtrent al 't welke men zig eer-

De Vader van Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

zelfs ook in Noordholland, het gepermitteert was, om zoo een Gevangen te defendeeren, en zoo men iets tot zyn onschuld kon bybrengen, dat zulks dan ook aengenomen moest werden, hy ondergeschreeve de volgende dag, by de Præsident Meerlaen zig heeft vervoegt, die zig zeer verlegen toonde, en, opentlyk beleed van die zaeken geen kennis te hebben, en hem ondergeschreeve (vermits de Heer Westhoven uit de Stad was) aen de Heer Kloek renvoyeerde, die hy ondergeschreeve meede niet thuis vond, en doe terstond by de Heer Bailluw zig heeft geaddresseert en zyn Edele Gestrenge over het evengemelde heeft gesprooken; die daer op hem ondergeschreeve met een seer fors gelaet heeft geantwoord, het geen hy ondergeschreeve terstond in zyn Memorieboekje heeft aengeteekent, en nu letterlyk alhier werd ter nedergesteld; 't antwoord was, *ey waer staet dat, ik wil 'er niets van hooren, en als jy anders niet te zeggen hebt, zoo kunt gy heen gaen, ik vind het gantsch niet vriendelyk dat jy my daer over komt spreeken.*

Dat hy ondergeschreeve daer van aen de Vader verslag deed, en daer over adviseerde, dat 'er nu niets resteerde als na den Haeg te gaen, maer dat hy dan nog twee honderd guldens voor de verschotten moest geeven, waer toe hy aenstonds is geresolveert, koomende binnen drie uuren met de twee honderd guldens, en zeggende dat hy zyn Dochter, die by haer Moeder op het Zeglis was, had gesprooken, en dat die hem had gezegt, dat hy 't Geld maer van zyn Huis moest haelen, dat zy 't hem morgen weder zou geeven.

Dat hy ondergeschreeve tot het vragen van die Gelden is geresolveert, niet alleen om dat hy een en andermael had ondervonden, dat hy de dûpe van de Historie was geweest, als hy zulks niet had gedaen, en dus niet alleen om zig zelfs voor de verschotten te securereeren, maer ook de Haegsche Practizyns, aen wien hy ondergeschreeve daer voor ook heeft goed gesprooken: En ook dat 't hem ondergeschreeve, diestyds, niet convenieerde om veel verschotten, en die hy ondergeschreeve niet kon weeten hoe hoog die wel zoude loopen, te doen, alzoo de tyd en termyn, binnen agt dagen, daer was, dat hy ondergeschreeve, wegens de Koop van een Plaets van zestig morgen, tusschen de zes en zeven duisend guldens moest betaelen, en daerom zyn Contanten zelfs wel van doen had.

Dat

eerbiedigtlyk tot de Bylaagen No. 3. en 4. refereert, waar door de handelingen van den Advocaat Mo-

ALKMAER.

De Vader van Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

Dat hy ondergeschreeven uit den Haeg komende, haer heeft gecommuniceert, dat hy Request aen Zyn Hoogheid den Heere Prince van Orange had gepræsenteert om Pardon te erlangen, 't geen ook ten eersten rugtbaer is geworden, en dat de Vader en Vrouw, in 't byzyn van hem Ondergeschreeven, hebben geaccordeert, dat ieder de helft van de kosten van het confinement, indien hy mogt werden geconfineert, zoude contribueeren.

Dat het wel een waerheid is, dat sy Geertje Volger direct nooit order aen hem Ondergeschreeven heeft gegeeven, om aen Zyn Hoogheid Pardon voor haer Man te vragen, en dat dit al zoo min door haer als door haer Vader is gedaen, maer dat sy beiden hem Ondergeschreeven volkomen ordres hebben gegeven, om alles te doen wat hy Ondergeschreeven tot redding van haer Man en Zoon goeddacht te moeten geschieden, en sy Geertje tegens hem Ondergeschreeven, gelyk hier vooren staet vermelt, heeft gezegt, dat sy daer voor alles wilden opzetten, wat sy in de Weereld had, en dat hy Ondergeschreeve zyn best maer moest doen, en dat hy ondergesch. met die ampele last en commissie naer den Haeg is gegaen.

Dat hy Ondergeschreeven op Vrydag den 28 Mey een Brief van den Heer Spruit ontfangen hebbende, welkers inhoud was, dat hy Ondergeschreeve met de Vrouw en Vader cito in den Haeg moest koomen, en met haer mondeling Zyn Hoogheid sien te spreeken, en dat hy Ondergeschreeve doe aanstonds een Rytuig heeft genoomen, en daer meede na het Huis van Geertje Volger is gereeden, en doe, gelyk sy by haer Verklaring komt te zeggen, met haer met de Chais na haer Vader zyn gereeden: dat hy Ondergeschreeve aldaer den inhoud van de Missive heeft gecommuniceert; dat de Vader aenstonds bereid was, en honderd guldens voor de Kosten præsenteerde, maar dat sy Geertie doe zeer van gedagten scheen verandert te zyn, terwyl sy seide dat sy niet meede wilde, en dat men haer Man maer moest ophangen.

Dat hy Ondergeschreeve niet kan ontkennen, dat hy Ondergeschreeve over haere onnatuurlyke uitdrukkingen haer leelik en na verdienste heeft afgeschildert, als begrypende ook dat de zaek daerom niet begonnen was, en dat het dan beeter was geweest niet begonnen te hebben: Dat zy egter des 's avonds, circa negen uuren, met de Vader ten Hui-

ALK-MAER.

van 't Requeft voor het pafleeren der procuratie, zoo niet noodzakelyk, ten minften raadzaam hebben

De Vader van Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

dat het beide valfch was, zeggende hy Secretaris, dat zy Geert in die verklaring ook valfch van hem verklaert had: beroepende hy Ondergefchreeve hem in deeze op dezelfde Heer Secretaris en Scheepenen:

Al 't welke de Ondergeteekende declareert volkoomen de waerheid en conform te zyn, bereid zynde zulks nader met Eede folemneel te beveftigen.

Alkmaer 4 Nov. 1773.

Was geteekent,

P. Pasmoy Molenaer.

(4 A.) Op heeden den 28 October 1773. compareerde voor my Cornelis Kuyper, Secretaris van Noordfchermeer, in præfentie van Willem Oly en Claas Muufz, Scheepenen aldaer, Abraham vande Velde, Claas Quantes, en Dirk Frederikfz, in de Schermeer woonagtig, en van genoegzaeme ouderdom, omme getuigenifle der waerheid te kunnen geeven, dewelke verklaeren ter ontdekking van de waerheid hoe waerheid is.

En eerftelyk, verklaeren de Getuygen gezamentlyk, dat de Advocaet Molenaer, in præfentie van ons Getuygen, en Secretaris en Scheepenen, op heeden aen Geertje Volger, de Vrouw van Jacob vande Velde, heeft afgevraagt, of hy Advocaet, of haer behuwt Vader, de gezegde Abraham vande Velde, haer ooit of ooit hebben gedwongen, dat zy de drie honderd guldens aen de gemelde Advocaet zouden geeven? waer op zy in præfentie van ons en gemelde Secretaris en Scheepenen heeft geantwoord van neen, dat 'er geen dwang hoe genaamt, heeft plaets gehad, maer dat zy het uit hoofdigheid heeft gegeeven, kunnende hy Molenaer van haer, Geertje Volger, op eenige verdere vragen, die hy quam te doen, niets meer te weeten komen, als loopende zy het Vertrek uit, en abfenteerde haer alzoo zonder dat zy weer te voorfchyn quam, maer dat zy, eenige tyd daer na met een boosaerdig opzet weder in de Kamer is gekomen, wanneer de Secretaris haer onder het oog bragt, dat zy zulks niet moet hebben verklaert, terwyl zy daer nu vlak tegen aen verklaerde, en dat vaft zou loopen, en waer op zy toen onder een groote exclamatie uitriep,

hem gemaakt; maar veronderfteld de fpoed door de Teekenaars van 't Requeft tot behoud van den Ge-

ALKMAER.

riep, ja zy hebben myn gedwongen, en doe weder de Kamer uitging, en de twee eerfte Getuygen verklaeren, dat zy met gezegde Geertje Volger ten huife van den voorn. Advocaet hem hebben weezen opzoeken, om te zien of hy geen raed wift, om hem Jacob vande Velde te redden, en dat hy eindelyk heeft op zig genoomen om te zien hoe ver hy 't brengen kon; verklaert hy eerfte Getuyge, dat het onwaeragtig is, dat zy Geertje tegen meergemelde Molenaer zou hebben gezegt, ten tyde wanneer zy met haer driën na den Haeg waren geweeft, en dat hy Molenaer uit de Poftwagen ftapte, *ik ftap van u af, ik zie wel dat het alleen om geld te doen is, dat kan ik u niet meerder geeven*, zonder dat zulks of iets foortgelyks door haer is gefprooken; en eindelyk verklaert hy, dat hy met haer Geertje Volger in præfentie van meergemelde Advocaet heeft geaccordeert, dat zy te zamen, en dus ieder de helft van de koften van het Confinement zoude betaelen.

De Vader van Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

En eindelyk verklaert de derde Getuyge, Dirk Frederikfz, dat hy met het Jongetje van Geertje Volger na 't Huis van haer behuwt Vader is geweeft om het gebruik van de Wagen, zonder dat de Jongen by hem van daen is geweeft, en dus dat onwaeragtig is, dat hy Abraham zou hebben gezegt, dat de Jongen het eens wreeken moeft aen die geene die Taet dat quaed deede, en dat hy maer een Mes by hem zou fteeken, en dat hy die geene die het hem verwyt deeden maer moeft fnyden, zonder dat daer van of iets diergelyks een woord is gerept.

Eindigende de Getuygen hier mede deze haere gegeeven verklaring, geeven voor redenen van wetenfchap, al 't verklaerde te hebben gehoort, gezien, bygewoont en ondervonden, en alsnog in goede geheugen te hebben, voorts als in den Text, bereid zynde het zelve ten allen tyden nader met folemneele Eede te willen beveftigen.

Aldus gepaffeert ten Huife van Geertje Volger onder Noordfchermeer voornoemt, in præfentie van bovengem. Schepenen als Getuygen, die de Minute deezes nevens de Comparanten en my Secretaris hebben geteekent, datum als boven.

In kenniffe van my,
Cornelis Cuyper, Secretaris.

ALKMAER. Gecondemneerde gemaakt was onvoorzigtig, veronderfteld, dat men ten onregte gebruik gemaakt had

De Vader van Jacob Abrahamsz. wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.

Op dato als boven compareerde voor ons Schout en Schepenen van Noordfchermeer, (abfent Cornelis Ton,) de Getuygen in den hoofde dezes gemeld, dewelke verklaerden, na dat haer dezelve Verklaring duidelyk was voorgeleezen, te weezen de opregte waerheid en overzulks daer by te perfifteeren, doende daer op den Eed, en zeggende ieder van hun afzonderlyk (*zoo waerlyk helpe my God Almachtig!*)

Actum in Judicio ten Raadhuife van Noordfchermeer.

My prefent,
Cornelis Kuyper, Secretaris.

(4B) Op heeden den 15 November 1773. compareerde voor my Cornelis Kuyper, Secretaris van Noordfchermeer, in præfentie van Willem Oly, en Klaes Muufz Kleyn, Schepenen aldaer, als Getuygen, Abraham vande Velde, Klaes Quantes en Lysbet vande Velde, alle in de Schermeer woonagtig, en van genoegzaeme ouderdom zynde, omme getuigenis der waerheid te kunnen geeven, dewelken verklaren hoe waer ende waerachtig is.

Ende eerftelyk, de eerfte Getuyge afzonderlyk, dat, wanneer hy door den Advocaet Molenaer te Alkmaer wierd afgezet, en door zyn Edele gezegd werd, dat hy met de zaek van zyn Getuygens Zoon niet meerder te doen wilde hebben, hy daer over radeloos was geworden en zeer bedroeft zynde, tegens dezelve Advocaet zeide, dat hy wel wenfchte als hy t'huis quam, dat hy dan aenftonds ftierf en dood bleef, en dat dit zeggen van dit gevolg fchynt geweeft te zyn, dat de gezegde Advocaet, hem Getuyge naderhand fpreekende, tegens hem zeide, dat hy doe gerefolveert was ons te willen dienen, en te zien, of hy Getuygens Zoon in 't leven zouden kunnen behouden, maer dat aen hem alvorens moeft werden ter hand gefteld drie honderd guldens voor de verfchotten, en dat hy Getuyge daer op heeft verzogt, dat hy Advocaet met hem na zyn behuwt Dochter, de Vrouw van zyn gezegde Zoon, zoude gaen, dewyl hy zeide, dat zoo lang zy Geld had, dat hy Getuyge dan niet wilde geven, en herhaelende aen dezelve, gelyk de waerheid was, dat zyn Zoon weinig weeken voor zyn

had van de naam van een Vrouw, die een mondelinge generale volmagt had gegeeven, die het præsen-

zyn apprehensie aen hem Ondergeschreve in præsentie van zyn Zoons Vrouw had laeten zien eenige Gelde, waer op hy Getuyge zeide, daer is wel zestien honderd guldens, waer op Jacob zeide, ja sok my Vader, en daer op Geertje Volger zeide, wy hebben nog veel meer Vader, en dat hy vervolgens met de gezegde Advocaet na zyn meergezegde Dochter is gegaen, en op de Werf gekoomen zynde, hy Getuyge eerst alleen by zyn Dochter in Huis is gekoomen, en haer doe gezegt, dat de Advocaet Molenaer nu geresolveert was om haer Lieden te dienen, en dat hy zyn best wilde doen om te zien, of hy haer Man van de dood kon bevryden, maer dat hy teffens gezegt had, dat 'er alvorens drie honderd guldens voor de verschotten moest weezen, dat zy over die boodschap zeer verheugt zynde, direct sig bereidwillig daer toe toonde, en met hem Getuyge na de Advocaet zyn gegaen, en zy doe tegens hem zeide, dat zy alles tot redding van haer Man wilde geven, wat zy in de waereld had, en dat zy daar voor alles wilde opzetten, dat zy vervolgens met haer driën in Huis zyn gegaen, en dat zyn Dochter doe uit eigen vrywillige beweeging verscheide zakken met Geld heeft gehaeld, en hy Getuyge doe en de Advocaet, vermits zy zoo langzaem in 't tellen was, in haer præsentie uit die zakken, zoo veel mogelyk was, eenderley soort van Geld hebben uitgezogt, en doe drie honderd guldens hebben geteld, bergende zy het overschot weder weg, en dat zy Geertje onder het tellen niet alleen verscheiden malen herhaelde, dat zy alles, als zy haer Man weder by haer kon krygen, wilde geven wat zy had, en dat hy Advocaet tog maer zyn best moest doen, maer ook nog nader, wanneer hy Advocaet de Werf af en 't Hek uitging; dat ook onder het voornoemde tellen in 't gesprek te pas quam van de zestien honderd guldens hier voren gemeld, en dat zyn Dochter doe zeide, dat zy behalven deeze drie honderd guldens, ook reeds daer van vooruit aen de Vrouw daer zy inwoonde aen huur had moeten betaelen honderd vyftig guldens, dat het dus bezyde de waerheid is, dat hy Advocaet zou hebben gezegt, dat hy maken zou, dat haer Man weder by haer zou komen, of dat zy Geertje zou hebben gezegt, dat zy daer over met Wyzer alvorens moest spreeken, of dat 'er eenige dwang of

ALKMAER.

De Vader van Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

ALK-MAER. senteeren van een vorig Requeſt ook op haar naam *rebus & factis* had geadvoueert en goedgekeurt, veron-

De Vader van Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

of dreigementen, hoe genaamt, zouden hebben plaets gehad, of dat zy met beloften van den Advocaet of vloeken en dreigen van hem getuigen zouden zyn genoodzaekt; dat dus even bezyden de waarheid is, dat zy Geertje onder 't tellen een gedeelte Geld zou hebben te rug gehaelt en gezegt zou hebben, waer zal ik van leven, en dat hy Getuyge 't haer weder zou hebben afgenoomen, of dat haer onbepaelt, om haer Geld zou zyn gevraegt, dewyl hy Getuyge haer kan voorreekenen, dat zy circa zoo veel aen Goederen en Vee na haer Mans vaſtzitten, buiten de dagelykſe invangſt van Waeren heeft verkogt als de reeds gemelde drie honderd guldens en de honderd vyftig guldens, en dus een veel importanter ſom van haer zou moeten ontfangen.

Dat hy Getuygen daegs daer na by meergedagte Advocaet is gekomen, om te verneemen hoe het met de zaek geleegen was, en zyn Edele hem doe zeide, dat 'er hier geen hoop van redding was, en verders van zyn wedervaren verſlag deed, en dat 'er nu geen raed meer voor handen was, als na den Haeg te gaen, maer dat 'er dan nog twee honderd guldens voor de verſchotten moeſt weezen, en zoo hy daer toe reſolveerde, dan hoe eer hoe liever; dat hy daer op cito na zyn Dochter, die even buiten Alkmaer was, is gegaen, en haer zulks heeft te kennen gegeeven, die hem Getuyge heeft verzogt, dat hy die twee honderd guldens van zyn Huis maer zoude haelen, onder beloften, dat zy daegs daer aen dat Geld aen hem Getuyge weder zou geeven, dat hy Getuyge daer in heeft bewilligt, het Geld vervolgens gehaelt en aen den Advocaet terſtond ter hand geſteld, en dat hy Getuyge daer na weder by haer is gekomen, en tegens haer heeft gezegt, *nou Geert ik heb de twee honderd guldens van myn Huis gehaeld, en by de Advocaet Molenaer gebragt*, waer op zy antwoorden, *dat is goed, nou kun jy het van de Koeyen, als die verkogt zyn, inhouden:* dat dus insgelyks door haer Geertje is verciert, dat zy ten tyde, wanneer hy haer quam zeggen van die twee honderd guldens, zou hebben gezegt, Vader, waer zal ik het van daen haelen, jy weet wel, dat ik het niet heb, en dat hy Getuyge daer op zou hebben gezegt, dan zal ik het op u Koeyen haelen.

Dat

onderfteld deeze Vrouw, de Huisvrouw van den Gedetineerde, had geen de minfte begeerte getoond

Dat wanneer haer Geertje door den Advocaet Molenaer was voorgefteld, dat zy met haer driën na den Haeg zouden gaen, en door hem Getuyge was gepræfenteert om honderd guldens voor de koften te betaelen, zy Geertje zulks volftrekt heeft geweigert, en gezegt, dat men haer Man maer moeft ophangen, en eindelyk is geresolveert om meede te gaen; dog dat 't onwaer is dat de Advocaet diestyds zou hebben gezegt, dat de Prins niet aen 't Hof was, maer wel dat Zyn Hoogheid 't Requeft in handen van 't Hof had gefteld, en dat men Zyn Hoogheid daer over niet konde fpreeken, en dat meede onwaer is, dat zy op de te rug reize tegen den Advocaet Molenaer niet zou hebben gefproken, gelyk zy by haer Verklaring komt op te geeven, dat hy Getuyge zig genoodzaekt vind om eens na waerheid te moeten verklaren, waer uit kan blyken, wat middelen zy al niet heeft gepractifeert, om hem Getuyge zwart te maken; dat zoo dra haer Man was geapprehendeert geworden, den Heer Bailluw van der Nyenburg al haer Vee en Goederen heeft laten beflaen en befchryven, en eenige dagen voor Mey zy beide by den voorfz. Heer Bailluw ontbooden zynde, en zy op Meydag van de Plaets moeft, de Heer Bailluw heeft voorgefteld, zoo hy Getuige Borg voor de koften wilde worden, dat hy Bailluw dan 't Arreft zou ontflaen, en dat hy Getuyge zulks heeft gedaen, en doe door haer is gepræfenteert, dat zy dan vier Koeyen, twee Schotveerzen, en twee Kalveren weder tot fecuriteit van die Borgtogt aen hem Getuyge zoude geven, terwyl zy met de Beeften verleegen was, en 'er geen Land voor had, en hy Getuyge al, en dat zulks weder door hem Getuyge is geaccepteert geworden, en daer van ook een notariale Acte, is gepaffeert geworden, en omtrent welk gepaffeerde zy Geertje by haer Verklaring aldus komt op te geven, *dat vervolgens haer Mans Vader die niet alleen meeft al haer Vee reeds heeft, uitgezondert drie Koeytjes, die men haer heeft gelaten*, dat hy Getuyge alzoo min de onbetamelyke en ergelyke woorden tegen haer heeft gebruikt, en waer van zy, zoo haer Verklaring zegt, in 't generael genoodzaekt was te verklaren, als dat hy tegen haer Kind van agt jaer, wanneer die om de Wagen by hem Getuyge kwam, zou hebben gezegt, *dat als hy groot was, dat hy* 't

ALKMAER.

De Vader van Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

ALK-MAER. toond om haar Man te redden, verondersteld dat zy de executie van het Doodvonnisse met dezelve ge-

De Vader van Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

't dan nog eens wreeken moest aen die zyn Toet dat quaed deeden, en dat hy een Mes my hem moest steeken om daer meede te snyden, gelyk ook zelfs een van haer beste Vrienden, daer zy by in Huis woont, die met de Jongen om de Wagen was geweest en niet by hem van daen was geweest, tot zuyvering van hem Getuyge op den 28 Octob. jongstleeden voor Secretaris en Schepenen onder Eede heeft verklaert, dat zulks onwaeragtig was, en dat hy Getuyge daer van of iets diergelyke geen woord zou hebben gerept.

Nog verklaert hy Getuyge, dat over eenige weeken Marcelis, een van den Heer Baillouws Dienders, tegens hem Getuyge heeft gezegt, dat hy de Vrouw van Jacob had aangeweest om twee paer Linnen Kousen voor de zeere Beenen van Jacob, en dat de Vrouw 'er maer een paer had bezorgt, en dat 'er nog een paer moest weezen, dat hy Getuyge zulks tegen de Vrouw moeste zeggen.

Eindelyk verklaren zy Getuygen gezamentlyk, dat de eerste Getuyge van haer Boeregereedschap niet anders heeft, als een Boerewagen, een Emmer, een Vat, een Kaespers, een Souttafel, een Soutkist, een Biggeben, eenige Setters, een Kroozer, een Seyn, eenige Hooyharken en Vorken, en dat hy Getuyge geen een stuk Bouwgereedschap van haer heeft, en dat zy het zelfs ook niet eens heeft, nog dat haer Man het ook nooit heeft gehad, als ook nooit een Bouwman geweest zynde, en dienvolgens haer verklaerde daer omtrent meede gansch bezyde de waerheid is.

Eindigende zy Getuygen hier meede deese haere na waerheid gegeeven verklaring, geeven voor reeden van weetenschap als in de Text, en over zulks bereyd zynde het zelven ten allen tyden nader met solemneele Eede te willen bevestigen.

Aldus gepasseert ten Raedhuise van Noordschermeer in praesentie van bovengemelde Schepenen, als Getuygen, die de Minute deezes, nevens de Comparanten en my Secretaris hebben geteekent dato ut supra.

In kennisse van my,

Cornelis Kuyper, Secretaris.

Op

gelatentheid had kunnen aanschouwen, waar mee-de het geweezen was, zoo zoude het verzoek door het onbevoegd employ van haare naam niets van desselfs kragt verliezen, dan blyft 'er nog altyd eene Suppliant over, die, hoe zeer men hem met de zwarste verwen afschildert, egter een gevoelig hart bezit, die aandoening heeft van eene straf, die zyn Kind en klein Kinderen met smaad en schande bedekt, dien smert en medelyden den traanen afpersfen, dog die tevens moed heeft, om den eenigen schoon glibberigen weg, welke tot redding openstaat, in te slaan; die zyn woord van alles tot behoud van zyn Zoon te willen opzetten gestand doed, en die ook zonder concurrentie van des Gedetineerdens Huisvrouw bevoegt is de nodige middelen tot dat einde strekkende, te beraamen en in 't werk te stellen.

ALKMAER. *De Vader van* Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

Het is immers bekend, op den aart der zaake en op het beschreeven regt gegrond, dat in zaaken, in welke provocatie plaats heeft, niet alleen een gecondemneerde zelfs, maar ook alle die by een Vonnisse geintéresseerd zyn, zig tegen het zelve langs den weg van Appel mogen versetten, ja met zoo veel woorden omtrent Crimineele gewysdens in *de L. 6. D. de appellationibus* gestatueert, dat niet alleen een gecondemneerde zelfs, maar ook een iegelyk, 't zy daar toe gelast, 't zy uyt eyge beweeging, 't zy Bloedvriend van den Gecondemneerde, 't zy een Vreemde, zonder onderzoek of hy 'er interest in heeft of niet, zonder onderscheid of de Gecondemneerde leeven of sterven wil, zig van 't middel van Appel mag bedienen; deeze Wet reclameerd Abraham vande Velde, hy vertrouwd, dat daar dezelve medebrengd *humanita-*

ta-

Op dato hebben de Comparanten voornoemt, in handen van Schout en Scheepenen van Noordschermeer voornoemt den gerequireerden Eed afgelegt, zeggende tot bevestiging van dit alles, ieder van hun afzonderlyk, (*zoo waerlyk helpe my God Almachtig.*)

ALK-MAER.

De Vader van Jacob Abrahamsz. wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.

tatis ratione omnem provocantem audiri debere, hy als Vader van den Gecondemneerde niet kan worden afgeweezen, al waare het, dat zyne Schoondogter, met eene Stoïsche gevoelloosheid begaaft, een geringen ſtuyver geld meerder dan haar 's Mans leeven agte, en hem uyt eene ſtrenge vaſthoudendheid aan 's Weerelds goed in zyn verſoek ontviel; mits hy maar kan doen zien, dat het quæſtieuſe Vonnisſe van Bailliuw en Mannen van Leen, over zyn Zoon geveld, niet valt in de termen van de bekende Reſolutie van U Edele Groot Mogende van dato 10 September 1591, of dat 'er in 't voorhanden zynde geval redenen gevonden worden, om zynen ongelukkigen Zoon van dezelve te eximeeren, en dit is dan ook het voornaame point waar op men de attentie van U Edele Groot Mog. imploreerd.

Hier toe heeft men, zoo vertrouwd word, by 't voorſchreeve Requeſt de gepaſte gronden opgegeven; Bailliuw en Mannen van Leenen meenen, dat dezelve van realiteit zyn gedeſtitueerd, of zy zulks zoo klaar en evident bewyzen, dat de Gecondemneerde zonder nader onderzoek moet worden ter Dood gebragt, zal nu uyt eene korte recapitulatie der poſitiven by 't meergemelde Requeſt geallegeert, en een decent examen van de contradictie tegen 't voorſchreeve verzoek by U Ed. Groot Mogende kunnen worden geoordeeld.

De eerſte grond by 't voorſchreeve Requeſt vermeld beſtaat daar in, dat 'er geene informatien, genoegſaame bewyſen of indicien des Gecondemneerdens apprehenſie zyn voorafgegaan; deeze allegatie eene bloote negative zynde behoefde aan de zyde van de Suppliant geene probatie, dog hy is door de Memorie en Bylaagen van Bailliuw en Mannen van Leen in ſtaat geſteld de waarheid van dezelve te betoogen;

Op den 11 April 1773 zoude het prætenſe delict gecommitteerd zyn: wanneer het decreet van apprehenſie verleend is, blykt niet; zeeker is het, dat het zelve reeds op den 23 April 1773 aan den Gecondemneerden is te werk gelegt;

Dog

Dog toen consteerde geensints van het *Corpus delicti*, toen bleek 'er niet uit een oculaire inspectie van den Regter zelfs, of uit een Legaal Declaratoir van des kundige, dat de drie Beesten op eene geweldaadige wyse, veel min door vergift, waren omgebragt, de Verklaringen aan de Memorie van Bailliuw en Leenmannen sub No. 1. en 2. geannexeert, waar uit dit word opgemaakt zyn eerst, op den 22 en 23 April gepasseert en beëdigd, en dus waarschynelyk posterieur aan het decreet van apprehensie, waar van men zorgvuldig den datum verzwygt, dezelve hebben geen kragt van legaal bewys in *materia Criminali*, ja zodanig legaal bewys, de schouwing namentlyk door des kundige Lieden, exsteert tot heeden niet, wyl de Koeijen volgens het adveu van Bailliuw en Leenmannen reeds waren begraven, voor en aleer de zaak tot kennisse van den Bailliuw gekoomen was, en dit is het eerste notabel defect, 't welk op zig zelve eene notoire nulliteit opleeverd:

ALKMAER. *De Vader van* Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

Het defect van genoegsaame informatie of bewys omtrent de Persoon, welke dit onzeeker delict zoude hebben gecommitteert, is niet minder evident:

By de meergemelde Memorie van Bailliuw en Leenmannen beroept men zig in de eerste plaats op het quaad gerugt en de allerslegste conduites, niet alleen van de Gecondemneerde, maar ook van desselfs Vader en zyn overleedene Broeder; maar het is 'er zoo verre van daan, dat zulks by 't verleenen van het decreet van apprehensie tot bezwaar van den Gevangene zoude hebben kunnen strekken, dat uit de Bylaage sub No. 3. consteerd, dat van die quaade naam en slegte conduites zelfs op dat tydstip geen 't minste blyk was, wyl dat bewysstuk zelve eerst op den 24 Mey 1773, en dus twee dagen na het Doodvonnis naar het begrip van Bailliuw en Mannen van Leen had moeten zyn geëxecuteerd, is in de Weereld gekomen, terwyl boven dien zoo op de Persoonen, die 't gemelde Declaratoir hebben geteekend,

ALK-MAER, *De Vader van* Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

waar onder Albert Renses zelve is, als op desselfs inhoud verscheide weesendlyke reflexien kunnen worden gemaakt, nademaal daar by niet alleen niets gevonden word relatief tot de prætense misdaad, waar van de Gecondemneerde was beschuldigt, maar nademaal in dat fraaije stuk geen een staaltje van slegt comportement word ter needer gesteld, 't welk waarschynelyk daar uit voortvloeyd, dat 'er na waarheid geen een exempel kan worden bygebragt, dat de daar by zoo leelyk afgeschilderde Persoonen immer hun Evenmensch of Meedeburger eenige schaade hebben toegebragt, waar uit de prætense vreese der Meedeburgeren, en het schuwen van dezelve Persoonen in de samenleeving, waar van zelfs het tegendeel uit de Bylaage sub No. 1 en 6 blykt, konde worden goedgemaakt.

Men beroept zig in de tweede plaats op de suspicie waar onder de Gecondemneerde zoude hebben geleegen, van nog eens en andermaal eens anders Vee mishandeld te hebben: dog men behoeft de prætense bewysen van deeze suspicie sub No. 4 en 5. aan de Memorie geannexeerd, slegts in te zien, om overtuigd te worden, zoo dat dezelve geen aanleyding tot het decreet van apprehensie hebben kunnen geeven, wyl de eerste Verklaring van Jan Wennius, c. s., sub No. 4. op den 26 April gegeeven, en op den 1 Mey beëdigd is, en het Declaratoir van den Bullooper Jan Nool sub No. 5. eerst op den 6 Mey 1773, en dus na de apprehensie van den Gecondemneerde is gepasseert, als van de ligtvaardigheid der suspicie zelve, wyl dezelve alleen word afgeleid uit een prætens zeggen van de Vrouw van den Gecondemneerde: *Wat praat-je luy daar, wat zegje dat wy het Beest vergeeven of quaat gedaan hebben?* En uit een zeggen van den Gecondemneerde, *dat de Veersen van Jan Wennius wel drie dagen ziek geweest waren*, uit welke bewoordinge, waar van men de waarheid of onwaarheid hier ter plaatse niet kan onderzoeken, zeeker niemand, die slegts een

geen natuurlyke Logica magtig is, zoude opmaaken; *Ergo heeft Jacob Abrahamsz. die Beesten vergeeven of omgebragt.* ALKMAAR.

Maar vooral drukte den Gecondemneerde, naar het begrip van Bailliuw en Mannen van Leen, het getuigenis van zeekere Grietje Jacobs, Huisvrouw van Teunis Veen, dat zy van haar Man had gehoort, (dit is de reede van weetenschap in de Bylaage sub No. 1. voorkoomende) dat de Gecondemneerde ter geleegentheid van een gesprek, dat de Plaats waar op de Gecondemneerde toen woonde, aan Albert Renses verhuurt was, tegen hem Teunis Veen zoude hebben gezegt, dat als Albert voor dat hy vertrokken was, Vee op de voorsz. Plaats bragt, hy dan Albert een Stoel zoude setten, daar een ander een exempel aan kon neemen: Dit getuigenis van hooren zeggen van *eene Vrouw*, die niet de misdaad zelve of eenige van dessels omstandigheden concerneerende, maar een ydel dreygement *in vago*, en waar uit de quæstieuse misdaad niet konde worden afgeleyd, behelsende is dan de voornaame, ja eenige grond, waar op de demarche van den Bailluw en het decreet van apprehensie van den Regter heeft berust, want de Bylaage sub No. 6., in dato 30 Augusty 1773, kan geen fundament hebben opgeleevert voor of tot de apprehensie, die meer dan vier maanden was vooraf gegaan, dog men behoeft het dertigste Articul van de Ordonnantie op de criminee-le Justitie slegts in te zien, om overtuigt te worden, dat ook dit eenig fundament, zelfs met de voorige gecombineert gantsch ongenoegsaam is, om de meergemelde apprehensie te justificeeren, als welk Articul duydelyk vorderd, dat wanneer iemand niet *in flagranti delicto* is betrapt, *behoorlyke informatien genoomen worden, en deselve gezien weezende, indien daar af blyke ten minste by halve preuve, of groote en vehemente suspicie, den Delinquant gevankelyk gesteld werde, of gedagvaard werde te compareeren in Persoon, na dat die materie bedisponeert zal weezen*: nu *autem* consteerde op het

De Vader van Jacob Abrahamsz. wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.

ALKMAER.

De Vader van Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

het verleenen van het decreet van apprehensie, ja selfs nu nog niet op eene authentique of legale wyze, van 't *Corpus delicti*, zonder 't welke onder reverentie nimmer een crimineel Proces kan worden aangevangen; het slegt gerugte, tot de quæstieuse misdaad niet relatief, was niet geconstateert; de suspicie dat de Gecondemneerde zig in vroeger tyd aan een diergelyke misdaad had schuldig gemaakt, was ligtvaardig en ongegrond; *de persona delinquente* was geen halve preuve *per unum testem*; want de gemelde Grietje Jacobs heeft den Gecondemneerde 't Vee van Albert Renses niet zien mishandelen, maar slegts van haar Man gehoort, dat den Gecondemneerde aan hem zoude hebben gezegt, dat hy *casu quo* aan Albert eenen Stoel zoude setten, en dus is daar uit, soo men vertrouwt, palpabel, dat de gemelde apprehensie zoo niet buiten alle grond, ten minsten veel te ligt en præmatuur is ingewilligt en te werk gelegt:

Een prætens-gemor onder de gemeente, waar van al meede geen blyk onder de Bylaagen der meergemelde Memorie is te vinden, word wel in subsidium ingeroepen, dog kan na het begrip van den Suppliant een Bailluw of Regter niet bevoegt maaken, om de Landwetten, die voor de veiligheid en securiteit der Ingezeetenen waaken, te overtreeden, en een gezeeten Burger op mindere informatien, preuven of suspicien, dan die Wetten vorderen, van zyn vryheid te berooven, en uit zyn Huis na eene akele gevankenis te doen sleepen, nog in 't generaal, nog particulier in dit soort van delicten, in welker inquisitie en straffen, (men leeze en herleeze de geallegeerde Placaaten van 22 January 1515, van 26 September 1658, van 24 February 1696, en de Politicque Ordonnantie van U Edele Groot Mogende Articul 30 en 32, zoo dikmaals men wil,) nog Bailluwen nog Regters van de observantie der crimineele Ordonnantie door hun bezwooren zyn gelibereert.

Daar nu het defect van behoorlyke præcedente informatien quod ad factum behoort vast te staan, zal

ALKMAER.

De Vader van Jacob Abrahamsz. wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.

zal het weynig moeyte kosten te doen zien, dat zulx aan den Suppliant eenen wettigen grond tot klagten opleeverd, nademaal niet alleen in genere, *quod contra legem fit, ipso jure nullum est;* maar de voornaamste Criminalisten in het versuym van sodanige præparatoire informatien eene notoire en onherstelbare nulliteyt stellen, welk systema by 't Hof van Justitie deezer Provincie van alle oude tyden af met 'er daad is geadvoueert volgens 't Getuygenis van den Hollandschen Regtsgeleerde *Petrus Bort in desselfs Tractaat van crimineele zaaken Tit.* 4. *No.* 40.

Ende zyn zodanige præparatoire en præcedente informatien zoo noodsakelyk, essentieel en fundamenteel in crimineele Proceduren, dat nul en van onwaarde is al 't geen tegen iemand sonder eenige præallabele informatien tot desselfs laste in crimineele zaaken werd by de hand genoomen, ten waare iemand waare bevonden op de heete daad, ofte dat eenige Partbyen over den Misdadigen klaagden, en is dienvolgende by 't Hof van Holland van alle ouden tyden verstaan, dat een apprehensie, die geschied zonder præcedente informatie, SOO NUL IS, DAT DESELVE DOOR VOLGENDE INFORMATIEN NIET KAN WORDEN GECONFIRMEERD, *maar heeft het Hof in sulken gevallen belast de Gevangenen te relaxeeren*, wordende tot corroboratie van deeze Doctrine daar ter Plaatse nog geallegeert *de Apologie van de Groot, Cap.* 13. *omtrent het eynde* en *Dambouder Pract. crimineel, Cap.* 12. *No.* 2.

De tweede grond door den Suppliant by 't voorschreeve Requeſt bygebragt, komt, zo als by de Memorie van Bailliuw en Mannen van Leen te regt geposeert word, daar op neer; Dat gelyk 'er geene genoegsaame informatien bewysen of indicien des Gecondemneerdens apprehensie waren voor af gegaan, de Gecondemneerde zoo ook naderhand tot bekentenis is gebragt door een nieuw soort van pyniging, in de Indiën omtrent Slaaven gebruykelyk, en in deeze vrye Landen ongepermitteert,

waar

ALK-MAER.

De Vader van Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

waar door hy zwaar gebrooken, en buyten ſtaat geſteld is, om zonder behulp van een Stok zig te regten, hoedanige Confeſſie de Regts Doctooren ongenoegſaam oordeelen, om aan eenen op Confeſſie gecondemneerde het Appel te weygeren, moetende daar toe de by het gemelde Requeſt vermelde Requiſiten concurreeren.

Deeze allegatie by den Steller van 't meergemelde Requeſt ter goeder trouwe, en volgens de hem gegeevene informatien gemaakt, lyd zoo quod ad factum als met betrekking tot het daar uit gededuceert gevolg eene ampele contradictie, en moet dus in beyden opſigten nader getoucheert worden.

Ik genere word by Bailliuw en Mannen niet ontkend, dat men om de Confeſſie van den Gecondemneerden te erlangen zig van andere middelen bediend heeft, als van eenvoudige Interrogatorien of Confrontatien, men advoueerd met zoo veel woorden, *dat de Gecondemneerde op voorſtel van den Bailluw is gezet op zoodanige plank, als men voor het Geregt der Stad Alkmaar, alvoorens ter ſcherper Examen over te gaan, te meermaalen tot verkryging der Confeſſie aan hardnekkige Gedetineerde had geëmployeert, met dat gevolg dat de Gecondemneerde na verloop van eenigen tyd heeft geconfeſſeert.*

Dog 't is, zegt men, abuſief, dat het Pynbankje uit de Indiën herwaerds is overgebragt; het voorwendſel dat het Bankje een exorbitante tortuur zoude zyn, is zoo verre van daar, dat het eygentlyk geen pyn veroorſaakt, maar het eenige effect van 't ſelve is, dat iemand, die daar op geſet word, by continuatie in 't ſelve Poſtuur moet blyven zitten, zonder egter tot dat eynde gekneeveld of ſterk gebonden te worden, en daar door de Kramp kryge; en 't is zegd men wyders, een onwaaragtige en mitsdien een aller onbeſchaamſt voorgeeven, dat de Gevange door 't ſelve zwaar gebrooken en buyten ſtaat geſteld zoude zyn om zonder behulp van een Stok zig op te regten, conſteerende zelfs in tegendeel uit eene Verklaring

ring van den Stads Doctor en Lector (onder de Bylaagen sub No. 11 overgelegd,) die den Gevangene in de maand Augustus, en dus meer dan drie maanden na gemelde quasi præparatoire tortuur gevisiteert en geëxamineert hebben, dat deselve niet gebrooken is, nog volgens zyn eygen zeggen ooit eenigen schyn van Breuk gehad heeft, en dat voor zoo verre door hun heeft kunnen worden ontdekt geene verdere Breuken of Verlammingen aan desselfs geheele Lighaam te vinden zyn.

ALKMAER.

De Vader van Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

De Suppliant dit middel als eene eygentlyke tortuur considereerende behoeft niet uyt te weyden in eene discussie, of en in hoe verre in deeze Landen eene præparatoire Pyniging gepermitteerd zy; hy behoeft niet te ondersoeken, of en in hoe verre Bailliuw en Mannen van Leen bevoegd zyn, om het voorbeeld van 't Gerecht der Stad Alkmaar te volgen, hy zal al meede niet Historice bewysen, dat diergelyk middel in de Indiën omtrent Slaaven gebruykt word, en uit discretie niet nagaan, wie de Uitvinder van 't selve zy, of op welke tyd en by wat geleegendheyd het selve te Alckmaar is ingevoerd, wyl al 't gunt deswegens by het Request geposeerd is, alleen strekte, om desselfs ysselykheid met een woord aan te stippen, maar liever aan U Edele Groot Mogende voordragen, op hoedanige wyse deeze prætense onpynelyke manier van tortuuren word geoeffend; de Geaccuseérde namentlyk word geset op een Bank of Plank met drie Beugels, waar van de eerste over de Voeten, de tweede over de Knien, en de derde wat hooger word vastgemaakt, de Handen van den Patient werden dan aan een Touw, 't welk door een Kram of over een Catrol loopt, gebonden, en op deeze wyze het booven Lyf zoo verre voor over getrokken, dat de Handen voor by de Voeten koomen, en dan word 'er nog wel by gepractiseert, dat een Diender op den rug van zoo een Patient gaat zitten, om hem nog meerder tot el-

ALKMAER.

De Vader van Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

elkander te drukken ofte vouwen, in deeze yſſelyke poſitie laat men den Patient in eene naare eenſaamheyd, tot dat hy niet door eene ligte krampvlaeg, maar door ſmerte, door die uitrekking en ſamenvouwing veroorſaakt, afgemat, eene korte dood boven een langduurig lyden verkieſt.

De Suppliant is in de onmogelykheyt om deeze zyne Beſchryving met Authenticque Stukken te beveſtigen, geen acces hebbende tot den Gecondemneerde, die de pyniging heeft geleeden, geen faculteyt hebbende om het Inſtrument zelve te Inſpecteeren, moeten deſſelfs poſitiven op bloote informatien beruſten, dog deſelve zyn daarom niet ten eenemaale verwerpelyk, wyl de beſchryving van Bailliuw en Mannen van Leen meede door geen bewyſen geſtaafd word; dus dit Point onder reverentie aan beyde zyde even ſchoon ſtaat, tot dat door eene inſpectie van die Bank of Plank de tot nu toe bedekte waarheyd voor den dag koome.

Daar door zoude tevens kunnen conſteeren van deſſelfs uytwerkſelen, of die zig tot bloote Kramp bepaalen, dan of die, zoo als den Suppliant geinformeerd is, in onlydelyke ſmerte beſtaan, die een Patient bekentenis van zaaken, om welke hy nooyt gedagt had, zouden afperſſen; dit kan 'er den Suppliant byvoegen, dat deeze prætenſe præparatoire Pyniging, zoo veel hy weet, altoos, wanneer deſelve geappliceert is, het ſcherper Examen, 't welk Bailliuw en Leenmannen daar van affſcheyden, onnoodig heeft gemaakt, aan de ſnoodſte booswigten hun geheym ontwrongen, de allerhardnekkigſten tot Confeſſie heeft gebragt, en dus van meer kragt en effect geweeſt is, dan de ordinaire Pyniging, onder de benaaming van ſcherper Examen bekend; en dat de Suppliant ex effectu ad cauſam argumenteerende zig niet te ſterk heeft geuyt, als hy dit middel van onderſoek exorbitant heeft genoemd.

ALKMAER. *De Vader van* Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

Omtrent de droevige uytwerkſelen, welke de Gecondemneerde daar van zoude hebben ondervonden, heeft men het publiecq gerugt gevolgd, nadere berigten konde men van den Gecondemneerden, die buyten alle acces was, niet bekoomen: 't kan zyn dat het gerugt in 't bepaalen der ongemakken te verre gegaan is, maar dat de Gecondemneerde van die Pyniging op den 7 Mey of vervolgens geen het minſte letſel gehad heeft, kan men onder Reverentie, op 't Credit van Bailluw en Mannen van Leen, niet aanneemen; dit vind men niet onweederleggelyk beweezen uyt eene uyterlyken welſtand op den 22 Auguſti; Ja de Suppliant moet het tegendeel nog gelooven, wyl des Bailluws Diender Marcelis aan hem kort na die tortuur om linnen Kouſſen is koomen vraagen, om dat de beenen van zyn Zoon gezwollen en zeer waren, waar van mogelyk nog wel overblyfſelen zyn, en om dat de Gecondemneerde toen een tyd lang door den Chirurgyn getracteerd is, en thans met behulp van een Stok zyn ongeneezene Voeten nog door den Kerker ſleept; deeze ſpecialia, waar van de vreeſe voor het officie 't direct bewys belet, het publicq gerugt beveſtigende, zyn genoegſaame gronden geweeſt voor de poſitiven van het Requeſt in dit opſigt, welke dus geenſints als onwaaragtige en aller onbeſchaamſte voorgeeven by de meergemelde Memorie hadden behooren te worden uytgemaakt.

Maar het zy hier meede geleegen zoo het wil, dit is ten minſten uyt eygen adveu van Bailliuw en Leenmannen zeeker, dat het meergemelde middel aan den Gevangene is geappliceert, direct tegen het Voorſchrift van de Crimineele Ordonnantie, *in abſentie van den Regter*, dat de Gedetineerde dus aan de beſcheydendheyd der Beulen, of der Dienaaren van de Juſtitie, die dikmaals hun pligt in wreedheid ſtellen, is overgelaaten; en dat niet een overtuygd gewiſſe, maar de op het bankje uytgeſtaane meerdere of mindere ſmerten aan den Gedetineerden hebben geëxtorqueerd eene

ALK-MAER.

De Vader van Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

Confessie, nog met de beschulding, nog met de geringe Informatien overeenkomstig, welke naderhand uyt vreese van eene hernieuwing van smerten is geconfirmeerd; En dit is het weezentlyk der zaake; terwyl de meerdere of mindere uitwerking en kragt dier Pyniging slegts is accessoir.

Maar zegt men hier tegen, door de losmaaking vervalt de prætense extorsie der eerste Confessie, en de vrees voor een tweede tortuur kan niet effectueeren, dat eene nadere Confessie voor afgeperst gehouden worde, wyl dit inloopen zoude tegen de constante Practyk op het 40 Articul van den styl van Procedeeren in crimineele zaaken berustende.

By aldien de ontbinding van eene getortureerde den selven momentlyk van alle geleedene pyn, en van desselfs nagedagtenis libereerde, zoude de Suppliant die eerste solutie advoueeren, even gelyk hy quod ad jus erkent, dat het geallegeerde 40 Articul der styl van Procedeeren in crimineele zaaken eene Confessie, die daags na de tortuur gerepeteerd is, voor wettig houd; dog waarom geschied sulx? om dat volgens het 42 Articul, de tortuur alleen mag worden geadhibeert, *als 't stuk soo klaar en de preuven zoo apparent is, dat 'er niet schynt te resteeren dan die Confessie of belyding van den Gevangene, om denselven ontwyffelyk te verwinnen:* In soodanig geval, dit erkend men gaerne, is eene Confessie daags na de tortuur gedaan kragtig, want dan consteerd 'er zoo buyten, als door de Confessie van 't delict, en 't voorwendsel van vreese voor een tweede tortuur moet dan ydel zyn;

Maar in gevallen, daar geen volle of halve preuve voor af gaat, in gevallen daar de preuve onseeker of twyffelagtig is, word de applicatie van de Pynbank by 't gemelde twee en veertigste Articul verbooden, en de confessie door desselfs onwettig gebruik geëxtorqueert, offschoon ook naderhand sonder tortuur herhaald, heeft geen gelyke kragt; immers dan consteert 'er niet aliunde de delicto, dan word het voorwendsel, dat de confessie niet aan

eene

eene overtuiging van schuld, maar aan een billyke vreese voor nieuwe folteringen te wyten is, door geene bewysen geëverteert, en moet dus voor waar gehouden worden; want wil men tot deeze laatste confessien meede relatief maaken het voorschreeve ingeroepe veertigste Articul, zullen eerlang de Lysten der Slagtoffers van de tortuur by Jongtys en Grævius *de tortura* voorkoomende met een reeks ongelukkige en onschuldige Lieden kunnen worden geamplieert.

ALKMAER. *De Vader van* Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

En hier uit vertrouwt dan ook den Suppliant, dat *quod ad factum* beweezen is, dat des Gedetineerdens confessie niet is van dien aart, dat uit hoofde van deselve aan hem de faculteit van provocatie kan worden benoomen; op dat eene confessie zoodanige effect hebbe, word nog gerequireert, 1. dat eene confessie klaar, mogelyk en waarschynelyk zy; 2. dat 'er van 't Corpus delicti behoorlyk consteere; 3. dat deselve door den Gecondemneerde zelfs na vooraf gaande wettige bewyzen en indicien geschied zy; 4. dat dezelve by den Gecondemneerde niet zy gerevoceert; 5. dat eindelyk de bekentenis vrywillig zy en niet afgeperst; volgens de leere *van P. Bort in zyn Tractaat van crimineele zaaken, Tit. II., Deel 5. No.* 27, 28, 30, 31, 32. En word dan zoodanige confessie by de Resolutie van het jaar 1591 bedoelt, zoo meent de Suppliant eerbiediglyk, dat de Gedetineerde niet valt in de termen van dezelve, wyl hier *'t Corpus delicti*, de *voorafgaande wettige bewyzen* en *indicien*, de *vrywilligheid in de confessie*, en dus drie der voornaamste requisitien deficieeren.

Dan dit alles meenen Bailluw en Mannen van Leen uit den weg te kunnen schuyven door te souteneeren, dat de defecten *a priori* door des Gedetineerdens confessie gepurifieert zyn, en dat daar meede desselfs apprehensie met alle de gevolgen compleet zoude zyn gejustificeert; dit juridicq systema, 't welk direct inloopt tegens de passage van P. Bort hier vooren ter needergesteld, een syste-

ALK-MAER. *De Vader van* Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

ma, 't welk zelfs in den eersten opslag ieder weldenkend mensch choqueert, en waar door het leeven, de vryheid en de goederen van den Ingezeetenen van de caprice van een Regter, en van zyn eyge swakheid worden afhankelyk gemaakt, vertrouwt de Suppliant, dat nimmer by U Ed. Groot Mog. zal worden gegouteert, want gaat het zelve door, dan mag men op losse, of slegts een trapje verder gaande, zelfs zonder suspicie een Burger uit zyn Huis haalen, tortureeren, en, zoo hy slegts bekent, ter dood veroordeelen: De afgedwongene confessie subintreert dan in plaats van informatien, zy vervult 't gebrek van bewyzen, zy purifieerd alle defecten; dan worden de Wetten die voor de zekerheid en rust der Ingezeetenen zorgen, doode letteren, dan word de oeffening der crimineele Justitie, die alleen een schrik voor misdadigen, en een basis van de publicque rust en veyligheid zyn moet, allengskens getransformeert in eene hatelyke Inquisitie, een kuyl voor den onschuldigen, en een afgrysen voor den vryen Nederlander.

Te vergeefs tragt men de prætense billykheid van dit odieus systema door een voorbeeld op te helderen, en aan te toonen; 't quadreert niet op het cas subject, de gefingeerde Jan van Bailliuw en Mannen van Leen, die op suspicie van huisbraak en dievery by Pieter begaan, en van een moord aan Paulus geperpetreert is geapprehendeert, die in de tortuur de huisbraak ontkent, dog de moord advoueert, word naar de principes van een gesonde jurisprudentie deswegens ten onregte ter dood gedoemt, als 'er geen informatien met betrekking tot die geconfesseerde misdaad ten zynen lasten leggen, als 'er niet en blykt op een legaale wyze, dat Paulus is vermoort, en 'er niet anders dan eene confessie door de tortuur afgeperst hem drukt; want dan consteert 'er niet na behooren en naar 't voorschrift der Wetten van de misdaad of van de misdadige Persoon.

De finaale remarque, waar meede Bailliuw en Mannen van Leen deeze Periode van hunne Memorie be-

besluiten, dat namentlyk, by aldien in soodanige ALK-
gevallen 't appel, 't zy *ordinario modo*, 't zy by wy- MAER.
ze *van dispensatie* wierd ingewilligt de Resolutie
van U Edele Groot Mog. van het jaar 1591, ras *De Va-*
haare kragt verliezen en op losse schroeven zoude *der van*
gezet worden, is naar des Suppliants opinie geheel Jacob
en al abusief: De extensie en het misbruik van die Abra-
Resolutie worden door de faculteit van provocatie hamsz.
in die gevallen alleen voorgekoomen, maar deselve *weder-*
blyft in dessels volle vigeur met opsigt tot misda- *legt de*
digers, welker crimen na 't voorschrift der Cri- *Mem. v.*
mineele Ordonnantie blykt, en door hunne beken- *Baill. en*
tenis bevestigt is; geen schuldige word aan het *Leenm.*
Swaard der Geregtigheid ontrokken, maar daar *van der*
door word alleen aan een beschuldigde, wiens *Nyen-*
misdaad op geenerhande, of slegts op een infor- *burg.*
meele wyze blykt, de weg geopend, om zyn schuld of onschuld nader te doen ondersoeken, en vervolgens naar verdienste in vryheid herstelt of gestraft te worden, 't welk den Suppliant eerbiediglyk vertrouwt zoo met de natuurlyke billykheid, als met de intentie van den Wetgeever over een te koomen.

De derde grond van des Suppliants versoek is daar in gestelt, dat de regel *Confessus non appellat*, welke door de meergemelde Resolutie van 1591, in een Landwet is geconverteert, volgens de beschreeve regten en leere van beroemde Doctoren, meede exceptie lyd in zaaken, waar in geene præcise straffe is bepaald, hoedanige in 't cas subject niet gevonden word, in welke de allerkundigste Regter uit eene te verre gaande yver voor 't algemeene welzyn, ofte groote indignatie tegen de misdaad de maat van straffen kan excedeeren, waar van het voorhande zynde geval een voorbeeld opleeverde.

Des Suppliants juridique allegatie berust onder anderen op *de L.* 29. *C. de appellat J. L.* 2. *C. quorum appellationes non recipiuntur*, en op de Leere van den *Professor*. VOET *in Comm. ad Dig. Lib.* 49. *Tit.* 1. *No.* 9. *in fine*, als meede op 't geen

ALK-MAER.

De Vader van Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

gevonden word by *S. van Leeuwen in zyn Proces crimineel, Deel* 13., §. 2., en *Cens. Forens. Part.* 2. *Lib.* 2. *C.* 17. *No.* 12.; en de adsumptie, dat 'er met opsigt tot het prætense delict van den Gedetineerde geene juyste straf is gestatueert, word by de Memorie van Bailluw en Mannen van Leen genoegsaam beweezen, wat moeyte men ook doe om uit de daar by geallegeerde Placaaten en Politicque Ordonnantie van U Edele Groot Mogende het contrarie te deduceeren, wyl in alle dezelve van geen zekere en bepaalde, maar van een arbitraire straffe gewaagt word; 't Placaat van Keyzer Carel van 22 January 1515 statueert, dat de ouden Pagters, die de nieuwe Huurluiden en Pagtenaars quetsen en slaan, die haar Koorn of andere Veldvrugten vernielen, en haare Beesten quetsen, strengelyk daar af gecorrigeert zullen werden *in heur Lyf en Goeden*, na qualiteyt van den Persoon en misdaad.

By het twee en dertigste Articul der politicque Ordonnantie word 't gemelde Placaat eenigsints geamplieert, met opzigt tot alle hinder of letsel den nieuwen Huurman aangedaan, en daar tegen *exemplaire straffe* gestatueert: Het Placaat van U Edele Groot Mog. van 26 September 1658, gerenoveert den 24 February 1696, Articul 5 gaat eenigsints verder, wyl het zelve de exemplaire straffe *zelfs tot de dood* extendeert, terwyl egter het sesde Articul van gemelde Placaat ('t welk alhier in passant moet geremarqueert worden) niet meedebrengt, dat men in die gevallen ligtveerdiger, dan in andere mag procedeeren, dat men sonder voorgaande informatien mag apprehendeeren, zonder bewyzen pynigen, 't welk Bailluw en Mannen van Leen daar uit verkeerdelyk deduceeren; daar by word alleen bepaald, dat *casu quo* apprehensie en scherper examen kan plaats hebben, dog 'er word geene nieuwe *modus procedendi* ingevoert, maar de gewoone manier van Procedeeren, by de Crimineele Ordonnantie en Styl van Procedeeren in Crimineele zaaken bepaald, word in desselfs vigeur gelaaten.

De straffen tegen 't quetsen en slaan der nieuwe Pag-

Pagters, tegen 't verderven hunner Vrugten, tegen 't quetsen van hunne Beesten bepaald, zyn dan volgens de gemelde Placaaten arbitrair, *Geldboete*, *ligteren swaardere Lyfstraffe*, ja *het leeven zelfs* kunnen daar door verbeurt worden, en 't is dus niet onmogelyk dat de *severitatis vel clementiæ affectatio*, een strenger of zagtzinniger temperament, den Regter in zoo een ruim veld op den dwaalweg brenge, en hem in de bepaaling der straffe de juyste evenredigheid doe missen, voornamentlyk als de indignatie over de misdaad de werking van een bedaard en anderfints gesont oordeel belet.

ALKMAER. *De Vader van* Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

Dan zulks heeft in het voorhanden zynde geval na 't voorgeeven van Bailluw en Mannen van Leen geen plaats gehad, de qualiteit van des Gevangens Persoon, wiens kwaade naam en faam twee dagen na het Doodvonnis consteerde, een anterieure misdaad van 't zelve soort aan een Hokkeling van Simon Hartog in 't jaar 1771 quasi gecommitteert, dan waar van alleen uit de geëxtorqueerde Confessie van den Gedetineerde bleek, de qualiteit der Beesten, die Kalven moesten, en waar van 'er een gebeeterd was, 't geen op hun Voorhoofd niet geschreeven stond, het prædomineeren van diergelyke boosheden, waar van egter de laatere Nieuwspapieren, meer dan de vroegere gewaagen, de Doodstraffe by het Placaat van 19 Maart 1614 tegens het wegdryven, slagten of ontsteelen van een anders Beest of Beesten gestatueerd, zynde onder anderen reedenen en motiven, waar meede de prætense gepastheid van het *ultimum supplicium* word gesouteneert; Dan 't is onnodig de waarde en 't gewigt van deeze allegatien te wikken en te weegen; 't is onnodig te onderzoeken of Regters, die de blinde Uitvoerders van de Wet moeten zyn, om het meer of min grasseeren van een delict de straffe moogen verzwaaren, dan of het aan den Wetgeever staat, om in zodanige gevallen door meerdere strengheid en zwaarder straffe het toeneemend quaad tegen te gaan en te stuiten; 't is onnodig in 't breede te demostreeren, dat in materie crimineel

ALK-MAER.

De Vader van Jacob Abrahamsz. wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.

de ſtraffe tegen Veedieverye geſteld tot geene baldaadigheid in de Weyden of overlaſt en ſchaade aan den nieuwen Pagter aangedaan mag worden geëxtendeert, nademaal men eerbiediglyk vertrouwt uit de bevoorens geallegeerde Placaaten, die door Bailluw en Mannen van Leen als applicabel op de quæſtieuſe misdaad worden ingeroepen, de exhorbitance of het exces van de ſtraffe aan den Gecondemneerde opgelegd, te kunnen betoogen; 't is waar, daar by word de Regter geauthoriſeert niet alleen tot mindere ſtraffen, maar ook tot het infligeeren van het *ultimum ſupplicium*, maar hoe? niet indiſtinct, niet in *omni caſu*, of in *omni hujus delicti ſpecie*, in de mindere ſpecies moet mindere ſtraffe als Geldboete, in een hooge trap, Lyfſtraffe, en wanneer de misdaaden by die Placaaten vermeld in *ſummo gradu* zyn gecommitteert, dan en anders niet, kan de Doodſtraffe, het *non plus ultra* van den Regter, plaats hebben; nu *autem* word de Gedetineerde ſlegts beſchuldigt van twee Beeſten te hebben omgebragt: Is dit deeze misdaad in deſſelfs toppunt? kan zulks niet dan met het leeven van den Gecondemneerde geboet worden? welke ſtraffe zoude men hem dan aandoen, als hy de Beeſten met vergift had omgebragt, 't welk hy ontkend? als hy eens eene geheele Kudde had vermoord? als hy alle de Veldvrugten had verdorven of den nieuwen Huurman of de zynen geſlagen en gequetſt? voor deeze ſpecies, die ongelyk zwaarder weegen, daar Menſchen bloed om wrake zoude ſchreuwen, reſteert geene gepaſte ſtraffe, zoo het ombrengen van twee Koeyen niet anders dan door 't bloed en door de dood van den Gecondemneerden kan worden uitgewiſt; meerder argumenten zoude men aan deeze zyde kunnen bybrengen, om het exces in de ſtraffe te doen zien, dan dewyl men daar door U Edele Groot Mogende zoude moeten occupeeren met juridique reflexien, meer voor de Pleytzaal dan voor de Tafel van U Edele Groot Mogende geſchikt, wil men zig liever refereeren tot het gunt het Hof van Juſtitie, 't welk geen geweysde te ſoute-

te-

teneeren, of geen Gecondemneerde te patrocineeren heeft, en 't welk dus boven de vereischte kunde ook de noodige onzydigheid bezit, nopens dit point en omtrent deeze grond aan U Edele Groot Mogende zal hebben geadviseert, terwyl men van desselfs moderate principes in het oeffenen der Crimineele Justitie niet verwagt de goedkeuring van een Doodstraffe in een zaak, daar geen Menschen bloed vergooten is, daar geen Landwet absolute de Doodstraf voorschryft, daar aan de Goddelyke en Weereldlyke Regten door eene vry mindere pœne kan, en, zoo de misdaad geconstateert is, behoord te worden voldaan.

ALKMAER. *De Vader van* Jacob Abrahamsz. *wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

De reflexien van Bailliuw en Mannen van Leen voorkomende op pag. 15 en 20 van derzelve Memorie, en daar inne bestaande, dat by aldien het systema van den Suppliant doorgong, dat 't Appel plaats heeft in informeele Procedures, en als 'er exces in de straf begaan is, alsdan byna alle crimineele Vonnissen zoo van Scheepenen in de Steeden als van Hoge Vierschaaren ten platten Lande, ja zelfs de meeste crimineele Sententien van 't Hof, Appel subject zouden zyn, en dat daarom ook diergelyke informeele en inique Gewysdens inprovocabel moeten zyn (want tot dat einde zyn de reflexien geoppert) vallen ligt te wederleggen; behalven dat dezelve informaliteiten, ligtvaardigheid en disproportie tusschen de misdaad en de straffe nog in de Steeden, nog by 't Hof zoo generalyk plaats heeft, als Bailluw en Mannen van Leen adsumeeren, behalven 't gunt reeds hier boven tot rescontre van dezelve is bygebragt, bid men U Edele Groot Mog. slegts een ogenblik het oog te vestigen op de droevige gevolgen van het geopposeert systema van Baillluw en Mannen van Leen; want word de weg van provocatie 't zy eygener authoriteit, 't zy na voorgaande dispensatie of permissie van U Edele Groot Mogende geslooten voor Lieden, tegen welke informeel geprocedeert is, en welke straffen hunne misdaaden overtreffende zyn opgelegt, en moeten nulle en inique Vonnissen en Sententien in weezen blyven, dan word onder reverentie de Justitie, die

het

ALK-MAER.

De Vader van Jacob Abrahamsz. wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.

het ontslag van Ontschuldigen, en een minder straf voor Minschuldigen vereischt, gekrenkt, dan word de Resolutie van 10 September 1591 met onschuldig bloed bevlekt; maar zulks kan nimmer van een Souverein, die een Vaderlyke zorg voor zyne Ingezeetenen bezit, geapprobeert worden; en de voorbeelden, waar in aan zodanige Ongelukkige de meededogende hand van U Edele Groot Mogende en van de Gerechtshoven deezer Provincie is toegereikt, zyn te frequent, om zulks een ogenblik te veronderstellen; het Mandament van Appel door 't Hof aan Roelofze van Wilthuisen of Voorthuisen, welke by Welgeboore Mannen van Catwyk extraordinaire en op confessie gecondemneert was, en de straffe van Geesseling reeds had ondergaan, in 't jaar 1680 of 1684 verleend; 't geval 't welk 't Hof in 't jaar 1728 met de Stad Rotterdam gehad heeft in de zaak van Lodewyk van Bommenaar en zyn Vrouw, by de Memorie van Bailluw en Mannen van Leen aangeroert; het Mandament in cas Relief d'Appel door 't welgemelde Hof aan Cornelia Margaretha Mob, getrouwd met Jan van den Broek, welke in extraordinaire Procedures by die van Jaarsveld was gegeesseld en gebrandmerkt, in 't jaar 1729 ingewilligt; het Mandament in cas Relief d'Appel aan de Broeders van Mr. Jacob Pesters in 't jaar 1735 met voorkennisse van U Edele Groot Mogende by den Hogen Raade geaccordeert, en de daar op gevolgde Sententie van den Hogen Raade in dato 30 July 1735; het Mandament van Appel met de clausule van inhibitie by Mr. Adriaan vander Mieden van den Hogen Raade geobtineert, en de Sententie van welgemelde Hogen Raade van dato 7 Mey 1745; het nog in allergeheugen zynde geval van Jan Reynderts, aan wien op den 2 October 1766 is verleend Mandament om ontfangen te worden als Appellant, en aan welke de by hem geproponeerde Annullatie ilico by Sententie van 't Hof in dato 3 Maart 1769, geconfirmeert by den Hogen Raade op den 19 September 1769, is gevolgt, alle deeze gevallen, waar van de meesten in de Resolutien van U Edele

le Groot Mogende bekend ſtaan, zyn overtuigende bewyſen, dat de gereſpecteerde Reſolutie van U Edele Groot Mogende van 't jaar 1591 zoo generaal niet moet geinterpreteerd worden, maar gelyk alle andere Wetten aan uitzondering is onderheevig, en doen den Suppliant eerbiedig vertrouwen, dat dezelve zal worden verſtaan niet te obſteeren aan den Gedetineerde, tegen wien informeel geprocedeert, en aan wien een te zware ſtraffe is opgelegt; de Suppliant heeft tot dat einde by zyn verzoek twee middelen voorgeſteld, en eene Verklaring, dat 't Vonniſſe van Leenmannen van de Bailluagie van der Nyenburg niet viel in de termen van U Ed. Groot Mogende Reſolutie van 't jaar 1591, of eene Exemptie van dezelve Reſolutie verzogt: dit zyn verzoek beruſt op de tot hier toe gedetailleerde gronden; dog worden dezelve onverhooptelyk daar toe ongenoegzaam bevonden, verwagt de Suppliant eerbiediglyk uit hoofde der in 't cas ſubject concurreerende omſtandigheeden van de humaniteit en æquiteit van U Edele Groot Mogende, dat ten minſten U Edele Groot Mog. op het laatſte lid van des Suppliants gedaan verzoek reguard neemende, in plaatſe van de voorgeſlage middelen, zodanige andere weegen van Voorziening zullen inſlaan, als ter bereiking van het gebuteerde einde, namentlyk een onpartydig en behoorlyk onderzoek (al het geen waarom een afgeleeft Grysaart in de betrekking als Vader bid en ſmeekt) by U Edele Groot Mogende zoo met 's Lands Wetten, als de byzondere conſtitutie deezer zaake, meeſt overeenkomſtig zal geoordeelt worden.

ALKMAER. *De Vader van Jacob Abrahamsz. wederlegt de Mem. v. Baill. en Leenm. van der Nyenburg.*

(*onder ſtond*)

'T Welk doende enz.

Was getekend

Rudolff Baelde.

Jacob Spruyt.

Het gevolg van dit verzoek was, dat hunne Ed. Groot Mog. op den 13 van Louwmaend van't afgelopen jaer beſlooten, het doodvonnis van Bailluw en

ALKMAER. en Mannen van Leen van de hooge Vierschaer en Bailluagie van der Nyenburg, ten lasten van *Jacob van de Velde* gewezen, te vernietigen, en de zaak by delegatie tot onderzoek en judicature van den hoogen Raed over te geven, gelyk blykt uit de Resolutie zelve, zynde van dezen inhoud:

Donderdag den 13 *January* 1774.

De Staten geven de zaak van Jacob Abrahamsz. *aen de judicature van den Hoogen Rade over.*

By resumtie gedelibereert zynde op het rapport den 18 December laatstleden ter Vergadering uytgebragt, door de Heeren van de Ridderschap en verdere haar Ed. Gr. Mog. gecommitteerden tot de zaaken van de Justitie, hebbende in gevolge, en ter voldoening van haar Ed. Gr. Mog. Resolutie Commissoriael van den 17 July te vooren met Commissarissen van den Hove geëxamineert het advis van de President en Raaden van gemelden Hove van den 16 der laastgemelde maand, uit kragte van haar Edele Groot Mog. appoinctement van den 14 te vooren geformeert op de Requeste van Geertje Volger, Huisvrouw van Jacob van der Velden, en Abraham van der Velden, wonende in de bedykte Schermer onder de Balluage van de Nyenburg, ten einde haar Edele Groot Mog. goedgunstiglyk zouden gelieven te verklaaren, dat het vonnissen van Leenmannen van de Balluage van der Nyenburg ter zaake by de Requeste vermeld, tegen den voornoemde Jacob van der Velden geweezen, niet valt in de termen van haar Ed. Gr. Mog. Resolutie van den jaaren 1591, maar dat het zelven is appellabel, immers dat haar Ed. Groot Mog. om redenen by de Requeste gedetailleert, den gemelden Jacob van der Velden van de voorn. Resolutie zoude gelieven te eximeeren, en hem in te willigen het vermogen, om van het voorsz. Vonnisse te appelleeren met surchance hangende haar Edele Groot Mog. deliberatien, of daar in anders zodanig te voorzien, als hoogst dezelve tot maintien der Justitie ten nutte van denzelven Jacob van der Velden, en tot troost van de Supplianten

na

na derzelver wysheid en æquiteit zouden oordeelen te behooren, als mede de Memorie van Bailluw en Leenmannen der voorsz. Bailluagie tot elucidatie van hun gedrag met opsigt tot den voorsz. Jacob van der Velden en ter destructie van het voorsz. verzoek.

ALKMAER. *De Staten geven de zaek van Jacob Abrahamsz. aen de judicature van den Hoogen Rade over.*

En nog ter voldoening van haar Ed. Groot Mog. Resolutie Commissoriaal van den 13 Nov. laatstleden, de Requeste van Abraham van der Velden voorsz. met een Contra-Memorie tot wederlegging der bovengem. Memorie,

En geconsidereerd zynde dat &c.

Is goedgevonden en verstaan het voorsz. vonnisse by Leenmannen van der Nyenburg, ten laste van de voorsz. Jacob van der Velden geweezen *ex plenitudine potestatis* te stellen buiten Effect en te houden in dier voegen, als of nooit gearresteert was geweest, en voorts de Cognitie en Judicatuure over het fait van den gevangen met overlevering van denzelven, en met Extraditie van al het gunt by den Bailluw van der Nyenburg is geinformeert en ingewonnen, by speciale deligatie en zulks onvermindert en ongepræjudicieert de Jurisdictie aan Leenmannen voornt. ter eerster Instantie in alle voorvallende zaaken competeerende, te demandeeren aan den Hoogen Raade, om daar in door den Procureur Generaal het Recht van de Hooge Overigheid ten laste van den voorsz. Jacob van der Velden, op nieuws te worden waargenoomen, en door gemelden Hoogen Raade deeze zaake rauwelyk en *ab ovo* geëxamineert, gedecideert, en daarin gesententieert te worden, als in goede Justitie bevonden zal worden te behooren.

En zal Extract deezer Resolutie worden gezonden aan de Presidenten en Raaden, zoo van den Hoogen Raaden als van den Hove, tot derzelver naricht, als mede aan Bailluw en Leenmannen van der Nyenburg, om haar daar naar te reguleeren.

(*was getekend*)

C. CLOOTERBOOKE.

VRIES-

VRIESLAND.

LEEUWARDEN.

LEEUWARDEN. De waekzame zorg van de Heeren Staten dezer Provincie heeft Hoogstdezelven wederom verscheidene maetregelen tot bevordering van het welzyn dezer Provincie in 't gemeen, en den bloei en welvaert van de Ingezetenen in 't byzonder doen vaststellen. Tot dit einde ziet men drie Placaten afgekondigd.

Het eerste van den 13 der afgelopene Lentemaend, behelst eenige verbeteringen omtrend het Placaet op het Collaterael, en luidt woordelyk aldus:

Verbetering van 't Plac. op 't Collaterael. De Staaten van Vriesland, allen den geenen die dezen zullen zien ofte hooren leezen, salut; Doen te weeten; Dat de Heeren van Onze Provinciale Rekenkamer aan Ons hebben vertoondt, dat in de executie van het Placaat op de Collaterale Successie de dato den 6 May 1774 (*), eenige zwarigheden voorkwamen, ter wegneminge van dezelve voorslaande deeze en geene veranderingen en bepalingen, ter bereikinge van dat oogmerk geschikt.

En nadien aan Ons by onderzoek van de voorgestelde bedenkingen is gebleken, dat zoo wel in dit als de vorige Placaten op dat Middel geëmaneert, zig eenige duisterheid of strydigheid in zommigen Articulen opdoet; Zoo is het, dat Wy hebben goedgevonden de volgende veranderingen vast te stellen:

I. Dat het XXV. Articul van het laatst gepubliceerde Placaat in deeze bewoordingen zal worden vervat:

„ De Gerechten zullen van de gedaane aangevin-
„ gen, en overgeleverde Staten en Inventarissen
„ hou-

(*) Zie NIEUWE NEDERL. JAERB. 1774. bl. 579.

„ houden pertinent Regifter, behelzende onder an- „ deren de tyd van het verfterf des Erflaters, en „ de naam en woonplaats der Erfgenamen, en daar „ uit binnen de eerfte veertien dagen van de maand, „ volgende op die, in welke het Inventaris is gele- „ vert, overzenden eene Geregtelyke geauthenti- „ seerde Copia van dat Inventaris aan 's Lands Re- „ kenkamer, waar van het Copiegeld door den Erf- „ genaam of Erfgenamen zal worden betaalt, na „ den voet van 's Lands Ordonnantie, dog na het „ getal der Bladen van het overgeleverde Inventa- „ ris van de Erfgenamen; En indien de overzen- „ ding wordt verzuimdt, zullen de Gerechten ver- „ beuren telkens 50 Goud-guldens, ten profite „ van den Aanbrenger, en in te vorderen volgens „ het Voorfchrift van het XIII. Articul.

LEEUWARDEN. *Verbetering van 't Plac. op 't Collateraal.*

„ Dat de Rekenkamer daar van vervolgens me- „ de Copie zal geven aan den Onvanger-Generaal „ der Loffe Renten, die gelaft wordt; de Pen- „ ningen op dit Middel ontvangen, in zyne half- „ jarige Rekeningen in een apart Capittel te ver- „ antwoorden.

II. Dat in plaatze van een jaar, binnen welke de Buitengezetenen de aangeving van het Collateraal moeten doen, in het vervolg alleen „ daar toe aan „ hun vergundt wordt de tyd van tien maanden, „ en het XI. Articul in zoo verre verandert.

III. Dat in gevallen, in welke niet telkens ten Placate is herhaaldt, ten wiens voordeele de verbeurde boeten zullen worden geconverteert, dezelve zullen koomen ten profite van den Aanbrenger.

IV. Dat als de Aanbrenger geen particulier Perfoon is, maar de ontdekking ratione Officii gefchiedt, de boeten zullen worden geconverteerdt ten voordeele van den Lande.

En op dat niemant hier van onkundig blyve, zal deeze alomme worden gepubliceert en geaffigeert, daar men gewoon is publicatie en affixie te doen.

Aldus geréfolveert en gearrefteert enz.

LEEU-WAR-DEN. Het ander Placaet van den 17 derzelfde Lentemaend, regelt de zetting op het Roggenbrood op deze wyze:

Nadere zetting op 't Roggenbrood. De Staaten van Vriesland, allen den geenen die deezen zullen zien of hooren leezen, Salut; Doen te weeten: Dat aan Ons voorgekomen zynde de klagten van veele Bakkers, zig bezwarende over de Zetting van het Roggen Brood, zo als by ons Placaat van den 12 Maart 1773 is gereguleert, als nadeelig voor hunne Hanteringe; zo hebben Wy goedgevonden Onze welmeininge dien te neffens nader en duidelyker te verklaren op de volgende wyze: Wy vinden namentlyk goed en ſtatueeren by dezen, dat als het Laſt Rogge geld 55 Goudguldens, het geheele Roggen Brood wegende elf Ponden, een vierde Pond onbegrepen, met alle Lands Impoſitie op het Gemaal daar by gerekent, zal moeten verkogt worden voor vyf Stuivers agt Penningen.

				St.		Penn.
Als de Rogge geldt		65	G. gls.; voor	6	-	0
———	———	75	———	6	-	8
———	———	85	———	7	-	0
———	———	95	———	7	-	8
———	———	105	———	8	-	0
———	———	115	———	8	-	8
———	———	125	———	9	-	0
———	———	135	———	9	-	8
———	———	145	———	10	-	0
———	———	155	———	10	-	8
———	———	165	———	11	-	0
———	———	175	———	11	-	8
———	———	185	———	12	-	0
———	———	195	———	12	-	8
———	———	205	———	13	-	0

En gebeurt het dat tegens vermoeden, de Rogge onder de vyf en vyftig Goud guldens daalt, of boven de twee honderd en vyf ryſt, zal in het eerſte geval voor ieder tien Goud-guld. het geheele Roggen

gen Brood met één halve Stuiver vermindert, en in het laatste telkens na die proportie op dezelfde wyze verhoogt worden; terwyl Wy voor het overige in alles verblyven by den inhoudt van Onze Publicatie boven gemeld, met last aan alle de Officieren en Magistraaten om aan de executie van dien de hand te houden. LEEUWARDEN.

En op dat deze tot een ieders kennis koome; zal daar van alomme publicatie en affixie geschieden.

By het derde Placaet, insgelyks van den 17 der voorledene Lentemaend, bepaelen hunne Edele Mogende den tyd van vyf jaren, tot welken de tauxatien, by de opschryving van 't Reëel te doen, zullen duren; vervroegen wyders den tyd van de beschryving van 't Reëel en Personeel; en verkorten ook den tyd om de misslagen te verbeeteren. Zie hier het Placaet zelf.

De Staaten van Vriesland, allen den geenen die deezen zullen zien of hooren leezen, Salut; Doen te weeten: Dat de Sterfte van het Rundvee, die in zommige Distrikten der Provincie zig doet gevoelen, aan Ons genoegzame reeden geeft om te dugten, dat de tauxatien, die volgens het Placaat van den 6 May jongstleden (*) by de aanstaande Opschryving van het Reël moeten geschieden, van de Vastigheden, die door de Eigenaren zelven gebruikt worden, wat laag zullen uitvallen; En vermits nu in het bovengemelde Placaat geen tyd is bepaalt, gedurende dewelke men by die tauxatie zal moeten verblyven; Zoo is het dat Wy hebben goedgevonden, dat dezelve voor dit maal, alleen zullen stand houden den tyd van vyf jaaren. *Bepaling van tyd voor de tauxatie, beschryving van 't Reëel en personeel, en voor de verbetering der misslagen.*

Ook hebben Wy geresolveert dat de Geregten voor dit jaar, de gewoone tyd van Beschryvinge niet alleen van het Reël, maar ook van het Personeel en de Specien (dewelke doorgaands te gelyk geschiedt) zullen mogen vervroegen, en daar me-

(*) Zie Nieuwe Nederl. Jaarb. 1774. bl. 856.

LEEUWARDEN.

mede eén aanvang maaken aanstonds na den 14 May aanstaande.

Wyders statueeren Wy, dat wanneer de Opschryving der Specien voor den 14 Junius (het termyn in het eerste Articul van de Ordonnantie op dat Middel voorgeschreven) begint, de Ingezetenen binnen veertien dagen na de gedane Aangeving, hunne abuizen zullen mogen verbeteren; en in dit geval daar toe geen vryheid hebben tot den 1 July, de tyd by de Wet bepaalt.

En op dat niemant hier van onkundig blyve, zal deeze alomme worden gepubliceert en geaffigeert, daar men gewoon is publicatie en affixie te doen.

Aldus geresolveert en gearresteert enz.

Zyne Doorlugtige Hoogheid, de Heer Prins Erfstadhouder heeft tot behoudenisse der Jagt in deze Provincie op den 9 dezer Bloeimaend eene Publicatie beraemd, en vervolgends doen afkondige, welke aldus luidt:

Verbod van de Jagt voor een jaar in Vriesland.

Allen den geenen, die deezen zullen zien of hooren lezen, Salut; Doen te weeten: Alzo door het Jagt-Gerichte in Vriesland aan Ons is voorgedraagen, dat, zoo door de veelheid der Jagten, als het niet ontdekken der menigvuldige Stroperyen, en het aangroeyen van het schadelyke Gedierte, de Haas in dezelve Provincie zodanig van jaar tot jaar is vermindert, dat het te vreezen staat, dat dat zoort van Wild, zoo daar omtrent geen voorzorge word gebruikt, geheel en al zal worden vernielt en uitgeroeit; Zoo is 't, dat Wy, tot voorkoming van 't zelve, en om de Jagt te conserveeren, absoluit noodig geoordeelt hebben, dat dezelve niet alleen op de Kley, alwaar een Vryjaar is, maar ook in de Wouden, en dus over de geheele Provincie door Ons gesloten, en het Jaagen op Haas niet alleen, maar ook op Patrys en ander zoort van Wild, hoe genaamd, zonder onderscheid, het zy met Honden, Snaphaan, Vuik

of

of andere Instrumenten, werde verboden, gelyk Wy doen by deezen, en zulks by provisie voor een jaar, in te gaan met het aanstaande Jagt Saisoen, op een boete van vyftig Goud guldens voor ieder stuk Wild, te verbeuren by die geene, die contrarie deezen zal komen te doen en te handelen; dog alzo het te vreezen staat, dat door dit Generaal Verbod het Wilt Gevogelte, als Ganzen, Enden, Smeinten en diergelyke te zeer zal vermenigvuldigen, inzonderheid in de Wateren en Buitendyks Landen deezer Provincie, en dus tot ruïne veeler Landen, en overgroote schaade aan Eigenaars en Meyers van dusdanige Landen zoude kunnen verstrekken; Zoo is het, dat Wy dit te vreezen nadeel der goede Ingezeetenen deezer Provincie, zoo veel mogelyk willende voorkomen, goedgevonden hebben, om het schieten van Ganzen, Enden, Smeinten en ander Water-Gevogelte hier van te eximeeren, en by continuatie te permitteeren, gelyk Wy doen by deezen, des zig in alles gedragen na den inhoud van het Jagt Reglement, by Ons geëmaneert op het schieten van Ganzen en Enden.

LEEUWARDEN. *Verbod van de Jagt voor een jaer in Vriesland.*

En op dat niemand hier van eenige ignorantie zoude konnen prætendeeren, zal deeze alomme worden gepubliceert en geaffigeert, daar men gewoon is zulks te doen. enz.

De Staten dezer Provincie hebben ook het 30ste Artikel van het Reglement Reformatoir by eene Publicatie van den 10 dezer Maend aldus uitgelegd en vermeerderd.

De Staaten van Vriesland, allen den geenen die deezen zullen zien of hooren leezen, Salut; Doen te weeten: Dat zyne Doorluchtigste Hoogheid den Heere Prinse Erf-Stadhouder by Missive van den 12 April jongstleden, Ons heeft verzogt, ter kennisse van de Ingezetenen te willen brengen, eene Interpretatie en Ampliatie van 't 30ste Articul

LEEU-WARDEN. cul van het Reglement Reformatoir (*) van zyne Doorluchtigste Hoogheids Heer Vader (glorieuser gedagtenisse) dewelke Zyne Hoogheid om moverende redenen gemeent hadde te moeten doen, en vast stellen, en zynde van den volgenden inhoudt;

Verklaring van 't 130 Art. van 't Reglem. Reformatoir.

Dat wanneer een Magistraat of Geregte eenige Dispositie, Resolutie of Ordonnantie emaneert, welke by haar als Politicq en Domesticq wordt geconsidereert, en dat, hoe zeer by dezelve aan de daar by geintereffeerde Partyen op dat fundament Præsentata en Apostélen zyn geweygert, en zy des niet tegenstaande zig aan den Hove addresseeren, om hun bezwaar voor te draagen, het Hof wel bevoegt is, om het berigt van die Magistraat of dat Geregt te requireeren, dog dat, wanneer by dat berigt koomt te blyken, dat die Magistraat of dat Geregte persisteert by haar sentiment, dat de zaak mere Politicq en Domesticq is, en dat zy daarom van intentie is, om de decisie van Ons of van de Erf-Stadhouderen in der tydt te vraagen, geenzints aan den Hove vry staat, om verder te proceederen, maar dat zy als dan Onze decisie zal moeten afwagten.

En zal een Geregte binnen veertien dagen, na dat het zelve zal gedeclareert hebben deszelfs intentie, van zig aan Ons te adresseeren, dit effective moeten doen en in het werk stellen, en het Hof by Missive daar van informeeren.

En op dat de inhoudt deezer Interpretatie en Ampliatie tot een ieders kennis koome, zal deeze alomme worden gepubliceert en geaffigeert, daar men gewoon is publicatie en affixie te doen.

Aldus geresolveert en gearresteert enz.

Ook hebben nog dezelfde Heeren Staten goedgevonden de Ordonnantie op de Impositien te veranderen; tot welk einde beraemd is en afgekondigd het navolgend Placaet van den 11 dezer Bloeimaend, vervat in deze bewoordingen.

De

(*) Zie Nederl. Jaarb. 1749. bl. 174.

De Staten van Vriesland, allen den geenen die deezen zullen zien ofte hooren leezen, falut; Doen te weeten: Dat Wy op het ontvangen Rapport van de Commissie tot de jaarlyksche Revisie van de Ordonnantie op de Impositien gedecerneert, en na ingenomene Considaratien van Zyne Doorluchtigste Hoogheid den Heere Prinse Erf-Stadhhouder, goedgevonden hebben, de volgende Veranderingen in die Ordonnantie (*) te maaken. LEEUWARDEN. *Verandering der Ordonnantie op de Impositien.*

GENERALE ORDONNANTIE.

Dat agter de Ampliatie in den jaare 1771 by het 134ste Articul gevoegt, zal geplaatst worden de volgende Periode: „ Dog dat driefoud zal alleen „ plaats hebben omtrent Sluikeryen te Water, op „ de ordinaris Haven en Rheëel geperpetreert.

Dat het 45ste Artikel deezer Ordonnantie op de 1ste of 2de regel, zal worden geamplieert met de naam van Beyzit; dewyl aan deeze de vryen Invoert van twee duizent Ellen Doek tot Kamerbehangzels Jaarlyks is toegestaan, op den zelfden voet als aan Heymans, Rosenberg en Nicolai is vergundt.

LAKENEN.

Dat het 5de Articul van dit Middel van daar wordt geligt, en in de Generaale Ordonnantie tusschen het 6de en 7de Articul geplaatst, om dus van een algemeen gebruik te zyn.

HAVEN SPECIEN.

Dat de Gryze Papieren, en het Bord Papier by den Invoert worden bezwaard, met vier Stuivers per Riem, gelyk als dit in den Jaare 1773 ten opzigte van de Grauwe is vastgesteld.

ZOETE WAAREN.

Het 17de Articul zal verandert, en dus gesteld wor-

(*) Zie NIEUWE NEDERL. JAARB. 1774. bl. 595.

LEEU-WAR-DEN.

Verandering der Ordonnantie op de Impositien.

worden: „ Van het duizent Lynkoeken, wegende „ ongeveer twee Ponden ieder, twee Guldens tien „ Stuivers, en van de Hennip en Raapkoeken; zo „ zwaar als boven, een Gulden vyf Stuivers, en „ van het meerdere gewigt na advenant.

BEESTIAAL.

Dat de Periode in het 4de Articul voorkomende, en beginnende; Een Eigenaar zyn Varken, dat zelve &c. op de volgende wyze wordt gesteld: „ Een Eigenaar zyn Varken dat zelfs gemest heeft, „ den tyd van drie Maanden, zullende slagten, „ zal kunnen &c.

GEMAAL.

Dat tusschen het 18de en 19de Articul zal worden geplaatst het volgende: „ En zal het Meel „ niet alleen by de Maat, maar ook by het Ge„ wigt mogen verkogt worden.

Het 29ste Articul wordt in deezer voegen geamplieert: „ Een Bakker te gelyk Molenaar zynde, voor hoedanige in alle gevallen gehouden „ zullen worden die geene, die hun Bakkery of „ Molen aan een ander hebben over gedaan, zoo „ maar die Bakker of Molenaar een dier Ambag„ ten by of omtrent de Molen blyft exerceeren, „ vermag geen Brood &c.

VYF SPECIEN.

Dat tusschen het 3de en 4de Articul dit volgende zal worden geplaatst: „ En worden de Respec„ tive Geregten der Landen en Steden geauthori„ seert, om de Actien, die over het verzwygen der „ Specien voor hunne Rechtbank zyn of zullen „ worden aangesteld, tegens Perzoonen, die we„ gens onvermogen de verbeurde Boeten, mitsga„ ders de gevallene Kosten niet kunnende voldoen, „ in cas van rigeur aan Executie zouden bloot staan,

„ by

„ by compositie uit den weg te ruimen, en de
„ Breuken na maate van de toestand en omstandig-
„ heden van de Schuldige te verminderen; dat eg-
„ ter deeze compositien niet zullen mogen ge-
„ maakt worden, als in tegenswoordigheid van de
„ Commis van het District, die binnen tien dagen
„ na het maaken van de compositie, zyn bezwaaren
„ daar over by Memorie aan het Collegie der Hee-
„ ren Gedeputeerde Staaten zal mogen voordra-
„ gen, des dat hy aanstonds by het afdoen der zaa-
„ ke, aan het Geregte verklaare, dat daar in niet
„ kan berusten; Dat verders de Heeren Gedepu-
„ teerden die Memorie van den Commis zullen
„ stellen in handen van het Geregte, om daar op
„ binnen een kort termyn te berigten, en na het
„ ingekomen berigt, en het neemen van de ver-
„ dere nodige informatien, dit geschil de plano
„ besliesen en afdoen."

LAND-WAARDEN. *Verandering der Ordonnantie op de Impositien.*

SCHOORSTEENGELDEN.

Tusschen het 5de en 6de Articul wordt dit nieuwe ingevoegt:

„ Indien de Huurder zyn aandeel binnen het
„ termyn door de Wet bepaald niet voldoet, en
„ de Executeur na het aanwenden van genoegzaa-
„ me devoiren, verklaart, volgens het voorschrift
„ in het 26ste Articul vervat, dat hy zonder ruïne
„ der Debiteuren dit aandeel niet kan bekomen,
„ en dus dit Schoorsteengeld door het Geregte als
„ een Insolvent Rest zoude moeten aangenomen
„ worden; zal in zulk een geval de Eigenaar tot
„ betaling van het geheele Schoorsteengeld ver-
„ pligt zyn, ten waare hy de huur van het lopen-
„ de jaar remitteerde, en daar van genoegzaam
„ geblyk aan de Geregten vertoonden, die dan
„ zorge zullen moeten draagen, dat op de Rest-
„ cedullen hier van behoorlyk melding werde ge-
„ maakt."

LEEUWARDEN.

Verandering der Ordonnantie op de Impositien.

HOOFDGELDEN.

Dat agter de woorden ofte in Guarnisoen leggende, op de negende regel van het 1ste Articul staande, zal worden gevoegt: „ Een vast Officiers „ Tractement trekkende."

Agter het 5de Articul wordt gesteld: „ En zullen de Vrygezellen, die by hunne Ouders inwoonen met het betaalen van half Hoofdgeld niet kunnen volstaan, als de laatstgenoemde op geheel staan aangetekend."

En zal deeze tot een ieders narigt alomme worden gepubliceert en geaffigeert, daar men gewoon is publicatie en affixie te doen.

Aldus gedaan, geresolveert en gearresteert enz.

OVERYSSEL.

DEVENTER.

De Regeering dezer Stad heeft ter voorzieninge tegen besmettelyke ziekte onder het Rundvee, den 14 van de afgelopene Grasmaend, de volgende Publicatie beraemd, en doen afkondigen:

Burgemeesteren, Schepenen ende Raaden der Stad Deventer, niet zonder redenen bedugt zynde, dat de besmettelyke ziekte onder het Rundvee, welke in den voorleden Jaaren zo sterk alhier gewoed heeft, dat van de Beesten, welke aan groote Burgeren dezer Stad toebehooren en op dezer Stads Weiden gegraast hebben, buiten die geene, welke verkogt, of geslagt zyn, een zeer gering getal overgebleeven is, hebben, om redenen, en wel specialyk geconsidereerd de geinteresseerdheid van verscheiden groote Burgeren, die hun eigen voordeel meerder behartigende, dan het welzyn van de generaale Burgery, tot dezer Stads Weiden ge-

geregtigd, als mede van die geene, welke tot het opdryven van Beesten geen privilegie hebbende, dus niet anders kunnen bedoelen, dan hun eigen voordeel, en het daar door dikwils komt te gebeuren, dat Beesten opkopen uit Weiden of Stallen, daar die Ziekte heerscht, goedgevonden om, onder inwagtinge van des Heeren Zegen, zo veel mogelyk die ruineuze Plaage voor te komen en te verhoeden, te statueeren, en alle hunne Burgeren en Ingezetenen bekend te maaken, en vervolgens te ordonneeren en te gelasten.

DEVENTER. *Voorziening tegen de besmetting van 't Rundvee.*

Eerstelyk, dat, tot intrekkinge en revocatie dezer, alle de Beesten, welke door Burgeren en Ingezetenen dezer Stad, of in derzelver Vryheid woonende, opgekogt worden, alhier niet zullen worden geadmitteerd, nog binnen gelaaten, voor en aleer ter Secretarie alhier, des voordemiddaags tusschen elf en twaalf uuren zullen hebben vertoond een Gerigtelyk Attest of Certificaat van de Magistraat, Schout, of Rigter van de Plaats of Distrikt, van waar het zelve komt, inhoudende, dat zodanig Beest, of Beesten is, of zyn gezond, en komt, of komen uit eeu Weide, of van een Stal, alwaar de besmettelyke Ziekte onder het Rundvee een half uur in het ronde niet word bespeurd of gevonden, mitsgaders dat het zelve aldaar ten minsten drie weeken geweid of gestalt is geweest, met uitdrukkinge van het getal en hair van dezelve Beesten, en van de plaats, van waar komen, en werwaards geschikt zyn, by een boete van vyftig Goudgulden, ten profyte van den Huys-armenstaat dezer Stad, te betaalen door den Eigenaar of Eigenaaren voor een, of meer Beesten, welke zonder zo een Gerigtelyk Certificaat zal, of zullen hebben ingebragt.

Ten Tweeden, dat de Beesten, welke om te verkoopen herwaards gebragt worden, niet door de Stad, maar buiten om de Ring-muuren en Fortificatien geleid of gedreeven zullen worden, en dat die alleen zullen mogen geveild en verkogt worden op de plaats voor de Brinkpoort, alwaar de

DEVENTER.

Voorziening tegen de besmetting van 't Rundvee.

de Paarden en Beesten Markten gehouden worden; welke insgelyks zullen moeten weezen voorzien met een Gerigtelyk Certificaat, als hier boven uitgedrukt en beschreeven staat, op eene gelyke boete als vooren, en ten profyte van denzelven Armenstaat.

En ten derden en laatsten, dat op voorf. plaats van Verkoopinge geen Honden los loopende getolereerd zullen worden, by pœne van een Goudgulden ten behoeve van den aanbrenger, gelyk ook, dat geen Honden zullen mogen los loopen op deze Stads Weiden, wanneer de Beesten opgebrand zyn, op eene gelyke pœne van een Goudgulden, mede ten profyte van den Aanbrenger te verbeuren.

En op dat niemant hier van eenige ignorantie of onkunde zal moogen voorwenden, zal deze, na gedaane Publicatie, worden geaffigeerd, daar men gewoon is, zodanige affictien te doen. enz.

KAMPEN.

De Edele Mogende Heeren Staten dezer Provincie, hebben ter voorzieninge tegen de besmettinge van 't Rundvee, den 22 der afgelopene Lentemaend, de volgende Publicatie beraemd en doen afkondigen.

Ridderschap en Steden de Staaten van Overyssel, doen te weeten: Alzoo de besmettelyke Ziekte onder het Rundvee in den voorleeden Jaaren wederom op nieuws, op eene buitengewoone wyze, heeft beginnen te woeden, en dezelve nog blyft aanhouden; Zo is 't dat Wy, om, onder Gods genaadigen Zeegen en bystand, den voortgang daar van, zo veel mogelyk zoekende voor te komen, goedgevonden hebben te ordonneeren en te statueeren, gelyk Wy ordonneeren en statueeren by deezen; dat geen Rundvee van buiten in deeze Provincie zal mogen worden gebragt, dan uyt zodanige districten en plaatzen, alwaar de besmettelyke Ziekte onder het Rundvee niet grasseert,

KAMPEN.
Publicatie tegen de besmettelyke Ziekte van 't Rundvee.

seert, en onder deeze navolgende expresse condities; Dat het zelve in te brengen Vee zal moeten weezen voorzien met een behoorlyk Certificaat van de Magistraat, Schout, of Rigter van de plaats of district van waar het zelve komt, inhoudende eene Gerigtelyke verklaaringe, dat het zelve Vee is gezond, en komt uyt een weyde of van een stal, alwaar de besmettelyke Ziekte onder Rundvee een half uur in 't ronde niet word bespeurd of gevonden, mitsgaders dat het zelve Vee aldaar ten minsten drie weeken geweid of gestald is geweest, met uytdrukking van het getal en hair van dezelve Beesten, en van de plaats van waar komen en werwaards geschikt zyn, by eene boete van vyftig Goudguldens voor het Beest of koppel Beesten, welke zonder zodanig Certificaat zal worden ingegebragt te betaale door de Eigenaar of gezaamentlyke Eigenaaren welke zoo een Beest of koppel Beesten, zonder zoo een Gerigtelyk Certificaat, zal of zullen hebben ingebragt.

Zullende ook het binnenlandsche Vee uyt de eene Stad, Schout- of Richterampt in het andere niet mogen worden vervoert of overgebragt, dan onder Gerigtlyk Certificaat, inhoudende verklaaring, dat het zelve Vee zy gezond, en komt uyt eene weyde of stal, waar in geene besmettelyke Ziekte onder het Rundvee binnen den tyd van drie weeken bespeurd is, nog ook in de immediaat daar naast en rontsom leggende weyden of stallen.

Het welke dan nog niet te verstaan is van Beesten, toebehoorende aan, en geweid wordende door iemand, woonende op de Grenzen en Confinien van de Provincie, of van eenige Stad, Schout- of Richterampt in dezelve, en eenige Landen in een naburige Provincie, of onder eene andere Stad, Schout- of Richterampt geleegen, in eygendom of gebruyk heeft, en alzo dezelve Beesten aldaar komt te weyden of te verslaan van het eene Land in het andere, of uyt zodaanig Land op zynen stal te brengen.

En zullen alle dezelve Attestatien ten eersten en wel uyterlyk binnen den tyd van vier en twintig

uuren

KAMPEN.

Publicatie tegen de besmettelyke Ziekte van 't Rundvee.

uuren moeten worden vertoond aan de Magistraat, Schout of Richter van de plaats waar in dezelve gebragt worden, op een boete van vyf Guldens, half ten profyte van dezelve Magistraat, Schout of Richter, en half ten profyte van den Aanbrenger, zullende de Magistraaten, Schouten en Richteren gehouden zyn die met het Vidimus te moeten tekenen, zonder daar voor iets te nemen.

En zal van gemelde Certificaat mogen worden gevordert van een, twee of drie Beesten niet meer dan twee stuyvers, en van vier en daar boven, niet meer dan vier stuyvers: En wanneer door eenen Koopman verzogt word in een Certificaat over te brengen Certificaaten of Attestatien van verscheiden Beesten, elders afgegeeven, als dan van het overbrengen van meer dan een Certificaat of Attestatie, tot zes incluis niet meer dan agt stuyvers, en boven de zes, twaalf stuyvers, zonder meer.

Zullende het Vee, het welke van buyten deeze Provincie alleen door dezelve naar een ander Land of Provincie zal worden vervoerd, meede moeten weezen voorzien met gelyke Certificaaten en Attestatien, als hier boven vermeld, ten opzigte van het Vee in deeze Provincie wordende gebragt, en daar en boven moeten inhouden de quantiteit en het hair der Beesten, en dezelve Certificaaten of Attestatien aan het eerste Gerichte by het inkomen in deeze Provincie vertoond, en aldaar by den Schout, Richter of Magistraat van de plaats met het Vidimus worden geteekend of gedaan teekenen, by verbeurte van de Beesten en een boete van vyftig Goudguldens, te betaalen door den eygenaar of eygenaars van dezelve Beesten, of wel den invoerder van deselve.

Ook zal geen Rundvee, hoe ook genaamd op de Veemarkten in de kleine Steeden of ten platten Lande binnen deeze Provincie mogen worden gebragt, als voorzien met een behoorlyk Certificaat als hier boven gemeld; Edog zullen de eygenaaren van het Vette- of Slagtvee by het brengen van het zelve naar de Vette Beestemarkten, kunnen volstaan met een Certificaat of Attestatie, dat het zelve

ve Vee is gezond, en gekomen uyt een weyde of stal, alwaar in drie weeken geene besmettelyke Ziekte is bespeurt of gevonden geweest, nog ook in de immediaat daar naast en rontsom leggende weyden of stallen.

Kampen. Publicatie tegen de besmettelyke Ziekte van 't Rundvee.

Dat wanneer een Beest aan de besmettelyke Ziekte komt te sterven, de eygenaar de huyd daar van wel zal mogen doen aftrekken, mits het zelve worde gedaan terstond na het afsterven, en voor het begraven, het welk zal moeten worden gedaan vier voeten onder de aarde, zonder dat het gat zal mogen worden open gelaaten: zo nogtans, dat alwaar zulks, vermits de laagte en wateragtigheid des Lands, niet mogt kunnen geschieden, men gehouden zal zyn de aarde tot vier voeten boven het Beest te verhogen, en welk aftrekken en begraaven zal moeten gedaan weezen binnen den tyd van twee maal vier en twintig uuren na het afsterven van het Beest, op de boete van vyf en twintig Guldens voor ieder Beest, dat, het zy met of zonder vel, langer dan twee maal vier en twintig uuren onbegraven zal blyven leggen.

Wordende de Schellers gelast, daar toe gerequireerd wordende, de Ingeseetenen, ten spoedigsten te helpen, zonder honden te mogen mede neemen, als aan een touw geleidt, en wel uyterlyk binnen den tyd van vier en twintig uuren, zullende de Ingeseetenen zig by gebreeke van dien, daar toe van anderen naar hun raade mogen bedienen.

Ook zullen de Schellers met de vellen moeten gaan langs de groote weegen, zonder te mogen gaan de voet- of bypaden, veel min door andere weyden, als alleen om ter naaster plaats op de gemeene weg te kunnen komen, op een boete van vyf Goudguldens.

En zullen die huyden ten spoedigsten, en zo ras eenigzints doenlyk, en uyterlyk binnen drie maal vier en twintig uuren, worden gebragt aan de Looyers, by verbeurte van vyf Guldens voor ieder huyd, welke langer dan drie maal vier en twintig uu-

KAMPEN.

uuren zal weezen blyven liggende; zullende de Looyers dezelve huyden aanstonds en binnen de tyd van vier en twintig uuren met kalk moeten zuyveren en in de kuypen bezorgen.

Publicatie tegen de besmettelyke Ziekte van 't Rundvee.

Gelyk Wy ook scherpelyk door deezen verbieden, dat niemand zig zal mogen verstouten eenig reeds begraaven Beest weder op te graven en uyt den grond te haalen, of zulks door anderen te laaten doen, op de boete van vyf en twintig Guldens en arbitraire en lyfs straffe, naar exigentie van zaaken, als mede niet van de afgehaalde gestorvene Beesten eenig vleesch, vet of smeer daar uyt te neemen, veel min te consumeeren, uyt te venten, te verkoopen of koopen, by pœne als boven.

Dat in zodanige Stad, Dorp of Distrikt, waar in zig deeze besmettelyke Ziekte mogt komen te openbaaren, geene honden zullen mogen los loopen, maar vast zullen moeten blyven liggen, zo lange dezelve Ziekte aldaar blyft grasseeren; met dien verstande dan nog, dat iemand, over weg of andersints een hond mede neemende, *dezelve* aan een touw of keting zal moeten vast houden; alles by pœne, dat zulke honden, los loopende, zullen mogen worden doodgeschooten, en de eygenaar daar en boven voor ieder hond verbeurt hebben vyf Goudguldens.

Gelyk ook geene Stieren of Bullen zullen mogen worden los gelaaten, maar moeten worden gehouden op de stallen of in de weyden aan een paal vast gemaakt, by een boete van vyf Guldens, te verbeuren door den eygenaar van een Bul, welke zal worden bevonden los te loopen.

Ook zal het niemand gepermitteerd zyn eenig ziek Beest uyt de weyden of landen te haalen om op stal of in een schuure te brengen om aldaar beter verzorgd te worden, buyten voorkennis van de Schouten of Richteren van het Distrikt, die hetzelve zullen accordeeren, mits dat zodaane verbrenging van Zieken Beesten geschiede langs de gewoone wegen, en met voorkennis der Eyge-

naa-

haaren van de Landen, door welke de uytdrift gaan moet. KAMPEN.

En zullen de voorschr. boeten, uytgesonderd die aan de Magistraaten, Schouten of Richteren hier vooren toegekend, worden geappliceerd half ten profyte van den Officier van de plaatze, en half ten profyte van den Aanbrenger, schoon ook daar aan mede pligtig.

En zullen dezelve Magistraaten, Schouten en Richteren in het afneemen van de Attestatien alle mogelyke vlyt aanwenden, om die geene, welke deselve zullen afgeeven te ondervragen, of wel te regt, en uyt haar zelven kennis dragen van den toestand der Beesten, weyden of stallen, waar van de Attestatien zullen afgeeven.

En zal dit alles plaats hebben tot den eersten April des aanstaanden Jaars 1776.

Aldus gedaan binnen Campen enz.

STAD EN LANDE.

GRONINGEN.

Dewyl men bevondt, dat het noodzakelyk wierdt een nieuw Raedhuis voor deze Stad te bouwen, zo hebben de Edele Mogende Heeren Burgemeesteren en Raed zeer wyzelyk geoordeeld, dat niets beter geschikt zoude zyn, om met de minste kosten dusdanig een goed gebouw te kunnen vervaerdigen, dan, al eer de handen aen 't werk te slaen, zig van een goed Plan en tekening van 't zelve te voorzien, en dat de geringe kosten, hier toe besteed, tienmalen zouden vergoed worden met de voordeelen, van bevorens eene ruime keuze uit goede plans te hebben. Hunne Edele Mogende hebben om zodanig een voldoenend Plan uit

GRONINGEN.

handen der schranderste Bouwkundigen te bekomen, zeer doorzigtiglyk een middel gevonden, om te gelyk door eerzugt en voordeel de kundigheid der Ervarensten in deze tak van wetenschap tot dit einde te doen werken, namenlyk met eenige pryzen uit te schryven voor die geenen, welken de meest voldoende of naestbykomende plans zouden hebben toegezonden.

Deze uitschryving was vervat in deze bewoordingen:

Pryzen gesteld door de Edele Mogende Heeren Burgemeesteren en Raad der Stad Groningen op het best en best bereekend Plan voor een nieuw Raadhuis.

Uitschryving van pryzen voor een beste plan van een nieuw Raedhuis.

By resolutie van den Breeden Raad der Stad Groningen, van den 17 Febr. 1774. vastgesteld zynde, dat een Nieuw Raadhuis zoude worden gebouwd, zoo veel mogelyk, op dezelfde plaatze, daar het oude thans staat; hebben Burgemeesteren en Raad der gemelde Stad, goedgevonden, om tot aanmoediging der Architecten vast te stellen, *vier Præmien* of *Prysen* voor de geenen, welke op de vereischtens omtrent het Nieuwe Gebouw, in dit Programma uitgedrukt, de beste, en fraaiste Plans zullen ingegeeven hebben.

Als *Eerstelyk*, eene somma van 100 Ducaten voor den geenen, die het beste Plan met de bereekening der kosten zal hebben opgegeeven.

Ten *tweeden*, een somme van *f* 300 guld. holl. voor den geenen, die 'er de naaste op volgt, en dus voor het *Accessit*.

Ten *derden*, eene somme van *f* 150 guld. holl. voor ieder der geenen, die de twee fraaiste Plans zonder bereekening zal ingeleverd hebben.

Alle in te geeven voor den 1 February van den jaare 1775. naa welke dag geene Plans meerder aangenomen zullen worden.

Die

Die naar deeze Prysen dingen, worden verzogt de Plans en Bereekening in de Nederduitsche of Fransche taal te beschryven; en hunne naamen in een verzegeld briefje, met hun Zinspreuk van onderschryvinge 'er bygevoegd, toe te zenden, aan den Heere P. *Laman*, Secretaris van Burgemeesteren en Raad te Groningen.

GRONINGEN. *Uitschryving van pryzen voor het beste plan van een nieuw Raedhuis.*

De uitspraak, en toewyzing der *Præmien* zal geschieden twee maanden daarna, te weeten, op den eersten April van dat zelfde jaar.

Aangezien aan de vereischtens van dit Gebouw niet kan worden voldaan, zonder eene Nette kaart van de Groote Markt, en de plaatze, daar het zal worden gebouwd, hebben Burgemeesteren en Raad noodig geoordeeld by dit Programma te voegen eene naauwkeurige Grond-tekening van de Groote Markt te Groningen, en van alle de straaten die 'er op uitkomen; als meede, van de plaats, daar het Oude Raadhuis staat: Mitsgaders, van den afstand, hoogte, en grootheid der Gebouwen, welke 'er by, en om staan. Van welke allen de legging, uit het bygevoegd Compas, en de grootheid, uit de voetmaat hier by gesteld, bepaald kan worden.

Burgemeesteren en Raad, hebben wel de grootheid van het geheele Gebouw, en deszelfs hoogte bepaald, gelyk ook de grootheid der vertrekken, dog laaten nogthans eene genoegzaame vryheid over aan de Dingers naar de Prysen, om daar van, naar hun oordeel, een weinig af te wyken; verzoekende alleenlyk, daar zoo naa by te blyven, als mogelyk zal bevonden worden.

§. I.

Burgemeesteren en Raad verkiezen tot het Nieuwe Gebouw, dezelfde stand plaats, daar het Oude staat; dat is, op denzelfden platten grond; doch men laat den Konstenaaren eenigen voeten vryheid, mits het Gebouw niet zoo verre Oost-

GRONINGEN.

Uitschryving van pryzen voor het beste plan van een nieuw Raedhuis.

waards opgeschoqven worde, dat het voorby de aangeweezene *Ebbingerstraat* schiette.

De *Lengte* van het Nieuwe Raadhuis van het Oosten tot het Westen, word gesteld op 120 Voeten, Groninger maate, welke dezelfde is als de Overysselsche of Deventer maate.

De *Breette* van het Zuyden, naar het Noorden, verkiest men, tot 110 Voeten, meede Groninger maate.

En *de Hoogte* op 65 tot 70 gelyke Voeten.

De Huyzen, welke rondom de Markt staan, en met het Nieuwe Gebouw in vergelykinge moeten komen, hebben 76 Voeten hoogte; doch deeze is de grootste, terwyl de laagste is, van 47 Voeten; zoo dat de middelhoogte is 60 Voeten. Dog, dewyl meest alle deeze Huyzen hoekige gevels hebben, welke van hunne bases afgerekend, *als* driehoeken konnen beschouwd worden, en die op de helft doorgesneeden als één blok zullen maaken, 't welk eene merklyke vermindering in het gezigt zal onder gaan; zoo oordeeld men dat het Nieuwe Gebouw een veel grooter blok zynde met de bepaalde hoogte genoegzaam tegens de rondsom staande Gebouwen zal konnen bestaan. Evenwel laat men de vryheid om deeze hoogte eenigzints te vergrooten.

En op dat men te beeter hier over oordeelen zoude, dient aangemerkt te worden, dat de *Tooren van St. Martens Kerk* hoog is 328 Voeten; de *Zydmuuren* van de Kerk hoog zyn 56 Voeten, en het *Dak* daar boven 23 Voeten.

De *Hoofdwacht*, en *Waag*, zyn niet boven de 50 Voeten hoog.

De Grond van de Groote Markt helt van het Middenpunt, of Raadhuis rondsom af, zoo veel, als noodig is om het water te doen afloopen.

Hun Edel Mog. verkiezen, dat dit Gebouw zal zyn van de *Jönissche*, of van de gemengde, dat is, de *Romeinsche* order.

En dat het zal zyn een langwerpig vierkant Gebouw,

bouw, hebbende van binnen een ruime plaats; en het Dak eenvoudig, overal even hoog.

Men laat de keuze van de voornaamste façade over aan de Konstenaars, om die te plaatzen naar het Noorden, of naar het Oosten.

Maar, waar die ook verkoozen worde, hadde men liefst een uitsteekend portail met eene peristyle, en daar boven een Frontispice; in welker Fronton alleenlyk het Wapen der Stad afgebeeld zal worden, dog laat ook in deezen vryheid aan de Dingers over, wanneer zy anders mogten denken. Naar dit portail moet gerigt zyn de groote buiten Trap, die royaal, en van gehouwen Steen moet zyn.

GRONINGEN. *Uitschryving van pryzen voor het beste plan van een nieuw Raedhuis.*

§. II.

De grond daar het Gebouw op koomt te staan is een hooge Rug van Leemig Knikkerzand, met groote en kleine keijen doormengd, zoo vast, dat 'er geenerhande Heijinge van nooden is.

Men geeft daarom ter beschouwinge over, of het beter waare de fundamenten te maaken van Keijen of Balsteenen van allerleije grootte, gelyk die hier genoeg voorhanden zyn van 300 tot 400 ℔ zelfs tot boven de 10000 ℔, en waar van het Last of de 4000 ℔ niet meerder behoeven te kosten dan omtrent 7 gulden hollands: Dan, of het raadzaamer zoude zyn die te maaken van gebakkene steenen.

In welke beide gevallen men de dikte en diepte aan de Meededingers naar de Prysen, overlaat.

Voorts dient men te weeten, dat Burgemeesteren en Raad verkiezen, een Groote Vergaar of Regenbak op de binnenplaats; waar uit met vier Pompen, naar verkiezing te plaatzen, water kan gepompt worden, terwyl in het midden eene opening blyft, gedekt met een lossen steen; groot genoeg, om 'er, in geval van Brand, een Brandspuyts pyp in te leggen.

 §. III.

GRO-
NIN-
GEN.

Uit-schryving van pryzen voor het beste plan van een nieuw Raedhuis.

§. III.

Drie verdiepingen worden 'er vereischt:

De *Eerste* gelyks vloers, à Rez de chausſée, waar van men onderſteld dat de vertrekken 14 of 15 Voeten hoog onder de Balken konnen zyn.

De *Tweede*, of *Capitaale Verdieping* moet, ten weinigſte, hoog zyn onder de Balken 20 of 22 Voeten.

De *Derde*, 12 of 13 of meerder Voeten; alles meerder of minder naar den ſmaak der Meededingers.

§. IV.

Daar word begeert, dat onder de geheele Zuidzyde eene Kelder zy tot berging van Turf, Hout, en andere noodwendigheden; zoo dat die Kelder licht ontfangen op de Binnenplaats, en dus ten Noorden.

§. V.

Het plaatzen der voornaamſte façade is ter keuze gelaaten, volgens §. I. Dog tegens over deeze, vereiſcht men eenen ruimen ingang gelyks Vloers, à Rez de chausſée, om in de gangen langs de vertrekken aldaar, te koomen.

Men laat echter aan de Meededingers over om in de twee andere Zyde of Façades te plaatzen ingangen naar de Binnenplaats; zoo als zy zullen meenen met den ſmaak van hun plan best overeen te koomen.

Dewyl men zig tot eene Binnenplaats bepaald heeft, zal het natuurlyk volgen, dat eene gaanderye van behoorlyke ruimte rondloope langs alle de vertrekken op de drie verdiepingen, licht ſcheppende op de Binnenplaats.

§. VI.

GRONINGEN.

§. VI.

De Tweede of Capitaale Verdiepinge en deszelfs Vertrekken.

Uitschryving van pryzen voor het beste plan van een nieuw Raedhuis.

Zoo als men van buiten langs den Grooten Trap en het Portail onder de Peristyle inkoomt, zal 'er zyn eene ruyme *Vestibule* of *Voorzaal* waarin één of twee Schoorsteenen gevonden worden.

Een *Raadkamer* 32 of 34 Voeten lang met één Schoorsteen voorzien.

Een *Banket Zaal* lang 40 Voeten, met twee Schoorsteenen, en een Balkon voor Musikanten.

En daarenboven nog *neegen Vertrekken*, met Schoorsteenen.

In de *Vestibule* moeten geplaatst zyn, vier kleine *Vertrekjes* of *Cabinetjes* voor de Suppoosten.

By zommige der andere vertrekken moeten ook eenige zulke kleine vertrekjes zyn om tot Booden kamertjes en andere gemakken te dienen, welke naar goedvinden van de andere vertrekken konnen afgenoomen worden.

Wanneer de *Capitaale Façade* in het Noorden koomt, behoord de Banket Zaal in het Oosten te zyn; maar als die koomt in het Oosten, dan diend de Banket Zaal in het Noorden te zyn.

Op de *Capitaale Verdieping* moet ergens één (of twee, om de Symmetrie) Balcon zyn, zoo groot ieder, dat 'er 12 perzoonen konnen geplaatst worden, om het publyk Musyk, hier gebruikelyk, te konnen uitvoeren.

§. VII.

De Onderste Verdiepinge of Rez de chausée, en deszelfs Vertrekken.

Deeze moet by den ingang, welke koomt recht tegens over de voornaame façade, eene Ruyme *Vestibule* of *Voorzaal* hebben, dog zonder Schoorsteen; voorzien met vier of meer vertrekjes voor de Suppoosten, en daarin, één agtertrap om naar boven te konnen gaan.

GRONINGEN.

Uitschryving van pryzen voor het beste plan van een nieuw Raadhuis.

Ter zyde van dit *Vestibule* moeten zyn twee byna vierkante vertrekken, zoo groot als die konnen vallen.

Wyders nog ten minsten 10 Vertrekken die men zal konnen gebruyken naar vereisch of verdeelen tot wooningen voor de Conchierge, en andere bedienden.

Onder de *Vestibule* of *Portail* van de *Capitaale Verdieping*, worden vereischt 3 of 4 *gewulfde gevangen Kamers*, en dan nog eenige zeekerder en zwaarder *gevangen Kamertjes* onder den Grooten Trap, ten zelfden einde.

De toegang tot deeze *gevangen Kamers*, moet zyn binnen, in den beneden gang, die ook daarom afgescheiden moet zyn van den gemeenen omgaanden gang.

Ter zyde van deeze Gevangenissen moeten zyn *een Verboorkamer*, licht scheppende op de Straat of Markt, dog aan dien kant voorzien met een dubbelde muur, op dat men 'er niet zoude konnen inzien, of van buiten eenig geluid hooren.

Aan de andere zyde *een Gyzelkamer*.

§. VIII.

Derde Verdieping en deszelfs Vertrekken.

Van deeze *Vertrekken* zal men hier geene bepaalingen maaken, om dat dezelve zullen konnen afgedeeld worden naar de ruymten die 'er gevonden worden door de schikkinge der Schoorsteenen; en naar het gebruik, welke men 'er van maaken wil.

§. IX.

De Gevels eischt men Effen van gebakken Steen, dog de hoeken van gehouwen steen in blokken. De Vengster en Deurkazynen van gehouwen steen, gelyk ook de Kroonlyst, die rondom het Gebouw zal loopen; en ook de Gooten. Dog omtrent de laatsten zal men het oordeel der Mededingers inwachten.

De

De Voortrap, de Periſtyle, en Frontiſpice zullen zyn van gehouwen Steen.

Men zag lieſſt de geheele onderſte Verdieping van buiten met gehouwen Steen bekleed; en men verlangt het oordeel der Konſtenaars over den Steen, die daar toe de beſte zoude zyn, witte Hardſteen, of blauwe Arduynſteen, en hoe veel de Prys verſchillen zoude.

Evenwel word 'er verkoozen om den buiten Opgang of Grooten Trap van blauwen Arduynſteen te hebben.

GRONINGEN. *Uitſchryving van pryzen voor het beſte plan van een nieuw Raedhuis.*

§. X.

De Vloeren van de Onderſte Verdiepingen moeten allen met Zweedſchen of blauwe gehouwene Vloerſteenen belegd worden.

Ook de Gang op de tweede Verdieping, uitgezonderd de *Veſtibule*, op de *Capitaale Verdieping*, die gevloerd en gelambriſeerd moet zyn met witte marmere plaaten.

Alle Vloeren in de Bovenkamers met eſtrikken of gebakken en verglaasde Vloerſteenen, om dat die vervolgens met houte vloeren overdekt zullen worden.

Uitgezonderd de Raadkamer en Banket Zaal, die met marmere en blauwe Steenen *gefigureerd* of met *Compartimenten* gelegd zullen worden.

§. XI.

Men heeft geſteld van buiten op te gaan naar de *Veſtibule* of Groot *Voorzaal* der *Capitaale Verdieping* onder de periſtyle langs *een royaalen trap van buyten* opgaande: men vereiſcht daar tegen, *een ruymen trap van binnen*, uit de beneeden *Veſtibule* naar boven, naar het *Banketzaal*, en naar de gangen van de tweede en derde Verdieping. En nog een geheimen trap of *Eſcalier dérobé* agter de Groote *Veſtibule* der *Capitaale Verdiepinge*, om naar beneeden te gaan naar de Verhoorkamer, en gevangeniſſen, die afgeſlooten kan worden.

GRO-
NIN-
GEN.

Uitschryving van pryzen voor het beste plan van een nieuw Raedhuis.

Deeze binnen trappen moogen wel uitspringen op de Binnenplaats: zoo zulks den Architect het meest behaagd.

De trappen zelve, moeten zyn van gehouwen Steen, van onderen tot boven toe.

§. XII.

De Balken, Spant, Dak en Zolderwerk zullen zyn van best Greenen hout.

Het *Dak* moet beschooten worden met hout en met Dakvensters voorzien zyn, wyders met Leijen gedekt.

De *Balkon* zoo verre die in de muuren koomen, zullen bekleed worden met lood.

En de *Nok van het Dak*, en de Nedergaande hoeken *met Roodkoper*.

De Gehouwensteen moet met geene Yzere *Crampons*, in elkander gezet worden, maar met *Crampons* van *Tin* en *Lood* gemaakt.

§. XIII.

Men verzoekt teffens de gedagten der Meededingers, of de Schulpkalk, dan de Steenkalk de gevoegelykste zy, en de redenen dier keuze, ook verlangt men te weeten, of de Steenen droog dan nat gemetzeld moeten worden?

§. XIV.

Burgemeesteren en Raad verzoeken, dat die naar den Grooten Prys dingen, by hunne Plans gelieven te voegen de Bereekeninge der kosten, zoo van Materiaalen als van Arbeidsloonen.

Vereisschende teffens, dat de Sommen van beyde niet te boven gaan de Somme van vier maal honderd duyzend guld holl., moetende by aldien aan het vereischte met die Somma, niet konde voldaan worden, de vermindering gezogt, en aan de hand gegeeven worde in de Materiaalen.

Burgemeesteren en Raad zonderen van deeze

Som-

Somma uit, alle zoogenaamd binnenwerk, als *Schoorsteen-mantels*, *Deuren*, en alle verdere *boiseeringe*; als mede de *Platfonds*, *Blinden*, en zelfs de *Glasraamen*.

GRONINGEN.

Indien het mogelyk was, zagen Burgemeesteren en Raed gaerne by de opgaave eene bepalinge van tyd, binnen welken de bouwinge van het Blok zoude konnen afgedaan worden: En zullen voorts met genoegen zien, dat 'er *Correctien* opgegeeven worden op hunne voorstellingen, van de byzondere Materiaalen.

Uitschryving van pryzen voor het beste plan van een nieuw Raedhuis.

Dog als onveranderlyk, beveelen Zy aan de oplettenheid der Heeren Meededingers, de *Vertrekken*, en schikkingen zoo als die §. 6., en §. 7. bepaald zyn.

Ter Ordonnantie van de Heeren Burgemeesteren en Raad voorsz.

P. LAMAN, *Secretaris*.

Waerna deze plans zynde ingekomen, is van wegens de Regeering dezer Stad op het einde van de afgelopene Lentemaent bekend gemaekt: „ Dat de Edele Mogende Heeren Burgemeesteren en Raed dezer Stad, na een behoorlyk en „ naeuwkeurig onderzoek van de menigvuldige „ Plans en Tekeningen, met, en zonder bereekening en aenmerkingen, tot een nieuw Raedhuis, door de Heeren Architecten, ter voldoeninge aen hun Edele Mogende Programma „ in het voorleden jaer 1774 uitgegeven, en voor „ den eersten van Sprokkelmaend dezes jaers aen „ den Heer Secretaris *P. Laman*, toegezonden, „ den hoogsten Prys van één honderd gouden „ ducaten hebben toegeweezen aen het uitmuntend, hun Edele Mog. het meest voldoende en „ het naest zig aen het Programma gehouden hebbend Plan, met zyne bereekening en aenmerkingen, ingegeven onder het Opschrift: *Naer*

„ *het*

GRO- NIN- GEN.

„ *het Programma*, en by opening van het Biljet, „ in den vollen Raed is bevonden daer van Au- „ teur te zyn, de Heer *Jacob Otten Husly*, „ Arch. Civ. Directeur van de Academie der Te- „ kenkonst te Amsteldam.

„ Het Accessit van 300 Hollandsche Guldens „ aen het zeer fraei Plan met zyne bereekeninge „ en aenmerkingen, tot Devis hebbende: *Uit ach- „ ting voor de Bouwkonst*, en by opening van't Bil- „ jet bevonden de Auteuren te zyn de Heeren *J. „ V. Noort* en *J. Berkman* in Comp. in 's Hage.

„ Hun Ed. Mog. hebben verder goedgevon- „ den uit hoofde van een derde Plan met eene zeer „ uitgewrogte bereekening en wel doorgedagte „ aenmerkingen voorzien, en ter betooninge van „ hunne achting, voor de Kunst en den yver van „ den Auteur, die hetzelve heeft ingeleverd onder „ de Zinspreuk: *Het goed voorneemen regtvaar- „ digt de uitvoering*; aen denzelven toe te leggen „ een tweede Accessit à 300 Hollandsche Guldens, „ zullende echter het Biljet ongeopend worden „ bewaerd, heen ter tyd de Heer Auteur van het „ gemeld Plan voor den 15 van Grasmaend dezes „ jaers, zyn toestemming zal hebben mede gedeeld. „ Vervolgens hebben hun Ed. Mog., aen de Au- „ teuren van de twee Plans, conform den inhoud „ van het Programma ingeleverd zonder bereeke- „ ning, toegelegd ieder 150 Hollandsche Guldens „ aen den Heer Auteur die tot opschrift heeft ver- „ kozen: *Sufficit tentasse*; dan alzo by opening van „ het Biljet is bevonden, dat den Auteur daerin „ geen naem nog woonplaets hadt uitgedrukt, zo „ wordt dezelve verzogt zulks ten spoedigsten aen „ den Heer Secretaris *P. Laman* te communicee- „ ren. En nog 150 Hollandsche Guldens aen den „ maker van het Plan, tot opschrift voerende: *Per*

„ *la*

„ *la Gloria è per l'onore*; en is by het openen van
„ het Biljet bevonden daer van Auteur te zyn,
„ de Heer *Joannes Guidici* te Rotterdam." GRONINGEN.

Hier op de Schryver van het Plan, 't welk geoordeeld was het tweede naest aen het gekroonde te komen, tot het openen van zyn verzegeld briefje zyne toestemming hebbende gegeven, is dezelve gebleken te zyn de Heer JACOB EDUARD DE WITTE, Directeur-Generael der Stads Gebouwen en Werken te Amsteldam, terwyl de Opsteller van het Plan, onder de spreuk: *Sufficit tentasse*, heeft verkozen onbekend te blyven, verklarende, dat zyn doelwit niet was geweest naer de pryzen te dingen, en ten vollen voldaen te zyn, dat zyn werk eenig genoegen hadt mogen behalen.

Voords hebben hunne Ed. Mogende nog een openlyk getuigenis gegeven van de schoonheid, grootschheid, gepaerd met eenvouwigheid van een nog ingeleverd Plan, van welk het teken is een gekronkelde slang op een Medaillon, met een sierlyk lofwerk omringd. De beschryving, bereekening en bygevoegde aenmerkingen zyn allen in de Fransche tael voorgedragen: dog hoe voortreflyk dit werk is, heeft het niet kunnen bekroond worden, nadien de Opsteller de mate, by 't Programma opgegeven, zo verre heeft overschreden, dat het onmogelyk was zodanig een gebouw hier te plaetsen, nog ook het zelve te verkleinen, door dien de Opsteller eene ronde binnenplaets hadde opgegeven.

Eindelyk is ook de verdiende lof nog aen eenige andere Plans toegekend, onder welken één tot schryver heeft den Heer *Jan Bolt*, Bouwkundige en Landmeter, te Amsterdam woonagtig.

N E-

NEDERLANDSCHE COLONIEN.

BATAVIA.

BATAVIA.

De uitschryving van eene gewoone jaerlyksche Dank- en Bede-dag, op bevel van de Hoog Edelen Heeren den Gouverneur Generael en de Raden van de Indien, tegen den 19 van Wynmaend 1774. vastgesteld is vervat in deze bewoordingen:

Uitschryving van de Algemeene Dank- en Bede-dag.

Al wie, met een regtgeaarde denkwyze bezield, des Gedugten Albestierders heiligen en wyzen doel in het toebrengen van Zegeningen aan, en het houden van Ziel-opwekkende wegen omtrent de Stervelingen, zoo elk derzelver in 't byzonder, als veelen te samen in eene Maatschappy aangemerkt, aandachtig bepeinst, zal zeer ligt tot besef en erkentenisse te brengen zyn van hunne diepste gehoudenisse, ter aanwendinge van de kragt en uitgestrektheid hunner vermogens, om tot den Grooten en Ontfermenden Weldoender, in Zyne onmeetelyke Hoogheid beschouwd (geduurende een leven dat aan loutere Goedheid deszelfs oorsprong verschuldigd is', en door enkeld Langmoedigheid en Weldadigheid onderschraagd word) als uit den afgrond van de onwaardigste nietigheid, de hulde van de demoedigste vernedering en dankbaarste boezems onvermoeid op te zenden, en Hem, met aanbiddinge en verheffing inzonderheid van dat geene, dat Hy ten dezen opzigte daaglyks voor ons Menschen-Kinderen ten toon legt, allezints te roemen en groot te maaken, mitsgaders om, by verschuiving van deze zo hoognoodige pligts-betragting tot gezette tyden, naar maate der tusschenpozing, den yver en ernst te verdubbelen.

De Hooge Regeering deezer Landen, die dit een-

een en ander met betrekkinge op de Christen-Ingezetenen en de Onderhoorige onzer Maatschappye hier ter Plaatse al van ouds had vastgesteld by het vertrek der Jaarlyksche Retourvloot naar Nederland, als de welvoegelykste en veele redenen daar toe verschaffende gelegenheid ten aanzien van het algemeen, heeft ook, uit dit merkwaardig tydstip, dat weder voor handen staat, uit eene gevoelige aandoening van Jehova's oneindige Langmoedigheid en veelvuldige Weldadigheid, zoo over ons Vaderland in 't gemeen, als over de Scheepvaart en den Koophandel onzer Maatschappye, en deze Colonien in het byzonder, met ter harte neming teffens van het geen die genadigste Opper-Bestierder en niettemin heilige God, als blyken van zynen billyken toorn, 'er tusschen gevlogten heeft, in haare byeenkomst op den 23 September laastleden beslooten tegen Woensdag den 19 October 1774. uit te schryven een algemeenen Dank- en Bedendag, niet alleen om door openbare Godsdienst-Oeffeningen in de respective Kerken aan deeze Hoofdplaats, ten Eilande Onrust, en op de Reede, stigtelyk en met orde gevierd te worden; maar ook op dat een ieder, dien het aangaat, als een waardig en welmeenend Lid der samenleevinge, met opregte deelneminge in het algemeen belang, het zyne toebrenge ter beantwoordinge aan het heilzaam oogmerk, en men met verootmoedigde en vereenigde zielen zich voor den troon des Konings aller Koningen stelle, om Hem eerbiedigst met hart, mond en daad het verschuldigd Dank-Offer toe te brengen voor de bewyzen Zyner menschlievendste verdraagzaamheid, goedertierenheid en tegen de trouwloosheid zoo aanhoudende, de boosheid zoo overtuigende, en de ondankbaarheid zoo zeer beschamende weldaadigheid, en dus de trouw Zyner Voorzienigheid in de beveiliging van ons Gemeenebest, van de Landen onzer inwooninge, van onze bezittingen, voorrechten, vrede, en wat ons ver-

BATAVIA.

Uitschryving van de Algemeene Dank- en Bededag.

BATAVIA.

Uitschryving van de Algemeene Dank- en Bede-dag.

verder dierbaar is; mitsgaders ook in de vermeerdering van het *Doorluchtigste Huis van Oranje* met een tweede *manlyk* Spruit blymoediglyk te erkennen.

Insgelyks om, door het innig besef van de Heiligheid der vlekkelooze Hemel-Majesteit, by onze onwaardigheid in allen dezen ook de zonden, zoo des Lands in 't gemeen, als van elk in 't byzonder, voor zig zelven te belyden, te betreuren en te verfoeijen; mitsgaders om by den Hoogen Rechter van Hemel en Aarde daar over om genade en geen recht aan te houden, Zyne oordeelen te billyken, Zyne roede te kusfen en Hem om de afwending van Zyne zoo zeer getergde en in veele tegenheden zich noch zoo zichtbaar ontdekkende gramschap, zoo wel als om de verlenging van onzen Vrede, en de bestendigmaking Zyner weldaaden en zegeningen over ons lieve Vaderland, de dierbaare Maatschappy, en ook deze Gewesten met alle derzelver aankleeven, op den Altaar der Heilverdiensten van den grooten Verlosser (in wien eeniglyk de zugtingen en gebeden der stervelingen by den ontzachlyken Hemel-heerscher ingang vinden) den wierook van de vurigste smeekingen toe te zwaaijen; en ten einde het een en ander ons in zyne gunste, die steeds de heiligheid en deugd verzeld, moge ten deel vallen, hem ook vooral demoedigst aan te loopen om den geest der heiligmaakinge, ter weeringe van 's Lands gruwelen, ter verbeteringe van de zoo zeer bedorvene zeden en ter bekeeringe van een zondig volk, gelyk wy zyn.

Is 't wyders der Christenen pligt om steeds voor Koningen en Vorsten te bidden, wie ziet dan niet zyne uiterste gehoudenisse, om by deeze gelegenheid weder de Hooge Magten des Lands, onzen Souverein, onze geëerde Betaalsheeren en de Overheid dezer Landen, op de plegtigste wyze aan den Opperzegenaar in de gebeden op te dragen, ten einde het hem behage hunne Persoonen en Hui-

zen

zen in zyne Godlyke beſcherming te nemen, hunne aanzienlyke Vergaderingen met zyne tegenwoordigheid te vereeren, hunne raadſlagen te heiligen; hunne onderneemingen met gewenſchte gevolgen, en hunne Regeering met zegen en voorſpoed meer en meer te bekroonen, tot welzyn van Land en Kerk; gelyk wy hem ook in 't byzonder ſmeeken moeten om den Perſoon van zyne Doorluchtigſte Hoogheid onzen geliefden Erfſtadhouder, deszelfs Koninglyke Gemalin en Vorſtelyke Telgen, met alle die verder van den Illuſtren Huize van Oranje zyn, ſteeds te maaken tot voorwerpen van Zyn heilige en naauwſte toeverzicht, hun met de heilrykſte uitvloeiſels zyner liefde en genade te overſtorten, en hunnen welſtand en luiſter meer en meer te beveſtigen.

BATAVIA.

Uitſchryving van de Algemeene Dank- en Bededag.

En daar de Welvaart zoo van het lieve Nederland als van deeze Geweſten in veele opzigten is afhangende van den bloei der Scheepvaart onzer Maatſchappye, zal elk nog gehouden zyn om, gelyk ten allen tyde, dus ook thans weder over dezelve den Zegen des Allerhoogſten, dien magtigen Beheerſchen van Zeeën en Winden te ſmeeken, dat het hem genadiglyk behaage de koſtbre Kielen, die in dit Na- en het aanſtaande Voorjaar zoo van hier als van Ceylon, Coromandel, Bengalen en China naar Nederland ſtaan te vertrekken (met Zyn Oog bewaakt, met zyne Vleugelen bedekt, en voor Rampen en Zee-Nooden behoed) hunne Reyzen voorſpoedig te doen voortzetten en volbrengen; alles ten nutte van ons Gemeenebeſt, tot blydſchap van getrouwe Ingezeetenen, tot trooſt der geenen, die daar in hun byzonder deel hebben, en tot verheerlyking van Jehova's oneindige Goedheid enz. enz.

SURINAME.

PARAMARIBO.

PARAMARIBO. Daer onze Volkplantingen in de West-Indien van zo een groot belang voor onzen Staet zyn, kan het onzen lezeren niet onverschillig zyn, dat wy van tyd tot tyd eens van de gesteldheid derzelver verslag geven.

In Zomermaend van 't afgelopen jaer wierdt de Burger Capitein *Stoelman*, met 150 vrye Negers, benevens 12 Burgers, naer de Waane Creecq afgezonden, en van waer men den 28 dier maend, van denzelven, berigt ontfing, dat hy den 21, 's morgens door de vyanden aengevallen zynde, in die schermutzeling *twee* dooden van hun bekomen hadt, dog dat men door het hier en daer verspreide bloed, ligtelyk kon opmaken, dat 'er meerdere dooden en gekwetsten onder hun moeten geweest zyn. Van onze zyde waren in dezen aenval één Blanke, twéé Vrye en één Schutters Neger gebleven; zes Vrylieden en den Conducteur *Vinsac* gekwetst geworden: voorts hadt hy drie nieuwe aengelegde onrype Kostgronden ontdekt en verwoest: waer op hem een versterking van 30 man en twee Officieren wierdt toegezonden, die ook vervolgens gelykerhand in Hooimaend drie Dorpen van 44, 24 en 20 Huizen, met omtrent 80 Akkers Land, meest rype kost, insgelyks vernield hebben.

Volgens eenen brief van Capitein *Orsinga*, uit

uit Patamakka Post la Rochelle, van den 24 van PARA-
Hooimaend 1774. hadden zig de Bosch-Negers op MARI-
de Houtgrond van den Heer *Winne* gewaegt; dog BO.
waren door de Negers van die Grond aengetast en geslagen; by welke gelegenheid de onze twee dooden van hun bekomen, de Hoofden afgeslagen en opgezonden hadden, waer onder een Cabouger kop; aen deze zyde was slechts een Neger-Officier gekwetst geworden.

Den 4 van Oegstmand, vernam men van den Luitenant *Keller*, op de Post 's Lands Welvaren, dat aldaer op een Vlot waren komen afzakken één Neger, drie Negerinnen en twee kinderen, by den aenval op de Plantaedje *Marseilje*, den 4 van Bloeimaend vervoerd. Zekere Neger, *Sulan* genaemd, hadt verscheide ontdekkingen, rakende den vyand, gedaen, en onder anderen, dat dezelve drie Dorpen by een hadden leggen, onder drie byzondere Bevelhebbers, voorzien van omtrent 50 koppen weerbare manschap, behalven veele wyven en kinderen; dat zy schaers van Kruit, maer rykelyk van rype kost voorzien waren; dat zo lang hy onder hun verkeerde, zy op geene andere ondernemingen gedagt hadden, dan op die tegen Capitein *Stoelman*, waer by zy drie van de hunnen op het Slagveld verloren hebben, en met agt gekwetsten te rug gekeerd zyn; dog vervolgens besloten hadden eenen aenval in Perika te doen, op hoop van aldaer eenig Kruit te vinden. *Sulan* was toen, benevens de zieken, zwangeren en onbekwamen, naer een afgelegene plaets gebragt, van waer hy dan ook de vlugt genomen hadt. Van de verdere verrigtingen van Capitein *Stoelman*, boven gemeld, nog van het gebeurde op den Grond van den Heer

PARA-MARI-BO. *Winnie* wist hy niets, egter dorst hy met eenige zekerheid onderstellen, dat de doodgeschoten Cabouger-Neger geen ander heeft kunnen zyn, dan *Bonni*, het eigenlyk Generael Opperhoofd der Bosch-Negers, ofschoon 'er wel meer Roode-Negers onder hun, door hem, gezien waren; maer geen met Cabouger-Hair, dan hy alleen. Dat deze *Bonni* een moedig man was, en reeds zeer veele kwetzuren bekomen hadt. Van welke berigten ten eersten goedgevonden is, om de Bevelvoerders in de Boven-Rivieren kennis te geven, terwyl te gelyker tyd 40 man tot versterking naer Perika is opgezonden.

Dagelyks vertrekken van hier, zo Staets- als Societeits-Troupen naer boven, middelerwyl dat alles in gereedheid gebragt wordt, om de aenstaende veldtogt, zo dra mogelyk, te openen.

Op den 12 van Wynmaend 1774. ontving men alhier tyding, dat de Colonel *Fourgeoud*, den 8 van Herfstmaend, na een marsch van 11 dagen, op Maegdenburg in Boven-Commewyne was aengekomen, met voornemen, om eerstdaegs de Gronden tusschen Oranibo of Goet-Accoord in Boven-Commewyne, en la Rochelle in Paramakka, te doorkruissen. Op deszelfs laetste togt hadt hy wederom, op de hoogte van Rosenbeek in Commewyne, twee oude Kost-Gronden ontdekt, en daer by eenige hutten, welke eerst onlangs verlaten scheenen; van daer Zuidelyk trekkende, was hy in een Kamp van 120 hutten gekomen, dog het spoor der vlugtelingen niet kunnende nagaen, werdt hy te rade Westwaerds door te steken, om te ontdekken of zy ook over Commewyne waren te rug getrokken. Dit alles doet met grond vermoeden, dat de vyand zwervend

is,

is, en telkens van plaets veranderdt, zo ras hy denkt, dat men zyn ſpoor gevonden heeft; en daer door ongetwyffeld in gedurige naerheid en nood is, zo wel door de vervolging onzer Trouppen, als door de bezwaernis van vrouwen, kinderen, zieken en zwakken: 't geen waerſchynlyk nog meerder zal toenemen, wanneer men hun van alle kanten in 't naeuw brengt, zo dat zy eindelyk genoodzaekt zullen worden, om aen de reeds gedane minnelyke voorſlagen van den Heer *Fourgeoud* gehoor te geven. PARAMARIBO.

Den 13 kwamen de Heeren Raden van Politie, benevens derzelver Secretaris uit Victoria terug, werwaerdszy den 15 der voorgaende Herfſtmaend vertrokken waren, tot uitdeeling der gewone geſchenken aen de bevredigde SamaracaenſcheBoſch-Negers, met het aengenaem berigt, dat, hoewel na veele moeielykheden, de zaken met die Bondgenoten nogtans geſchikt en geregeld waren, en dat men de geſchenken, met nog eenige giften, aen hun hadt uitgedeeld.

Den 2 van Slachtmaend, vernam men, dat de Colonel *Fourgeoud* reeds uit Maegdenburg op la Rochelle in Patamakka was aengekomen, en dat hy het Ontwerp der Regering hadt goedgekeurd, namenlyk, om tot betere voortzetting van zaken, den vyand, met verſcheidene bendens, gelyktydig te vervolgen en het Corps Vry-Negers daertoe insgelyks te gebruiken, benevens een groot aental Slaven tot laſtdragers, uit de Diviſien van beneden Cottica en Matappica. Hy was den 28 van Wynmaend, tot dat einde uit la Rochelle opgebroken, aen 't hoofd van 100 man Staten Troupen, terwyl nog twee byzondere Corpſen, onder bevel van de Capiteins *Meylant* en *Holt-*

PARAMARIBO,

bausse, ieder van 100 man, Societeits Soldaten, tot het zelfde einde op marsch gegaen waren, met oogmerk om na deze Onderneming een andere zoortgelyke te doen.

Te Suriname was de hoop algemeen, dat wanneer de Vrede tusschen Rusland en de Porte zou gesloten zyn, de Fransche Koffy, die gedurende dien oorlog meest naer Nederland geladen was, als dan wederom, gelyk te voren, naer de Archipel zou verzonden worden.

Den 23 van Slachtmaend, ontfing men berigt, dat tien Slaven van de Plantagie *de Verwachting*, aen de Rivier Suriname, door eenige Schuilders, zo als men onderstelde, waren weggehaeld, waerop de Vendrig *Nagel* met 12 man gezonden wierdt, ter versterking van de post op de Joden Savane, met last om op de gemelde Plantaedje in 't voorby trekken te vernemen, of hy van eenigen dienst konde zyn. Gelyk hy dan ook van daer, met de Directeurs van de Plantaedje, *la Simplicité* en *de Verwachting*, benevens 15 Schutter-Negers, de onderstelde Schuilders was nagegaen, doch zy hadden in plaets van die, eenen troep weglopers ontmoet, welke ten eersten vuer op hun gaven, waer door de Directeur van de Plantaedje *de Simplicité* en één Soldaet gedood, de Aenvoerder *Nagel*, één Onderofficier, één Soldaet en één Schutter-Neger, zwaer gekwetst waren. De Negers, behalven drie, hadden alle de vlugt genomen, niet te min onderstelde men, dat door het gestadig vuer van de onze, ook verscheiden der vyanden zouden gesneuveld zyn. Ondertusschen was men genoodzaekt agter de boomen Post te houden, zo, om de overmagt der vyanden, als vermits men

men onze gekwetsten niet veilig konde wegvoeren. Het schieten over en weder duerde dus tot 's avonds, wanneer de onze zich naer de Plantaedje *de Verwachting* begaven. Onze Schutter-Negers verzekerden, dat 'er veele Cottikaensche wegloopers onder dien troep geweest waren; middelerwyl was eene versterking van 60 man opgezonden, onder bevel van den Capitein-Luitenant *Frederici* met de nodige Officieren, ten einde het spoor dezer weglopers te volgen, om, waer 't doenlyk, hun nest te ontdekken. PARAMARIBO.

Den 29 van Slachtmaend 1774. kreeg de Regering tyding, dat de weglopers in 't terugtrekken, zekeren Houtgrond, liggende geheel alleen en afgezonderd in Boven-Cassewinika, afgelopen, en de Piens Gebouwen daer op staende verbrand hadden, ook waren zy meester van een Stoop Kruid en vier geweeren geworden. De Eigenaer dier Plantaedje *Jb. Abenbacar* was het gevaer met zyne weinige Negers gelukkig ontkomen, en de weglopers zouden naer boven Commewyne gevlugt zyn.

De Colonel *Fourgeoud* melde den 1 van Wintermaend, uit het Kamp aen de Wana en Coromotibo Creecquen, dat hy na verscheidene toggen genomen te hebben, niets gevonden had, en dus voornemens te zyn van wederom naer la Rochelle te keeren, om nadere schikkingen te maken.

Den 16 van Wintermaend keerde de Capitein Luitenant *Frederici* van de onderneming, boven gemeld te rug, zonder iets te hebben opgedaen, maer hadt in tegendeel door de moeielykheid van den marsch zeer veele zieken bekomen; nogtans was hy van gedagten, dat de Negers met haest naer boven gevlugd waren, door dien hy

PARAMARIBO.

hy onderweg veel nieuw gekapte Mauricie en Kabbes gevonden had.

De Burger Officier te Perica gaf, by eenen brief van den 11 van Wintermaend, kennis, dat dien morgen te Boven-Perica alarm geschoten was, en dat men van de Plantaedje *Rietwyk* berigt hadt, dat eenige weglopers of schuilders, uit de Buert, op de Schildwacht van de aldaer liggende Post geschoten hadden, dog de tydige tegenstand deedt hun de vlucht nemen; en schoon men hun ogenbliklyk nagezet hadt, was zulks vruchteloos geweest. Ook waren dien eigen dag de Capiteins *Orsinga* en *Meyland*, met 4 Officieren en 90 man in Boven-Perica aengekomen, zonder op hun tocht van 3 dagen, iets ontdekt te hebben, welk Commando wederom naer Commewyne stond over te steken, om aldaer den Colonel met twee andere divisien in te wagten.

Den 16 van Wintermaend, is van wegens het Hof van Policie van Crimineele Justitie, eene Notificatie gepubliceerd tot opheldering der Resolutie van gemelden Hove, in dato den 17 van Bloeimaend 1769, betrekkelyk tot de Slaven, die op verboden ueren loopen, en door de Patroulje gevangen worden, waer by nader bepaeld is, dat alle Slaven, geen misdaed gedaen hebbende, en gevat zynde, om bovengemelde reden, geen ontslag zullen krygen dan tegen betaling van zes guldens boete, en by weigering, van hunne Meesters met een zogenaemde *Spaenschen Bok* zullen worden gestraft, waer voor de Provoost een gulden Hollands zal genieten.

Den 26 van die zelfde maend hadden eenige der afgezondene van het Samaracaensch Opperhoofd *Mousinga*, vier weggelopene Negers opge-

gebragt, welke zy tusschen de Creecquen van Para en Wanica gevangen hadden. PARAMARIBO.

In 't begin van Louwmaend des jaers 1775, kreeg men berigt, dat de Colonel *Fourgeoud*, den 25 van de vorige maend, met een sterk Detachement, van Maegdenburg in Temtatie was opgebroken, om over Klein Commewyne en de Creecquen Mapana en Serva na Suriname te trekken, en alle die kwartieren te onderzoeken, van waer hy den 30 de Joden Savane was gepasseerd, zonder iets te hebben ontdekt, en den volgenden dag over Casewinica naer Temtatie was te rug gekeerd.

Van de tien weggevoerde Slaven van de Plantaedje *de Verwachting*, waren vier man Negers wederom vrywillig te rug gekomen, die vervolgens bericht hebben; dat zy door eenige uit de Buert weggelopen, en zints verscheidene jaren zaemgerotte Negers vervoerd waren, die zig ophielden in de Zwampen tusschen Suriname en Commewyne, doch weinig in getal waren; dat zy geen Schietgeweer of Kost-Gronden hadden en geen de minste weggelopen met de Cotticaenschen vyand hielden. Ook is door deze vier man beloofd, om een Commando naer de verblyfplaets, van waer zy weggelopene zyn, te geleiden. Vermits nu deze Negers niets weeten van het voorval met den Vendrig *Nagel*, zo wordt men te meer in het gevoelen gesterkt, dat die zwervers Cotticaensche Negers geweest zyn, en waerschynlyk door de hunnen afgezonden, om ware het mooglyk het vuer van oproer aen twee kanten te ontsteken, en daer door onze Krygsmagt te verdeelen, waer in zy mogelyk, zonder het gebeurde op de Plantaedje *de Verwachting*,

PARA-MARI-BO.

maer al te wel zouden geslaegd zyn. Doch zedert zyn zy den klyk overtuigd geworden, dat hoe groot onze macht ook in Cottica is, men echter in andere kwartieren hun insgelyks het hoofd bieden kan.

Den 6 van Louwmaend, kwam de Heer *Fourgeoud*, benevens eenige Staets en Societeits Officieren op Paramaribo, om de nodige schikkingen te maken ter ontvang van het renfort Troupen, welke daeglyks, onder geleide van den Majoor *Sieburg*, uit het Vaderland verwacht wierdt, waer na gemelde Heer op nieuw zyne onderneming stond te volgen.

Wegens het voorgevallene op de Plantaedje *Rietwyk*, den 11 van Wintermaend, heeft men zedert de volgende omstandigheden vernomen: 's morgens omtrent ten half vyf ueren, zag men een troep Bosch-Negers, van de Cotticaensche bende, volgens verhael van de jongens, welke in hunne handen geweest, maer wederom ontkomen waren, agter de brug van de molen. Zy, merkende door den Schildwacht ontdekt te zyn, deeden verscheide schoten op hem, doch waer door hy slechts eene ligte kwetzuer aen de wang gekreegen heeft; hier op kwam alles in beweging, en de Negers vonden zig, door de ligging der Posten in die Rivier, te schielyk in de klem, om iets verder te durven bestaen, en namen derhalve de vlugt, hun weg nemende, eerst Oost, tot over Perika, en van daer Zuid-zuid-oost, vermoedelyk naer Pinnenberg of daer omtrent, tot dat zy eindelyk door de Patroulje, die hun nazettede, in een Piene Zwamp, de verdere vervolging ontkwamen. Het Kamp, alwaer zy 's nagts te voren hun verblyf gehouden hebben, was omtrent

trent een uergaens agter de Plantaedje, en bestond uit ruim 30 hutten. PARAMARIBO.

Den 22 van Louwmaend, vertrok Capitein *Dörig* met de Bark van 's Lands uitlegger *Bogman*, naer Samaracca, om aen de twee Opperhoofden dier Natie, *Musinga* en *Bekoe*, de gewoone geschenken uit te deelen.

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

AMSTELDAM. Den 14 dezer Bloeimaend overleedt alhier na eene kortdurende ziekte van twee dagen, in den ouderdom van ruim 33 jaren, de Heer Mr. *Johan Cornelis van Muyden*, Secretaris van Zeezaken dezer Stad. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS ENZ.

ROTTERDAM. Op het einde der afgelopene Grasmaend, zynde de gewoone dag tot verandering van de Regeering dezer Stad, zyn uit de Ed. Gr. Achtbare Vroedschap Boonheeren geworden, de Heeren Mr. *Paulus Bogaert*, Heer van Alblasserdam, Mr. *Gerard Daniel Denick*, Mr. *Jan Cordelois*, Vryheer van Wiltenburg, Mr. *Jacob Herman Vingerhoedt*, en Mr. *Paulus Gevers*.

Voorts heeft zyn Doorl. Hoogheid den Heer Prinse Erfstadhouder, uit de overgeleverde Naemlyst, verkoren tot Burgemeesteren de Heeren Mr. GERARD FRANÇOIS MEYNERS, Mr. ADRIAEN REEPMAKER, Heer van Strevelshoek, Noordwaddinxveen en Sleewyk, Mr. JOHAN WILHELM LORMIER, Heer van Ketel en Halfspaland, en ISAAK VAN ALPHEN; tot Schepenen de Heeren *Johannes Hoog*, *Dirk Lodewyk van Cattenburg*, Mr. *Adriaen Gevers Deinoot*, Jonkh. *Johan Marten* Baron *Collot d'Escury*, Mr. *Jan Cornets* de

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

de Groot, Mr. *Jan Daniel de Loches* en *Jan Jacob Elsevier*; tot Schepenen-Commissarissen de Heeren *Dirk Lodewyk van Cattenburg*, Jonkh. *Johan Marten* Baron *Collot d'Escury* en *Jan Jacob Elsevier*.

SCHIEDAM. Uit een overgeleverde Naemlyst zyn door zyne Doorluchtige Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, op den 5 dezer Bloeimaend tot Burgemeesteren dezer Stad benoemd, de Heeren PIETER SCHOUHAMER, Mr. CAREL JAN BOSSCHAERT, en Mr. DOMINICUS DOOM, Jacobsz. Tot Schepenen, de Heeren Mr. *Eduard Jacob Penning*, *Isaec Tromer*, *Daniel Pichot*, Mr. *Daniel François Pichot*, Mr. *Philippus Theodorus van Cloon*, Dr. *Wilhelmus Mattheus Keuchenius* en *Adrianus Knappert*. En tot Schepenen-Commissarissen van des Gemeenelands-Middelen, de Heeren *Isaec Tromer*, Mr. *Daniel François Pichot*, en Dr. *Wilhelmus Mattheus Keuchenius*.

Verders is op den 25 derzelfder Maend, na een ziekte van 12 dagen, in den ouderdom van ruim 35 jaren overleden de Heer Mr. *Govert Couwenberg du Bois*, Secretaris dezer Stad.

MEDENBLIK. Den 23 dezer Bloeimaend overleedt in den ouderdom van ruim 50 jaren de Heer *Nicolaes Agricola*, regeerend Burgemeester en Raed dezer Stad.

THOLEN. Zyne Doorluchtige Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder heeft uit eene overgeleverde Naemlyst tot Burgemeesters dezer Stad verkoren, de Heeren MARINUS VAN DER VLIET en GERRIT TEN HAGE: en tot Schepenen de Heeren *Johan Jacob van Lichtenbergh*, Mr. *Johan Hendrik Nory*, *Jacob Johan van Stapele*, *Adriaen van der Schoor*, *Samuel Johan Philippus Cras*, Mr. *Emmericus de Weert*, *Jan van Manen* en *Gerhard Nieuwenhuis*.

VLISSINGEN. Zyne Doorluchtige Hoogheid den

Heere

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Heere Prinse Erfstadhouder heeft, als Heer van Vlissingen, den 3 van deze Maend, uit eene aen Hoogstdezelve overgeleverde Naemlyst, tot Raed van deze Stad benoemd den Heer *Antony Ewout van Dishoeck*, Heer van Domburg, in plaetse van den Heere Jacobus Andriessen.

Verders heeft Hooggem. Vorst de Weth dezer Stad veranderd en tot Burgemeesteren verkoren de Heeren Mr. E. CLYVER en Mr. A. P. LAMBRECHTZEN; En tot Scheepenen, de Heeren *Hendrik de Zitter*, *Adriaen Jan van Borsselen*, Dr. *Abraham Muller*, Mr. *Cornelis Versluis*, *Pieter Spieringh*, Mr. *Jan Corn. van Hoorn*, *Pieter Jacob Clyver*, *Adriaen Kroef*, en Dr. *Jan Baerk*.

Daer en tegen is den 19 van gem. Maend in 't Logement van de Oost-Ind. Maetschappy in 's Gravenhage overleden de Heer Mr. *Jacob van der Mander*, Heer van Ouwerkerk, Burgemeester dezer Stad, en Bewindh. der O. I. Maetschappy ter Kamer Zeeland.

LEEUWARDEN. Den 19 van Grasmaend 1775 is alhier in den ouderdom van 78 jaren overleden de Heer *Jarich Ferwerda*, in leven Mede-Raed in de Vroedschap en Oud-Bouwmeester dezer Stad. In wiens plaetse den 18 der volgende Bloeimaend wederom tot Raed in de Vroedschap is aengesteld de Burger-Vaendrig *Jacobus van Lon*.

DEVENTER. Den 22 van Grasmaend 1775. 's morgens om 4 uuren, overleedt alhier de Heer Mr. *Joan Weerts*, Oud Burgemeester dezer Stad, na eenen Leeftyd van 71 jaren, aen eene beroerte, die hem voor eenige maenden overvallen hadt.

Den 1 van Bloeimaend dezes jaers, overleedt in den ouderdom van 79 jaren, na een ziekte van 14 dagen, de Heere *Joan Arnold Rouse*, Burgemeester en Cameraer dezer Stad, Ontvanger der Convoyen en Licenten, wegens het Noorderquartier, en Postmeester der Stad Deventer.

Daer en tegen is den 12 van dezelfde Bloeimaend

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

maend door Scheepenen en Raed, op aenpryzinge van zyne Doorluchtigste Hoogheid, tot Postmeester van de Stad Deventer aengesteld, de Heer Burgemeester *C. W.* Baron *Sloët*.

En den 16 door hun Hoog Mogende de Heeren Staten Generael, tot Ontvanger der Convoyen en Licenten, aengesteld en beëdigt, *Wolter Harmen* Baron *Hoëvell*, Lid van de Gesworen Gemeente dezer Stad.

BREDA. Zyne Doorl. Hoogheid den Heer Prins van Oranje en Nassau enz. heeft tot Secretaris der Stad Breda en Heerlykheid Teteringe, aengesteld den Heer *Cornelius Wilhelmus Gils*, welke die post, voor den Raed der Domeinen van Hooggemelde zyne Doorl. Hoogheid door den gewoonen Eed aenvaerd heeft.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam den 22 May.		*Rotterdam den 22 May.*	
	by de Z. Zak		by 't Last
TARW Nieuwe Z. Witte	25 a 27½ ß	HAVER Zeeuwsche	9 a 14½ £
—— Blauwe dito	23 a 24 ß	PAERDEBOONEN	16 a 17 £
—— Zomer dito	20 a 22 ß		
ROGGE Zeeuwsche	15 a 17 ß		by den Steen.
	by 't Last	VLAS Allerbest	41 a 42 fl.
		—— Best	33 a 34 fl.
BOEKWEIT, op 152 ₰	27 £	—— Ordinair	28 a 30 fl.
GERST Winter .	20½ a 22 £	—— Gemeen	27 a 28 fl.
—— dito Zomer	18½ a 19½ £	—— Slegt	24 a 25 fl.

NIEUWE NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN,

JUNY. MDCCLXXV.

GELDERLAND.

WICHEN.

Wy hebben in onze Jaerboeken van het voorleden jaer (*) verhaeld, hoe te Wichen, in het Ryk van Nymegen, eene aenhaling van zeven Boeren, uit hoofde dat zy wegens hunne paerden geene behoorlyke paspoorten hebben, geschied zynde, de Staten van Gelderland zig hier over by hunne Hoog Mogende hebben beklaegd. Wy hebben het Berigt van de Admiraliteit op de Maze op die klagten ook mede gedeeld (†), en teffens gezien, wat de Staten dezer Provincie hier op hebben beslooten (†§); ook het Rapport hier op uitgebragt (††), en het Nader-Berigt van welgem. Admiraliteit, aen de Algemeene Staten ingeleverd (**).

WICHEN.

De Staten van Gelderland lieten het hier niet by berusten; neen, maer de consideratien en 't advys

(*) Zie NIEUWE NEDERL. JAERB. 1774. bl. 925. en volgg.
(†) Aldaer bl. 930. (†§ bl. 951.
(††) bl. 968. (**) bl. 980.

WICHEN. vys van den Hove Provinciael hebbende ingenomen, is door hunne Edele Mogende den 25 van Grasmaend van dit jaer, op den gewoonen Landdag binnen Arnhem gehouden, eene Resolutie genomen, welke aen de Afgezondenen ter vergaderinge van hunne Hoog Mogende is toegezonden geworden, met byzonderen last om op de afdoeninge dezer zaeke aen te dringen. Deze Resolutie was opgesteld in de navolgende bewoordingen.

Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenhaling van paerden albier.

Ingekomen en gelezen het affchrift van een berigt van 't Collegie ter Admiraliteit op de Maze den 21 October 1774. ter Vergaderinge van Haar Hoog Mog. geëxhibeert, op het subject van dezer Landschaps Resolutie van den 28 April en 2 November 1772. ter voorsch. Vergaderinge, ingebragt den 1 Juny 1772. en den 4 April 1773. concerneerende sodaane aanhaalinge van Paarden, als op de Wichense Heide in den jaare 1771. door den rydende Commies A. Sneyder, met syn Assistenten was gedaan, en welk berigt door Gecommitteerdens dezer Provincie ten voorsz. dage was overgenomen.

Nog ontfangen een Missive van de Raden dezes Furstendoms en Graafschaps geschreven alhier den 14 April 1775. houdende ingevolge en ter voldoeninge van dezer Landschaps Resolutie van den 29 October daar bevorens, derzelver Considerations en Advys op het voorsz. bericht, met byvoeginge van alle de stukken, daar toe specteerende en particulierlyk ook van het Nader-Bericht door den Borggraaf des Ryks van Nymegen, mitsgaders den Amtman van tusschen Maas en Waal, omtrent die materie aan den Hove op deszelfs aanschryvinge medegedeelt.

Waar op gedelibereert zynde, hebben Haar Ed. Mog. goedgevonden welgemelde Gecommitteerdens te authoriseeren en te gelasten, gelyk ge-

auc-

auctoriseert en gelast worden kragt dezes, om ter voorsz. Vergaderinge, ten einde om te strekken voor Haar Edele Mog. provinciale advys, te openen.

WIOHEN.

Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenbaling van paerden alhier.

Dat alles na behooren en met de vereyschte attentie hebbende geëxamineert, wy bevonden hebben, dat het Berigt van de Admiraliteit contineert een generale ondernomene refutatie van Ons provinciaal geuyt advys, op de Missive van het Collegie ter Admiraliteit op de Maze, geschreeven te Rotterdam den 12 November 1771. vervat in Onze resolutie van den 28 April 1772. en ter Generaliteit geopent den 1 Juny daar aan volgende;

Dat zo men vertrouwd, de Bondgenoten van Ons niet zullen verwagten of vergen, dat wy op dit alles by een formeele replicq of triplicq ons zullen inlaten in 't detail van dien en alle gesegdens en gemaakte avances debatteren.

Terwyl dit zoude gelyken naa een erkentenis, als of wy Ons tot parthye tegens den Raed ter Admiraliteit op de Maze stelden, en na een admissie van ægaliteit tusschen een Souveraine Provincie, en een aan dezelve zoo wel als de andere geünieerde Provincien gesubordineert Collegie.

Dat wy daarom hebben gemeend, gerust te kunnen voorbygaan, al het geen het wezentlyke van de zaek niet raekt, en speciaal het gedurig beklag, over verwytingen, welke onder die form in onze resolutie nogthans nergens gevonden worden, maar daar alleen in dezelve gebruik gemaakt word van eenige voorgevallene facta, om daar door reden te geven, van ons ingebragt Provinciaal advys, en dat het mitsdien alleen aankomende, wanneer men zal beoordeelen een zeker voorwerp, op de waarheid of het bewys van zekere facta, wy ons alleen zulle attacheren aan dat geene, het welk dat voorwerp uytmaakt, met oogmerk om te onderzoeken, of 'er thans iets nieuws is voorgekomen, bekwaam om ons van sentiment in deze te doen

WI- CHEN. veranderen, zonder Ons te bekroedigen daar mede, of iemand meend daar uyt een verwyt te kunnen opmaken of niet.

Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenhaling van paerden alhier.

Dewyl wy denken, dat men aan een vrees daar voor willende toegeven, sulks de vryheid in 't uytbrengen van een advys ter Generaliteit zeer zoude belemmeren, van welke vryheid wy nogtans niet kunnen geloven, dat een van de Bondgenooten zig zoude willen beroven.

Dat hoe zeer wy dan juist niet hadden verwagt, dat de Raden ter Admiraliteit, zig zoo gedurig by repetitie zouden hebben geformalizeert, over Ons geavanceerde in voorige resolutie, daar zelfs, tegenwoordig moetende bekennen, dat zig met een *weynig* (dog liever *met vry wat veel*) *voor* op onze eerste eenvoudige Missive van den 18 October 1771. waar in den Raad ter Admiraliteit in het geheel niet getoucheert wierd, alleen ter begunstiging van hare infallible Bediendens, heeft beklaagd *over* de reproches, die wy *met een milde hand* hadden gelieven te doen over *iets*, dat men van agteren ziet, met de waarheid van het gepasseerde over een te koomen; zig zulk een regtvaardig en billyk beklag heeft geattireert gehad, en Ons teegens zoo een onverdiende en ontydige yver aan de Bondgenooten hebbende moeten expliceren, waarlyk niet gemeriteert hadden, om op nieuws overal vry wat sterk gecensureert te worden.

Dat hoe zeer het Ons derhalven leed doet, om nogmaals iets te zullen moeten voorstellen, 't geen mogelyk al wederom niet aangenaam aan de Admiraliteit op de Maze zal voorkomen, wy ons egter genecessiteert vinden, om de navolgende remarques aan de Bondgenooten te moeten mede deelen.

Als voor eerst, dat Wy verzoeken dat met de nodige attentie, het eerste Bericht van opgemelde Admiraliteit de dato den 12 November 1771. en ter Vergaderinge van Haar Hoog Mog. den 14

daar

daar aan volgende ingekoomen, en 't tegenswoordige Bericht van dezelve Admiraliteit eens tegens malkanderen mogen worden gecollationeert, als wanneer Wy vertrouwen, dat de merkelyke discrepantien, tusschen die beiden, en de gronden waar op de Admiraliteit doe heeft ondernomen, en nu onderneemt het gedrag van haare Bediendens buiten reproche te stellen, van zelfs niet alleen in de oogen zal incurreeren, maar aanstonds in een ieder onpartydige deze bedenkinge zal moeten doen opkoomen.

WIGCHEN. *Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aentbaling van paerden albier.*

Of wel onze eerste Missive over dit voorval aan Haar Hoog Mog. de dato den 18 October 1771. geschreeven, gemeriteert heeft met zoo een kleinagting, als of het voorgestelde, zelfs geen nader onderzoek nodig hadde of weerdig was, behandeld te worden, en men zig na het voorbeeld van de Raden ter Admiraliteit met de twee brieven, een van de reydende Commies, en de andere van den Ontfanger der Convoyen en Licenten te Grave, waar meede alles moest werden gehouden uitgemaakt te zyn, en die geen wederspraak behoorden te lyden, maar hadde te besadigen.

Dan of van agteren daar door niet ten vollen gejustificeert word Ons daar over by resolutie van den 28 April 1772. betoond misnoegen.

Dat aan Ons niet is geëchappeert, dat de voorsz. Raden, zelfs thans voelende, dat in het narré van Onze Missive van den 18 October 1771. staat uitgedrukt, dat *d'ontfangene Missive van den Borggraaf des Ryx van Nymegen, en den Amptman van tusschen Maas en Whaal*, was houdende, dat *in het seekere geinformeert waren* &c. niet kunnen ontkennen, dat beter gedaan hadden, van eer en bevorens haar eerste Berigt hadden komen te formeeren, voor af opening *van die zekere informatien* te verzoeken, maar dat dit alleen a posteriori zig zodanig opdoet, en a priori zo zeer niet gereflecteert was geworden.

 Dog

WICHEN.

Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aanhaling van paerden alhier.

Dog dat het naauwelyks te begrypen is, hoe het mogelyk is, het geen vervolgens een tweede remarque formeert, dat men op een *eenvoudige notificatie* van eene afmaking eener gedaane aanhalinge by een brief van een daar by zoo zeer Geintereſſeerde Commies, die geen het minſte verhaal van het gebeurde in zyne omſtandigheden contineert, en welkers teneur men zelfs ſtelt en opgeeft met dat gecne, 't welke onze reſolutie meld, op *zekere informatien*, te beruſten, niet over een te komen; zoo veel fiducie heeft kunnen ſtellen, dat men van zig heeft kunnen verkrygen, op dat één enkelde ſwakke fundament niet alleen, ons ten aanzien van 't factum, in een berigt, door Haar Hoog Mog. gerequireert, ſonder *dezerzyds informatien voor af te verzoeken*, of zoo *een Commis en ſyn Adſiſtenten*, die men doe zoo wel hadde kunnen vinden, als alnu van agteren, *over alle de circumſtantien vooraf legaliter te hooren, en dus zonder eenig* nader onderzoek (op welkers gebrek, 't alleen aankomt, en 't welk hadde moeten gejuſtificeert worden, eer men zyn ongenoegen over een zoo genaamt verwyt van præoccupatie in faveur van des Admiraliteits bediendens hadde koomen te toonen) te contradiceeren, en op zoo een hoogen toon, als dit berigt in 't generaal doet zien, een voorſtel van eene Souvereine Provincie, aan deszelfs Bondgenooten gedaan, te behandelen en van de hand te wyzen.

Dat wy ons verlegen vinden om te zoeken en te bepaalen de oorzaak, waar aan zoo een loſſe aſſumtie, zonder een præcedeerend onderzoek gedaan, en met geen ſchynbaar, veel min behoorlyk, en in regten aannemelyk bewys gemunieert, te attribueeren is.

Dat wy te zeer zyn overtuigd van de kundigheid en lumieres van de Raden ter Admiraliteit en derzelver Miniſters, welkers bekwaamheid wy hoogagten, dan dat wy in een defect van dien, de ſource

ce

ce van dit alles zouden durven zoeken, en dat wy dan niets anders weeten, als deze bedenking op te geven, of zoo een, die ongepræoccupeert dit stuk zal beoordeelen, geen zwarigheid zal vinden, om deze præcipitantie, in het formeeren van het eerste Berigt, te excuseeren van een præventie, welke de Admiraliteit in faveur van haare Bediendens schynt te bezitten, en waar door iemand gemakkelyk kan worden vervoert, byzonder wanneer daar by accedeert een soort van een kleinagting van 't gedaane voorstel, 't welk men dan nogmaals ligtelyk oordeelt geen onderzoek te verdienen, maar door bloote woorden met ernst en vertrouwen uitgebragt, wel te kunnen vernietigd worden.

WI-CHEN. *Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenbaling van paerden albier.*

Dat wy voor een derde remarque hier kunnen byvoegen, dat het Ons zodanig voorkomt, dat het vergeefsche moeiten zouden zyn, om angstvallig te onderscheiden, de tyden van het niet zien van deezerzyds genomene informatien, en 't zien van dezelve, waarmede de Admiraliteit zig vry lang bezig houd, nademaal *het besluyt van dezelve is gebleven als voren*, namelyk, dat redres in deze geweygert word, hoe wel de gronden in het een en ander berigt, en dus het oordeel van de Admiraliteit, voor en na het zien van dezerzyds informatien, en 't doen van een nader onderzoek van hare kant vry wat van malkanderen verschilt.

Dat dit Ons dan van zelfs leid tot onze vierde remarque, die wel een der voornaamste zal zyn, en die Ons een weinig langer zal moeten ophouden.

Dat deze tot haar voorwerp hebbende 't beschouwen van deeze zaak, zoo als die nu voorkomt, uit hoofde van de applicatie van vier bewysdommen, sub No. 1. 2. 3 en 4. door de Admiraliteit by haar laatste Berigt gevoegt, daar omtrent de vrage zal zyn, of die bekwaam zullen kunnen worden aangezien, om Ons van sentiment in deze te doen veranderen.

WI-
CHEN.

Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenhaling van paerden alhier.

Dat wy met betrekking tot dit poinct wel gewenscht hadden, dat wy in de verhandelingen, en byzonder ten reguarde van het besluyt, door een gepaste toegeventheid van de Admiraliteit gedispenseert hadden kunnen blyven, zoo wel als den Borggraaf en den Amptman van tusschen Maas en Waal, om daar op Onze Considerations ten principalen te melden, en dat 't Collegie ter Admiraliteit, by een eenvoudiger contemplatie van de waare staat des verschils, zoo als zig die tegenswoordig voordoet omtrent een zaak, welke dezelve Admiraliteit te regt voor haar aanziet, als *gering*, dog die voor Ons met opzigt tot onze Onderdaanen, wanneer zulke behandelingen van Commisen als wettig worden gedefendeert, van vry veel importantie voorkoomt te zyn, met relatie tot de consequentien, hadde gebleeven, en een detail gespaart, dat meer verstrekken kan, om de attentie welke in deezen vereyscht word, van het waare poinct des verschils af te trekken, als daar aan eenig ligt by te zetten.

Dat Wy ons dan liever zullen bepaalen, tot het opgeven van eenige eenvoudige remarques, die op de voorsch. bewyzen, en de daar uyt geprofluëert zynde positien, van de Admiraliteit, by ons zyn gevallen, en die bestaan in het navolgende.

Dat die bewysen relatief moeten gemaakt worden, tot twee bysondere facta, waar over Wy ons in de eerste plaats beswaart hebben getoont, terwyl daar na nog zal volgen, het laatste gedeelte van Ons beswaar, rakende de *vervoering* der aangehaalde paarden, *buyten de Provincie*, na een Comtoir, in een Generaliteits Territoir.

Dat het eerste van die twee bysondere facta, concerneert, *d'aanhaaling selfs*, en 't andere, *d'afmaaking* van de gepretendeerde gecommitteerde fraude.

Dat tot het eerste N. 2. 3. en 4. alleen kunnende in aanmerking koomen, gereflecteert moet werden, soo op de *persoonen*, die aldaar als Getuygen voorkoomen, als op haar *Gesegdens*.

Dat

Dat de twee Commissen sub No. 2 en 3 in geenen deelen kunnen aangemerkt worden, als testes omni exceptione majores, maar veel meer als suspecte getuygen in haar eygen zaak, waar in responsabel zyn over haar gedrag, 't geen mitsdien te præsumeeren is, dat van die uitwerking zal zyn, om maar aan te grypen; het geen eenig zints schynt te kunnen dienen, om haar conduite te justificeeren, of te coloreren, ten eynde om van correctien bevryd te mogen blyven.

WICHARL. *Nader Besluit der Staten van Gelderland nopens de aenbaling van paerden albier.*

Immers dat de Commis Sneyder sub No. 2 selfs openbaar maakt, 't interessen, 't geen by den uitslag van deze zaak is hebbende, alsoo hy avoueert van de betaalde afmakings penningen *f* 22-2-6. voor syn deel ontfangen te hebben.

Kunnende van de tweede Commis sub No. 3. nog van de assistenten sub No. 4. in dit stuk niets door ons gedefinieert worden.

Doordien de Admiraliteit niet heeft goedgevonden, eenige openinge te geven van de verdeilinge van de betaalde hondert guldens, waar uyt het belang, dat anderen by deese zaak hebben, soude kunnen opgemaakt worden.

Zynde het qualyk te begrypen, hoe de Admiraliteit nog kan persisteren, om den eerste Commies, als onpartydig te willen doen voorkomen, om dat zyn ontslag, als rydende Commies versogt en geobtineert heeft, door dien zyn belang nog het zelfde is en blyft, het geen hy heeft by een zaak, die hy te vooren als rydende Commies zegt verrigt te hebben, en waar in misschien van agteren gevoelt heeft, zyn drift te veel tot bezwaar van de goede Ingezetenen te hebben toegegeven, en welkers moeyelykheden hy voor het toekomende mogelyk heeft willen eviteren.

Dat aan de persoonen sub No. 4. de naam van Ruyters wel word gegeven, dog dat de Commies Sneyder by syne Missive van den 7 July 1771. die na waarheid opgeeft, *als zyne knegten.*

Dat daar door de betrekking, die zy op haar Heer

WICHEN.

Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenhaling van paerden alhier.

Heer hebben, openbaar wordende, zy almede, wanneer in faveur, van haar Meester iets deponeren, als onaanneemelyk moeten aangemerkt worden.

Dat het gedeponeerde van die vier persoonen tegens malkanderen vergeleken wordende, deselve niet minder als consonant zullen worden bevonden, ja zelfs in zommige opzigte apert contradictoir.

Dat ten dien reguarde notabel zyn de volgende poincten.

Dat de Commies Sneyder sub No. 2. vergeleken met zyn brief van den 7 July 1771. opgeeft, dat hy by het Wichense Gerecht op den weg, alwaar de weg, die na de Graaf leid, afwykt, gekomen, en na een half uur van Wichen zynde, NB. *aldaar zeven personen heeft aangehouden.*

Daar den Commies Mulder sub No. 3. zoo wel als de soogenaamde Ruyteren sub No. 4. ter contrarie asservereeren, dat deselve persoonen met haare paarden, *succesfive* by partyen en *van tyd tot tyd* zyn aangehouden, als drie persoonen met de paarden, onder Heumen, welkers uyterste byna twee uuren van het Wichense Gerecht is geëloigneert. Vervolgens nog ten minsten twee persoonen met derzelver paarden, onder Over-Asselt.

En eindelyk by 't Wichense Geregt nog eenige.

Dat daar uyt komt te manifesteeren, dat den Commies aanhaler, en de Commies adsistent, niet alleen ten respecte *van de plaats*, alwaar de aanhaalinge zoude geschied zyn, maar ook ten aanzien van de *wyze van aanhalinge*, die de eene voorwend, als *te gelyk*, en de andere, als *successive*, gedaan te zyn, ten eenemaal dissonant en tegenstrydig, zig in haare depositien bevinden, waar van men dus niet weet, wat men voor waarheid zal aannemen, of 't welk zoo men de Commies Muller sub No. 3. zoude prefereeren, alle geloofbaarheid aan de verdere gezegdens van den Commies Sneyder, sub No. 2. zoude doen vervallen, als

als zullende dan moeten geagt worden studieus zulke notabele omstandigheden tot verduystering der waarheid te hebben willen supprimeeren, om zyn vexatoir middel van *afmakinge in massa* (als of in eene massa, en in een gezelschap waren aangehaald) waar het mogelyk eenigzins te cloorereren.

WICHEN. *Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenbaling van paerden albier.*

Dat al verder zig mede een discrepantie opdoet, tusschen de verklaringen van de twee zoogenoemde Ruyteren sub N. 4. en die van beide de Commisen sub No. 2 en 3.

Terwyl de eerste affirmeeren, dat den Commis Snyder en zyn Assistenten smorgens na den overvaart te Mook, sig onder Hoemen in een bosje geplaatst zouden hebben, en op 't zien van een persoon op een wit paart zittende, en voor by rydende, te samen opgezeeten, en deze persoon na en voor by gereden zouden zyn.

Daar by voorsz. Commisen daar van geen gewag ter wereld maken, en ter contrarie uit haar gezegdens, niemand iets anders zal kunnen opmaken, dan dat zy na den overvaard te Mook haren weg direct, over en door Heumen vervolgt, en mitsdien in dat gewilde bosje niet afgezeeten en vertoeft hebben.

Dat de soogenaamde Ruyteren sub No. 4. zeer duidelyk zeggen, dat den Commis Aanhaler, na *een uytgaande paspoort* heeft gevraagd, aan de persoonen, by welkers aanslag zy present zyn geweest.

Daar wederom de Commis Aanhaler sub No. 2. voorgeeft, *dat na een binnenlandsche Paspoort heeft gevraagd, en dezelve vervolgens, vermits ook geen binnenlandsche paspoort hadden, heeft aangehouden, op fundament, dat de uytgaande rechten hadden gefraudeert*, het geen niet weinig van malkanderen discrepeert.

Dat eyndelyk de Commis Sneyder sub No. 2. en de zoogen. Ruyteren sub No. 4. gewag maken van een andwoord van sommigen der Boeren, op een vrage van de Commis, *dat naar de Mookse markt wilden ryden.*

WI-
CHEN.

Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenhaling van paerden alhier.

Daar de Commis Mulder sub No. 3. daar van, ten aanzien van geen een der aangehaalden, iets toont te weten, en het egter zeer præsumtief is, dat hy als zig mede in functie bevindende, op alles een naaukeurig reguard zal hebben genomen, en ook hadde behooren te neemen, op iets, dat zoo niet het eenigste, ten minsten het voornaamste fundament zoude geweest hebben, waar op de aanhalinge wierde gefundeert.

Dat men by dit laatste, terwyl zulks 't eenige prætext is, waar door de Admiraliteit hier de fraude wilde goedmaken, nog een moment belieft stil te blyven staan, om te doen zien de onbestaanbaarheid van het bewys van dit factum.

Dat het aan niemand voor eerst waarschynlyk zal voorkomen, dat iemand op een simpele vraag van een Commis aanstonds zoude confesseeren iets te willen gaan bedryven, dat een strafbaar of mulctabel fait zoude importeeren.

Dat het dus al zeer omstandig en pertinent moest worden verklaard, dat zoo een ongewoone zaak was gebeurd, indien men daar op iemand over een fraude zoude konnen condemneeren.

Dat ten anderen de Commis Sneyder toond zelfs zeer onzeker te zyn, omtrent zyne woordewisseling met ieder der aangehaalde persoonen, gebruikende daar toe het prætext, dat het drie jaaren zouden zyn geleeden, hoe wel zulks nooit tot nadeel van onze sustenue, of tot convictie van een aangehaalde, aan wien niet te imputeren is, dat die Commis of niet op de verse daat, van alle de omstandigheden van zyne aanhalinge, daar en zoo het behoorde, heeft kennisse gegeven, en dezelve in zyn brief van den 7 July 1771. heeft verswegen, of dat die Commis niet eerder over de circumstantien, van het geval is gehoord, kan verstrekken.

Dat, ten derden, daar tegens de expressie, van, niet tegenstaande eerst zig op een gebrek *van geheugen* omtrent de eigentlyke woordewisseling, uit hoofde van de laps van de tyd, beroept, de verklaringe van zeer wel te geheugen, 't geen anderen

(te

(te weeten sub No. 4.) verklaard hebben, het welk den Atteſtant in een parentheſe, op een vry wonderlyke manier, declareert uyt de atteſtatie van die andere NB. *teconſteren*, hoedanige een declaratoir nogthans geen daat is, die aan een Getuyge convenieert, zyn gedeponeerde in dit ſtuk vry ſuſpect moet doen voorkoomen, of immers onzeker laat.

WICHEN. *Nader Beſluit der Stat. van Gelderland nopens de aenbaling van paerden albier.*

Dat, ten vierden, die Commis zoo wel als zyne zoogenoemde Ruyteren ſub No. 4. in alle gevallen *niemant in het byzonder* weeten te noemen, wie deze confeſſie van na de Mookſe markt te willen ryden, zoude hebben gedaan, en dat nogtans zoo lang dit niet gedaan word, niemand zig daaromtrent kan defendeeren, en dus het onbegrypelyk moet voorkomen, hoe op zulke vague en niets bepalende verklaringen, zoo een vertrouwen kan worden geſteld, dat men daar mede een fraude voor plenair geprobeert, kan aanzien en aan andere voorhouden.

Byzonder daar die Atteſtanten by zig zelfs ook nog in 't getal, welke zoo een confeſſie zouden hebben gedaan, onzeeker zyn, als ſpreekende van *vier a vyf*, het geen onmogelyk zelfs van vier kan waar zyn, als men het getuigenis van de vier der zeven aangehaalde perſoonen, aan de Admiraliteit overgezonden, inziet, welke niets minder als de erkentenis van zoo een gedaane confeſſie inhouden.

Dat in alle gevallen deze Atteſtanten moetende van haare zyde bekennen, dat *niet alle* de aangehaaldens zoo een confeſſie hebben gedaan, en de Admiraliteit zelfs daar in convenieerende, dat geen onſchuldigen met de ſchuldigen behoren geſtraft te worden, ook de zaak van zelfs ſpreekt, dat zoo lang niet uitgemaakt is, wie den ſchuldigen zoude zyn, uit hoofde van haar geconfeſſeert voornemen, egter, daar het zeker is, dat 'er ook onſchuldigen onder de aangehaalden gevonden worden, het een wonderlyke juris prudentie van dezen Commis is geweeſt, om zulke onſchuldigen onder eene genera-

WICHEN. rale aanhalinge, zoo als hy voorgeeft gedaan te hebben, te enveloppeeren, en op gelyke wyze over een fraude van 's Lands uitgaande regten te behandelen, en zoodanig 't gebeurde, in syne eerste brief, voor te stellen dat 't Collegie ter Admiraliteit moet avoueeren, daar door in zoo een idée te zyn gekomen, als of de fraude by alle de aangehaalden in confesso zouden zyngeweest, daar het tegendeel egter ten aanzien van sommige, door de posterieure erkentenis van de Commis Aanhaler ontdekt was geworden.

Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenhaling van paerden alhier.

't Welk een billyke verwondering moet baaren, hoe in het stuk van bewys eenige geloofbaarheid aan zoo een persoon, die het Collegie misleid, en verkeerde bevattinge heeft gebragt, verder kan worden geattribueert, zoo wel als daar over dat den Raad ter Admiraliteit eenig gebruyk heeft zoeken te maken in dit stuk van het andwoord, dat eenige van deze aangehaalden zouden gegeven hebben, als of het toen te laat was, om na de Mookse markt te ryden.

Want zoo dit al door zoo een eenige Getuigen voor geprobeert zoude kunnen worden opgenomen, als neen, dit geen anterieure bekentenisse by de aanhaalinge necessario importeert, en op zig zelfs meer gelykt na een raillerent antwoord, op een insulterende vraag, aan deeze menschen, na dat men haar beurs zoo uitgedrukt hadde, gedaan, of doe nog lust hadden na de Mookse markt te ryden.

Dat laastelyk de dukgemelte Commis Sneyder sub No. 2. alleen (terwyl den andere Commis en zoogenaamde Ruyteren sub No. 3 en 4. niet definieren omtrent de distantie van het Mookse district, van de plaats van het voorgevallene) zig daaromtrent op een zeer onzeekere wyze uitdrukt, door voor te geven, dat *deze route* (zonder te bepaalen de plaats of plaatsen der aanhaalinge) *zynde zoo hem voorstaat niet meer dan een klein uurtje gaans van Mook afgeleegen*, hem zeer suspect voorkwam. Daar

WICHEN.

Nader Besluit der Staten van Gelderland nopens de aenhaling van paerden alhier.

Daar de Borggraaf des Ryks van Nymegen, en den Amptman des Ampts van tusschen Maas en Waal, aan welke men hoopt, dat den Raad der Admiraliteit, ten aanzien van de uitgestrektheid en gesteldheid van haare Ampten, meer geloof zal attribueren, als aan zoo eene onzeekere verklaringe van een eenige Geinteresseerde getuyge; Ons in haar successive Berigten verzeekeren, dat de Wichense Heyde, alwaar deze scena is voorgevallen, by na drie uuren van de uyterste grensen van Mook is geëloigneert. Zoo dat het ongebrypelyk moet voorkomen, hoe den Raad ter Admiraliteit, in haar laatste bericht nog durft een plaats, zoo ver van de grensen geleegen, bestempelen met de naam van *Confinien*, en daar uyt dan verder trekken een præsumtie van een voorgenomen fraude van 's Lands uytgaande regten.

Dat tegens al dit gedeponeerde, daar en boven dient vergeleeken te worden het Getuigenis van de aangehaalde Ingeseetenen, en daar by in aanmerking te worden genomen, dat deze menschen volgens de assertie van d'Officieren, geen klagten aan haar hebben gedaan, maar dat het geval rugtbaar, en tot haar kennis gekomen zynde, dezelve te regt hebben geconsidereert, dat, offschoon deze menschen, seekerlyk uyt hoofde, dat, buyten magt waren, om zig in een proceduire voor d'Admiraliteit, waar door aanstonds meer geld al zouden hebben verspild, als de geëxtorqueerde somme bedroeg, in te laaten, welk voor haar onmogelyk middel, en 't geen de uitkomst ook alnu doet zien, van wat succes zoude zyn geweest, men haar alleen wil gunnen; Haar L. Amptshalven verpligt waren, om voor de securiteit van de goede Ingeseetenen, en tot weeringe van vexatien van Admiraliteits Bedieendens, die een misbruik van de wetten quamen te maken, of liever nieuwen, waar in wy nooit geconsenteert hadden, aan Onse Ingezeetenen te obstrudeeren, te vigileeren.

WI-CHEN.

Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenbaling van paerden albier.

En dat om zulks na behooren aan Ons te kunnen demonstreeren en van de waare geschapentheid en toedragt der zaake te informeeren, geen ander middel konnen gebruyken, dan de persoonen zelfs, aan wien 't gunt voorschreven wedervaren was, en die onder haar ampt woonden onder eede op Articulen te doen hooren, zonder dat nogtans aan dezelve hebben geopenbaart het einde en oogmerk, waar toe het zelve zoude tendeeren, en veel min dat zy daar door eenig gewin, of voordeel te wagten zoude hebben.

Behalven dat ook nog onkundig zyn gehouden van 't geen aan haar gevraagd zoude worden, tot op het oogenblik van haar afhooring, die van ieder in het byzonder is gedaan, zonder dat zy occasie hebben gehad van onderling eenig overleg over haare antwoorden te maaken, waar in zy nogtans alle zoo ten aanzien van de tyd, als ten respecte van de plaatzen van aanhalinge en omstandigheden daar by en verder in de Stad Grave voorgevallen, wel komen te convenieren tot een merkteken van een consonant en waaragtige getuigenis, waar op volkomen kan vertrouwd worden, en 't geen de toets van regten kan uitstaan.

Hoe wel 't waar is, dat den Officier heeft blyven subsisteren by de vragen, wat van die getuigen door de Commis gevraagd is, en wat sy daar op geandwoord hebben, zonder zig gequalificeert te hebben gevonden om aan dezelve onder Eede af te vragen, of zy ook eenige intentie hebben gehad, om haare aangestaerte paarden, tot Mook ter Markt te brengen.

Eensdeels om dat in derzelver depositien het contrarie van dien lag opgesloten.

En anderdeels om dat de wetten aan dezelve niet kwamen te permitteren (zoo als de Borggraaf en Amptman te regt onzes eragtens in haar laatste Berigt aanmerken) om in een geval, als het subjecte, een zodaane inquisitie in een vry land te introduduceeren.

In-

WICHEN. *Nader Besluit der Stat: van Gelderland nopens de aenhaling van paerden albier:*

Invoegen dat wy vermeenen, deze Onze remarques, quo ad factum van aanhalinge, te mogen besluiten, daar mede, dat het zelve factum zig zodanig heeft toegedragen, soo als wy altyd hebben voorgesteld, te weeten.

Dat op den 3 July 1771. onder Wichen by het Gericht aldaar, of de Wichense Heide, door den Commis Sneyder zyn aangeslagen zeven Ingezetenen van deze Provincie, met aangestarte paarden.

Dat die Ingezetenen zig geenzints op of digt by de confinien, *maar binnen 's Lands hebben gevonden.*

Dat tot deze huydige uur, met geen concludente en in regten aanneemelyke bewyzen, is geprobeert, dat iemand van de aangeslagene heeft bekend, een voorneemen gehad te hebben, om zonder betaalinge van 's Lands gerechtigheid, na de Mookse Markt met haar aangestarte paarden te hebben willen ryden.

Ja, dat zelfs de Persoon of Persoonen, die zoo een voornemen zouden gedeclareert hebben, niet specificq hebben kunnen genoemd, of opgegeven worden, dat zelfs erkend word, dat 'er eenige zyn geweest, die zulks niet verklaard hebben, en dat nogtans de Commis die mede onder dat gewilde voornemen heeft geënvelopeert.

Dat in tegendeel de aangehaalden hebben verklaard, van intentie te zyn geweest, om binnen lands te blyven, en dat niets van zulx alles haar heeft kunnen bevryden, om mede na de Stad Grave buiten deze Provincie, door de Commis gesleept te worden.

Dat daar mede van 't factum van aanhaalinge, afgestapt, en dus geprogrediceert kan werden tot een onderzoek van de wettigheid, of onwettigheid van dit, door den Commis Sneyder verrigte, waar over een vyfde remarque zig opdoet.

Dat het niet veel demonstratie of adstructie schynd nodig te hebben, wanneer gesteld word, dat, hoe men dit voorgestelde gebeurde ook beschouwe, 'er niets in gevonden wordt, of 't maakt het gedrag van deze Commis berispelyk en condemnabel,

WI-
CHEN.

Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenhaling van paerden alhier.

Dat in de eerste plaats dezen Commis in geenen deelen heeft in het oog gehouden en geobserveert, het geen den Raad ter Admiraliteit in haar resolutie van den 26 Maart 1771, zoo wyselyk, en voorbedagtig aan hem heeft voorgesteld, om zig wel aan de Heumense moolen te vertoonen, maar niet alleen, om daar gelegenheid te vinden, om fraudens langs dien weg te achterhalen, maar ook om die NB. *voor te komen.*

Wat is 'er nu natuurlyker, en meer met de bescheidenheid overeenkomende, als dat, wanneer hy menschen rencontreerde, welke hy suspicieerde een voornemen te hebben, om na de Mookse markt met haar aangestarte paarden te willen ryden; hy een begin maakte, met het laatste van zyn ordre, te weeten de voorkoming van 't delict van fraude in 't werk te stellen, door haar de voorzigtigheid, van 's Lands uytgaande rechten niet te frauderen, waar aan zig schuldig zouden maken, indien zonder een uytgaand paspoort de confinien passeerden, te recommanderen: waar door zeekerlyk deze menschen, zoo al waarlyk een voorneemen, om na de Mookse markt te ryden, mogten gehad hebben, zouden zyn te rug gehouden, het zy dit haar voorneemen uyt een opzet, of, uyt een onkunde, gelyk dit ook al mogelyk is, mogt zyn voortgekomen, en dus het voornaamste but, *van fraudes voor te koomen*, door hem zoude zyn bereikt.

Dat ten anderen het geval van de gepretexeerde omstandigheid, dat sommige van deze menschen zelfs zouden gedeclareert hebben, van voorneemens te weesen, om na de Mookse markt te willen ryden, ontdaan zynde, gelyk hier voren uit hoofde van 't gebrek, of immers onvoldoenentheid van het bewys om meer dan eene rede gedemonstreert is, te moeten gedaan worden, absoluter niets anders overblyft als eene opinie, die de Commis, nopens de intentie van de menschen, by zig zelfs heeft opgevat.

Hoe-

Hoedane *opinie*, met geen wet is bewezen, dat een Commis kan bevoegd maken, om als een *werkelyk Fraudateur* aan te halen, die geene welke hy zelfs ſtelt, nog geen fraude te hebben begaan, maar eerſt te *zullen* begaan.

Dat ten derden, aangetoont zynde, hoe abuſief is 't voorgeven van den Raad ter Admiraliteit, dat het voorval op de confinien tuſſchen Gelderland en Cleefſchland zoude zyn gebeurd, zonder welk een pallatief, men zelfs voelt, dat de gemaakte diſtinctien, tuſſchen fraude en fraude, geen de minſte reflexien zelfs kunnen verdienen; de plaats van aanhaling, by de drie uuren binnenwaards van de Grenſen van Gelderland geleegen, de onbevoegtheid van den Commis, en de demonſtratie, dat het niet anders dan voor een willekeurige verrigtinge van denſelven is te houden, des te meer palpabel maakt.

Dat ten vierde, de thans uytgemaakte omſtandigheid, door de erkentenis van de Commis, dat hy alle deze menſchen, *uyt eene deſelfde hoofde van een voorgenomene fraude van 't uitgaande recht* heeft aangehaald, en daar na ook als zodaanig, zonder eenige diſtinctie van perzoonen, of daden, heeft behandeld, en dat hy nogtans van agteren zommigen daar van vry erkend, aantoont dat hy eenein de ogen lopende injuſtitie ten reguarde van de zodaanige heeft gecommitteert, dewyl hem nooyt vrygeſtaan heeft, om onſchuldigen, met ſchuldigen, caſu quo die al ſchuldig waren bevonden, te vermengen.

Dat ten vyfden, den Raad ter Admiraliteit de edelmoedigheid wel heeft gehad, om deze eigenwillige daad van den Commis als een onbetamelykheid te agnoſceren, dog, dat te gelyk dit, in zoo ver niet anders dan genoegen in Ons heeft verwekt gehad, wy wel gewenſcht hadden, dat het gevolg daar van zoude zyn geweeſt, een gepaſte correctie van deze Commis en billyke ſatisfactie aan ons, over zyn gedrag met onze Onderdanen gehouden.

WICHEN. *Nader Beſluit der Stat. van Gelderland nopens de aenhaling van paerden albier.*

WI-
CHEN.

Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenhaling van paerden alhier.

En niet dat opgem. Raaden (schynende met de eene hand iets te geven, het geen met de andere aanstonds weder wegnemen) haar recours, om het koste wat het wilde, zoo het schynt, om den Commis te redden, hadden genomen tot iets, waar van denzelven Raad in haar eerste Bericht van den 12 November 1771. in zulke sterke termen, als ooit bedacht kunnen worden, het contrarie heeft goedgevonden, Haar Hoog Mogende te verzekeren, met oogmerk, om 't geen wy in Onzen eersten brief van den 18 October van 't zelfde jaar, hadden getoond, niet te zullen kunnen dulden, dat is, dat haar Onderdaanen, door Commisen geplaagt zouden worden, met binnenlandsche paspoorten te moeten neemen, indien haare waaren en goederen niet wilden aan een dadelyke confiscatie, die feytelyk door de Commisen by het gebrek van dien, dikwils ondernomen word, geëxponeert laaten, van de hand te wyzen.

Meriteerende die gebruikte bewoordingen, hier wel herhaalt te worden, om Haar Hoog Mog. te doen zien hoe weinig den Raad ter Admiraliteit, als men 't mag zeggen, aan zig zelfs consteert, en fluctueert omtrent de justificatie van haare Bediendens, die egter moeten gejustificeert worden, en nooyt ongelyk schynen te moeten hebben, houdende die periode de volgende expressien in.

Zeer vreemt zal het waarschynlyk worden gevonden, als wy NB. *na waarheid poseeren, dat het geval, dat tot deese hooggaande klagten aan de Heeren Staten van Gelderland gelegenheid heeft gegeven, in 't geheel geen gemeenschap heeft met de zoogenaamde verschillende over de verplichtinge tot het ligten van Binnenlandsche paspoorten, voor den vervoer van alle goederen en koopmanschappen* (paarden en alle levendige haven daar onder begrepen) *wanneer dezelve buiten de sluysen en dyken binnen 's Lands aan de eene plaats na de andere gebragt worden, en dat 't derhalven* NB. *volstrekt is abusief, dat de fungeeren-*

rende rydende Commis op den 3 July dezes jaars verscheide paarden aan Ingeseetenen, van Maas en Whaal, toebehoorende, zoude hebben aangehaald, om dat dezelve waren onvoorzien van binnenlandsche paspoorten &c.

WICHEN.

Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenhaling van paerden alhier.

Daar alnu dat zelfde Collegie, in 't laatste Bericht door Onze Gecommitteerdens ter Generaliteit, overgenomen, op het voetspoor van den Commis, welkers verklaringen in den brief, van den 7 July 1771. en van den 23 Augustus 1774. even zeer in dit stuk, discreperen, tragt te beweeren, dat de aanhalinge ook op het gebrek van een binnenlandsche paspoort, door den Commis is gedaan, en zelfs onderneemd, om in die materie van de Binnenlandsche paspoorten in te treden, en de noodzakelykheid of nuttigheid van dien, tot weeringe van fraudes in de uitgaande rechten te defendeeren.

Daar wy wel hebben geobserveert, dat de Raad ter Admiraliteit, deze haare veranderingen van sustenuen attribueert aan de erreur, waar in door de eerste brief van den Commis zyn gebragt, maar dat wy niet begrypen, waar om meer geloof nu aan de tweede, als aan de eerste opgeving van den Commis, komt te geven, of het moet wezen, dat daar de Commis despereert, om door zyn eigenwillig aan dezerzyds Ingezetenen geobtrudeert voorneemen, om de uitgaande rechten te hebben willen fraudeeren, zyne behandeling met alle deze menschen te justificeeren, het best was, het laatste middel tans te arripieren, om dat men daar door dan nog iets tot verschoning van den Commis zoude kunnen allegueren, schoon men daar door in eene notoire contradictie met zig zelven verviel, en die Commis, die men nu begreep, dat den Raad te voren misleid zoude hebben, zoo een geloofbaarheid en protectie niet scheen te meriteeren.

Dat ten zesden, tot verval van dit nu nieuwelyks geinventeerde middel van regtveerdiging, van

 het

WICHEN.

Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenbaling van paerden albier.

het gedrag van den rydende Commis, te weeten *bet gebrek van een binnenlandse paspoort*, niet anders behoeft gedaan te worden, als te repeteren 't geen wy in onzen eersten brief aan Haar Hoog Mog. den 18 October 1771. hebben te kennen gegeven, namentlyk, *dat de zaak zoo zynde valt onder de generale questie, in boe verre de Binnenlandscbe paspoorten, noodzakelyk, of niet noodzakelyk zyn, by de vervoering van de goederen van de eene plaats na de andere, in onze Provintie, en derbalven is dit geval op zig zelfs geconsidereert, van geen andere natuur, als verscheide anderen, tot welkers redres, met voorzieninge voor bet toekomende, tot bier aan toe wy te vergeefs by Uw Hoog Mogende bebben gelaboreert, en kan bet alsdan ook van bet generale gesepareert worden, maar maakt bet Ons zekerlyk bevoegt, om al badde onze Onderdanen, daar over op een vrywillige wyze getransigeert, met zoo een geval onze vorige regtmatige klagten, over bet misbruyk van de binnenlandscbe paspoorten te vernieuwen, zoo lange de vorderinge van dien van de caprices van de Commisen, welke wilkeurig zulk regt van vordering van diergelyke paspoorten, dan eens exerceren, en dan eens nalaten, zal blyven afbangen &c.*

't Welk van een volkomen toepassinge kunnende zyn, altans nog dit middel van defensie, van den Commis zoude kunnen in consideratie komen, ook daar by kan werden gelaaten, alleen met byvoeginge, dat den Raad ter Admiraliteit, tragtende de nuttigheid van het gebruik van binnenlandsche paspoorten aan te prysen ('t geen egter alleen specteert tot de besogne daar over te houden) alnog dit stuk niet verder weet te brengen, als het vorderen of niet vorderen van een binnenlands paspoort, van 't oordeel en arbitrium der Commisen te doen dependeeren, 't geen ook 't subjecte geval doet zien, met wat gerustheid aan zulke menschen kan worden overgelaten, en dat voorts tot meerdere eclairciffement van de Bondgenooten is

die-

dienende, dat 't Ampt van tusschen Maas en Whaal en 't Ryk van Nymegen, door middel van Rivieren niet van elkanderen zyn onderscheiden, maar aan een genoegzaam in elkanderen gelegen, en ook onderling door derzelver situatie aan malkanderen zodanig dienstbaar zyn, dat de Ingezetenen van den Ampte tusschen Maas en Waal na maate van de droogte of vogtigheid van het saisoen, van de Landen in het Ryk gelegen, en de Ingezeetenen van 't Ryk van de Landen in den Ampte tusschen Maas en Whaal gelegen, voor haar Vee en Paarden gewoon zyn, 't nodige gebruik te maken.

WI-CHEN. *Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenbaling van paerden alhier.*

En derhalven deze districten, schoon ten aanzien van de Regtsbanken gesepareert, nogtans in effect voor één Landstreek, tusschen de Rivieren de Whaal en Maas gesitueert, gehouden worden.

Dat die gelegentheid van vroegere tyden af, in dervoegen beschouwd en begreepen zynde geworden, zulx van dat gevolg is geweest,

Dat de Ingezeetenen van voorsz. Ryk van Nymegen en Ampte over en weder haar have, vhee en goederen, van 't eene Dorp na 't andere altoos hebben getransporteert en verbragt, zonder tot het halen van eenige binnenlandsche paspoorten, tot Nymegen of elders, verpligt te zyn geworden.

Zulx dat deese ongeinterrumpeerde gewoonte tot een doorslaande preuve verstrekken moet, dat 't geene van 't ligten van binnenlandse paspoorten, in het Placaat van 1725. mogt gemeld worden, nog op 't Ryk van Nymegen, nog 't Ampt tusschen Maas en Waal ooit applicatie heeft gevonden, of alnog by mogelykheid, zonder d'Ingezetenen aan een onlydelyke last en dagelykse kwelling der Commisen onderhevig te maken, kan vinden.

En dat mitsdien wy Ons tegens zoo een nieuwigheid te regt en met groote reden te hebben verset, en by Haar Hoog Mog. in onze eerste brief

WICHEN.

Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenbaling van paerden alhier.

op de klagte van de Hooft Officieren, van die twee Ampten tot redres hebben aangehouden.

Dat de tweede remarque sal rouleeren over 't tweede gedeel van 't factum, te weeten, *de vervoering van deze aangehaalde menschen met haare paarden na de Stad Grave*, *en de afmaking*, die men goed vind, een transactie te noemen, aldaar voorgevallen voor een somme van een honderd guldens buiten de kosten, 't welk zig van zelve dan wederom nog verdeeld, in twee distincte gedeeltens, bestaande in de *vervoering zelfs buiten de Provincie*, *na de Stad Grave*, *en d'afmaking*, daar pretenselyk gedaan, dat die beyde van 's gelyken zoo veel bewyzen van gepleegde onordentelykheden. van de Bediendens der Admiraliteit uytleveren. dat de verwondering over een onderneeming, om haar gedrag ook in dezen te Justificeren, niet weinig moet vermeerderen, zoo als men vertrouwd uyt de volgende reflexien, klaar te zullen manifesteren.

Dat ten dien einde in de eerste plaats moet vast gesteld worden, dat zig hier geen questien opdoet over de *al* of *niet* bevoegtheid van de Commisen, om zonder de Officieren, van eene der Comptoiren, eene afmaking van eene gepleegde fraude in het werk te stellen, maar over de *vervoering van Gelderse Ingeseetenen en haare goederen tegens haar wil uyt de Provincie na een buyten lands Comptoir.*

Dat ten anderen den Raad ter Admiraliteit wel voorgeeft, dat deze vervoering, als een *poinct van ordre*, *om goede redenen over meer dan* 70 jaren *zoodanig was gearresteert.*

Maar dat *waar* en *door wie* die ordre zoodanig soude zyn gearresteert, gepræterieert word.

Dat men zelfs niet schynd te durven soutineren, dat die in het Placaat van den 31 Julius 1725. zoude gevonden worden, dewyl alleen word geavanceert, dat die geenzints met het gemelde generale Placaat zoude strydig zyn.

Daar nogtans, indien men de Provincien en haa-

haare Onderdanen verpligt zoude konnen aanzien, om zig aan zoo een ordre te onderwerpen, moest blyken van een consent der Bondgenooten, in zoo een order die wel degelyk, zoo obligatoir zoude wezen, en voor dat Placaat, dat alle vorige ordres abrogeert, al was exteerende geweest, gemeriteert hadde, in dat Placaat geinsereert te worden.

WICHEN, *Nader Besluit der Stat van Gelderland nopens de aenhaling van paerden alhier,*

Bysonder daar men in dat jaar van 1725. by het arresteeren van dat nieuwe Placaat, wel voorzien heeft de swarigheden, welke by de executie zouden kunnen ontstaan, wanneer de Provincien de Admiraliteiten daar omtrent kwamen meester te laaten, en daarom by een apparte Resolutie van denselven datum, welke de Admiraliteit voorby gaat en zig alleen bezig houd met het 23oste Artikel van het Placaat, onder anderen daar in hebben tragten te voorzien, door niet alleen de interpretatie *over de materie* aan de Generaliteit voor te behouden, maar ook de erkentenis, *over het geen tot beter executie van het gearresteerde Placaat* zoude kunnen dienen.

Latende aan de Admiraliteiten alleen over de facultcit, om 't geen mogten vermeenen daar toe te kunnen strekken, aan Haar Hoog Mog. voor te dragen, en verbiedende om inmiddels iets van die natuur in 't werk te stellen, zulks dat wy niet kunnen begrypen, dat, als onder de benaming van een poinct van ordre de Admiraliteiten zig zelfs mogen toeëygenen, *ordres tot betere executie van 't Placaat quasi* te mogen stellen, de voorsz. voorzieninge van eenig nut of uytwerking zal kunnen zyn.

Of immers, dat wy van Ons niet kunnen verkrygen, om een zoogenaamd *poinct van ordre* zoo nadeelig voor onze Onderdanen, te respecteren, maar veel eer, om Onze vrye deliberatie, alnog te reserveeren, ter tyd en wylen zoo een poinct van order een object van deliberatie by Haar Hoog Mog. zal zyn geworden, gelyk wy ook reeds al by Onse vorige Resolutie hebben gedaan, om alsdan

te

WICHEN.

Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenhaling van paerden albier.

te overweegen, of het welwezen van onze Onderdanen zal permitteeren, om, in 't geen tot een ampliatie van 't Placaat van 1725. mogt worden voorgeslagen, te consenteeren, en wel in de termen, als de voorgewende ordre van de Admiraliteit die zoude mede brengen, *Dat de Commisen eenige goederen aanbalende, dezelve zullen moeten opzenden, aan de Collegien ter Admiraliteit, of wel aan 't naaste Comptoir, zoo de Coopman of desselfs Gemachtigden, de opening der goederen wil gedaan hebben ter plaatze van de aanbalinge*, en wel in die zin, als den Raad ter Admiraliteit die tans tragt te appliceeren, als of die order zoude spreeken van 't *naaste Comptoir, niet in de Provincie*, daar de aanhaling gedaan werd, gelyk in het subjecte geval zoude geweest hebben het Comptoir van Nymegen, op welkers instantie zelfs volgens de Resolutie van den Raad den 26 Maart 1771. deze togt door den rydende Commies was ondernomen, en als of ook die ordre de Commisen zoude bevoegt maken, om daar geen questie over eenige opening, van aangehaalde pakken zig opdede, die te mogen extendeeren tot levendige have.

Tans het genoeg zynde, dat, wat ook van die ordre voor of na 't Placaat van 1725 mogt zyn, ten minste die *buiten 't Placaat* is, zoo als men toestaat, en dat tot hier aan toe de Bondgenooten daar in niet hebben geconsenteert, het geene Onze klagten over het sleepen van onze Onderdanen na een vreemd territoir, om daar een meesterlyke behandeling, die den Ontfanger aldaar zig over onze Onderdaanen, zoo als hy zelfs in syne verklaringe onder No. 1. opgeeft, heeft aangematigd, te hebben moeten ondergaan, dat ten derden de afmaking zelfs betreffende de attestatie van den Ontfanger Fredrik Grevestein onder No. 1. meriteert met attentie nagelezen te worden.

Dat aan de eene zyde daar uyt appareert, dat de afmakinge, nog door den rydende Commis Aanhaler,

ler, nog door den Ontfanger, uyt eenigerhanden hoofden, als doe is *gepretendeert*, als van een fraude, *die door te willen ryden na de Mookse markt, door haar alle zoude zyn begaan.*

WI-CHEN. *Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenhaling van paerden albier.*

Dog aan d'andere kant het voorstel van dezen Ontfanger, zoo auctoritatief zig bevind, namentlyk, *dat haar paarden geconfisqueert waren en verkogt zouden worden*, met byvoeging apparent als een gratie, dat zoo zy wilden transigeeren voor de transactie zouden hebben te betalen dertig ducaten, gelyk ook nog daar na erkent, dat aan deze menschen, NB. *op een ernstige wyze is voorgesteld en gezegt, dat indien zy tot die transigatie niet wilden verstaan, de paarden dan zouden moeten worden verkogt, en dat zy* NB. *daar op het consent tot accoord hadden gegeven.*

Dat gevolgelyk ten vierden daar uit deze vraag ontstaat, of de behandeling van dien Ontfanger, gecombineert met het gedrag van den rydende Commis kan gebragt worden, onder de zoodanige, die het 231ste Art. van 't Placaat van 1725, zoo sterk ordonneert, dat *discretelyk* altyd moeten wezen, dan of die valt in de termen van een *verzuym van discretie*, en van een opgedrongen en dus geextorqueert accoord.

Dat tot demonstratie van het laatste niet veel argumenten schynen noodig te zyn, wanneer men het oog maar zal gelieven te slaan, op de navolgende poincten.

Dat den Commis Aanhaler, nog in zyn brief, nog in zyne verklaringe, en dus ook zeer waarschynlyk niet in zyn secreet voorstel aan den Ontfanger zelfs heeft durven voortegeven, dat iemand van deze menschen, veel min allen, eenig het *minste aanlaat* by of in haare aanhalinge hebben gegeven tot eene afmaking van een gepleegde fraude, zoo dat het dessein om die menschen daar toe te brengen, alleen in het gemoed van den Commis heeft geresideert, en van hem en niet van de aangehaalden is voortgekomen, en is dus zelfs manque-

ren-

WICHEN.

Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenhaling van paerden albier.

rende 't prætext, waar door den Raad ter Admiraliteit heeft begonnen deze afmakinge in de Stad Grave te wettigen, hebbende men nergens uyt geremarqueert, dat de Admiraliteit sustineert, dat zoo lang geen bedenking over een accoord zig opdoet, dan nog evenswel een Commis bevoegt zoude zyn, om buiten het district, waar in de aanhalinge voorvalt, de paarden aan het Comptoir, het geen hy voor 't naaste houd, of verkiest, schoon buiten dat district gelegen, en ten dien opzigte vreemd is, door de aangehaalde paarden zouden mogen doen brengen, ten fine om die aldaar te doen verkoopen, immers, dat wy niet vinden, dat daar toe een Commis in den 218den Articul van 't Placaat van 1725. wanneer hy van dit rigoureuse middel van verkoopinge, 't welk van de executie begind, zig zoude willen bedienen, gequalificeert word, welke reflexie den Raad ter Admiraliteit over al heeft komen te prætcrieeren.

Dat dit door den Commis by zig zelfs geformeerde dessein, om deese menschen tot een accoord te brengen, zeer greetig door den Ontfanger is aangenomen.

Dat hy daar om genegligeert heeft, om voor af te examineeren by deze menschen, of zy eenige aanleidinge tot het afmaken hadden gegeven, en dat toe alnog genegen waren.

Dat hy almede na de secreete besoigne met den Commis, verder onnodig heeft geagt, om zig na de waare toedragt der zaake en gedane aanhalinge, by deze menschen te informeeren, ja zelfs die geene, welke nog iets tot haare byzondere of gemeene verontschuldiging, als dat geen intentie hadden gehad, om na de Mookse Markt te ryden, wilden bybrengen, niet eens heeft willen hooren, volgende blindelings het geen hem de Commis hadde verteld, en het tegendeel als met een verontwaardiging rejecterende.

Dat in plaats van dien, begint met een positi-

ve

ve *aanſegginge, dat haar paarden geconfisqueert waren, en verkogt zouden worden*, erigerende zig zelven buyten, en zelfs tegens de wet, tot zoo een, wiens ampt het was, om over confiscatie te oordeelen en die te declareeren.

WICHEN. *Nader Beſluit der Stat. van Gelderland nopens de aenhaling van paerden alhier.*

Dat hy dit wel vervolgt, met van ter zyde haar te doen gevoelen, dat zy die door hem gedecreteerde, en gedeclareerde *confiscatie* en *verkoopinge* egter konden voorkomen, door te tranſigeren, maar te gelyk even magiſtraal, aanſtonds de ſom men, die zy zouden *moeten* geven, fixeert en bepaald op *dertig ducaten*. Zonder aan deze menſchen op een beſcheiden wyze uyt te leggen, dat, wanneer vermeenen mogten geen fraude gecommitteert te hebben, als dan vryheid hadden, om zig by den Raad ter Admiraliteit tot Rotterdam reſideerende, te mogen defendeeren, maar dat ondertuſſchen de paarden, volgens 't Placaat, na zyne opinie, zouden dienen verkogt te worden

Dat ligtelyk te begrypen is, waar in de *ernſtige wyze*, om deze Landlieden tot een accoord te brengen, het geen het groote oogmerk van den Commies was, en waar toe den Ontfanger zig mede prêteerde en cöopereerde, zal hebben beſtaan, en hoe weynig die geïnventeerde, quaſi modeſte locutié, verſchild van een intimidatie en comminatie zig ten aanzien van eenvoudige menſchen, die van alle hulp en raad, in een vreemde Stad en territoir, tegens haar wil, gedeſtitueert bevindende, en na haar eygen natuurlyke Overigheid geen recours kunnende nemen, of daar van in zoo een preſſant geval, eenige aſſiſtentie kunnende ontfangen, men zeer gemakkelyk in de gedagten konde brengen, dat des Ontfangers uitſpraak en confiscatie, als een deciſive ſententie moeſt aangemerkt werden, om haar tot een beoogde compleete paſſive gehoorzaamheid te brengen.

Dat, wanneer men voor het laatſt hier ter plaatze nu nog by doet de liſtige ſtreek van den Commis,

WICHEN.

Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenhaling van paerden alhier.

mis, om zoo als hy voorgaf, de aanhalinge gedaan te hebben, te weeten in *eene massa*, waar in hy egter door zyne Mede-Commis sub No. 3. word wedersprooken, ook d'afmaking *in eene massa* te hebben voorgesteld, en laten doen, en dat hy ter contrarie van dien in syn eerste brief met uitgedrukte woorden affirmeert, en dat den Ontfanger mede in zyn eerste brief, die omstandigheid verbergt en supprimeert, en nu van agteren, hoe wel eenigzints op een versagtende wyze dit al mede moet avoueeren, geschied te zyn, den eerste van onwaarheid, en de tweede van verberging van de regte waarheid, en beiden van het gebruyk van een onbetamelyk en ongepermitteert middel, om deze menschen tot een generaal accoord te brengen, worden geconvinceert, met dat gevolg, en tot zulken effecte, dat wy Onze verwondering niet kunnen inhouden, daar over, dat den Raad ter Admiraliteit in haar eerste berigt (hoewel Onzes eragtens zonder vooraf alles na behooren onderzogt te hebben) zoo sterk zig hebbende geexpliceert, dat met NB. *onwraakbaar bewys*, zoude doen zien, dat de aangehaalden zeer *grovelyk* hebben geabuseert van de confidentie van den Borggraaf des Ryks van Nymegen, *in de omstanstandigheden in de Stad Grave voorgevallen &c.* en een weynig verder *in hoe verre, nu de aangehaalde abusivelyk, ja* NB. *gansch onwaaragtig hebben voorgegeven, dat de transactie voor ieder paard in het byzonder, was verweygert, evidentelyk zoude consteeren, uyt de daarnevens gevoegde Missive, van den fungerende rydende Commis, van den 7 July onder No. 3. waar by hy onderscheidentlyk heeft opgegeven en de paarden, en de Eygenaars, en de som, waar voor, en waar mede hy hadde getransigeert.*

En nu van agteren erkennende dit alles zoodanig niet te zyn gebeurd, maar dat door die Commis, niet alleen is in erreur gebracht, maar ook dat deze behandeling van verscheide delinquanten onder een te vermengen, als strekkende om

WICHEN. *Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenbaling van paerden albier.*

onschuldige door 't factum van schuldige mede te doen straffen, afgekeurd, en van een injustitie niet weet te excuseeren, tans nog deze afmaking, door de Commis van den beginne af aan alleen gebuteert, anders als geëxtorqueert van onnozele menschen, waar mede men, na welgevallen en willekeurig heeft omgesprongen, kan aanzien, en aan dezen Commis, welkers conduites den Raad ter Admiraliteit alleen heeft vry gesproken van een vexatie op fundament van een onwaarheid, dat aan deze menschen zoude opgedrongen hebben, *in massa voor alle*, schoon haar prætense delicten niet van dezelfde, maar van een diverse natuur in alle gevallen zig zoude bevinden, te accordeeren; al nu daar dit in waarheid bevonden heeft te zyn, nog langer de naam van vexateur en geweldenaar, buyten wet en regel de Ingezetenen van haare paarden beroofd hebbende, kan weygeren, en in tegendeel aan hem nog kunnen continueeren, zoo een notabele protectie te verleenen, dat niet alleen een billyke satisfactie, aan een der Bondgenooten alnog refuseeren, maar zig beregtigt acht, om zig te mogen beklaagen, dat een der Bondgenooten, en dus een van haare Committenten, in een uytgebracht advys ter Generaliteit te kennen geeft, dat d'Admiraliteit wat al te zeer geprævenieert is, in faveur van haare Bediendens, waar van de spreekende daaden, in dit laatste Bericht, zig by een ieder onpartydige, zo men vertrouwd, niet dan al te klaar openbaar maaken, en ten welkers respecte, wy tot Ons leedwezen ook in bedenking moeten geven, of niet een blyk gevonden word in de vraag, welke de Raad ter Admiraliteit, na dat geredigeert is tot de termen, dat de onbehoorlykheid van de afmakinge in massa, niet langer om de evidentie van dien kan tegenspreeken, doet, *of door zoo een verkeerde afmaking de aanbalinge dan zoude vervallen.*

Want voor eerst, die vraag door een gelyksoor-

WICHEN.

Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenhaling van paerden alhier.

tige vraag zoude konnen beantwoord worden, of dan uyt hoofde van een goede aanhalinge, een afmaking, op een verkeerde en onregtveerdige grond gedaan, zoude moeten blyven subsisteeren.

En ten anderen zeer wel op die eerste voorgestelde vraag kan geantwoord worden, dat eerst en voor al zoude moeten worden geredresseert, dat kwalyk gedaan is, door restitutie van 't geen op een verkeerden grond is afgeperst, en door werkelyke reparatie der schaade daar door geleden eer de wettigheid van een aanhalinge in aanmerking zoude konnen worden gebragt, en zulks ook met dat gevolg, dat offschoon door de te ruggeving van de paarden, den Aanhaler van erger conditie dan mogt worden gemaakt, hy zig zelfs zoude konnen gezegt worden, te imputeeren te hebben, dat door het gebruik van een ongepermitteert middel in de afmaking, de avantage van het bezit der Paarden heeft verloren.

Gelyk ook ten derden in het subjecte geval, daar over in alle gevalle geen quæstie kan vallen, dewyl de aanhaling, zoo als door dezelve Commis word opgegeven gedaan te zyn, laboreert aan dezelve fout als de afmaking, te weeten, dat *in massa* tegens de natuur der zaake door hem zoude zyn gedaan, en dus uit dien hoofde zoo wel moet vervallen, als d'afmaking daar op gevolgt, die niet anders als een continuatie, van de te oorregt gedaane *aanhaling in massa* kan worden aangemerkt.

Dat wy vertrouwen, dat alle deze remarques zullen bevonden worden aan de eene zyde een evident bewys uit te leveren (het geen wy niet dan met tegensin uyten moeten, van de weynig egards, die den Raad ter Admiraliteit op de Maaze, voor een Land-Provincie by continuatie openbaar maakt, en die wy vinden vry veel te verschillen van die, welke de Admiraliteit te Amsterdam, in haare Missive aan Haar Hoog Mog. van den 9 Augustus 1774. over het stremmen of im-

immers infructueus maken van een gedecerneerde verkoopinge van houtskoolen, by sententie van die Admiraliteit geconfisqueert, met betrekking tot het Gericht der Stad Amsterdam, betoond heeft te hebben.

En aan de andere kant te zullen kunnen dienen, om Ons te justificeeren, dat wy van Ons voorige Provinciaale advys, vervat in onze Resolutie van den 28 April 1772. ter vergaderinge van Haar Hoog Mogende ingebragt, den 1 Juny daar aan volgende, niet kunnen afgaan, maar by het selve en alle de leeden en deelen van dien moeten persisteeren, gelyk wy dan al het zelve inhæreeren, en speciaal de daar by gevonden wordende declaratoiren, waar in wy in alle opregtheid betuigd, en aan de Bondgenooten betoond hebben, even zeer geëloigneert te zyn van deze twee uytersten, of om de hand niet te willen houden, aan de rigtige invorderinge van 's Lands uitgaande en inkomende regten, voor zoo verre daar in door ons geconsenteert is, of zig te laaten opdringen zaaken, waar in wy nooit intentie hebben gehad, te consenteeren, en 't oordeel over een questie, of wy geconsenteert hebben, of niet, aan de respective Admiraliteiten over te laten, 't zy direct, het zy indirect, door middel van onze Onderdaanen voor haar regtbank te trekken, en soo een poinct, het geen Ons egter meer raakt, als de Onderdaanen, te laten determineeren, het geen wy mogen vertrouwen, ook het sentiment van alle de Bondgenoten te zullen zyn, of ook langer met een onverschillig oog aan te zien, de feitelyke mishandelingen van de Bediendens van de Admiraliteit, en aan onze Onderdaanen daar tegens een efficacieuse protectie, na dat alle aangewende bescheidene devoiren van redres vrugteloos mogten afloopen, langer te weigeren.

En zal hier van extract aan welgem. Gecommitteerdens dezer Provincie ter Generaliteit worden toegezonden om zig daar na te reguleeren, en op de afdoening dezer zaak te insteeren.

WICHEN. *Nader Besluit der Stat. van Gelderland nopens de aenhaling van paerden alhier.*

HOLLAND.

HAERLEM.

HAERLEM. Nadien de Schryvers van de Antwoorden op de vrage van de Hollandsche Maetschappy der Wetenschappen alhier, wegens de *Voortplantinge van het Christendom in de Colonien van den Staet*, denwelken in hare Vergaderinge van den 22 van Bloeimaend laetstleden een zilveren Gedenkpenning, ten bewyze van het Accessit, is aengeboden, in geval dezelven tot het openen van hun Billet verlof wilden geven; hetzelve aen haer veroorloofd hebben; zyn hunne briefjes geopend, en is bevonden, dat de Schryver van het Antwoord onder de zinspreuk *Tot heil van het Menschdom*, is CORNELIS VAN VOLLENHOVEN JANSZ., Koopman te Rotterdam; en die onder de zinspreuk, *Alle Heidenen zullen hem dienen*, JACOB VAN NUYS KLINKENBERGH, A. L. M. Phil. Doct., Predikant te Overschie, nu te Oudewater, aen dewelken derhalven de beloofde zilveren Gedenkpenning zal gegeven worden.

AMSTELDAM.

De Heeren van den Gerechten dezer Stad hebben goedgevonden de oude Keuren en Ordonnantien op de Haring- en Zoutevisch-neering, byzonderlyk nopens het keuren van de Haring, te vernieuwen en te vermeerderen by de volgende Keure van den 1 dezer Zomermaend, aldus luidende:

Al-

AMSTELDAM. *Keure nopens de Haring en Zoutevisch.*

Alzo myn Heeren van den Geregte der Stad Amsterdam in ervaringe zyn gekomen, dat de Keuren en Ordonnantien op de Haring en Zoute Visneering geëmaneert, en in 't byſonder de Keure van 19 July 1656. omtrent 't verkopen van Haring, alvorens dezelve by twee geſwoorene Keurmeeſteren van de Haring en Zoutevis gezien, gekeurt en die behoorlyk geteekent zyn, niet behoorlyk werden geobſerveert;

Zoo is 't, dat haar Edele Agtb. omme daar in, zo veel doenlyk, nader te voorzien, goedgevonden hebben by Ampliatie van voorſz. Keure te ordonneeren, ſtatueeren en willekeuren, gelyk haar Ed. Agtb. ordonneeren, ſtatueeren en willekeuren by deeze:

Dat de Schippers van alle Veerſchuiten, als mede de Schippers, welke met affonderlyke Vaartuigen met Haring en Zoutevis aankomen, zullen gehouden zyn, aan Keurmeeſteren van de Haring en Zoutevis, wanneer dezelve zig ten dien einde aan haar zullen hebben geaddreſſeert, op te geven voor welke Haring en Zoute Visverkoopers, of Slyters, zy Haring of Zoutevis hebben ingeladen, nevens de quantiteit der Tonnen of Vaten, op een boete van Vyfentwintig Guldens, wanneer wygerig zullen zyn geweeſt dezelve opgave te doen.

Dat zodanige Schippers, welke geen vaſte Legplaats voor haar Schuiten hebben, alvorens eenige Tonnen of Vaten van haar inhebbende Haring of Zoutevis te loſſen, aan Keurmeeſteren van de Haring en Zoutevis, zullen moeten opgeeven, waar haar legplaats is, ofte wel aan dezelve opgeeven voor welke Haring of Zoute Visverkoopers, zy Haring en Zoutevis inhebben, nevens de quantiteit der Tonnen of Vaten, mede op gelyke boete van Vyfentwintig Guldens.

Dat de Keuring en Cirkeling by Keure van 19 July 1656 geordonneert, zal moeten gedaan worden met opene Boom, en zulks door een of twee geſwoorene Keurmeeſteren, en zullen Keurmeeste-

AM-STEL-DAM, *Keure nopens de Haring en Zoutevisch.*

teren of een van hun gehouden zyn zig ten dien einde aan de Huizen, Kelders of Pakhuizen der Haring of Zoute Visverkopers en Slyters te begeven, zo ras, als kennisse zullen hebben bekomen, dat dezelve Haring of Zoutevis hebben ontfangen.

Dat alle Zoute Haring en Zoute Visverkoopers en Slyters zullen gehouden zyn aan Keurmeesteren van de Haring en Zoutevis ofte een van hun, wanneer zy ten dien einde aan hunne Huyzen, Kelders of Pakhuyzen zullen gekomen zyn, aanwyzing te doen van alle Tonnen-Haring of Zoutevis, om door gemelde Keurmeesteren te kunnen gekeurt worden, op pœne dat by weygering of agterhouding van eenige tonnen of vaten sullen vervallen in een boete van twaalf Guldens, telken reise van zodanige wygering of agterhouding te verbeuren.

Authoriseerende myn Heeren van den Geregte Keurmeesteren dezer Stad tot 't doen der bekeuringe van de geene, welke tegens 't gestatueerde by deeze en vorige Keuren zullen hebben aangegaan, enz.

Eenige ongelukken, of ten minsten eenig gerugt van ongelukken, door dolle honden toegebragt, hadden onder het Gemeen een groote vrees veroorzaekt en eene menigte Inwoonders doen besluiten om zig by de Regeering by een Verzoekschrift te vervoegen, en derzelver voorziening tegen diergelyke onheilen af te smeeken. Waer op den 28 dezer Maend by waerschouwing is bekend gemaekt; „ dat, alzoo aen de Heeren van den „ Gerechte, door verscheide Burgers en In„ woonders dezer Stad, is vertoond geworden, „ dat een menigte zoo groote als kleine Hon„ den langs de Straaten lopen, en dat daer uit „ diversche Ongelukken te dugten zyn: Haer „ Ed.

AMSTELDAM.

„ Ed. Achtb. hebben goedgevonden de Straten
„ dezer Stad van dezelve te doen zuyveren, en
„ aen de Burgerye en Ingeseetenen kennis te gee-
„ ven, dat op aenstaende Maendag daar mede
„ een begin zal worden gemaekt, op dat een
„ yeder voor zyne Honden zorg drage, en de-
„ zelve niet buiten zyn Huis of Erf late loo-
„ pen, zonder dezelve aen een lyst of band vast
„ te houden."

Ook is omtrend dit zelfde onderwerp door den Bailluw en die van den Gerechte ter Ouder-Amstel, met voorkennisse van den Ambachtsheer, op den 20 van Zomermaend de navolgende Ordonnantie en Keure, beraemd en afgekondigd:

Verbod van het laten los loopen van honden.

Nadien aan den Wel Edelen Gestrengen Heer Bailluw van Amstelland, en die van den Geregte ter Ouder-Amstel is te vooren gekomen, dat door het losloopen van de Honden langs de publiecque Wegen, en op het Land, veelvuldige en allernadeeligste Ongelukken bereids veroorsaakt, en meerdere te dugten zyn, waardoor dan ook de publiecque Wegen niet dan met schroom kunnen werden gepasseert; en vermits het dierhalven noodzakelyk is, dat daar tegen, zoo veel mogelyk, werde voorzien, zoo is 't dat welgemelde Heer Bailluw van Amstelland, en die van den Geregte ter Ouder-Amstel, met kennisse van den Wel Edelen Groot Achtb. Heer Mr. Willem Huyghens, Heer van Honcoop, Burgemeester en Raad der Stad Amsterdam, en van wegens dezelve representeerende den Ambagtsheer dezer Bannen, hebben goedgevonden alle de In- en Opgezetenen in den Ambagte van Ouder-Amstel, niemand uitgezonderd, te verbieden, gelyk wel expresselyk ver-

AMSTELDAM.

Verbod van het laten los loopen van honden.

boden werd by deezen, om van nu af tot den eersten September deezes Jaars, en voorts 's Jaarlyks van den eersten April tot den laatsten Augustus van yder Jaar, eenige Hond of Honden, het zy klein of groot, langs de Weegen of buiten hunne Huyzen, Plaatzen, Thuynen, of besloote Werven los te laaten loopen, maar integendeel dezelve In- en Opgezeetenen te Ordonneeren, gelyk geordonneert werden by deezen, derzelver Hond of Honden, het zy klein of groot, geduurende voorschreeve tyden, binnen hunne Huyzen, Thuynen, op hunne beslooten Erven of Plaatsen te houden, op eén boete voor de eerste reyze van Ses Guldens, voor de tweede reyze van twaalf Guldens, en voor de derde reyze van vyf-en-twintig Guldens, mitsgaders betaaling van het Meesterloon en andere Onkosten, indien iemand door zodanige Losloopende Hond of Honden eenig Ongemak mogt worden toegebragt, blyvende aan den zodanige ook ongeprejudicicert al zulk verder regt en actie, als bevonden zal werden ter zaake van het alzoo toegebragte Ongemak te Competeeren: Alles te voldoen en te betaalen by de Eygenaars of Houders der Honden, zonder onderscheid, of derzelver Honden door hun toedoen of onagtzaamheid, of door die hunner Kinderen, Dienstbooden of Werkvolk buyten de voors. Huyzen, Thuynen, Plaatzen of besloote Werven losloopende gevonden werden.

Werdende een yder de magt gegeeven om alle de Honden, welke van nu af tot den eersten September deezes Jaars, en vervolgens 's Jaarlyks van den eersten April tot den laatsten Augustus, langs de Weegen of op de Straaten losloopende gevonden worden, dood te slaan.

Voorts hebben welgemelde Heer Bailluw, en die van den Geregte voornoemt, goedgevonden te Ordonneeren te Willekeuren, gelyk Geordonneert en Gewillekeurt werd by deezen, dat na den eersten September tot den eersten April van yder Jaar,

Jaar, niemand van de In- of Opgezeetenen deezer Ambagten, wie het zy, eenige Hond of Honden, (alleen daarvan de kleine Huis of Schoothondjes uitgeslooten) zal mogen hebben of houden, dan voorzien met een Kneppel of Stokje om den Hals, naar evenreedigheid der groote van de Honden, op verbeurte van drie Guldens voor elke eene reyze, dat zodanige Hond, zonder voorzien te zyn van zodanige Kneppel of Houdje om den Hals, naar evenreedigheid der groote van den Hond, mogt gevonden werden.

AMSTELDAM. *Verbod van het laten los loopen van honden.*

Tot het doen der Bekeuringen, in deze vermeld, werden ook mede specialyk gequalificeert den Geregtsboode, en den Nagtwagt deezer Ambagte, mitsgaders de Dienaars der Justitie, en verder alle die geene die daar omtrent door welgemelden Heer Bailluw by behoorlyke Acte nader zullen werden geauthoriseert, welke alle nopens het doen der Bekeuringen zullen gelooft werden, op den Eed in den aanvang van hun Bediening gedaan, en ge-[illegible]rden deeze ten strikste te Observeeren, en doen Observeeren; gelyk meede tot het doen der Bekeuringen generalyk gequalificeert werden alle In- en Opgezeetenen deezer Ambagte, mits by het doen der Bekeuringen met hun beiden by den anderen zynde; en zullen de Boetens, in deeze vervat, werden geappliceert, een derde voor den Wel Edele Gestrengen Heer Bailluw van Amstelland, een derde voor den genen, die de Bekeuringe zal hebben gedaan, en een derde voor den Armen.

Het Geneeskundig Gehootschap, onder de zinspreuk SERVANDIS CIVIBUS, de papieren ter beantwoordinge van de vrage, *Waarin bestaat het uitwendig gebruik en misbruik van de Spaansche Vliegen in het algemeen, en byzonderlyk met betrekking tot de Vlek- of Rot-Koortsen, welke sederd eenige jaren in ons Vaderland zo sterk*

Mm 5 ge-

AM-STEL-DAM.

gewoed hebben? voorleden jaer opgegeven, hebbende gelezen, heeft den gouden Gedenkpenning toegewezen aen de verhandeling welke tot ſpreuk voerde: *Dictisque fidem nec deroget error!*; waer van by de opening van het briefje is bevonden ſchryver te zyn de zeer Geleerde Heer MAXIMILIAAN JACOB DE MAN, *Med. Doct.* & *Archiater der Stad Nymegen*; en den zilveren Gedenkpenning aen de Verhandeling, die tot zinſpreuk hadt: *Acerrima Venena a perito medico tempestive administrata ſæpe gravisſimis morbis feliciter medentur*, waer van by de opening van het briefje is bevonden ſchryver te zyn de zeer Geleerde Heer A. YPEY, *A. L. M. Phil.* & *Med. Doct.* & *Lector Botanices* te Franequer.

Wyders heeft bovengem. Genootſchap met ongemeen genoegen gelezen de Franſche Verhandeling onder den zinſpreuk: *Felix qui potuit rerum cognoſcere cauſas*, en goedgevonden dezelve, (hoewel niet in alle opzigten gepaſt op het oogmerk der vrage,) ten nutte van onze Landslieden, in het Nederduitſch vertaeld, uit te geven: verzoekende nu den Opſteller zynen naem, indien hy zulks goedvind, te openbaren, op dat die by de uitgave mag genoemd worden.

Tegen Bloeimaend 1776. wordt de volgende vraeg ter beantwoording voorgeſteld: *Welke middelen zyn, in kwaadaartige te zamenvloeiende pokjes, de bekwaemſte en veiligſte, om de kwyling zo te regelen, dat zy niet te hevig woede, noch te traag in haaren voortgang zy; om dezelve, wanneer zy omtrent den elfden dag eensklaps ophoudt, op nieuws te verwekken; of, indien*

dien zulks onmooglyk bevonden wordt, om de AM-
gevaren, die uit zulk een toeval ontſtaan, af te STEL-
wenden? met verzoek van de antwoorden, (en- DAM.
kel getekend met eenen ſpreuk, dog met naem en woonplaets in een verzegeld briefje, getekend met den zelfde ſpreuk daer op), vragtvry te zenden; af te geven by den Boekverkooper *Petrus Conradi* te Amſteldam.

WYDEWORMER.

Zekere *Klaes Dirkz. Pels*, met eene weduwe *Neeltje Pieters*, hebbende uit haer eerſte huwelyk eene Dogter *Aeltje Alberts*, getrouwd zynde, hadt alle eerbare gevoelens in zo verre vergeten, dat hy zig niet ontzien hadt zyne ſtiefdogter *Aeltje Alberts* tot vleeſchelyke gemeenſchap aen te zoeken en te verleiden, en dus te gelyker tyd en overſpel tegen zyne Vrouw, en bloedſchande met zyne ſtiefdogter te bedryven, waer in zy ook verſcheidene jaren bleeven volharden, met dien gevolgen, dat gem. *Klaes Dirkz. Pels* reeds vier Kinderen by zynen ſtiefdogter verwekt hadt, tot dat eindelyk het Gerecht van dit ſnood misdryf kennis hebbende bekomen, beiden Stiefvader en Stiefdogter, den 10 van Grasmaend, zyn gevat en te regt geſteld, en na bekentenis van de misdaden, ten hunnen laſte op den 23 van gemelde Grasmaend twee vonniſſen zyn geſlagen, welken ook den 29 daer aen volgende zyn ter uitvoer gebragt. Het vonnis tegens *Aeltje Alberts* was in dezer voegen ingerigt.

WYDE-WORMER.

Vonnis tegen Aeltje Alberts, *wegens bloedschande en overspel.*

Alsoo Aaltje Alberts, gebooren in de Wydewormer, oud so sy zegt 24 jaren, gewoond hebbende in de zelve Wormer, in de Watermolen No. 9. by haar eygen Moeder Neeltje Pieters, en haar Stiefvader de mede-gevangene, Klaas Dirksz. Pels, op den 10 deser maand April geapprehendeert, buyten pyn van yser en banden, heeft beleden.

Zoo als desen Edele Achtbare Gerechte uyt alle de geproduceerde omstandigheden ter deser saaken relatief genoegsaam is gebleken.

Dat sy gevangene sig niet heeft ontsien, sedert den jaare 1770, met de mede-gevangene haare Stiefvader, by continuatie het crimen van bloedschande en overspel te begaan.

Dat sy gevangene in den jare 1770 door voorn. haar Moeder is verlost van een Meysje, waar van haar Stiefvader, de mede-gevangene, Vader was, dat sy zulks by haare Verlossing aan haar Moeder heeft bekend gehad, die haar deswegen heeft bestraft; dat dezelve haar Moeder het voorn. kind heeft opgebakert, en daar na door de mede-gevangene, haar Stiefvader, levendig zynde, by 't krom aan 't Overhaal huysje by de Ryp, voor de deur van 't selve Huysje, is te vondeling gelegt.

Dat sy gevangenen in haare Godvergeeten handel voortgaande, buyten kennis en weeten van haar Moeder, en doenmaals in 't koehuysje na by de molen voor de tweede maal heeft gekraamt in den jare 1772. van een Jongetje, daar ook dezelve haar Stiefvader, Vader van was, en die haar van 't selve kind heeft verlost, welk kind na haar zeggen oud geworden is twee dagen minder als agt weeken, hebbende het selve op de solder van voorn. Koehuysje met de Pappot opgebragt, ende syne natuurlyke dood gestorven synde, door haar Stiefvader in een kisje is begraven aan 't Kolkdykje by het Loosje, na by de voorn. Watermolen gelegen.

Dat

Dat sy gevangene in den jaare 1773 op deselve wyse als voormeld, voor de derde reysen by de mede-gevangene haar Stiefvader, heeft gekraamt, en door hem is verlost van een Meysje, het welke oud geworden is elf weeken en een dag, zynde haar natuurlyke dood gestorven, en door haar Stiefvader in een kisje aan voorn. Kolkdykje by het Loosje mede begraven geworden.

WYDE WORMER. *Vonnis tegen* Aaltje Alberts, *wegens bloedschande en overspel.*

Dat al het selve is geschied met een Jongetje, waar van sy gevangene op den 10 Maart 1774. by haar Stiefvader heeft gekraamt, het welke Palmsondag syn natuurlyke dood gestorven, en door de mede-gevangene, in een kisje by de twee voorn. Lykjes, aan 't selve Kolkdykje, is begraven.

Welke drie laastgenoemde gevallen door de byde gevangen, soo bedekt als clandestin syn behandeld geworden, dat Neeltje Pieters, Vrouw, en Moeder, van de byde gevangene daar van is onbewust gebleven.

Alle het welke saaken syn, in een Land van goede Justitie niet te dulden, maar ten Exempel van andere boosdoenders ten hoogste strafbaar, als strydende tegen de Goddelyke Wetten, beschreeven Rechten en Placaaten deezer Landen:

So is 't, dat Scheepenen gesien hebbende, den Crimineele Eysch en Conclusie by den Wel-Edele Gestrenge Heer Willem Blydenbergh, Bailliuw van de Wyde Wormer R. O. op ende jegens de gevangene Aaltje Alberts genomen, ende gelet op al 't geene ter materie was dienende; Recht doende, uyt Naam ende van wegen de Hooge Overigheyd de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland, condemneeren de gevangene, om gebragt te werden ter plaatse, alwaar men in de Wyde Wormer gewoon is Publicque Crimineele Justitie te doen, om aldaar door den Scherpregter met Roeden te werden gegeselt, en voorts, omme in een der Tugthuysen binnen deze Provincie, ge-

WYDE-WORMER. geduurende de tyd van twee eerstkomende jaaren te werden geconfineert, om met haarer handen Arbeyd de kost te winnen, ende Condemneeren de gevangene wyders in de kosten en mise van Justitie.

Vonnis tegen Aaltje Alberts, *wegens bloedschande en overspel.*

Aldus gesententieert by de Heeren Peereboom, Pet, Ryninck, Teerhuys, Boon, Menger en Lugtig, Schepenen. Op Zaturdag den 23 April 1774.

(*onder stond*)

My Present

(*was getekent*)

C. VAN NECK, by absentie van Mr. *W. van Neck.*

En is desen Sententie den 29 April 1774. gepronuntieert ter plaatse van de Executie uyt de wooninge van de Timmer Baas van de Wyde Wormer, ten overstaan van de Heeren Willem Blydenbergh, Bailliuw; Peereboom, Pet, Rynink, Teerhuys en Lugtig; Scheepenen.

En vervolgens ter Executie gebragt door den Scherpregter Jan van Aanhoud.

(*onder stond*)

My Præsent

(*was getekent*)

C. VAN NECK, by absentie van Mr. *W. van Neck.*

Het ander Vonnis tegen den Stiefvader *Klaes Dirksz. Pels* geslagen, luidde op de wyze:

Al-

Wyde-Wormer. Vonnis tegen Klaes Dirksz. Pels, wegens bloedschande en overspel.

Alsoo Klaas Dirksz. Pels, oud so hy zegt 48 Jaaren, gebooren in de Beemster aan de Wormer weg, gewoond hebbende als Watermolenaar op de Molen No. 9. in de Wyde Wormer, getrouwt met Neeltje Pieters, eyge Moeder van de mede-gevangene, Aaltje Alberts, op den 10 deser maand April geapprehendeert, buyten pyn van yser en banden, heeft beleden.

Zoo als dese Edele Achtbare Gerechte uyt alle de geproduceerde omstandigheden ter deser zaken relatief genoegsaam is gebleken.

Dat hy gevangene in plaatse van syn Stiefdogter, na Stiefvaderlyk pligt, tot Deugd een Eerbaarheyd aan te zetten, zig niet heeft ontsien, dezelve syne Stiefdogter, de mede-gevangene, te verleyden, en met haar zedert den jaare 1770. by continuatie het crimen van bloedschande en overspel te begaan.

Dat de mede-gevangene in den jaare 1770. door haar voornoemde Moeder, de Huysvrouw van de gevangene is verlost van een Meysje, by hem gevangene verwekt; dat dezelve haar Moeder het voorn. kind heeft opgebakert, en levendig zynde, door hem gevangene by het krom, aan 't Overhaal huysje, by de Ryp, voor de deur van 't selve huysje, is te vondeling gelegt.

Dat hy gevangene in syne Godvergeten handel voortgaande, buyten kennis en weeten van syn Vrouw, in den jaare 1772. de mede-gevangene, Aaltje Alberts syn Stiefdogter, in het Koehuysje na by de Molen heeft verlost van een Jongetje, daar hy gevangene ook Vader van was, welk kind na syn onthoud, oud geworden is, omtrent 8 weken, en op de solder van voorn. Koehuysje met de pappot opgebragt, ende na syne natuurlyke dood gestorven te zyn, door hem gevangen in een kisje, aan 't Kolkdykje, by 't Loosje, na by de voorn. Watermolen gelegen, is begraven.

Dat de mede-gevangene in den jaare 1773. op deselve wyse, als voormeld, door hem gevangen is

WYDE-WORMER.

Vonnis tegen Klaes Dirksz. Pels, *wegens bloedschande en overspel.*

is verlost van een Meysje, waar van hy gevangen ook Vader was, het welke hy gesegt heeft, na syn onthoud oud geworden te zyn 10 a 11 weeken, en na haar natuurlyke dood gestorven te weesen, door hem gevangene ook in een kisje aan voorn. Kolkdykje, by het Loosje, is begraven geworden.

Dat al het selve mede is geschied, met een Jongetje, waar van de mede gevangene syn Stiefdogter op den 10 Maart deses Jaars, by hem heeft gekraamt gehad, het welke Palmsondag syne natuurlyke dood gestorven zynde, door hem gevangene ook in een kisje by de twee voorn. Lykjes, aan het selve Kolkdykje, is begraven.

Welke drie laastgenoemde gevallen door de byde gevangene, soo bedekt als clandestin syn behandeld geworden, dat Neeltje Pieters, Vrouw, en Moeder, van de byde gevangene, daar van is onbewust gebleven.

Alle het welke saaken syn, in een Land van goede Justitie niet te dulden, maar ten Exempel van andere boosdoenders ten hoogsten strafbaar, als strydende tegens de Goddelyke Wetten, beschreeven Rechten en Placaaten deeser Landen.

Soo is 't, dat Scheepenen gesien hebbende de Crimineele Eysch en Conclusie by den Wel-Edele Gestrenge Heer Willem van Blydenbergh, Bailliuw van de Wyde Wormer, R. O., op ende jegens de gevangene Klaas Dirksz. Pels, genomen, ende gelet, op al het geene ter materie was dienende; Recht doende, uyt Naam en van wegen de Hooge Overigheyd, de Heeren Staten van Holland en Westvriesland, condemneeren de gevangene, om gebragt te werden ter plaatse, alwaar men in de Wyde Wormer gewoon is publicque Crimineele Justitie te doen, om aldaar door den Scherpregter te werden ten toon gesteld, met de strop om de Hals onder de galge, geduurende 't leesen van de Sententie, en daar

na

na door denselve met Roeden tot den bloede te werden gegeselt; Bannen de gevangen voor syn Leven lang geduurende, uyt den Lande van Holland ende Westvriesland, sonder ooyt daar weder binnen te mogen komen, op Pœne van swaarder straffe, ende Condemneeren de gevangene wyders in de kosten en mise van Justitie.

WYDEWORMER. *Vonnis tegen* Klaes Dirksz. Pels, *wegens bloedschande, en overspel.*

Aldus gesententieert by de Heeren Peereboom, Pet. Rynink, Teerhuys, Boon, Menger en Lugtig, Scheepenen. Op Zaturdag den 23 April 1774.

(*onder stond*)

My præsent

(*was getekent*)

C. VAN NECK, by abs. enz.

En is dese Sententie den 29 April 1774. gepronuntieert enz.

(*was getekent*)

C. VAN NECK, enz.

ZEELAND.

MIDDELBURG.

De Regeering dezer Stad heeft goedgevonden by besluit van den 14 van Louwmaend dezes jaers, het tweede Artikel der Ordonnantie voor de Bestelmeesters van den 20 van Wintermaend 1755. aldus te vermeerderen:

Is, na Deliberatie, goedgevonden en verstaan, by Ampliatie op het tweede Articul der Ordonnantie voor de Bestelmeesters, den 20 December 1755 alhier ten Rade gearresteerd, te ordonneeren

MIDDELBURG.

Ampliatie van 't 2de Art. van de Ordonn. voor de Bestelmeesters.

en statueeren, gelyk word geordonneerd en gestatueerd by deze: Dat voortaan alle Goederen, die uit de Steden *Nymegen*, *Bommel* en *Thiel*, of derzelver Districten, binnen deze Stad aangebragt worden, het zy met de ordinaire Beurtlieden, het zy met particuliere Schepen, zonder eenig onderscheid, aan den Bestelmeester van het Veer der voornoemde Steden binnen deze Stad geaddresseerd, en door denzelven besteld, zullen moeten worden: zullende daar van alleen zyn uitgesloten de Goederen welke by het voorschreve tweede Articul staan geëxcipieerd; mitsgaders de Goederen, in particuliere Schepen, van de gemelde Steden komende, voor Rekening van byzondere Persoonen of Corpora, met een volle Lading, die niet word gebroken. enz.

Tot nadere opheldering wegens het geene wy omtrend de onlusten der Walchersche Landzaten met een woord, en als in het voorbygaen, in ons Jaerboek voor Lentemaend dezes jaers hebben gemeld, dienen nog twee Publicatien of Waerschouwingen, by hun Ed. Mog. de Heeren Staten van Zeeland beraemd, en afgekondigd, uit welken onze Lezeren de oorzaken dier ontstane onlusten volkomenlyk zullen kunnen opmaken. De eerste dier waerschouwingen van den 23 van Sprokkelmaend dezes jaers, is vervat in deze bewoordingen:

De Staaten van Zeeland, allen den geenen die deze zullen zien of hooren lezen, Salut; doen te weeten: alzoo Wy met leedwezen vernomen hebben, dat zommige onrustige en kwalyk gezinde Lieden zig niet hebben ontzien te verspreiden verscheide naamlooze Geschriften, tot niets minder strekkende, als om de voornaamste Bedienden des Eilands van Walcheren en speciaal Onzen Inspecteur van 't Land en Opper-Commis deszelven Ei-
lands

lands van Walcheren Jan Dingmans, als mede de Commis der Watering van de 5 Ambagten, mede in denzelven Eilande, Abraham Dingmans, in veragting en miscredit te brengen, en de gemoederen der Opgezetenen tegen dezelve te verbitteren, even als of zy zig aan zoodanig wangedrag en pligtverzuim hadden schuldig gemaakt, waar door zy onwaardig zouden zyn de Bedieningen, welke zy bekleeden; waar over het onderzoek als nog uitmaakt de serieuse en ernstige overweging van die gene, wien het wettige examen daar van competeert; ja dat zelfs bereids verregaande bedreigingen tegen de gemelde Jan Dingmans en Deszelfs voorsz. Zoon zyn gedaan en opentlyk verspreid, welke ter uitvoer zouden worden gebragt, indien niet spoedig genoeg, na het begrip dier kwalyk gezinde Perzoonen, aan hunnen blinden iever wierde voldaan: al het welke zyn zaken ter verstoringe van de gemeene rust en de veiligheid van elk Onzer Ingezetenen, wie hy ook zy, en dus van zoodanige gevolgen en inzigt, dat dezelve in een welgestelde Policie en Land van Regten niet kunnen of behooren geleden te worden.

MIDDELBURG. *Waarschouwing wegens verspreidene oproerige geschriften.*

Zoo is 't, dat Wy, in gevolge en by herhaling van menigvuldige Waarschouwingen, dien aangaande by Ons geëmaneerd en de pœnaliteit daar in vervat wel uitdrukkelyk verbieden en interdiceeren het opstellen en verspreiden van eenige naamlooze en hatelyke Geschriften hoe genaamd, waar by onder den schyn van klagten, in de daad niets anders beoogd word dan om de gemoederen der Ingezetenen aan te stoken tegen hunne Medeburgers of zelfs zulken aan wien de directie van zaaken is toevertrouwd; gebiedende daar en tegen een ieder Onzer In- en Opgezetenen zig stil en gerust te houden, en hunne klagten, zoo zy verder eenige mogten hebben, op eene bescheidene en gepaste wyze te brengen ter kennisse van die geene, aan wien het onderzoek over derzelver grieven op een wettige wyze toekomt, van derzelver

MIDDELBURG. *Waerschouwing wegens verspreidene oproerige geschriften.*

billykheid en onzydigheid afwagtende zoodanige redressen, als met redelykheid bestaanbaar zyn, terwyl Wy immiddels en geduurende dit onderzoek, of, wanneer de onschuld van bovengemelde Bediendens en speciaal van den voornoemden Onzen Inspecteur van 't Land en Opper-Commis des Eilands van Walcheren Jan Dingmans, en van den voornoemden Commis der Watering van de 5 Ambagten in denzelven Eilande, Abraham Dingmans, ten vollen zal zyn gebleken, dezelve voorsz. Bediendens en speciaal de zoo evengemelde Jan Dingmans en Abraham Dingmans, mitsgaders derzelver Familien en Bezittingen, ter voorkoming van alle onbehoorlykheid en storing der gemeene rust, neemen en stellen in Onze bescherming en sauvegarde; verbiedende en interdiceerende wel scherpelyk allen en een iegelyk, om aan dezelve of iemand van hun eenig letzel of hindernis te doen aan Lyf of Goederen, 't zy met woorden of werken in eeniger wyze, op pœne van, boven de dubbelde vergoeding der toegebragte schade, rigoureuslyk anderen ten exempel te worden gestraft.

Lastende en bevelende eindelyk de respective Officieren in dezen Eilanden de noodige toeverzigt te neemen en een wakend oog te houden, ter voorkoming van alle zamenrottingen, muiterien of andere ongeregeldheden, en in tegendeel de noodige maatregulen in 't werk te stellen, ter handhaving van de goede ordre, openbaare rust en algemeene veiligheid van de Ingezetenen.

En op dat zig een ieder des te beter mogte kwyten tot handhavinge van de Justitie en stuitinge van alle moedwilligheden, begeeren Wy wel expresselyk, dat zoo wie eenige kennisse van zamenrottingen of muiterien hebben mogte, dat hy het zelve Onze Gecommitteerde Raaden, of Officieren, dadelyk bekend zal maken, omme daartegen, naar behooren te voorzien en alle ongemakken voor te komen; mitsgaders zoo wie zoo-

da-

danig reeds gemaakt of nog te maken geweld, zamenrottinge of muiterien, zal komen te ontdekken, of de Aanvoerders, en die daar aan schuldig zullen bevonden worden, bekend maken, zal tot een præmie ende vereeringe genieten de somme van drie Honderd Guldens, en zoo hy zelf daar aan schuldig mogte wezen, zal hy boven dien, remis en kwytscheldinge daar van verkrygen.

MIDDELBURG.

Waarschouwing wegens verspreidene oproerige geschriften.

En ten einde niemand hier van eenige ignorantie zoude konnen pretendeeren, zal deze alomme in den Eilande van Walcheren worden gepubliceerd en geaffigeerd, daar men zoodanige publicatie en affixie gewoon is te doen; en zulks inzonderheid te Westcapelle op drie à vier Plaatzen geschieden. enz.

De andere Waerschouwing, gedagtekend den 10 van Lentemaend dezes jaers, is van dezen inhoud:

De Staaten van Zeeland, allen den genen die deze zullen zien of hooren lezen, Salut; doen te weten: Dat offschoon Wy met redenen niet anders hadden konnen of mogen verwagten, dan dat Onze Waarschouwing, den 23 der voorgaande Maand Februari gearresteert, en ten dien einde binnen dezen Eilande van Walcheren alomme, ook inzonderheid te Westcapelle, gepubliceert, en ter laatstgemelde Stede, onder anderen, op verscheide Plaatsen geaffigeert; by dewelke Wy op het strikste, en op zware straffe verboden hebben het verspreiden van verscheide naamlooze Geschriften, tot niets minder strekkende, als om de voornoemde Bedienden der Eilands van Walcheren, en speciaal Onzen Inspecteur van 't Land en Opper-Commis deszelven Eilands van Walcheren Jan Dingmans, als mede den Commis der Watering van de 5 Ambagten, mede in denzelven Eilanden Abraham Dingmans, in veragting en mis-

MIDDELBURG.

Nadere waerschouwing tegens oproer en muiterye.

credit te brengen, en de gemoederen der Opgezetenen tegen dezelve te verbitteren: en ook gedeclareerd hebben, dat Wy dezelve Persoonen, mitsgaders derzelver Familien en Bezettingen, ter voorkoming van alle onbehoorlykheid en stooring der Gemeene Rust, genomen en gesteld hadden in Onze bescherming en sauvegarde, met verbod en interdictie daar by breeder vermeld; van die gewenschte uitwerking zoude geweest hebben, dat een ieder de voorsz. Onze ernstige bevelen met alle schuldige gehoorzaamheid zoude hebben nagekomen; het in tegendeel zoo verre is gekomen, dat Wy tot Ons gevoelig leedwezen hebben vernomen, dat men zig te Westcapelle voornoemd niet heeft ontzien, om tusschen Donderdag en Vrydag den 9 en 10 dezer, niet alleen dezelve Onze Waarschouwinge, geaffigeert aan 's Lands Schuur, zoo veel mogelyk, af te scheuren, gelyk ook op zommige andere Plaatsen aldaar was geschied; maar zelfs naast aan de eerstgemelde aan te plakken een naamloos Geschrift, waar van den inhoud niet alleen zoude behelzen vernieuwde dreigementen tegen de voornoemde beide Persoonen van Jan en Abraham Digmans, maar ook zeer oproerige uitdrukkingen en veragtinge Onzer Placaaten.

Zoo is 't, dat Wy, ter bewaringe van de Oppermagt, door de Voorzienigheid aan Ons toevertrouwd, die door het gene voorsz. is merkelyk is benadeeld; en ter voorkominge van zoodanige in een welgeschikte Regeering onbetamelyke handelwyze, Ons, hoe ongaarne anderzints, onvermydelyk genoodzaakt gevonden hebben sterke middelen by de hand te neemen; en teffens alle en een ieder nogmaals te waarschouwen om zig stiptelyk na den inhoude der voorsz. Onze Waarschouwinge van den 23 Februari jongstleden te gedragen, en als goede Ingezetenen betaamd zig stil en gerust te houden, op poene, dat tegens de Moedwillige op de rigoureuste wyze zal wor-

den geprocedeerd, en die andere ten exempel gestraft.

Belovende voorts een præmie van drie honderd guldens. voor den geenen die den Opstelder van het gemeld aangeplakt naamloos Geschrift; den Aanplakker zelve; en den Afscheurders Onzer voornoemde Waarschouwinge, zullen komen te ontdekken en aan te brengen, zoo dat die in handen van de Justitie komen te geraken, en van het fait overtuigd worden, met toezegginge, dat des begeerende, des Aanbrengers naam zal worden gesecreteerd, en boven dien van vryheid van straf, indien hy zelve aan het een of andere dier misbedryven mogte schuldig zyn.

MIDDELBURG. *Nadere waerschouwing tegens oproer en muiterye.*

Ordonneerende voorts wel strictelyk den Bailliu en die van den Gerechte der Stede Westcapelle voornoemd, met alle nauwkeurigheid en naarstigheid, na de Daders van de voorsz. verregaande veragtinge van Onze Placaaten en daar by vermelde bevelen, uitzoekinge te doen, en dezelve in bewaarder hand te neemen: om volgens ordre van den Lande, tegens dezelve als Verstoorders van de gemeene ruste, zonder eenige oogluiking te procedeeren.

En ten einde niemand hier van eenige ignorantie zoude konnen prætendeeren, zal deze binnen Westcapelle voornoemd worden gepubliceert, en op drie à vier Plaatsen worden geaffigeert. enz.

Na deze waerschouwing wierdt tot demping der verdere gevolgen dezer gevreesde oproerigheid, en ten einde alle wanorde en dadelyke onderneemingen, des noods met der daed, voor te komen, by hun Edele Mogende de Heeren Gecommitteerde Raden, de nodige Bevelen en Lastbrieven aen de Bezettingen van Vlissingen en Vere vervaerdigd, ten einde uit dezelve eene Bende van 150 man, met de nodige Officie-

MID-DEL-BURG.

ren, naer de Stede Westcappelle zoude worden afgezonden: 't welk dan ook geschiedde; gelyk ook kort daer na, met bewilliging van den Magistraet van Middelburg, eene Bende van 200 man uit Vere, en eene van 50 man uit Vlissingen, naer de gemelde Hoofdstad trok. Dog hierop het eerste Battaljon Zwitzers van den Colonel *de Watteville*, geinquartiert zynde geweest tot Vere, alwaer de Bezetting reeds te voren met het gansche Regiment Mariniers van den Colonel *Douglas*, uit Bergen op den Zoom was versterkt geworden, te Middelburg zynde ingekomen, is de bende van 50 man te Vlissingen, wederom derwaerds vertrokken. Ook heeft zyne Doorluchtige Hoogheid, den Heer Generael-Majoor *Dopff* benoemd om over het Krygsvolk binnen den Eilanden van Walcheren het bevel te voeren. Deze Generael is daer op door de Edele Mogende Heeren Staten dezer Provincie in die hoedanigheid aengenaem verklaerd, en van den op nieuw af te leggen eed, als reeds op Zeeuwsche Repartitie-staende, ontslagen, nadien men goedvondt in den eenmael te voren aen hoogst dezelve hun Edel-Mogende afgelegden Eed, voor tegenswoordig, te berusten. De zaken in dezen toestand zynde, wierdt by de Heeren Staten nog op den 6 van Grasmaend goedgevonden op nieuws eene nadere waerschouwing te beramen, en even gelyk de vorige, alomme te doen aenplakken en afkondigen, zynde in dezer voegen ingerigt.

De Staaten van Zeeland, allen den geenen, die deze zullen zien ofte hooren lezen, Salut; doen te weeten: alzoo Wy vernomen hebben, dat nog verscheide Eigenaren van Landen binnen deze Ei-

lan-

landen van Walcheren gelegen, agterlyk gebleven zyn, omme de op dezelve geheve en geschote State- en Dyklaften over den Jare 1774 te voldoen; waar onder zig zommige zouden bevinden, welke zulks hebben nagelaten uit onwilligheid ter opbrenging van de eene Schelling per Gemet, waar mede het nu eenige Jaren agter den anderen geschoten Dykgeschot van tien Schellingen per Gemet, door Staaten en Breede Geërfden, mitsgaders vier en twintig Commissarissen uit de Gelanden van denzelven Eilanden, op den 10 November jongstleden, is verhoogd: en daar en tegen ook anderen, die de voorsz. verschuldigde voldoening hebben uitgesteld, uit een opgevat begrip of dezelve verhooging dier eene Schelling Dykgeschot, niet eerlang zoude worden ingetrokken.

MIDDELBURG. *Waerschouwing tot voldoening der State- en Dyklasten met de verhooging.*

Zoo is 't, dat Wy alle en een ieder mits dezen op het ernstigste vermaanen en waarschouwen, dat zy hunne State- en Dyklaften, met de voorsz. verhooginge van eene Schelling per Gemet daar onder begrepen, en welke Wy, aangezien derzelver hooge noodzakelykheid ter aanlegging van Werken, tot voorkoming van het zoo oogenschynlyk van Jaar tot Jaar toenemend verlies van Stranden en afneemen der Duinen, met Onze volkomene goedkeuring bekragtigen; zonder eenige uitstel komen voldoen en betalen, in handen van Onze Ontfangers der C. en CC. Penning op de Gemeten, en aan de Waterklerken in dezen Eilanden van Walcheren respective; welke Wy by dezen wel expressfelyk auctoriseeren en bevelen, om hunne ordinaire Waarschouwingen met de gewoone bepalinge van tyd, ten voorsz. einde, en ten eersten, alomme, daar zulks gebruikelyk is, te doen affigeeren; met verdere last aan dezelve, om tegens die gene, welke na dien tyd in gebreke zullen gebleven zyn, hunne verschuldigde State- en Dyklasten, met de voorsz. verhoogde eene Schelling per Gemet te komen voldoen, zonder oogluiking te procedeeren, in conformité van 's Lands Placaaten, en

 van

MID-DEL-BURG.

van de Resolutie der Staaten en Breede-Geërfden voornoemd, in dato den 7 Januari 16-4, met Onze opgevolgde approbatie en auctorisatie van den 26 dier zelve Maand.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie zoude kunnen prætendeeren, en zig een ieder voor schade wagten, zal deze alomme in den Eilande van Walcheren worden gepubliceert en geaffigeert, ter plaatse daar men gewoon is zulks te doen.

Dit een en ander is reeds van dien gewenschten uitslag geweest, dat de gemoederen der oproerigen tot staen zyn gebragt, in zo verre, dat niet meer dan 30 Man op Westcappelle nodig zynde geoordeeld, het overig Krygsvolk reeds van daer is uitgetrokken: en de bezetting binnen Middelburg bestaet slechts uit het Battaljon Zwitzers van den Colonel *de Watteville*, hier voren gemeld.

De Edele Groot Achtbare Regeerig dezer Stad heeft op den 11 van Lentemaend dezes jaers, de Ordonnantie wegens het recht en loon, 't welk ter oorzake van het begraven van doode Lichamen moet betaeld worden, aldus veranderd en vermeerderd.

Ordonn. nopens 't regt en loon voor 't begraven van Lyken.

Burgemeesters, Schepenen en Raaden, der Stad Middelburg, doen te weten: Alzoo by de Ordonnantie van 5 Augustus 1679, die gerenoveert is den 10 December 1689, wel is bepaald het regt en loon 't geen zoo voor 't begraven der lyken, als voor het ligten en wederom leggen der Zerken, moet worden betaald, zoo tot onderhoud der Kerken, als ook tot loon van den Grafdelver en Metzelaar.

Dog dat in die Ordonnantie niets word gemeld, dat aangaande het werk of loon der Kosters voor hun-

hunne moeite, en den arbeid, die 'er doorgaans vereischt word by die gelegentheid, van het openmaken der Graven, de Begravinge zelve, om plaats te hebben tot het Passeeren der Lykstaatsie of 't ophangen der Wapens, en om, wanneer de Begraafenis is geschied, en het graf wederom is toegemaakt, den grond te reinigen, en de Kerk wederom op te ruimen, door het herstellen der Banken en Stoelen in derzelver gewoone orde, en, op derzelver eigene plaatsen. Dat die arbeid in de opruiminge meerder of minder is, naar maate van de legginge der graven, of byzondere gesteldheid der Kerken; waar door 'er meerder of minder Stoelen en zwaare Banken verplaatst moeten worden. Of dat ook, behalven de nodige opruiminge voor het lyk, gelegentheid moet gemaakt worden tot het ophangen van Wapen-Schilden, gelyk ook, dat die opruyming insgelyks vereischt wanneer 'er eenige Graven, die ingevallen zyn, worden hersteld, of anderzints de Graven schoon gemaakt, en aan dezelve door Grafdelvers en Metselaars gewerkt.

MIDDELBURG. *Ordonn. nopens 't regt en loon voor 't begraven van Lyken.*

Het geene by verdubbeling zomtyds plaats heeft, wanneer, in zoodanige Kerken, de oeffening van den Week-Godsdienst tusschen inkomt, voor dat het Werken is geëindigd, en daar door de plaatsmaking en weder opruiming by herhaling moet geschieden.

Dat zederd veele Jaaren, de Platte Gronden der Kerken op eene geregelde wyze met Stoelen en Banken bezet, en daar door de Plaatsruiming noodzaaklyk zynde geworden, al reeds in de voorige Eeuw, tot nu toe, aan de Kosters, by het begraven van Lyken, of schoonmaaken der Graven, een zeker loon is betaald; dog met eenig onderscheid in de onderscheidene Kerken, naar maate van derzelver verschillende gesteldheid.

Waar uit zomtyds eenige moeyelykheden, onaangenaame ontmoetingen, en geschillen zyn voorgesproten, door weigeringe van betaalinge,

op

MIDDELBURG.

Ordonn. nopens 't regt en loon voor 't bevraven van Lyken.

op voorgevinge, dat door hun Edele Agtbare op dit loon geen Ordonnantie was gesteld.

Weshalven de respective Kosters der Nederduitsche Kerken dezer Stad, van ons hebben verzogt, om, by Ampliatie van onze Ordonnantie op het Begraven, eenig vast loon voor der Arbeid der Kosters te bepaalen, naar de verscheidentheid der omstandigheden, die plaats hebben by gelegentheid van het Begraven, of andere gevallen, in welke de verplaatzing van Stoelen en Banken met de opruiming en reiniging der Kerken, vereischt word.

Waar op Wy, ingenomen hebbende de Consideratie en 't Advys der Heeren Kerkmeesteren dezer Stad, en gezien hebbende de specificatie van Kosters loonen, zoo als dezelve zederd veele Jaaren, in de onderscheidene gelegentheden, zyn gedeclareerd en betaalt, zoo hebben wy, Amplieerende de Ordonnantie op het regt en loon der Begravenissen, goedgevonden en geresolveert, dat zal moeten betaalt worden het loon der Kosters, by het Begraven der Lyken, of schoonmaken en repareeren der Graven in de Respective Nederduitsche Kerken, als volgt.

In de Oude Kerk.

	£	ß	₰
Voor het Begraven by dag, in de opene wandelkerk, voor een Lyk boven de 10 Jaaren	-	3	4
Beneden 10 Jaaren	-	1	8
Daar de Kerk met Stoelen of Banken is bezet, voor een Lyk boven de 10 Jaaren	-	5	-
Benede de 10 Jaaren . . .	-	3	4
Op het Choor, en onder de Zitplaatsen der Kinderen van de oude Weesschool, boven de 10 Jaaren	-	8	10
Beneden de 10 Jaaren . . .	-	5	-
Voor het Begraven in den Nagt, met			

Flam-

MIDDELBURG. *Ordonn. nopens 't regt en loon voor 't begraven van Lyken.*

	£	ß	g
Flambouwen, in de opene wandelkerk	-	8	10
Onder de gestoelten, of op het Choor	-	13	4
Voor de Begraafenissen met een Wapen in de Kerk	-	8	10
Op het Choor, of onder de oude Weeskinders , ...	-	17	8
By gelegentheid van het schoonmaken en repareeren der Graaven van Particulieren, of van Kerkgraven, voor 's Kosters loon	-	5	-
By 't schoonmaken en repareeren van een graf, wanneer op dien tyd in het zelve word begraven	-	8	10
En ingevalle het open gemaakte graf, wegens de tusschen inschietende week Godsdiensten moet worden toegelegt, en daar na weer geopend . .	-	10	-

In de Nieuwe Kerk.

Voor het Begraven by Dag van een Lyk boven de 10 Jaaren	-	5	-
Beneden de 10 Jaaren	-	2	-
Wanneer buitengewoon, door de geheele Kerk moet worden doorgebrooken	-	10	-
Voor het Begraven in de Nagt met Flambouwen	-	13	4
Voor de Begraafenis met een Wapen	-	10	-
By gelegentheid van 't schoonmaken en Repareeren der Graven van Particulieren, of van Kerkgraven, voor Kosters loon	-	5	-
By het Schoonmaken en 't Repareren van een Graf, wanneer op dien tyd in het zelve word Begraven ,	-	8	80
En ingevalle het opengemaakte Graf wegens de tusschen inschietende Week			

Gods-

		£	ß	g
MID-DEL-BURG.	Godsdiensten moest worden toegelegt en daar na wederom geopend .		10	

Ordonn. nopens 't regt en loon voor 't begraven van Lyken.

In de Choorkerk en *'t Auditorium.*

Voor het Begraven by Dag, van een lyk boven de 10 Jaaren . .		5	
Beneden de 10 Jaaren . .		2	6
Wanneer 'er moet worden doorgebroken tot onder de Galdery en onder den Abdy Thooren, zoo dat de zware bogten moeten verzet worden . .		7	
Wanneer, van wegen het Sterfhuys, word begeerd, dat de lykstatie door de geheele Kerk heenen na 't Auditorium zal passeren . .		17	8
Voor het Begraven in de Nagt met Flambouwen . . .		13	4
Voor de Begraafenissen met een Wapen . . .		10	
By gelegentheid van 't Schoonmaken en Repareren der Graven van Particulieren, of van Kerkgraven, voor 's Kosters loon . . .		5	
By het Schoonmaken en Repareren van een Graf, wanneer op dien tyd in het zelve word begraven .		8	16
En ingevalle het opengemaakte graf, wegens de tusschen inschietende week Godsdiensten, moest worden toegelegd en daar na wederom geopend		10	

In de Oost Kerk.

Voor het Begraven by Dag, van een lyk boven de 10 Jaaren . .		5	

Beneden de 10 Jaaren, dewyl dan ook de

Bok

MIDDELBURG.
Ordonn. nopens 't regt en loon voor 't begraven van Lyken.

	£	ß	g
Bok moet gebruikt worden tot het ligten der Zerken . . .	-	5	-
Wanneer de Plaats dieper dan halverweg geruimd word . . .	-	6	-
Doorbrekende van het eene tot het ander einde der Kerk . .	-	8	-
Voor 't Begraven in de Nagt, met Flambouwen . . .	-	13	4
Voor 't Begraven met een Wapen	-	10	-
By gelegenheid van 't Schoonmaken en Repareren van Graven van Particulielieren, wegens een dubbeld Graf, voor Kosters loon . .	-	8	10
Van een enkel Graf . .	-	7	-
By 't Schoonmaken en Repareeren van een Kerk graf, dewyl als dan de geheele Kerk moet worden doorgebroken, en de geheele zyde van den halven Tuyn. . . .	-	10	-

In de Gasthuys Kerk.

	£	ß	g
Voor het Plaatsmaken door de geheele Kerk heenen . . .	-	10	-

En zal, indien de Begraving by Nagt geschied, of met een Wapen, zoo ook ingevalle van 't Schoonmaaken van het Graf in de Kerk, naar Evenredigheid der andere Kerken worden gerekend

In de Vismarkts Kerk.

	£	ß	g
Voor het Begraven by Dag, van een Lyk boven de 10 Jaaren . .	-	5	-

Be-

		£	ß	ɗ
MID-DEL-BURG.	Beneden de 10 Jaaren		2	6
Ordonn. nopens 't regt en loon voor 't begraven van Lyken.	Wanneer, buitengewoon, de geheele Kerk door moet worden door gebrooken		10	
	Indien 'er by Nagt, of met een Wapen, mogt worden begraven, zal 'er naar evenredigheid der andere Kerken worden gerekend			
	By gelegenheid van het Schoonmaaken en Repareren der Graven van Particulieren, of van Kerkgraven, voor 's Kosters loon		5	
	By 't Schoonmaaken of Repareren van een Graf, wanneer in 't zelve op dien tyd word begraven		8	10

Aldus gedaan en gearresteerd ten Rade der Stad Middelburg den 11 Maart 1775.

(*onder stond*)

My Præsent,

(*getekend*)

JACOB JAN BOGAARD.

Nog heeft welgem. Regeering goedgevonden op den 18 van Lentemaend laetstleden eene Publicatie en eene Waerschouwing te doen. MIDDELBURG.

De Publicatie tegen het verleiden van het Krygsvolk is van dezen inhoud:

Burgemeesteren, Schepenen en Raden der Stad Middelburg in Zeeland, allen den genen, die deze jegenswoordige zullen zien ofte hooren leezen, Salut; Doen te weeten: dat Wy, omme voortekomen, dat eenige vuilgewinzoekende Menschen zig zoude mogen onderwinden, Manschappen van de alhier in Guarnisoen leggende Militie te verleiden, dusdanig dat zy zig van hun Corps zouden absenteren, tot merkelyken ondienst van den Lande, en de uiterste schade der Capitainen. Zoo is 't, dat Wy goedgevonden hebben, aan alle Volkhouders, Ronselaars, of wie het ook zoude mogen zyn, by deze strictelyk te verbieden geen Soldaten op eenigerlei manieren direct of indirect te verleiden, op pœne van, boven de restitutie van de schade dewelke een Capitain door zoodanige desertie mogte geleden hebben, voor de eerste reise nog te verbeuren, eene somma van vyftig Caroli Guldens, de eene helft voor den Heer Officier, en de andere helft voor den Aanbrenger, en voor de tweede reis te Water en te Brood gezet, uit den Lande gebannen, of met zoodanige andere zwaarder Straffen te werden gecorrigeert, als na verdienste van de Daad zal bevonden werden te behooren. En ten einde niemand hier van eenige ignorantie prætendere, hebben wy deze doen Publiceren en Affigeren, daar men gewoon is Publicatie en Affixie te doen. *Publicatie tegen 't verleiden van 't Krygsvolk.*

De Waerschouwing tegen het borgen aen Krygslieden luidt aldus:

Burgemeesteren, Schepenen en Raden der Stad Middelburg in Zeeland, allen den genen, die de-

MIDDELBURG.

Waerschouwing nopens 't borgen aen Krygslieden.

dezen zullen zien, ofte hooren lezen, Salut; doen te weten: Dat nademaal Wy in consideratie genomen hebben het groot beswaar en merkelyk nadeel, dat aan Onse Borgers en Ingesetenen, geduurende het tegenswoordig aanwezen van de Militie binnen deze Stad, zoude kunnen werden gegeven; by aldien aan dezelve niet promptelyk wierde voldaan, het geen, by de gemeene Officieren en Soldaten van het voorf. Guarnisoen, uit eenige hoofde, bevonden zoude mogen werden aan hen te wesen verschuldigt; Zoo is 't, dat Wy hier tegens willende voorsien, en om dus mede voor te komen alle inconvenienten en moeilykheden, welke andersints hier door zoude kunnen werden veroorsaakt; goedgevonden hebben, allen en een ygelyk van Onse goede Borgers en Ingesetenen by dezen te Waarschouwen, dat aan niemand van de gesegde Officieren, of Soldaten, eenige Gelden zullen behoeven te verstrekken, of ook aan hen, zoo over derzelver Logys-gelden, Drink-gelagen, Verteeringen, als andersints, eenig meerder credit te geven of te borgen, langer als vóor den tyd van agt Dagen, alzoo na verloop van voorsz. tyd, zullen zyn en blyven versteken van alle zoodanig regt van præferentie, als sustineren zouden hen andersints in desen te competeren. En ten eynde niemand hier van eenige ignorantie pretendere, hebben Wy dese doen publiceren en affigeren, daar men gewoon is publicatie en affixie te doen.

Wy hebben in ons Stukje voor Grasmaend dezes jaers gezien, hoe de Regeering dezer Stad heeft goedgevonden eenen altyd blyvende Commissaris en Opzigter over de Notarissen aen te stellen, en hebben ook den Lastbrief voor den zelven medegedeeld. Wy moeten daeromtrend nog melden, dat welgemelde Regeering nog heeft besloten, dat dit Amt van Commissaris over

de

de Notarissen steeds zal verknogt zyn met dat van eerste Pensionaris dezer Stad; in gevolge van welk besluit het zelve dan ook aen den eersten Pensionaris en eersten Secretaris, den Heere Mr. *Pieter Johan Macaré* is aengeboden; dog deze voor het zelve beleefdelyk bedankt hebbende, is het aen den tweede Pensionaris, den Heer Mr. *Willem Aernout de Beveren*, door hunne Edele Groot Achtbaren opgedragen, en door den zelven aenvaerd. MIDDELBURG.

Ook hebben nog de Ed. Mog. Heeren Staten dezer Provincie tegen het schutten en schieten van kleine Visch, het navolgend Placaet vastgesteld, gedagtekend den 29 van deze Zomermaend, en aldus ingerigt.

De Staaten van Zeeland, allen den geenen, die deze zullen zien of hooren lezen, Salut; doen te weeten: alzo Wy uit de klagten, die aan Ons zyn gedaan, in ervaringe zyn gekomen, dat niet tegenstaande Wy al van oude tyden successivelyk by verscheide Placaaten, en met name by Ons Placaat van den 20 April 1641, gerenoveert en geamplieert den 20 November 1660, wel expresselyk geinterdiceert en verboden hebben het schutten en vangen van Visch, met Netten, Fuiken en Kuilen; als mede dat geene Botten, Plaaten, Scharren en Tongen, anders zouden mogen gevangen worden, dan met Reeps en klein Hoekwant, gelyk voor dezen plag te geschieden, en waar mede een groote menigte van Menschen zig zelven en hunne Huishoudinge waren geneerende, evenwel verscheide Persoonen zig verstouten het contrarie te doen, waar door een groote menigte van Visch, (die alhier Jaarlyks op zyn tyd is voortzettende en hayende) vernield en belet word te vermenigvuldigen, dewyl de voornoemde Schut- *Placaet tegen het schutten en schieten van de kleine visch.*

MID-DEL-BURG.

Placaet tegen het schutten en schieten van de kleine visch.

ters met hunne Netten, Fuiken en Kuilen, dikwils een groote menigte van allerhande Visch vangende, alleenlyk de groote daar van uitschieten, en de reste tot menigte duizenden teffens laten versmagten en te niet gaan, op Plaaten, Zanden en Slyken, alwaar zy hun gevangen Visch uitstorten; strekkende het zelve tot geheel bederf van de kleine Visscherye en Pinkvaart, mitsgaders tot nadeel van allerhande soorte van goede Ingezetenen: waar tegens Wy met ernst willende voorzien, en tot dien einde inhæreerende Onze voorsz. Placaaten van den Jare 1641 en 1660, hebbende van nieuws geordonneert en gestatueert, gelyk Wy ordonneeren en statueeren by deze:

Art. I.

Interdiceeren en verbieden Wy by dezen, de Rentmeesters van Onze Domeinen Bewesten- en Beoosten-Schelde, en in den Lande van Tholen: item alle particuliere Vasallen en Ambagtsheeren, geene Verpagtinge van Visscherye buiten Dyks te doen, tot dien einde annulleerende en doende by dezen af en te niete alle Verpagtingen, die contrarie en in præjudicie van dit Ons verbod zouden mogen zyn gedaan; uitgezonderd de zoodanige, welke op Resolutie der Heeren Onze Gecommitteerde Raaden reets voor dato dezes zyn geschied.

Art. II.

Voorts hebben Wy geinterdiceert en verboden, gelyk Wy interdiceeren en verbieden by dezen, aan alle en een iegelyk, van wat conditie of qualiteit hy zoude mogen zyn, te mogen stellen eenige Schut-netten, van Rys, Riet, of eenige andere Materialen, daar men Schuttingen af maakt, op eenige Slyken, verdronken Landen, Gorsen of Plaaten, nog ook te visschen met eenige Fuiken, Kuilen, Anker-kuilen of Sleepnetten, op pœne, zoo wie bevonden zal worden contrarie

aan

MIDDELBURG.

Placaat tegen het schutten en schieten van de kleine visch.

van dit Ons verbod, zulks gedaan te hebben, of in wiens Schip of Schuiten eenig zoodanig verboden Want bevonden zal worden, voor de eerste reize zal verbeuren het voorsz. Want en Schuit, en daar en boven gemulcteert worden in een somme van honderd Caroli Guldens, voor de tweede en derde reize op gelyke verbeurte, en daar en boven een mulcte van twee honderd Caroli Guldens, mitsgaders arbitrale correctie naar gelegenheid en exigentie van zaken: de voorsz. boeten te appliceeren een derde voor den Officier, een derde voor den Aanbrenger en het resteerende derde voor den Armen respective, daar de Contraventie agterhaald zal worden.

Art. III.

Des word gepermitteerd en toegelaten overal te mogen Visschen met Sleepnetten, alleenlyk om Harder en Molenaar te vangen, en dat Jaarlyks van Pinxteren af, tot het einde van het Jaar, en anders of eer niet:

Als mede geduurende dien tyd te mogen Visschen met Anker-kuilen, om daar mede te vangen Aas tot de groote Visch-nering van den Cabeljauw, Schelvisch en anderzints.

Art. IV.

Ende alzoo Onze voorgaande Placaaten wel meest in disobservantie zyn gekomen door de slappigheid en ook conniventie van eenige Officieren: zoo hebben Wy geordonneert en bevolen, gelyk Wy ordonneeren en beveelen by dezen, den Bailliu van de Wateren dezer Provincie, alle mogelyke devoiren en middelen aan te wenden, om de Contraventeurs te agterhalen en tegens dezelve te procedeeren in conformiteit van dit Ons Placaat; gelyk Wy meede byzonderlyk alle Hoofd- en minder Officieren binnen deze Provincie specialyk auctorisee-

MIDDELBURG.

Placaat tegen het schutten en schieten van de kleine visch.

steeren, om by preventie dit Ons Placaat, zoo wel binnen als buiten hun ordinaris Jurisdictie en Districten te executeeren, en de Overtreders van dien te calangeeren voor hunne respective ordinaire Regters, daar zy gewoon zyn Amptshalve hunne causatien te doen: en dat zonder faveur, dissimulatie en verdrag, of dat Wy anders by faute van dien zullen genoodzaakt zyn, daar inne nader te voorzien.

Art. V.

En op dat deze Onze intentie des te beter mogte worden nagekomen, hebben Wy geauctoriseert, belast en bevolen, gelyk Wy auctoriseeren, belasten en bevelen by dezen alle Officieren van Oorloge zoo te Water als te Lande, en met naame de respective Commandeerende op de Forten en Plaatzen staande onder Ons gebied, mitsgaders de Capiteinen van de Schepen van Oorloge, welke op de Binnen-Stroomen mogten liggen, dat zy kennisse van deze zaak nemende, de voorsz. Schutters van Visch op 't fait bevindende, hunne Netten in stukken snyden, en hunne Persoonen, Scheepen, Schuiten en andere Instrumenten vervolgen by aanklagte van de Officieren daar zulks behoord, en zoo zy het voorsz. Want niet bevinden op 't fait, maar hangende, of liggende in eenige Schepen, Schuiten, Wagens of anders, binnen of buiten de Steden, dat zy zulks den Officier van de Jurisdictie te kennen geven, ten einde tegens de Eigenaars of Gebruikers werde geprocedeert, conform dit Ons Placaat: en zullen in zulke gevalle genieten de helft van de boeten hier voren gespecificeert, en zal de wederhelft verdeeld worden tusschen den ordinairen Officier, en den Armen half en half.

Art, VI,

En dat de voorsz. respective Officieren van Oorloge zoo te Water als te Lande, tot het weeren van

van de voorsz. Contraventien, is cas van eenige resistentie, onbeschroomd zullen mogen gebruiken de Wapenen en Magt van 't Land, om daar mede dese Onze Ordonnantie en bevelen met vigeur en nadruk uit te voeren.

MIDDELBURG.

Placaet tegen het schutten en schieten van de kleine visch.

Art. VII.

En dat daar en boven niet alleen de gene, die zig tegens de recherche en executie van de voorsz. en andere Officieren, feitelyk zullen bestaan te opposeeren, boven de voorgemelde pœnen en amenden, aan den Lyve gestraft zullen worden als Perturbateurs van de gemeene ruste; maar ook de gene die buiten eenige feitelyke resistentie, simpelyk zig zouden mogen vervorderen, gewapenderhand op Onze Stroomen te komen om hunne schuttingen te zetten.

Art. VIII.

En in gevalle tegens vermoeden, eenige Commandeurs of Capiteinen bevonden zouden mogen worden tot het stellen van zoodanige Schuttingen aan eenige Persoonen licentie te geven, in plaats van zulks te beletten; of wel zulks tot hunne kennisse zynde gekomen, 't zelve konnende verhinderen, egter door de vingeren zouden zien, zullen daar over vervallen in Onze hoogste indignatie, en naar merite moeten worden gecorrigeert.

Art. IX.

Eindelyk, op dat de inhoude van dit Ons jegenswoordig Placaat, wel en behoorlyk volgens Onze ernstige meininge en begeerte, mogte worden geëxecuteert; zoo hebben Wy het zelve Onze ordinaire Officieren van de Justitie, en andere, die by preventie of anderzints tot de executie van dien eenigzints zouden mogen wezen gequali-

MIDDELBURG.

Placaet tegen het schutten en schieten van de kleine visch.

ficeert, expresselyk geordonneert en aanbevolen, gelyk Wy hen nogmaals ordonneeren en aanbevelen by deze, zig daar in behoorlyk en met iever te evertueeren: en om het zelve oogmerk te beter te bereiken, nog daar en boven geauctoriseert, gelyk Wy hen alle en een iegelyk van hun auctoriseeren by dezen, om eenige Persoonen uit hunnen naam te substitueeren, om de voorsz. contraventien te onderzoeken en te agterhalen; gevende aan dezelve daar toe behoorlyke Acte: mits blyvende de regtelyke calange daar en zoo het behoord.

Art. X.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie pretendeere, zoo ordonneeren en bevelen Wy, dat dit Ons jegenwoordig Placaat alomme zal werden gepubliceert en geaffigeert, daar men gewoon is publicatie en affixie te doen: alzoo Wy zulks ten dienste van den Lande en voorstand van de goede Gemeente hebben bevonden te behooren.

Aldus gedaan en gearresteert enz.

Ten zelfden tyde hebben hunne Edele Mog. de vorige Placaten tegens het visschen van Afgezetenen op de Stroomen en binnen Kusten dezer Provincie, aldus vernieuwd en veranderd.

De Staaten van Zeeland, allen den genen, die deze zullen zien of hooren lezen, Salut; doen te weeten: dat alzoo Ons menigvuldige klagten zyn gedaan, dat diversche Afgezetenen, in deze Provincie niet woonagtig, zig kwamen te onderwinden op Onze Zoute Binnen-wateren, Stroomen, Banken, Platen, verdronke Landen, Schorren en Slyken, te vangen allerhande zoort van Visch, Mosselen, Kreukelen en Krabben; waar door niet alleen den aankweek van de voorsz. Schelp en andere Visch werde geruïneert, maar

ook

ook de Hoofden en Rys-werken der respective Dykagien, waar aan dezelve onder andere ook groeijen, merkelyk beschadigd, zonder dat op zoodanige Visschers, zoo zy niet op de daat betrapt waren, vermits hare afgezetenheid, die schade kon werden verhaald, of zy met de condigne straffe, jegens de Overtreders van Ons Reglement, op de voorf. Visscherie gemaakt, konden werden gestraft; Wy vervolgens al van ouden tyden diversche Plakaaten, Resolutien en Ordonnantien hebben geëmaneert, waar by onder anderen wel uitdrukkelyk is gestatueert, dat geene Afgezetenen dezer Provincie zig zullen mogen onderwinden, op Onze voorsz. Stroomen en Binnen kusten, de voorsz. Schelp of andere Visch te vangen; en dewyl Wy des niet tegenstaande als nu geinformeert worden, dat door de slapheid en conniventie Onzer Officieren, Onze voorsz. ordres niet naar behooren werden geëxecuteert; waar door aan de eene zyde de voorsz klagten aan Ons werden vernieuwd, en aan de andere zyde, Onze Ingezetenen zig met de voorsz. Binnen-Visscherie generende, in hare Neringe grootelyks beschadigd, en het voordeel der Stroomen, by Ons aan haar in het stuk der voorsz. Visscherie alleen privativelyk vergunt, genoegzaam vernietigt. Zoo is 't, dat Wy, considereerende de voorsz. redenen van klagten, en ook dat in andere Provincien en Rivieren en Binnenstroomen worden verpagt, immers Onze Ingezetenen het bevisschen derzelver belet, niet redelyk hebben geoordeeld, dat het profyt der voorsz. Visscherie, op Onze voorsz. Stroomen en Binnen-kusten, die Wy alleen ten voordeele van Onze Ingezetenen, voor 't grootste gedeelte, vry en onverpagt laten, door vreemde en Afgezetenen dezer Provincie zoude werden genoten; maar goedgevonden, Onze vorige ordres, op dat stuk gearresteert, wederom te vernieuwen, en vervolgens mitsdezen nogmaal wel expresselyk te statueeren, dat geen vreemde of Afgezeten dezer Provincie, op Onze voorsz.

MIDDELBURG.

Vernieuwing der Placaten tegens het visschen van Afgezetenen op de Stroomen en Binnenkusten.

MIDDELBURG.

Vernieuwing der Placaten tegens het visschen van Afgezetenen op de Stroomen en Binnenkusten.

voorsz. Stroomen en Binnen-kusten, zonder Onze speciale permissie, zal mogen vangen eenige Visch, Mosselen, Krabben of Kreukelen, op pœne, zoo wie bevonden zal werden contrarie dit Ons verbod te hebben gedaan, voor de eerste reize zal verbeuren zyn Want, Visch en Schuite; voor de tweede reyze, boven de Schuite, Want en Visch, een hondert Caroli guldens; en voor de derde reyze, boven de verbeurte van Want, Schuite en Visch, twee honderd guldens, en daar boven arbitrale correctie, naar gelegentheid van zaken.

En alzoo Onze vorige Ordonnantien wel meest in disobservantie zyn gekomen door de slappigheid en ook conniventie van eenige Officieren; zoo ordonneeren Wy mits dezen, Onzen Bailliu van de Wateren, en alle Onze vordere Officieren, wien Wy, tot executie dezes, ook buiten haar Distrikt en Jurisdictie, by preventie qualificeeren, alle mogelyke devoiren aan te wenden, omme de gene, die op Onze voorsz. Stroomen of Binnen-kusten mogten vinden, te vangen, of naar de Publicatie dezes gevangen te hebben eenigen Visch, Mosselen, Krabbelen of Kreukelen, zonder te konnen betoonen, binnen deze Provincie woonagtig te zyn, te agterhalen, en jegens dezelve, ieder voor zyne Vierschare, te procedeeren, conform dit Ons Placaat, zonder faveur ofte eenige dissimulatie en verdrag.

En op dat deze Onze intentie des te beter werde naargekomen, zoo authoriseeren Wy by dezen insgelyks de respective Commandeurs op de Forten en Plaatzen, staande onder Ons Gebied, item de Capiteinen op de Schepen van Oorloge, op de Binnen-stroomen leggende, en voorts alle Onze verdere Ingezetenen, om de Contraventeurs van dit Ons Placaat te mogen aanhalen, opbrengen, en aan den Officier haarer residentie overleveren, omme by haar jegens dezelve dezen conform te werden geprocedeert; en zullen dezelve in zoodanigen gevallen genieten de helft van de confiscatie

tie en boete, hier boven vermelt: gelyk ook Onze wille is, dat de Licentmeesters, Commisen en Uitlegger tot Lillo, Zas van Gent, en Sluys, geen Schepen of Schuiten, geladen met Visch, Mosselen, Krabben of Kreukelen, naar Brabant of Vlaanderen zullen laten passeeren, 't en zy dezelve, by een Certificatie, van een der stemmende Steden dezer Provincie, betoonen, dat zy zyn Ingezetenen dezer Provincie, of wel by Verklaring van den Geregte alwaar de Visch ingeladen zal worden, dat zy de geladene Visch, Mosselen, Krabben of Kreukelen, alhier in deze Provincie, van de Ingezetenen hebben gekogt; dog indien zy mogten voorgeven, Hollandsche Ingezetenen te zyn, en dezelve in Zee of op de Stroomen en Kusten van Holland te hebben gevangen, ofte dezelve van de Hollandsche Ingezetenen aldaar te hebben gekogt; zoo zullen dezelve, indien eenige suspicie ter contrarie zoude mogen wezen, op haar enkel voorgeven niet mogen passeeren; maar geobligeert zyn, alvorens het zelve te verifieeren met een Certificatie van eenige der Steden of Geregten in Holland, daar zy zeggen t'huis te hooren, ende die Visch, Mosselen, Krabben of Kreukelen te hebben gevangen, of dezelve te hebben gekogt; anderzints zullen dezelve, by defect van zodanigen bewys, in cas van contrarie suspicie, werden aangehaald en opgezonden aan Onzen Bailliuw van de Wateren, om daar tegens dezen conform, te werden geprocedeert; blyvende, ook in dit geval, de helft der confiscatie en boete voor de gene, die de aanhalinge en opzendinge zal hebben gedaan, als hier boven is vermeld.

MIDDELBURG. *Vernieuwing der Placaten tegens het visschen van Afgezetene op de Stroomen en Binnenkusten.*

En ten einde niemant hier van eenige ignorantie kome te pretendeeren, zal deze alomme werden gepubliceert en geaffigeert, ter Plaatsen daar men gewoon is publicatie en affie te doen.

Aldus gedaan en gearresteert enz.

OVER-

OVERYSSEL.

DEVENTER.

DEVENTER.

De Regeering dezer Stad heeft het weghaelen van groen en dor hout, zo van de Stads Rysweerden, Hoofden en Kribben, als van Landen, Bosſchen en Tuynen van byzondere Lieden, by de navolgende Publicatie van den 21 dezer Zomermaend verboden:

Verbod van het wegbalen van groen of dor bout.

Schepenen en Raad in ervaaringe gekomen zynde, dat eenige kwaadaartige, en baatzoekende menſchen, niet tegenſtaande de iterative Publicatien, daar tegen gedaan, zig wederom niet ontzien, om allerhande groen en dor Hout van dezer Stads Rysweerden, Hoofden, en Kribben, als mede van Landen, Bosſchen, en Tuynen van particulieren weg te ſteelen, en in zakken verbergen, als anders heimelyk binnen deze Stad ofte elders in te brengen; Zoo is 't, dat Schepenen en Raad daar in met allen ernſt willende voorzien, met inhæſie van zodaane voorgaande Publicatien, zulks op het ernſtigſte wederom inhibeeren en verbieden, zullende de Contraventeurs, zonder eenige de minſte oogluykinge, naar exigentie van zaaken, arbitralyk en ten ſtrengſten werden geſtraft. enz.

Verders heeft nog de Regeering, den 30 van de zelfde Maend, eene Publicatie doen afkondigen tegen het dekken der huizen met ſtroo, zynde van dezen inhoud:

Schepenen en Raad in ervaringe gekomen zynde, dat hoewel by de Ordonnantie op de Brand, in

in den jaare 1770 geëmaneerd, verboden is, hervorders de daken met ſtroo te laten dokken, egter nog verſcheiden daken alzo met ſtroo gedokt binnen deze Stad worden gevonden, het zy dat dezelve by 't publiceren van gem. Ordonnantie reeds in dien ſtaat waren ofte naderhand alzo zyn gemaakt; Zoo is 't, dat Hoogſtdezelve, ter voorkominge van daar uit te dugtene ongelukken, met explicatie en ampliatie van den 20ſten Artikel van gedagte Ordonnantie op de Brand, goedgevonden hebben te ordonneren en te ſtatueren, gelyk ordonneren en ſtatueren by dezen, dat alleen niemand hervorders een dak met ſtroo zal mogen laten dokken, maar dat ook alle de genen, die alnog zulke dokken van ſtroo onder hunne daken mogten hebben, dezelve zullen moeten renoveren en wegnemen binnen den tyd van twee maanden, af te rekenen van de publicatie dezes; en zulks op een boete van vyftig Heeren ponden, te verbeuren door den genen, wiens dak na verloop van voorſchreven tyd met ſtroo gedokt zal worden bevonden.

DEVENTER. *Verbod van het dekken der buizen met ſtroo.*

GENERALITEITS LANDEN.

MONTFOORT.

WAnneer het Hof, in het Overkwartier van Gelderland opgeregt en te Venlo plaets houdende, op den 21 van Bloeimaend 1773. aen de Geërfdens en Regeerders van St. Odilienberg, tot het verkopen van 200 bunderen Gemeentens Heidegronden, en den 13 van Hooimaend daer aen volgende aen de Geërfdens en Regeerders van Linne, tot het uitgeven van 100 bunderen Gemeentens gronden, Octroijen hadden verleend, en zulks zonder toeſtemming of kenniſſe van zyne Doorluchtige Hoogheid, den Heere Prinſe

van

MONT-FOORT. van Oranje en Nassau, als Heer van de Ambte en Heerlykheid Montfoort; zo hebben Raden en Rekenmeesters van de Domeinen van zyne Doorluchtige Hoogheid geoordeeld zig hier over, als zynde een inbreuk van de zyde van gem. Hof op de hooge Rechten en Gerechtigheden van voorn. Heerlykheid en derzelver Heer, by hunnie Hoog Mogende de Algemeene Staten, als de wettige Hooge Overheid, ter beklag te moeten vervoegen, en na voorstel, verklaring, en bekragtiging van ses punten van bezwaer, hunne Hoog Mog. te verzoeken, dat het Hoogstdezelven mogte behagen, in de eerste plaets te doen opheffen en buiten kragt stellen de twee gem. Octroijen, door het Hof te Venlo, ten name van hunnie Hoog Mog. verleend; en in de tweede plaets voorn. Hove aen te schryven en te lasten, ten eerste, om zig voortaen te onthouden van aen Geërfdens en Regenten der *Steden* en Dorpen in den Lande van Montfort, te verleenen Octroyen tot het uitgeven en verkoopen van Heide-Dorre en andere onbebouwde Gronden der Gemeentens aldaer, maer het zelve aen zyne Hoogheid als Grondheer van den Lande en der Heerlykheid Montfort over te laeten, even en op gelyke wyze als andere Heeren van Heerlykheden in het Overquartier van Gelderland, gelegen onder het Hof te Roermonde, dat recht oeffenen; Immers en in allen gevalle voor zo verre haer Hoog Mog. mogten oordeelen, dat ook voor het vervolg zodanige Octroijen, van den Hove te Venlo zouden konnen en behooren verzogt te worden, om dezelve niet anders te verleenen, dan na voorgaend verhoor en

en toestemming van zyne Hoogheid als Grond-heer, of van voornoemde Raden en Reekenmeesters, namens Hoogst den zelven, en met byzondere bepaling, dat de bedongene Chynsen en Tienden van die uit te gevene en te verkopene gemeentens Gronden zullen komen ten behoeve van zyne Hoogheid, als Heer van het Land en der Heerlykheid Montfoort. Ten tweede, om by de Placaten, Ordonnantien, Reglementen, Resolutien en Publicatien, die zullen worden afgekondigd en waer by eenige gemeene boetens en breuken worden vastgesteld, niet meer te beveelen, dat die boetens en breuken gedeeltelyk zullen komen ten voordeele der Exploicten, nog den Drossard van den Ampte en Heerlykheid Montfort te verpligten om dezelve met den Ontfanger der Exploicten te deelen. Ten derden, om voor het vervolg de Placaten, Ordonnantien, Reglementen en Publicatien, zo door hun Hoog Mog. als door het gemelde Hof zelfs beraemd, niet onmiddelyk aen de Onder-Gerigten, maer alleen aen den Drossard der Heerlykheid Montfort te zenden, om te bezorgen, dat dezelve na behooren afgekondigd en aengeplakt worden. Ten vierden, om zig ter eerster instantie over Civile en Crimineele zaeken, geene *quæstiones feudales* zynde, nog eenig opzigt tot Leengoederen hebbende, tegens Persoonen op Leengoederen woonende, geen regt van kennisneming of van wyzen aen te matigen, maer hetzelve aen den domiciliaire en competenten Rechter over te laten, en mitsdien ook niet te gedoogen, dat eenige Exploicten in Civile en Crimineele zaeken, gee- MONTFORT.

MONT-FORT. ne Leen-vragen uitleeverende, aen Persoonen op' Leengoederen woonende, door den Leenbode van het Leenhof te Venlo, gedaen worden, maer het zelve mede over te laten aen de gewoone Gerigtsboodens. Ten vyfde, om geene zaken of geschilstukken van Regeering in den Amte van Montfort, of het aenstellen van Regenten en Officianten aldaer betreffende, onder welk voorwendzel het ook zoude mogen wezen, aen zig te trekken, of daer in en omtrent eenige *inhibitoria*, nog provisioneele surcheances en statteringen te verleenen. Ten zesden, om zig ter eerster instantie niet aen te matigen de kennisneming en wyzing over een Burgemeester, Scheepen of ander Regent en Officiant, in den Amte en Heerlykheid Montfort, omtrent zaeken zo Civile als Crimieeele, wegens onverjaerde misdaden, het ampt en de bedieninge van Burgemeester, Scheepen of ander Regent en Officiant betreffende, nog te gedoogen, dat dezelve deswegens door den Momboir in regten betrokken worde, maer om de kennisneming en wyzing daer over, of wel over de aenspraken, die uit dezen hoofde, zoo door Partyen als door den Drossard zouden mogen worden gedaen, ter eerster instantie over te laten aen den domiciliairen en competenten Regter, in den Amte en Heerlykheid Montfort, onverkort nogtans de aenspraek van den Momboir wegens verjaerde Misdaden, indien den Drossard daer van kennisse gedragen, en deswegens geen aenspraek gedaen mogte hebben; gelyk mede onvermiderd, dat, volgens het drie en twintigsten Articul van de Cancelerye-Instructie, den Drossard en de Schouten in den Amte Montfort over zaeken

ken beroerende de uitvoering en bediening hunner Amten, zoo wel tegens byzondere Persoonen, als tegens den Momboir, voor den Hove te regt zullen moeten staen. En laetstelyk ten zevende, om in het algemeen geene andere zaeken ten nadeele der Hooge Rechten, Geregtigheden en Jurisdictien van Zyne Hoogheid, in en over den Amte Montfort aen zig te trekken, of zig daar mede te bemoeijen, dan die, zoo by de Landregten des Overquartiers van Gelderland, als by de Cancelerye-Instructie van den 20 Juny 1609, en eene byzondere Resolutie of dispositif van den Souverain, aen de kennisneming en regtsprake van den Hove voornoemd opgedragen en overgelaten zyn; vindende gemelde Raden en Reekenmeesters zig eindelyk, vermids de onlangs door het Hof te Venlo verleende Octroyen der zelver beslag en gevolg nog niet hadden, mede verpligt om tot voorkominge van een onherstelbaer nadeel voor Zyne Hoogheid te verzoeken, dat hun Hoog Mogende de goedheid gelieven te hebben het voorsz. Hof des Overquartiers van Gelderland aen te schryven en te gelasten, om ten allerspoedigsten en zonder tyd verzuim de nodige voorzieninge te doen, dat by voorraed en hangende hun Hoog Mogende raedslagen, mitsgaders tot hun Hoog Mogende nader bevel in dezen, de Octroyen door het zelve Hof den 21 van Bloeimaend en 13 van Hooimaend beide laetstleden aen Geërfdens en Regenten respective van St. Odilienberg en van Linne, tot het verkoopen en uitgeeven van Gemeentens Heiden en andere onbebouwde Gronden verleend, geen beslag komen MONT-FORT.

MONT-FORT. men te erlangen, maer dat in tusschen, alles dezen aengaende, in staet en surcheance worde gehouden.

HOOG MOG. HEEREN!

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Wanneer Wy Ons in de maand September des gepasseerde jaars 1773 indispensabel verpligt vonden; Uw Hoog Mogende voorsieninge te versoeken, tegen eene voor de Hooge Rechten en Geregtigheden van Syne Hoogheid den Heere Prince van Orange en Nassau, &c. &c. &c. als Heer van den Ampte en Heerlykheid Montfort, seer prejudiciable onderneeminge van het Hof, geadineert in het Overquartier van Gelderland, Resorte van deesen Staat, tot Venlo residereende, over en ter saake der aanstellinge van een Pey-Borgermeester der Stad Echt, hebben Wy teffens de vryheid gebruikt in het generaal aan U Hoog Mogende te kennen te geeven: Dat het voorsz. Hof al meer dan eens en in verscheydene opsichten, vry sterk geëmpieteert hebbende op de Hooge Rechten en Geregtigheeden van die Heerlykheid en van Desselvs Heer, Wy genoodsaakt souden weesen, om die onderscheydene Regtmaatige Beswaaren, nader onder het oog van Uw Hoog Mogende te brengen, ten einde daar over finaal & semel door U Hoog Mogende soude konnen worden erkent:

En het is niet alleen ten gevolge van dien, maar ook uit hoofde van het onlangs wederom voorgevallene, met relatie tot het uytgeeven en verkoopen van Drie Hondert Buinderen of 450 Hollandse Morgens, Heide-gronden, respective onder St. Odilienberg en Linne geleegen, en waar toe het voorsz. Hof selfs zonder de minste voorkennisse veel min Consent van Syne Hoogheid als Grond-Heer, ja wat meer is, op eene voor Hoogst Denselven seer præjudiciable voet en wyse, de Geërf-

dens en Regenten heeft geoctroyeert, dat Wy Ons thans in de noodsakelykheid gebragt sien, Uw Hoog Mogende wederom te moeten incommodeeren, en het een en ander, nader ter kennisse van Uw Hoog Mogende te brengen: MONTFORT.

De voornaame onderwerpen dan Hoog Mog. Heeren, van Ons beklag over het Hof te Venlo, waar toe Wy Ons in deesen sullen bepaalen, concerneeren: *De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.*

1. Den Eygendom of het *Grondrecht*, van de Gemeene Heyde en andere inculte Gronden, in den Ampte en Heerlykheid Montfort, op welke aan de respective Gemeentens, in alle gevalle, en ten hoogsten genomen, niet meer dan het Jus-Compascui competeert, als meede de bevoegdheid, tot het verleenen van *Permissie en Octroy*, om deselve *op Chyns uit te geeven en te verkoopen*, en het Recht tot de *Novale Thiendens en Chynsen*, van nieulyks ter culture gebragte Landen aldaar, aan Syne Hoogheid als Heer van die Heerlykheid, gelyk Wy vertrouwen, indisputabel gehoorende.

2. Het Recht van den Heer der Ampte en Heerlykheid Montfort, of Dessels Drossard, tot de *Boetens en Amenden*, by 's Lands Placaten gestatueert en in die Heerlykheid vallende, sonder Deselve, met den Rentmeester der Exploicten van U Hoog Mog. te moeten deelen.

3. De onbevoegtheyd der handelwyse, van het Hof, des Overquartiers van Gelderland, *nopens de versendinge der Placaten en Publicatien, direct aan de Onder-Gerichten in den Ampte Montfort.*

4. De ongerymtheid der sustenue van den Hove ten Venlo, als dat de Exploicten van Insinuatien en Citatien in ordinaire, so Civiele als Crimineele saaken, geene Lheenquæstien synde, nog tot het Lheen selfs eenige relatie hebbende, tegens *Persoonen op Lheengoederen woonende*, niet door de ordinaire Gerichts-Bodens souden mogen, maar door den *Lheen-Boode* moeten gedaan werden.

5. De onderneeminge van het Hof te Venlo,

MONT-FORT. waar by het selve, aan sig heeft getrokken de Cognitie en Judicature over *saaken van Regeeringe*, en het aanstellen van Regenten en Officianten in de Heerlykheid Montfort.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

En 6. De *Incompetentie*, van Denselven Hove, om sig ter eerster instantie aan te matigen de Jurisdictie Cognitie en Judicature *over de Scheepenen en Regenten*, der respective Plaatsen, in de Ampte en Heerlykheyd Montfort, in en omtrent saaken Derselver Bedieningen concerneerende.

Betreffende nu het *Eerste Poinct*, te weeten den Eygendom, of het *Grondrecht*, der Gemeene Heyde- en andere incultc Gronden, het verleenen van Permissie of Octroy, *om die op Chyns uit te geeven en te verkoopen*, en het *Recht*, *tot de Novale Thienden en Chynsen*, van nieuw aangemaakte Gronden, vermeenen Wy, het Recht, en de bevoegtheid van Syne Hoogheid daar toe, veylig te mogen afleyden uit, en fundeeren op de plegtige Tractaten, Accoorden, Cessien en Verleyen, by en door welke het Ampt en de Heerlykheid Montfort aan den Huyse van Orange is overgegaan en gecedeert, en dat daar uit alleen ook *alnog* het Recht van Syne Hoogheid den tegenswoordigen Heere Prince van Orange en Nassau, als synde thans Heer van Montfort, beoordeelt moet werden.

Waar omtrent en om daar van volkoomen overtuygt te weesen, men maar sal behoeven in te sien, de Tractaaten of Accoorden, die in den jaare 1647. tusschen den Koning van Spanjen en de Heeren Princen ven Orange, namentlyk eerst Prins Frederik Hendrik en daar na Prins Willem de II. respective den 8 January en 27 December des gemelte Jaars syn aangegaan en geslooten.

Want, na dat, by het eerstgemelde Tractaat onder anderen, was geconvenieert, dat de Koning van Spanjen aan Prins Frederik Hendrick soude afstaan, de *Heerlykheid Montfort by Roermonde*, waar van de jaarlykse Revenuës, op 25000 guldens wierden begroot, is op den voornoemde 27 December

1647,

MONTFORT.

De Domein-Raad van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo,

1647, Prins Frederick Hendrick intusschen overleeden synde, een nader Verdrag en Accord tusschen den Koning van Spanjen en Prins Willem de II. aangegaan, waar by niet alleen het voorige Verdrag van den 8 January 1647 volkoomen is bekragtigt, maar ook en boven dien bedongen; dat de Koning van Spanjen de jaarlykse Inkomsten van Montfort ad 25000 guldens, met nog andere daar omtrent geleegene Goederen soude verhoogen, tot op 32000 guldens, luydende het Articul van het laastgemelde Tractaat ten desen respecte woordelyk aldus;

„ Que pour eteindre entierement toutes Actions
„ & pretentions, que le dit Prince pourroit avoir,
„ envers sa dite Majesté, *Elle donnera & cedera au*
„ *dit Seigneur Prince*, où s'il vient a mourir de-
„ vant la Conclusion & Ratification dudit Traitté
„ de Paix, *à ses Hoirs & Successeurs, au ayant cau-*
„ *se*, LA TERRE ET SEIGNEURIE *de Mont-*
„ *fort, située a l'entour de Ruremonde*, AVEC TOU-
„ TES APPENDANCES ET DEPENDANCES,
„ DROITS ET JURISDICTIONS, D'ICELLE
„ SANS RIEN RESERVER, promettant sa ditte
„ Majesté de faire augmenter les Revenues de la
„ susdite *Terre & Seigneurie*, par des Pièces ou
„ Terres, à l'entour de la situëes, jusqu'a trente
„ deux mille Florins par an sans Deduction ou re-
„ serve."

En is die Cessie eenig en alleen geaccrocheert geworden, aan deese twee Conditien, by het gemelde Tractaat, Accoord en Verdrag, uitgedrukt, namentlyk:

„ Ce tout à charge & Conditions, de tenir en
„ Fief toutes les dittes *Terres* de sa Majesté ex-
„ ceptés Celles tenues en Fief d'Autres; Et que
„ la Religion Catolique y soit aussi maintenue, com-
„ me Elle y est presentement, & les Eclesiastic-
„ ques en Leurs Biens, Functions, libres exerci-
„ ces & immunitez."

Al het welke wyders ook solemneel is bekrag-

MONTFORT. *De Domein-Raad van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.*

tigt geworden, by het Vreedes Tractaat van Munster, in dato den 8 January 1648. waar van het 45 Art. aldus luyd:

„ Pour ce qui est de certains autres points, qui „ outre le contenu du precedent Article ont étez „ traitté & convenues separement, & fignez en „ divers Ecrits, l'un du 8 Janvier, l'autre du 27 „ Decembre mil six cent quarante sept, pour & au „ nom du dit Seigneur Prince d'Orange, lesdits „ Ecrits, & tout le contenu d'icieux sortiront Ef-„ fets & feront confirmez accomplis & Executez „ selon leur forme & teneur, ny plus ny moins, „ que si touts les dits points en general, ou cha-„ cun d'eux en particulier étoient de mot à mot „ inserez en ce present Traité, & ce non obstant „ toutes autres clauses du present Traité a ce con-„ traires au quelles l'ont étend deroger, & est de-„ rogé expressement par le present Article &c. „ lesquelles Clauses au regard du Contenu, des „ dits deux Ecrits sont & seront tenues pour non „ faites, & sans que pour cause d'icelles l'effet, „ l'accomplissement, &c. l'Execution des susdits „ deux Ecrits du 8 Janvier & 27 Decembre mil „ six cent quarante sept, puisse être empeché, ou „ dilayé en aucune maniere," soo als dan ook wyders, ten gevolg van dit een en ander, aan en ten behoeve van Hooggemelde Heere Prince van Orange, Syne Erfgenaamen en Nakoomelingen of Actie hebbende, *dadelyk* syn overgegeeven, gecedeert en getransporteert, *het Land en Heerlykheid* Montfort, geleegen by en om de Stad Ruremonde, *met alle Appendentien, Dependentien, Geregtigheeden en Jurisdictien* van deselve, *sonder iets te reserveeren:* En Denselven Heere Prince ook op die wyse is verleyd geworden, met *het Land en Heerlykheid van Montfort, met alle Ap- en Dependentien, Gerechtigheeden en Jurisdictien van Deselve, sonder iets uit te sonderen.*

Uit dit een en ander kan mitsdien, gelyk Wy vertrouwen, op de wettigste gronden, werden afge-

geleid het Recht van den Heer van Montfort. (1) tot den Eygendom of het *Grondrecht* der Gemeene Heyde- en andere inculte Gronden aldaar, mitsgaders en als notoire gevolgen van dien: (2) om *alleen* Permissie en Octroy tot het uitgeeven en verkoopen van deselve te verleenen, immers en in alle gevalle, so men eens pro momento komt te veronderstellen, dat het Hof te Venlo bevoegt en Gerechtigt soude weesen, om sodaane Octroyen te verleenen, dat sulks dan niet anders mag werden gedaan, of behoortte geschieden, dan *na verhoor en met consent* van Syne Hoogheid als *Grond-Heer*, ten einde niet *onverhoort* van dat Grontregt ontset, onteygent en ontgoed te werden. En (3) tot de *Novale Thiendens en Chynsen* van de nieuwlyk ter culture uitgegeevene en gebragte Heyde- en andere Sterile-Gronden, als subintreerende in de plaats van de afgestaane Eygendom of het Grondrecht derselve.

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Immers, *voor eerst*, is het notoir en bekent, dat de bovengemelde plegtige Tractaaten, mitsgaders de opgevolgde cessie en het transport, contineeren en voor den Heer van Montfort opleeveren, een so solemneelen en wittigen Titul, als ooit plaats kan vinden, vermits het *Land en de Heerlykheid Montfort* daar by syn gecedeert en overgegeeven door den doenmaaligen Eygenaar den Koning van Spanjen, en wel, het welke altoos in het oog diend gehouden te werden, by weege van Transactie NB. tot kwytinge, betalinge en extinctie der Actien en importante prætensien, welke het Doorluchtig Huis van Orangien, ten laste van Syne Majesteit hadde, dus ook *quod Maxime notandum* niet *Totulo lucrativo*, nog by gratie, maar *ex causa onerosa*, en tot voldoeninge van het geen Syne Majesteit werkelyk schuldig was. En dat wyders die Cessie door de boovengemelde Tractaten by *herhalinge* bekragtigt, en door Uw Hoog Mogende selfs by het solemneele Vreedens-Tractaat van Munster uitdrukkelyk geratificeert en bevestigt is geworden.

MONTFORT. De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

En *ten tweeden* is den inhoud der voorsz. Cessie so algemeen en so nadrukkelyk, dat sonder de natuurlyken sin der woorden te forceeren, en merkelyk te kort te doen den Eigendom of het *Grondregt* der gemeene Heyde- en andere inculte Gronden, en *het Recht tot de novale Thiendens en Chynsen*, daar van niet uitgesondert, nog aan den Heer van Montfort betwist kan werden. Nademaal daar by, door den Koning van Spanjen is gecedeert en overgegeeven, niet alleen *de Heerlykheid* (la Seigneurie) maar ook *het Land* (la Terre) *van Montfort*, *met alle Appendentien*, *Dependentien*, *Geregtigheden en Jurisdictien van deselve*, NB. SONDER IETS TE RESERVEEREN.

En welke generaale uitdrukkingen en omschryvinge van het geen gecedeert en overgegeeven wierde, so wel als de volstrekte *Renunciatie* aan *dat Land*, *die Heerlykheid*, en *alle Ap- en Dependentien*, *Geregtigheeden en Jurisdictien van deselve*, niet alleen ten klaarsten aantoonen, dat de Koning van Spanjen, buiten en behalven alleen, de Souverainiteit en het geene aan deselve *qua Talis*, annex en daar van perse *onafscheidbaar* is, niets heeft gereserveert, maar ook op het allersterkste respueeren, die restrictie en interpretatie, als of den Eigendom en het *Grondrecht* der gemeene Heyde- en andere inculte Gronden, in den Ampte Montfort, het verleenen van permissie en *Octroyen*, *tot het uitgeeven en verkoopen van deselve*, en *het Recht tot de novale Thienden en Chynsen*, des niet te min aan den Koning van Spanje soude verbleeven zyn.

Ook wenschten Wy, *in de derde plaats*, wel eens te weeten, welke explicatie, die eenigsints natuurlyk, en met de sin der gedaane Cessie strookende is, aan de woorden: *het Land* (la Terre) *van Montfort*, in tegen overstellinge van *de Heerlykheid* (la Seigneurie) gelyk die door het woordje *en* (&) absolute als *duo separata* syn geconsidereert, en daar *alle de Appendentien*, *Dependentien en Gerechtigheden*, so wel van *het Land* als van *de Heerlykheid* zyn gecedeert, dog sal konnen werden gegeeven, so

men

men daar door het *Grondrecht*, van die Heerlyk-heid niet meede verstaat.

Want om deselve te willen applicabel maaken, alleen op de *Domein-Goederen*, die de Koning van Spanjen, *quæ privatus* aldaar besat, sulks soude ten eenemaal ongerymt en aan de Generaliteit der woorden, *het Land van Montfort*, absolut strydig weesen.

Alle het welke *in de vierde plaats*, te meer buiten bedenkingen werd gesteld, door de Conditien waar op de voorsz. Cessie, overdragt en renunciatie is gedaan, die absolut de *eenigste* limitatien zyn, waar aan deselve so generale Cessie, overdragt en renuntiatie onderheevig is gemaakt, en die dan ook natuurlyker wyse, dit gevolg moeten hebben, dat buiten die uitdrukkelyk gemaakte bepaalingen en uitsonderingen, *alles* is gecedeert en niets het minste meerder gereserveert of uitgesondert geworden, volgens den bekenden regel: *quod Exceptio firmat Regulam in Casibus non Exceptis.*

Maar nu is het ten eenemaal buiten alle contest, dat die limitatien en reserves, waar op de Cessie, overdragt en renunciatie van *het Land en de Heerlykheid Mortfort, met alle Appendentien, Dependentien, Geregtigheeden en Jurisdictien van deselve*, is geschied, enkel en alleen bestaan in deese twee, als:

1. Dat die te Lheen gehouden souden werden van Syne Majesteit. En

2. Dat de Catholicque Godsdienst gehandhaaft soude blyven, so als die doenmaals aldaar was.

Dog gelyk het geen betoog noodig heeft, dat onder geene van beide die Conditien en Bedingen kan begreepen werden eene reserve van den Eigendom, of het *Grondrecht* der gemeene Heyde- en andere Inculte-Gronden, nog ook het *verleenen van Permissie en Octroy*, om die in Chyns uit te geeven, gelyk meede niet *het Recht tot de novale Thienden en Chynsen*, so is het mitsdien notoir, dat dit een en ander onder de generale Cessie, overgif-

MONTFORT. *De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.*

MONTFORT. *De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.*

gifte en renunciatie begreepen is, en dat door de gedaane solemneele Verklaaringe van niets te reserveeren, ook aan het voorsz. Grondrecht, als meede de novale Thienden en Chynsen is gerenuncieert geworden.

En dit sal te minder aan eenige twyffelinge konnen onderheevig weesen, so men *in de vyfde plaats* considereert.

Dat gelyk uit de boven geallegeerde Tractaaten van den 8 January en 27 December 1647, mitsgaders de opgevolgde handelingen ter voldoeninge aan deselve, allesints blykbaar is, *de Revenues van Montfort* by het eerstgemelde Tractaat op een jaarlykse summa van 25000 guldens gesteld en geestimeert zynde, daar in van selfs legt opgesloten, dat *alle het geene* onder de benaaminge van *Revenues* des Lands en der Heerlykheid Montfort begreepen is of met recht daar onder gecomprehendeert kan werden, en dus ook de Effecten van het *Grondrecht*, mitsgaders de *novale Thienden en Chynsen*, meede zyn gecedeert geworden.

Te meer nog, *ten sesden*, daar sonder de *novale Thienden en Chynsen*, de Revenues van het Land en de Heerlykheid Montfort nog die van de verdere en by het voornoemde tweede Tractaat gecedeerde Goederen en Effecten nauwlyks een derde der opgemelde Revenues respective van 25000, en van 32000 guldens souden hebben konnen uitmaaken.

Behalven ook, *ten sevende*, dat na de gedaane Cessien, ten allerklaarsten is gebleeken, gelyk ook nader kan werden aangetoont, dat alle die overgegeevene Goederen en Effecten op verre na, so veel jaarlyks niet hebben konnen afbrengen, dan by de voornoemde Tractaaten is opgegeeven en bedongen geworden, maar dat het Doorluchtig Huis van Orange, daar by importante schaade heeft geleeden, en gevolglyk is 'er minder reeden om te denken dat men onder de Heerlyke en Dominiale Revenues niet soude hebben gecomprehen-deert

deert alle vrugtdraagende Effecten, Voordeelen en Opkomsten van Deselve, en dus ongetwyffelt mede het *Grondrecht* des Lands van Montfort, mitsgaders *de Novale Thienden en Chynsen*, van nieuw aangemaakte Landen aldaar.

MONT-FORT. *De Do-mein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heer-lykheid Mont-fort, door het Hof te Venlo.*

Immers, *ten achtste*, men vertrouwt dat niemand van een gesond oordeel een ogenblik sal balanceeren, om volmondig te erkennen, aan de eene kant, dat het Grondrecht van een door den Souverain gecedeert Land en Heerlykheid, indien het selve niet expresse is gereserveert geworden, gehoort tot het Seigneuriale Recht van den Heer eener sodaane Heerlykheid, als meede, dat in gelyke gevallc van geene gedaane reserve, door den Souverain, de Novale Thienden en Chynsen zyn begreepen onder de Heerlyke en Dominiale Revenues van eene sodaane Heerlykheid.

En aan de *andere zyde*, dat onder de gedaane generale Cessie en overgifte van *het Land en de Heerlykheid Montfort met alle Appendentien, Dependentien, Gerechtigheeden en Jurisdictien van Deselve, sonder iets te reserveeren, meede behooren* alle Seigneuriale Rechten en Geregtigheeden, dus ook het *Grondrecht*, voormaals aan den Koning van Spanje, als Heer des Lands en der Heerlykheid Montfort, toebehoort hebbende, gelyk meede *de Novale Thienden en Chynsen*, der nieuw aangemaakte Landen en Gronden aldaar, aan Hoogstdenselven in die qualiteit insgelyks gecompeteert hebbende.

Want te willen voorwenden, gelyk het Hof te Venlo wel eens heeft gepraetexeert, dat het Recht tot de Novale Thienden en Chynsen, van nieuw aangemaakte Gronden of Landen, onder de *Regalia* van den Vorst gehooren, en daarom ook aan niemand, buiten den Souverain competeeren, nog onder de generaale benaaminge van *Gerechtigheeden* begreepen weesen souden. Gelyk meede dat deselve by de gedaane Cessie en Overgifte van het Land en der Heerlykheid Montfort, *niet speciaal nog uitdrukkelyk* genoemt synde, dierhalven gehouden sou-

MONT-FORT. *De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.*

souden moeten werden, aan den Souverain verbleeven te weesen, sulks soude in deesen de ongerymtheid selve syn, en geen de minste steek konnen houden.

Want, wat het eerste betreft, komt daar tegens in aanmerkinge:

1. Dat volgens het gevoelen van veele voornaame Regtsgeleerden, den oorsprong der Thiendens moet werden afgeleyd, uit de Geestelyke of Canonicque Rechten, die in het Overquartier van Gelderland alnog in viridi observantia syn, en dat deselve mitsdien in navolginge van de Levitische Wet, ten behoeve van de Geestelykheid en tot onderhoud van den Kerkendienst souden moeten werden geëmployeert:

Want dus leest men, *in Capit: 6. Partis secundae Decretal. caussa 16. quæst. 7.* ,, Decimas Deo ,, & Sacerdotibus Dei dandas Abraham factis & ,, Jacob promissis instituit, deinde Lex statuit, & ,, omnes sancti Doctores commemorant.

En dat daar omtrent, in aansien van *Novale Thiendens*, als ten deesen opsigte van gelyke natuur dan oude Thiendens synde, volgens den aard der saake even het selfde plaats soude moeten hebben.

,, Non seulement, segt daarom *Despences des* ,, *droits seigneuriaux Th. 4. tit. 9 sect.* 1 *n. 9.* les ,, Dimes appartiennent aux Curés des Terres, qui ,, d'ancienneté portent Fruit, mais aussi les *Novales* c'est à dire, des Terres nouvellement de,, frichées & de nouveau reduites au labour. Com,, me il à été jugé au Parlement de Paris le 30 Aout ,, 1555 & le 12 Mars 1565."

Dat echter hier van toto Cœlo verschild de oorsprong en het oogmerk der *Regalia Principis*, als synde Hooge Rechten, aan den Souverain competeerende, *om daar meede de eene en andere waardigheid van het Ryk of Gemeenebest te bewaaren*, en het welke dus van de Rechten der Geestelykheid, en de Fondsen, tot onderhoud der Kerken-

kendienaars geschikt, ten eenemaal onderschei- den is.

MONT-FORT.

3. Is ook notabel, dat by de optellinge der *Regalia*, die men vind, *in Lib. 2. Feudor. Tit. 56. in Cap. unic. quæ sunt Regalia*, en by veele Doctoren, onder anderen by *Sixtinus in Tr. de Regalibus Lib. 1. Cap. 1.* het Recht so tot de *oude*, als tot de *novale* Thienden, niet meede voorkomt, nog daar onder begreepen werd.

Al het welke mitsdien genoeg is tot betoog der ongenoegsaamheid van de voorsz. Assumtie, dat namentlyk, generaliter de Thiendens een *Regaal Recht* van den Souverain souden weesen.

Maar boven dien, wanneer men eens komt toe te geeven, dat de Thienden, het sy dan *oude*, het sy *novale*, welke by vervolg van tyd, seekerlyk in weereldlyke handen zyn gekoomen, haare oorsprong niet uit de Geestelyke of Canonicque Rechten, souden hebben, maar onder de *Regalia* van een Vorst konden gereekent werden, dan sal eevenwel in allen gevalle niet konnen werden tegengesproken, maar geavoueert moeten werden:

De Do- mein- Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Mont- fort, door het Hof te Venlo.

Dat de Thiendens, soo oude als Novale, niet tot de *Majora*, maar tot de *minora Regalia* behooren. En dus van den Souverain of de Souverainiteit geensints *inseparabel*, nog aan de *alienatie* en alle andere modi acquirendi Dominii ontrokken zyn; maar welker Cessie, Transport, uit- en overgift, wel degelyk vrystaat, jaa wat meer is, die selfs per præscriptionem konnen verkreegen werden.

Gelyk dit een en ander bekende waarheden syn, en met de unanime leer van alle Rechts Doctoren, geprobeert souden konnen werden, als eenparig tradeerende:

„ Quod aliqua Regalia a superioritate Territo-
„ riali sint *separabilia*, ea, scilicet, quæ Jus Majesta-
„ tis non involvunt tale, quod Reipublicæ Statum
„ ac Gubernationem concernit, aut in grave præ-
„ judium & læsionem Imperii vergit, sed tantum-
„ modo ad Commoda & Emolumenta Fisci perti-

nent;

MONT- „ nent; Quapropter talia Regilia, quorum usus
FORT. „ absque Majestate esse potest, à Principe Nobili-
„ bus & Personis Illustribus in Feudum conferri
De Do- „ possunt;
mein- Waar uit dan volgt, dat het *Thiendrecht* niet on-
Raed der den eygentlyke *Regalia Principis*, maar alleen
van zyne onder *Seigneuriale Rechten*, die gealieneert en aan
Hoogh. een ander uitgegeeven mogen werden, behoort,
klaegt en waar van selfs de Regts-Doctoren leeren, dat
wegens het selve meede voor vergunt en toegestaan moet
inbreuk gehouden werden, *si Cessio facta sit Personæ Illustri*
op de *& in summa Dignitate posita.*
regten Immers (5) Dat hedendaags de Thienden niet
der Heer- tot die Regalia Principis, welke inseparabel van de
lykheid Souverainiteit syn, maar tot de Seigneuriale en Do-
Mont- miniale Rechten van een Vorst gehooren, sal niet
fort, door konnen werden tegengesprooken, so men maar in
het Hof aanmerkinge neemt, hoe dikwyls deselve door Sou-
te Venlo. verainen aan Particulieren syn en nog dagelyks wer-
den verkogt, hoe meenig Particulier, het sy door giften of door aankoop wettigen Eygenaar is geworden, van de *soo oude* als *Novale* Thiendens en hoe meenige Heerlykheid, het privative Recht heeft tot novale Thienden en Chynsen, van nieuw aangemaakte Landen.

Ook moet men (6) in deesen wel distingueeren, tusschen het geval, dat iemand van den Souverain, het sy by gifte of by aankoop heeft geacquireert de Thienden over het een of ander seeker of bepaald District, sonder aldaar eenige verdere Seigneuriale Rechten te hebben of te besitten; En het Cas dat *een geheel Land en Heerlykheid, met alle Appendentien, Dependentien, Gerechtigheeden en Jurisdictien van deselve sonder iets te reserveeren*, direct van den Souverain, en wel, titulo oneroso, in voldoeninge eener importante prætensie, en op den voet dat sodaane Land en Heerlykheid ten minsten het opgegeevene montant der Revenues moet afbrengen, gelyk dit alles in deesen plaats heeft, werd overgenoomen en bekoomen, en

dat

dat deselve op die voet aan iemand gecedeert werden. MONTFORT.

Dewyl in het eerste geval, de vraag en quæstie, of onder eene generale benaminge van *Thienden* meede de Novale Thienden begreepen syn, wel soude konnen plaats hebben, dog komt deselve, in het laatste Cas, ten eenemaal te cesseeren.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Behalven ook nog (7) dat uit de Twee bovengemelde Conditien en gemaakte reserves, waar op *het Land en de Heerlykheid Montfort, met alle Appendentien, Dependentien, Gerechtigheeden en Jurisdictien van deselve, sonder iets te reserveeren*, op een jaarlykse Revenue van 25000 guldens door den Koning van Spanje aan den Heere Prince van Orange is gecedeert, namentlyk, de Lheenroerigheid, en het maintien der Rooms-Catholicque Religie, ten klaarsten blykt, niet alleen als gesegt is, dat alles wat eenige revenues konde en mogte geeven, dus meede het *grondrecht*, gelyk ook het Seigneuriale Recht, tot de *Novale Thienden en Chynsen* van nieuw aangemaakte Landen, is overgedragen onder de generale benaminge van *Appendentien Dependentien en Gerechtigheeden* begreepen geworden.

Maar ook hoe soigneus men aan de syde van de Koning van Spanjen is geweest, om uitdrukkelyk en met Naame op te geeven al dat geene het welke men wilde reserveeren.

En dus volgt daar uit al wederom dit regtelyk argument en die noodsaakelyke Consequentie, dat vermits het *Grondrecht* des Lands van Montfort, en *het Recht tot de Novale Thienden en Chynsen* van nieuw aangemaakte Landen, niet meede is gereserveert, dit een en ander volstrekt gehouden moet werden, ook gecedeert en overgegeeven te syn.

Door al het welk gesegde dan meede van selfs komt te vervallen, het bovengemelde tweede echappatoir, dat, namentlyk, *het Grondrecht* des Lands van Montfort en *het Recht tot de Novale*

MONT-FORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten derHeerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Thienden en Chynsen, niet *speciaal en uitdrukkelyk*, by de gedaane Cessie genoemt synde, deselve dier-halven gehouden souden moeten werden aan den Koning van Spanjen gereserveert te syn gebleeven.

Want het tegendeel van dien, en de onbestaan-baarheid van dit raisonnement, gelyk meede dat deese Rechten, onder de generale woorden, van *Appendentien, Dependentien en Gerechtigheeden, son-der iets te reserveeren*, syn begreepen, is reets bo-ven, so uyt den aart en natuur der gedane Cessie, mitsgaders de benaminge van *het Land van Mont-fort, met alle Appendentien, Dependentien en Gerech-tigheeden van het selve*, en het opgeeven der Jaar-lykse Revenues, als anders, stukswyse ten klaar-sten beweesen, waar toe Wy Ons, dan ook alhier sullen refereeren.

En so men des niet te min al verder soude wil-len sustineeren, dat dit *Grondrecht* mitsgaders *het Recht tot de Novale Thienden en Chynsen*, niet mee-de gecedeert, nog onder de generale benaminge van *Appendentien, Dependentien en Gerechtigheeden van het Land, en der Heerlykheid Montfort* begree-pen is, dan wil men wel eens vragen, waarom se-dert de gedaane Cessie, aan den tydelyken Heer van Montfoort, niet meede is gedisputeert gewor-den het Recht, soo tot de smalle- en oude Koorn-en Hooy-Thiendens, gelyk meede het recht van de Waag, soo ook het Recht van de Gruyt- en Bier-accyns, mitsgaders het Recht tot de privative Jacht, en het Recht tot de Visseryen in de Rivieren de Maas en Roer, als andere diergelyke Seigneu-riale Gerechtigheeden, welke meede by de Ces-sie niet syn genoemt, nog opgegeeven, maar de-des niet te min, aan de tydelyke Heeren van Mont-fort onweygerlyk syn gelaaten, gelyk syne Hoog-heid ook nog ten huydige daage daar van in eene geruste en onbespierde possessie is.

En waarom aan syne Hoogheid, als Heer van Montfort, minder soude competeeren het Recht, tot het verleenen van Octroyen, om Heyde- en andere sterile Gronden *op Chyns* privative *ten be-hoe-*

hoeve van Hoogst Denselven, te verkoopen en uit te geeven; als syne Hoogheid heeft, en de tydelyke Heeren van Montfort hebben geëxerceert, het Recht, om Octroy te verleenen tot het stellen of erigeeren van Koorn-, Oly- en Volmoolens op Jaarlykse Chynsen, waar van, so het nodig was, eenige gevallen souden konnen werden te berde gebragt.

MONT-FORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo

Dit een en ander gededuceerde dan genoeg, en soo Wy vastelyk vertrouwen, volkoomen voldoende weesende, om Uw Hoog Mogende te convinceerende, dat, *volgens*, en uit hoofde van de Plegtige in den Jaare 1647. tusschen den Koning van Spanjen en de Heeren Princen van Orange aangegaane en by het voor deese Republicq glorieus en roemrugtige Vreedes-Tractaat van Munster geconfirmeerde, mitsgaders door Uw Hoog Mog. selfs geratificeerde Tractaaten en Accoorden, als meede het opgevolgde Transport en de verleende Investituires, aan syne Hoogheid, als wettigen Heer van *het Land en der Heerlykheid Montfort, met alle Appendentien, Dependentien, Gerechtigheden en Jurisdictien van deselve, sonder eenige uitsonderinge* onder anderen meede competeert, den Eygendom of het *Grondrecht* der gemeene Heyde- en andere Inculte Gronden aldaar, mitsgaders de bevoegtheid, tot het verleenen van *Permissie en Octroy om deselve op Chyns uit te geeven en te verkoopen*, en eindelyk *het Recht der Novale Thienden en Chynsen* van de nieuwelyks ter culture gebragte Landen aldaar; sullen Wy alnu, om al het selve buyten verdere speculatie en bedenkingen te stellen en daar aan geene de minste twyffelinge meer over te laaten, nog met weynige ondersoeken, en voor Uw Hoog Mogende openleggen, wat daar omtrent soo *voor*, als *na* de aangegaane Tractaaten en Accorden van den Jaare 1647. en de opgevolgde Cessie en Overgifte des Lands en van de Heerlykheid Montfort, heeft plaats gehad, en hoe men sulks aan de syde van den Koning van Spanjen heeft begree-

 pen,

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

pen, dewyl dit de beste Argumenten en spreekende bewysen syn, om aan te toonen, de *intentie* van Contracteerende Parthyen en wat *al* of *niet* overgegeeven of gereserveert is geworden; waar by Wy eyndelyk dan nog sullen voegen het geene deesen aangaande tot de dood van Koning William toe is geobserveert geworden.

Omtrent al het welke kortelyk te remarqueeren staat:

1. Dat *voor* den Jaare 1647, en dus tyde, dat de Koning van Spanjen, nog Heer des Lands en der Heerlykheid Montfort was, het *Grondrecht* der Gemeene Heyde- en andere Inculte Gronden, mitsgaders *het Recht der Novale Thienden en Chynsen*, aldaar nooyt is geconsidereert geworden, als een Recht of Effect van de *Souverainiteit*, veel weyniger sodanig en in diervoegen, dat hetselve aan de *Souverainiteit* geattacheert, en daar van *inseparabel* weesen soude, maar in tegendeel altoos is aangemerkt en gehouden als een *Seigneuriäl* en *Dominial* Recht; gelyk dit ten allerklaarsten hier uit kan werden opgemaakt.

(a) Dewyl genoegsaam alle de Octroyen tot het uitgeeven en verkoopen van Heyde Gronden op Chyns, en onder voorbehoud der Thiendens van deselve, syn verleent, niet door Cancelier en Raden, aan wie de Conservatie der *Souveraine* Rechten, Gerechtigheden, en Inkomsten wel voornamentlyk is gedemandeert geweest, maar door syne Majesteits Reekenkamer, die wel principaal moeste sorgen, voor de *Dominiale* Inkomsten van den Koning.

En of schoon 'er eenige gevallen exteeren dat het Hof van Gelderland, meede sodaane Octroyen heeft verleent gehadt, sonder dat Wy voor alsnog hebben konnen nagaan, waar by sulks eygentlyk is toegekoomen, sy echter so wel de Chynsen als de Novale Thienden van die by Octroy van syne Majesteits Hof uitgegeevene Heyde- en andere Inculte-Gronden, altoos als *Dominiale* Inkomsten

geconsidereert, en daarom even so wel als de andere na en uit kragte der geslootene Tractaaten van 1647. ten privative voordeele en profyte van den Heere Prince van Orange, als Heer van Montfort overgegeeven en gelaaten geworden, gelyk dit een en ander, uit het so aanstonds te appliceerene Extract sub B. nader kan blyken.

MONTFORT. *De Doo mein. Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.*

En (b) Dat voor den Jaare 1653., wanneer het Doorlugtig Huys van Orange in de volkoomene possessie en het genot der Revenuës van de Heerlykheid Montfort is gekomen, de *Novale Thiendens en Chynsen*, van de nieuw aangemaakte of ter culture gebragte Landen aldaar, altoos syn verantwoord geworden, niet in de Reekeninge van den Land Rentmeester Generaal, het welke echter, even so wel als de Beeden en Subsidien, hadde moeten geschieden, so men deselve als eygentlyk gesegde *Regalia*, of Rechten van de *Souverainiteit* hadde geconsidereert, (het welke meede van volkoomene applicatie is, op die Novale Thienden en Chynsen welke zedert eenige Jaaren by de Octroyen van den Hove te Venlo, in præjudicie van den Heer van Montfort en tegens Desselfs gedaane Protesten, aan en ten behoeve van de Souveraine Overigheid syn gereserveert geworden) maar door den Rentmeester der *Seigneuriale* en *Dominiale* Inkomsten van de Heerlykheid Montfort. Gelyk dit, met verscheidene van die Reekeningen, onder Ons berustende kan werden aangetoont, dog het welke Wy, als eene notoire en bekende saak synde, ten eenemaal onnodig oordeelen.

En vermeenen Wy hier uit dit regtelyk besluit veylig te mogen opmaaken.

Dat vermits aan de eene zyde tyde van den Koning van Spanjen, de *Novale Thienden en Chynsen*, in den Lande en Heerlykheid Montfort, altoos syn geconsidereert geworden, als *Seigneuriale* en *Dominiale* Inkomsten, en dat het aan de andere kant, buiten alle contest sal moeten weesen, dat door de plegtige Tractaaten van 1647, en opgevolgde Ces-

MONT-FORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Cessie, alle de Seigneuriale Dominiale Revenues, van die Heerlykheid, aan en ten behoeve van het Doorlugtig Huis van Orange syn overgegeeven, het dierhalven de ongerymtheid selfs soude weesen, daar van de Novale Thienden en Chynsen, en het Recht tot deselve, te excipieeren.

En dit sal nog te klaarder blyken, wanneer men hier by verder considereert:

2. Dat de Heerlykheid Montfort in vroegere tyden in Pandschap is uitgegeeven geweest aan, en als sodanig beseeten is geworden door den Heer Grave van den Bergh, van wie deselve allereerst in den jaare 1650 wederom is ingelost, ten einde in gevolge de Tractaaten van 1647 aan den Heere Prince van Orange gecedeert en overgegeeven te werden, en dat geduurende de tyd deeser Verpandinge, de *Novale Thienden en Chynsen*, soo wel als alle andere Revenuës deeser Heerlykheid, door den Pandhouder, den Heer Grave van den Bergh, als Dominiale Inkomsten syn geprofiteert en genooten geworden.

Gelyk meede, wanneer men daar by verder nog komt te voegen.

3. Dat wanneer syne Koninglyke Majesteit van Spanjen, in de maand Augusti des jaars 1673 genoegsaam alle Desselfs overige Heerlykheden in het Overquartier van Gelderland heeft verkogt gehad, by het vyfden Articul van deselve wel expresse is bedongen geworden.

Aan de eene syde; Dat alle die geene, welke eenige der gemelde Heerlykheden souden koopen, „ deselve absolutelyk souden besitten *met al sulk* „ *Regt als syne Majesteit die hadde beseeten, of hadde konnen besitten, met de hooge, middelen en lage Justicie en Jurisdictie en andere Gerechtigheden,* „ *met Recht om te mogen Planten op de groote Wegen en Gemeyntens-Vogelerye, Visserye, Jagten,* „ mitsgaders Diensten, Gebod en Verbod en alle „ Amenden, so Crimineele als Civile, confiscatie „ van Bastaard-Goederen, gevondene en gestrande „ geer-

„ geerde Goederen, daar men den Proprietaris
„ niet van weet, *het genot van Chyns en van de Gro-*
„ *ve en Smalle Thienden der Landeryen, die voortaan*
„ *by Octroy, uit de Gemeente sullen verkogt werden,*
„ *mitsgaders alsulke andere Servituiten en Gerechtig-*
„ *heden, als syne Majesteit op deselve soude konnen*
„ *pretendeeren.*"

En aan de andere kant, dat ten opsigte van die te verkopene Heerlykheden, des niet te min, „ aan syne Majesteit en Desselfs Nakomelingen „ gereserveert souden blyven, ALLE *desselfs Do-* „ *meinen, Actien en Inkoomen hoedanig die souden* „ *mogen weesen,* mitsgaders de Klokslag, Beeden, „ Hergeweyden, Ressort, Remissien van over- „ jaarde Delicten, Legitimatien, alle Octroyen, „ soo van Water als Wind of Mineralien, Confi- „ scatien van Lyf en Goed, ter saake van Rebel- „ lie, Oorloge of Parthye tegen syne Majesteit „ houdende, of ook van *crimen læsæ Majestatis Di-* „ *vinæ & Humanæ, en andere diergelyke Regalien,* „ *die gebooren aan de Souverainiteit,* als ook het „ Recht van de opkoomende Sanden en Middel- „ grienden in de Maaze, mitsgaders de diensten, „ daar syne Majesteit die soude mogen van noo- „ den hebben.

Gelyk Uw Hoog. Mog. dit nader sullen gelieven te vernemen, uit een Copie van die Conditien hier by gevoegt sub A. (1).

Mont-fort. De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

En

(1) A. Conditien ende Voorwaerden, daer op die Superintendent ende andere Raeden van Syne Majesteits Reekenkamer in Gelderland, door expres bevel van Syne Excellentie in dato den 6 Junii 1673, aan de meestbiedende sullen verkoopen de Dorpen en Heerlykheden Syne voorsz. Majesteit competeerende onder het Ressort ende District der voorsch. Camere, soo ende gelyk elke partye ten eersten Titdage particulier ende besonder sal opgeroepen ende verklaert worden, alles op aggreatie van Syne voorsz. Excellentie.

Art. I.

In den eersten sal de voorsz. vercoopinge geschieden ten Bureele der voorsz. Camere binnen deese Stad Ruremonde

 den

MONTFORT.

En uit welke Conditien Wy vermeenen met recht te mogen trekken de volgense consequentien, als (a)

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

den 7 en 8 Augusty, in margine stond geschreeven metten Handt van den Heere Superintendent, ende de dry naervolgende dagen, ende was onderteekent, *Dell*, vt. in dit tegenwoordig jaer 1673, als wanneer een iegelyk dien het belieft, hem aldaar sal mogen laeten vinden om de voorsz. Heerlykheeden te pryse te stellen, by schriftelyke Billieten by hun of hunne Gecommitteerde, daar toe behoorlyk geauthoriseert onderteekent, ende den geenen die alsdan bevonden sal worden den hoogsten Instelder te weesen, sal proffyteeren ende genieten voor den Palmslag den vyf en twintigsten Penninck van de somme, die hy sal gebooden hebben, ende boven dyen sal vermogen in præferentie van alle andere daar op soo veel hoogsels stellen als het hem sal gelieven ieder hoogsel tot hondert guldens Munte naer Syne Majesteits Placcaeten, daer van de Hoogers sullen proffyteeren boven den Palmslag tot laste van den geene aen welken de partye sal blyven metten derden Stockslagh, welverstaande nochtans dat men den voorsz. Palmslagh nochte thienden Penninck van de Hoogers niet en sal moeten betalen, by soo verre Syne Excellentie niet goed en vonde de voorsz. verkooping t'aggreëeren.

II.

Ende sal de verkoopinge alsdan open staen den tyd ende termyn van drie weeken, binnen den welken ieder een sal vermogen by geschrifte daer op soo veel hoogsels te stellen, als t'hem genuegen sal in handen van de Commissarissen der voorsz. Camere daer toe te deputeeren, om deselve op te teekenen, ende daer van rapport te doen ten Bureele, alwaer naer expiratie van de voorsz. drye weeken, te weeten voor het Ampt Kessel op den 30 Augusti, voor het Ampt Gelder den 31 der selver maand, voor het neder Ampt den eersten September, ende het Ampt Crieckenbeek, den 2 daer aen volgende, te weeten van 's morgens ten neegen uuren tot den middag, en van drey uuren tot ten sessen naer middach met open Deuren ende ter presentie van alle de gheene die hun aldaer sullen willen laeten vinden, den derden Stockslag sal gegeeven worden naer dat ter niemandt meer en wil hoogen, ende sal alsdan de partye vercocht blyven aen den Hoogstbiedende sonder aensien van Ymanden, alles op aggreatie van Syne Excellentie.

III.

(a) Dat het Recht tot de *Novale Thienden en Chynsen*, door den Koning van Spanjen en die van Hoogst

MONT-FORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

III.

De voorsz. vercoopinge sal geschieden met guldens van twintig stuivers Brabants Munten, naer Syne Majesteits Placcaerten, ende de sommen waer voor de voorsz. Heerlykheeden sullen verbleeven syn, sullen moeten betaelt worden precisely binnen drye weeken naer d'aggreatie, binnen deese voorsz. Stad Ruremonde, in handen van den Raed, ende Landrentmeester Generael, Jean René Bouwens van der Bryens, op pœne van reëele ende parate executie sonder eenig verdragh of dissimulatie.

IV.

Welken Landrentmeester Generael sal gehouden weesen te geeven syne Brieven van ontfanck van de Penningen te procedeeren van voorsz. verkoopinge, ende sullen dienvolgende aen de Borgers gedepecheert worden op hunne costen behoorlyke open Transportbrieven op de Naeme ende onder den Zeegel van Syne Majesteit, om uit krachte der selver gestelt te worden in reëele possessie van hunne gekochte partyen door de Commissarissen daar toe by die van de voorsz. Reeckenkamer te deputeeren, mits dat hun alvoorens blyke van de behoorlyke verificatie der voorsz. Brieven gedaen in den Raede van Syne Majesteits Finantien, ende interinement, ende registratuure in de voorsz. Camere, mitsgaders by Brieven van ontfanck als vooren van de volle betalingen van de Coopsommen, ende mits betalende het oud gewonelyk recht van interinement, sonder allen d'welk de voorsz. Coopers niet en sullen mogen treeden in de possessie, nochte gebruik van hunne aangekochte partyen.

V.

Alle de geene, die eenige der voorsz. Heerlykheden sullen hebben vercreegen, sullen die absolutelyk besitten voor hun en hunne naercoomelingen, ofte actie van hun hebbende, met alsulken recht als Syne Majesteit die heeft ofte hadden konnen besitten, ende de collatien van Beneficien, begreepen in de alde Boekxkens daer van ter Camere berustende, mette hooge, middele ende leege Justitie, ende Jurisdictie, ende andere gerechtigheden, volgens Declaratien daer van schriftelyk te maeken om deselve partyen te ge-

MONT-FORT. Hoogst Desselfs Raade niet is gereekent onder de *Regalia*, dewyl deese laatste wel expresse gereserveert

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

nieten ende gebruiken als hun eigen Goedt, soo wydt ende breedt als de Limyten van deselve Heerlykheeden hun *syn strekkende, met recht van te mogen planten op de groote Weegen, ende Gemeynte, Vogelryen, Visscheryen, Jachte, volgens de Placcaerten ende Ordonnantien daer op gemaekt, daer geene titels ter contrarien en souden mogen weesen, soo ende gelyk andere Heeren in deesen Vorstendom syn hebbende ende gebruykende, mitsgaders diensten, geboth ende verboth, ende alle amenden, soo Crimineele als Civile, confiscatie van bastarde Goederen, met ook gevonden en gestrangeerde goederen, daer men den Proprietaris niet af en weet, het genoth van de Thins ende van d'groeven ende smaele Thiende der Landeryen, die voortaen by Octroy uyt de Gemeynten sullen verkocht worden, mitsgaders alsulke andere Servituyten ende Gerechtigheeden als Syne Majesteit op deselve soude konnen pretendeeren*, behoudelyk dat aen Syne Majesteit ende desselfs Naerkomelingen gereserveert sullen blyven alle desselfs Domeynen, actien ende innecommen, hoedanich die souden mogen weesen, mitsgaders den Klockslag, Beeden, Hergeweyden, Ressort, remissien van overjaarde Delicten, legitimatiens, *alle Octroyen soo van Water als Windt*, ofte mineralien, confiscatien van Lyf en Goedt ter saeke van Rebellie, Oorloge, ofte partye tegen Syne Majesteit houdende, ofte oock van crimen *lesæ Majestatis divinæ & humanæ*, ende andere diergelyke regalien die gehoren aen de Souverainiteit, als ook het recht van d'opcommende Sanden ende middele Grinden in de Maze, mitsgaders de diensten daer Syne Majesteit die soude mogen van noden hebben.

VI.

In de Dorpen en Heerlyckheeden daer van oudts eene Gerichtbanke is geweest, gecomponeert van Scholtis ende Schepenen, die selve sullen blyven in den selven staat dat die tegenwoordig syn, ende sullen hun Ressort ende Appel hebben voor alsulken Hoven en Gerichten, als sulx behoort, dan sullen die Copers mogen stellen ende vernieuwen d'Officieren, uitgenoomen de geene, die souden mogen versien syn van Commissien, particuliere van Syne Majesteit voor hun leeven gedeurende, ofte wel daer toe berechtigt by Handschap of andersints.

VII.

veert syn, en in tegendeel, omtrent de eerste met uitgedrukte woorden, bedongen en overgegeeven is,

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

VII.

Ende daer tegenwoordich geene Gerichtsbanken en syn, sullen die Coopers die vermeugen érigeeren ende op nieuws aanstellen, tot dien einde stellende Scholtis, Schepenen ende andere Officieren die kennisse, bericht ende judicature sullen hebben van alle saeken Crimineele ende Civile met des daer aen cleeft, en al sulke als tot de voorsz. hooge, middele en leege Justitie als vooren behoort, behoudelyk dat die ook te Hoofde sullen gaen ter plaetse daer gingen de Banken en Wetten van de Dorpen en Plaetsen, die de Judicatuure hadden over de Dorpen ofte Parthyen daer de voorsz. nieuwe erectie, als boven sal geschieden.

VIII.

Sullen de Coopers hunne Hoiren, Erfgenamen en Naercommelingen, ofte Actie van hun hebbende, gehouden weesende hooge, middele, ende leege Justitie, voor verhaelt, met hunne toebehoorten, van Syne Majesteit uyt saeke van Synen Hartochdomme van Gelderland, aen Synen Stadthouder van de Leenen aldaer tot eenen volle Leene ontfangen ende houden, soo dat naer des Leenhofs recht van Gelderlandt behoord ende te betalen, soo voor de eerste reise als d'andere de gewoonlycke rechten daer toe staende, ende boven dien in cas van vercopinge ofte alienatie in ander hand den XXsten Pennick voor Heerlick recht, daer van de Copers voor d'eerste reyse sullen exempt blyven, mits betalende alleenlyk het recht van verheff,

IX.

Item, en sullen de voorsz. Coopers ofte toekomende Heeren van de Innegezetenen der voorsz. Heerlykheden geene Bede, Schattingen, Impositien ofte eenige andere lasten, hoedanig die zyn mogen, heysschen ofte daer opstellen, het sye ter saecken van nieuwen vercryghe ende aencommen tot te voorsz. Heerlickheden by redenen van Syne Kinderen te besteeden, ofte andersints in eeniger manieren directelyk ofte indirectelyk, op pœne van daer over gecorrigeert te worden naer heysch van de saecke ende de goede Luyden hunne Penningen te restitueeren.

X.

Voorders is ook besprooken, dat in cas van alienatie ofte

MONT-FORT. is, dat dit Recht aan de respective Koopers soude volgen.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

(b) Dat het *Integral Recht*, tot *de Novale Thienden en Chynsen*, by den Koning selfs is gereekent en gehouden, als een *Seigneurial* Recht, het welke *eo ipso* dat de Heerlykheden selfs, met alle Appen Dependentien, mitsgaders Geregtigheden verkogt wierden, ook aan de Koopers competeerde, en tot Deselve behoorde over te gaan.

(c) Dat de specificatie der opgenoemde *Seigneuriale* Rechten, in dit geval alleen is gedaan, om de Koopers of Gegadigdens, (terwyl dit eene publique verkoopinge is geweest) daar door des te meer te animeeren, en uit te lokken.

(d) Dat die opgave en de daar tegen gedaane optellinge van die Regalia, welke de Koning aan Sig reserveerde, denkelyk met geen ander oogmerk is geschied, dan om wanneer deese Koopers, naderhand onder de generaale benaaminge van *alsulke*

te vercoopinge der voorsz. Heerlykheden in andere handen Syne Majesteit als Souvereinen Leenheere ende desselfs Successeurs sullen hebben het recht van vernaerdering met preferentie van de Vrienden van den Bloede, en dat binnen het jaer naer d'opdracht.

XI.

De Dorpen en sullen hun ook niet mogen behelpen tegen de betalinge van hunne Cooppenningen met eenige Privilegien, Vryheden ofte Exceptien, hoedanig die souden mogen weesen, het sye van schulden, pretensien ofte andersints, maer soo verre daer iemand in gebreeke bleeve de parthye hem verbleeven op synen gepresigeerden tyd, t'sy in 't geheel ofte ten deele te betalen, soo sal men sulke partye op nieuws mogen vercoopen ofte uitgeeven, ende 't geene daer aen sal te kort komen, met alle costen, schaaden ende interessen by reëele executie verhaelen op den gebrekelyker Cooper.

Gedaen tot Ruremonde ten Bureele der voorschreeve Camere den 3 Augusti 1673, enz.

ke Recht, *als Syne Majesteit hadde gebad*, mitsgaders *Gerechtigheden*, iets meerder mogten willen begrypen, dan het voorneemen was aan de Koopers over te geeven, alsdan altoos ten klaarsten soude konnen werden aangetoont, wat de Koning eigentlyk voor sig *gereserveert* hadden. En

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

(e) Dat sodane *reserves* by die publicque verkoopinge absolute noodsakelyk syn geweest, om dat, sonder deselve, de Koopers onder de woorden *Recht* en *Gerechtigheden*, somtyds meerdere *hooge* Rechten soude konnen begrypen, dan de eigentlyke intentie was, aan hun meede te verkoopen en over te geeven.

Daar nu by de Tractaaten van 1647 en de opgevolgde Lheencessie en Investituire, aan de eene kant, *het Land en de Heerlykheid* Montfort, syn overgegeeven en getransporteert, *met alle Appendentien*, *Dependentien*, *Geregtigheeden en Jurisdictien van deselve*, *sonder*, quod notandum, *iets te reserveeren*, en aan de andere kant, omtrent en in aansien van deselve, door den Koning niets anders is uitbedongen, dan enkel en alleen de Leenroerigheid van en het maintien der Roomsch-Catholicque Religie, in *het Land en de Heerlykheid* Montfort; so spreekt de saak van selfs,

Dat by de gemelde Tractaaten van 1647 wel meerder (nam qui *omne* dicit, nihil excludit) immers en in allen gevalle niet minder aan het Doorlugtig Huis van Orange is gedecedeert en overgegeeven geworden, dan by de Conditien van verkoop sub A. is belooft aan de Koopers te sullen doen volgen.

Ten minsten dat, gelyk het Recht, tot het beplanten der groote Weegen en Gemeentens, als een Effect en Gevolg van het *Grondregt*, mitsgaders *het Recht tot de Novale Thiendens en Chynsen*, by de Koops-Conditien sub A. uitdrukkelyk van de eigentlyke gesegde *Regalia* gesepareert, onder de *Seigneuriale* Rechten van een Heerlykheid gecomprehendeert, en daarom aan de Koopers toeerkent syn, even soo ook, deselve gehouden moeten

MONT-FORT. ten werden, by de Tractaaten van 1647 en opgevolgde Cessie en Beleeninge, onder de generaale benaminge van *het Land en de Heerlykheid Montfort*, *met alle Appendentien, Dependentien, Gerechtigheeden en Jurisdictien van deselve, sonder iets te reserveeren*, door den Koning van Spanjen aan den Heere Prince van Orange gecedeert en overgegeeven te zyn.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Dog wat sal het, Hoog Mogende Heeren! noodig weesen, de attentie van Uw Hoog Mogende, met alle die artificiële argumenten, hoe stringant, voldoende en decisoir deselve ook syn, langer op te houden, daar de spreekende daaden en bewysen selfs alhier voor handen syn, en deese geheele saak ten voordeele van Syne Hoogheid, als Heer van Montfort, decideeren.

Ten welken opsigte Wy Uw Hoog Mogende versoeken, by al het geene voorsz. nog in gunstige overweeginge te neemen,

4. Dat wanneer in den jaare 1653 *het Land en de Heerlykheid Montfort, met alle Appendentien, Dependentien, Geregtigheeden en Jurisdictien van deselve, sonder iets te reserveeren*, door en Namens den Koning van Spanjen aan en ten erfflyken behoeve van Syne Hoogheid Prins Willem de II. desselfs Erfgenaamen en Successeurs, voor Syne Majesteits Lheenkamer des Furstendoms Gelre, plegtig gecedeert, na Lheenrechten opgedraagen en Hooggemelte Syne Hoogheid daar meede, *in de voors. termen*, geinvesteert was, den aangestelde Rentmeester der Domeinen van Montfort, Pieter van Boshuysen sig vervolgens heeft vervoegt aan Syne Majesteits Reekenkamer te Roermonde en versogt, dat alle nodige Stukken en Bewysen, weegens de Revenues des Lands en der Heerlykheid Montfort en speciaal meede de Chyns- en Erfpagts-Boeken, aan Hem geëxtradeert mogten werden.

Dat daar op ook eenige Papieren, en, in plaats van Chyns- en Erfpagts-Boeken, eenige Extracten, om sig daar na, in het doen syner administratie, ten behoeve van Syne Hoogheid den Heere

re Prince van Orange, als Heer van Montfort, te reguleeren, syn overgegeeven, gelyk blykt uit het Product soo aanstonds sub B. te appliceeren, fol. 1 & 3. in subvirgulatis.

MONTFORT.

En dat gemelde Rentmeester P. van Boshuysen, onder andere, *de Novale Thienden en Chynsen, van nieuw aangemaakte Landen of van de voormaals successive uitgegevene en verkogte Gemeentens-Heyde en andere inculte Gronden*, NB. *conform de daar van door Syne Majesteits Reekenkamer, aan Hem overgegevene Papieren en Extracten* heeft ingevordert, ontfangen, en by syne eerste Reekeninge, gaande van den 12 July 1653 tot den July 1654, *ook alsoo* verantwoord, gelyk Uw Hoog Mogende sulks nader en specificq sullen gelieven te verneemen, uit het Extract van die zelfde Reekeninge sub B. (2) en in aansien der gedane publicque Verpagtin-

De Domein Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

(2) B. Ik Ondergeschreevene affirmeeren mits deesen, dat deese myne Reekeninge, volgens den inhalt myner Commissie, ende daar op gedaane Eed ter Kamere van den Raade ende Reekeninge van Syne Hoogheid, ter volle Vergaderinge den 29 Augusty 1653. regtveerdig ende deugdelyk is, ende alles wat moogelyk hebbe Ontfangen, *volgens de weinige Pampieren my Rendant door die Heeren van Syn Majesteits Reekenkamer tot Ruremonden in handen gesteld*, in 't Generaal spreekende, wat ieder Dorp schuldig is, hier neffens gaande, waar uyt sal blyken, dat onmogelyk is, uit deselve perfecten ontfang te konnen maaken, mits niet particulierlyck in deselve en is gespecificeert, wat Persoonen, ofte Erven aan 't Huys Montfoort schuldig syn. Dan verklaare verders, dat Ik Rendant, om de voorsz. onperfecte Registers my vervoegt hebbe van Dorp tot Dorp, de Schepenen ende oude Luydens. Ende op sommige Dorpen, daar het van noode was, by Kerkenspraek de geheele Gemeynte vergadert, ende voorgeleesen hebbende de voorsz. Pampieren, met versoek dat deselve soude hebben te verklaaren, wie ende wat Persoonen aan 't voorsz. Huys Chynsen, ofte Erfpagten schuldig syn ende in voortyden betaald hebben, op de pœne, dat die geene welke ietwes verswegen, van Hunne Goederen, tot Profyte van den Hee-

re

MONTFORT. tinge van de *Novale Thienden* over den jaare 1654 uit de Conditien derselve sub C. (3 hier na bl. 613).

Dat

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

re souden vervallen weesen, welken volgens veele Hunne Verklaaringe van 't geene sy schuldig waren gedaan hebben. Ende dienvolgens mynen Ontfang gemaakt Quitantien van alles op Reekeninge gegeeven (ter tyd toe by Syne Majesteits voorsz. Reekenkamer, goede ende perfecte Registers sullen zyn ondergegeeven, gelyk deselve gehouden syn) volgens het hier neffens gaande Erfpagt ende Chynsboek by My Rendant gemaakt, waar by sal blyken, dat Denselven door Synen gedaanen Arbeyd, veele ende merkelyke Posten op Reekeninge heeft ontfangen, dewelke aan den geweesene Rentmeester Lintgens, niet tegenstaande Denselven veele ende verscheyde Jaaren het voorsz. Ampt bedient heeft gehad, nooyt en syn betaald, ende alles wat ontfankelyk is hebbe in Reekeninge gebracht, ende niet meer en weet te ontfangen, nog uit de voorsz. ondergegeevene Pampieren, nogte door aanwysinge van Schepenen ende Oude Luydens, uitwysens Hunne Verklaringen ende Attestatien hier neffens gaande. Verklarende voorders, dat de Parthyen in den Uitgeef gebragt, effectivelyk uitgelaght ende betaalt syn, volgens de Quittantien ende Verificatie, dewelke by myn Rendant daar op sullen overgeleevert werden sonder eenige renversaale daar op gegeeven nog my eenigsints verrykt te hebben, met de Munte daar meede ik de betalinge gedaan heb; In Oirconde van dien heb Ik deesen geteykent.

(Was geteekent)

B. Bosbuysen.

Fol. 4. Reekening, Bewys ende Reliqua, die doende is Pieter van Boshuysen, Rentmeester van de Domeinen, ende verdere Goederen der Heerlykheid ende Ampte van Montfort, aan Syne Hoogheid, myn Heere den Prince van Orangien, Grave van Nassau, Catzenelleboogen, Vianden, Diets, Lingen, Mœurs, Buuren, Leerdam, &c. &c. &c. Marquis van Ter Veere en Vlissingen, Heere en Baron van Breda, der Stad Grave en Lande van Cuyk, Diest, Grimbergen, Herstal, Cranendonk, Warneston, Arloy, Noseroy, St. Vith, Daasburg, Polaanen, Willemstad, Niervaart, Ysselstein, Steenbergen, St. Martensdyk, Geertruydenberg,

Cha-

Dat offschoon Syne Majesteits Reekenkamer, des tydes, en ook vervolgens, onder gecolo.eerde præ. MONTFORT.

De Domein-Raed van zynd Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Chasteau Regnard, de Hooge ende Laage Swaluwe, Naaldwyk, &c. &c. &c. Erfburggrave van Antwerpen en van Besançon, &c. &c. &c. Erf-Maarschalk van Hollandt &c. &c. &c.

Ende dat van alsulke Goedereti en Inkomsten, ende namentlyk van de Heerlykheid, Ampt ende Landen van Montfoort, mitsgaders van de Thienden van Venray, als van wegen Syne Majesteit van Spaignen aan Syne Hooggemelde Hoogheid syn opgedraagen en getransporteert, in gevolge van de particuliere Tractaaten daar van synde, ende tot Munster gesloten tusschen Hoogstgemelde Syne Majesteit van Spaignen, ende Syne Hoogheid den Heere Prince van Orangien, Hoogloff. Memorie, in dato 8 January ende 27 December 1647 geinsereert ende begreepen in het 45 Art. van het Generaal Tractaat van Vreede, tussen Hoogstgem. Syne Majesteit ende den Staat der vereenigde Nederlanden, meede gesloten tot Münster, den 30 January 1648. Ende voorts, volgens de Brieven van Opdragten ende Transport daar van gepasseert den 11 Augusty 1653 voor het Leenhof van Gelderland, tot Ruremonde, hier naar van woorde tot woorde geinsereert, mitsgaders van Lasten ende betaalingen daar tegen gedaan. Ende dat over den jaare, beginnende den 12 July 1653. en expireerende den 13 July 1654. in Ponden Schellingen, Grooten Vlaams, tot Veertig grooten het Pond.

Post Alia.

Fol. 6. Ontfank van de Domeinen van het Ampt Montfort, geleegen in de Stad ende Lande van Ruremonde, bestaande soo in Chynsen, Erfpagten de Waage, als van den Heerenweerdsen Tol, gebe.ven werdende binnen de voornoemde Stad van Ruremonde.

Alsoo den Rendant bevind, *by Extracten ende Papierens Hun by de Heeren van syne Majesteits Reekenkamer, tot Ruremonde in banden gesteld, in plaats van Chyns ende Erfpagt-Boeken*, dat die kleyne Chynsen genoemt Schild ende Penninkgeld, met nog 1510 Hoenderen Chyns, op

MONTFORT. prætexten, speciaal van eene nadere te houdene Liquidatie over het montant der jaarlykse Revenues,

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

seekere Huysen ende Erven, ende den Jaar Tol al binnen de voorsz. Stad Ruremonde, syn ook verpant ende verschreeven, aan den Graave van Mœurs, getaxeert op 14 Mark ende 8 Schellingen jaarlyks, schynen ook geheel verdonkert en verduystert te syn, uitwysens d'Extracten hier vooren geëxhibeert. Edog alsoo den Rendant bevind, dat het Corpus der Stad van den Grauwen Tooren, ende andere Hunne Erven tot Ruremonde van de voorsz. Hoenderen Jaarlyks geld, 29 Hoenderen by de Rendant ontfangen, dus deselve, bereekent het Stuk ad vier Schellingen, volgens de geallegeerde Pampieren fol. 1 verso, waar op se in dese Rekening over al gesteld syn, bedraagende de somme van 5 Ponden 16 Schell. munte deser Reekeninge, dus hier deselve. . . . . 5 ℔. 16 ß

Post Alia.

Fol. 31 *verso.* Van de nieuwe by den Super-*Intendant* Spenray aangemaakte Hoeven, namentlyk twee in het Roosendaal, voor deesen geweest een Visscherye, gehoorende aan het Huys Montfort en de eene op den Lilbosch, geweest voor deesen Heyde, ende is tot nog toe, by den Rendant, niettegenstaande verscheyde Protestatien, niet ontfangen, mits deselve den voorschreevene Super-Intendant alnog selver doet bevrugtigen; dus hier van . . Memorie.

Post Alia.

Fol. 41 *verso.* Die van de Vlecke Montfort, hebben *op voortgaande Consent van syne Majesteits Reekenkamer in Gelderland*, by Acte van den 7 July 1593. *van Hun Luyden Gemeynte tot Erf uitgegeeven ende verkogt*, vyf en *veertig kleyne Morgen*, geleegen op de Frontieren van Montfort en de Lin, naast den Lielaars Velde, ende dat Waarderveld, neffens de Erve van de Erfgenaamen des Scholtis Johan Fern, genaamt Froonhoven, *volgens de overgeleverde Extracten*, *fol.* 35 *verso* van *boven de grove en de smalle Thiende van ieder kleyne Morgen Jaarlyks te betaalen eene Chynspenning van eenen stuyver Brabands*, in ban-

nues, van de gecedeerde Landen en Heerlykheeden, mitsgaders van den Venrayfen Thiend, by het

banden des Rentmeesters van Montfort, in der tyd, tot fulken tyden, als men andere syne Hoogheyds Renten ende Chynsen, aldaar te betaalen gewoonlyk is, dat is *van de Chynsen op St. Andries*, doende alsoo twee Ponden, vyf Schellingen deser Reekeninge, Jaarlyks, alhoewel, dat nog ten tyd eenige Morgens daar van ongebrooken syn, blyft niet te min, de voorsz. somme uitgetrokken . 2 £. 5 ß

MONTFORT. *De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.*

Post Alia.

Fol. 46 verso *Van seeve Boenre of wel 21 kleyne Morgens Gemeynten* by die *van Lin* verkogt in den Jaare 1573 ende 1577 *op toelaaten van den Drossard Merwyk*, komt Syne Hoogheyd (*boven de groove en smalle Tiende*) *van ieder Boenre, twee stuyvers Brabands Jaarlyks*, waar voor by de voorgaande Rentmeesters naar de rysinge van de Munte gereekent syn 3 stuyvers, ende alsoo 21 Schellingen Arthois des Jaars, maakende tyde deeser Reekening de voorgemelde 21 schellingen, dus hier deselve . 1 £. 1 ß

Van andere elf kleyne Morgen ende honderd Roeden Domeinen by die *van Lin* verkogt op *Octroy van syne Majesteits Reekenkamere in Gelderland*, van den 25 April 1585, komt Syne Hoogheyd (*boven de groove en smalle Thienden*) *eenen stuyver Brabands*, of wel eenen Schellink Arthois, van elken Morgen, daar voor gereekent syn 11 Schellingen Arthois Jaarlyks hier deselve, . £. - 11 ß

Van 24 kleyne Morgen Gemeynten, geleegen in dat Boord, by die *van Lin* verkogt, op acte van Consent *van syne Majesteits Reekenkamere in Gelderland*, van den 28 February 1592, mits *beneffens de groove en smalle Thiende uit elken kleyne Morgen voornoemt* alle Jaar te betaalen, *eenen stuyver Brabands*, in tyd der betaalinge Cours ende loop hebbende, *komt syne Hoogheyd* 24 stuyvers, waar voor gereekent syn, so veel Schellingen Arthois tyde deeser Reekeninge, doende dus de voorsz. . . 1 £. 1111 ß

Van &c.

MONT-FORT.

het Tractaat van den 27 December 1647, op 32000 Guldens begroot, aan Hooggemelte Syne Hoogheid

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort door het Hof te Venlo.

Post Alia.

Volgt het Capittel van verkochte Gemeynten *tot Echt ende het geene daar onder gehoort.*

Fol. 57. Die voorgaande Rentmeesters hebben bevonden, dat die van Echt ende van den Raesterberch voor ettelyke jaaren *hebben verkogt ende sunst ook aangeslaugen ende tot Erf gemaakt gehad, verscheyden Parceelen van Hun Leyden Gemeynten*, sonder voorweeten, Consent ofte Octroy van Syne Majesteit, die welke sy daar van niet en hebben willen kennen, anders dan in de Thienden, sonder eenige voordere jaarlykse Recognitie; weshalven by de voorsz. voorgaande Rentmeesters daar van niet en is ontfangen geweest, waar over, *door die van syne Majesteits Reekenkamer* die Onderdaanen syn[illegible]e in Proces betrokken, om alsulke Parceelen gebragt ende gesteld te werden op eene jaarlykse Recognitie, tot bewaringe van Syne Majesteits Recht ende Gerechtigheid, volgens die meetinge daar van gedaan in Decembri 1618 ende Januario ende Februario 1619, by den Landmeeter Mr. Simon Stynen, genoemt Boekholt, ten overstaan ende in byweesen van de Scholtissen Cornelis van Wustenraad ende den Lt. Peter Bosman, waar van die Particuliere verklaaringen, ter Kamere van Syne Majesteit syn overgelevert onderteekent by den Licentiaat ende Landmeeter voornoemt, syn Hartart van Spee, Amptman van Dalenbroek, Gerard Graus Secretaris van den Stadhouder in Gelderland, den Advocaat Peter Bosman, ende den Secretaris der Stad Ruremonde, ook Peter Bosman, beneffens andere so Schepenen als Inwoonders van Echt, Roosteren, ende Ohe ende Laak. In naame ende van wegen de Onderdaanen voorgenoemt met die Heeren Super-Intendent ende andere van voorsz. Kamere ten overstaan ende goeddunken van den substitut Momboir den Licentiaat Adam Fabry eindelyk overkoomen ende geaccordeert, dat sy over die Redemptie *van de Chyns hunne Hooghheden (nu syne Hoogheid deshalven competeerende* van daar af aan *tot profyte derselver* van de beste der Landeryen, geleegen onder Bracht, Roosteren, Ohe ende Laeck, ende ten deele ook

on-

heid wel heeft onthouden, de jaarlykse Inkomsten van de twee door den Super-Intendant Spenray nieuw

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaagt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

onder Echt, van elk Boenre *boven de groove smalle Thienden*, sullen betalen op Kersavond twaalf stuivers, ende van de slegte drie stuivers munte naer den Placaate jaarlyks, volgens de overgeleverde Extracten à fol. 54 recto tot 65 verso, waar van op Kersavond des jaars 1620, het eerste jaar verscheenen ende te betalen solde syn; ende alsoo voorts eeuwelyk ende erffelyk, op conditien, dat sy daar en boven ook tot hunnen last draagen ende betaalen solden, die onkosten van 't Proces ende van de meetinge voorgenoemt

Als meede dat Sy den voorsz. 't zins op hunne respective Landen te setten solden mogen redimeeren binnen die eerste vier jaaren ten Pennink Twee en Dertigh.

Ende dat by faute van dien, ende den voorsz. tyd overstreken synde *den voorsz. jaarlykse 't zins daar op altyd blyven solden boven die grove ende smalle Thienden als vooren*. Weshalven dat die voorsz. Landeryen daar en boven altyds blyven solden onderworpen die beden ende dergelyke andere lasten ende impositien als andere Landederyen van gelyke natuure, volgens die Acte van het Accordt daar van opgerigt den 23 Juny 1620 geregistreert in Syne Majesteits Reekenkamer tot Ruremonde groot Register van alle Commissien, Acten, &c. boven met Littra N. geteekent fol. IIJc. XXXII verso.

Sedert wanneer van de voorsz. verkogte Gemeynten (waar van die Proprietarissen, mitsgaders die groote ende die Reygenooten particulierlyk in 't lang syn gesteld in de Reekeninge des voorgaande Rentmeesters, volgens de overgeleeverde Pampieren, beloopende ter somme van vyf Ponden, eenen Schellink ses Penningen tyde deeser Reekeningen, dus hier de voorsz. . . £ 5. 1 ß. 6 ₰.

Van Eenen Beempd, geleegen opgen. Vorst agter Annendaal by naar by 't Kerkveld by het swart Ruyterken, *eertyds verkogt uytte Gemeynten*, groot 670 Roeden, 13 Voeten, is bereekent tegen drie Stuyvers van 't Boender jaarlyks vyf Schellingen, dus hier daar van ook — 5 ß. —

Post Alia.

Fol. 64 verso. Van de Thiende tot Peye, Opgenbroek, Op-

MONT-FORT. nieuw aangemaakte Hoeven in Rosendaal, aan den Huyse Montfort gehoorende, gelyk deselve ook al-

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Opgenhingen ende Sleck, *metie Novalien aldaar*, ende tot St. Joost aan de Echter Syde, en is niet opgehangen, vermits deselve is verlaaten aan Teunis Stelten ende Leetgen Peeters, Halfmans van Syne Majesteits Lilbosch, by *Acte van syne Hoogheid ende Heeren van de Financien* van den 13 May 1653, volgens de voorsz. Condition van de Verpagtinge der Thienden van den jaare 1653, waar van *tot profyte van syne Hoogheid* jaarlyks komt, geduurende Hunne Pagtcedulle de quantiteit van vyf Malder Rogge, ende vyf Malder Haveren, den Rogge het Malder tot drie Ponden seventien Schellingen vyf Penningen, ende de Haver tot drie Ponden drie Schellingen ses Penningen, 't Malder als vooren, komt te saamen de somme van vyf en dertig Ponden vier Schellingen seven Penningen, als,

Van den Rogge 19 £. 7 ß. 1 ₰.
Ende Haver 15 £. 17 ß. 6 ₰.

Maakende hier te saamen de voorschreeven . . . . . 35 £. 4 ß. 7 ₰.

Post Alia.

Fol. 78 verso. Van de Walde ofte Bosch tot Echt, genaamt dat Echter Waldt, *gemeyn weesende tussen syne Hoogheid als Heere ende de Onderdanen van Echt*, te weeten een derdedeel voor den Heer en de andere twee derdedeelen voor die van Echt, heeft den Rendant tyde deeser Reekeninge, daar van tot nog toe niet ontfangen, waar over den Heere Super-Intendant Spenray, dikwyls mondelyk heeft gesprooken, om daar van een eynde te moogen hebben, het welke tot nog toe niet ontfangen synde, is genoodsaakt geweest daar over den 13 April 1657, een Requeste aan de Heeren van syne Majesteits Reekenkamer tot Ruremonde te præsenteeren, om den Burgemeester tot Echt, van den jaare 1653, ende de Burgermeesters van de navolgende jaaren te doen uitryken de Profyten van het derdendeel van 't selve Bosch, in de voorsz. jaaren by Hun ontfangen, daar van hier Memorie.

Fol.

alnog onder de so genoemde gereserveerde Domeinen van den Staat, in den Ampte Montfort syn be-

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Fol. 79 verso. Ander Ontfang van Erf-Renten ende Pagt-Goederen in den Kerspel van Roosteren.

Van &c.

Fol. 80 *verso. Van Vier Boenre* geleegen op de Langen, *verkogt op Octroy van syne Majesteits Reekenkamere in Gelderland* van den 28 November 1500 (*boven den last van de grove ende smalle Thienden*) jaarslyks op Kersavond vier Kapoenen ende twaalf Schellingen, doende tot agt Schellingen den Kappoen, ende den Schellink tot 12 Penningen Arthois, munte deeser Reekeninge, komt te saamen . . . £. 2. iiij. ß.

Van Twee Boender Gemeynten het Noelken genaampt, verkogt op gelyke Octroy van den 4 Maart des jaars 1600, met last als vooren, komt hier 's jaars van twee Kappoenen ende ses Schellingen, te saamen . . £. 1. ij ß.

Van Een Boenre 24 *Roeden ende* 15 *Voeten*, genoemt den Koeckelaer, *uit kragt van versoek aan syne Majesteits Reekenkamere in Gelderland*, *verkogt* in den jaare xvj^c twee ende 1604, waar van gelykfals betaald werden, naar advenant van een Boender een Kappoen ende drie Schellingen, doende ten Prysen als vooren 's jaars . 11 ß.

Van Een Boenre weeniger sesse of seven Roeden (in plaatse van ses Vrechten) gelegen op die Langen *op Octroy* van den 26 November 1603, ende veertiende December 604 *verkogt*, geld drie Hoenderen ende 3 Schellingen jaarlyks, doende tegens vier Schellingen elk Hoen, ende mette drie Schellingen voorschrevenen te saamen tyde deeser Reekeninge . . . . 15 ß.

Van Twee Boenre weeniger seven Roeden *verkogt*, in plaatse van 3 Boenderen *Gemeynten* by Octroy van den 6 January 1607, vergunt te verkoopen, neffens den Visscher-Weerd, twee Kappoenen ende twee Schellingen jaarlyks doende ten Pryse als vooren hier . . 18 ß.

Komt hier van de voorschrevene 5 Parceelen met Octroy verkogt in der manieren als vooren jaarlyks tyde deeser Reekeningen, de somme van 5 Ponden 10 Schellingen, dus hier deselve . . . 5 £. 10 ß.

Nog hebben die van Roosteren eenige *van hunne Ge-*

MONT-FORT. begreepen, heeft echter, nog den voornoemde Super-Intendant, nog Syne Majesteits Reekenkamer,

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof tè Venlo.

meynten verkogt sonder Octroy, waar van d' ondersoek, mitsgaders de meetingen gedaan is in 't jaar 1617, door den Gesworen Landmeeter Simon Strynen, ter presentie van den Scholtis Cornelis Wustenraedt, waar van, volgens het Accoord *met syne Majesteits Reekenkamere* in Gerderland dien aangaande opgerigt den 23 Juny 1620, volgens het overgeleeverde Extract fol 62. recto, meede voor die van Echt ende Bracht *boven de grove en smalle Thiende* jaarlyks te betaalen staat, op Kers avond 12 Stuyvers *van elk Boenre* van het beste Laadt, ende 3 Stuyvers van elk Boenre van 't Slechte, ende syn daar van die Parceelen dienvolgende, te weeten:

Van Vier Boenre 47 *Roeden* Erfs genaamt St. Jacobs Camp, geleegen by den Visscher-Weerdt, tegens 12 Stuyvers het Boenre als vooren, komt op Kers-avond, tyde deeser Reekeninge . . . 11 £. 19 ß. 6 ₰.

Van 595 *Roeden ende een half* (gereekent tot anderhalf Boenre) by die van Roosteren *verkogt* den 21 *October* 1590, geleegen in 't Nieuwgat onder 't Hael langs die Gheleen, nu die Aldemaase, volgens 't voorschreeve Accord jaarlyks . . . . . 18 ß.

Van 151 *Roeden* 14 *Voeten*, nu weesende eenen Bongaart, geleegen op die Doon, den 28 May 1584 *verkogt*, komt tegens gelykfals, 12 Stuyvers het Boenre, tyde deeser Reekeninge . . . . . 4 ß 6 ₰.

Van een Plaatsken Gemeynten voor lange jaaren opgegraaven ende tot Erf gemaakt, groot 17 Roeden 13 Voeten, geleegen op die Leenkuyl, naar advenant van 12 Stuyvers het Boenre, als vooren jaarlyks . 6 ₰.

Ende nog van eenen Beempt groot 129 Roeden, 4 Voeten, gebruykt by Gillis Beckers, op die Grove tot Dieteren, tegens 12 Stuyvers als boven het Boenre 's jaars . . . . . 3 ß. 9 ₰.

Maakende van de gemelde Vyf Partyen, *by die van Roosteren uitgegeeven ende verkogt, als voore*, hier te saamen des jaars op Kers-avond de somme van 3 Ponden 16 Schellingen 3 Penningen, tyde deeser Reekeningen, dus hier deselve . . 3 £. 16 ß. 3 ₰.

Van een Stuk Lands, genaamt den Rug, jaarlyks eenen Goud-

mer, nog Canceler en Raaden, der Overquartiers van Gelderland, nog iemand anders ooyt gesustineert, **MONTFORT.**

De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Goudgulden ad 54 Stuyvers Brabands, 't welk door aanwysinge van de Regeerders door den Burgermeyster betaald werd. In de overgeleeverde Extracten niet gementioneert, dus . . . . 2 ∞. 14 ß. -

Post Alia.

Fol. 87 *verso.* *Ander Ontfanck van Erf-Renten ende Pagt-Goederen tot Vlodorp ende eerst van Erf Renten tot Vlodorp.*

Van &c.

Post Alia.

Fol. 90. *Van vyftien kleyne Morgen Gemeynten op Octroy van* 't Hof van Gelderland by die van Vlodorp uitgegeeven en de verkogt met laste van een Hoen ofte Henne van ieder Morgen jaarlyks, *komt syne Hoogheyd* vyftien Hoenderen, het Hoen gereekent tot vier Schellingen als vooren, komt te beloopen te saamen de somme van 3 Ponden munte deeser Reekeninge, dus hier deselve . . 3 ∞ — —

Van andere twaalf Morgen Gemeynten, verkogt op Octroy van syne Majesteits Reekenkamere in Gelderland, an den 10 February 1589, geregistreert in 't groot Register M. fol. 160, volgens d'Extracten fol. 69 verso, genaamt onder die Doornen op de Landweeringe van den Lande van Gulyk tegens Uffelderbroek geleegen, met laste van een Hoen, ende eenen stuyver Brabands *tot Chins*, *van elken Morgen* 's jaars, *boven de grove en smalle Thiende*, maakende daar van tyde deeser Reekeninge twaalf Hoenderen ende twaalf Stuyvers Brabands, tot vier Schellingen het Hoen als vooren, beloopende te saamen de somme van drie Ponden Arthois, dus hier deselve . 3 ∞ — —

Post Alia.

Fol. 93. *Ander Ontfanck van Erf-Renten ende Pagt-Goederen tot Bracht ende Posterholt, ende eerst van Erf-Renten.*

Van &c.

Fol. 93 *verso.* **By die voorschreeve enquestie ende meetin-**

MONTFORT. neert, dat na dato van de voornoemde Cessie, *het Recht tot de Novale Thienden en Chynsen in den Lande*

De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

tinge, is bevonden, *dat die Partyen van Gemeenten tot Bracht sonder Octroy verkogt* ende volgens het Accord van den 23 Juny 1620 gestelt op twaalf Stuyvers het Boenre van 't beste ende drie Stuyvers van 't Boenre van 't slegste, *by die van syne Majesteits Reekenkamere* te Ruremonde, op Kersavond jaarlyks te betaalen, bedraagende ter somme van 21 Schellingen Arthois, tyde deeser Reekeninge, dus hier deselve . . . . . ∝. - 21 ß. - ₰.

Van seven andere Boenre Gemeynten by die van Bracht verkogt op Octroy hun daar toe vergunt, als op Octroy van Cantseler ende Raaden in Gelderland van 28 Juny 1614, geregistreert in 't Register van Syne Majesteits Reekenkamere in Gelderlandt mette Littra M. fol. 225 verso, vier Boenre tot Reparatie ende Opbouwinge van die Kerk ende Kerk-Toorn aldaar. Ende op Octroy van 26 January 1617 andere drie Boendere, *alles op Recognitie van eenen Stuyver jaarlyks van 't Boenre neffens die groote ende de smaele Thienden.*

Van welke vier ende drie maken te saamen Seven Boenre, ende komt daar van *den 't Zins* te belopen tot 7 Schellingen Arthois, tyde deeser Reekeningen, dus hier deselve . . . —7 ß.—

Post Alia.

Fol. 96 verso. *Ander Ontfanck van Erf-Renten ende Pagt-Goederen tot Besel ende Belfelt, ende eerst van Erf Renten.*

Post Alia.

Van &c.

Fol. 97. Van die Onderdaanen tot Besel nog de somme van 2 Ponden eenen Schellink ende drie Penningen, voor de weerde van drie Ruremondse Guldens, vallende op Marten jaarlyk, *uit saake van seekere Gemeynte hun Luyden in voortyden vergunt te veralieneeren*, tot Reparatie van hunne Kerke, ende Volnis hunner Schulden, *mits tot behoef van syne Hoogheid*, daar van betaalende de voorsz. Last, tyde deeser Reekeninge de voorsz. . . . 2 ∝. 1 ß. 3 ₰.

Van

de en de Heerlykheid Montfort, aan Syne Majesteit soude syn verbleeven, maar in tegendeel altoos er- MONT-FORT.

Van deselve nog van vierendertig Schellingen vier Penningen obole munte deeser Reekeninge op Martinii des jaars, voor de weerde van derdenhalven Guldens Ruremonds geld, *van andere Gemeynte hun vergunt te verkoopen ende te veralieneeren*, dus hier de voorsz. . ∝ 1. 14 ß. 4 ₰.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Van deselve van vyf Schellingen ses Pennigen deeser Reekeninge op Lamberti jaarlyks, voor de weerde van agt Stuyvers Ruremonds geld *van een klyn Placxken Lands*, geleegen by de Maase geheeten den Hamer, *daar voor uytgegeeven*, dus hier de voorsz. . . — 5 ß. 6 ₰.

Van de Visscherye tot Besel de somme van vier Schellingen eenen Pennink obole, voor de weerde van 42 Grooten, waar van die seven maken, eenen Ruremondse Stuyver op Lamberti jaarlyks, dus hier de voorsz. ∝ — 4 ß. 1 ₰.

Van vyftien kleyne Morgen Gemeynten tot Besel verkogt op Consent van Cantzeler ende Raaden in Gelderland, so veel Hoenderen jaarlyks, doende tot vier Schellingen het Stuk, drie Ponden 's jaars, dus hier . ∝ 3. — —

Van tien Morgen Gemeynte in 't jaar 1573 *verkogt* aan Jan van Cruchten, doen ter tydt Scholtis tot Ruremonde, mits van ieder Morgen betalende het derdedeel van eenen Schellink *Chyns*, doende naar de rysinge van de munte nu ter tyd eenen Stuyver of wel Schellingen Artois des jaars, dus hier de voorschreeven . . — 10 ß. —

Van nog elf Morgen Gemeynten verkogt in de jaaren 1574. 1575 en 1576. met last als vooren, doende alsо elf Schellingen 's jaars, dus hier . . — 11 ß. —

Van sestien Boenre *Gemeynten* van drie Morgen in 't Boenre, *op Consent van syne Majesteits Reekenkamere* in Gelderland van den 3 February 1587 *verkogt*, met last *van boven die grove ende smaele Thiende* te geeven een Hoen ende eenen gewoonlyken *'t Zins Pennink* van 't Boenre, makende alsoo voor sestien Hoenderen tot vier Schellingen het stuk, ende agt en veertig Deniers of Penningen tot twaalf Derselver voor eenen Schellink Arthois, de somme van drie Ponden agt Schellingen 's jaars, dus hier deselve . . . . . 3 ∝. 8 ß. —

Pagt-

MONT-FORT.

erkent, dat *het selve*, alleen aan den Heer van Montfort competeerde.

So

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Pagt-Renten tot Besel.

Fol. 99 *verso.* Van de Koorn, Hooy, Lammer, Gans ende Beyën Thiende tot Besel, *mitsgaders van de nieuwe aangemaakte Erven aldaar*, is voor den jaare 1653, tyde deeser Reekeninge gepagt ende Gemeynt by Ruth Smits, voor drie Paar, te weeten drie Malder Roggen ende drie Malder Haveren, den Rogge tot drie Ponden seventien Schellingen vyf Penningen, ende de Haver tot drie Ponden, drie Schellingen ses Penningen 't Malder als vooren, belopende te saamen de somme van een en twintig Ponden twee Schellingen negen Penningen, munte deeser Reekeninge, in begreepen een half Hoogsel, waar van den Pagter profiteert, seven Schellingen ses Penningen, als

Van den Rogge 11 ℔. 12 ß. 3 ₰.
Ende van de Haver 9 ℔. 10 ß. 6 ₰.
Maakende hier te saamen de voorsz. ℔ 21. 2 ß. 9 ₰.

Post Alia.

Beersfelt.

Fol. 100 *verso.* Van twintig kleyn Boenderen Gemeynten, op Octroy van den den 17 July 1600, by die van Besel *verkogt*, mits *boven de grove en smalle Thienden van ieder Boenre te betaalen een Hoen, ende eenen gewoonlyken 't Zinspennink* van drie Deniers van een Oort Stuyv. het stuk, volgens het Register opgeteekent Littra N. fol. 154 ten pryse als vooren, de somme van vier Ponden vyf Schellingen 's jaars, dus hier deselve . ℔ 4. 5 ß. - ₰

Van twee en vyftig Morgen en 38 Roeden Gemeyntes, *verkogt* by die van Belffen of Belfent, op Octroy van Cantzeler ende Raaden in Gelderland van den 23 October 1609, geregistreert in 't groot Register van Syne Majesteits Reekenkamere in Gelderland, van alle Octroyen fol. 128 verso *& ultra*, volgens 't Extract, fol. 76 recto, *waar by hun 't vergunt is te moogen verkoopen twaalf ende een half of dertien ende een half Boenre Gemeynten.*

Ende nog *een quaade plaatse* genoemt Wynaars of Wynekens Dries, groot omtrent ses Boenderen aan die Gelykse syde naast die Maalbeker Hoeven geleegen, mits be-

mal-

-rvolgens het provenue van die Chynsen, soo wel van de Landen

MONT-FORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

.*ove ende 'smalle Thienden*) van ie-
. *een volwassen Hoen*, of wel twee
.ar den Placaate daar voor jaarlyks, uit-
.ornoemde omtrent ses Boenderen, van den
ynkens Dries.
twee Boenre Broeks beneevens den Lanters-
. Meelerbroek geleegen.
.e *gekogt* by den doenmaals Land Rentmeester, daar
.eekenmeester van Syne Majesteit tot Ruremonde Ido
ammay, met last van daar van te betaalen *twee Stuyvers van 't Boenre* ende alsoo van 't een Twaalf, ende van 't ander Vier, ende oversulks te saamen 16 Stuyvers 's jaars.

Voort, dat Adam Damen, ook alleenlyk betaale solde Twee Stuyvers van het Boenre, of wel drie Morgen Broeks, ook in 't Meelerbroek tegens Synen Hof overgeleegen.

Ende van *die Seven Morgen Heyden* alleenlyk agt Stuyvers agt Penningen.

Maakende van *Agt Boenre by Hem gekogt*, maar sesse Stuyvers agt Penningen 's jaars.

Ende van die vier en dertig Morgen van de voorsz. vier Partyen, te saamen alleenlyk twee en twintig Stuyvers agt Penningen 's jaars.

Waar by gevoegt van de resteerende agtien Morgen 38 Roeden *verkogt* aan Werckheyde Persoonen *tegens elken Morgen een Hoen*, of wel twee Stuivers voor 't Stuk, derselver, de somma van 36 Schellingen.

So komt van die 52 Morgen te saamen jaarlyks twee Ponden agtien Schellingen agt Penningen, dus hier deselve

£ 2. 18 ß. 8 ₰.

Pagt-Renten tot Belfent.

Fol. 103. Van de Kooren, Hooy, Lammer, Gans ende Byën Thienden tot Belfent, *mitsgaders van de nieuwe aangemaakte Erven aldaar*, is voor den jaare 1653, tyde deser Reekeninge gepagt ende gemeynt by Thonis van Belffent, voor vyf ende een half Paar, te weeten vyf ende een half Malder Roggen, ende vyf ende een half Malder Haveren, tot drie Ponden seventien Schellingen vyf Penningen, den Rogge ende de Haver, tot drie Ponden drie Schel-

MONTFORT. den die *voor*, als, NB. die *in* en *na* den jaare 1653 aangemaakt, of van de respective Gemeentens Gron-

De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Schellingen ses Penningen 't Malder als vooren, belopende te saamen de somme van agt en dertig Ponden vyftien Schellingen ende eenen half Pennink munte als vooren, in begreepen drie ende een half Hoogsel, waar van den Pachter profiteert, vystien Schellingen van ieder Hoogsel, als

Van den Rogge 21 ₤. 5 ß. 10 ₰.
Ende van de Haver 17 ₤. 9 ß. 3 ₰.
Maakende hier te saamen de voorsz. ₤ 38. 15 ß. 1 ₰.

Post Alia.

Fol. 105. *Ander Ontfanck van Erf-Renten ende Pagt-Goederen tot Bergh ende eerst van Erf-Renten aldaar.*

Van &c.

Post Alia.

Fol. 106. Van verscheyde Parceelen van *verkogte Gemeynten tot Bergh*, de somme van elf Ponden sestien Schellingen vier Penningen obole jaarlyks, namentlyk:

Van elf *Morgen Gemeynten verkogt* in 't jaar 1574, waar van edog die vyf Morgen gehoorende onder Posterholt met last van een derdendeel van eenen Schellink *Chyns* van ieder Morgen, naar die rysinge van de munte, de somme van elf Schellingen, deeser Reekeninge 's jaars, dus hier deselve . . . . . . ₤ — 11 ß. —

Van vier *Boenre* geleegen aan Crausen Eycken *verkogt* in het jaar 1574, hoe wel sulks eerst is vergunt, of wel geapprobeert *by Octroy van syne Majesteits Reekenkamer* in Gelderland van 29 December 1583, dienende mede voor het volgende Artykel, *met last van eenen Cappoen, ende drie Chynspenningen*, van een Oort Stuyver het stuk van 't Boenre, den Cappoen tot agt Schellingen, ende die Chynspenningen tot negen Penningen gereekent, de somme van 35 Schellingen Arthois jaarlyks, dus hier deselve . . . . . 35 ß.

Van omtrent *drie Buinders onvrugtbaars* Water *of* Morascagieux *Erfs*, wel vergunt te *verkoopen* by het voorgemel-

Gronden verkogt en uitgegeeven syn, door de succeslive Rentmeesters der Domeinen van Montfort,

melte Octroy van den 29 December 1583, ook eenen Cappoen ende *drie Chynspenningen*, ieder van een Oort Stuyvers het Boenre.

Maar alſo 't ſelve eerſt is uitgegeeven ende verkogt in Oc tobri des jaars 1609, ende dat by *Acte van ſyne Majeſteits Reekenkamere* tot Ruremonde van den 12 Decemb. 1614, is verklaart, vergunt ende toegelaaten, dat in plaatſe van eenen Cappoen, ende drie *Chynspenningen* voornoemt, daar van meer niet en ſoude worden betaalt, als eenen *halven Chynspennink* van anderhalf Oort Stuyvers 's jaars *van ieder Boenre*, ſo lang ende tot 'er tyd toe, als dit voorſz. Erf niet en ſoude ſyn tot Weyde- of Bouwland geredigeert, ſo komt nog ter tyd ende tot daar toe, daar van alleenlyk eenen Schellink eenen Pennink, of dus hier deſelve . . . . . . 1 ß. 1 ₰.

Van *ſeventhien kleyn Morgen* van die twintig kleyne Morgen *Gemeynten, op Octroy van ſyne Majeſteits Reekenkamer* in Gelderland, van den laatſten Auguſti 1586, *met laſt van boven die grove ende ſmale Thiende*, te betaalen een derdendeel van eenen Cappoen, ende eenen *gewoonlyken 't Chynspennink* van een Oort Stuyvers het ſtuk van den Morgen jaarlyks, het getal ende ſomme van vyf Cappoenen, ende twee derdedeelen van eenen Cappoen ende vier Schellingen ende drie Penningen Arthois, jaarlyks doende die Cappoenen tot agt Schellingen het Stuk, twee Ponden vyf Schellingen ende vier Penningen, ende deſelve mitsgaders die vier Schellingen ende drie Penningen van den 't zins te ſaamen, de ſomme van twee Ponden negen Schellingen ende ſeven Penningen jaarlyks, dus hier deſelve . . . . . . 11 ∝. 9 ß. 7 ₰.

Die reſteerende *drie Morgens Lands* (het Steekvelt aan die Hettener Veeſtraat met d'eene ſyde, ende met een Voorhooft in de blyvende Gemeynte geleegen) van de voorgemelte 20 Morgen worden getoogen, onder die Dingbank van Harten als onder derſelver Jurisdictie geleegen, dus daar van alhier, niet . . . . . . *niet*.

Van *agt Boenre of wel 24 Morgen*, alleenlyk gebruikt werdende van agt en twintig of een en dertig Morgen, reste van agt en veertig of 51 kleyne Morgen (waar onder begree-

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

MONT-FORT. fort, by hunne jaarlykse Reekeningen ten behoeve van den Huyse van Orange verantwoord en meede de *Novale Thiendens* telkens publicq verpagt syn.

De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

greepen syn, de twintig kleyne Morgen in de twee voorgaande Artykelen gesteld, te syn *verkogt op Octroy* van den eersten Augusty 1586) daar toe bedraagen sesthien of 17 *Boenre Gemeynten* by die van Bergh, so met als sonder Consent *verkogt*, op last als vooren, het getal ende de somme van agt Cappoenen ende 24 't Chynspenningen jaarlyks, doende tot agt Schellingen den Cappoen ende een Oort van eenen Schellink Arthois den 't Zinspennink, de somme van drie Ponden tien Schellingen, volgens de Extracten fol. 82. recto, dus hier deselve - - 3 ∞. 10 ß.

Ende van *veertien* Boenre *ende twee derdedeelen van een* Boenre of wel 24 klyne Morgen, van *vyftig kleyne Morgen Gemeynten*, by Octroy van den Raade in Gelderland van den 17 Aprilis 1603, aan die van Odilienberg ofte Berg voorsz. vergunt te verkoopen, een deel voor *Lierop*, een deel aan Jr. Baarles Erve het naaste by Lierop ende *Synen* Huyse, een deel tegen Hoisten, een deel van *de Berger Heyden*, so naast Bergh als boven der Vrouwe Abdissen Bosch op die Frontieren van Bergh, ofte Limieten derselver, daar toe langs het Veld vangen Roetyen, ende ten leste naast Paarle. *Op last der Koopers van boven die grove ende smalle Thienden syne Hoogheid toestendig van gelyke Landeryen* jaarlyks te verrichten ende te betalen van iegelyk Boenre een Hoen, met eenen gewoonlyke *'t Zinspennink* in handen van den Rentmeester in der tydt synde, als men ander Syne Hoogheids 't Zinsen gewoonlyk is te betaalen, het getal ende somme van 14 Hoenderen, ende twee derdedeelen van een Hoen, ende vier en twintig *'t Zinspenningen*, doende het Hoen tot vier Schellingen, ende elken 't Zinspennink tot drie Penningen Arthois het Stuk, de somme van drie Ponden negen Schellingen agt Penningen deeser Rekeninge 's jaars, dus hier deselve . 3 ∞. 9 ß. 8 ₰.

So als dit een en ander, met die jaarlykse Reekeningen en Verpagtings-Conditien; tot den jaa-

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Ende syn nog *ses of seven Morgen onverkogt gebleven van die Gemeynte die welke is gedestineert geweest te verkoopen* op magte van het Octroy *Art. precedenti* vermelt, dewelke den Rendant nog niet en heeft ervaeren dat 't zedert verkogt syn, waar van om daar op te mogen werden gelet *tot bewaaringe van syne Hoogheids Recht, ende Gerechtigheid* in tyden ende wylen den Rendant, volgens d'Extracten fol: 83 verso, hier maakt . Memorie.

Maakende hier in der manieren als vooren, te saamen die opgemelte elf Ponden festien Schellingen ende vier Penningen obole jaarlyks tyde deeser Reekeningen, dus hier deselve . . . . ₰ 11: 16 ß. 4 ₰:

Post Alia:

Fol. 113 *verso:* *Pagt-Regten tot Nieustad:*

De oude en nieuwe Corentbiende van niuwe aangemaakte Erven van Nieustad, die Syne Hoogheid alleen toekomt, is voor den jaare 1653 gepagt ende gemeynt by Jan Gyfkens voor vysthien paar, te weeten 15 Malder Roggen, seven ende een half Malder Boekwyt ende seven ende een halven Malder Gersten, tot drie Ponden seventhien Schellingen, vyf Penningen den Rogge drie Ponden twaalf Schellingen negen Penningen den Boekweyt, ende tot vier Ponden ses Penningen de Gerste 't Malder als vooren, beloopende te saamen de somme van een hondert vysthien Ponden thien Schellingen acht den halven Penaink, munte als vooren, inbegreepen vyf Hoogsels, waar van den Pagter profiteert vysthien Schellingen van 't Hoogsel, als

Van den Roggen . ₰ 58. 1 ß. 3 ₰.
Van den Boekweyt ₰ 27. 5 ß. 8 ₰.
Ende van de Gerste . ₰ 30. 3 ß. 9 ₰.

Maakende te saamen hier de voorsz. ₰ 115. 10 ß. 8. ₰:

Rantsoen van 't paar dertig Schellingen, komt te saamen twee en twintig Ponden tien Schellingen, waar aan afgetoogen drie Ponden vysthien Schellingen van vyf Hoogselen; so blyft hier nog agtien Ponden vysthien Schellingen, dus hier deselve . . ₰ 18. 15 ß. .

MONTFORT. jaare 1715, wanneer by het Barriere Tractaat de Heerlykheid Montfort, allereerst onder het Gebied

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Die oude ende nieuwe Hooytbiende van de nieuwe aangemaakte Erven als vooren, is gepagt ende gemeynt by Jacob Lemmens voor de somme van dertig Ponden ... voorschreeven, inbegreepen drie Hoogselen ende een ... dedeel van een Hoogsel, dus hier de voorsz. ℒ 30. — —

Rantsoen van den Gulden derdenhalven Stuyver als ... ren komt . . . ℒ 3. 15 ß —

Van *eenen Beempd genaamt den Tichel Hoven, gro... sesse* Vrechten, ende eenige Roeden, gereekent tot ... half Boenre (beneffens eenen anderen Beempd) *by die van de Nieustad verkogt uitte Gemeynte* aan Jan van Gro... nich den Jongen, Burger tot Masyck, van welke bey... Beempden *den Koop is geaccordeert, geconsenteert ... geaggreëert, by Acte van syne Majesteits Reekenkamer* in *Gelderland*, van den 17 November 1587, met last ... anderen van den voorschreeven Beempd genaamt den Tichel Hoven *beneffens die groove en smaele Thiende* uit ... Boenre alle jaar te betaalen *eenen Cappoen ende drie 't Zinpenningen* van een Oort Stuyvers het Stuk, de somme van derthien Schellingen eenen Penning obole Arthois, jaarlyks, voor de weerde van anderhalven Cappoen ende vi... denhalven Pennink jaarlyks, den Cappoen tegen agt Schellingen ende een Oort Stuyvers elken 't Zinspennink gereekent, dus tyde deeser Reekeninge hier de voorschreeven ℒ - 13 ß 1 ...

Van *nog een Boenre ende derdehalf hondert Roeden by die van de Nieuwstad van hunne Gemeynten*, uit*geeven ende verkogt op Octroy van syne Majesteits Reekenkamere* voorsz. van den 9 April 1589, die derdehalf hondert Roeden in twee Parceelen, het een seer naby ... Holtemer Brugh, ende het ander aan die van Haverenpoort ende het Boenre ook genaamt de Tichel Hoven als voor naast die voorsz. Stad; synde beide deelen gereekent, ... saamen tot vyf Morgen, *met laste, van te betaalen beneffens de grove ende smaele Thienden, tot behoef van ... ne Hoogheid* van ieder Morgen *een Hoen ende eenen ... van 't Zins* jaarlyks, de somme van vyf en twintig Schellingen voor vyf Hoenderen tot vier Schellingen het stuk, ende vyf Stuyvers 't Zins jaarlyks, dus hier tyde deeser Reekeninge de voorsz. . . . ℒ — 25. ß —

bied van deesen Staat is gekoomen, die men offereert, op de eerste Requisitie van Uw Hoog Mo-

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Post Alia.

Aldus gehoort, geëxamineert, gecalculeert, ende finalyken geslooten, ter Kamere van Reekeninge van Syne Hoogheid. In 's Gravenhage desen 4 July 1658.

(Was geteekent)

A. van Beaumont. Buysero.

Onder stond,

Accordeert met de Originele Rekeninge in het Hoofd deeses gemelt voor soo verre het geëxtraheerde aangaat, in kennisse van my Secretaris en Griffier.

(Was geteekent)

A. Ardesch.

(3 hier voor bl. 594) C. Condities ende Voorwaerden daer op den Rentmeester van Syne Hoogheids Domeynen van Montfort, *Peter van Bosbuysen*, ten overstaen van twee Scheepenen . . . . naer voorgaande publicatie en affixie van Billetten openbaerlyk ophangen, ende met vuytbranden van de Kersse verpachten sal des voorsz. Rentampts-Thienden ende andere perceelen van Vruchten hier naer benoempt van deesen jaere xvj° vier en vyftich, ende op den Huyse van Montfort, op Dynsdag weesende den lesten Junius desselffs jaers als alle de Perceelen sullen opgehangen, affegegaan, gemynt ende verhoocht worden naer een ieders believe.

Ende voor ende naer noen op den voorsz. lesten Juny, als wanneer eenen iederen des belust synde, noch sal vrye staen te hoogen, met alsoo veel hoogselen als t'hem sal goeddunken, ende sal alsdan de Kersse ontsteeken worden op ieder te verpachten Perceel, ende sal met vuytbranden van deselve den lesten hooger Pachter blyven.

Alles in der manieren ende vuegen hier naer volgende.

In den eersten sal men elke partye ophangen op eene tamelyke quantiteit van Coorn, t'sy Terwe, Rogge, Spelte,

MONTFORT. Mogende te exhibeeren, ten alle tyde kan werden aangetoont, en van welke Wy hier by sub D.

De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

te, Boeckweyt, Garst of Haver, Ruremontsche Maete te saemen, ofte op eene tamelyke somme van guldens, tot twintich stuivers het stuk, Munte na Syne Majesteits Placcaete.

Maer die Hoythiende in Gelde ophangen ende nederlaeten gaen, by ofte met eenen gulden, min of meer, tot dat 'er iemand myn segt, die alsdan daer meede den voorslach hebben sal, om die selve partye te verhoogen, ten minsten met een heel of half hoogsel, ende een ieder daer naer met soo veel hoogselen als t'hem sal goetdunken, van welke hoogselen in Coren, den Pachter profiteeren sal vyftien stuivers Brabants, ende in Geld en gerecht derdendeel.

Welverstaende nochtans dat die partyen, die gemynt sullen worden in Cooren, sullen verhoogt worden met paeren, ende ook met half paeren, naer eens ieders welgevallen, maer niet daer onder, ende sal ieder paer syn als volght.

Is te weeten, tot Roosteren een paer ofte hoogsel sal syn een malder Roggen, een half malder Garst ende een half malder Boeckweyt.

Alle de Corenthienden geleegen in 't geheel begrip van Echt met syne onderhorigheid, sullen worden opgehangen; gemynt ende gehoogt met paeren van een malder Roggen, ende een malder Haver elk.

Tot Nieustad sal ieder paer syn een malder Rogge, een half malder Garsten, ende een half malder Boekweyt.

Tot Bracht, sal ieder paer weesen een malder Rogge, een half malder Boeckwyt, ende een half malder Haver.

Tot Montfort sal ieder paer weesen een malder Roggen, een half malder Boeckwyt, en een half malder Haver.

Van de Corenthiende tot Lin sal ieder paer syn een malder Roggen, een half malder Boeckwyt en een half malder Haver.

Tot Oosen daer die Hoythienden ende Corenthiende te saamen sal verpacht worden, sal een paer weesen een malder Roggen, een half malder Garsten, ende drie guldens in Gelde.

Tc

D. (4 hier na bl. 631) alleen maar sullen voegen, het Billiet tot Verpagtinge der Thiendens in den jaa- *MONTFORT.*

Tot Vlodorp sal ieder paer weesen een malder Roggen, een half malder Garsten, en een half malder Boeckweyt.

Tot St. Odilienberg sal ieder paer syn een malder Roggen en een malder Haveren.

Tot Beesel, gelyk tot Belssent, sal ieder paer syn een malder Roggen, een half malder Boekweyts, ende een half malder Haver.

Maer die partyen die gemeynt sullen worden in Gelde onder de sestien guldens, sullen verhooght worden met dertigh stuyvers voor elk hoogsel, ende die partyen die op sestich guldens sonder meer ofte ook daerenbooven sullen gemynt worden, daar van sal elck hoogsel weesen drie guldens.

Alles vry Cooren ende Geldt, sonder dat van Syne Hooghheyts weegen eenigsints sal gedoocht worden, dat door Syne Officieren, groot ofte klein, nog ook eenige Schatheffers, of eenige andere Gemeynsluyden, die voor Thienden, of der selver Pagters uyt dien hoofde met eenige Schattingen of andere Ongelden van gewin ende gewerf, of andere van wat naem deselve weesen mochte, sullen mogen worden beswaert, om dat deselve Thienden van allen ouden tyden herwaerts syn vrye ende onbelast gehouden, soo ende gelyk dat van diergelyke ende andere Domeinen van Syne Hoogheid eyscht ende gebeurdt, ende of iemand deesen niettegenstaande daar tegens eenige indragt doen wilde, sal deselve op een aanklacht van den Geinteresseerden door den Lasthebbende geactionneert ende tot correctie gehouden worden, naar vereyschen van de saken, anderen ten exempel.

Het voorsz. derde deel van de hoogselen commende tot proffyt van de Hoogers, sal by den geenen die met uytganck van de Keersse sal Pachter blyven, promptelyk ende gereet aan de voorsz. Verhoogers worden betaalt, ten selven dage als hy sal Pachter gebleven syn, ofte ten langsten binnen den achtsten dag daar na, ende daar sulcx van het een ofte ander alsoo niet en geschiede, sal de Suymige daar voor promptelyk worden geëxecuteert als voor 's Heeren geprivilgeerde Penningen, met de kosten tot daar toe

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

 daar

MONTFORT. jaare 1695, mitsgaders sub E. (5 hier na bl. 632) het Extract uit de geëxtendeerde Reekeninge der Do-

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

daar op gedaen, ende voortaen van daar af al noch te doen.

Alsoo word verstaen, dat alle die Hoffteden, die welke, ofte tot Acker, ofte Hoylanden gebruikt worden, in ende onder het District van alle Syne Hoogheids Thienden in deesen Ampte, ook mede Thienbaer zyn, soo sullen de Pagters neerstige toesigt neemen ende sorge dragen dat de geene die daar van tot nu toe sich hebben gesustineert vrye te houden, by hun daar toe gebracht ende vryelyk gethiendt worden, ende daar eenige sich daar tegen souden willen opponeeren, sullen deselve Opponenten met hunne naamen ende toenaamen aen den Rentmeester ende den selven aen de Camere overbrengen, om daar over door Syne Hoogheids Bevelhebber geactioneert ende tot straffe ende correctie gehouden te worden.

Alsoo sommige ook verstaen worden eenige tyd hier bevoorens sich gevordert te hebben in te vaten de Vruchten van hun Gewasch, soo van Ruebsaet als andere, voor ende aleer die van wegen Syne Hoogheid behoorlyk syn gethiendt tot groot nadeel van deselve, soo word hier mede wel expresselyk gestipuleerd ende geconditioneert dat t'selve van nu voortaan niet meer en sal getollereert worden, op pœne van straffe ende correctie als vooren.

Ende om dat de Thiendgelden sig des niet en hebben te beklagen ten opsien van alsulke Vruchten, als eerder souden mogen tydig vallen, om afgedaen ende ingeschuyrt te worden voor ende aleer de Thienden van wege Syne Hoogheid verpacht syn, soo sal den Rentmeester van nu voortaen op ieder Plaatse daar sulke te vroegtydige Vruchten vallen mochten, door deselve Gerichts- ofte Veltboden in tyds doen waarneemen ende invueren, met last dat de selve aen de Pachters van alsulke Pareelen op hun gesinnen daar van goede ende bewyssefyke verrigtingen overleeveringe ende reekeningen sullen doen, mits van hun daar voor beloont wordende naar redelickheyt.

De Pachters sullen tot versekeringe van Syne Hoogheid ende van onderhoudinge van 't geene hier naer volgt op staende voet, twee ofte meer Borgen stellen binnen het Ampt Montfort genoegsaem geërft ende gegoedt, tot erkenteniffe van de Gerichts of andere geloofwaardige Lieden

Domeinen van Montfort van den jaare 1696, en sub F. (6 hier na bl. 659) de Conditien der Verpag-

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

dens van de Plaetsen, ofte sunst; sulcx den Rentmeester te vreeden, welke Borgen, alsoo elck op syn verborght Parceel, terstond sullen werden aangeschreeven ende op geteykent.

Overmits welke aanschryvinge ende opteikeninge sullen deselve Borgen en Persoonen en alle hunne Goederen, gereedt ende ongereedt, als voor hun eigen schult, met allen rechten verwonnen, ende vooral *in solidum*, in handen van den Rentmeester verbinden, ende *de facto* verbonden hebben, in ende uyt kracht deeser, der gestalt, dat den keur des Rentmeester syn sal de Pachters ofte Gebruykers met de Borgen te samen, ofte wel den eenen ofte den anderen alleen, ende een vooral, aan synen Persoon ofte Goed, gereedt ofte ongereedt aan te spreeken ende aan te tasten, in geval aan de betalinge eenich gebrek voorvallen mochte.

Soo verre iemands pacht die op den staenden voet, als booven geene genoegsaame Borgen en stelde, soo sal den Rentmeester alsulke Parceel wederom ophangen ende op nieuws verpagten, ende geldt het selve dan meer, dat sal tot Syne Hoogheids proffyt weesen, maar geldt het selve dan min, dat sal den Rentmeester aan alsulken Pachter die geene genoegsaame Borgen en conde stellen, by reëele ende datelyke executie mogen verhaelen.

Ofte sal staan ende blyven tot keur van den selven Rentmeester, in cas voorsz. den anderen naestvoorgaende Verhooger den Pacht te laaten, die den selven sal moeten aanvaerden, ende Pachter blyven voor het geene dat hy daar voor geboden heeft, ende waere hy des in gebreeke, soo sal men hem ook als voorschreeve is, syn verhoogen doen betalen, ende vallen op die anderen, ter tyd toe dat 'er een sy, die deese Conditien ende Voorwaerden voldoet.

Of 't gebeurde dat in den afslach twee of meer gelyk, myn seyden, soo dat men niet wel onderscheide en konde wie eerst myn geseyt hadde, sal deselve gemynde partye den Rentmeester weder mogen ophangen, sonder becroonen van iemanden, ende afslaan tot dat 'er een bescheidelyk myn segt, die alsdan den voorslagh sal hebben; gelyke ordre sal men observeeren, indien met niet claerlyck onder-

MONT-FORT.

pagte Thiendens, daar onder meeſte van de *Novale Thiendens*, over den jaare 1701, dus tot op het

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Mont-fort, door het Hof te Venlo.

derſcheiden en konde wie met uitganck van de Keerſſe den leſten Verhooger waere, ende ſal in ſulken val den Rentmeeſter de Keerſſe terſtond mogen uitblaſen, tot dat 't ſelve ſal ſyn geſliſcht.

Men ſal den Rentmeeſter niet mogen behalen, indien hy hem begreepe met afſlaan, ende houd hy aan hem den eerſten, tweeden ende derden afſlagh, ſonder becroonen als vooren.

Of 't gebeurde dat den Rentmeeſter met eenige Percelen ſoo leegh quaeme in 't nedergaen, aleer dat iemandt myn ſeyde, dat den Rentmeeſter dochte, dat deſelve hebbe weerde niet gelden en mochte, ſal hy die tot Syne Hoogheids behoef mogen ophouden, ſonder becroonen of wederleggen van iemanden.

De Pachters ſullen gehouden ſyn de voorſz. Thienden, neerſtich ende wel vlytigh waer te neemen, ende deſelve in haer Diſtrict en Gerechtigheid in 't geheel ſoo gaede te ſlaen, ende te collecteeren dat men daer in van niemandt en worde verkort, ende en ſullen ſy ook geene vryheden toelaeten aen de geene die in deeſe Thienden ſchuldig ende gehouden ſyn (ſonder noghtans daerenboven iemanden te verkorten ofte ongelyk te doen) 't welk ſy Pachters doende, ſullen ſy in alles worden gemaintineert, ende ſoo verre iemandt daer inne gebrekelyck gevonden wierden, ſullen de Pachters gehouden ſyn deſelve aen den Rentmeeſter aen te brengen, om daer inne te remedieeren, ende ſoo verre de Pachters dat niet en deeden, ſal den ſchaede op hun werden verhaelt.

Alſoo men verſtaet dat in eenige voorgaende jaeren die Pakhters of Thiendenaers van den Abt van Euerbeurden, ſig onderſtaen hebben te vorderen ende de Pachters van ſyne Majeſteit dadelyk te doen afhalen *het derdendeel van de nieuwe aengemaekte Erven tot Rooſteren, t'ſedert eenige jaeren herwaerds uit de Gemeynte uitgegeeven*, daer inne den voorſz. Abt niet en berechtigt en is, dan wel Syne Hoogheid, ſonder daeromme de voorſz. Thienden als doen in pacht te min hebben gegolden, ende Syne Hoogheids recht in deeſen qualyk is bewaert geworden, ſoo word hier mede bevoorwaerd ende geconditioneert, dat

de

het laatste des leevens van Koning William toe, En sullen Uw Hoog Mogende, uit de Verpagts-Con-

de Pachters van Syne Hoogheid, alle die Thienden van de nieuwe aengemaekte Erven tot Roosteren aen sich alleen behouden sullen, sonder den Abt ofte syne Thiendenaers of Pachters, in 't kleyn ofte groot daer inne te mogen kennen, ofte iemand daer uit te laeten genieten, op poene van twintich Goude guldens, te betalen aen handen van den voorschreeve Rentmeester, het een derde deel daer van tot behoef van den Aenbrenger, ende de resteerende twee derde deelen tot behoef van Syne Hoogheid.

Alsoo den geheelen Holterendries, inbegreepen Tutings Goedt, geleegen onder Vucht op den Gelderschen Echter Grondt, in voortyden *uit den selven Grandt is uitgegeeven, op ende aengegraeven ende tot culture gebracht*, en de dat die Eygenaers van Tutings Goedt, 't welk geschat wordt voor de helft van geheelen Holterendries, sich hier te vooren hebben willen houden, ende *de facto* gehouden Thiendtvrye, nergens anders op gesteunt hebbende, dan om dat 't selve Goedt aen de Kercke van Echt te gelden plach vier ponden Wasch ende ses deniers jaerlyks, om dat die van Echt toegelaeten ende vergunt hadden dat die bewoonders van 't selve Goedt hunne Kercke Rechten tot Vucht ontfangen, als der Kercken van Echt ongeleegen weesende, ende verstaen word de continuatie van de betalinge daer van te syn gecommen te cesseeren, sedert ende overmits 't selve Goed niet meer en word bewoont, dan uit de Stad Vucht gebruikt, alhoewel de continuatie van de betalinge aen Syne Hoogheids Thiendgerechtigheid niet en hadde te prejudicieeren, als daer mede niets gemeens hebbende, soo word expresselyk geconditioneert ende belast, dat den Thiendpachter van den gemelde Holterendries, ook sal waerneemen, ende sich doen leeveren, die Thiende van Tutings Goedt, wat daer van ende andersints binnen die paelen op den Gelderschen Bodem gelegen is; ende is 't by aldien dat de Eigenaers sulcx verwygeren, sal den Pachter de Thiende evenwel opteekenen, ende daer van aen den Rentmeester schriftelyke Verklaaringen overleeveren, als mede van de naamen en toenaamen derselver, om by hem overgesonden te worden aen de Reekenkamere, ten einde van hun niet alleen daer over, maer ook over den

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

MONT-FORT. Conditien, sub C. en F. teffens gelieven te verneemen, dat telkens meede is gesorgt geworden, so

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

den achterstal van deselve Thienden door den Lasthebbende van Syne Hoogheid te doen actioneeren, soo ende gelyk sal bevonden worden te behooren, van gelyken sal geschieden van het Kempken ende Weydtkes geleegen binnen den Slachboom voor Saffelen ten beiden syden van de Saffeler Straet, ende van den Camp geleegen aan den Steyn, tegens het Haneterveldt, ende *wat andere aengegraeven Erven langs den Echterbosch meer mochte gebroken syn, ende Vruchten draegen op den gemelden Gelderschen Echterbodem Novalien weesende.*

De Pachters sullen schuldich ende gehouden syn hunnen pacht wel en loffelyk aen den Rentmeester ofte syne Gecommitteerden te betalen op St. Andriesse, te weeten de Vruchten van al sulken goeden aerdt als is aengetoogen hier vooren Articul 6, in Ruremondsche Maete, ende het Geldt in Munte, na Syne Majesteits Placeate, als vooren.

Op alsulke uitdrukkelyke Condilien, indien de betalingen op den voorsz. termyn niet en geschieden, dat den Rentmeester ofte synen Bevelhebber, de Pachters ofte Borgen by generale Kercken roepen, ofte affixien van Billetten, of mondeling, ofte by geschrifte in 't particulier eens gemaent hebbende, deselve sal mogen voorderen ende innen by weege van datelyke executie, als geprivilegeerde 's Heeren Penningen ende schulden, ende ofte deselve met allen Gerichtsrechten uitgesleeten ende verwonnen weeren, behalven de gerechticheden ende costen daerom gedaen ofte doen, sonder daer tegens eenige Pandkeeringe te gestaeden.

Doch ofte daer over evenwel den Rentmeester of synen Bevelhebber met de voorsz. Pachters ofte hunne Borgen quaemen recht strydich te worden, in sulken val sullen de Pachters ofte hunne Borgen, in cracht deeses, ook schuldich ende gehouden syn den Rentmeester ofte synen Bevelhebber booven de gerichtscosten op te leggen, ende te betalen syne verteerde costen, ende alle andere noodelyke en bewyselyke kosten.

Sal ook den Rentmeester ofte synen Bevelhebberen, om de suyminge ende nalaatige des te beeter tot betalinge konnen

fo tegens het weghaalen *van een derde deel der Thiendens van de nieuw-aangemaakte Erven tot Roos-*

MONT-FORT. De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

nen dwingen ende praemen, in val van geene promptelyke voldoeninge, als vooren, vermogen te gaen in eene goede Herberge van de Plaetse daer de voorsz. suymige ofte nalatige souden mogen resideeren daer 't den Rentmeester ofte Bevelhebber believen mochte, ende hy seker ende sonder peryckel weesen mochte, ende aldaer blyven liggen teeren, tot cost ende laste van deselvige suymige, tot dat den beloofden pacht door de Pachters ofte hunne Borgen sal betaelt wesen met alle onkosten.

Soo nogtans, dat als den Rentmeester of synen Bevelhebber daer toe sullen willen komen, hy het aen de versuimige Pachters ofte Borgen sal laten weten drye daegen te vooren, ende met eenen ofte deese leistinge sal geschieden tot last van eenen ofte van meer, ende van wat Persoonen, met designatie van de naemen derselver, ende als sy daer op niet en betalen sal die leistinge op dien aengecondigen dach voortgaen ende blyven duuren tot dat alles betaelt sy, voorbehoudelyk dat ten dage als den Rentmeester ofte synen Bevelhebber in de Herberge, als vooren sal gecommen syn, hy daer van nogmaels de suimige Pachters sal waerschouwen in 't generael, sonder dat sal nodich weesen andere designatie te doen, ten waere dat sedert de eerste waerschouwinge tot daer toe daer weere eenige veranderinge voorgevallen, in welken gevalle hy noch eenige nieuwe designatie van naemen sal toesenden, met goede vermaningen dat sy de costen tot hunnen beste willen schouwen.

Indien iemand uit saeke van den pacht van den voorleeden jaere eenige Penningen ofte Graenen, of ook eenige diergelyke ofte andere oude resten van Landen, Bempden, Thinsen, Pachten, Thienden, Visscheryen of diergelyken schuldich waere, alsulcken en derst den Rentmeester voor geenen Pachter aenneemen, voor ende aleer hy hem ten volle betaelt ende te vreede gestelt sal hebben, dan sal in sulcken val hem vry staan deselve Parceelen wederomme op te hangen, ofte den voorigen Verhooger over te laeten, in der manieren ende op last als gesegt is, van de Pachters geene genoegsame Borgen stellen konnende.

Indien dat alle, of wel eenige van de Borgen van den Pachter soo verarmde, dat hy niet meer voor Borgen en sou-

MONT-FORT. *Roosteren in vorige jaaren uit de Gemeynte uitgegeeven* door de Thiend-Pagters, niet, *quod notan-*

De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

soude konnen bestaen, ofte dat deselve quattien afflyvig te worden, voor ende aleer dat den pacht ten volle waere betaelt, in der vuegen dat den Rentmeester hem daer mede niet genoegsaem bewaert en hiele, in sulken val sal den Pachter, deswegens den Rentmeester versogt synde schuldich ende gehouden syn andere alsulke Borgen te stellen, dat den Rentmeester daer mede betaelt ende te vreeden sy, ofte sal den Pachter sulks niet doende van den pacht vervallen syn, indien 't den Rentmeester belieft, die alsdan op den Pachter mede sal verhalen alle costen ende schaden deesen thalven gedaen.

Of 't gebeurde dat eenige Parceelen van de Thienden of andere niet hoog genoech en quaemen, ofte dat men gewaer worde, dat 'er eenige conspiratie were, ofte monopolie onder de Pachters schuylde, ja ook ten tyde als de Keersse nu al mochte in branden syn, in sulcken val sal den Rentmeester de Keersse mogen uitblaesen ende het Parceel aen sich houden, sonder becrooninge van iemanden, om alsoo Syne Hoogheid niet te laten vercorten noch prejudicieeren.

De Pachters sullen schuldig ende gehouden syn terstond als hun de pacht verbleven is, ende onvermindert den selven aen den Rentmeester betalen van het geene in Gelde sal verpacht worden, van elken gulden eens te rantçoenen twee stuivers ende eenen halven, Munte na Syne Majesteits Placcate, als vooren, ende voor elk paer Corens, daer de verpachtinge in Coren geschiet, dertich stuyvers gelyke Munte, daer van den Rentmeester schuldich sal syn te reckenen ten behoeve van Syne Hoogheid met die andere Penningen van synen ontfanck.

Ende sal elken Pachter daerenbooven van de Thienden aen den Rentmeester voor het schryven ende Copie der Voorwaerden geven een Fles Wyns.

Sal ook ieder Pachter van ieder Parceel van de Thienden tot Gods-Geld aan den Rentmeester betalen van ieder groote Thiende ten minsten eenen Schellinck, ende van ieder der kleine Thienden ten minsten eenen halven Schellinck, op pœne van nulliteit van den pacht, ofte anders van datelyke executie.

Dee-

tandum, van den Koning van Spanjen, maar van den Abt van Everbeurde, die daar op prætensie hadde gemaakt.

MONTFORT.

Als

Deese Thienden ende andere Parceelen en sullen niet mogen pachten eenige Officieren van Syne Hoogheid, waer onder verstaen worden, ende mede begreepen te syn, Drost, Rentmeester, Scholtissen, Schepenen, Stad- ende Landschryvers ende Gerichtsbooden, nog ook eenige Geestelyke, Militaire nog Adelyke Persoonen, nog ook part ofte deel daer aen hebben, in 't heymelyke ofte openbaer, nog en sullen ook de voorschreve Persoonen mogen Borgen blyven.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

De Pachters van de Thienden tot Vlodorp van den Hatenbour ende Annendael, van de oude *ende nieuwen Cooren ende Hoeythienden* tot Roosteren van de Cooren en Hoeythienden tot Echt, in de Weerdt, van de Thiende tot Pey, Opgenbroek, Opgenhinged ende Sleek, met het geene meer daer onder gehooren magh, sullen met assistentie van de geweesene Pachters van de voorgaande jaeren xvjc., liij., lij., lj., inwendich ses weeken, ten langsten, naer dat aen eenen iederen respectivelyk den pacht sal verbleeven weesen, schuldich ende gehouden weesen onder hunne respective Handteekens aen den Rentmeester over te leeveren schriftelyke Declaratie van de Parceelen onder ieder van de voorsz. respective Thienden gehoorende, sonder daer te failleeren, op pœne dat men selve sal doen doen tot hunnen cost ende last binnen deesen loopende jaere.

Eindelyk word toegelaeten soo verre in deesen loopende jaere 1654 soo lange als naer date deeser verpachtinge het Cooren in den Velde sal staende blyven, eenige merkelyken Hagelslach ofte Heyrcracht gevielde (dat God genaedelyk verhoeden wil) en het Cooren daer door merkelyken beschaedicht wierde, dat sulcx de Pachters binnen d'eerste drie dagen daer naer aen den Rentmeester aenkondigen sullen, om met Schepenen ende Richterbooden van de Plaetse den geleedenen schade te mogen doen besichtigen, ende weerderen in syne des Rentmeesters presentie ofte van die van syne Gecommitteerden, op coste der Pachters, om t'hunnen versoek daer naer by de Heeren van Syne Hoogheids Reekenkaamere in 's Gravenhage, of by al-

sul-

MONT-FORT.

Als tot het trekken van den *Novalen* Thiend uit Tuttingsgoed, onder den Holteren Dries geleefulken andere als van weegen den Heere Syne Hoogheids recht hebbende, daer toe souden mogen worden gecommitteert, daer over gedaen te worden, soo ende gelyk sal bevonden worden te behooren, maer de Pachters in 't geen voorschreeve gebrekkelyk weesende, en sullen geene quytscheldinge mogen pretendeeren.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Declaratie van de Parceelen der Thienden ende andere te verpachten in den Ampte Montfort, over ende in het jaer 1658.

Montfort.

De Thienden te Montfort, te weeten van het Boschveld ende alle andere Novalien ofte nieuwe aengemaekte Erven van particulieren aldaar, ende word niet opgehangen, als vergunt en toegestaen aan Peter Vogels Halffman van den Hof 's Konings Hof genaemt, voor sesse malder Roggen, drye malder Garsten, drye malder Boekweyt ende drye malder Haveren jaerlycx, als by de half Wincedulle van den 20 October 1651 by die van Syne Majesteits Reekenkamere met hem opgericht, daer van hier . . Memorie.

Lin.

De Coorenthienden tot Lin word opgehangen op acht en twintich paar, ieder paar van een malder Roggen, een half malder Boekweyt, en een halver malder Haver, ende is afgegaen op drye paar, ende daar voor gemynt by Merten Timmerman, die daar op heeft gestelt een hoogsel, Ruth Houben een half hoogsel, ende is met uitbranden van de Keersse aan Ruth Houben verbleeven.

Bergen, *Jan Hatert.*

Rantsoen.

Lin, Hoythienden.

De Hoythienden tot Lin is half vergunt ende toegestaen aen Halffman van 's Heeren Hof, Peter Vogels, ende d'ander helft word opgehangen op tachtentich pachtguldens, ende is afgegaen tot op veertich pachtguldens, ende daar voor

leegen, in welken Holteren Dries *geheel is uitgegeeven, aangegraven en ter culture gebragt*, mitsga-

voor gemynt by Wyn van Pol, die daar heeft geset vyf hoogsels, Wyn van Pol nog twee, ende is met uitbranden van de Keersse aan Wyn van Pol verbleeven.

Borgen, *Thys van Vlodorp.*

Rantsoen.

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Oosen, Cooren en Hoythiende.

De Cooren ende Hoeythienden tot Oosen word opgehangen op vyftien paar van een malder Roggen, een half malder Garsten ende drye guldens in Gelde het paar, en is afgegaen tot op vier paar, ende daar voor gemeynt by Ruth Houben, die daar op heeft geset een hoogsel, ende is met uitganck van de Keersse aan Ruth Houben verbleeven.

Borgen, *Jan Haters.*

Rantsoen.

Echt in de Weerdt.

Die Coorenthiende tot Echt in den Weerdt werd opgehangen op ses en veertig paar van een malder Roggen en een malder Haver ieder, ende is afgegaen tot op thien paar, ende is daar voor gemynt by Peter van Eyl, die daar op heeft gestelt twee hoogsels, Peter Gyskens een half hoogsel, ende is met uitbranden van de Keersse aan den selven verbleeven.

Borgen, *Meuris Gyskens.*

Rantsoen.

Echterweerdt, Hoythiend.

De Hoythiende tot Echt in de Weerdt word opgehangen op honderd pachtguldens, ende afgegaen zynde tot op vier en twintig pachtguldens, ende is daar door gemynt by Hendrik Horst, die daar op heeft geset vier hoogsels, Thonis Ruters twee hoogsels, Stencken Moors twee hoogsels, ende is met uitbranden van de Keersse aan Rencken Moors verbleeven.

Borgen, *Hendrik van Lin.*

Rantsoen.

MONT-FORT. gaders *van alle andere aangegravene Erven langs den Echter Bosch, die gebroken mogten syn en Vrugten dragen.*

En

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Echt, Pey, &c.

De Thiende tot Pey, Opgebroek, Opgehingen ende Sleck, met de Novalien aldaar, ende tot St. Joost aan de Echtersyde, en is niet opgehangen, vermits dat deselve is verlaten aan Teuwis Stelten ende Leetgen Peters Halffmans van Syne Hoogheids Lilbos by Acte van Syne Hoogheid en de Heeren van de Financie van den 13 Mey 1653.

Holterendries.

Ee Thiende van de geheelen Holterendries voor Vucht geleegen, word opgehangen op twintich paar van een malder Roggen, ende een malder Haver, ende is afgegaen op een paar, ende is daar voor gemynt by Teunis op den Poel, die daar op heeft geset een half hoogsel, ende is met uitbranden van de Keersse, aan den selven verbleeven.

Borgen.

Rantsoen.

Hatenbour ende Annendael.

De Thiende van Hatenbour ende Annendael worden opgehouden op dertich paar van een malder Roggen ende een malder Haver ieder, ende is afgegaan op ses paar, ende is daar voor gemynt by Seeger van Wichem, die daar op heeft geset een hoogsel, ende is met uitbranden van de Keersse aan den selven verbleeven.

Borgen.

Rantsoen.

Bracht.

De Coorenthiende tot Bracht en word niet opgehangen, als vergunt aan Jan van Lierop, Halffman van 's Heeren Hof voor vier malder Roggen, drie malder Boekweyts ende drie malder Haveren, booven noch het Weyland van Syne Hoogheid tot Bracht, die Horst genoemt, als by half We cedulle van den lesten October 1651.

Bracht,

En wyders uit het Extract sub E. dat respective in de jaaren 1653, 1695, en 1696 diverse Gemeen-

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Bracht.

De Hoythiende tot Bracht is gelaeten aen de Halfluiden van de Bongaertshof ende 's Grevenhof, om half en half, te gebruiken voor de Beesten, tusschen Syne Hoogheid en hun ten halven staende, duurende hunne halff Winsjaeren, daer van hier . . . . Memorie.

Roosteren.

De oude Coorenthiende tot Roosteren word opgehangen op honderd negen paar van een malder Roggen, een malder Garsten, en een half malder Boekweyt, ende is afgegaen tot op een en dertig paer, ende is daer voor gemynt by Jacob van den Bergh, die daer op heeft geset agt hoogsels, Claes Dieters twee hoogsels, Claes Dieters noch drye, Jan Housmans een hoogsel, Dirck van Toor een half hoogsel, Willem Custers een half, Dirck van Toor noch een half, Willem van Custers nog een half, Dirk van Toor nog een half hoogsel, ende is met uitbranden van de Keersse aan Dirck van Toor verbleeven.

Borgen, *Claes Dieters*, *Geurt Bussers*.

Rantsoen.

Roosteren.

De Lammer- ende Ganstiende tot Roosteren, sonder onderscheid of die den Heerschap of de Kinderen of Dienstbooden of anderen toebehooren, word opgehangen op veertig guldens ende is afgegaen tot op ses Pachtguldens, ende daar voor gemynt by Aret van Thoor die daar op heeft geset een hoogsel, ende is met uitbranden van de Keersse aan den selven verbleeven.

Borgen, *Jan Housman*.

Rantsoen.

Roosteren.

De oude Hoythiende tot Roosteren word opgehangen op honderd pachtguldens, ende is afgegaen tot op twee en twintich pachtguldens en een half, ende is daar voor gemynt by Aret van Thoor, die daar op heeft geset vier

 hoog-

MONTFORT. meentens-Gronden by Octroy syn uitgegeven geworden, en dat, offschoon de Reekenkamer te Roer-

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

hoogsels, ende is met uitbranden van de Keersse aen den selven verbleeven.

Borgen, *Willem Custerus.*

Rantsoen.

Roosteren.

De nieuwe Coorenthiende ende Hoythiende tot Roosteren, als onder malkanderen geleegen, word opgehangen op tnegentich pachtguldens, ende is afgegaen tot op een en dertig pachtguldens, ende is daer voor gemynt by Claes Dieters, die daar op heeft geset drye hoogsels, Jacob van den Bergh een half hoogsel, ende is met uitbranden van de Keersse aen den selven verbleeven.

Borgen, *Willem Custers.*

Rantsoen.

Nieustad.

De oude Coorenthiende van Syne Hoogheid tot Nieustad, ende de nieuwe Coorenthiende van de nieuwe aengemaekte Erven aldaer, die syne Hoogheid alleen toekomt, word opgehangen op veertich paar van een malder Roggen, een half malder Garsten, ende een half malder Boekweyt, ende is afgegaen op thien paar, ende is daar voor gemynt by Jan Gyskens, die daar op heeft geset een half hoogsel, Jan van Thoor een half, Jan Gyskens noch een half, Matthys Vaegts een half, Jan Driessen een half, Jan Gyskens noch een half, Aret Vaegts noch een half, Jan Gyskens noch een half, Simon Quaye een half, Jan Gyskens noch een half, ende is met uitbranden van de Keerssen aan Jan Gyskens verbleeven.

Borgen, *Geurt Driessen.*

Rantsoen.

Nieustad.

De oude ende nieuwe Hoythiende van de nieuwe aengemaekte Erven als vooren, word opgehangen op honderd pachtguldens ende is afgegaen tot op vier en twintich pacht-

Roermonde sig na de gedane Cessie van het Land en de Heerlykheid Montfort, in den jaare 1653 nog

MONTFORT.

De Domein-Raed aan zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

pachtguldens, ende is daar voor gemynt by Willem Curver, die daar op heeft geset twee hoogsels, ende is met uitbranden van de Keersse aan den selven verbleeven.

Borgen, *Jan Driessen*.

Rantsoen.

Vlodorp.

De Thiende van Syne Hoogheid tot Vlodorp, 't sy Cooren ofte Hooye daar onder meede begreepen, die van de Novalien ofte nieuwe aengemaekte Erven aldaer, ende meede van een deel daar van gehoorende onder Posterholt, sonder prejuditie van vrydom voor den tyd van ..... jaeren vergunt, over de honderd morgen uitgegeeven op Brieven van Octroy van ..... word opgehangen op twintich paar van een malder Rogge, ende een half malder Garsten, ende een half malder Boeckweyt, ende afgegaen synde tot op drye paar, ende is daar voor gemynt by Renier Herman, ende heeft daer op geset een half hoogsel, ende is met uitbranden van de Keersse aan den selven verbleeven.

Borgen, *Jacob den Custer*.

Rantsoen.

Odilienbergh.

De Thiende tot Odilienbergh met alle Novalien ofte nieuwe aengemerkte Erven aldaar, word opgehangen op negenthien paar van een malder Roggen ende een malder Haver, ende is afgegaen tot op vyf paar en een half, ende is daar voor gemynt by Reiner Hermans, die daar op heeft geset een half hoogsel, ende is met uitbranden van de Keersse aan den selven verbleeven.

Borgen, *Jacob den Custor*.

Rantsoen.

Beesel.

De Cooren-, Hoye-, Lamer-, Gans- ende Byenthiend tot Besel, mitsgaders met alle de nieuwe aengemaekte Erven aldaer, word opgehangen op seftien paar van een malder

MONT-FORT. nog wel heeft gemaintineert in de possessie, om den Octroyen, tot het op Chyns uitgeeven en ver-

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

der Roggen ende een malder Haver, ende is afgegaen tot op twee paar, ende is daer voor gemynt by Hubert Luyten, die daar op heeft geset een half hoogsel, ende is met uitbranden van de Keersse aan den selven verbleeven.

Borgen, *Gordt Luyten.*

Rantsoen.

Belffent.

De Cooren-, Hoye, Lamer-, Gans- ende Byenthiend tot Belffent, mitsgaders van de nieuwe aengemaekte Erven aldaer, word opgehangen op twelf paar van een malder Rogge ende een malder Haver, ende afgegaen synde tot op drye paar, ende is daar voor gemynt by Leonard Custers, die daar op heeft geset een half hoogsel, en is met uitbranden van de Keersse aan den selven gebleeven.

Borgen, *Leonard Keysers.*

Rantsoen.

Erkelens.

Den Tol tot Erkelens op Simonis en Jude dach word opgehangen op vyf en twintig pachtguldens, ende is afgegaen ses guldens en een halve, ende is daar voor gemynt by Aret van Gangelt noch een half, Merten Smets een half, Aert van Gangelt noch een half, Marten Smets een half, Aert van Gangelt noch een half, ende is met uitbranden van de de Keersse aan Aret van Gangel verbleeven.

Borgen, *Jeuck Gulyckers.*

Rantsoen.

Wagegeldt tot Lin.

Het Wagegeldt tot Lin dat aldaar te weesen placht, word gehouden in Erfpacht by die van de Stad van Ruremonde, ende daar betaelt jaarlyks festich guldens Brabands, daer van hier . . . . . Memorie.

Aldus opgehangen, afgegaen, gemynt ende met uytbranden van de Keersse verbleeven ten overstaen van twee Sche-

verkoopen van Gemeentens-Gronden, in den Lande van Montfort, te verleenen, deselve echter nooyt

MONTFORT.

Schepenen deese meede geteikent hebbende tot Montfort den lesten Junius xvj[c] vier en vyftich.

Was geteekent,

B. V. Bosbuysen, *Niclas Lazerets*,

Dit is het merk ✱ ✱ van *Jacob Raets.*

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

(4 hier voor bl. 615) D. Men laet een iegelyk weeten, dat de Gecommitteerde van Syne Koninglyke Majesteit van Groot-Brittannien, &c. op den 7 July 1695, synde Donderdag, in 't openbaer, aen de meestbiedenden op den Kasteele van Montfoort sal verpachten alle Syne Majesteits Thienden, hier naer gespecificeert:

Namentlyk;

De Koornthienden tot Montfoort.
De Koorn- en Hooythienden tot Linnen.
De Koorn ende Hooythienden tot Echt in de Weerr.
De Koornthienden tot Pay, Opgenbroeck, Opgengingen, ende Sleecke, *met de Novalien* aldaar, en tot Sint Joost, aen de Echterzyde.
De Koornthienden van den geheelen Holterendriesch, voor Vucht geleegen.
De Koorn- ende Hooythienden van Hatenbour en Annendael.
De Koornthienden tot Bracht.
De oude Koorn- en Hooythienden, ende *de nieuwe Koorn- en Hooythienden* tot Roosteren, mitsgaders de Lammer- ende Gansenthienden aldaar.
De oude en *nieuwe* Koornthienden, en de oude ende *nieuwe* Hooythienden van Nieuwstadt.
De Koornthienden tot Vloodorp, aan deese ende aan geene zyde de Roer.
De Koornthienden tot Odilienbergh.
De Koorn-, Hooy-, Lammer-, Ganse- en Byethienden van Besel en Belffent.

 Die

MONT-FORT. nooyt heeft gesustineert, of durven staande houden, dat de Chynsen en Thienden van die nieuw aan-

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Die daar toe gadinge heeft, koome ten voorsz. dage, goed tyds op 't Kasteel, en doet syn profyt.

Segget voort.

(5 hier voor bl. 616) E. Extract uit de geëxtendeerde Rekeninge der Domeynen van Monfort, over den jaare 1696; gedaan door Arnold van Langenakker by absentie van Louis Anthon de Longos, Rentmeester der voorsz. Domeynen.

Fol. 43 *verso.* *Anderen Ontfanck van Erf-Renten en Pagt-Goederen* in de Kerspel van Montfort. *Ende eerst van Erf-Renten.*

Post Alia.

Fol. 76 *verso.* Die van den Vleck Montfort hebben op voorgaande Consent van Syne Majesteits Reeckenkamere in Gelderland by Octroye van den 12 July 1653 van *Hunnuydens Gemeynte tot Erf verkogt ende uytgegeeven* vyfendertig kleyne Morgens gelegen op de Frontieren van Montfort ende Lynne naar het Lylaars Veldt neffens d'Erfgenamen van den Scholtis Johan Kehrn genaempt Froenhoven, folio xxxv verso overgelevert op des Rendants Voorsaets eerste Reeckeninge van den jaare xvic dry en vyftig folio vic. *boven de groeve ende smaele Tienden van iedere kleynen Morgen jaerlyks te betaelen eenen Chinspenninck van eenen stuyver Brabants in handen des Rentmeesters van Montfort*, in der tydt als men aldaar gewoonlyck is te betalen, dat is van de Chinsen op St. Andries, doende alsoo twee Ponden vyf Schellingen munte deeser Reeckeninge jaarlyks, alhoewel dat noch ter tydt daar van eenige Morgens ongebroocken syn gebleven, niettegenstaande de voorsz. somme als in des Rendants Voorsaets voorgaende Reeckeninge uitgetrocken tot. . . . ij £. v ß. —

Post

aangemaakte Landen aan den Koning van Spanjen, als Souverain souden competeeren, maar in te-

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Post Alia.

Fol. 82 *verso.* *Anderen Ontfanck van Erf-Renten ende Pagt-Goederen in den* Kerspel Lynne, *ende eerst van Erf-Renten tot Lynne.*

Post Alia.

Fol. 100 *verso.* Van seven Boenre of wel eenentwintig kleyne Morgen *Gemeinte by die van Lynne verkocbt* in jaare xv^c seven en seventigh, op toelaten van den Drossaert Merwysk, *compt syne Majesteit, boven die groeve ende smaele Tienden, van ieder Boenre twee stuyvers Brabands jaerlyks*, waar by de voorgaande Rentmeesters naar de Rysinge van de munte gereekent hebben drie stuyvers, ende alsoo eenentwintig Schellingen Artois des jaars, makende tyde deser Reeckeninge de voorgemelte eenentwintig Schellingen Artois, dus hier deselve . 1 £. 1 ß. —

Van andere elf cleyne Morgen ende honderd Roeden *Gemeynte by die van Lynne verkocbt* op Octroy van Syne Majesteits Reeckenkamere in Gelderlandt van den xxx Aprill xv^c vyfentachtich, compt Syne Majesteit booven de Grove ende Smaele Tienden, eenen stuyver Brabants of wel eenen Schelling Artois van elcken Morgen, daar van gerekent syn elf Schellingen Artois jaarlyks, dus hier

— xj ß. —

Van vierentwintig cleyne Morgen *Gemeynten gekegen in dat Boordt, by die van Lynne verkocbt* op consent van Syne Majesteits Reeckenkamere in Gelderland van den xvii February xv^c. twee en negentigh, *mits betaalende boven de groeve en smaele Tienden, uit elken cleynen Morgen eenen stuyver Brabants* in tyde der betaalinge cours hebbende, compt Syne Majesteit vier en twintig stuyvers, waar voor gerekent vier en twintig Schellingen Artois tyde deser Reekeninge, doende alsoo . 1 £. iiij ß. —

Pagt-Renten tot Lynne.

De Visserye in der Maesen tot Lynne (overmits de dry

 leste

MONT-FORT. tegendeel die altoos aan en ten behoeve van den Heer van Montfort, als tot desselfs *Dominiale* In-kom-

De Do-mein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heer-lykheid Mont-fort, door het Hof te Venlo.

leste jaaren van continuatie waren geëxpireert) is door den Rendant van nieuws verpacht, uit crachte van haar Edele Mogende auctorisatie in dato den vij Augusty xvic dry en negentigh overgelevert ter lest voorgaande Reeckeninge van den jaare xvj vier en negentigh folio ic verso, ende is verbleven aan Jan Severyns voor den tyd van ses achtere en volgende jaaren, edoch ten halven op te seggen die het van beyde syden niet langer en mochte believen te continueren, beginnende met Nieuwejaarsdagh den 1e January xvjc vier en negentigh, ende eyndigende met den lesten Decembris xvjc negen en negentigh, synde dit oversulks het derde lest, of derde sesde jaar tyde deeser Reekeninge voor de somma van sestigh Rycxdaelders, doende in munte deser Reekeninge een hondert vier en viertig Ponden, sonder dat den voornoemden Pachter met eenige Hooghselen, ofte Rantsoenpenningen heeft willen te doen hebben, uitwysens de Condities van Verpagtinge in dato den iij Dec. xvjc dry en negentigh ter lest voorgaende Reeckening van den jaare xvjc vier en negentig fol. ic j verso, insgelyck geëxhibeert onder Copie authenticque, dus hier de voorsz

ic. x £. iiij£.

Rantsoen nihil, vermits den voorn. Pachter met geene Rantsoen penn. oft Hooghselen en heeft willen te doen hebben, daar van hier . . . Memorie.

De Coorntiende tot Lynne is Anno xvjc. ses en negentigh tyde deser Reekeninge op voorgaande Acte van auctorisatie van de Heeren van den Raade ende Reeckeningen van Syne Majt. verbleven in handen van myne Heere den Raedt ende President Pesters als Commissaris over deese verpachtinge gestaan hebbende, mitsgaders Conditien ende Verpagtcedulle overgelevert hier voren fol. LXXI verso, verpacht ende verbleven, aan Lenaert Vuller voor ses paar, sonder te willen hoogen, te weeten ses Maldaren Rogge, dry Malderen Boekweyt, ende dry Malderen Haver, welke voorn. Vruchten genomen ter respective prysen als deselve van deesen Jaare in 't openbaar syn worden verkogt ende hier voren verantwoordt, bedragen te samen de somma van ses en sestigh ponden vyftien Schellingen seven ende eenen halven penningen munte deeser Reekeninge als van den Re-

komsten gehoorende, sonder eenige bedenkinge gelaten heeft, relatio tot het Extract sub E.

MONT-FORT.

Waar

Rogge . . .	40	13	0
Boekwyt	15	9	0
Ende Haver	10	13	7
	66	15	7

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Mont-fort, door het Hof te Venlo.

Maakende hier te saamen de voorschreeve . . . . LXVJ ∝. XV ß. VIIJ ₰.

Rantsoen van 't paar dertig Schellingen compt negen ponden, waar van niet word afgetrocken om dat den voorn. Pachter niet en heeft willen hoogen, dus hier deselve . . . . . IX ∝. — —

De Hooytiende tot Lynne is op voorgaande Acte van auctorisatie van de Heeren van den Raade ende Reeckeninge van Syne Majt. verbleeven in handen van myn Heere den Raadt ende Præsident Pesters als Commissaris over deese verpachtinge gestaan hebbende, mitsgadert Conditien ende Verpachtcedulle hier voren folio LXXJ verso overgelevert, verpacht ende verbleeven aan Jan Neven voor de somme van een honderd ende seventigh ponden munte deeser Reeckeninge, inbegreepen twee derdendeelen van de hoogselen, dus hier de voors. I^c. LXX ∝.

Rantsoen van 't pondt twee ende eenen halven Schelling compt een en twintig Ponden vyf Schellingen munte deeser Reeckeninge, waar van niet en word afgetrokken om dat de hoogselen hier boven van den Principalen Pachtpenninck zyn gedefalqueert, dus hier deselve

XXJ ∝. V ß. —

De Coorntiende tot Oosen, voor deesen ten deele Heybempden, dan nu alles tot Ackerland geredigeert, is op voorgaande Acte van auctorisatie van de Heeren van den Raade ende Reeckeningen van Syne Majesteit verbleven in handen van myn Heere den Raad ende President Pesters, als Commissaris over deese Verpagtinge gestaan hebbende, mitsgaders Conditien en Verpagtcedulle overgelevert hier voren fol. LXXJ verso verpacht ende verbleeven aan Jan Dirricx voor dry paar, te weeten dry Malder Roggen, een Malder dry Vat Gerst, ende negen Guldens Brabants aan Gelt, inbegrepen een half hoogsel, welcke voornoemde Vruchten alhier genomen ter respective prysen als deselve

van

MONT-FORT.

Waar omtrent all meede seer remarquabel en in deesen vry decisoir is.

Dat

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

van desen Jaare in 't openbaar syn worden verkogt ende hier voren verantwoord, bedragende tè samen met de gemelte negen guldens Brabants, ter somme van seven en dertigh ponden eenen Schellinck, Munte deeser Reeckeninge, als van den

Rogge	20	6	6
Gerst	7	14	6
Ende Gelt	9	0	0
	37	1	0

Maakende hier te saamen de voorf. xxxvij ℔ 1 ß.

Rantsoen van 't paar dertigh Schellingen komt vier Ponden tien Schellingen, waar van afgetogen seven Schellingen ses Penningen voor een halff hoogen, so blyft nog de summa van vier ponden twee Schellingen ses penningen Munte deeser Reekeninge, dus hier deselve

iiij ℔ ij ß. vj ₰.

Post Alia.

Fol. 111 *verso. Ander Ontfanck van Erf-Renten ende Pagt-Goederen in den Kerspel van Echt, Pey en Bracht, particulierende eerst Erf-Renten tot Echt, Pey ende Bracht voorsch.*

Post Alia.

Volgt het Capittel van de verkochte Gemeynte *tot Echt ende 't geene daar onder geboort.*

Fol. 118. Die voorgaande Rentmeesters hebben bevonden, *dat die van Echt ende vangen Aesterbergh voor ettelyke jaeren hebben verkogt, ende met eenen ook aangeslagen ende tot Erve gemaakt gehad onderscheidene Parceelen van hunne Gemeyntte* sonder voorweeten, consent of Octroy van Syne Majt. van Spagne, dewelke sy daarom niet en hebben willen kennen dan alleen in de Thienden, sonder eenige verdere Recognitie, weshalven by de voorf. voorgaande Rentmeesters doen van niet en is ontvangen geweest

MONT-FORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Dat wanneer de Scheepen en Geſwoorens van St. Odilienberg ſig in den jaare 1658 aan Stadhou-

weeſt, waar over die van Syne Majts. Reekenkamer d'Onderdaanen hebben in Proces betrokken, om alſulke Percheelen, geſteld te worden op een Jaarlykſe Recognitie tot bewaaringe van Syne Majts. Recht ende Gerechtigheid, volgens de meetinge daar van gedaan in December xvjc. achtien by den Landmeeter Meeſter Simon Stienen, genoemt Boekholdt, ten overſtaan van de Scholtiſſen Cornelis Wenſtenraedt ende den Licentiaat Pieter Boſsman, waar van de particuliere Verclaeringen ter Camere van Syne Majeſteit ſyn overgelevert ondertekent by den Licentiaat ende Landmeeter voornoemt, ſyn Hatart van Spée Amptman van Daelenbroeck, Gerart Grans Secretaris van den Stadhouder in Gelderlandt, den Advocaat Peter Bosman, beneffens andere, ſoo Schepenen als Inwoonders van Echt, Rooſteren, Ohe, ende Laeck, in naame ende van weegens d'Onderdaenen voornoempt, met die Heeren Super-Intendant, ende andere van die voorſ. Camere, ten overſtaen ende goeddunken van den Subſtitut Momboir Adam Fabri eyntelyk overeencommen ende veraccordeert, dat Sy over de redemptie van den Chyns Hunner Hoogheyden, *nu ſyne Majeſteit* van daar af voortaan tot prouffyt derſelve, van de beſte der Landeryen gelegen onder Bracht, Rooſteren, Ohe, ende Laeck, *van elk Boender boven de groeve ende ſmaele Tienden te ſullen betaalen op Kersavond twelf ſtuyvers* munte naar den Placcaerte jaerlyks volgens d'Extracten a folio xiiij recto, tot lvj. verſum overgelevert op des Rendants Voorſaets eerſte Reeckeninge van den jaare xvjc dry en vyftigh folio vj. waar van op Kersavont xvjc. twintigh het eerſte jaar te verſchynen, ende te betaalen ſoude ſyn, ende ſoo voorts Eeuwelyk ende Erffelyk, op conditien, dat Sy daar en boven ook tot hunne laſten ſullen betaalen ende dragen die ontcoſten van 't Proces, ende van de Meetinge voornoempt.

Als mede dat Sy van den voorſ. Chins op hunne reſpective Landeryen te ſtellen, ſouden mogen redimeeren binnen de eerſte vier jaaren ten Penninck twee en dertig.

Ende by faute van dyen, dat den voorſchreeven tyd overſtreecken ſynde den voorn. jaarlykſen Chins daar op altyd ſoude blyven boven die Groeve ende Smaele Tienden als voren.

Be-

MONTFORT. houder en Raaden van den Hove des Vorstendoms Gelre te Roermonde, by Requeste geaddres-

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Behalven dat die voorschreve Landeryen daar en boven altyd souden synde ende blyven onderworpen aan de Beden ende andere diergelyke Impositien ende Lasten als andere Landeryen van gelyke natuur, volgens het Acte van Accoord daar van opgerigt den 20 Juny xvjc twintig, geregistreert in Syne Majesteits Reekenkamere doenmaals tot Ruremonde, ende tegenswoordich tot Brussele, in 't Groot Register van alle Commissien, Acten, &c. boven met Letter N. geteeckent folio iijc. xxxij verso, t'zedert wanneer van die verkochde Gemeenten waar van die Proprietarissen, mitsgaders de groote ende Regenooten particulierlyk in 't lanck syn gestelt in de Reekeningen der voorgaande Rentmeesters, beloopende ter somme van vyf Ponden eenen Schellinck ses Penningen munte deeser Reekeninge, dus hier deselve . . v £. 1 ß. vj. d.

Van eenen Beempt geleegen aengen voorst agter Annendael by naar het Karcherveldt by het Swart *Ruyterken*, *eertyds verkogt uytte Gemeynte* groot ses hondert seventigh Roeden, dertien Voeten, is bereekent *dry Stuyvers van het Boenre*, doende jaarlyks vyf Schellingen munte deeser Reekeninge, dus hier deselve . . — v ß. —

Post Alia.

Fol. 128 *verso.* Van de Coornthiende tot Echt in den Weerdt, is op voorgaande Acte van auctorisatie van de Heeren van den Raade ende Reeckeningen van Syne Majesteit verbleven in handen van myn Heere den Raadt ende President Pesters als Commissaris over deese Verpagtinge gestaan hebbende, mitsgaders Conditien, ende Verpagtcedule in dato den x July xvjc ses en negentigh overgelevert hier vooren fol. LXXj verso, verpacht ende verbleven aan Claas Beerten voor viertien paar, ende een half, te weeten viertien Malderen, ende dry Vat Roggen ende viertien Malderen, dry Vat Haver, in begreepen ses Hoogen, welke voornoemde vruchten alhier genoomen te respective Prysen als deselve van deesen jaere in 't openbaar syn geworden verkogt ende hier vooren verantwoord, bedragen te saamen ter somma van een Hondert negen en vier-

dreſſeert, en om daar by geallegeerde reedenen verſogt hadden Conſent en Octroy, tot het verkoo-

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

viertig Ponden ſeventien Schellingen dry Penningen, munte deeſer Reekeninge, als van den

Rogge	98	4	9
Ende Haver . . .	51	12	6
	149	17	3

Maakende hier te ſaamen de voorſchreeve . . . rc XLIX ℔. XVIJ ß. III ₰.

Rantſoen van 't paar dertigh Schellingen, compt een en twintig Ponden vyfthien Schellingen, waar van afgetogen vier Ponden tien Schellingen voor ſes Hoogen, ſoo blyft nog ſeventien Ponden vyf Schellingen munte deeſer Reekeninge, dus hier deſelve . . XVIJ ℔. V ß. —

Van de Hooy-Tiende tot Echt in den Weerdt, is op voorgaande Acte van Auctoriſatie van de Heeren van den Raade ende Reekeninge van Syne Majeſteit verbleeven in handen van myn Heere den Raadt en Preſident Peſters als Commiſſaris over deeſe Verpachtinge geſtaan hebbende, mitsgaders Conditien ende Verpachtcedule in dato den x July XVJc ſes en negentig overgeleevert hier voren folio LXXJ verſo, verpacht ende verbleven aan Joannes Ingendock voor de ſomme van een Honderd ſes en viertig Ponden munte deeſe Reeckeninge in begreepen twee derdeparten van de Hooghſelen voor Syne Majeſteit, die daar op geſet ſyn, blyvende het reſteerende tot behoeve van den voorn. Pagter, tot welcker prouffyt deſelve aan den integraelen Pachtpenninck is gedefalqueert, dus hier de voorſ. . . . . rcXLVJ ℔. —

Rantſoen van 't Pond twee ende eenen halven Schellingen, komt achtien Ponden vyf Schellingen, waar van niet en word afgetoghen om dat des Pachters aandeelen van de Hooghſelen hier voren aan den principaelen Pachtpenninck ſyn gedefalqueert, dus hier de voorſ.

XVIIJ ℔. V ß. —

De Tiende tot Pey, Opgenbroeck, Opgenhingen ende Sleck, *mitte Novalien* aldaar, ende tot Sint Jooſt, is op voorgaande Acte van Auctoriſatie van de Heeren van den Raade ende Reeckeningen van Syne Majeſteit verbleeven in handen van myn Heere den Raadt ende Preſident Peſters als Commiſſaris over deeſe Verpagting der Tienden

MONTFORT. koopen van een klein Broexken uit de Gemeente, groot ongeveer twee Morgens, de gemelde Stad-

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

den gestaan hebbende, mitsgaders Conditien ende Verpachtcedule in dato den x July xvjc ses en negentigh overgelevert hier voren folio LXXJ verso, verpacht ende verbleeven aan Peter van den Bogaert voor twaalf paar, te weeten twaalf Malder Roggen ende twaalf Malder Haveren, in begreepen vier ende een half Hooghselen, welke voornoemde Vruchten, alhier genomen ter respective Prysen als deselve van deesen jaare in 't openbaar syn worden verkoght ende hier voren verantwoord, bedragen te samen ter somme van een Honderd vier en twintig Ponden ses Penningen, munte deeser Reekeninge als van den

Rogge . . .	81	6	0
Ende Haver . .	42	14	6
	124	0	6

Maakende hier te saamen de voorsz. &c. xxiiij ℒ. vj ß. Rantsoen van 't paar dertigh Schellingen, compt achtien Ponden waer van afgetoghen dry Ponden seven Schellingen ses Penningen voor vier ende een half Hoogen, soo blyft noch viertien Ponden twee Schellingen ses Penninge munte deeser Reeckeninge, dus hier deselve

xiiij ℒ. ij ß. vj ₰.

De Tienden van Hatebour en Annendael is op voorgaande Acte van Auctorisatie van de Heeren van den Raade ende Reekeningen van Syne Majesteit verbleeven in handen van myn Heere den Raadt ende President Pesters als Commissaris over de Verpachtinge deeser Tienden geseeten hebbende, mitsgaders Conditien ende Verpachtcedule overgelevert hier vooren folio LXXJ verso, verpacht ende verbleeven aan den Heere Grave van Pas voor elf ende een half paar, te weeten elf Malderen dry Vaten Rogge, ende elf Malderen dry Vaten Boekweyt, inbegreepen twee ende een half Hooghselen. welken voornoemde Vruchten alhier genoomen ter respective Prysen als deselve van deesen jaare in 't openbaar syn worden verkoght ende hier voren verantwoord, bedraagen te saamen ter somme van een Honderd seven en dertig Penningen twee Schellingen negen Penningen munte deeser Reeckeninge, als van den

Rog-

Stadhouder en Raaden, wel verre, van fulks *eygener autboriteit; en fonder voorkennisse van den Heer van* MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Rogge	77	18	3
Ende Boekweyt . . .	59	4	6
	137	2	9

Maakende hier te faamen de voorfchreeve . . rxxxvij ∝. ij ß. ix ₰.

Rantfoen van 't paar dertig Schellingen, komt feventien Ponden vyf Schellingen, waar van afgetogen een Pondt feventien Schellingen fes Penningen voor twee en een half Hoogen, foo blyft nog vyftien Ponden feven Schellingen fes Penningen munte deefer Reeckeningen, dus hier defelve . . . . xv ∝. vij ß. vj ₰.

De Thienden van den gebeelen Holteren Dries voor Vucht geleegen, is op voorgaande Acte van Auctorifatie van de Heeren van den Raade ende Reekeningen van Syne Majefteit verbleeven in handen van myn Heere den Raad ende Prefident Pefters als Commiffaris over de Verpachtinge deefer Thienden geftaan hebben, mitsgaders Conditien ende Verpachtcedulle overgelevert hier vooren folio LXXj verfo verpacht ende verbleeven aan Teunis Welters voor twee ende een half paar, te weeten twee Malderen dry Vaten Roggen, ende twee Malderen dry Vaten Haver, inbegreepen een Hooghfel welke voorn Rogge ende Haver alhier genomen tet refpective Pryfen als defelve van deefen jaare in 't openbaar verkogt ende hier vooren verantwoord fyn, bedragen te faamen ter fomma van vyf en twintig Ponden feftien Schellingen negen Penningen munte deefer Reekeninge, als van den

Rogge . . .	16	18	9
Ende Haver	8	18	0
	25	16	9

Maakende hier te faamen de voorfchreeve . . . . xxv ∝. xvj ß ix ₰.

Rantfoen van 't paar dertigh Schellingen compt dry Ponden vyftien Schellingen, waar van afgetoogen vyftien Schellingen voor een Hoogfel, foo blyven nog dry Ponden munte deefer Rekeninge, dus hier defelve iij ∝. — —

MONT-FORT. van *Montfort* te doen, gelyk echter het namaals opgerichte Hof te Venlo sig heeft onderstaan, dat

De Domein-Raad van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Fol. 87 *verso.* *Anderen Ontfanck van Erf-Renten ende Pagt-Goederen in den Kerspel van Ruesteren.*

Van den Hof &c.

Post Alia.

Fol. 159. Van *vier Boenre opgenlangen vercocht* op Octroye van Syne Majesteits Reekenkamere in Gelderland in dato den xviij Novembris xvj^c. vyf en negentigh, *boven de groeve ende smaele Tienden, jaarlyks op Kersavont vier Cappoenen ende twaalf Schellingen*, doende den Cappoen ad agt Schellingen ende den Schellinck tot twalff Penningen Artois munte deeser Reekeninge, compt te saamen . I 2 I 4 I 0

Van twee *Boenre Gemeente verkogt* op gelyke Octroy van den vierden Meert des jaars xvj^e met last *als voren*, compt hier 's jaars van twee Cappoenen ende *ses Schellingen*, te saamen . . . I I I I I 0

Van *een Boenre van vier en twintig Roeden ende vyf Voeten* genoempt het Koockelaar uit crachte van versoek van Syne Majesteits Reekenkamere in Gelderland *verkogt* in den jaare xvj^c. ij. ende xvij^c. iij. waar van gelykfaels betaeld worden naar advenant van een Boenre, eenen Cappoen ende dry Schellingen, doende ten pryse als voren I 0 I II I 2

Van *een Boenre* weeniger ses Roeden, in plaetse van ses Vrechten, geleegen op die Langen, op Octroye van den xv November xvj^c. iiij. *verkogt, gelt jaerlyks dry Hoenderen ende dry Schellingen*, doende vier Schellingen elck Hoen mitte dry Schellingen voorschreeve te saamen tyde deser Reekeninge . . . . I 0 I 15 I

Van *twee Boenre* weeniger seven Roeden, *verkogt* in plaetse van dry Boenre *Gemeynte* by Octroye van den ..ten January xvj^c. seven, vergunt te vercoopen neffens de Visserwaerd, *twee Cappoenen ende twee Schellingen* jaarlyks ten pryse als voren . . . I 0 I 18 I

Commen de voorst, vyf Parcheelen te saamen met Octroy vercoght in der maniere als voren, tyde deeser Reekeninge vyf Ponden tien Schellingen, dus hier deselve . v ∞. x s —

Nod

dat Request vooraf by Missive aan den Rentmees- MONT-
ter der Domeinen van Montfort P. Boshuysen, FORT.
ten

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Noch hebben *die van Roosteren eenige van hunne Gemeentten* sonder Octroy verkocht, waer van t'ondersoek, mitsgaders de meetinge gedaan is in 't jaer xvj^c. seventien door den Gesworen Landmeeter Simon Stienen ter presentie van den Scholtis Cornelis Weustenraedt, waer van volgens het Accoord van Syne Majesteits Reecken-kamere in Gelderland dienvolgende opgericht den xxiij Juny xvj^c. twintigh volgens d'Extracten folio LXij. recto overgelevert op des Rendants Voorsaets eerste Reekeninge van den jaare xvj^c. dry en vyftig, folio vj^c. mede die van Echt ende Bracht, *boven de grove ende smaele Tienden jaerlyks te betaalen staat op Kersavont twelff Stuyvers van elk Boenre* van 't beste Land, ende *dry Stuyvers van 't Boenre* van 't slegste ende syn daer van de Parceelen, te weeten.

Van vier Boenre seven en viertig Roeden Erfs, genaempt Sint Jacobs Camp, gelegen by de Visserweerdt, tegens twelf Stuyvers het Boenre als voren, komt te samen op Kersavont tyde deeser Reekeninge . . | 2 | 9 | 6

Noch van vyf hondert vyf en negentig Roeden ende een half, gereekent tot anderhalf Boenre by die van Roosteren den xxj October xvj^c. negentien verkogt gelegen in 't nieuw Gat onder 't Dall langs de Geleen, nu de Alde Maese, volgens den voorschreeven Accoordt jaarlyks

| 0 | 18 | 0

Van vyf honderd vyftig Roeden nu weesende eenen Bongaert, gelegen op die Doen, den xxviij Mey xv^c. tachentigh hier voren verkoght gelykfaels tegens twelf Stuyvers het Boenre, compt tyde deeser Reekeninge daar van | 0 | 4 | 6

Van een Placxken Gemeenten voor lange jaaren hier benevens opgegraven ende tot Erf gemaekt, groot seventien Roeden dertien Voeten, gelegen op de Leemcuyle, naar advenant van twelf Stuyvers het Boenre, als vooren compt

| 0 | 0 | 6

Ende nog eenen Bempt aldaar gelegen, groot honderd ende negen en twintig Roeden vier Voeten, gebruykt by Gelis Beckers op de Groeve tot Dieteren, tegens twelf Stuyvers het Boenre . . . | 0 | 3 | 9

Maakende van die gemelte vyf Parthyen by *die van*

MONT-FORT. ten fine van advys hebben gesonden, als sub G. 1. (7 hier na bl. 675) en G. 2. (8 bl. 675).

En

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Roosteren uitgegeeven, ende verkoght als voren, hier te samen des jaars op Kersavont, de somma van drie Ponden sestien Schellingen dry Penninge munte deeser Reekeningen voor deesen jaare xvjc. ses en negentig, hier deselve iij ℒ. xvj ß. iij ₰.

Post Alia.

Fol. 165 *verso.* De Koorntiende tot Roosteren is op voorgaande Acte van Auctorisatie van de Heeren van den Raade ende Reekeningen van Syne Majesteit, verbleven in handen van myn Heere den Raedt ende President Pesters als Commissaris over de Verpachtinge deeser Thienden gestaan hebbende, mitsgaders Conditien ende Verpagtcedule in dato den x July xvjc. ses en negentigh overgelevert hier voren folio LXXj verso, verpacht ende verbleven aan Robert Meretrée voor twee en viertig paar, te weeten een en twintig Malderen Rogge, twee en viertigh Malderen Wintergerst, ende een en twintig Malderen Boekweyt, inbegreepen ses Hoogen welke voorn. Vruchten alhier genoomen ter respective Prysen als deselve hier voren syn veantwoord, namentlyk de Wintergerst ten selven Pryse als verkogt is de Somergerst, bedragen te saamen vermogens Conditien en Verkoopcedule hier voren fol. xxij recto, overgeleevert, ter somma van vier honderd ses en festig Ponden viertien Schellingen en ses Penningen munte deeser Reekeningen, als van den

Rogge . . .	142	5	6
Gerst	216	6	0
Ende Boekweyt	108	3	0
	466	14	0

Maakende hier te saamen de voorschreeve . . iiijc. LXVLj ℒ. XIII ß. vj ₰.

Rantsoen van 't paar dertig Schellingen, compt dry en festigh Ponden, waar van afgetoogen vier Ponden tien Schellingen voor ses Hoogen, so blyft nogh de somme van agt en vyftigh Ponden tien Schellingen munte deeser Reekeninge, dus hier deselve . . LVIIJ ℒ. X. ß. —

Van

En dat Denselven Rentmeester daar op by Desselfs Bericht sub G. 3. (9 hier na bl. 676) (na eene korte allegatie, dat den Prince van Orange was *Grondheer* van den Lande en Heerlykheid Mont-

MONTFORT. De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Van de Hooytiende tot Roosteren is op voorgaande Acte van Auctorisatie van de Heeren van den Raade ende Reekeningen van Syne Majesteit, verbleven in handen van myn Heer den Raad ende President Pesters als Commissaris over de Verpagtinge deeser Tienden gestaan hebbende, mitsgaders Conditien en Verpachtcedule in dato den x July xvjc. ses en negentigh overgelevert hier voren fol. LXXj verso verpacht, ende verbleeven aan Daan Smeets, voor de somma van vier en vyftig Ponden, munte deeser Reekeninge, inbegreepen twee derdeparten van der tien Hoogselen, die daar op in 't geheel syn worden geset, blyvende het resteerende derdeparte afgetrokken tot prouffyt van de Verhoogers, dus hier de voorschreeve LIIIJ £. — —

Rantsoen van 't Pond twee ende eenen halven Schellingen compt ses Ponden vyftien Schellingen munte deeser Reekeninge, waar van om voorverhaalde redenen niet en word afgetogen, dus hier deselve , vj £. xv ß. —

Van de *nieuwe Coorentiende ende Hooytiende tot Roosteren mette Novalien ofte nieuwe aangemaakte Erven aldaar.* Deselve is uyt cragte van Auctorisatie van de Heeren van den Raade ende Reeckeningen van Syne Majesteit verbleeven in handen van myn Heere den Raad ende President Pesters, als Commissaris over de Verpachtinge deeser Tienden gestaan hebbende, mitsgaders Conditien ende Verpachtscedule overgelevert hier voren folio LXXj verso, verpacht ende verbleeven aen Claes Cuypers voor de somma van dertien Ponden tien Schellingen munte deeser Reeckeningen, inbegreepen dry Hoogen en twee derdedeelen van een Hooge boven het resteerende een derdedeel, 't welk ten behoeve van de Verhooghers gedefalqueert is, dus hier deselve - XIIJ £. X ß. —

Rantsoen van 't Pond twee ende eenen halven Schellingen, komt een Pond sestien Schellingen dry Penningen, munte deeser Reeckeningen, dus hier deselve

J £. XVJ ß. IIJ ₰.

MONT-FORT. Montfort, en geene mindere Gerechtigheden dan andere Grondheeren in den Vorstendom Gelre, die,

De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Fol. 169 *verso.* *Anderen Ontfanck van Erf-Renten ende Pagt-Goederen tot Vlodorp. Ende eerst van Erf-Renten tot Vlodorp.*

Van seeker &c.

Post Alia.

Fol. 175. Van *vyfthien cleyne Morgen Gemeynten* op Octroye van het Hof van Gelderland by die van Vlodorp *uytgegeven ende verkogt*, met last van een Hoen, of Henne van ieder Morgen jaarlyks, compt Syne Majesteit vyfthien Hoenderen het Hoen gereeckent, ad vier Schellingen, compt te beloopen de somme van dry Ponden munte deeser Reekeninge, dus hier deselve . . . iij £. — —

Van andere *twelf Morgen Gemeente verkogt* op Octroy van Syne Majesteits Reekenkamere in Gelderland van den x February xv^c. negen en tachtig geregistreert *in 't Groot* Regifter sub Numero M. folio ic. LV verso, overgelevert op des Rendants Voorsaets eerste Reekeninge van den jaare xvj^c. dry en vyftigh folio vj., genoemt onder de Doornen op den Landweeren aan den Lande van Gulick tegen het Uffeltsche Broeck gelegen, *met last van een Hoen ende eenen stuyver Chins van elcken Morgen, 's jaars boven die groove ende smacke Tienden*, maakende daar van tyde deeser Reekeninge twelf Hoenderen ende twelf Stuyvers Brabands tot vier Schellingen het Hoen, als vooren, beloopt te saamen de sommen van dry Ponden Arthois, dus hier deselve . . . . iij £. — —

Pegt-Regten tot Vlodorp.

De Tiende van Syne Majesteit tot Vlodorp aan deese syde van de Rour, het Lye Cooren of Hooy, *daar mede onder begreepen die van de Novalien, oft nieuwe aengemaekte Erven aldaer* naer den cant van Posterholt, is op voorgaande Acte van Auctorisatie van de Heeren van den Rade ende Reekeningen van Syne Majesteit, verbleeven in handen van myn Heere den Raad ende President Pesters als Commissaris over de Verpachtinge deeser Tiende gesien heb-

die, *tanquam directi Emphiteuseos Domini*, sodane Octroyen, als bewyslyk verleenden, maar wel meer-

MONT-FORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

hebbende, mitsgaders Conditien ende Verpachtcedule in dato den x July xvjc. ses en negentig overgelevert hier voren folio LXXJ verso, verpagt ende verbleeven aan Steven Smits voor vier Malder Roggen, twee Malder Gerst ende twee Malder Boekwyt, inbegreepen anderhalf Hooghset, welke voornoemde Vruchten alhier genomen ter respective prysen als deselve van deese jaare in 't openbaar syn worden verkogt ende hier voren verantwoord, bedraagen te saamen ter somme van seven en viertig Ponden viertien Schellingen munte deeser Reekeninge als van den

Rogge	27	2	0
Gerst	10	6	0
Ende Boekweyt	10	6	0
	47	14	0

Maakende hier te saamen de voorschreeve . . . . . XLVIJ ℒ. XIIIJ ß.

Rantsoen van 't paar dertich Schellingen, compt ses Ponden, waar van afgetoghen een Pondt, twee Schellingen ses Penningen voor anderhalf Hoogen, soo blyft nogh de somme van vier Ponden seventien Schellingen ses Pennigen, munte deeser Reekeninge, dus hier deselve IIIJ ℒ. XVIJ ß. VJ ₰.

De Coorntiende tot Vlodorp aan d'andere syde van de Rour naar den cant van Daelenbroeck aan, *daar mede onder begreepen die van de Novalien oft nieuwe aangemaakte Erven aldaar*, is op voorgaande Acte van Auctorisatie van de Heeren van den Raade ende Reekeningen van Syne Majesteit verbleven in handen van myn Heere den Raad ende President Pesters als Commissaris over de Verpagtinge deeser Tienden, gestaan hebbende, mitsgaders Conditien ende Verpachtcedule overgelevert hier voren folio LXXJ verso, verpacht ende verbleeven, aan Christiaan Ryckxkens voor vyf paer, te weeten vyf Malderen Rogge, twee ende een half Malderen Gerst, ende twee ende een half Malderen Boekweyt, inbegreepen twee Hoogen welke voornoemde Vruchten genomen ter respective prysen als deselve van deesen jaare in 't openbaar syn worden verkogt ende hier voren verantwoord, bedraagen te saamen ter somme

MONT-FORT. meerdere hadde, vermits Syne Majesteit *alle Deselfs Rechten*, uitgesondert alleen de Souverainiteit, aan

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

me van negen en vyftig Ponden twelf Schellingens ses Penningen, munte deeser Reekeningen, als van den

Rogge	33	17	6
Gerst	12	17	6
Ende Boekweyt . . .	12	17	6
	59	12	6

Maakende hier te saamen de voorschreeve . . . . . LIX £ XIJ ß. VJ ₰.

Rantsoen van 't paar dertig Schellingen compt seven Ponden tien Schellingen, waar van afgetoogen een Pond tien Schellingen voor twee Hooghselen, blyft nog de somma van ses Ponden munte deeser Reekeninge, dus hier deselve . . . . VJ £. — —

Fol. 180. *Anderen Ontfanck van Erf-Renten ende Pagt-Goederen onder Bracht ende Posterholt. Ende eerst van die Erf-Renten.*

Van die &c.

Post Alia.

Fol. 185. By den Enqueste ende metinge is bevonden dat *de Partbyen van de Gemeynte tot Bracht sonder Octroy verkogt*, ende volgens het Accoord van den xxxiij Juny xvj^c twintigh gesteld is op twaalf Stuyvers het Boenre van 't beste, en het slechtste op dry Stuyvers by die van Syne Majesteits Reeckenkamer tot Ruremonde op Kersavond Jaarlyks te betaalen, ter somme van een en twintig Schellingen Artois tyde deeser Reekeningen, dus hier deselve J £. J ß. —

Van *seven Boenre Gemeente by die van Bracht verkogt* op voorgaande Octroy aan hun daar toe vergund als op Octroy van Cantzellaer ende Raeden in Gelderland van den xxviiij Juny xvj^c veertien, geregistreert in 't groot Registerr van Syne Majesteits Reekenkamere in Gelderland. Geteekent met de letter N. folio ij^c xxv verso tot reparatie van de Kercke, ende Kerken Thooren aldaar, ende op Octroy van den xxj January xvj^c. seventien, *dry andere Boenderen al-*

aan den Heere Prince van Orange gecedeert en overgegeeven hadde) wel en te recht heeft gesusti-

alleen op recognitie van eenen stuyver Jaarlyks van 't Boenre neffens de groeve ende smaele Thienden, van welke vier, ende dry Boenderen te saamen seven Boenderen en Commen van Chins te beloopen seven Schellingen Artois tyde deeser Reekeninge, dus hier deselve — vij ß. —

Post Alia.

Fol. 191 *verso.* Van de Coorntiende tot Bracht is op voorgaande Acte van Auctorisatie van de Heeren van den Raade ende Reekeningen van Syne Majesteit verbleeven in handen van myn Heer den Raadt ende President Pesters, als Commissaris over de Verpachtinge deeser Thienden gestaan hebbende, mitsgaders Conditien ende Verpachtcedulle in dato den x July xvjc ses en negentigh overgelevert, hier voren fol. LXXj verso verpagt ende verbleeven aan Matthys Sintzelaers voor elff paar ende een half, te weeten elff Malder dry vaten Rogge vyf Malder vier vaten twee Coppen Boeckweyt ende vyf Malder vier vaten twee Coppen Haver inbegreepen vier oude ende een halff hoogen, welcken voornoemde Vruchten alhier genoemen ter respective prysen als deselve van deesen jaare in 't openbaar syn worden verkogt, ende hier vooren verantwoord, beloopen ter summa van een hónderd seven en twintigh ponden, negentien Schellingen elff ende eenen halven Penningen, munte deeser Reekeninge, als van den

Rogge	77	18	3
Boekweyt	29	12	3
Ende Haver , . .	20	9	5½
	127	19	11½

Maakende hier te saamen de voorscheeve . . . . icxxvij £. xix ß. xij ₰.

Rantsoen van 't paar dertig Schellingen, compt seventien Ponden vyf Schellingen, waar van afgetoghen dry Ponden seven Schellingen ses penningen voor vier ende een half hoogen, soo blyft nog de somme van dertien Ponden seventien Schellingen ses Penningen, munte deeser Reekeninge, dus hier deselve . . . . . xiij £. xvij ß. vj ₰.

Mont-fort.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

 De

MONT-FORT.

stineert, dat het accordeeren van dat versogte Octroy, niet aan Canceler en Raaden, maar aan den

De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

De Hoeytiende tot Bracht is verlaeten aan de Halfsluydens van Bongaerts Hof ende Schrevenhof om half en half gebruykt te worden voor de Beesten tusschen Syne Majesteit ende deselve Halfsluydens oft Pachters ten halven staande, volgens hunne Pachtcedulen, synde dit het vierde leste of vierde aghde Jaer, daar van hier . . . Memorie.

Fol. 194. *Anderen Ontfanck van Erf Renten ende Pacht-Goederen tot Besel ende Belfselt. Ende eerst van Erf-Renten.*

Van seekere &c.

Post Alia.

Fol. 194 *verso.* Van d'Onderdaanen van Besel noch de somma van twee Ponden eene Schellinck dry Penningen voor de weerde van dry Ruremuntsche Guldens *vervallende* op Martini *uyt saecke van sekere Gemeenten aan Huulwyden in Voortyden vergunt te veralieneeren* ende in voldoenis van hunne schulden, mits *ten behoeve van syne Majesteit daar van betaalende den voorf. last*, dus tyde deeser Reeckeninge de voorschreeve . . . ij ℔. i ß. iij ₰.

Van deselve vier en dertigh Schellingen, ende vier Penningen oboie munte deser Reekeninge op Martini des Jaars vervallende voor de weerde van derden halven gulden Ruremonts Geld *van andere Gemeenten hun vergunt te vercoopen ende te veralieneeren*, dus hier de voorschreeve j ℔. xiiij ß. iiij ₰.

Post Alia.

Fol. 196. Van *vyftien cleyne Morgen Gemeynten tot Besel verkogt* op consent van Cantzelaer ende Raeden in Gelderland, soo veele Hoenderen Jaarlyks doende tot vier Schellingen het Hoen, dry Ponden des Jaars, dus hier deselve iij ℔. — —

Van *tien Morgen Gemeynte* in 't jaar xv°. Lxxiij *verkogt* aan Jan van Cruchten doen ter tyd Scholtis tot Ruremonde, *mits van iederen Morgen betaalende het derdendeel* van

den Heere Prince van Orange competeerde, en teffens wel expresse geprotesteert, dat het selve

Mont-fort. De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

van een Schellinck Chins, doende naer de reysinge van de munte eenen Stuyver ofte twee Schellingen Artois des jaars, dus hier deselve . . . . . — x ß. —

Noch van *elf Morgen Gemeenten verkogt* in den jaare xvc. lxxiiij, lxxv. ende lxxvj. elf alsso Schellingen hier deselve . . . — xj ß. —

Van *sestien Boenre Gemeenten van dry Morgen op het Boenre*, op consent van Syne Majesteits Reeckenkaemere in Gelderland van den iij February xvc. lxxxvj verkoght *met last van boven de groeve ende smaele Tienden te geeven een Hoen, ende een gewoonlyken Chinspenninck van 't Boenre*, maeckende alsso sestien Hoenderen tot vier Schellingen 't stuck, ende acht en viertig deniers of Penningen tot twelf derselve op eenen Schellinck Artois, de somma van dry Ponden, acht Schellingen 's jaars, dus hier deselve iij £. viij ß. —

Pacht-Renten tot Besel.

Van de *Cooren- Lammer- Gans- en de Bientiende tot Besel, mitsgaders van de nieuwe aengemaekte Erven aldaar*, is op voorgaande Acte van Auctorisatie van haar Edele Mog. Heeren van den Raede ende Reekeningen van Syne Majesteit verbleven in handen van myn Heere den Raedt ende Præsident Pesters als Commissaris over de Verpagtinge deeser Tienden gestaan hebbende, mitsgaders Conditien ende Verpagtcedulle in dato den x July xvjc. ses en negentigh overgelevert, hier voren folio lxxj verso verpagt ende verbleeven aan Thys Rameckers voor ses ende een half paar, te weeten ses Malderen dry Vaaten Roggen, ende ses Malderen dry Vaaten Haver inbegreepen twee ende een half Hoogselen, welke voorn. Vruchten genoemen ter respective prysen als deselve van deesen jaere in het openbaar syn worden verkoght ende hier voren verantwoord, bedragen te saamen ter somma van seven en sestig Ponden dry Schellingen seven Penningen, munte deeser Reeckeninge, als van den

Rogge	44	0	9
Ende Haver	23	2	10
	67	3	7

Maakende hier te saamen de voors. lxvij £. iij ß. vij §.

Post

MONT-FORT. ve Octroy, door Canceler en Raaden verleent soude werden.

6. En

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Post Alia.

Fol. 202 *verso.* Van *twintigh cleyne Morgen Gemeynten* op Octroye van den xij July xvjc. *by die van Belfelt verkogt*, mits geevende *boven de groeve ende smaele Tienden van ieder Boender een Hoen ende eenen Chinspenninck van dry Deniers* van een Oort Stuyver 't stuck volgens den Register geteeckent littera N, folio ic. Liiij ten proffyte als voren, de somma van vier Ponden vyf Schellingen, dus hier deselve . . . . . iiij ₤. v. ß.—

Van *vyf en twintigh cleyne Morgen, acht en dertig Roeden Gemeenten by die van Belfelt* op Octroy van Cancelaer ende Raaden in Gelderland van den xiij October negen, geregistreert in 't groot Regißter van Syne Majesteits Reekerkamere, *met last van te betaalen twee stuyvers van 't Boenre*, ende alsoo van 't een twelff ende 't ander vier, ende oversulks sestien Stuyvers 's jaars.

Voorts dat Adam Daemen ook betaelen soude twee Stuyvers van 't Boenre ofte wel dry morgen Broecx tegen de voorsf. Hoeven gelegen, ende van de seven Morgen Heyde alleenlyk acht Stuyvers acht Penningen, maakende van acht Boenre by hem verkocht, maer ses Stuyvers acht Penningen 's jaers.

Waar by nu gevoegt van de resteerende achtien Morgen acht en dertig Roeden verkocht aen verscheide Persoonen tegens elcken Morgen een Hoen oft wel vier Stuyvers van 't stuk derselve, de somme van ses en dertig Schellingen.

Soo compt van de twee en vyftigh Morgen te saamen jaarlycx de somma van twee Ponden achtien Schellingen, dus hier deselve. . - . . ij ₤. xviij ß.—

Pacht-Renten tot Belfelt.

Van de *Coorn- Lammer- Gans- ende Bientiende tot Belfelt, mitsgaders van de nieuwe aengemaakte Erven aldaar*, is op voorgaande Acte van Auctorisatie van haar Edele Mogende Heeren van den Raade ende Reeckeningen van Syne Majesteit verbleven in handen van myn Heer den Raedt ende President Pesters, als Commissaris over de

Ve-

6. En laastelyk, dat wanneer de Regeerders en Inwoonders van de vrye Vlekke Montfort sig op den

MONT-FORT.

Verpachtinge deeser Tienden gestaan hebbende, mitsgaders Conditien ende Verpachtcedule, de dato den x July xvjc. ses en negentigh overgelevert hier voren folio LXXJ verso verpacht ende verbleeven aen Thys Ramaeckers voor seven ende een half paer, te weeten seven Malder dry Vaten Roggen ende seven Malderen dry Vaten Haver, inbegreepen dry ende een half Hooghselen, welke voornoem de Vruchten alhier genoemen ter respective prysen als deselve van deesen jaare in 't openbaar syn worden verkocht ende hier voren verantwoord, bedraegen te saamen de summa van seven en seventigh Ponden, tien Schellingen dry ende eenen halven Penninck, munte deeser Reeckeninge, als van den

Rogge . . .	50	16	3
Ende Haver . .	26	14	0^{1}
	77	10	3^{1}

Maakende hier te saamen de voorschreeve . . . LXXVIJ ℔. X ß. IIIJ ₰.

De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Mont-fort, door het Hof te Venlo.

Post Alia.

Fol. 218. *Anderen Ontfanck van Erf-Renten ende Pagt-Goederen tot Bergh. Ende eerst van Erf-Renten.*

Post Alia.

Fol. 214 *verso.* Van *verscheidene Parceelen verkochte Gemeenten tot Bergh* de somma van elf Ponden sestien Schellingen vier Penningen obole jaerlycx, namentlyk van elf Morgen *Gemeynten verkogt*, in 't jaar xvc. vier en seventigh, waer van edoch die vyf Morgen gehooren onder Posterhólt, *met last van een derdendeel van eenen schellinck van ieder Morgen Chins* naer de reysinge van de munte de somma van elf Schellingen munte deeser Reeckeninge 's jaers, dus hier deselve . . | 0 | 11 | 0

Van *vier Boenre gelegen* aen Cranssen Eycken, *verkogt* in 't jaar xvc. vier en seventigh, hoewel sulcx is vergunt ende geapprobeert by Octroy van Syne Majesteits Reeckenkaemer tot Ruremonde den XIX November xvc. vier en tagh-tigh,

MONT-FORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

den 9 October 1694 by Requeste *aan Ons* geaddresseert en daar by versogt hadden; permissie om

tig, dienende voor den volgenden Articulen, *met last van eenen Cappoen ende dry Chinspenningen van een Oort Stuyvers van 't stuk van 't Boender*, den Cappoen tot acht Schellingen ende een Chinspenninck tot negen Penningen gereekent de somma van vyf en dertig Schellingen, hier deselve . . . . | 1 | 15 | 0

Van omtrend *dry Boenders* onvruchtbaer Waeter, ende Mouraschachtige Erven wel vergunt te verkoopen by het voorgaande Octroy van den xix December xv^c. vier en tachtig, *ook eenen Cappoen, ende dry Chinspenningen* ieder van een Oort Stuyvers het Boender.

Maar alsoo eerst is uitgegeeven ende verkocht in October des jaars vxj^c. negen, ende dat by Acte van Syne Majesteits Reeckenkaemere tot Ruremonde van den xxij Dec. xvj^c. vier, is vergunt ende toegelaaten, dat in plaatse van eenen Cappoen ende dry Schellingen Chinspenningen genoempt daer van niet meer en soude betaelen *als eenen halven* Chinspenninck van anderhalf Oort Stuyvers 's jaars van 't Boenre, soo lange, ende tot der tyd als dit voorsz. Erf niet en soude syn tot Weyde ofte Bouwlanden geredigeert, compt nogh ter tyd ende tot daer toe daer van eenen Schellinck ende eenen Penninck obole, dus hier deselve . | 0 | 1 | 1

Van *seventien cleyne Morgen van vier en twintig cleyne Morgen Gemeynte* op Octroy van Syne Majesteits Reekenkamer in Gelderland van den lesten Augusti xv^c. lxxxj. *met last van boven de groeve en smaele Tienden te betaalen een derdendeel van eenen Cappoen, ende eenen gewoonlycken Chinspenninck* van een Oort Stuyver 't stuk van den Morgen jaarlyks, het getal ende somme van vyf Cappoenen ende twee derdendeelen van eenen Cappoen tot acht Schellingen 't stuck doende twee Ponden vyf Schellingen negen Penningen, beloopende te saamen de somma van twee Ponden negen Schellingen seven Penningen jaarlyks, munte deeser Reekeninge, dus hier deselve | 2 | 9 | 7

De resteerende *dry Morgen* aan de Holtemer Voorstraat met eene syde, ende een Voorhoofd in de Blym, ende de Gemeynte gelegen, van de voorgemelte twintig Morgen onder die Dinghbanck hartten, als onder deselve Jurisdictie ge-

om seekere Gemeeptens Heyde en Broekland aldaar uit te mogen geeven, Wy doenmaals, by Dis-

MONT-FORT.

gehoorende, dus daar van hier als in voorgaande Reeckeningen . . . . . niet.

Van *acht Boenre* ofte wel vier en twintig Morgen alleen gebruykt wordende achtien oft een en twintig, resteerende van die acht en viertigh, oft een en vyftigh cleyne Morgen *Gemeynte* in de voorgaande Articulen te syn verkocht op Octroy van den lesten Augusti xvc. ses en tachtigh, daar toe bedragende *sestien oft seventien Boenre Gemeynte* by die van Bergh, soo met als sonder Octroy verkoght op last als vooren, het getael ende somme van acht Capoenen ende vier en twintigh Chinspenningen jaerlycx, doende tot acht Schellingen den Cappoen ende een Oort van eenen Schellinck den Chinspenninck, de somma van dry Ponden tien Schellingen volgens d'Extracten folio twee en tachtigh recto, overgelevert op des Rendants Voorsaets eerste Reekeninge van den jaere xvjc. dry en vyftigh, folio vj. hier deselve . . . 1 3 | 10 | 0

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Mont-fort, door het Hof te Venlo.

Ende van *viertien Boenre ende twee derdendeelen van een Boenre* oft wel vier en twintig cleyne Morgen *Gemeynten* by Octroy van den Raede van Gelderland van den xxvij April xvjc. dry, aan die van Odilienberg voorschreeve vergunt *te verkoopen* een deel van Lerop ende een deel van Joncker Barels Erf ten naasten by Lerop geleegen, ende Syne Huyse, ende een deel van de Bergerheyde, soo naest Berg als boven der Vrouwen Abdissen Bosch op de Frontieren van Bergh oft Limyten derselven langs een Veldt van gemelde Reutgen, ende ten lasten naar Paerlo, *op last der Coopers van de grove ende smaele Tienden syne Majesteit toestendigh van gelycke Landeryen jaerlyks te berichten ende te betaelen van gelyken een Hoen met eenen gewoonlyken Chinspenninck in handen van den Rentmeester ter tydt synde, als men andere syne Majesteit Tienden gewoonlyck is te betaalen*, getal ende somme van viertien Hoenderen, ende twee derdendeelen van een Hoen ende vier en twintig Chinspenningen, doende het Hoen tot vier Schellingen, ende elcken Chinspenninck tot dry Penningen 't stuk de somme van dry Ponden negen Schellingen acht Penningen, dus hier deselve . 1 3 | 9 | 8

Ende noch *ses oft seven Morgen onverkocht gebleeven van*

MONT-FORT.

Dispositif van den eersten November 1694 den substituit Rentmeester der Domeinen van Montfort

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

van de Gemeynte, dewelke is gedestineert geweest op magt van het Octroy Art. Præcedent, verhaelt, dewelcke den Rendant tot noch toe niet en heeft ervaeren dat t'zedert verkocht syn worden, waer van, om daer op te mogen worden gelet tot bewaeringe van Syne Majesteits Recht ende Gerechtigheid, in tyden ende wylen den Rendant hier als in alle voorgaande Reeckeningen maeckt. Memorie.

Maekende hier in der manieren als voren te saamen de opgemelde elf Ponden sestien Schellingen vier Penningen obole jaarlyks, dus hier deselve - xj £. xvj ß. iiij ₰. obole.

Pacht-Renten tot Berch, &c.

Van *de Tiende tot Bergh met alle Novalien, oft nieuwe aangemaekte Erven aldaar*, is op voorgaande Acte van de Heeren van den Raede ende Reeckeningen van Syne Majesteit verbleeven in handen van myn Heere den Raad ende President Pesters als Commissaris over de Verpachtinge deeser Tienden gestaan hebbende, mitsgaders Conditien ende Verpachtcedule in dato den x July xvjc. ses en negentigh overgelevert hier vooren folio lxxj verso, verpagt ende verbleven aen Adam Clendt voor seven paer, te weeten seven Malderen Rogge, ende seven Malderen Haver, inbegreepen twee ende een half Hoogher welke voornoemde Vruchten alhier genoomen ter respective prysen als deselve van deesen jaare in 't openbaar syn worden verkoght, ende hier voren verantwoord, bedragen ter somme van twee en seventigh Ponden ses Schellingen elf ende eenen halven Penninck, munte deeser Reekeninge, als van den

Rogge	47	8	6
Ende Haver	24	18	5'
	72	6	11'

Maakende hier te saamen de voors. lxxij. vj ß. xj ₰.

Rantsoen van 't paer dertigh Schellingen, compt tien Ponden tien Schellingen, waar van afgetogen een Pond seventhien Schellingen ses Penningen voor twee ende een halffe hoogen, soo blyft nog acht Ponden, twelf Schel-

fort A. van Langenakker, hebben geauthoriseert, om *onder Onse approbatie* met de Supplianten te be-

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

lingen ses Penningen, munte deeser Reekeninge, dus hier deselve . . . . viij ∝. xij ß. vj ₰.

Post Alia.

Fol. 252. *Anderen Ontfanck van Erf-Renten en Pagt-Goederen tot Nieustad. Ende eerst van Erf-Renten.*

Van de &c.

Post Alia.

Fol. 253 *verso.* De *oude ende nieuwe Corentiende van de nieuwe aangemaekte Erven tot Nieustad*, die Syne Majesteit alleen toekompt, is voor deesen jaare xvjc. ses en negentig tyde deeser Reekeninge op voorgaande Acte van Auctorisatie van de Heeren van den Raade en Reeckeninge van Syne Majesteit verbleven in handen van myn Heere den Raad ende President Pesters, als Commissaris over de Verpagtinge deser thinden gestaan hebbende, mitsgaders Conditien en Verpagtcedule de dato den x July xvjc. ses en negentigh overgelevert, hier vooren folio LXXj verso, verpacht ende verbleeven aan Sander Otten voor twintigh paar, te weeten twintig Malderen Rogge, tien Malderen Gerst, ende tien Malderen Boekweyt inbegreepen seven ende een half Hoogen, welke voornoemde vruchten alhier genoemen ter respective Prysen als deselve van deesen jaere in 't openbaar syn worden verkogt, ende hier vooren verantwoord, bedragen te saamen ter somma van twee Hondert acht en dertig Ponden tien Schellingen, munte deser Reekeninge, als van den

Rogge . . .	135	10	0
Garst . . .	51	10	0
Ende Boekweyt . . .	51	10	0
	1238	10	0

Maakende hier te saamen de voorschreeve . . . . ijc. xxxviij ∝ x ß. —

Rantsoen van 't paar dertig Schellingen compt dertigh ponden, waar van afgetoghen vyf Ponden twelf Schellingen ses Penningen voor seven en een half hoogselen, so blyft nog vier en twintigh Ponden seven Schellingen ses Penningen, munt deeser Reekeninge, dus hier deselve

xxiiij ∝. vij ß. vj ₰.

Van

MONT-FORT. beraamen, de Conditien, op welke het gedaane versoek, aan Deselve soude konnen worden geac-

De Domein-Raad van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Van *de oude ende nieuwe Hooytiende van de Nieustad van de nieuwe aangemaeckte Erven aldaer*, is op voorgaende Acte en Auctorisatie van de Heeren van den Raade ende Reekeninge van Syne Majesteit verbleven in handen van myn Heere den Raad ende President Pesters, als Commissaris over de Verpachtinge deeser Tienden gestaan hebbende, mitsgaders Conditien ende Verpagtcedulle in dato den x July xvjc. ses en negentigh overgelevert hier voren folio LXXJ verso verbleeven aan Sander Otten voor de somme van twee en vyftigh Ponden, munte deeser Reekeninge, inbegreepen twee derdendeelen van hoogselen, dus hier deselve . . . . LIJ ∝. — —

Rantsoen van 't Pond twee ende een en halven Schellink, compt ses Ponden tien Schellingen, munte deeser Reeckeninge, waar van niet en werd afgetrokken, om dat het dertendeel der hooghselen voor den hooger hier boven aan de Pachtpenninck gedefalqueert is, dus hier deselve

VJ ∝. X ß. —

Van *eenen Beempt* genaempt den Tichelovem groot ses Vrechten ende eenige Roeden, gereekent tot anderhalf Boender, beneffens eenen quaeden Bempt by die van Nieustadt verkocht aan Jan Gressenich Borger tot Maesyck, van welke beyde Bempden den Coop is verantwoord, geconsenteert ende geapprobeert by Acte van Syne Majesteits Reekenkamere in Gelderland in dato den xvij November xvc. LXXVIJ met den last van onder anderen. van den Erven van den voorsz. Bempt genaamt den Ticheloven, beneffens de Groeven ende Smaele Tienden uyt elck Boenre te betaalen eenen Cappoen ende dry Chinspenningen van eenen Stuyver het stuk, de somme van dertien Schellingen acht Penningen obole Artois voor de weerde van anderhalve Cappoen ende vyfdenhalven Chinspenninck jaarlyk den Cappoen tegens acht Schellingen, ende eene Oort Stuyver elcken Chinspenninck gereeckent, dus tyde deeser Reekeninge, hier de voorschreeve . . . — XIIJ ß VIIJ ₰.

Noch *van een Boenre* derdehalf honderd Roeden by die van Nieustadt van hunne Gemeyntte verkocht op Octroye van Syne Majesteits Reeckenkamere voorsz. van den xj April xvc. LXXXIX. die derdehalf honderd Roeden in twee Parckeelen,

Mont-fort.

tordeert, en in 't werk gesteld, mitsgaders weegens de te betaalene jaarlyksche Chyns, van die uit

De Domein-Raed van zyne Hoogh: klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

len, het een seer na by de Haverter Brugge ende het ander Haverter Port oock geheeten den Ticheloven als vooren naast by de Stad synde, de dry deelen te saamen gereekent tot vyf Morgen, met last van te betaalen beneffens de Groeve en Smaele Tienden tot behoef van Syne Majesteit jaerlycx een Hoen, ende eenen jaarlykse Chinspenninck, doende de quantiteit van vyf Hoenderen, het stuk gereekent tot vier Schellingen, ende tot dyen vyf Stuyvers Chins jaarlycx, maeckt te saamen . 1 ∝. v ß. —

Post Alia.

Fol. 463 *verso*. Aldus gehoort, gereeckent ende gesllooten ter Caemere van Reeckeninge van Syne Co. Majesteit van Groot-Brittagne, in 's Gravenhage deesen 16 Juny 1699.

(Was getekent)

Joh. Pesters. W. van Assendelft.

(Onder stont)

Accordeert met de Origineele Reekeninge in het Hoofd deeses gemelt voor soo verre het geëxtraheerde aangaat. In kennisse van My Secretaris en Griffier.

(Was geteekent)

A. Ardesch.

(6 hier voor bl. 617) F. Conditien ende Voorwaarden waar op den Heer Scholtis der Stad en Hooftgerigt Echt *A. v. Langenacker*, als Rentm. van de Domeynen van Syne Con. Majt. van Gr. Brittan. in den Ampte van Montfoort ende tot Venray, ten overstaan van den H. Raad ende President Joan Pesters H. van Hartenbroek als Gecommit. van Syne hoogg. Majesteit ende die van den Gerigte van Montfoort, namentlyk Selis Leyendekkers in absentie van den H. Land Scholtis Cox, twee Schepenen ende den Landschryver Joan Crelbers na voorgaande affixie van Billetten gedaan op alle de Dorpen van 't voorsz. Ampt, ende ook tot Susteren, Echt, Nieuwstad en Rure-

 mon-

MONTFORT. uit te geeven Gronden, als sub H. 1. (10 hier na bl. 677).

Dat

De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

monde openbaarlyk ophangen ende verpaghten sal met uitbranden der Kerse de voorsz. Amtthienden hier na benoemt van deesen jaere 1701 op Dingsdag weesende den 12 July deselven jaars, als wanneer alle Perceelen sullen opgehangen, gemynt, afgegaan ende verhoogt worden na een yders welgevallen ende voor ende naar den noen des voors. daags, als wanneer een yder dies belust synde sal vrystaan te hoogen met soo veel hoogsels als 't hem sal goeddunken ende sal alsdan de Keersse ontsteeken worden op ieder der verpagten Parceel, ende sal met uitbranden derselve den Lesten hooger Pagter blyven: alles in der maniere ende voege hier naar volgende.

In den eersten sal men elke partie ophangen op eene tamelyke quantiteit Cooren, t'zye Terwe, Rogge, Spelt, Boekwyt, Gerst ofte Haver, Ruremontse Maate, te saamen op eene tamelyke somme van guldens tot twintig st. 't stuk, munte naar Syne Majesteits Placaaten.

Maar die Hoy thinden sal men in geld ophangen ende neer laaten gaan by ofte met eenen gl. min ofte meer tot datter Imant myn segt, om deselve Parceelen te verhoogen, ten minsten met een geheel ofte half hooghsel, ende daar naar een yder met soo veel hoogsels als 't hem sal goeddunken, van welke hoogselen in 't Cooren den Pager profyteeren sal vysthien stuyv. Brabands een geregte derdendeel.

Welverstaande nogtans dat die parthien, die gemeynt sullen worden in Cooren, sullen verhoogt worden met paaren ende half paaren naar een yders welgevallen, maar niet daar onder ende sal yder paar syn als volgt.

Is te weeten dat tot Roosteren een paar ofte hoogsel sal syn een half Malder Rogge, een half Malder Boekwyt, ende een Malder Gerst.

Alle de thinden geleegen in 't begrip Echt met syne onderhoorigheid sullen worden opgehange, gemeynt ende verhoogt met paaren van een Malder Roggen ende een Malder Haver elk.

Tot Nieuwstadt sal ieder paar syn een Malder Roggen, een half

MONTFORT.

Dat daar op tussen gemelde substituit Rentmeester en Geërfdens, mitsgaders Burgermeesteren, Sche-

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

half Malder Boekweyt, ende een half Malder Gersten.

Tot Wracht sal ieder paar syn een Malder Roggen, een half Malder Boekweyt, ende een half Malder Haver.

Tot Montfoort sal ieder paar syn een Malder Roggen, een half Malder Boekweyt, ende een half Malder Haver, beneffens een half Malder Gerst.

Van de Cooren Thinde tot Linne sal ieder paar syn een paar, ik segge een Malder Roggen, een half Malder Boekweyt ende een half Malder Haver.

Tot Osen daar de Cooren ende Hoy Thinden te samen sullen verpacht worden, sal ieder paar syn een Malder Roggen, een half Malder Gerst ende dry gl. in geldt.

Tot Vlodorp sal ieder paar weesen een Malder Roggen, een half Malder Gerst ende een half Malder Boekweyt.

Tot St Odilienberg sal ieder paar wesen een Malder Roggen ende een Malder Haver.

Tot Besel gelyck oock tot Belfelt sal ieder paar wesen een Malder Roggen ende een Malder Haver.

Maar die partien die gemynt sullen worden in gelde onder de festhien gl. sullen verhoogt worden met dertig st. elk hoogsel, ende die partien dewelke tot 16 ende onder de festhien gl. sullen gemeynt worden, daar van sal elk hoogsel weesen dry gl. alles vry Cooren en Geld sonder dat van Syne Majesteits weegen sal gedoogt worden, dat van Syne Officieren t'zye groot ofte kleen nogte ook eenige Schatheffers ofte eenige gemeyne ende andere Luyden die de voorsz. Thienden ofte Pagters derselve uit dien hoofde met eenige Schattingen of Ongelden van gewin of gewerff ofte andere van wat naame die weesen mogten sullen mogen beswaart worden, om dat deselve Thinden van alle oude tyden syn vry ende onbeschadigt gehouden soo ende gelyk dat van dergelyken ende andere Domainen van Syne Majesteyt eyschende gebeurd, ende oft ymant dat niettegenstaande daar tegens eenige indragt wilde doen, dat sulken op aanklagte van de Geinteresseerden door die Last hebbende van Syne Majesteit sal geactioneert worden naar vereysch van de saaken ander ten Exempel.

'T voorsz. derdendeel van de hoogselen komende tot profyt van de hoogers, sal by den geenen, die met uitbranden van

MONT-FORT. Schepenen en Regeerders van het Dorp Montfort deelen aangaande, op den 6 April 1695 is ingesloo-ten,

De Do-mein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heer-lykheid Mont-fort, door het Hof te Venlo.

de Keesse sal Pachter blyven promptelyk aan de Verhoogers worden betaalt ten selven daage als by Pagter gebleeven is, of ten langsten binnen den 3 dag daar naar, ende daar sulx van het een of ander niet geschiet, sal den Suymigen daar van promptelyk worden geëxecuteert als voor s'Heeren geprivilegeerde Penn. met de kosten daar op gedaan ende voortaan daar naar te doen.

Alsoo verstaan word dat, alle de Hoofsteeden de welke ofte tot Akkerland, of tot Hooybempden gebruykt worden onder't Districht van alle Syne Majest. Thinden, in den Ampte ook meede tintbaar syn, soo sullen de Pagters neerstig toesigt neemen ende sorge draagen dat de geene, de welke daar van tot nu toe hebben gesustineert vry te houden, by hun daar toe gebragt ende vryelyk getient worden, en soo daar eenige syn die soude willen opponeeren, sullen sy de Opponenten met hunne naam en toenaamen aan den Rentmeester ende deselve aan de Kamer overgeeven, om daar over van Syne Majesteits Bevelhebbers geactioneert ende tot straffe ende correctie gebragt te worden.

Alsoo sommige ook verstaan worden eenigen tyd hier bevoorens sig verwondert te hebben inne te vaeren de Vrugten van hun gewasch soo van Raepsaet als andersints, aleer deselve van Syne Majesteits wegen waren getint tot groot naardeel derselve: soo word hier meede wel expresselyk geconditioneert dat deselve van nu voortaan niet meer en sal getollereert worden, op pœne van straffe ende correctie als vooren.

Ende om dat de Thintpachters sigh des niet en hebben te beklagen ten opsien van sulcke Vruchten als eerder mogen souden tydigh vallen om afgedaan te worden voor ende aleer de Thinden van Syne Maj. verpacht syn, sal den Rentmeester van nu voortaan op ieder plaetse daar sulck te vroegtydige Vruchten vallen mogten door de gerichs ofte Veldt Bodens in tyts doen waarnemen ende invaaren, met last dat deselve aan de Pachters van alsulcke Parceelen op hun gesinnen daar van goede ende bewyselycke verrichtinge overleveren ende reeken. sullen doen, mits dat hun daar van door de Pachters beloont worde naar de redelyckheyt.

De Pachters sullen tot verseekeringe van Syne Majesteit, en

ten, de Conventie sub H. 2. (11 hier na bl. 678) en deselve door voornoemde substituit Rentmeester by de

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

ende tot onderhoudinge van 't geene hier naar volght, op staende voet twee ofte meer Borgen hebben te stellen binnen het Ampt Montfoort genoegsaam geërft ende gegoyt tot erkenteniſſe van 't Gericht ofte andere geloofweerdige Luyden van de plaatse oft sulks dat den Rentm. te vreeden zy, welke Borgen alsoo elk op syn verburgt Parceel terstond sullen worden opgeschreeven ende aangeteekend.

Overmits W. aanschryvinge sullen deselve Borgen hunne Persoonen en alle hunne Goederen gereyde ende ongereyde als voor hunne eygen schuld met allen regten verwonnen ende een voor al in handen van den Rentm. verbinden ende de facto verbonden hebbende, in ende uit kragt deeser dergestalt dat den Keur des Rentm. weesen sal de Pagters ofte Gebruykers met de Borgen te saamen, ofte wel den een ofte den anderen ende een voor al in solidum aan synen Persoon, goed gereyt ofte ongereyt aan te tasten ingeval aan de betalinge eenig gebrek voorvallen mogte.

Soo verre ymand pagte die op staande voet geene genoegsaame Borgen en stelde, soo sal den Rentmeester alsulk Parceel wederom ophangen ende op nieuws verpagten, ende soo verre 't selve alsdan meer compt te gelden, sal strekken tot profyte van Syne Majesteit, ende soo verre min sal sulks den Rentm. aan alsulke Pagters (als geene genoegsaame Borgen konnende stellen) by dadelyke Executie mogen verhaalen.

Oft sal staan ende blyven tot keur van denselven Rentm. in cas voorsz. den anderen naast voorgaande verhoogen den den Pacht te laaten die denselven sal moeten aanveerden ende Pagter blyven voor 't geene hy daar voor gebooden heeft, ende waar hy des in gebreeken, soo sal men hen ook als voorsz. is syn verhoogen doen betaalen ende vallen op die andere ter tyd toe datter eenen sy die de Conditien voldoen.

Oft gebeurde datter in den afslag twee ofte meer gelyk myn seiden, soo dat men niet wel onderscheide en konde wye eerst myn geseit hadden, soo sal den Rentmeester de gemeynde partie wederom ophangen, tot dat ymand bescheydenlyk myn segt sonder bekroon van ymand, die alsdan den voorslag hebben sal, gelyke ordre salmen obser-

MONT-FORT.

de Remonstrantie sub H. 3. (12 hier na bl. 679) aan *Ons* ter approbatie overgelonden fynde, Wy by Dis-

De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

veeren indien men niet klaarlyk onderscheiden en konde wye met uitbranden der Keerse den lesten verhooger weere ende in sulken cas sal den Rentm. de Keerse aanstonds mogen uitblaasen tot dat het selve sal syn geschr.

Men sal den Rentm. niet mogen begaan indien hy hem vergreepe in t'afgegaan, maar houd hy ende blyft aan hem den eersten, tweeden ende derden afslag sonder bekroon als vooren.

Oft gebeurde dat den Rentmeester met eenige partie so leeg kwam in 't nedergaan al eer dat jemand *myn* seyde, dat hem dogte dat deselve haareweerde niet gelden en mogte, soo sal hy deselve tot Syne Majesteyt behoef mogen ophouden sonder bekroon van ymend.

De Pagters sullen gehouden syn de Thienden neerstig waar te neemen ende deselve in haar destrict en geregtigheid *in 't* geheel soo gaade te slaan, ende te collecteeren dat men van niemand word verhindert ofte verkort, ende en *sullen ook* geene vryheid toelaaten aan die geene die deTinden nog schuldig ende gehouden syn te betaalen sonder nogtans ymand daarenboven te verkorten of ongelyk te doen t'welk sy Pachters doende, sullen in alles gemaintineert worden ende soo verre yemand daar inne gebreekelyk gevonden wirden, sullen de Pagters gehouden syn deselve aan den Rentm. aan te brengen omme daar inne te doen remedieeren ende in soo verre de Pagters dat niet en deeden sal den schade op hun worden verhaalen. Alsoo men verstaat dat in eenige voorgaande jaaren, de Pagters ende Thindenaars van den Abt van Everbeurde zig onderstaan te hebben vervoorden ende de Tindpagters van Syne Majesteit dadelyk te doen afhaalen het derdendeel der Thindens van de nieuwe aangemaakte Erven tot Roosteren zedert eenige jaaren herwaards uit de Gemeynte uitgegeeven, daar inne de voorf. Abt niet geregtigt en is dan wel Syne Majesteit soo dat daaromme de voorf Thinden alsdan in pagt min hadde gegolden ende Syne Majesteits Recht in deesen quaalyk is bewaard, soo word hier meede geconditioneert dat de Pagters van Syne Majesteit alle Thinden van de nieuwe aangemaakte Erven tot Roosteren aan sig alleen behouden sullen sonder den Abt ofte Thindenaars of Pagters, in t'cleyn of groot daar inne te mogen kennen of ymand daar uit te laaten genie-

nen

Dispositif van den 19 April 1695, dat geconvenieerde hebben geaggreëert en geapprobeert, als sub H. 3. & H. 4. (13 hier na bl. 681).

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

En ten op pene van twintig Goldgulden te betaalen in handen des voorsz. Rentm. het een derdendeel tot behoef van den Aanbrenger, ende de tweede resteerende derdendeelen ten behoef van Syne Majesteit.

Alsoo den geheelen Holteren Dries, inbegreepen Tuttingsgoed, geleegen voor Vught op den Gelderschen Echtergrond is uitgegeeven op ende aangegraaven, ende tot culture gebrogt, ende dat de Eygenaars van Tuttingsgoed (hetwelke geschat word op den helft van den geheelen Holteren Dries) sig hier te bevooren hebben willen houden ende metter daad gehouden Tindvrye nergens anders op steunende dan dat het selve Goed aan de Kerke van Echt plagt te gelden vier ponden wasch en ses deniers jaarlyks, om dat die van Echt toelaaten ende vergunt hadden dat de Bewoonders van 't selve Goed hunne Kerke-Rechten mogten tot Vugt ontfangen als den Kerke van Echt ongeleegen weesende ende verstaan word de continuatie ende de betalinge daar van syn komen te cesseeren 't zeedert... overmits 't selve Goed niet meer en word bewoond, dan uit de Stad Vught, alhoewel de continuatie van betalinge aan Syne Majesteit niet en hadde te præjudicioneeren aan syn Thindtgeregtigheid als daar meede niet gemeynt hebbende, so word expressely geconditioneerd ende belast dat den Pagter van den geheelen Holteren Dries ook sal waarneemen ende sig doen leeveren de Thinde van Tuttingsgod wat daar van dependeert ende andersints binnen de Paalen op den Gelderschen Echtergrond of Bodem gelyk is, ende ist by aldien dat de Eygenaars sulks verwygeren sal den Pachter de Thinde wel opteekenen ende daar van aan den Rentm. schriftelyke Verklaaringe overleeveren, als meede van de Naame ende Toenaamen derselver, om by hem overgesonden te worden aan de Reekenk., ten eynde van hun niet alleen daar over maar ook over den agterstel van de Thinde voor den last hebbende van Syne Majesteit te doen actioneeren soo ende gelyk bevonden sal worden te behooren, van gelyken sal geschieden vant Kemptgen ende Weytgen geleegen binnen den Slagboom van Haeffelen ten beyde seyde van de Haefele Straat ende van den Camp, geleegen aan den Steen tegens het Haverter Veldt ende wat andere aangegravene Erven langs den Echter Bosch meer mogte gebrooken syn, ende Vrugten dragen op den ge-

MONTFORT.

En dat vervolgens door de Geërfdens en Regeerders van Montfort, *uit hoofde en op den grond van die* gemelde Gelderschen Echter Bodem Novalien synde.

De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

De Pagters sullen gehouden syn hunne Pagt wel ende loffelyk aan den Rentm. ofte aan syne Gecommitt. te betaalen op St. Andries Misse, te weeten de Vrugten van sulken goeden aard als is aangetoogen hier vooren Art. 6. in Ruremondsche Maate, ende Geld in munté naar Syne Maj. Placat. als vooren tot Montfoort, Ruremonde oft daar den Rentm. resideert.

Op alsulke uitdrukkelyke Conditien indien de betaalinge op den voorsz. tyd niet en geschiede dat den Rentm. of synen Bevelhebber de Pagters ofte Borgen by gemeyne Kerk Roopen ofte affixie van Billetten ofte mondelinge of by geschrifte in 't particulier eens gemaant hebbende, deselve sal mogen vervoorderen ende innen bywegen van dadelyk executie als Heeren gepriviligeerde Penningen ende Schulden ende of deselve met alle gerichs ende Rechtsregten uitgesleeten ende verwonnen waaren, behalven de Gerechtigheden ende Kosten daaromme gedaan, ende te doen sonder daar tegens Pandkeeringe te gestaaden.

Ende of daar over evenwel den Rentm. ofte synen Bevelhebber mette Pagters ofte hunne Borgen quaemen regtstrydig te worden, in sulken val sullen de Pagters ofte hunne Borgen in krags deeses ook schuldig syn, den Rentm. ofte synen Bevelhebber boven de Gerigtskosten op te leggen ende te betaalen syne verteerde kosten ende alle andere nodige ende bewysselyke.

Sal ook den Rentm. of syn Bevelh. om de Suymige des te beeter tot betalinge te konnen dwingen, ende pramen in cas van geene prompte betaling als boven, vermogen te gaan in eene goede Herberge der Plaatse daar de Suymige ende Borge souden mogen resideeren daar 't den Rentm. ofte syn Bevelh. believen mogte, ende daar Hy zeeker ende sonder perykel weesen konde ende aldaar blyven teeren op Kosten ende Last der Suymige tot dat den beloofden Pagt, door de Pagters ofte hunne Borge sal betaalt syn met alle Kosten.

Soo nogtans dat den Rentmeester oft synen Bevelh. daar toe zouden willen koomen, hy het aan de Suymige Pagters

die door Ons geapprobeerde Conventie, en de daar by aan Deselve verleende permissie tot het verkoopen en op Chyns MONTFORT.

ters ofte Borgen sal laaten weeten dry dagen te vooren, ende met eenen of die Leystinge sal geschieden van eenen of meer ende van wat Persoonen met designatie van Naamen ende Toenaamen derselver, ende als daar op niet en betaalen sal de Lystinge op den aangekondigden dag voortgaan ende blyven duuren, tot dat alles betaalt zy voorbehoudelyk ten dage dat den Rentm. ofte synen Bevelhebber in de Herbergen als vooren sal gekoomen zyn, hy daar van de Suymige Pachters sal waarschouwen in t'generaal sonder dat sal van nooden weesen andere designatie te doen ten waare dat zeedert de eerste waarschouwinge tot daar toe waare eenige veranderinge voorgevallen inw. gevallen hy nog eenige nieuwe designatie van de Naamen hun sal toesenden met goede vermaninge dat zy de Kosten tot hunnen besten Schouwen. *De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.*

Indien ymand uit saake van oude restanten van voorgaande jaaren oft eenige Penn. of Graanen van Landen, Bemden, Chinsen, Pagten, Thinden, Visçeryen, of diergelyke schuldig waaren, alsulken en derft den Rentm. voor geene Pagten aanneemen voor aleer hy hem ten vollen betaalt sal hebben, dan sal hem in sulken val vrystaan deselve Perceelen wederom op te hangen ende den voorigen verhooger te laaten in de maniere als geseit is van de Pagters geene genoegsaame Borgen konnen stellen.

Indien dat alle of eenige der Borgen van den Pacht, soo verarmde dat hy niet meer voor Borge en konden bestaan, of dat deselve kwame aflyvig te worden aleer dat de Pagt ten volle waare voldaan, in dervoegen dat den Rentm. hem daar meede niet genoegsaam bewaart en biele: In sulken val sal den Pagter deswegens van den Rentm. vermaand synde, schuldig syn andere Borgen te stellen, dat den Rentmeester daar meede te vreeden en bewaard sy, of sal den Pagters sulks niet doende van den Pagt vervallen syn, indien den Rentm. belieft, die alsdan op den Pagter meede sal verhaalen alle de Kosten diendhalven gedaan.

Oft gebeurde dat 'er eenige Parceelen van Thinden niet hoog genoeg en kwamen, dat den Rentmeester gewaar wierde dat eenige correspondentie of monopolie schuylde onder de Pagters, jaa alwaar ook ten tyde als de Keerse mogt in 't branden weesen, in sulken val sal den Rentmeester de Keerse mo-

MONT-FORT. *Chyns uitgeeven, van voornoemde Gemeente Heyde en Broekland* van den Hove, geordonneert in 't Over-quar-

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

mogen uitblasen en het Parceel aan sig houden, sonder bekroon van ymand wie ook sal mogen geschieden, ende den Pagt altoos nul syn, indien den Rentmeester naderhand ontdekken konde, dat'er eenig Parceel op diergelyke correspondentie of monopolie aan ymand verbleeven waare.

De Pagters sullen gehouden syn, terstond als haar den Pagt sal verbleeven syn, en onvermindert derselver, aan den Rentmeester te betaalen van het geene in Geld sal verpagt worden van elken gl. eens te ranҫoeneeren derden halven st. munte naar Syne Majesteits Placaaten ende voor elk paar Coorens, daar de verpagtinge in Cooren geschiet dertig st gelyke munte, daar van den Rentmeester sal schuldig syn te reekenen tot behoef van Syne Majesteit met de andere Penningen van Synen ontfang, daarenbooven sal elken Pagter Armengeld datelyk geeven naar gewoonte, op pœne van nulliteit van den Pagt, anders van dadelyke executie.

De Thinde en sullen niet mogen pagten eenige *Officiers* van Syne Majesteit, waar onder verstaan worden Drost, Rentmeester, Scholtussen, Schepenen, Stad en Landschryver, Gerigsboden, nog ook Geestelyke nog Militaire Persoonen, nog ook geen part of deel daar aan hebben in 't heymelyk of openbaar, nogte en sullen de voorsz. Persoonen geene Borge blyven.

De Pagters van de Thinden tot Vlodrop van Hatebour ende Annendaal van de oude en nieuwe Coorenthinden tot Echt in den Weerd, ende van de Thinde tot Pye, Opgenbroek, Opgenhingen, ende Sleck, met het geene daar onderhooren mag, sullen met assistentie van de geweesene Pachters van de voorgaande jaeren inwendigh ses weeken ten langhsten naar dat een ieder den Pacht respectivelyck sal verbleven syn, gehouden weesen onder hun handtteecken aan den Rentmeester over te leveren schriftelyke Declaratie van de Parceelen onder ieder der voorsz. Thinden gehoorende, sonder des te faillieren, op pœne dat men 't selve sal doen tot hunnen Last binnen desen loopende jaare.

Eyndelyck wordt toegelaten soo verre geduurende deesen jaare soo langh als naar dato deeser Verpachtinge het Cooren in den Velde staande blyft eenigen merkelyken Windt oft Hagelslaegh oft Haircracht geviele (dat Godt genadelyck ver-

quartier des Vorstendoms Gelre te Roermonde, verfogt synde het gewoone Octroy daar toe, het selve

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

verhouden wil) ende het Cooren daar door merkelyk beschadight wirde, dat sulcx de Pachters binnen de eerste dry dagen aan den Rentmeester aancondighen sullen om met Schepenen ende Gerichtsboode der plaatse den geleden schaade te mogen doen besightigen, ende werdeeren in des Rentmeesters presentie of synen Gecommitteerden op kosten der Pachters, om t'hunnen versoek daar naar by de Heeren van Syne Majesteits Raad ende Reekeninge in 's Gravenhagen of by alsulke andere als wegen Syne Majesteit daar toe soude gecommitteert worden, daar over te doen soo ende gelyk bevonden sal worden te behooren, maar de Pachters in het geene voorsz. is gebreekelyk weesende, en sullen geenen quintslagh mogen genieten.

Declaratie van de Thinden te verpagten staande in den Ampte van Montfort, over den jaare 1701.

Montfoort.

De Thinden tot Montfoort, te weeten van het Boschvelt, ende andere Novalien ofte nieuw aangemaakte Erven van Particulieren aldaar word opgehangen op 16 paar van een Mald. Rogge, een half Mald. Gerst, een half Mald. Boekweid, ende een half Mald. Haver, en is afgegaan tot op seven paar ende by niemand gemeind: De post Aprandio gemeint by R. Meuwissen, die gehoogt heeft 2 Hoogselen, J. op den Graaf 1 Hoogsel, F. Wambes, een half paar, L. Lutters een half paar, waar op de Keerse ontsteeken synde, is aan hem verbleeven: waaren onderteekend syne Borgen.

W. van Ophooven, Dirrik Beikers.

Linne Coorenthinde.

De Coorenthinden tot Linnen word opgehangen op negen paar van een Mald. Roggen, een half Mald. Boekweyt, ende een Mald. Haver, ende is afgegaan tot op 4½ gemeynd by R. Geyen, die gehoogt heeft ½ Hoogsel, J. v. Vlodorp een half paar, waar op de Keerse ontsteeken synde deselve aan hem verbleeven, waare ondergetek. syne Borgen.

Jacob van Venne.

Lin-

MONTFORT.

ve Hof dan ook, in Naame van Syne Koninglyke Majesteit van Spanjen, als Souverain Heer des Ampts.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Linne Hooythinden.

De Hooythindén tot Linne word opgehangen tot twee hondert en vyftig Gl., is afgegaan tot op 150 Gl., gemeint by J. v. d. Venne, die gehoogt heeft 15 Hoogselen, den Rentm. voor den Co. van Engel. 5 Hoogselen, J. v. d Venne drie, den voorsz. Rentmeester nog 2 Hoogsels, waar op de Keerse ontsteeken synde, is aan denselven verbleeven.

Borge syn Geld.

Oosden Coorenthinden.

De Cooren- en Hooythinden tot Oosden word opgeh. op 8 paar, van een Mald. Rogge en ½ Mald. Gerst en 3 Gl. in Geld, ende is afgegaan tot op ½, gemeynt by v. d. Venne, die gehoogt heeft een half paar, denselven een half Hoogsel J. Jenke, nog ½ H. Haaren nog ½ paar, waar op de Keerse ontsteeken synde, is aan denselven verbleeven, was ondergeteekent syn Borg.

R. Meuwissen.

Echter-Weerd Coorenthinden.

De Coorenthinden tot Echt in den Weerd word opgeh. tot op 20 paar van een Mald. Rogge ende 1 Mald. Haver, ende is afgegaan tot op 7½, gemeint by Jan van Neel, die gehoogt heeft 2 Hoogsels, F. Hakken een Hoogsel, J. Hacbour 1 Hoogsel, waar op de Keerse ontsteeken synde, is aan denselven verbleeven, syn Borgen waaren onderteekent.

Jacob Oesterberg, Nelisvan Gendyk.

Echter-Weerd Hooythinden.

De Hooythinden tot Echt in den Weerd word opgehangen op 180 Gl., ende is afgegaan tot op 90 Gl., gemeint by T. Waekers, die gehoogt heeft thien Hoogselen, waar op de Keerse ontsteeken synde, is aan denselven verbleeven, was onderteekent syn Borg.

J. Dieters.

Echt Peye.

De Thinden tot Peye Opgenbroek, Opgenhingen, ende de Sleck met de Novalien aldaar, ende tot St. Joost aan

de

Ampts Montfort, by Brieven van den 17 July 1705, dat Octroy heeft verleent gehad, als sub H. 5, (14 hier na bl. 681). **MONTFORT.**

Om-

de Echtersyde word opgehangen op 15 paar van een Mald. Rogge, en een Mald. Haver, ende is afgegaan tot op 7½ paar, gemeint by H. Kleermond, die gehoogt heeft 2 Hoogselen, F. Hacque 1 Hoosel, H. Jensen ½ Hoogsel, waar op de Keerse ontsteeken synde, is aan denselven verbleeven, waare ondertek. syn Borge.

Jan Vossen, en Jan van Neer.

De Holteren Dris Thinde voor Vugt geleegen, word opgehangen op 5 paar van een Mald. Rogge, ende een Mald. Haver, is afgegaan tot op een en ½, gemeint by Hr. Clemond, die gehoogt ½ Hoogsel, E. Muyser 1½, waar op de Keerse ontsteek. zynde, in aan denselven verbleeven, was geteek. zyne Borge.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

G. Werens.

Hatenbeur en Annedaal.

De Thinde van Hatenbour en Annendaal word opgehangen op 14 paar van een Mald. Roggen en soo veel Boekweyt, is afgegaan tot op 6, en by niemand gemeind, de Post Aprandio wederom opgehangen op tien paar, ende afgegaan tot op 6 paar, ende gemeint by H. Dome, die gehoogt heeft 1 Hoogsel, waar op de Keerse ontsteeken zynde, is aan denselven gebleeven, was onderteekent syn Borge.

G. Werens.

Bracht Coorenthinde.

De Coorenthinde tot Bracht word opgehangen op 13 paar van een Mald. Rogge, een ½ Mald. Boekweyt, ende ½ Mald. Haver, ende is afgegaan tot op 6 paar, gemeint by J. Brentjes, die gehoogt heeft een paar, waar op de Keerse ontsteeken zynde, by M. Smetseleers geset ½ Hoogsel, en is aan denselven verbleeven, was onderteekent syn Borge.

Wyn Rutte.

Bracht Hooythinde.

De Hooythinde tot Bracht ——— Memorie.

Roosteren.

De Coorenthinde tot Roosteren word opgehangen op 90 paar van een Mald. Gersten, ½ Mald. Rogge, ½ Mald.

Boek-

MONT-FORT. Omtrent al het welke alhier kortelyk te remarqueeren staat.

De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Boekweyt, is afgegaan tot op 30 paar, gemeint by G. Rynen, die gehoogt heeft op 6 Hoogselen, T. Dieters 1 Hoogsel, waar op de Keerse ontsteeken zynde, is by M. Schoenmakers geset ½ Hoogsel, W. Puylen, 1 Hoogsel, ende is aan hem verbleeven, waaren onderteekent syne Borgen.

Lins Schoelmeesters, D. Rynen.

Roosteren.

De Lammer- ende Ganzen Thinden tot Roosteren sonder onderscheid of die den Heerschap, Kinderen, Dienstbooden of anderen toekoomen, word opgehangen op 15 Gl., ende is afgegaan tot op 2½, gemeint by H. Peelleenders, die gehoogt heeft een Hoogsel, waar op de Keerse ontsteeken synde, is aan Denselven verbleeven.

Borgen syn Geld.

Roosteren.

De oude Hooythinden word opgehangen op 80 Gl., ende is afgegaan tot op 31 Gl., gemeint by T. Dieters, die gehoogt heeft 1 Hoogsel, A. Moors 4 Hoogsels, waar op de Keerse ontsteeken synde, is aan denselven verbleeven, was onderteekent syn Borg.

H. Oyen.

Roosteren.

De nieuwe Corenthinde tot Roosteren, alles onder malkander word opgehangen op 50 Gl., en is afgegaan tot op zeven Gl., gemeint by Z. van Bruggen, die gehoogt heeft 2 Hoogselen, waar op de Keerse ontsteeken zynde, is aan denselven verbleeven, syn Borge.

Welters Loemans.

Nieuwstad.

De oude Coorenthinde van S M. tot Nieuwstad, ende nieuwe Coorenthinde van de nieuwe aangemaakte Erven aldaar die S. M. alleen toekomt, word opgehangen op 19 paar van 1 Mald. Rogge, ½ Mald. Garst, ende een half Mald. Boekweyt, en is afgegaan tot op 6 p., gemeint by H. Jeurissen, die hoogt heeft ½ paar, den Rentm. ½ paar, A. Randenbourg nog een half, waar op de Keerse ontsteeken synde, is aan denselven verbleeven, waren onderteekent syn Borgen.

C. Fissen, H. Jeffer.

(a) Dat hier door so wel de Geërfdens en Regenten van Montfort, als de Raaden in den Hove van

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Nieuwstad.

De oude ende nieuwe Hoythinde van de nieuwe aangemaakte Erven aldaar, word opgehangen op 60 Gl., en is afgegaan tot 15 Gl., gemeint by H. Jesse, die geh. heeft 3 Hoogselen, J. Swilliens 2, waar op de Keerse ontsteeken synde, is by den H. Drossart gehoogt 1 Hoogsel, J. Pertjens 1, W. Keyen 1, D. Muysers 1, J Jesse 1, den H. Drossart Laar 1, D. Muyrers 1, J. Pustjens 1, Th. van Laar 1, en is aan hem verbleeven, was onderteekent syn Borg.

D. Muyren.

Vlorop.

De Coorenthinde van Syne Maj. te Vlorop aan deese syde van de Roer, daar meede onder begreepen de Novalien aldaar, ende meede van een deel daar van gehoorende onder Posthols, word opgehangen op 9 paar, van een Mald. Rogge, ½ Mald. Garst, ½ Mald. Boekweyt, is afgegaan tot op 2½ ende by niemand gemeint. De post a Prandio wederom opgehangen op 4 paar, ende gemeint by W. v. Palland, die gehoogt heeft ½ paar, ende is aan hem gebleeven.

Borge syn Geld.

Vlorop.

De Thinde van Syne Majesteit te Vlorop aan de andere syde van de Roer naar de kant van Dalenbroek, het sy Cooren of Hooy, daar meede onder begreepen de Novalien aldaar word opgehangen op negen paar van een Mald. Rogge, een half Mald. Gerst, ½ Mald. Boekweyt, ende is afgegaan tot 2½, gemeind by W. van Palland, die gehoogt heeft ½ paar, waar op de Keerse ontsteeken synde, is aan hem verbleeven.

Borge syn Geld.

Odilienberg.

De Thinde tot St. Odilienberg, met alle Novalien ende nieuwe aangemaakte Erven, werd opgehangen op 10 paar van een Mald. Rogge, ende 1 Mald. Haver, ende is afgegaan tot op 6, gemeint by L. Pauwelsen, die gehoogt heeft ½ paar, waar op de Keerse ontsteeken synde, is aan hem verbleeven, was onderteekent syn Borge.

J. Stokmans.

MONT-FORT. van Spaans Gelderland, speciaal by de præmissen van het Octroy sub H. 5. hebben erkent, dat den Heer

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Berg Reutgens Thinde.

De Thinde in 't Reutgen tot St. Odilienberg word opgehangen op 13 paar van een Mald. Rogge, en een Mald. Haver, ende is afgegaan tot 6 paar, ende by niemand gemeint, de Post a Prandio wederom opgehangen op 10 paar, en afgegaan op 7 paar, en gemeint ende aangehalden by den Rentm. tot profyt van Syne Majesteyt, en heeft deselve doen opvoeren door H. Cuypers Syne Maj. Pagter tot dasselray.

Beesel.

De Cooren-, Hoy-, Lamm., Gans-, ende Byen Thinde tot Beesel word opgehangen op 12 p. van 1 Mald. Rogge, en 1 Mald. Haver, ende is afgegaan tot op 3 ½, gemeint by T. Gerards, die gehoogt heeft ½ Hoogsel, waar op de Keerse ontsteeken synde, heeft den Rentm. geset ½ p., P. Quiten ½ p., en is aan hem verbleeven, was ondertekent syn Borg.

T. Gerards.

Belfelt.

De Cooren-, Hooy-, Lamm., Gans.- en Byen-Thinde word opgeh. op 30 paar van een M. Rogge, ende 1 Mald. Haver, ende is afgegaan op 4 paar, gemeint by J. vander Niet, die gehoogt heeft ½ paar, denselven nog 1½ paar, waar op de Keerse ontsteeken synde, is aan denselven verbleeven, was onderteekent.

Syn Borg syn Huis van d'Olie Straat.

Aldus opgehangen, afgegaan, gemeynt ende verbleeven, ten overstaan van de ondergel. Gecommitteerde en Gerigtpersoonen op 't Casteel tot Montfoort 12 July 1701.

A. v. Langenacker, *Selis Leyendekker*, in absentie van den Landscholtis *Thomas Maasen*, *Wyn van Poll.*
(Lager stond My present)

Joan. Crelbers.

(Lager stond)

Gecollationeert mette origineele Condition; is bevonden in substantie daar meede t'accordeeren by my ondergetekende openbaar Notaris. *Quod Attestor.*
(Geteekent)

P. Coppeineur. Not. pub.

Ex-

Heer van Montfort is *Grondheer* van die *Heerlyk-* MONT-
heid; en dat *sonder desselfs consent en aggreatie gee-* FORT.
ne

De Do-
(7 hier voor bl. 644) G. 1. *Eersaame, Vroome, Onse Lie-* *mein-*
ve Bysondere. *Raed*

Wy senden U hier inne geslooten Copie van de Supplicatie aan Ons gepresenteert by die Scheepenen ende Geswoorens tot St. Odilinberch, ende alsoo wy daar op niet eyndelyk en hebben willen disponeeren sonder alvoorens gehoort te hebben U advys. Soo is 't, dat Wy in naame ende van wegen Syne Majesteit als Hertog van Gelre, &c. ordonneeren ende beveelen ons 't selve advys op 't spoedigste over te senden, hier meede U in schuts van den Almogende beveelende.

van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Tot Ruremonde den 3 Augusty 1658.

Stadhouder ende Raade van Syne Majesteits Souveraine Hove des Vorstendoms Gelre &c.

Ter Ordonnantie van deselve

Geteekent,

N. Mane.

De Superscriptie was:

Den Eersaemen, Vromen, Onsen Lieve, Besunderen Pieter Bosbuysen, Rentmr. des Ampts Montfort &c.

(8 bl. 644) G. 2. *Aan de Ed. Hove van Gelderland.*

Verthoonen reverentelyk die Scheepenen ende Geswoorens van St. Odilienberch, welker gestalt die Sup. hebben een kleyn gemein Broexken van twee Morgens ongeveer, geleegen midden in 't Broek van de Eerw. Paters der Societeit Jesu tot Ruremonde, synde 't selve Broexken van kleyn Import, ende geen ofte immer lutter nuts ofte proufyts, aan de Gemeinte bybrengen, niet te min overmits 't selve geleegen is tussen die erve van de voorsz. Paters, syn die Supplianten in ervaringe gekoomen dat sy het selve voor eenen redelyken prys souden konnen verkoopen waar inne die Sup. in deesen benauwden tyd eenigsints het Karspel soude konnen te stade koomen die schattingen pro rata voldoen, ende die Militaire executien afweeren, soo veel mogelyk tot welken eynde die Supp. tegenswoordig alle practicabele middelen moeten voor die hand neemen ende gebruyken: edog alsoo

 dus-

MONTFORT. ne Gemeente Gronden, moogen verkogt of uitgegeeven worden.

(b)

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

dusdaanige distractie niet en soude mogen worden voorgenoomen sonder consent van Syne Majesteit, keeren die Supp. hun totten Ed. Hove, seer dienstelyk versoekende, ten fine den selve gelieve hun consent ende Octroy tot verkoopinge van 't voorf. Broexken, ten eynde als boven te accordeeren.

Dit doende &c.

En was onderteekent,

J. Gilkens.

(9 hier voor bl. 645) G. 3. *Eerweerdige, Wel Ed., Hoogwyse en Grootgebiedende Heeren.*

U Eerw. en Wel-Ed. Missive van den 3 Aug. lestleeden is aan my den eersten deeser behoorlyk overgeleevert, waar by alsoo deselve my toesonden seekere Supplicatie gepresenteert by die Scheepen en Geswoorens tot St. Odilienberch sollicitteerende Octroye om een klein gemein Broexken van ongeveer twee Morgens te mogen distraheeren, ende dat U Eerw. en Wel-Ed. daar op niet eyntelyken en hebben willen disponeeren, sonder alvoorens gehoort te hebben myn advys, dient tot voldoening van 't selve, dat mits ik ben in den Eed van denselve Prins van Oranien, ende oversulx schuldig alle dessels Dominien ende Geregtigheden te vervoorderen, ook inbreuk, schade en ongeregtigheeden voor soo veel mogelyk af te weeren, ende dat ik onder ootmoedige Correctie vastelyk vermeynt alsulke Octroye van myne voorsz. Heere Prince te moeten worden gesollicitieert, als synde Grontheer, ende niet hebben mindere geregtigheeden als andere Grontheeren van deesen Vorstendoms, dewelke soodanige Octroyen (gelyk bewyslyk tanquam directi emphitensios domini accordeeren ende vergunnen, maar wel meerdere door dien Syne Majesteit alle Syne Regten aan voorf. myne Heere Prince, uitgesondert de Souverainiteit heeft getransporteert ende overgeleevert, soo en wil ik niet twyffelen of U Eerw. en Wel-Ed. by deselfste geregtigheid myne voorsz. Heere den Prince van Oranien sullen verlaaten, renvoyeeren die Sollicitanten van 't gemelde Octroy tot denselven Heere Prince, den welke men niet en vermeynd dat U Eerw. en Wel-Ed. geneegen sullen syn ergens in te vernadeelen, of indien het tegendeel gebeuren soude genoodsaakt syn daar over te hoog-

(b) Dat so by de Conventie sub H. 2. als by de Brieven van Octroy sub H. 5. uitdrukkelyk is bedon-

MONTFORT.

hoogsten te protesteeren, gelyk ik in alsulken Cas daar tegens mits deese wel expresselyk ben protesteerende. Hier mede, God biddende deselve te bespaeren, in eene langsduurighe ende geluckfalige Regéeringhe, soecke anders niet dan altoos te wesen,

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Eerw. Wel-Ed. Hooghwyse en Grootgebiedende Heeren.

Leger stond

U Eerw. Wel-Ed. ende Eerw. gehoorsamichsten ende oetmoedighsten Dienaar.

Was onderteknet,

Peter van Boshuysen.

Noch leger stand,

Montfort den 16 Nov. 1658.

Het opschrift was

U Eerweerdighe Wel-Ed. Hooghwyse en Grootgebiedende Heeren, myn Heeren Vice-Cancelaer en Raeden van Syne Majts. Souvereynen Hove in den Vorstendom Gelre tot Ruremonde.

(10 hier voor bl. 660) H. 1. Extract uit het Register der Notulen van die van den Raade en Reeckeninge van Syne Majesteit van Groot-Brittannien, &c. &c. &c. Willem de Derde glorieuser gedagtenisse, &c. &c. &c.

Maandag den 1 November 1694.

Ingekomen het Berigt en Advys van Rentmeester Langenacker, van Montfoort, op de Requeste van de Regeerders en Inwoonders der Vryvlecke, Montfoort den 9 Oct. 1694 aan deesen Raaden gepresenteert, ten eynde om permissie te hebben tot uitgeeven van Gemeynte aldaar, en tot versoeken van Octroy.

Den Raad authoriseert den voorsz. Substitut Rentmeester om met de Suppliante over een te komen en te beraamen Conditien, onder welke het versoek soude mogen worden in het werk gesteld, mitsgaders wegens de te betaalene jaarlyk-

se

MONT-FORT. dongen: „ Dat wegens deese te verkopene Ge-
„ meente Gronden soude moeten werden betald
„ of

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

se Chyns per Boender, dog alles op Approbatie van deesen Raade.

Onder stond,

Accordeert met voorf. Register

Geteekent,

A. Ardesch.

(11 hiervoor bl. 663) H. 2. Alsoo de Geërfde ende Regeerders van Montfort Supplicando aan haar Ed. Mogende Heeren van den Raad ende Reekeninge van Syne Britanische Majesteit in 's Gravenhage versocht hebben om eenige Parceelen hunner Gemeynte, bestaende in Heyde ende Broeck te moghen uytgeven, om respective tot Ackerlandt ende Bempden geredigeert te worden, voor alsulcken Chyns ende Recognitie als men desweghen soude cunnen eens worden ende dat den Heere Scholtis Langenacker qq. als Rentmeester van Hoogste Syne Maj. Domeynen des Ampts Montfort, by appoinctement op deselve Requeste by Depost verleent den Eersten 9ber 1694, is geauthoriseert om met de voorn. geërfden ende Regeerders te Convenieren; Soo ist, dat deselve dyen aangaande met malcanderen syn overcommen ende geaccordeert in deser voeghen, dat van de Heyde dewelke van de voorn. Gemeente tot Ackerlandt sal worden gederigeert voor Thiende sal betaalt ofte gelevert worden d'Elfte Gerve, ende sulcx voor d'Eerstemaal in 't Derde Jaer naer de Reductie, dat is van de Derde Schaere, dewelke op alsulcke Landeryen sullen worden gesaeyt ende getrocken, ende voorts voor 't toecommende Eewelick ende Erffelijck, ende daar beneffens van jeder Boender des Jaars op Sint Andries te betaalen vyff Stuyvers Brabants voor Chyns, van gelycke te beginnen metten Derde Jaer, gelyck de Thiende op den voet als denselven Thienden ende Chyns gelevert ende betaelt worden van het heyveltjen, het welke op dese uytgegeve Gemeynte van denselven Aart ende Nature is uytschietende, ende dat van het Broeck het geene tot hoeybempden sal uytgegeven worden insgelix van ieder Boender des Jaars op St. Andries voor Chyn sullen betaalen gelycke vyf St. Brabants cours nemende, wie vooren d'andere Parceelen van 't Broeck,

„ of geleevert, van de Heyde, die tot Akkerland „ soude werden geredigeert voor *Thiend* de Elfde „ Gre-

MONTFORT.

Broeck, en sullen nu of immermeer aan de betaalinge der Thiende wesen onderworpen, op den voeth als oock Thindt vry syn, alle andere Bempden die tot Montfort van diergelicke Broeken voor desen syn aangemaakt, ter Consideratie dat desen Grondt is steryl, infructueus ende soodaeniglyck onderwaetert, dat den selven tot het aanhoogen om tot hoeybempden geformeert te worden, wel soo veel ende meer sal commen te Costen als daar van in dertigh of veertigh Jaaren waarschynelyck sal cunnen worden geprofiteert, alles Edogh onder aggreatie van Haare Ed. Mog. Heeren van welgemelden Raede van Syne Britanische Majesteit, ende met voorbehaldt dat in Cas van Aggreatie die daartoe noodige Octroye van Ed. Hove deses Vorstendombs besorght sal worden op Costen van de voorn. Geërfden ende Regeerders. In oircond van 't welk dese wedersyts is onderteeckent binnen Rurmonde den 6 April 1695.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

was onderteekent

A. van Langenaeker, Livinus Meys Pastor in Montfort, Joannes Franciscus Pollart, H. Hovelmans, Baenen, Johan Crebben, 1695. P. van Daelen noc: Patentis, M. Vlodrop, Theod. Cuypers, Geylis Leyendeckers, Wilm van Ophoven, Wyn van Poll, Jacob Muyoler, de merck (:) van Geurt Germes, Thomas Maesen.

Onder stond,

Accordeert mette simpele Copie.

Geteeckent,

S. A. Radmaeckers.

(12 hier voor, bl. 664) H. 3. Aen d'Ed. Mogende Heeren Myne Heeren die van de Raade ende Reeckeninge van Syne Koninckiyke Majesteit van Groot-Britagne.

Remonstreert met behoorlicke Reverentie den Scholtis tot Echt, Arnoldt van Langenacker, hoe dat hy als Substuyt Rentmeester van Syne Koninckliicke Majesteyt Domeynen des Ampts Montfort, vuyt crachte van haer Ed. Mog. neffensgaande authorisatie van den Eersten 9ber 1694, heeft ingegaan ende getroffen den medegaanden Accord met de Heeren Geërfdens, Borgemeester, Scheepenen, ende Re-

MONT- „ Gerve, en sulks de eerste reyse in het derde jaar
FORT. „ na de Reductie, dat is van het derde Schaar,
„ en

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

geerders van 't Dorp Montfort over seeckere Heyde van der selver Gemeente die sy geerne tot Erven souden redigeren ende in Culture brenghen, om dan daar naar in 't derde jaar van 't gebruyck, te geven d'ordinaire Thiende tot profyt van Syne Majesteyt, als oock dan van ieder boender vyf stuyvers Chyns jaarlix, waer toe de voorsz. Geërfdens, Borgemeester, Schepenen ende Regeerders moeten hebben behoorlick octroy, dat sy presenteeren voor den Raede van 't Spaensch Gelderlandt tot Ruremonde op hunne costen te versoeken, want nu den Remonstrant dit accord tot dienst van Syne Britanische Majesteyt heeft ingegaen, om de Domeynen van Montfort te verbeteren ende te vermeerderen, het welck geen plaetse en can grypen sonder U Ed. Mog. prealable aggreatie ende approbatie.

Soo keert hy hem tot U Ed. Mog. seer oedtmoedelyck versoeckende, ten sine deselve gelieven gediendt te syn het voorsz. accord t'aggreeren, ende t'approbeeren *op soodaenighe* Conditie, als naer reyper Deliberatie sullen gelieven t'arbitteren, t'welck doende &c.

was ondertekent,

A. van Langenacker, *ty*.

d'Ordonnantie was dese;

Die van den Raede ende Reekeninghen van Syne Coninklycke Majesteyt van Groodt Britagne gesien hebbende het annex schriftelijck accord by den Remonstrant volgens appoinctement van desen Raede op de Requeste van de Geërfdens Borgemeester, Schepenen ende Regeerders van Montfort den Eersten 9ber 1694, verleent met de selve Geërfdens op t'welbehaegen van desen Raede, aengegaen nopende d'Ordinaris Thiende ende Grondt Chyns van vyf stuyvers ieder bunder jaerlix, ten profyte van Syne Majesteyt te betaelen over seeckere Heyde van der selver Gemeente, hier neffens breder gementioneert het voorsz. accordt geaggreert ende geapprobeert, soo als het selve geaggreert ende geapprobeert wordt mits desen, ter Camer van den Raede ende Reeckeninghe van Hoogheyds Majesteyt.

„ en voorts Eeuwiglyk en Erflyk, en daar benee-
„ vens van ieder Boender des jaars op St. Andries
„ vyf
steyr. In s'Gravenhaeghe den 19 April 1695.

was geparabeert,

J. M. Pesters vt.,"

Onder stondt,

Ter Ordonnantie van deselve,

ende was onderteeckent,

C. W. Schuylenburch.

Onder stondt,

Accordeert mette simple Copie.

Geteeckent,

S. A. Rademaeckers.

MONTFORT. *De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.*

(13 hier voor bl. 665) H. 4. Extract uit het Register der Notulen van die van den Raade ende Reekeningen van Syne Koninklyke Majesteit van Groot-Brittannien Willem de Derde, glor. gedagtenis, &c.&c.&c.

Dynsdag den 19 April 1695.

Geleesen de Requesten van den Scholtis tot Echt, &c.

Nog geleesen de Requeste van deselve, tendeerende om te hebben Aggreatie van het Accoort, dat hy volgens authorisatie van deesen Raade met de Geërfdens, Borgemeesters, Schepenen en Regeerders van Montfort, gemaakt hadde over seekere Heyde der Gemeinten aldaar.

Fiat Approbatie.

Onder stondt,

Accordeert met 't voorsz. Register.

Geteekent,

A. Ardesch.

(14 bl. 671) H. 5. Extract uyt het Octroeyen-Boeck van den Ed. Hove van Gelderlandt, beginnende met den Jaere 1697 tot den Jaere 1708 incluys, gequoteert No. 4, alwaar onder andere fol. 169 verso & seqq. staat als volgt.

Die Raeden van den Hove geordonneert in 't Overquar-

MONT-FORT. „ vyf stuivers Brabands *voor Chyns*, insgelyks te „ beginnen met het derde jaar; En van het Broek- „ land,

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

tier des Vorstendoms Gelre, allen den geene die dese onse opene Brieven sullen sien ofte hoiren lesen, saluyt, doen te weten dat Wy hebben ontfangen die Supplicatie van de Gersden ende Regeerders van Montfort, inhoudende hoe dat onder het district hunner Jurisdictie wese exterende van den eenen kant eene heyde, ende aan den andere kant eenen infructuesen sterylen, Broeckachtigen grondt, beyde wesende de gemeynte waer van tot noch toe niet met allen en hadden connen geprouffiteert worden, onaengesien de gemelde heyde, soo ter cause van de situatie als natuyre geene bequaem te wesen om tot Ackerlandt ende het Broeck tot bempden te worden gederigeert, soo hadden de Supplianten geresolveert dese reductie te tenteeren tot dienst der Inwoonders *ende augmentie der Domeynen des Ampts Montfort, ende dyenvolgens daer over mit den Scholtis Langenacker als Rentmeester der opgemelte Domeynen (vuyt crachte van authorisatie tot sulken eynden op hem door syne Principaelen die van den Raede van Reeckeninge van syne Britansche Majesteit in 's Gravenhage gegeven) ingegaen den accordt van 6 April lestleden, den welken by der selver appoinctemente van den 19 dito, beyde aldaer in originali annex, oock weze geaggreert*, waer by onder anderen gestipuleert weze eenen Chinspenninck van vyf stuivers Brabants, op jeder boender des jaers, beneffens d'ordinaire Thiende der Vruchten, de welke op die te reducerene Ackerlanden souden commen te wasschen, wye vuyt den voorf. Accordt breeder conde worden gesien, dan alsoo den selven immiddels niet en conde sorteren eenigh effect als vuyt crachte van octroy door desen Hove daer toe te verleenen in Naeme van Syne Majesteit als Souveraine Heere des Ampts Montfort, soo keerden de Supplianten tot ten selven, oitmoidelyk biddende ten eynde het daer toe noodig Octroy aan hun mochte worden verleent, waer op het Hof den 22 9ber 1695. heeft gevraeght het advis van het officie Fiscael, ende by decreet van den 3 Febr. 1696 de Supplianten belast voor al t'exprimeeren ende aen te wysen de precise situatie ende quantiteyt der morgentaelen, die sy voorhebbens syn te vercoopen, ende daer toe tot hunne Requeste te voegen copie van

,, land, dat tot Hooy - Bempten soude werden
,, uitgegeeven, meede van ieder Boender des jaars
,, vyf

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

van Cessie van de Domeynen van Montfort ten proufyte van den Koninck van Engelant, en dat sulcx geschiet alles soude worden gestelt in handen van de tegenwoordigen Raed ende Momboir, om te doen de voordere debvoiren van officie, ende te dienen van naerder advys daer aen de Suppljanten by hun geschrift, van voldoeninghe geëxhibeert den 16 Juny lestleeden hebben voldaan, ende den Raed en Momboir deses Overquartiers mit syn advis ingevolgh de voorsz. Ordonnantie, ende die van den 27 dito, op die voorsz. voldoeninge gegeven, den 12 deses den Ed. Hove overleveert, waeromme, soo is 't dat Wy alle 't geene voorsz. aangemerckt genegen synde ter oitmoldige Bede van de Suppljanten, deselve hebben gepermitteert, geconsenteert ende geoctroyeert, permitteren, consenteren ende octroyeren mit dese opene Brieven van octroy, dat sy tot meesten prouffyt van haere Gemeynte ende ontlastinge van schulden van dyen sullen mogen vercoopen *op den voeth ende de conditien vermelt in 't acte van den 6 April* 1695 *copielyk annex hunne Requeste van den 22 9ber daer naer* een stuck Heyde groot omtrent tachentigh morgen, genoemt den Neerbosch, schietende aan eenen cant op den Gemeynte weg van Montfort naer dese Stad Ruremonde, ende van den anderen cant op den Waerder wegh, mit een voorhoof die gemeynte van Bergh ende de andere het Heyveltien, item een ander Parceel genoemt Peerdtsbroeck groot ongevehr ses Boender, gelegen beneffens den bandt van Willem van Ophoven ter eenre, ende ter andere zyden den Schorwinckel, schietende met een voorhoof op den gemeynen wegh, ende dat openbaerlyk mit den Kertzen vuytganck aen den meest daer voor biedende, te weeten dat de Coopers van de voorsz. Heyde, dewelke tot Ackerlant sal worden geredigeert voor Thiende sullen betaelen ofte leveren de elfste Gerve ende sulx voor d'eerstemael in 't derde Jaer naer de Reductie, dat is van de derde schaere, dewelke op alsulke Landeryen sullen worden gesaeyt ende getrocken, ende voorts voor 't toekommende euwelick ende erffelick, ende van jeder Boender des jaers op St. Andries betalen vyf stuyvers Brabants voor Chins van gelyken te beginnen mit het derde Jaar gelyk de thiende, op den voeth als de-

MONT- FORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

„ vyf ftuivers Brabands, op St. Andries te be- „ len en cours neemende als vooren. En

(c) Dat offchoon by de Brieven van Octroy H. 5. wel werd gefegt, dat de voorfz. Chyn- *Thienden*, op de geftelde tyd fouden werden volgt, *aan den geene die bevonden foude werden toe gerechtigt te wefen*, het felve echter niet fin te verftaan is, als of het eenigfints twyffel en nog geene uitgemaakte faak foude fyn of die *Chynfen en Thienden*, aan den Koning

felve thiende ende Chins gelevert ende betaelt worden 't Heyveltjen, en dat van het voorfz. Broeck het geene hoeybempden fal vuytgegeven worden, insgelix van je boender des jaers op St. Andries voor Chins fullen beta gelycke vyf ftuyvers Brabants, cours nemen wie voor ende fulcx fonder laft van thinde op den voeth als and Bempdem die tot Montfort van diergelyke Broecken vo defen fyn aangemaekt daar van exempt fyn, voorbehoude nochtans dat den voorfz. chins ende thiende op den gefte den tydt fullen worden gevolght aan de geene die daer te bevonden fal worden te wefen berechtight, ordonneren niet te min de gemelte Suppliariten die vercoopinge der voor Porceelen by hun hier boven geaccordeert, alvoorens b behoirlicke publicatie ende affixie van vierthien tot vierthie dagen, geduyrende den tyd van fes achtervolgende we ken, ende dat op drye Zondaegen in de Kercke aldaer te ftont naar de Hoochmiffe 't Volk 't meeft vergadert fyn aan een jeder bekent te maecken, ende daar mede te daeghvaerden allc de geene dye daar op eenigh Recht den willen pretendeeren ofte hun daar tegen opponeren om de redenen daar van den Hove over te geven binnen den felven tyd, op pene dat hun van nu voor als daar over hier mede wordt geimponeert een eeuwig fwygen, gegeven binnen de Stadt Ruremonde onder de Zegel van 't Overquartier defes Vorftendoms den 17 Dag van de maendt July in den jaere ons Heeren 1705.

Onder ftondt,

Accordeert by Extract.

Geteeckent, *S. A. Rennewart*

Spanjen, *als Souverain*, dan aan den Heer des Lands en der Heerlykheid Montfort als *Grondheer* competeerden; Neen geenfints, want het Hof van Spaans Gelderland was reets al te wel overtuigt, dat Syne Kon. Majesteit van Spanjen, na de cessie en overgifte van *het Land en de Heerlykheid Montfort, met alle Appendentien, Dependentien, Gerechtigheden en Jurisdictien van deselve, sonder iets te reserveeren*, in den jaare 1653, uit kragte der plegtige Tractaaten van 1647 en 1648 gedaan, geene de minste bevoegtheid *tot het Recht der Chynsen en Novale Thienden* meer hadde gehad, dat het selve alleen aan den Heer van Montfort, als *Grondheer* competeerde, en dat het contrair van dien ook nooyt was gesustineert.

MONTFORT. *De Gemeinte Raed van syne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.*

Terwyl meede het voorsz. Hof, indien hetselve maar de minste gedagten hadden gehad, dat Syne Koninglyke Majesteit van Spanjen nog eenig *Recht* op de *Chynsen en Novale Thienden*, in den Ampte van Montfort hadde, sig van sulke generaale woorden niet bedient, en *wel uitdrukkelyk* sodane Recht gereserveert soude hebben.

Maar is de voorsz. Clausule, als *dat de Chyns en Thiend soude volgen aan dengeene die bevonden soude werden, daar toe gerechtigt te weesen*, in de Brieven van Octroy sub H. 5°. enkel en alleen geinsereert geworden, uit hoofde en om reedenen, dat *doenmaals*, namentlyk in den Jaare 1705. nog niet gedecideert en uitgemaakt was, of het Land en de Heerlykheid Montfort aan Syne Koninglyke Majesteit van Pruyssen, die het selve aanstonds na doode van Koning William in possessie hadde doen nemen, dan aan Syne Hoogheid, den Heere Prince van Orange en Nassau, die sig tegen het besit van deese Heerlykheid, door den Koning van Pruyssen ten sterksten opposeerde, wettig in Eygendom toebehoorde en waaromtrent het gemelde Hof sig ten eenemaal onsydig wilde houden, ten eynde door aan een van beyde deese Hooge litigeerende Parthyen het bovengesegde *Chyns en Thiend Recht*, toe te erkennen, geene prejuditie aan de Hoofdquestie,

tie, te weeten over de Alinge Heerlykheid Montfort selfs toe te brengen.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

En dat dit de waare sin en het oogmerk van het Hof is geweest, blykt ten allerklaarsten hier uit: Dat na die verleende Brieven van Octroy des Jaars 1705, nog het selve Hof, nog iemand anders, namens den Koning van Spanjen, *als Souverain*, ooyt heeft gesustineert, dat Hoogst denselven, tot 't genot der Chynsen en Thienden van deese uitgegeevene Gronden, der Gemeente van Montfort geregtigt soude weesen, maar syn deselve aanstonds op het derde Jaar der Reductie deeser Gronden, tot Akkerland en Hooy-Bembden, *door den Rentmeester der Domeinen van Montfort, ten behoeve van Syne Koninglyke Majesteit van Pruyssen, als doenmaelige Possesseur der Heerlykheid Montfort*, ontfangen en verantwoord geworden, so als Uw Hoog Mog., dit nader sullen gelieven te verneemen, uit het Extract der Reekeningen van gemelde Domeinen over den Jaare 1708. sub H. 6. (15).

Ge-

(15) H. 6. Extract uit de Reekeninge der Domeinen van de Heerlykheid Montfort over den jaare 1708.

Reekening, Bewys ende Reliqua, dewelke aan den Allerdoorluchtigste, Grootmachtigsten Koning ende Heere, Heere Frederik van Godes Genade Koning in Pruyssen, Markgraaf tot Brandenborgh, des Heiligen Roomschen Ryks, Aarts Cameraer ende Keurvorst, Souverainen Prince van Orange, Neufchatel en Vallengin, tot Magdenborgh, Cleve, Gulik, Bergh, Stettin, Pommeren, der Cassuben ende Wender, tot Meckelenborgh, ook in Silesien en tot Crossen Hertog, Burghgraef tot Nurenbergh, Vorst tot Halberstad, Minden, Camin ende Meurs, Graaf tot Hohenzolleren, Rupin, Marck, Ravensbergh, Hohenstein, Teckelenborgh, Lingen, Buuren ende Leerdam, Marquis ter Veere en Vlissingen, Heere tot Ravenstein, der Landen Lauwenborgh ende Betuwe, ook Arley ende Breda, &c. &c. &c. Is doende Johan van Laar, Raad van Hoogstgedagte syne Majesteit, ende desselfs Rentmeester der Domainen ende verdere Goederen van den Ampte Montfort ende van de Thienden

Gelyk dan ook even *die selfde Chynsen en Novale Thienden*, by de volgende Reekeningen der Domei-

den van Venraey, ende dat van de voornoemde Domeinen ende Goederen voor den jaare beginende primo January 1708 ende eyndigende ultimo Xbris desselve jaars, die hy als Rentmeester verantwoord in Ponden, Schellingen ende Grooten Vlaams tot Veertigh Grooten een Pondt.

Post quadam alia.

Cap. 3. Anderen Onfang van Erffrenten ende Pachtgoederen in den Kerspel van Montfort. Ende eerst van Erfrenten.

Post quadam Alia.

Den Rendant exhibeert alhier onder Copie authenticque seekere Condities, op dewelke de Regeerders van Montfort uyt kragte van Octroy van den Edele Hove van Gelderland ende ingegaan Accord met Saliger Arnoldt van Langenacker, Rentmeester der Domeinen van Montfort, ende daar op gevolgde Approbatie van Raaden van Reekeninge van Syne Majesteit van Groot Brittannien, glor. Memorie, op den 15e ende 16e 7ber 1705 hebben verkogt dry en twintig Boender ende eene Vrechte Gemeynte, uyt seekere Heyde genoemt den Neerbosch, om geredigeert te worden tot Ackerlanden, ende dry en Twintig Vrechten ende twee halve Morgens uyt het Peerdtsbroek, om tot hoogbempden gemaekt te worden, met Conditie dat de Eygenaars of Aankopers van de voorn. Heyde die tot Ackerlandt gemaakt word, aan Syne Majesteit op 't derde jaar naar de Vercoopinge voor Thiende zullen geeven de elfste Gerve van alle de Vruchten, die daarop zullen wassen, ende daarenboven van yder Boender, betaalen op St. Andries Misse vyf Stuyvers Brabants voor eenen jaarlyksen Chyns, ende van 't Broek, zo tot Hooybempden gemaekt word, alleenlyk per Boender, eenen jaarlyksen Chyns van vyf stuyvers Brabants op St. Andries Misse, neemende insgelyks aanvank op 't derde jaar naar de voorsz. Vercoopinge, ende geene Thiende, gelyk breeder consteert uyt den 10, 11, 12 ende 13 Art. der voorn. Condities, dus brengt den Rendant alhier voor 't eerstemaal in Ontfang de Chyns Penningen op St. Andries 1708 van de voorn. dry en twintig Boender eene Vrecht Heyde ende van de dry en twin-

MONTFORT.

De Domeinen Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

meinen van Montfort, die men meede offereert te exhibeeren, syn verantwoord geworden, en Syne Hoogheid deselve, so wel als alle andere van nieuw aangemaakte Gronden, voor dato dat het Hof te Venlo heeft konnen goedvinden, die ten behoeve van den Souverain, te reserveeren, uytgegeeven of ter culture gebragt, ook nog ten huydigen dage rust- en vreedelyk geniet.

Wy vertrouwen, door dit alles op solide en onwrikbaare Gronden te hebben aangetoont.

1. Dat door de Cessie, overdragt en het Transport, *van het Land en der Heerlykheid Montfort, met alle Appendentien, Dependentien, Gerechtigheden en Jurisdictien van deselve, sonder iets te reserveeren,* door

twintig Vrechten ende twee halve Morgens Broek verwellen, monteerende tot . . . 7 - 6 - 8.

Ende de Thiende van deese nieuwe aangen elke Achterlanden, is voor het eerstemaal ingevolge de ondition der Thiendt-Verpagtinge verbleeven aan Wille laessen voor vyf en een half paer inbegreepen een half hoogsel, dus

Rogh	5	8	0
Gerst	2	4	2
Boekweyt	2	4	2
Haver	2	4	2

Het Rantsoen bedraagt tot acht Ponden vyf Schellingen, waar van afgetrocken seven Schellingen ses Penningen voor een half hoogsel, dus blyven . . . 7 - 17 6

Post multa alia.

Aldus sub Ratificatione van Hoogstgedagte Syne Koninglyke Majesteit van Pruyssen onsen Allergenadigste Heere gehoord, gecalculeert, gesloten ende onderteekent den . . 1710.

(Geteekent)

A. S. S. V. Horn, P. Hymmen, J. v. Wever, Lucas Ger.

Laager stond,

Accordeert met de Origineele Reekeningen in het boofd deses gemelt voor soo verre het geëxtraheerde aangaat, in kennisse van my Secretaris en Griffier.

Geteekent, *A. Arlefi.*

door of namens den Koning van Spanjen, by de plegtige Tractaaten, van den Jaare 1647. by het Vreedes Tractaat van Munster, des Jaars 1648 geconfirmeert, en de opgevolgde solemneele Overgifte en Beslieeninge, des Jaars 1653. en wel *titulo meinoneroso* gedaan, meede aan het Doorlugtig Huys van Orange is gecedeert, het *Grondrecht* van den Lande en de Heerlykheid Montfort, als meede het *Recht der Chynsen en Thienden*, niet van dit of dat particulier Parceel, maar als een *jus integrale*, over het geheele Ampt Montfort, van *alle* uitgegeevene of nieuwlyks ter culture gebragte Gronden en Landen aldaar.

MONTFORT.

De Domeine Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

2. Dat dienvolgens *ex natura rei*, het Recht om Permissie en Octroy, tot het uitgeeven en verkoopen van Gemeentens Gronden te verleenen, competeert aan den Heer van Montfort, gelyk sulks ook door de Heeren der verdere Heerlykheeden onder het Ressort van Oostenryks Gelderland, sonder eenige bedenkinge gedaan werd.

3. Immers en in allen gevalle, dat sodaane Octroyen, *sonder voorweeten en consent*, van den Heer van Montfort, niet behooren verleent, nog Hoogst denselven *sonder verhoor*, van het *Grondrecht* verstooken te werden.

4. Dat aan de syde van de Koning van Spanjen so lange Hoogst denselven Souverain des Overquartiers van Gelderland, en dus meede over de Heerlykheid Montfort is geweest, nooyt is gesustineert geworden dat *het Recht tot de Chynsen en Thienden van nieuw aangemaakte of ter culture gebragte Landen*, aan of ten behoeve van den Souverain soude syn gereserveert geworden of *Jure Majestatis* competeeren soude.

5. In tegendeel dat *ipsis factis* is erkent, en altoos toegeeven, dat dit *Chyns en Thiend-Recht* privative aan den Heer van Montfort competeert.

En 6. Dat in het byfonder, wylen Koning Williams, glor. ged., *tot desselfs dood toe* ook is geweest en gebleeven, in het rust en vreedig besit en genot van *het Recht der Chynsen en Thienden*, *van nieuw* aan-

MONT- FORT. *aangemaakte, of ter culture gebragte Landen en Gronden; En dat* meede Syne Hoogheid, *nog actueel*, voor sco verre den tydelyken Heer van Montfort daar van, door het Hof te Venlo, by desselfs verleende Octroyen niet is ontset geworden, van dit Recht in eene wettige possessie is. Waarom Wy het dan ook aan het æquitabel oordeel van Uw Hoog Mog. en van de Heeren Raaden van Staaten, volveerdig sullen overlaaten, of die Chynsen en Novale Thienden, welke door het gemeene Land, sedert en uit hoofde, dat het Hof te Venlo, by het verleenen van Octroyen, tot het uitgeeven en verkopen van Heyde- en andere Sterile Gronden, der respective Gemeentens, in den Lande en Heerlykheid Montfort, deselve voor en ten behoeve van de Souveraine Overigheid heeft gereserveert, syn genoten, niet wederom behooren uitgekeert, en Syne Hoogheid *in het Recht tot de Novale Thiende en Chynsen* der nieuw aangemaakte Gronden en Landen, volkomen hersteld te werden.

De Domein-Raed van zyne Hoogh klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Maar het geene waar over Wy Ons in deesen, en, omtrent dit eerste Hoofdpoinct, met opsigt tot het Hof te Venlo, moeten beklaagen, bestaat hier in:

Niet alleen dat het selve Hof, sedert desselfs Erectie in den Jaare 1717. sig in præjudicie van den Heer der Heerlykheid Montfort en desselfs Grondrecht, een en andermaal heeft aangematigt de faculteit, om wel *sonder Hoogst desselfs voorkennisse en consent*, Octroyen tot het uitgeeven en verkoopen, der Heyde- en andere Sterile Gronden, van de respective Gemeentens, in de Heerlykheid te verleenen en na welgevallen te reguleeren de Conditien tot die Uitgiften en Verkoopingen.

Maar ook en wel voornamentlyk, om, hoewel niet altoos, by die verleende Brieven van Octroy en gereguleerde Conditien te insereeren deese Clausule: *mits dat door de respective Aannemers ofte Koopers, ten profyte van de Souveraine Overigheid aan den tydelyken Rentmeester der gereserveerde Domeinen, naar de Reductie der Gronden en Heyden tot Akkerland,*

land, Jaarlyks sal werden gevolgt, de Thiende van alle Thiendbaere Vrugten daar op te wassen, en dat voorts deselve van ieder Morgen Jaarlyks op St. Andries Dag, aan denselven sullen betaalen respective een halve en *een en een halve stuiver Brabands, voor Chyns per Boender.*

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

So als, om Ons alleen te bepalen, tot het geene deswegens is voorgevallen, zedert dat het Ampt en de Heerlykheid Montfort, door Syne Hoogheid, van Syne Koninglyke Majesteit van Pruyssen is aangekogt, sodaane geclausuleerde Brieven, door het Hof te Venlo, *sonder de minste voorkennisse en consent van Syne Hoogheid*, syn verleent, in den Jaare 1771. aan die van Echt, in den Jaare 1772. aan die van Belfelt, en nu onlangs wederom, en wel direct op naam van Uw Hoog Mog., te weeten, den 21 Mey deeses Jaars, aan die van St. Odilienberg, om *aan arme en behoeftige Inwoonders, Ingeseetenen of Geërfdens* te verkoopen of uit te geeven, twee hondert Boenderen, makende ses hondert kleyne of drie hondert Hollandse Morgens, Gemeente Gronden, en den 13 July laastleeden, aan die van Linne, om hondert Boenderen, synde 300 kleyne, of 150 Hollandse Morgens Sterile Heyde, *aan de Ingelandens van die Gemeente, daar op Recht van Haggen en Vlaggen hebbende* uit te geeven, so als Uw Hoog Mogende, dit nader en omstandiger sullen gelieven te verneemen sub I. 1. I. 2. I. 3. (16) hoewel deese twee laatstgemelte Octroyen,

(16) I. 1. De Staeten Generael der Vereenigde Nederlanden, &c. Allen den geenen die deesen sullen zien ofte hooren leesen; salut. Doen te weeten, dat wy hebben ontfangen die Supplicatie van de Geërsdens, Schepenen en Regeerders, van St. Odilienbergh in den Ampte van Montfort, inhoudende hoe dat deselve Gemeente in korte jaaren soodanig was aangegroeyt, ende het getal der Ingezeetene was geaccresseert, dat verscheyde Huyshoudinge aldaer gevonden wierden, dewelke geen of seer weynig Landeryen hadden, ende alle van Houdtgewas onvoorsien waren, waer door het niet alleen gebeurde, dat veele Inwoonders by manquement van Ackerbouw, leedigh moesten gaen en vervolgens tot de Ar-

MONTFORT.

yen, tot nog toe haar Effect en Accomplissement niet hebben gehad, waarom Wy dan ook, op het eyn-

De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlikheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Arme Taeffel vervallen, maer ook dat de Bosschen ende Houdtgewachen soodanig wierden uytgekagt, dat het te wesen was, dat deselve by faute van eene prompte voorsieninge, geheel en al souden worden bedorven, ende gedestrueert, ten effecte van welke, hun de Supplianten, beneffens de verdere geërfdens en Ingezeetene van den Ampte van Montfort aen onsen Hoven hadden geaddresseert, dat wyders door de Supplianten was geresolveert, van tot Lasten deser Gemeenten aen te stellen eenen vereeden Boschwagter ofte Veldtschudt, en teffens eenen bequamen Schoolmeester, om de Jonckheidt soo in de Christelyke Leeringe, als Leesen en Schryven, behoorlyk te instrueeren; ten welken eynde tot uytvindinge van beyde derselver Loon, als tot soulaes, van de Arme Ingezeetenen, de Supplianten eerpaertyck hadden goedtgevonden, van aen de selven eenige sterile Heyden en inculte gronden uyt te geeven, onder Conditien noghtans dat deselve Ingezeetene naet verloop van den tydt van thien jaeren, ten profyte ende behoef deser Gemeente, van jeder morgen Ackerlandt, jaerlyx dry schellingen, ende van jeder morgen Houdtgewas twee schellingen schat soude betalen, boven en behalven den ordinairen Chins ende Novale Thiende, maer terwylen sulx niet bestendigh en conde geschieden, als met Consent en Octroy van onsen Hove, soo meenen de Supplianten hun Recours tot den selven reverentelyk versoekende, ten eynden den selven Hoven op de bovengemelde Conditien, de Supplianten te permetteeren ende te octroyeeren, van aan de arme en behoeftige Inwoonders ende Ingezeetenen ofte geërfdens, twee honderd Boenders Heyde te mogen uitgeeven, ende aenbesteedige ter plaetse in die gemeente, alwaar geen nadeel aen de geërfdens of Ingezeetenen conde geschieden.

Waer omme zoo is't, dat wy het geene voorsz. aengemerkt, geneegen zynde ter ootmoedige Beede van de Supplianten, by deliberatie van den Eerst-presideerende ende andere Raaden van de Hove, geordonneert in't Overquartier van Gelderlandt, by hun alvoorens gesien het schriftelyk Advis van onson Raad en Momboir aldaar, deselven hebben geconsenteert ende geoctroyeert, gelyk Wy consenteeren ende octroyeeren mits deesen, onse opene Brieven van Octroy, om aan de arme ende behoeftige Inwoonders, Ingezeetenen, ofte geërfdens, twee honderd Boenderen sterile Heyde ende in-

eynde deeses Uw Hoog Mog. provisioneele voorsieninge, daar tegens sullen versoeken: *MONT-FORT.*

En

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

inculte gronden publykelyk te mogen vercoopen, uytgeeven, ofte aenbesteedingen ter plaetse in de voorsz Gemeente alwaar geen nadeel aan de Geërfdens ofte Ingezeetene can geschieden, op den voet van de Conditien, by de Supplianten aan onsen Hove overgegeeven, ende door den selven geapprobeert ende geagreert, ende *mits dat door de respective Aenneemers ofte Coopers, ten profyte van de souvereyne Overigheidt aen den tydelyken Rentmeester der gereserveerde Domainen, naer de Reductie der voorsz. gronden en Heyden tot Ackerlandt, jaerlyx sal worden gevolgt, de Thiende van alle Thiendbaere vruchten daar op te wassen; ende dat voorsz. deselve van jeder morgen jaerlyx op St. Andries dagh op den selven sullen betaelen eenen halven stuiver Brabans voor Chins*, welken Chins voor 't eerstemael sal moeten betaalt worden in 't derde jaer naer de uytgeevinge of vercoopingen der voorsz. sterile Heyde, ordonneerende de Suppllanten de uytgeevinge of vercoopinge, hier vooren aan hun geaccordeert, alvoorens by behoorlyke Publicatie ende Affictie van veerthien dagen tot veerthien dagen, geduurende den tydt van ses agter een volgende weeken, ende sulx op dry Sondagen in de Kercke aldaar, terstondt naer Hooghmisse, het Volck meest vergadert synde, aan een jeder het selve bekendt te maaken, ende daar by mede ter verdagvaerde alle die geene die daer op eenig recht souden willen prætendeeren, om binnen den selver tydt, de redenen daar van aan den Hove over te geeven, op pœne dat hun van nu voor als dan sal worden geimponeert een eeuwig stilswygen, willende wy dat, het dobbeld van dit Octroy, ter Griffie sal worden vervaerdight, ende aan den Rentmeester der gereserveerde Domynen ter handt gesteldt, om te strecken tot dessels naerrichtingen. Want ons alzoo gelieft.

Gegeeven binnen Onse Stadt Venlo, den een en twintigsten dagh van de maand Mey, in den jaare een duysend seven honderd, vier en seventigh.

Was geparaphreert, Fournier, *vt.*

Onder aen desen open Brief was hangende het groot Zegel, gedrukt in Roodtwas aen eener parquementen stert, op den Rug van den selven parquementen Brief stond als volgt.

By de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden in hunne Raade geordonneert in 't Overquartier van Gelderlandt. *Onder stondt.* My Present.

NB. Was niet onderteekent. I. a.

MONT-FORT.

En hebben Wy, tot conservatie en maintien van Syne Hoogheids Recht, so in de Jaren 1771 en 1772, als

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

I. 2. *Conditien en Voorwaarden onder dewelke de Heeren Geërfdens en Regeerders der Gemeente van St. Odilienbergh aen den meestbiedende ende laesten Hooger publyckelyk met den Stock en Slagh sullen uytgeeven, ende vercoopen ontrent hondert Boenders Heyden en andere Gemeyts Sterile Gronden ende suix uyt crachte van Octroy by den Edelen Hove tot Venlo, den 21 May 1774. verleendt naer dat alvorens daer van de gewoonlyke Kercke publicatien behoorlyck sullen syn geschiedt.*

1. Terwylen sigh binnen St. Od: Bergh, het gehuchte Lerop, ende het Berger Reuitjen, bevinden seventigh Armen ende behoeftige Huyshoudingen, dewelke van geen genoegsaem Landt voorsien syn, soo sal aen jeder deser Ingezeetenen afgemeeten worden een en Morgen Heide, ofte in het geheel seventigh Morgens, de welke onder deese Huyshoudinge by trecken van Looten sullen gepartageert worden.

2. Voor welken Morgen jeder der Ingezeetenen eens voor al aen de Gemeynte tot indemniseeringe van de costen van het Octroy, meetinge ende andersints, zal betalen vier Schillingen, ende naer genot van eenen vrydom van vyf consecutive jaaren, voor ieder Morgen aen Schadt jaerlyx betaelen 18 stuivers Brabants of dry Schillingen.

3. Niemandt der Ingezeetenen sal syn toetevallene parceel aan een anderen mogen overlaaten, veel minder het selve vercoopen, maar sal het selven selfs moeten cultiveeren, ende by vertreck uyt de Gemeynte sal dessens aangevallen Parceel sonder aensien van Misbreght wederom vervallen ten profyte van de Gemeynte.

4. De vordere Parceelen Heide ende Sterile Gronden, sullen worden te preckgestelt, sonder prejuditie van het Recht het geene eenige particuliere mogten hebben tot de Boomen der selve plaetse staende ofte door hun ofte door hunne Prædecesseuren daer op geplandt.

5. Welke Boomen vervolgens door Eventueele Aenkoopers aen de Eygenaers sullen vergoedt worden, voor ende alleer zy die Parceelen Heyden sullen mogen in gebruyk nemen en in val den Aenkooper en de Eygenaer hun daer over niet en souden connen convenieeren, sal der Eygenaer der Boo-

als uit tegens die verleende Brieven van Octroy en de daar by gedane Reserve der Thiendens en Chynsen Boomen de selve moeten moveeren ter eerste bequame geleegentheidt, immers binnen een half jaar.

6. Een jeder sal Heide mogen aencoopen t'zyé onder de Parochie van Bergh woonaghtigh, ofte aldaer geerft is of niet, en dien den welken eenig Parceel sal aangekogt hebben, sal gehouden zyn het selven binnen een jaar naar den Aencoop met eenen Wal van vyf voeten hoog te omcingelen, en op te werpen, alles op syne eygene costen.

7. D'Aencoopers de welke hunne aangekogte Parceelen Heide willen beplanten met Houdt, sullen d'Eerste Thien Jaaren vry ende exempt syn van den jaarlyxsen Schat, ende die geene dewelke hunne aengekogte Parceelen sullen maaken tot Ackerlandt, sullen ook van den Schat vry ende exempt syn vyf volle jaaren.

8. Naar verloop van welke vyf respective ende Thien jaaren te rekenen van den dagh des aankoops, sullen de aengekochte Parceelen in den Schadt aangeslaegen worden, te weeten ieder Morgen Holtgewas ad 12 Stuivers Brabans ofte twee Schillingen, en jeder Morgen Ackerland op 18 Stuivers ofte dry Schellingen, sonder dat desen aanslagh nu oft in de toekomende tyden sal mogen ofte connen verhoogt oft vermindert worden.

9 D'Aencoopers sullen gehouden syn naer expiratie der thien en vyf jaaren de Schattingen te betaalen in handen van den Schatbeurder in goede ende ganckbaeré Munte, soo als die tot Bergh in den Schat sal ganckbaer weesen.

10. D'aengekogte Parceelen sullen tydelyk op kosten van de Gemeynte door een Gesworen Landmeeter aan de Aencoopers aengemeeten worden.

11. De Parceelen sullen Morgens oft Boenders geweyse, ofte soo groot als het selve Parceel sigh sal bevinden naer gedaene meetinge ingezet worden, en sal aan de Geërfdens ende Ingezeetenen, ende ook aan de Vreemden gepermitteert syn van de selve aan te hoogen.

12. Die geene aan de welke eenige Parceelen sullen verblyven sullen gehouden syn, aenstonts des versogt synde behoorlyke Borge te stellen, zoo voor de Cooppenninge, met voor den Schattingen.

13. Ieder Morgen Heyden sal ingezet worden op twee Schillingen en jeder Hooghsel sal weesen van eenen Schilling, alle welke Penningen sullen comen tot profyte van de Gemeynte.

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

MONTFORT.

sen *ten behoeve van de Souveraine Overigheid*, tel-
kens wel expresse en op het solemneelste doen pro-
testeeren.

On

De Demein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

14. *De Aencooper ofte Aenneemers der meergemeld Heyde sullen ten profyte van Haar Hoogh Mogende aen de tydelyken Rendtmeester der gereserveerde Domainen, na de Reductie der Landen en Heyde tot Ackerland, jaerly laeten volgen de Thiende van alle Thiendbaere Vrucht daer op te wassen, ende voorts sullen deselve naer verlo van dry jaeren, ieder Morgen t'zye Ackerlandt ofte Hou gewasch jaerlyx op St. Andries aen voorsz. Rendtmeeste betaelen eenen halven Stuyver Brabans voor Chins.*

15. Ende finaelyk wat hier inne niet en is worden gepr caveert, sal naer inhoudt van het opgemelde Octroy end vorders naer Stadt- en Landt-Rechten worden gereguleert.

Was geteekent,

M. J. de Brock, Abdissinne, W. Peters, P. J. P. Pe tit, D. Heyligers, Anthon van der Borgh, Wilhel mus Gozens, P. Paulissen.

Onder stond,

Accordeert by My.

En was geteekent,

J. B. Heerkens.

I. 3. *Copie van de ordonnantie verleend op de Requeste van de Geërfdens en Regenten van Linne, Suppln. omme &c.*

Nog naarderen Depost.

Het Hof gesien de voldoeninge van de Supplianten den 20 April deses jaars geëxhibeert, mitsgaders het nader schriftelyk Advys van den Raad en Momboir, verleent de Supplianten het versogte Octroy in forma ordinaria op den voet van het voorsf. Advys, mits dat deselve alvoorens de Conditien van verkoopinge ofte uytgevinge ten fine van aggreatie sullen hebben over te geven.

Actum in den Raade tot Venlo, den 13 July 1774.

Onder stondt,

Ter Ordonnantie van den Hove.

Was geteekent,

H. B. Heerkens.

Onder stond,

Accordeert met de voorsz. Copie by my

Was geteekent,

J. van der Leeuw Landsf.

Vi-

Ondertusschen konnen Wy niet affyn, om nog met een enkeld woord, omtrent deese twee Octroyen sub I. 1. & I. 3. te remarqueeren:

Voldoeninge voor de Geërfdens en Regenten van Linne Supplianten om &c.

De voornoemde Voldoenders hun reguleren de naar 's Hofs Ordonnantie by nog naarderen depost op hun Requeste verleend, en hier toe onder Copie annex,

Leggen hier neffens over de Conditien van verkoopinge daar by naader vermeld,

Versoekende dat deselve Mutatis Mutandis sullen worden geagreëert,

En vertrouwen hier mede aan welgemelde Hofs Ordonnantie voldaan te hebben.

Onder stond, Implorerende.

Was geteekent, W. Conraetz.

De Ordonnantie was deese.

Het Hof gesien deese, agreëert en approbeert de Conditien daar by overgegeeven op den voet als by den Hove syn gecorrigeert, des niet te min de Geërfdens en Regeerders belastende by separate Lyste, binnen den tyd van dry weeken naar de uytgevinge of verkoopinge den Hove te doen blycken de quantiteyt der Boendertaalen, en aan wie sy deselve hebben verkogt of uytgegeeven, om over het eventueele Import der Penningen daar van geprovenieert, naader te werden gedisponeert,

Actum in den Raade tot Venlo den 18 July 1774.

Onder stond,

Ter Ordonnantie van den Hove,

Was geteekent, H. B. Heerkens.

Lager stond, Accordeert by My,

En was onderteekent, H. B. Heerkens.

Onder stond, Accordeert by my,

Was geteekent, *J. van der Leeuwlandsz.*

Conditien ende Voorwaarden onder welke de Geërfdens ende Regenten van Linnen over een gecoomen zyn, in gevolge Octroy by den Ed. Hove van Gelderland tot Venlo aan haar verleend, in dato den 13 *deses maands July* 1774 *aan de Inwoonderen aldaar uyt te geeven een honderd Boenderen Heyde om tot Ackerland te worden gecultiveert.*

1. Dat van de voorsz. sterile Heyde onder de Juridictie van

MONTFORT.

I. *De Domeln-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.*

MONT-FORT.

De Dermein. Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Mont-fort, door het Hof te Venlo.

1. Dat daar by de bedongen Chyns, respectiv van een halve, en van een en een halve stuyver Bra band van Linne geleegen, genaamt de Struyck, de voorsz. geoc troyeerde een hondert Boenderen door eene Geswoore Landmeeter, geadmitteert by welgemelde Hove, op aanwy zinge der moderne Borgemeesters ter presentie ende ove staan der verdere Regenten, ende eenen Gecommitteerde der Geërfdens zal worden afgemeeten in langwerpige vier kante parceelen, in halve ende geheele Boenders in eene Kamp ofte Veldt, ten minsten in drie Linien boven malkan deren, en tusschen welke Linien eenen Weg van eene Roe de breed sal blyven tot gebruyk der Nabuyren, zoo tot he bemisten als beackeren &c. derzelver parceel ofte parceelen.

2. Van welcke parceelen naar voorgaande Latinge jede Keuter zal gegeven ende aangewezen worden een half Boen-der, jeder Ackerman met een paerdt, een Boender, ende de verdere Ackerluyden met meerder als een paerdt, twee Boenderen, op den zelven voeth als altoos in de nabuyr-diensten zyn aangeslaagen geweest.

3. Van welken Kamp ende inleggende parceelen ende we-gen door den zelven Landmeeter zal geformeert worden eene exacte Caerte Figuratif, op welke jeder Parceel, met den Bezitter van het selve zal weesen uytgedruckt, om altoos pro gouverno in de Gemeents kompe te worden bewaart.

4. De Costen tot het obtineeren van het voorsz. Octroy, aggreëeren dezer Condi ien, de te doene afmeetinge, ende allen omstand van dien zullen gedragen worden door de toecomende Bezitters der voorsz. Heyde, naar proportie der groote van zyn Parceel, op dat de Gemeente van Linne al-zoo ten dien reguarde niets zal behoeven te dragen, en zal dese afmeetinge en formeeren der Caerte Figuratief publyke-lyck aan den minst Aennemende werden besteed, de Geërf-dens ende Regeerders belastende zorge te draagen, dat zulx ten minsten Costen der Aenkopers of Aennemers geschiede.

5. Waar tegens dezelve dan ook zullen proffiteeren des vrydom van schadt, voor den tyd van tien jaaren, ende de thiende ende Thins, soo lange als in de Brieven van Octroy naarder staat geëxprimeerdt.

6. Ende finalyk allen 't geene hier inne niet en is bevoor-waard, zal blyven ter Dispositie der gemeene Stad ende Land Rechten dezes Overquartiers tot dien ter nadere Dispositie van den Edelen Hove van Gelderland tot Venlo.

Was onderteekent, F. J. Meyer, C. H. Janssens, J. A. van der Vrecken, G. Slangen als Borgemeester,

On-

bands par Boender, ongelyk minder is gesteld geworden, dan by voorige Conventien en Octroyen, wan-

Onder stond, Accordeert by my,
En was geteekent, H. B. Heerkens.
Onder stond,
Accordeert by my,
Was geteekent,
J. van der Leeuwlandsz.

MONTFORT. *De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort door het Hof te Venlo.*

De Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, &c. Allen den geenen die deesen sullen sien of hooren leesen, Salut; doen te weeten, dat wy hebben ontfangen die Supplicatie van de Geërfdens ende Regenten van Linne, inhoudende hoe dat by het sluyten van de laeste hunne gemeents schadrukkeninge, tot groot nut en voordeel van de Ingeseetenen aldaar in het particulier, ende van de Gemeente in 't generael, geresolveert hadden, luydt de Acte daar toe annex, om aan de Ingelande van Linne, recht hebbende van Weydgang en van Haggen en Vlaggen, op de sterile Heyde, genaamt de Struyk, gelegen onder Linne, naar den kant van Montfort, voor den jaarlyxen Schadt in den laatsten Classis uyt te geven, een hondert Boenderen van dito Heyde, ten eynde om Culture te worden gebrogt, op eenen vrydom van tien jaaren schadt, ende van alle andere lasten, voorts op de Conditien ende Voorwaarden by de Regeerders ende Gecommitteerde Geërfdens te beramen, ende by desen Hove te agreëeren om de gemeene Nabuyren des te meer te bevoordeelen, dat deese uytgifte geschieden soude voor een derde deel aan de Keuters, en voor twee derdendeelen aan de Akkerliedens dat autem tot die uytgifte noodig zynde de prœalabele permissie ofte Octroy van desen Hove, soo versogten de Supplianten op het onderdaenigste ten eynde, hun het voorsz. Octroy tot het uytgeven van voorsz. honderd Boenderen sterile Heyde aan de Ingelanden deser Gemeente, daar op recht hebbende de Weydgank, Haggen ende Vlaggen, nempe aan de Ackerluyders ten advenante van twee derde deelen, ende aan de Keuters van een derdendeel voor den jaarlyxen schadt van den laesten Classis, edog eenen vrydom van dito schadt en alle andere lasten voor den tydt van tien jaaren, en voorts op de Conditien by de Regeerders en Gecommitteerde Geërfdens te beraamen, en by desen Hove te agreëeren gratieuselyk mogte worden verleend.

Waar omme soo is 't, dat wy het geen voorsz. aangemerkt, ge-

MONT-FORT.

wanneer deselve respective, wel op 2. 3. 5. 9 en 15 Stuyvers Brabands van ieder Boender als sub B. E. H. 2. H. 5. & H. 6. is bepaalt geweest.

De Domeyn-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens intrekk op de regten der Heerlykheid Mont-fort, door het Hof te Venlo.

Genegen synde ter oedmoedige beede van de Suppliant[en], by deliberatie van den Eerstpresiderende en andere Raeden van den Hove geordonneert in 't Overquartier van Gelderlandt, by haar alvoorens gesien het schriftelyk Advys van onsen Raad ende Momboir aldaar, deselve hebben geconsenteert ende geoctroyeert, gelyk wy consenteeren ende octroyeeren mits desen, onse opene Brieven van Octroy om honderd Boenderen sterile Heyde aan de Ingelanden der Gemeente daar op recht hebbende van Haggen ende Weggen, nempe aan de Ackerluydens ten advenante van twee derdendeelen, ende aan de Keuters voor een derdendeel, uyt te geven op den voeth van de Conditien by de Suppliant[en] aan onse Hove overgegeven, ende door den selve geapprobeert ende geagreeert, *ende mits dat door de respective Aenneemers ten profyte van de Souveraine Overigheidt, aan den tydelyken Rentmeester der gereserveerde Domeynen naer de Reductie der voorsz. Heyde tot Ackerlandt jaerlyx sal worden gevold de tiende van alle Thiendbaare vrugten, daar op te wassen, en dat voorts deselve van jeder morgen op St. Andries dag jaerlyk aan den selven sullen betaelen eenen halven stuyver Brabants voor Chins, welken Chins* voor het eerstemaal sal moeten betaelt worden, in het derde jaar naar de uytgevinge der voorsz. steriele Heyde, ordonnerende de Suppliant[en] de uytgevinge hier voren aan haar geaccordeert alvoorens by behoorlyke publicatie ende affixie van veertien tot veertien dagen, geduurende den tyd van ses agter een volgende weeken, ende sulx op drie Sondagen in de Kerke aldaer terstond naer den Hoogmisse het Volk meest vergadert synde, [aan] den het selve bekent te maaken, en daar by meede te waarschuwen allen die geene welke daar op eenig recht souden willen pretendeeren om binnen den selven tyd de redenen daar van aan den Hove over te geeven, op poene dat hun van nu voor als dan, sal worden geimponeert, een eeuwig stilswygen, willende wy dat het dobbel van dit Octroy ter Griffie sal worden vervaardigt, ende aan den Rentmeester der gereserveerde Domainen ter hand gesteld, om te strekken tot desselfs naarrigtinge, want ons alsoo geliest.

Gegeven binnen onse Stad Venlo den dertienden dag van den maand July, in den jaare een duysend seven honderd vier en seventig,

Wa

2. Dat door sodaane groote en importante Uit- **Mont-**
giften en Verkopinge der Gemeenteńs Gronden, **fort.**
respective van 300 en van 150 Hollandse Morgens,
wel ras aan Syne Hoogheid het Grondrecht, en dat *De Do-*
NB. *sonder weeten en consent van Hoogst Denselven,* *mei-*
geheel en al ontnoomen en ieder Gemeente van een *Raed*
voldoende Pastorage, mitsgaders het Haggen en *van zyne*
Vlaggen beroofd soude konnen werden. en *Hoogh.*
3. Dat hoe seer Wy selfs van die gedagten syn, *klaegt*
dat het ter culture brengen en beplanten van Hey *wegens*
de-Vague en andere Sterile Gronden, eene ge- *inbreuk*
wenschte en seer nuttige saak is, en daarom ook in *op de*
andere Domainen van Syne Hoogheid het selve so *regten*
veel doenlyk trachten te effectueeren, vermeenen *der Heer-*
Wy nogtans, aan de andere kant. *lykheid*
Dat men daar omtrent altoos wel in het Oog moet *Mont-*
houden: *fort, door*
(a) Dat de Ingeseetenen niet al te seer werden *het Hof*
berooft van, nog beperkt, in het Recht van Wey- *te Venlo.*
den, Haggen en Vlaggen.
(b) Dat het Interesse van een Gemeente allesints
vordert, dat op eenmaal en te gelyk geene al te
groote quantiteit Heyde- en Inculte Grond, in on-
derscheidene Parceelen, werd verkogt.
(c) Gelyk meede, dat de Uitgifte en Verkopin-
ge, en dus van eene genoegsame quantiteit *in massa*,
sodaanig behoort gereguleert te werden, dat op de-
selve nieuwe Hoeven aangelegt en gestigt werden.
Dewyl door dit middel een Land meerder bevolkt
werd

Was geparapheert, Fournier vt.

Onder aan deesen openen Brief was hangende het groot Zegel gedrukt in Rood Wasch, aan eenen parquementen sterte; op den rug van den selven parquementen Brief stond als volgt.

By de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, in hunne Raade geordonneert in 't Overquartier van Gelderland,

Onder stond, my Present,

Ende was onderteekent, H. B. Heerkens,

Onder stond, Accordeert by my.

Geteekent,

J. van der Leeuwlandsz.

Montfort. De Domein Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

werd en de gemeene Lasten ook des te meerder koomen af te brengen.

(d) Dat het altoos beeter is de uyt te geeven Heyde en andere Inculte-Gronden publicq te verkopen, en het inkopen van deselve voor een ieder sonder onderscheid, van waar hy komt, open te stellen en vry te laaten, dan om die all'en aan Inwoonders, Ingeseetenen en Geërfdens of Ingelanders, en voor al aan arme en behoeftige Persoonen, gelyk by het Octroy sub L. 1. is bedungen, uit te geeven.

Vermits men door het eerste ook Vreemdelingen in een Land komt te lokken, en doet etablisseren, waar toe tegenswoordig in de Heerlykheid Montfort seer goede occasie en gelegentheid soude wesen.

En dat door de Uitgiften *alleen* aan de Ingelanders te doen, so als by het Octroy sub L. 5 is vastgesteld, derselver andere of Oudhoevige Landen doorgaans daar by veel nadeel komen te lyden, ook hoofde, dat de meeste mist, als dan tot het toemaken der nieuw ingestookene Gronden moet worden gebruykt, en waar op voor al in de Heerlykheid Montfort, diend gelet te werden, om hoofde dat de Landen aldaar over het algemeen gelegen, en wel voor al onder St. Odilienberg en Linne, sandig en uyt haar natuur Steril syn, als om mede neh, dat de meeste Bouwlieden geene Mest genoeg konnen doen maken, of bekoomen, om de selver tegenswoordige Oud Hoevige Landen, als behoren in staat te brengen en te houden.

Hier meede dan het bovengemelde *eerste Point* van dit Ons regtmatig Beklag over het Hof te Venlo, concerneerende Syne Hoogheids Grondrecht van den Lande en de Heerlykheid Montfort, mitsgaders Hoogstdesselfs incontestabel *Recht op de Novale Thienden en Chynsen* aldaar, voor volkomen gejustificeert houdende, en dierhalven daar van afstappende, sullen Wy alnu overgaan, tot het voorgestelde *Tweede Poinct*, namentlyk:

Het Recht van den Heer der Ampte en Heerlykheid Montfort, of Desselfs Drossard, tot de Boe-

tens en Amenden, by 's Lands Placaaten gestatueert, en in die Heerlykheid vallende, sonder deselve met den Rentmeester der Exploicten van U Hoog Mog. te moeten deelen, of wel eygentlyk:

Dat het Hof te Venlo sig zedert eenigen tyd heeft aangemaatigt, om over de Boetes en Amenden, gestatueert by Placaaten en Publicatien, door het selve Hof, op naam van Uw. Hoog Mog. geëmaneert in deeser voegen te disponeeren, *dat een derde van deselve soude moeten verblyven, ten voordeele der Exploicten van Uw Hoog Mogende*, waar van Wy alhier alleen maar sullen aanhaalen het Placaat van den 26 November 1770 tegens den uitvoer van Graanen sub K. (17).

Daar

Mont-fort. De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Mont-fort, door het Hof te Venlo.

(17) K. De Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden alle de geene die deze sullen sien ofte hooren leesen, Saluit. Doen te weeten dat alsoo wy syn onderrigt, dat in eenige aangrensende Landen van dit Overquartier des Furstendoms Gelre, namentlyk in die van Gulick, Collen, Luyck, en andere, den uitvoer der Graanen bereids verbooden is, maar dat men ook van die kanten deselve herwaarts komt, en doet opkoopen, ende verbrengen, waar door de Onderzaaten van ons Ressort zoude konnen worden ontbloot van hunne noodige levensmiddelen, die alreede aldaar tot een hoogen prys syn gereesen, en meer staan te reysen indien daar inne by tyds niet en wierde voorsien.

Soo is 't, Dat wy om alle gebreck oft schaarsheid der Graanen, en andere Etenswaaren, en der zelver excessive duurte zoo veel doenlyck voor te komen naar rype deliberatie van den eerst presideerende en andere Raaden van onsen Raade van Gelderland, die daar over alvoorens hadden gehoort onsen Raad ende Momboir aldaar, goedgevonden hebben te Ordonneeren ende te statueeren, gelyk wy Ordonneeren ende statueeren, mits dezen.

Eerstelyk verbieden wy den uytvoer buyten ons Ressort van allerhande Graanen, als van Tarwe, Rogge, Garst, Boekweyt, Spelte, Haver, Eerwten, Boonen, Linssen, en Wicken, als mede het Meel ofte Bloem van dien, mitsgaders het Brood daar van gebakken, oft de Semelen daar van gekomen; voorts allerhande fouragien t' zye van Hooy, Stroo, oft iets desgelyck, ende eindelyk ook van Raapen, Wortelen, Aardappelen, en Booter: op pœne van Confiscatie van de Scheepen, Karren, Wagens en Paarden met de gemelde specien gela-

MONTFORT.

Daar het nogtans *aan de eene syde*, uit het geene Wy reets boven, aangaande den inhoud der [illegible] laden, mitsgaders van de selve specien, boven ende [illegible] eene Amende van het dubbelt der waarde van dien.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Ten tweede: verklaaren wy dit verbot niet [illegible] syn tot de Respective gedeeltens van dit Overquartier [illegible] Gelderland soo ressorteerende onder Haare Keiserlyke, [illegible] ninklyke, en Apostolyke Maj., als onder syne Maj. [illegible] nink van Pruyssen, als weesende tusschen die Landen [illegible] deserzyts Distrikt besprooken een vrye reciproque [illegible] catie van Graanen, Fouragien, en vordere Etenswaaren [illegible] vooren gespecificeert.

Ten derde: om voor te komen de frauden die hier [illegible] soude konnen worden begaan, belasten wy alle ende [illegible] lyk van wat staat of conditie hy mag weesen, den geene van de eene plaatse tot de andere eenige Graanen [illegible] ken te verbrengen, doen oft laaten verbrengen, in [illegible] van meerder als een Malder, de Aardappelen, Wortelen, [illegible] Raapen in quantiteit van meerder als eenen [illegible], de Fouragie boven de honderd ponden, oft [illegible] twintig ponden, van alvorens aan den Borgemeester, [illegible] der Schepenen, oft den Secretaris der plaatse [illegible] aan te geeven de quantiteit en qualiteit der voors. Graanen, Fouragie, oft Etenswaaren, die hy van meeninge is [illegible] brengen met de plaatse alwaar die gedestineert zyn, [illegible] hun daar af in neemen eenen schriftelyke Certificaet, [illegible] geeven, dewelke ter plaatse alwaar sodanige Graanen, [illegible] ragie oft Etenswaaren sullen wezen gebragt, [illegible] eenen Gerichtspersoon zal moeten werden [illegible] verklaringe dat die aldaar verbleven syn, ende sal [illegible] Certificatie binnen drie dagen ten langsten [illegible] gen moeten te rug geeven aan den geene die [illegible] se van syne wooninge geteekent heeft gehad, [illegible] in de voors. eerste Art. uytgedrukt tot laste van den [illegible] onderwegen zoude bevonden worden zonder [illegible] Certificatie voorsien te syn, en op peene van [illegible] waarde der voorseyde specien, waar van de [illegible] catie geteekent ende geverificeert als vooren, [illegible] voors. tydt ter plaatse der wooninge niet en [illegible] te mag geleevert als voorseyt.

Ten vierde: Wy verbieden alle Commercie doende [illegible] zeetenen te maaken eenige Magazynen van Graanen [illegible] pretext het ook soude mogen wezen, op peene van Confiscatie der Graanen welke daarinne sullen werden bevonden, [illegible]

voorts

taaten van den 8 January en 27 December 1647. mitsgaders de opgevolgde Cessie van het Land en de Heerlykheid Montfort hebben geremarqueert en geavanceert, onweederspreekelyk syn moet, dat de *geheele Jurisdictie* so wel de Hooge als de Middelbaare en laage Jurisdictie, aan den Heer van Montfort is getransporteert en overgegeeven en daar het *aan de andere kant* niet minder seeker en buyten alle Contest moet weesen, dat de *Breuken of Boetes en Amenden syn fructus Jurisdictionis*, en dat mitsdien, tot deselve alleen geregtigt is den geene, aan wien de Jurisdictie selve Competeert.

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Wel-

voorts naar exigentie van zaake op poene als tegens alsulke Opkoopers is gestatueert by de Land-Rechten van het voorš Overquartier pag. 372. Art. 6.

Ten vyfde: Inhereeren Wy onse Publicatie op het stuk van het stooken van Brandewyn, en Genever op den 26 Octob. laatstleeden geëmaneert, belastende nogmaals alle ende een igelyk hun daar naar te reguleeren, alles op poene daar by gestatueert.

De Poenen ende Amendens hier boven gecommineert sullen worden verdeelt in drie deelen, waar van het eene sal genieten den Officier exploictant, het andere den Aenbrenger, en het resteerende derde zal verblyven ten voordeele van onse Exploicten.

Ende op dat niemand hier van eenig pretext van ignorantie zoude konnen voorwenden, zal dese aenstonts werden gepubliceert ende geaffigeert, ter plaatsen, alwaar men gewoon is sodanige Publicatien en Affixtien te doen. Ontbiedende alle Officieren, Justicieren en Wethouderen onder het Ressort van onsen voorš Raade deselve nauwkeurig te onderhouden ende te doen onderhouden ende agtervolgen volgens haare forme ende inhoud, procedeerende ende doende procedeeren tegens de overtreeders by executie der Poenen ende Amendens daar by vervat, sonder verdrag, gunste oft dissimulatie, Want ons alsoo gelieft. Gegeven binnen onse Stad van Venlo den ses en twintigste dag van de maand November in den Jaare onses Heeren duysent seven hondert en seventig.

(*Was geparapheert*) Fournier, vt. *Onder stond*, by de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden in hunnen Raade geordonneert in het Overquartier van Gelland. (*Laager stond*) my Present,

(*ende was geteekent*) H. B. Heerkens.

Montfort. De Domein-Raed van zyne Hoogh. Klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Welke Consequentie meede door den bekenden en algemeenen Regel Rechtens, op de billykheid gefundeert, *quod scilicet, penes quem sunt Incommoda, penes Eum etiam commoda esse debeant, & vice versa*, allesints gewettigt werd.

Maar wie sal nu komen of willen contradiceeren, dat tegen dit æquitabel Axioma direct soude wezen aangegaan, wanneer ten behoeve van Uw Hoog Mog., die geene de minste Lasten, der Jurisdictie over den Ampte en Heerlykheid Monfort te dragen hebben, een gedeelte der Boetens en Amenden, synde als gelegt; Emolumenta Jurisdictionis, die verstaan moeten werden met de Jurisdictie selfs, aan den Heer van Montfort afgestaan te syn, toegekent wierde.

Voornamentlyk, daar, gelyk boven gededuceert is, *het Land en de Heerlykheid Montfort met alle de Dependentien, Gerechtigheden en Jurisdictien, sonder iets te reserveeren*, is gecedeert, en uitgegeven geworden, terwyl 'er in tegendeel, niets meer met alle principes van Recht en Billykheid overeenkomt, dan dat den Heer van Montfort, of wel desselfs Officier, de Hooge Jurisdictie waarneemende, de last daar van moetende dragen, en alleen het risico loopende van den onseekeren uitslag der Proceduires, welke niet selden, met merkelyke kosten, tot invorderinge der gestatueerde Boeten, moeten gevoert werden, dog waar in de Rentmeester van Uw Hoog Mogende Exploicten ingenen deele & nullo Casu participeert, ook alleen de fructus Jurisdictionis geniet, sonder dit geringe voordeel met den gemelde Rentmeester te moeten partageeren.

En gelyk dus deese Infractie in Syne Hoogheids Recht, tegen alle æquiteit strydig is, so is het ook seer verre van daan, dat daar door het gemeen nut en welsyn soude werden betragt: Vermits in tegendeel, wanneer het geringe voordeel, van de Boetes en Amenden, nog geringer werd gemaakt door een derde van deselve, in præjudicie van den Officier, die de Calanges moet doen, aan den Rentmeester van Uw Hoog Mog Exploicten toe te voegen,

gen, en echter den onseekeren uitslag der Proce-duires, mitsgaders de lasten en kosten, op de invorderinge vallende, alleen voor Reekening van den Officier te laaten, daar uit natuurlyker wyse te dugten staat, dat een Officier, door de inegaliteyt van het alleen tot syn lasten loopende gehele risico der kosten, tegens de geringheid van een gedeeltelyk voordeel merkelyk soude konnen werden gedecourageert in desselfs yver en vigilantie omtrent de handhavinge van sulke Placaaten en Publicatien, waar by sodaane verdeelinge der Boetens is geordonneert, en het welke wyders de inobservantie van sodaane Placaaten en Publicatien, tot een verder gevolg soude konnen hebben.

MONTFORT. *De Domeinen Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.*

Dat wyders ook die verdeelinge der Boetes te meer als ongegrond moet werden aangemerkt, dewyl die, nog op het Landrecht, nog op eenige Ordonnantie, Reglement of Resolutie, van Uw Hoog Mog., so verre men weet, gefundeert, maar door het Hof na eygen goeddunken geordonneert is.

Immers wat de Landrechten des Overquartiers van Gelderland betreft, blykt uit menigvuldige Plaatsen van deselve en wel onder anderen *Pag.* 352. *Art.* 5. & 6. *Pag.* 355. *Art.* 12. *Pag.* 357. *Art.* 10. *Pag.* 358. *Art.* 1 *en* 2. *Pag.* 359. *Art.* 9. *Pag.* 360. *Art.* 5. *Pag.* 361. *Art.* 7 *en* 11 & *Pag.* 362. *Art.* 14. dat de daar by gestatueerde Boetes *alleen* of voor het geheel *sonder eenige verdeelinge*, aan den Heer of desselfs Officier syn toeërkent.

En so men nagaat de Placaaten, Ordonnantien en Reglementen, of Resolutien van Uw Hoog Mog. sal men ook daar in, geene traces, van sodaane verdeelinge der Boetes, tusschen den Heer of desselfs Officier, en den Rentmeester der Exploicten, vinden.

Ja selfs Consteert het Contrair van dien en dat sulks Uw Hoog Mog. Intentie niet is geweest, ten allerklaarsten, onder anderen uyt Uw Hoog Mog. Resolutie van den 27 November 1733 waar by, met klaare worden is gestatueert.

„ Dat ingevalle iemand wierd gevonden, die eenige syner Beesten had verswegen, of ten on-

MONT-FORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

" [illegible] aangegeeven; den selven sal gestraft wor-
" den met vyf Goldguldens, voor ieder der ver-
" sweegene Hoornbeesten, en van andere twee
" Goldguldens, sonder oogluykinge. NB. *ten pro-*
" *fyte van den Heer of Officier der Plaats, daar sulx*
" *sal syn geschied*, SO EN GELYK SY TOT AN-
" DERE AMENDES GEREGTIGT SYN.

En welke verklaaringe van Uw Hoog Mog. in sulke klaare en teffens algemeene termen en woorden is leggende, dat het, gelyk Wy vertrouwen, aan U Hoog Mog. by na onbegrypelyk sal moeten voorkomen, hoe en op welken grond, het voorsz. Hof, aan wie de evengemelde Resolutie van U Hoog Mogende, als ter Griffie van denselven Hove geregistreert syride, geensints onbekend is, daar toe heeft konnen komen, om eene nieuwigheid, so strydig aan de æquitable intentie en het gedeclareert begrip van Uw Hoog Mog., en so præjudiciabel aan het Regt van syne Hoogheid te ondernemen en in te voeren.

Niets het minste of geringste in deesen, ter saake doende, wanneer het Hof quasi tot justificatie van deese hunne handelwyse, sig soude willen beroepen op Placaaten, DIE VOOR DATO *der Cessie van het Land en der Heerlykheid Montfort, met alle Appendentien, Dependentien, Gerechtigheden en Jurisdictien van deselve, sonder iets te reserveeren*, door den Koning van Spanjen aan den Heere Prince van Orange gedaan, by den Hove des Overquartiers van Gelderland te Ruremonde, souden syn geëmaneert.

Nademaal het de ongerymdheid en absurditeit selfs soude weesen, om het geene *voor dato*, van die gemelde Cessie, ten deesen opsigte mogte hebben plaats gehad, ook *na dato* van deselve en wel tegens de uitdrukkelyk gedeclareerde Intentie van Uw Hoog Mog. te willen doen standgrypen.

Nadien op even die selfde gronden, dat Hof, wel ras Syne Hoogheid van alle andere of verdere Hooge Rechten en Gerechtigheden, ja van de geheele Jurisdictie, met den aankleeven van dien, in en over den Ampte en Heerlykheid Montfort, so-

de

de konnen ontsetten, waar tegens, dus ook, in dee- sen des te meer dient voorsien te werden.

Mont-fort.

De Domein Raad van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Belangende nu het bovengemelde *Derde Hoofd-poinct*, van Ons Beklag hier in bestaande. „ Dat „ het Hof te Venlo, sedert eenigen tyd de Pla- „ caaten en Publicatien, so door Uw Hoog Mog. „ als door het gemelde Hof selfs geëmaneert, di- „ *rect*, aan de Ondergerichten in den Ampte Mont- „ fort heeft versonden," so staat daar omtrent te letten:

1. Dat die geintroduceerde nieuwigheid notoir komt te verstrekken tot vilipendie en infractie der hooge Rechten en Gerechtigheden van den Heer der Heerlykheid Montfort.

Nademaal *eo ipso*, dat aan Hoogstdenselven alle de Rechten van Jurisdictie syn gecedeert en overgegeeven, daar van ook inseparabel is, de besorginge der Publicatie en affixie van de geëmaneerde Wetten, terwyl sonder deselve, die Jurisdictie, welke na de Wetten en Placaaten, moet werden ingericht, niet kan geëxerceert werden.

En dierhalven moeten alle Placaaten, Ordonnantien en Reglementen, door of in Naame van den Souverain geëmaneert, niet meede aan de Ondergerichten, ten fine van publicatie en affixie, maar alleen aan den Drossard des Ampts Montfort, als Representant van den Heer diet Heerlykheid, ten einde de publicatie en affixie van deselve op alle onderhoorige Plaatsen te besorgen, gesonden werden.

2. Dat even daarom ook Uw Hoog Mog. selfs, het welke deese geintroduceerde nieuwigheid van het Hof te Venlo, des te ongerymder moet doen voorkoomen, altoos gewoon syn, om de Placaaten, Ordonnantien en Reglementen door Uw Hoog Mogende, voor het Overquartier van Gelderland gearresteert, direct aan den Drossard van den Ampte en Heerlykheid Montfort te senden, teffens met aanschryvinge en last, om deselve te doen publiceeren en affigeeren, ter plaatse alwaar men gewoon is sulks te doen, waar na denselven die dan ook na de onderscheidene Plaatsen, in den Ampte

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Montfort doet overbrengen, en de publicatie en affixie daar van besorgt.

3. Dat ook geen een eenige wettige reeden sal konnen werden bygebragt, waar om het Hof te Venlo den Heer der Heerlykheid Montfort, van dit aan de Jurisdictie annexe Recht, en den Drossard van dat prærogatif, in navolginge van het geene deesen aangaande overal practicabel is, en door Uw Hoog Mogende selfs geobserveert werd, wil ontsetten.

Ten minsten is aan Ons nooit iets het minste of geringste voorgekoomen, dat den Drossard der Heerlykheid Montfort nalaatig soude syn geweest, om de Placaaten, Ordonnantien en Reglementen, soo door U Hoog Mog., als door het Hof te Venlo geëmaneert, na behooren te doen publiceeren en affigeeren.

4. Dat in het versenden van deselve, soo aan de Ondergerichten, als aan den Drossard, meede geene de minste nuttigheid geleegen, maar in tegendeel te duchten is, dat door de mindere kundigheid der Ondergerichten, ligtelyk abuisen en omissien gepleegt, en daar door des Souverains Placaaten, aan inobservantie geëxponeert konnen werden.

5. Behalven ook, dat door die *dubbelde* versendinge, dikwyls verwerringe en confusie kan ontstaan, en selfs veroorsaakt soude konnen werden, dat des Souverains Placaaten, in het geheel niet gepubliceert wierden, wanneer den eenen sulks op den anderen eens liet aankoomen.

6. En laastelyk, dat door deese *dubbele* versendinge der Placaaten, &c. de op sig selfs vry beboeftige Gemeentens in den Ampte Montfort, ten eenemaal nut- en noodeloos, met *dubbelde* Boodeloonen beswaard worden, en waar van het gevolg reeds is geweest, dat de Gemeentens van Echt en Nieuwstad geweigert hebben, het Loon van des Drossards Boode, voor het bestellen der Placaaten, te betaalen, onder prætext en voorwendsel, dat die Placaaten, door het Hof *direct* aan hen toegesonden waren. Waar over ook nog werkelyk een Proces voor denselven Hove, tusschen den Drossard

van

van Montfort en de Gemeente van Nieuwstad liti-spendent is hangende.

MONT-FORT.

Omtrent het voorgestelde *vierde Hoofdpoinct* van dit Ons Beklag, sullen Wy niet veele argumenten behoeven te gebruiken, om aan te toonen, dat aan het Hof des Overquartiers van Gelderland, geensints competeert, de Cognitie en Jurisdicature generaliter over alle saaken, concerneerende Persoonen, op Lheengoederen aldaar woonende, het sy deselve *mere* Civil of Crimineel zyn, en gevolgelyk, dat alle Insinuatien en Citatien in Civile en Crimineele saaken, *geene Lheenquestien synde*, aan of tegen Persoonen, *op Lheengoederen woonende*, door de ordinaire Gerichtsboodes valide konnen, ja selfs *moeten* werden geëxploicteert, en dat men, tot het doen van die Exploicten, den *Lheenboode*, niet behoeft te gebruiken, en selfs niet mag employeeren; welkers tegendeel echter in den jaare 1771 door het Hof te Venlo is verstaan, omtrent de Citatie, door den Gerichtboode der Hoofdbank van Echt geëxploicteert, in sodaane Crimineele Proceduure, als den Drossard van Montfort tegens A. W. Holthuysen, over het moorddadig quetsen, door een Snaphaanschoot van den Cadet J. F. Dittelbaart, voor den Crimineelen Richter des Ampt Montfort, *ratione officii*, verpligt is geweest te institueeren, en sulks op fundament, dat gemelde A. W. Holthuysen, *op een Lheengoed* woonde, dog waar over doenmaals, so wel den gemelde Drossard sig by Requesi aan Uw Hoog Mog. heeft beklaagt, als Wy Ons, by Missive van den 29 Mey 1771 aan Uw Hoog Mog. geaddresseert hebben, en waar toe Wy de vryheid neemen Ons by deese mede te refereeren.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Gelyk het selve Hof, sedert al meede heeft konnen goedvinden, om onderscheidene Insinuatien en verdere Exploicten, aan den Drossard van Montfort, om reedenen, dat hy op het Casteel aldaar woont, en dat deese Heerlykheid uit kragte der bovengemelde Tractaaten van 1647 van Uw Hoog Mog. te Lheen werd gehouden, door den *Lheenboode* des Lheenhofs te Venlo te laaten doen.

MONT-FORT. *De Do-mein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heer-lykheid Mont-fort, door het Hof te Venlo.*

Nadien het geene de minste twyffelinge, veel weiniger eenige regtelyke tegenspraak kan lyden, dat de Jurisdictie, mitsgaders Cognitie en Judicature van een *Feudale Richter* sig enkel en alleen bepaald tot *Lheensaaken*, of eygentlyk gesegde *Lheen-quaestien*, waar in, *over het Lheen selfs*, werd gedisputeert of waar by des *Lheenheers Recht*, geinteresseert is, als by voorbeeld over het verleenen van Lheen-Investituires, over het verbinden of hypothequeeren van, en de Successie in Lheengoederen, over het vindiceeren van deselve *tam possessorie, quam petitorie*, over de Caduciteit van een Lheen, en diergelyke Objecten.

Dog wie heeft het ooyt gehoort, of in wiens gedachten is ooyt opgekomen, dat Persoonen *op Lheengoederen woonende*, even daarom, dat sy die in gebruik hebben, ook in andere *so Civiele als Crimineele* saaken, de Successie in, of vindicatie van een Lheengoed niet concerneerende, nog eenige de minste relatie tot een *Lheenquaestie* hebbende, ook voor het *Lheenhof*, souden moeten te Recht staan.

Trouwens den aart der saaken, de reeden en het oogmerk der ingestelde *Lheengerichten*, den Inhoud van alle Reglementen en Ordonnantien voor de *Feudale Richters of Lheenhoven*, en het eenstemmig gevoelen van alle Rechtsgeleerden, verwerpen eenparig eene sodane Extensie van Jurisdictie der Lheenrichters of Lheenhoven.

Gelyk ook de sorgvuldige bepaalinge, welke overal, alwaar van deese materie gehandelt werd en *nominatim* by het Reglement van den 30 Juny 1621 op het stuk van de Lheenen, des Vorstendoms Gelre, onder anderen in *proœmio* en Art. 8, 14, 15 en 16 gevonden werden, om te definieeren, de *Causæ Feudales*, die van de ordinaire Jurisdictie gesepareert en tot de Lheen-Gerichten overgebragt syn, ten allerklaarsten en overtuygenste de ongegrondheid, van eene sodane sustenue aantoonen.

En wat soude 'er dog ongerymder konnen werden bedagt, dan dat alle Ingeseetenen *die op Lheengoederen woonen*, geheel en al aan de ordinaire Ju-ris-

risdictie van hunne Domiciliaire en Competente Richters onttrokken, en sodane Richters, die *alleen* tot beslissinge van *Lheen-Quæstien* syn aangesteld, ook tot Richters, over alle *ordinaire* quæstien en saaken, met het Lheenrecht niets gemeens hebbende, gemaakt souden werden; behalven nog: dat de veelvuldige inconvenienten en verregaande præjudiciable gevolgen, die daar uit, soo voor de Exercitie der *ordinaire* Justitie, als voor de Rechten van die Heeren, welke met de *ordinaire* Jurisdictie syn verleyt, en in 't generaal voor de *ordinaire* Richters en Gerichten, noodwendig souden voortvloeyen, en die door den Drossard van Montfort, ook reets meer dan eens syn ondervonden, al te handtastelyk syn, dan dat sulks in het breede soude behoeven gededuceert of betoogt te werden; of dat het nodig soude weesen om authoriteiten van Rechtsgeleerden by te brengen, tot bewys, dat de *Woonplaats* der Litigeeren de Parthyen, offschoon deselve op Lheengoederen is, den *Feudalen Richter* niet competent kan maaken, indien het quæstieuse voorwerp selve, het *Lheenregt* niet concerneert, en dus de saak geen *Causa Feudalis* is.

MONTFORT. *De Drossard van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.*

En wel te minder, daar voor het contrarie gevoelen, geen schyn van reeden, veel min een genoegsaam fundament, ooyt soude konnen bygebragt werden.

Ja wat meer is, so men wilde stellen, dat Persoonen *op Lheengoederen woonende*, ook in Civile en Crimineele saaken, geen *Lheen-Quæstien* synde, voor het Lheenhof te recht soude moeten staan, dan soude daar uit volgen, immers geinfereert konnen worden; dat alle saaken en quæstien, so Civile als Crimineele, offschoon geen de allerminste relatie tot Lheengoederen hebbende, maar *per se ad Jurisdictionem ordinariam* gehoorende, tusschen en tegen Ingeseetenen, *van het Alinge Ampt Montfort*, ontstaande, *privative* voor den Hove te Venlo, souden moeten werden gebragt, geventileert en aldaar gedecideert, en dat de Jurisdictie en Competentie van denselven Hove, daar omtrent *alleen* gefundeert soude weesen. En

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

En selfs om reeden en op fundament, dat het *geheele Land de geheele Heerlykheid Montfort*, in een Lheeengoed, en door Syne Hoogheid van Uw Hoog Mogende te Lheen gehouden werd.

Eyndelyk konnen Wy niet affyn, by dit alles nog met een enkeld woord te voegen:

Dat het Hof des Vorstendoms Gelre en Graafschap Zutphen te Arnhem resideerende, op den 31 January 1619, ten versoeke van den Gevolmagtigde van de Heeren Gecommitteerdens der Overquartiers van Gelderland, heeft verklaart en geatesteert: „ Dat na het gebruik en de gewoonte, „ tot nog toe in de Quartieren van Nymeegen, „ Zutphen en Veluwen onderhouden, alle Persoo„ nen van Adel," (wiens Havesaaten en Goederen, waar uit deselve verschreeven syn, meerendeels als bekent Lheenroerig syn of te Lheen gehouden werden) „ en Onadel, sy hebben hooge „ en laage Jurisdictie, of egeene, in Personeele „ Actien, by de eerste instantie moeten werden „ geconvenieert, voor het eigen Gericht van „ dien, die hooge Jurisdictie hebben, en de an„ dere voor de *ordinaris Banken*, daar onder de„ selve geseeten, en in reëele Actien, voor het „ Gericht, daar onder de Goederen gelegen syn, „ uitgenoomen in cas van Arrest, daar het selve „ plaats heeft, en in saaken, waar in des Hoves „ Jurisdictie, 't sy by de Ordonnantie der Cance„ lerye, of speciale delegatie, of submissie gefun„ deert is." Als sub L. (18)

(18) L. *Aan den E. Hove van Gelderland.*

Geeft reverentelyk te kennen een volmachtige van de Heeren Gecommitteerden des Overquartiers in Gelderland, hoe dat syn Heeren Principalen daar aan, grootelix gelegen is, om te hebben van UEd. en W. verklaaringe off niet de Onderheeren deses Landts Sampt andere van Adel ende On-Adel naar de olde en tegenswoordige gewoonten van de Quartieren van Nimmegen, Zutphen en Arnhem ter jerster instantie in Civile saecken moeten besproken ende in recht getoogen worden voor de Stad, Land ende andere particuliere Gerichten, daar onder deselve immediaat resorteeren,

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Uit welke verklaaring, vermits, daar by geene de allerminste bepaalinge of distinctie van Woonplaats, 't sy op Eendale of andere Goederen, voorkomt; Wy vermeenen met Recht te mogen afleyden, dat ook in het voorsz. Overquartier van Gelderland, de Besitters of Inwoonders van Lheengoederen, in [illegible] saa- uitgenomen in speciale Casibus, by de Ordonnantie van de Cancelrye van hoogster mem. Carolo 5e. uytgedrukt, ende en verwekt de Suppl. dien volgens Uw ende W: gelieve over 't voorverhaalde, derselver verclaeringe op te plicque van dese te doen, 't welke doende, *Volgt 't Appointement.*

Extr. den 27 January 1619.

Gesien by den Hove van Gelderland deese Requeste ende gelet op 't versoek daar by gedaan word by deesen verclaert ende geattesteert, dat na 't gebruik ende gewoonte tot nog toe in de quartieren van Nimmegen, Zutphen ende Veluwe onderholden alle persoonen van Aedel en On-Aedel, sy hebben hooge, lege jurisdictie ofte geene en persooneele actien by d'yrste instantie moeten worden geconvenieert voor 't eygen gerichte van dien, die hoege Jurisdictie hebben, ende andere voor d'ordinaris bancken daar onder deselve geseten; en voor reale actien voor 't Gerichte, daar onder de Goederen gelegen, syn, utgenomen in cas van arrest, daar 't selve plaats heeft, ende in Saecken, waar in des Hoves Jurisdictie 't zye by d'ordonnantie der Cantzlerien, ofte speciale delegatie ofte submissie gefundeert is, des in oirconde dese uitgegeeven onder 't Secreet Segel desselven Hoves.

Actum t'Arnhem den xxxn January xvjc negentien.

Was onderteekent, *E. Engelen.*

Ter zyden stont uytgedrukt den Segel van Gelderland.

Onder standt,

'T Accordeert met syn Origineel by my ondergesch. Secretaris van 't Overquartier van Gelderland.

Geteeckent, *R. Jaris.*

In Dorso stond,

Verklaaringe van den Ed. Hove van Gelderland tot Arnhem in dato . . January 1619. waar by (op versoek van de Heeren Gecommitteerde des Overquartiers van Gelderland by Regte aldaar gevoegt, gedaan) verklaart word, dat volgens gewoonte van de Quartieren van Nimegen, Zutphen, en Veluwe, alle persoonen van Adel of Onaedel, hooge of leege Jurisdictie hebbende of niet, in personeele Actien moeten worden geconvenieert voor hunne respective Gerichten, &c.

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Lheen-Boode gegeeven en die *van Haar* door den Drossard of het Gericht versogt souden moeten werden; dog daar tegens staat wederom te remarqueeren:

(a) Dat, nog by de Landrechten des Overquartiers van Gelderland nog elders anders, eene sodaane last en verplichtinge aan de Drossaerden en respective Gerichten is opgelegt en voorgeschreeven geworden: En

(b) Dat al meede, nog by die Landrechten, nog elders anders, sodaane magt of pouvoir, aan het Hof te Venlo is gegeeven en overgelaaten.

Behalven nog, dat het selve *Hof*, alsdan soude hebben, immers sig konnen aanmatigen, eene praeliminaire Cognitie, over de saak selfs en het al of niet accordeeren van den Lheen-Boode tot het doen van Exploicten, in saaken niet tot de Cognitie van den Hove gehoorende, daar nogtans by den 46 Articul der Cancelerie Ordonnantie of Instructie van den 20 Juny 1609 met so veele woorden, aan het Hof des Overquartiers van Gelderland is *verbooden*, om eenige andere saaken, tot hunne Cognitie en kennisse *te trekken*, *te vorderen* of aan *te neemen*, dan waar van by die Instructie vermaan gedaan is.

Dat het moeten gebruiken van den Lheen-Boode 's Hoves te Venlo, tot het doen van Exploicten in ordinaire Civiele en Crimineele saaken, tegens Persoonen op Lheengoederen woonende, en het voor af versoeken van permissie, daar toe van den Hove, ook allesints soude verstrekken tot oponthout en vertraginge der Expeditie van Justitie, te meer, daar de Officieren van de ordinaire Jurisdictie en de gemeene Gerichten, geene authoriteit, nog eenig gesag over den Lheenboode hebbende, van den selven geensints sodaane prompte Diensten, voor al in Crimineele saaken konnen requireeren of verwagten, dan van de ordinaire Gerichts-Boodes, die altoos by de hand en direct aan hun onderhoorig syn, mitsgaders aan hunne ordres aanstonds en ten eersten moeten obedieeren en deselve Executeeren.

En 7. Dat so deese sustenue 's Hoves van Gelderland

land te Venlo, omtrent het Exploicteeren van Insinuatien en Citatien in ordinaire, het sy Civiele of Crimineele saaken, door den Lheen-Boode tegens Persoonen op Lheen-Goederen wonende eenige streek konde houden, dan eo ipso ook soude moeten vaststaan en gesoutineert moeten werden, dat in Crimineele saaken tegens Persoonen op Lheen-Goederen woonende, de *apprehensie* van deselve, als synde niet anders dan eene reëele Citatie, niet door den Drossard en de ordinaire Gerichts-Boodes soude mogen, maar alleen door den *Lheen-Fiscaal*, waar door men denkelyk den Momboir sal verstaan en den *Lheen-Boode* moeten gedaan werden.

Ja wat meer is, dat ook het Decreet van Apprehensie tegens sodaane Persoonen niet van den ordinairen Crimineelen Richter soude mogen, maar van het Lheenhof moeten versogt en verleent werden. En selfs, dat sodaane Persoonen, ook niet in de *ordinaire* Gevankenissen souden konnen of mogen werden overgebragt, maar privative door den *Lheen-Boode* op een *Lheengoed*, of in de Gevankenisse van het *Lheen-Hof* bewaart souden moeten werden.

MONTFORT. *De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.*

Dog dit een en ander en de geheele sustenue van het Hof te Venlo in aansien van het exploicteeren der Insinuatien, en Citatien in ordinaire, so Civiele als Crimineele saaken, geene *Quæstiones Feudales* synde, nog eenige relatie tot het *Lheen selfs* hebbende, door den *Lheen-Boode*, aan of tegen Persoonen *op Lheen-Goederen woonende*, al te wederrechtelyk, ongerymt, ja ongehoort en absurd synde, sullen Wy, nog maar een enkelt woord hier by voegen:

Dat het Hof te Venlo te vergeefs deese Haare perverse sustenue fundeert, op den 19 Art. van de Ordonnantie en het Reglement op het stuk van de Lheenen des Vorstendoms Gelre, in dato 30 Juny 1671. woordelyk aldus luydende:

„ Verbiedende alle Drossarden en de Scholtussen
„ of Voogden te gebruyken, die Gerichts-Boo-
„ dens, tot Dagementen, Executien, ofte andere
„ Gerichtelyke Acten, ten opsien van Lheengoe-

MONT-FORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreak op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

„ deren ofte Persoonen daar op woonende, maar
„ in alle saaken, waar van hun de Executie is aan-
„ bevoolen te gebruyken die Lheen-Booden.

Want vermits dat geheele Reglement *enkel en al-leen* is gearresteert *op het stuk van de Lheenen*, so spreekt de saak van selfs, dat al het gestatueerde daar by, tot *ordinaire* soo Civiele als Crimineele saaken niet kan nog mag werden geëxtendeert, maar *alleen tot Lheenszaken*, moet werden gerestringeert, en dat dus den geallegeerden 19 Art. *alleen* te verstaan is, van sodane Dagementen, Executien en andere Gerichtelyke Exploicten, waar van *de Cognitie aan het Lheenhof* staat, die uit kragte van Vonnis of op order van een *Lheenhof* moeten werden gedaan, of wanneer jemand van een Leengoed moet werden gedepossideert, en diergelyke *Feudale Quæstien of Saaken* meer, waar van by dat selfde Reglement gesprooken en gehandelt werd. Al het welke so notoir is, dat Wy ten eenemaal onnodig oordeelen, om sulks, so uit het boven reeds gesegde, als uit de geallegeerde Cancelerie Ordonnantie, of Instructie en anders, breeder te deduceeren.

En derhalven sullen Wy liever overgaan tot het boven gemelte *vyfde Hoofdpoinct* concerneerende de onderneemingen van het Hof te Venlo, om aan sig te trekken de Cognitie en Judicatuire, over *saaken van Regeeringe* en het aanstellen van Regenten en Officieren in de Heerlykheid Montfort. Dog sullen Wy Ons daar omtrent maar eenvoudig refereeren, tot Onse eerbiedige Missive van den 29 Sept. 1715 aan Uw Hoog Mog. ter occasie dat sig het voorsz. Hof heeft aangemaatigt gehad, de erkentenisse over het benoemen en aanstellen van den Pey-Borgermeester te Echt, en het indirect buyten Effect stellen eener Resolutie, door Ons, Naamens Syne Hoogheid, deswegens, bevorens wel en wettig genoomen, het gededuceerde daar by, alhier voor gerepeteert houdende.

Alleenlyk konnen Wy niet voorby, nog met een enkelt woord daar omtrent aan te merken:

1. Dat die doenmalige onderneemingen van het Hof te Venlo, nog des te ongerymder aan Uw Hoog Mog.

Mog. sal moeten voorkoomen, wanneer Uw Hoog Mog. in consideratie gelieven te neemen:

Dat wanneer Scheepenen van Echt, in den jaare 1771. van Ons hadden versogt, dat Wy wilden goedvinden, dat by vervolg de Pey-Borgermeesters-Plaats van Echt, sonder eenige Nominatie of Electie, door de vyf Schepenen by Tourbeurten souden werden waargenoomen en wel sodanig, dat den afgegane Gerichts-Borgermeesters, telkens, als Pey-Borgermeester soude fungeeren, Wy, by Resolutie van den 7 Aug. 1772, na ingenoomen Advis van den Drossard, dat gedane versoek hebben geaccordeert, als sub M. (19).

MONTFORT. *De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.* 2.

(19) M. Extract uit het Register der Notulen van die van den Raade ende Reekeningen van Syne Hoogheid den Heere Prince van Orange Nassau, &c. &c. &c.

Vrydag den 7 Augustus 1772.

Ingekomen en geleesen het schriftelyk Bericht van J. C. Ryckfz. Drossart des Ampts en Heerlykheid Montfort, gerequireert by Appointement van den 1 Aug. 1771. op de Remonstrantie van Schepenen van Echt, gelegen in den gemelte Ampte en Heerlykheid Montfort, versoekende, om redenen in het breede by Hunne Remonstrantie geallegeerd, dat den Raad geliefde goed te vinden en te verklaaren, dat de Pay-Burgermeesters plaatse van Echt by vervolg sonder eenige Nominatie of Electie door de vyf Schepenen yder op syn tour sal werden waargenomen sodanig dat den Afgaande Gerichts Borgermeester sal fungeeren als Paaymeester op de Gagie daar toe staande, en dat sulks aanvang mag neemen St. Laurensdag aanstaande, en so vervolgens van jaar tot jaar.

Waar op gedelibereert zynde, is goedgevonden aan de Schepenen van Echt derselver bovengem. gedaane versoek by deesen te accordeeren, onder deese mi s en Clausule nogtans dat den Pay-Borgermeester of Stads en Gemeentens Rentmeester over alle saaken dat Paymeesters of Rentmeesters Ampt concerneerende, wanneer daar over by Schepenen werd gedelibereert geen Stem als Scheepenen sal hebben, maar sig uit de Vergaderinge moeten retireeren, wanneer daar over en de verdere saaken syn Ampt aangaande gevoteert sal werden, en dus aan de overige Scheepenen een vrye Deliberatie moeten laaten, en dat Hy wyders gehouden sal

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klagt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

2. Dat het Hof te Venlo, op sig selfs ongequalificeert synde, om te erkennen over *saaken van Regeeringe*, en het aanstellen van Regenten en Officianten, sig daaromtrent, geensints hier mede kan verschoonen, dat sulks is geschied op het Addres, en de gedane Instantie van een Regent of Officiant selfs, en dat dus het Judicis Officium is geimploreert geworden, maar altoos in gevolge den 46 Art. der Cancelerie Ordonnantie, verpligt is, om alle Saaken, geen object van de ordinaris Justitie, nog by de Landrechten, de Cancelerie Instructie of eene speciale Resolutie van den Souverain, aan de Cognitie van den Hove gedemandeert synde, maar *privative* tot de Regeeringe en het aanstellen van Regenten en Officianten in den Ampte Montfort gehoorende, aanstonds van de hand te wysen, en de soodaane in het geheel niet aan sig te trekken. En

3. Dat het selve Hof, onbevoegt weesende, om over *saaken van Regeeringe*, en het aanstellen van Regenten en Officianten selfs, te erkennen, te minder gerechtigt is, om dien aangaande eenige Inhibitoria Surcheances en Stateeringen te verleenen, en dus, al was het maar provisioneel of pro tempore, den Heer van Montfort in Hoogst desselfs Recht van aanstellinge der respective Regenten en Officianten te præjudiceeren.

Eyndelyk vertrouwen Wy met relatie, tot het *derde en laatste* voorgestelde *Hoofdpoinct*, dat het aan geene Regtelyke Contradictie kan onderhevig weesen, dat de sustenue van den Hove des Overquartiers van Gelderland te Venlo, namentlyk: *dat Schepenen en Regenten der respective Plaatsen, in den Ampte Montfort, in en omtrent saaken derselver Bediening*

gen

syn, voor den gemelte Ontvangst te stellen behoorlyke en suffisante Cautie ten genoege van gemelte Scheepenen van Echt.

Onder stond,

Accordeert met voorsz. Register.

Geteekent,

A. Ardesch.

MONTFORT.

gen concerneerende direct, en wel, *door den Mom- boir* voor welgemelden Hove actionabel souden syn, allesints komt te verstrekken tot merkelyke Præjuditie der Jurisdictie, mitsgaders Hooge Rechten en Gerechtigheden, van Syne Hoogheid, den Heere Prince van Orange en Nassau, als Heer der Ampte en Heerlykheid Montfort. En sullen Wy dierhalven daar omtrent maar kortelyk aanmerken:

De Domein Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens intreuk op de regten der Heerlykheid Mont-fort, door het Hof te Venlo.

Dat het eene incontestable waarheid is, dat het Hof des Overquartiers van Gelderland, te Venlo, het welke door Uw Hoog Mog. by Resolutie van den 7 en 25 Juny 1717, alleen tot *een Hof van Appel* is aangesteld, *geene generaale*, maar alleen *eene gelimiteerde* Jurisdictie heeft, en sig in allen gevalle geene verdere Cognitie en Judicature kan of mag aanmatigen, dan in zaken, die expresse of by de Landrechten des Overquartiers van Gelderland, of by de Cancelerye-Ordonnantie en Instructie van den 20 Juny 1609, of by eene posterieure Resolutie of Dispositie van den Souverain, aan het selve Hof *speciaal syn* gedemandeert.

Gelyk dan ook, by de voorsz. Cancelerie-Ordonnantie of Instructie Art. 46, als reeds gesegt, aan Stadhouder, Cancelier en Raaden selfs uitdrukkelyk is *verbooden*, om eenige andere saaken, tot hunne Cognitie of kennisse *te trekken*, *of te vorderen* of *aan te neemen*, dan waar van *by deselve Instructie* vermaan geschied is, of welke in de Verklaaringe van Syne Koninglyke Majest. op die Instructie begreepen syn.

Maar nu is het seeker en gewis, dat nog by de voorsz. Landrechten, nog by de gemelde Cancelerie Ordonnantie of Instructie, nog by eene laatere Dospositie of Resolutie van den Souverain, de Cognitie en Judicature *over Schepenen en Regenten, in of omtrent saaken derselver Bedieningen concerneerende ter eerster instantie*, aan den Hove is gedemandeert geworden.

Nog ook en veel weiniger ergens geordonneert en vastgestelt, dat een Schepen of Regent, in of omtrent saaken dessels Officie betreffende, daar over, niet door den Drossard van de Heerlykheid Mont-

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

fort, voor den Domicilliairen Richter soude kunnen maar door den Momboir, en wel direct voor den Hove souden moeten geactioneert werden.

En dierhalven, moet het *per argumentum a contrario*, gefundeert op den voornoemde 46 Art. der Cancelerie Ordonnantie of Instructie, absolute daar voor gehouden werden en in deesen vaststaan, dat alle het selve aan de Cognitie en Judicature van den ordinaris Richter ter eerster instantie, en aan den Drossard des Ampts, en der Heerlykheid Montfort, gelaaten en verbleeven is.

Want, of wel den 23ste Art. *van de gemelde Cancelerie-Ordonnantie of Instructie* meedebrengt: „Dat „ alle *Amptluiden en Officieren*, beroerende de Exer„ citie en Bedieninge hunner *Ampten*, te recht sul„ len staan voor de Canceelerye, so wel tegen parti„ culiere Persoonen als tegens den Momboir.

Is het echter allesints notoir, dat onder de benaminge van *Amptluiden en Officieren*, het sy in eene gemeene, het sy in eene rechtelyke sin, geene *Borgermeesteren, Schepenen en verdere Regenten*, veel min een ieder van deselve *afsonderlyk*, begreepen werden, maar dat daar door enkel en alleen werden verstaan de respective *Drossaarden, Baillius en Schouten* der bysondere Plaatsen en Dorpen, aan wie de handhaavinge van het Recht der Hooge Overigheid tegens alle Delinquanten en het maintien van des Souverains Placaaten, Ordonnantien en Reglementen is toevertrouwt en aanbevoolen.

En die mitsdien, wanneer sy komen te peccéeren, of in de waarneeminge van hun Post en Plicht nalatig syn, *vermits sy sig selfs deswegens niet konnen ac-tioneeren*, te recht aan een hoogere Richter of superieure Jurisdictie, en oversulks aan de calange van den Momboir, en aan de Cognitie van den Hove syn gesubjecteert geworden.

Dog hoe sulks, of die geallegeerde reeden op een *Borgermeester, Schepen, of ander Regent* van applicatie kan werden gemaakt, bekennen Wy geerne niet te begrypen.

En wel te minder, dewyl by de Landrechten des Over-

Overquartiers van Gelderland selfs, een merkelyk onderscheid werdt gemaakt, tusschen de *Amptsluiden en Officieren* en *de Scheepenen*, wiens bysondere Officien of Functien, daar by in den *eersten Titul* werden opgegeeven, terwyl aldaar teffens ook onderscheidene Formulieren der Eeden, respective vöor *de Drossaarde of Amptluiden*, voor *de Scholtussen* en voor *de Scheepenen* syn gepræscribeert.

Gelyk dan ook, in geene Plaatsen van die Landrechten, alwaar van het Officie der *Amptluiden* werd gehandelt, of van de vereischtens tot derselver Ampt en Bedieninge gesproken, eenige de minste mentie van der *Scheepenen* pligt gemaakt werd.

Behalven nog, dat, vermits de Jurisdictie generaliter, over alle Ingeseetenen en Inwoonders van den Ampte Montfort indistincte, door den Koning van Spanjen aan den Heer van die Heerlykheid gecedeert en overgegeeven is en alle Actien tegens *selve* door den Drossard geinstitueert moeten worden, de respective *Borgermeesteren, Scheepenen en verdere Regenten*, selfs in en omtrent saaken derselver Functien en Bedieningen betreffende, als van die generaale Jurisdictie niet uitgesondert synde, absolute gehouden moeten werden, daar onder meede begreepen te weesen.

Immers dit gesegde sal onweederspreekelyk, so lange moeten vaststaan, tot dat het Hof te Venlo, na behooren en volledig komt te bewysen, dat Borgermeesteren, Scheepenen en verdere Regenten, in den Ampte Montfort, het sy over Personeele daaden en handelingen, het sy over saaken derselver Bedieningen concerneerende, of by de Landrechten des Overquartiers van Gelderland, of by de voornoemde Cancelerye Instructie, of by eene andere Resolutie van den Souverain, aan de ordinaire Jurisdictie en Cognitie van den Domiciliairen Richter, mitsgaders de Calange van den Drossard der voornoemde Heerlykheid onttrokken, en aan de Actien van den Momboir, gelyk meede ter eerster instantie of directe aan de *gelimiteerde* Jurisdictie en Cognitie van den Hove gesubjecteert syn geworden.

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klacgt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogb. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Gelyk dan ook in andere Provincien en Quartieren, de dagelykse ondervindinge genoegsaam over, al leert, dat wanneer een Borgermeester, Scheepen of ander Regent, het sy in of buiten desselfs Bedieninge pecceert, denselven daar over door den Officier van de Plaats, en voor het Gericht aldaar werd geactioneert, en dat deswegens, ten minsten soo lange het geperpetreerde delict niet is verjaard, aan den Fiscus Generalis geene Actie, nog aan het Superieur Gerichts-Hof eenige Cognitie competeert;

Hier meede nu de voorgestelde *ses Poincten* van Beswaar, tegens en van Ons rechtmaatig Beklag, over de soo voor syne Hoogheid, als voor de Rechten en Gerechtigheden van de Heerlykheid Montfort allerprejudiciabelste onderneemingen en handelwyse, van het Hof te Venlo afgehandelt weesende, sullen Wy, tot Slot deeses, nog met een enkeld woord daar by voegen, en in het generaal remarqueeren:

Dat, voor so verre het Hof te Venlo sig daar op soude willen beroepen, dat hetselve tot hier aan toe, of nu en dan, omtrent alle die ses Poincten, en een ieder van deselve in het bysonder, geheel anders heeft gehandelt, en het ondernoomene alsoo gepractiseert gehad, sulks, gelyk Wy vertrouwen by Uw Hoog Mog. in geene de minste consideratie sal werden genoomen.

Nademaal dit juist is en uitleevert dat geene, waar over Wy Ons in deesen, by Uw Hoog Mog. beklaagen, en waar van Wy, op goede gronden redres versoeken.

En waar omtrent men dus niet moet insien, wat het Hof te Venlo nu en dan *beeft gedaan, en eggener auctoriteyt ondernoomen gehad*, maar wat hetselve in conformité der Hooge Rechten en Gerechtigheden van den Heer der Heerlykheid Montfort, als mede uit kragte van des Souverains gedeclareerde intentien, gelyk ook ingevolge de goede order, en uit hoofde van de Canceleryе-Instructie *hadde behooren en moeten doen.*

Mits.

Mitsgaders wat daar omtrent so aanstonds na de gedaane Cessie en Overgifte door den Koning van Spanjen, *van het Land en de Heerlykheid Montfort, met alle Appendentien, Dependentien, Gerechtigheden en Jurisdictien van deselve, sonder iets te reserveeren*, maar ook, tot de Dood van Koning William toe, heeft plaats gehad en in acht genomen is geworden.

MONT-FORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Edog het Hof te Venlo, gelyk boven stukswyse is aangetoont, daar tegen direct aangegaan en gehandeld hebbende, vinden Wy Ons alnu Eeds- en Ampts-halven verpligt, met alle eerbied te versoeken:

„ Dat het Uw Hoog Mog. gunstig mag behaagen, „ in de eerste plaats op te heffen en buiten effect „ te stellen, de bovengemelde twee Octroyen, „ door het Hof te Venlo, ten naame van Uw Hoog „ Mogende, respective op den 21 Mey laatstleeden „ aan Geërfdens en Regeerders van St. Odilien-„ berg, tot het verkoopen van 200 Boenderen Ge-„ meentens Heydegronden aldaar, en op den 13 Ju-„ ly daar aan volgende aan Geërfdens en Regenten „ van Linne, tot het uitgeeven van 100 Boenderen „ Gemeentens Gronden aldaar, verleent. En, in „ de Tweede plaats, het Hof, geordineert in het „ Overquartier van Gelderland, Ressort van dee-„ sen Staat, aan te schryven en te gelasten:

„ Om sig voortaan te onthouden, van aan Geërf-„ dens en Regenten der respective Steden en Dor-„ pen, in den Lande van Montfort te verleenen „ Octroyen, tot het uytgeeven en verkoopen van „ Heyde-, Sterile- en andere Inculte-Gronden der „ Gemeenten aldaar, maar het selve aan Syne „ Hoogheid, als Grond-Heer van den Lande en „ der Heerlykheid Montfort, over te laaten, even „ en op gelyke wyse als andere Heeren van Heer-„ lykheden, in het Overquartier van Gelderland, „ sorteerende onder het Hof te Roermonde, dat „ Recht exerceeren."

Immers en in allen gevalle, voor soo verre Uw Hoog Mog. mogten oordeelen, dat ook voor het vervolg, sodane Octroyen, van den Hove te Venlo souden konnen en behooren versogt te werden;

MONTFORT.

De Demein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

„ Om deselve niet anders te verleenen, dan na voorgaand verhoor en Consent van Syne Hoogheid als Grond-Heer, of van Ons, namens Hoogstdenselven, en met speciale insertie, dat de bedongene Chynsen en Thienden, van die uit te geevene en te verkoopene Gemeentens gronden, sullen koomen, ten behoeve van Syne Hoogheid, als Heer van het Land en der Heerlykheid Montfort.

„ 2. Om by de te emaneere Placaaten, Ordonnantien, Reglementen, Resolutien en Publicatien, waar by eenige gemeene Boetes en Amenden werden vastgesteld, niet meer te ordonneeren dat die Boetes en Amenden gedeeltelyk sullen komen ten profyte der Exploicten, nog den Drossard van den Ampte en Heerlykheid Montfort te verpligten, om deselve met den Ontfanger der Exploicten te partageeren.

„ 3. Om voor het vervolg de Placaaten, Ordonnantien, Reglementen en Publicatien, soo door Uw Hoog Mog., als door het gemelde *Hof* selfs gearresteert, niet direct aan de Onder-Gerichten, ten fine van publicatie en affixie, maar alleen, aan den Drossard der Heerlykheid Montfort, om te besorgen dat deselve na behooren gepubliceert en geaffigeert werden, te senden.

„ 4. Om sig ter eerster Instantie over Civiele en Crimineele saaken, geene Quæstiones Feudales synde, nog eenige relatie tot Lheengoederen hebbende, tegens Persoonen op Lheengoederen woonende, geene Cognitie of Judicatuure aan te maatigen, maar deselve aan den Domiciliairen en Competenten Richter over te laaten, en mitsdien ook niet te gedoogen, dat eenige Exploicten in Civile en Crimineele saaken, geene Lheenquæstien uitleeverende, aan Persoonen op Lheengoederen woonende door den Lheen-Boode van het Lheenhof te Venlo gedaan werden, maar het selve meede over te laaten aan de ordinaire Gerichts-Boodens.

„ 5. Om geene saaken of quæstien van Regeeringe, in den Ampte Montfort, of het aanstellen van Re-

" Regenten en Officianten aldaar betreffende, onder welk prætext het ook soude moogen weesen, aan sig te trekken, of daar in en omtrent eenige Inhibitoria, nog provisioneele Surcheançes en Staeteringen te verleenen.

" 6. Om sig ter eerster Instantie, niet aan te matigen, de Cognitie en Judicatuure, over een Borgermeester, Scheepen of ander Regent en Officiant, in den Ampte en Heerlykheid Montfort, omtrent saaken, so Civile als Crimineele, wegens onverjaarde Delicten, het Officie en de Bedieninge van een Borgermeester, Scheepen of ander Regent en Officiant concerneerende, nog te gedogen, dat deselve deswegens, door den Momboir geactioneert werden, maar om de Cognitie en Judicatuure daar over, of wel over de Actien, die uit deesen hoofden, soo door Parthyen als door den Drossard souden mogen werden geinstitueert, ter eerster Instantie over te laaten aan den Domiciliairen en Competenten Richter, in den Ampte en Heerlykheid Montfort. Ongepræjudicieert nogtans, de Actie van den Momboir wegens verjaarde Delicten, indien den Drossard daar van kennisse gedraagen en deswegens geene Actie geinstitueert, mogte hebben, gelyk mede onvermindert, dat, volgens den 23 Art. van de Cancelerie Instructie, den Drossard en de Schouten in den Ampte Montfort, over saaken, beroerende de Exercitie en Bedieninge hunner Ampten, soo wel tegen particuliere Persoonen als tegen den Momboir, voor den Hove te recht sullen moeten staan.

En laastelyk (7) " Om in het generaal geene andere saaken in Præjuditie der Hooge Rechten, Gerechtigheden en Jurisdictie van Syne Hoogheid in en over den Ampte Montfort, aan sig te trekken, of sig daar mede te melleeren, dan die so by de Landrechten des Overquartiers van Gelderland, als by de Cancelerie - Instructie van den 20 Juny 1609 en eene speciale Resolutie of Dispositif van den Souverain, aan de Cognitie en Judicatuure van den Hove gedemandeert en overgelaaten syn.

MONTFORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Eyn-

MONT-FORT.

De Domein-Raed van zyne Hoogh. klaegt wegens inbreuk op de regten der Heerlykheid Montfort, door het Hof te Venlo.

Eyndelyk vinden Wy Ons, vermits als boven gesegt, de onlangs door het Hof te Venlo verleende Octroyen sub I. 1 & I. 3 derselver effect en accomplissement nog niet hebben, mede verpligt, om, tot voorkoominge van een irreparabel Præjudicie voor Syne Hoogheid eerbiedig te versoeken.

„ Dat Uw Hoog Mog. de goedheid gelieve te heb„ ben, het Hof des Overquartiers van Gelderland „ aan te schryven, en te gelasten, om ten allerspoe„ digsten, en sonder tyd versuym, de noodige voor„ sien'nge te doen, dat by provisie en hangende Uw „ Hoog Mog. Deliberatien, mitsgaders, tot Uw „ Hoog Mog. nadere dispositie in deesen, de Oc„ troyen door het selve Hof, den 21 Mey en 13 „ July, beyde laastleeden, aan Geërfdens en Re„ genten respective van St. Odilienberg en van Lin„ ne, tot het verkoopen en uytgeeven van Gemeen„ tens Heyde- en andere Inculte-Gronden, ver„ leent, geen effect komen te sorteeren, maar dat „ intusschen alles, deesen aangaande, in staat en „ surcheance werd gehouden.

Voor het overige bidden Wy God Almagtig, Uw Hoog Mog. Persoonen en Regeeringe te willen segenen met alle voorspoed; En betuigen met alle verschulde Hoogachtinge te syn.

Hoog Mog. Heeren,

Onder stond,

Uw Hoog Mog. onderdanige Dienaaren, de Raaden en Reekenmeesters der Domeinen van Syne Hoogheid den Heere Prince van Orange en Nassau, &c. &c. &c.

Was geparapheert, *P. B. D. Beaufort,* vt.

Lager stond, Ter Ordonnantie van Deselve.

Geconsigneert, *A. Ardesch.*

Op deze klagten hebben de Algemeene Staten terstond by een besluit van den 7 van Herfstmaend 1773 beraemd „ aen het Hof van het Overkwar„ tier te Venlo den voorschreven Brief en Bylagen

„ toe

„ toe te zenden, om deszelfs berigt daer op aen „ hunne Hoog Mogende te laten toekomen, en „ wyders gemelde Hove aen te schryven en te „ gelasten, om ten allerspoedigsten en zonder tyd- „ verzuim de noodige voorzieninge te doen, dat „ by provisie en hangende hunne Hoog Mog. „ raedplegingen, mitsgaders tot hunner Hoog „ Mog. nader bevel in dezen, de Octroyen, door „ het Hof den 21 van Bloeimaend en 13 van „ Hooimaend 1773 aen Geërfdens en Regeerders „ van St. Odilienberg en Linne, tot het verkopen „ en uitgeven van Gemeentens Heide- en andere „ onbebouwde Gronden verleend, hun beslag niet „ komen te erlangen, maer dat in tusschen alles, „ dezen aengaende, in staet en surcheance wor- „ de gehouden."

MONT-FORT.

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

DELFT. Den 26 van deze Zomermaend is alhier in 't 66ste jaer zyns ouderdoms overleden de Heer *Alexander Coel*, Raed in de Vroedschap en Oud-Schepen, mitsgaders voorzittend Weesmeester dezer Stad, enz.

'S GRAVENHAGE. Ter Vergaderinge van hunne Hoog Mog. heeft de Heer *Ph. Fr. Tinne*, by Procuratie den eed afgelegd, voor den Heer *F. de Weiler*, als benoemden Ambassadeur van dezen Staet aen het Hof van den Turkschen Keizer.

AMSTELDAM. In het begin dezer Zomermaend is op deszelfs Hofstede te Maerzeveen, in den ouderdom van ruim 68 jaren, overleden, de Heer Mr *François de Wit*, Burgemeester en Raed dezer Stad.

Ook heeft op den 28 derzelfder Maend in den ouderdom van ruim 60 jaren, het tydelyk leven afgelegd, de Heer Mr. *Daniel Deutz*, regeerend Burgemeester en Raed dezer Stad.

Daer

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Daer en tegen is door hun Ed. Groot Agtb. Heeren Burgemeesteren aengesteld tot Secretaris van Zee-Zaaken, de Heer Mr. *Hieronimus van der Duffen*, in plaetse van wylen den Heer Mr. Johan Cornelis van Muyden.

ROTTERDAM. De Heer Mr. *Johannes Meerman*, Raed in de Vroedschap en Oud-voorzittend Burgemeester dezer Stad, is alhier in den ouderdom van ruim 72 jaren overleden.

SCHIEDAM. Den 10 dezer Zomermaend is in plaets van wylen den Heer Mr. *Govert Couwenburg du Bois*, tot Secretaris dezer Stad aengesteld, de Heer Mr. *Bernard Johan Pielat van Bulderen.*

BRIELLE. In den nacht tusschen den 7 en 8 dezer Zomermaend is hier in den ouderdom van ruim 68 jaren overleden, de Heer Mr. *Theodorus Beels*, Raed in de Vroedschap en Burgemeester dezer Stad, en wegens dezelve afgezonden in het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit op de Maes enz.

ALKMAER. In den nacht tusschen den 17 en 18 dezer is alhier aen eene beroerte in den ouderdom van 74 jaren en 6 maenden overleden, de Heer Dr. *Johannes Mensingh*, Oud Burgemeester en Raed dezer Stad, Gecommitteerde Raed van haer Ed. Groot Mog., de Heeren Staten van Holland en Westvriesland en den Noorder Quartieren; mitsgaders Dykgraef van de uitwaterende Sluizen in Kennemerland en Westvriesland, zynde wegens zyne groote ervarenheid in de Geneeskunde zeer beroemd en geagt.

GOES. Den 24 dezer maend, zynde de gewoone dag der verandering van den Magistraet dezer Stad, heeft zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, uit eene overgeleverde Naemlyst, verkoren, één Burgemeester en vyf Schepenen, welke benevens de aenblyvende Heeren tot St. Jans-dag 1776, bestaen uit de navolgende Heeren Burgemeesteren, Mr. *L. P. van de Spiegel* en *Johan Hebrens*; Schepenen Mr. *J. Boogmaker*, Mr. *J. A. van Dorth*, *Ad. Offewaardq*, Mr. *W. Canisius*, *B. Rimmers*, *Z. D. van der Bilt*, Mr. *W. C. de Crane*, *J. A. Eversdyk* en *C. van Citters van Bruelis*.

THOLEN. Den 7 van deze maend is des nachts al-

alhier in den ouderdom van 56 jaren overleden, de Heer Mr. *Johan Hendrik Noey*, Oud-Burgemeester en Raed dezer Stad.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

DEVENTER. Door hunne Hoog Mog. de Heere Algemeene Staten dezer Landen is de Heer *Wolters Herman van Heuvel*, als Ontvanger van de Convoyen en Licenten alhier aengesteld.

SLUIS IN VLAENDEREN. Den 20 dezer maend zyn door de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerdens van haer Hoog Mog. tot de Magistraets-bestellinge in Vlaenderen aengesteld: Tot Burgemeester van de Courps dezer Stad, de Heer *Johan Stanislaus Fabricius*; tot Burgemeester van Schepenen, de Heer *P. A. de Jonge*; tot Voor-Schepen, de Heer *A. Robbers*; en tot Burgemeester 's Lands van de Vryen, de Heer *M. de Vey*.

Te AERDENBURG: Tot Burgemeester van de Courps, de Heer *J. A. Stroes*; tot Burgemeester van Schepenen, de Heer *M. Tak*; en tot Schepenen, de Heeren *A. Callewaert*, *G. Picar*, *E. Kornits* en *J. Bybau*.

Te St. ANNE TER MUIDEN: tot Hoog-Bailliuw, de Hoog Ed. Heer Baron *van Heeckeren tot Kell*; tot Lieut. Bailliuw, de Heer *L. Ferleman*; tot Burgemeester, de Heer *Jacobus de Ridder*; tot Schepenen, de Heeren *Pieter Naye*, *Philippus Scheers*, *François Bokelau*, *Johannes Platschaert* en *Pieter le Roy*; tot Griffier, de Heer *J. P. van Weenegem Ferleman*; en tot Thesaurier, de Heer *Jacobus van den Ameele*.

Te SAS VAN GENT: tot Burgemeester, de Heer *Anthony van Doeveren*; tot President Schepen, de Heer *Johan van Monsjou*; tot Schepenen, de Heeren *Hendrik Huender*, *Sybrandus Haersma*, *Jean du Bon Faber*, *Pieter Lughter* en Dr. *Joannes Anthonius Eltzman*.

BIERVLIET. Den 21 dezer Zomermaend zyn door de Ed. Mog. Heeren Gedeputeerden van hun Hoog Mog de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden voor twee achtereen volgende jaren aengesteld: tot Burgemeester, de Heer PIETER JAN

BROU-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

BROUWER; en tot Schepenen, de Heeren *Cornelis Cornelisz.*, *Willem Dankers*, *Jan Koene* en *Cornelis Lansen*.

PHILIPPINE. Hun Ed. Mog. de Heeren Gedeputeerden van hun Hoog Mog. tot het veranderen van de Magistraet alhier, hebben op den 23 dezer maend voor dezen jare aengesteld: tot Burgemeester, JAN VAN CASTEEL; tot Schepenen, *Hendrik van Kerkwyk*, Voorzittend, *Lambregt van Dyck*, *Jan van Fraeyenhove* en *Abraham Voetman*.

AXEL. Den 27 van dezen maend hebben hun Ed. Mog., de Gedeputeerde van hun Hoog Mog. de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, voor den tyd van twee jaren, tot Burgemeester der Steden en Ambagten van Axel en Neuzen aengesteld, den Heer JOSIAS PAULUS; en tot Schepenen, *Michiel Scheel*, *Jan de Jonge*, Adr. zoon, *Dirk van den Berge*, Dr. *Hendrik Julius Wieben*, *Willem Leynsen*, *Samuël du Pont*, Joh. zoon, *Michiel Doeselaer*, *Willem Dieleman*, *Jacobus Verlinde*, *Pieter Willemsen*, *Daniël van de Wege*, junior, *Abraham de Kraker* en *Cryn Dees*, Jac. zoon.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam den 26 Juny.

	by de Z. Zak	
TARW Zeeuwsc. Witte	24 a 28	ß
—— Blauwe dito	22 a 24	ß
—— Zomer dito	20 a 22	ß
ROGGE Zeeuwsche	15 a 17	ß
	by 't Last	
BOEKWIT, op 152 ℔	27	£
GERST Winter	$20\frac{1}{2}$ a $21\frac{1}{2}$	£
—— dito Zomer	$18\frac{1}{2}$ a $19\frac{1}{2}$	£

Rotterdam den 26 Juny.

	by 't Last
HAVER Zeeuwsc.	13 a 15 £
PAERDEBOONEN	18 a 20 £
	by den Steen.
VLAS Allerbest	42 a 43 fl.
—— Best	33 a 34 fl.
—— Ordinair	29 a 30 fl.
—— Gemeen	27 a 28 fl.
—— Slegt	25 a 26 fl.